GUILLIELMI
BALLONII
OPERA OMNIA
MEDICA

TOMUS TERTIUS.

GUILLIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

CONSILIORUM MEDICINALIUM LIBER SECUNDUS.

A JACOBO THEVART

Facultatis Medicæ Parif. Doctore, digeftus ac in lucem primum editus.

Prodeunt fecundo emendatiffimi, & Græcarum dictionum paffim occurrentium interpretationibus infigniter aucti.

TOMUS TERTIUS.

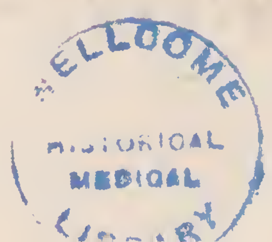
In quo pleraque continentur quæ ad morborum cognitionem, eorum curationem propofitis exemplis ad rem accommodatis, & obfcuriorum Hippocratis, & Galeni, & veterum fcriptorum intelligentiam pertinebunt.

Ἀφόβως βιώσειν, καὶ μὴ λανθάνειν,
Φθεγξόμενα πρότερόν τε πεπαίνειν.

VENETIIS,
APUD ANGELUM JEREMIAM,
Via Mercatoria fub figno Minervæ.

MDCCXXXV.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

BENEVOLO LECTORI

GULIELMUS DE BAILLOU Doctor Medicus Parisiensis.

Εὐπράττειν.

LLI semper mihi videntur præclare de se, deque Republ. mereri, qui, cuicumque arti nomen dederint, & ad eam nobilitandam amplificandamque animum adjunxerint, ita se gerunt, ut omni cura, & cogitatione novum aliquid quærant, quo utilitati suæ serviant, & artis illius dignitatem tueantur. Quod tametsi citra valetudinis imbecillitatem, & nonnullum rei domesticæ casum jacturamque fieri nequeat, non debet tamen vir industrius recusare, quo minus vel in extremo spiritu, & aliqua rei familiaris offensione, si quam opem hominibus suis afferre potest, id omnino experiatur. Numquam enim quantum proficiat efficiatve, eum pœnitebit. Nam quum præclarum augustumque sit pro Republ. mortem oppetere, nedum privata commoda deserere, non tam hic genus mortis quæritur, quam causa ejus obeundæ, & voluntas, eaque honesto aliquo facinore, ac conatu erecta ac incitata: Quum is solum non dicatur pro Republ. animam profundere, qui medio agmine, incitante tuba, conserendisque strenue manibus id faciat, sed qui aliquo præstanti consilio, aut munere, aut umbratili aliqua exercitatione in eam curam incubuerit quæ uberes ex susceptis laboribus fructus Reipublicæ demetet & afferet. Ut qui in cura & meditatione obeundi muneris e vita excesserit, si modo in Rempub. id commodorum retulerit, idem facere credatur, ac qui Hannibalem jam ariete Urbis muros quatientem ac evertentem fugarit, & superarit. Sed qui domi simul militiæque aliquid potest, tanto tum ceteris, tum se ipso præstantior est, quanto duæ virtutes uni, non numero, sed pondere antecellunt. Atque de Republ. meretur Medicus, ut ceteri artifices omittantur qui ad nos hic nihil attinent, quicumque non erit iis contentus quæ sedula antiquitas quæsiverit, coluerit, ac limarit, sed suo marte aliquid vigil sedulusque inquiret quod ad priscam illam sedulitatem adjungat. Sic quum sibi ingenio consilioque auctore dignitatem reperierit, tum præclaro eo conatu ceteros ad id aut imitandum, aut perficiundum incitaverit, ut non tam affecto, quam perfecto opere contenti quiescant. Maxime vero id erit

gloriosum, si suscepti hujus laboris fructus ad Rempub. emanabit. Quo magis non me abstineo quin hoc loco eos verbo appellem perfequarque, qui satis esse factum putant, si modo sibi studuerint, sibi cecinerint, ac vixerint. Nihilo enim a brutis differunt, quorum cura in eo omnis posita est ut ventri obediatur, immo tota in eo vertitur ac consistit. Atque eo modo, quo diximus, aliquis publicam utilitatem amplectetur, suam vero non deserere dicetur, si primum magnam aliquam ex sustinendis laboribus ceperit voluptatem, & assidua cura ac animi contentione ita tempus fefellerit, punctumque temporis puncto nexuerit, ut more eorum qui Endymionis somnum dormiverunt, omnes temporum molestias & tædia facile vincat & demulceat. Quæ enim uberior amœnitas, majoresque deliciæ, quam applicando defigendoque in rem aliquam animo explere omnem exspectationem diuturni desiderii, & omnes rerum acerbitates jucundo fructu otioque temperare? Quod facilius in iis usuvenit quorum nulla umquam futura est satietas. An non is de se mereatur, qui ita in negotio versatur, ut ejus honestus justusque labor honore, præmio atque splendore decoretur? Suscepti vero in rebus non ludicris labores, si quis modo inde fructus redeat, honore debito auctorem suum non fraudabunt, quin eum contra omnem invidiæ tempestatem asserent, atque vindicabunt. Quod iis non contingit qui exiguo lucello mercedulaque contenti, aut rudi adumbrataque rerum cognitione, mollitie diffluentes veluti vieti, dissoluti, exanimes ac emeriti segni otio, tamquam pigritiæ suæ fomento, voluptuantur. Jam vero locus postulat, ut de instituto aliquid dicam: tametsi scriptio ipsa satis indicet quo animo id fiat, vel ut is qui scribit privatis suis studiis consulat, vel ut aliqua ratione aut paucorum, aut multorum desiderium levet, vel omnino id, quantulum & qualecumque sit, ad Rempub. referre videatur. Verum ne cui admirationi sit hoc novum & insolens scribendi genus, si de nostro Consilio aliquid explicem, non erit forte a recto alienum. Hippocrates Historias morborum particulares scripsit, quod & nos hic facimus, sed more nostro scripta non illustravit. Et non Thucydidis more multa idiotis cognita proposuit vulgoque trita, sed rara & scitu digna cursim perstrinxit, quibus aut certum periculum ægris crearetur, aut aliqua salutis spes illuceret. Commentarium in sua scripta edere indignum erat tanto viro, indignum ejus otio. Credo enim illum tanti temporum singula momenta æstimasse, ut ne minimam horulæ usuram sibi ipse ad res ludicras concesserit. Quo magis a Commentario in suas historias se abstinuit, quod forte hoc ridiculum ac puerile exstitisset. Facile est enim aliquid narrando confingere, ut conficto quoque in id commento aliquid novum afferre videamur quo auram popularem aucupemur. Quæ quidem materies &

seges

seges est uberrima iis qui sese jactare, & ingenioli, argutiarumque nonnullarum specimen aliquod ostentare volunt: necnon si miro quodam modo iis placet Asiaticum scribendi genus fusum, profluens, dilatatum ac dissolutum. Hoc enim est proxime Poetas imitari, qui rebus confingendis, & pro libito excogitandis longe uberius fusiusque dixerunt, quam si vera, & ad fidem historiæ referenda conscripsissent. Veritas enim ipsa per se lucet, & intra quasdam orationis angustias coercita, ipsa tamen sese suo nutu sustinet ac tuetur. Quæ vero finguntur, ea orationis divitiis funduntur, manant & aperiuntur, nec in legentium animos prius influunt, quam ornatu oratorio, fuco, vestituque insigniantur: quum res fictæ, mutæ, inopesque dicendi sui fastidio quemque a se abalienent. At πολυλογία facile mendacium falsitatemque prætexit & subornat: quod nudæ, apertæ, contractæ ac conclusæ orationi non contingit. At Hippocrates concise res descripsit, fateor, sed peculiari in dictum quodque commento opus non fuit, quum ex reliquis libris explicatio eruatur. Præterea quodammodo prævidebat (ut quisque sapiens conscius sui, nisi φιλαυτία animum perstrinxerit, rerum suarum judex est & arbiter) tanti sua scripta posteris futura, ut omnes gregatim, pro sua quisque parte, de illis illustrandis decorandisque laborarent. At de nobis longe aliter est. Nam ea virgula non obtigit, ut credamus fore aliquos qui fetus inchoatos abortivosque ingenii nostri perficiant: nec item nobis licet esse tam politis. Præterea non est ea nostri ingenii ubertas ut plura parturiat, nec ut a posteris id exspectemus quod divini Hippocratis vis pæne suo jure vindicavit. Idem in libris Hippocr. evenit ac si quis in locupletem domum venerit non explicata veste, nec auro, nec argento, nec tabulis propalam collocatis, sed magnificis omnibus rebus constructis ac reconditis. Sic in Hippocratis libris divitias & ornamenta illius ingenii solum per quædam involucra & integumenta perspicere licet. Maxime vero id nos impulit ut stilum nostrum acueremus, ne scribendi inertia & negligentia obtunderetur ac hebesceret. Prout enim in quoque eximia quædam est indoles ad aliquid agendum, ita eam ipsam explicabit: ut si quando educamur ex domestica exercitatione & umbratili medium in agmen, in pulverem & in palæstram, non modo ingenii, sed & orationis vis aliqua appareat. Ad id maxime sumus incitati Ciceronis hortatu, qui stilum præstantissimum dicendi magistrum & effectorem esse ait: *Nam si subitam & fortuitam orationem commentatio & cogitatio vincit, hanc ipsam profecto assidua & diligens scriptura superabit. Et qui a scribendi consuetudine ad dicendum venit, hanc affert facultatem ut si etiam subito dicat, tamen ea quæ dicuntur, similia scriptorum esse videantur, atque etiam si in dicendo scriptum afferat aliquid, reliqua similis oratio conseque-*

sequetur. Ut concitato navigio quum remiges inhibuerunt, retinet tamen ipsa navis motum & cursum suum intermisso impetu pulsuque remorum: Sic in oratione perpetua quum scripta deficiunt, parem tamen retinet oratio ipsa cursum, scriptorum similitudine & vi concitata. At eloquentia non pelluntur morbi, nec etiam absurditate verborum & balbutie, sed honestum est omnes artifices, in suo quemque genere, propriis & aptis ad id quod tractant, verbis uti: ut tametsi quis arte & ingenio valeat, culpa tamen non careat, si lingua hæsitet, si voce sit absonus, si vultu motuque corporis vastus atque agrestis. Quæ nos dum cogitaremus, in id studium nos conjecimus e quo tandem aliquando & fructum maximum capi posse putavimus, & linguæ volubilitatem, verborum flumen, rerum & sententiarum ubertatem manare. Non quod placeat eorum medicorum industria qui tales ex Commentario evadunt, ut si liber deficiat, jejuni & tenues appareant, si suppetat, uberes & abundantes, sed quum ipsi thesauro memoriæ credere multa oporteat, quæ in apertum usumque aliquando depromamus & efferamus, non alienum quoque erit in libris penu promptuariumque aliquod statuere, e quo brevi tempore id compendio comparemus, quod in amplissimo voluminum pelago non nisi longo tempore colligere ac venari possimus. Hic noster labor, si quando in quorumdam manus devenerit, eos obsecro obtestorque ut æqui consulant. Atque existiment nos id propositi institutique habere, ut in seria magis studia operam nostram convertamus, si quando (cum DEO) pax constans otium majus est confirmatura. Quis enim in tantis bellorum tumultibus, animorum ardoribus, & fluctibus, tranquillo pacatoque animo esse possit, quum vix Rempublicam regnumque totum respirare posse omnes intelligant, nisi armis aut conditione positis, aut defatigatione abjectis, aut victoria detractis? Si tamen Deus tantum impetum represserit, flammam facesque ipsas ardentes estinxerit, diffidentesque animos composuerit, firmoque necessitudinis vinculo copulaverit, dum Musis sua serenitas & tranquillitas reddita fuerit, optimo freti otio majora præstantioraque præstituros nos pollicemur.

Vale Octavo Calend. Novemb. 1575.

AD-

ADMONITIO.

UI libris conscribundis operam dare solent, dum varium hominum judicium subeunt, sæpe nonnihil de fama detrahi sentiunt, sæpe falso accersuntur. Et sic quum varie quosdam distrahi videant, malunt otio & litteris abuti quum Græce Latineque docti aliquid præclari edere possint, quam nomine periclitando, ingenii specimen efferre. Alii in eo laborant quidem, sed timidiuscule, dum opinionum fluctus pertimescunt. Aliis plus animi superesse videmus, sed quum præfractius audaciusque aliquid moliuntur, supercilium nimis attollunt, & nimio sui amore capti, dum inani gloriolæ vento feruntur, ridendi sui occasionem porrigunt. At placet magis eorum consilium, qui timidius aliquid aggredi solent. Qui enim libros scribit, sive parietum angustiis coercitos, sive aliquando prodituros, in eadem est ipse fortuna, in qua is qui spectante Roscio in scenam prodierit, siquidem non raro hominum fallit exspectationem. Quamquam audendum aliquid, præsertim quum non mordeantur scripta ab iis quibus natura meliorem quamdam indolem indulsit. Quis porro dubitat non esse propensionem ad maledicendum homini ignorantiam & infantiam, quam paucorum coctam prudentiam? Quid porro ignaro, cum homine polito & sapiente? Nec enim licet cum eo justo sacramento contendere. Nisi nos magis movet quorumdam improbitas & vafrities, qui ambitiose tristes in alienis æstimandis omnia suspendunt, quo plus aliis sapere videantur. Edant tandem aliquid ut ambitioni suæ faciant satis: nam dum eorum æstimabitur labor, habebunt forte quo suam tristitiam leniant. Alii minime boni sunt, qui in alieno opere nimium ingeniosi esse solent. Nec mirum, hercle, si ut quisque est indoctissimus & insulsissimus, ita doctissimum quemque & politissimum petit, & traducit. Id vero majore licentia fit, quoniam nulla lex constituta est in eos qui falso aliis contradicunt: maxime quum id de instituto fit, ut intelligentiores (sic enim dicam) plebejis & mulierculis esse videantur. At lex sanxit ut qui falso aliquem accusarit, eadem pœna multaretur, qua & reus, si de crimine convictus esset: cur non eodem fine contendere licet cum iis qui aliorum scripta iniquius traducunt. Quod si statuta lex esset, hominum improborum temeritas sic cohiberetur, & doctis via ad agendum audendumque securior aperiretur. Lutetiæ Parisiorum Idib. Novembris 1575.

CANDIDO LECTORI
GULIELMUS
DE BAILLOU,
Doctor Medicus Parisiensis S. D.

RIMUS Apollineis vestigia pressit in arvis
Hippocrates, fama dignus, & imperio:
Quæque impressa, suo vult tamquam jure, gregatim
Posteritas, tanto sub Duce, gnava sequi.
Multa quidem furtim tacitis abstrusit in antris,
Quæque diu rapto, delituere, Duce,
Sed tandem emergunt, & amœna luce fruuntur,
Eruta gnavorum scripta labore Patrum.
Unus & ignavæ virtute coercuit arteis,
Ingenium multis sic acuebat iners.
Nam centena licet quis lustra peregerit, annis
Argolico similis Nestori sitque Seni:
Non tamen implicitas evolvet pollice gazas,
Nec vigil Hippocratis mente capesset opes.
Quicquid de medica dici queat, arte, disertum,
Quicquid & arcani texit Apollo sinu:
Illud in angusto divinus cortice pressit,
Ut nihil Hippocrati Delius addat inops.
Ne mireris in hoc insumi auctore labores,
Olim qui tantum ferre solebat opis,
Et qui nunc tanta morborum adstante caterva,
Longe hominum fatum, morte peremtus, agit.
Immo dira necis pepulisset spicula longe,
Contraque se lævas asseruisset aves,
Immortalis agens vitam, nisi lucis & Aulæ
In numero optasset, sat satur, esse Deum.
Artis & ut tantæ laudem mereare perennem,
Otia, re quavis deteriora, fuge.
Quid datur excelso Divorum numine majus,
Publica quam incolumis constet ut arte, salus?
Evolve Hippocratem, nec eorum temne labores
Qui scripta in primum restituere decus.
„ *Nam laus scriptori debetur ut ampla parenti,*
„ *Nec cultor laudis debet habere minus.*
„ *Seminibus jactis qui dat vigil incrementum;*
„ *Non minus est quam qui sparserit illa solo.*

AP-

APPROBATIO.

HÆC Consilia Medica Magistri GULIELMI DE BAILLOU, Medici Parisiensis celeberrimi, olim Decani & antiquioris scholæ magistri, erudita oratione & summo judicio conscripta, fruantur ea qua diutius caruere luce, futura rei Medicæ & ornamento & usui maximo. Datum VII. Calend. Junii. Anno M. DC. XXXIV.

FR. BOVIONNIER, facultatis Medicæ Parisiensis Decanus.

RENATUS MOREAU, Doctor Medicus Parisiensis, & Professor Regius.

GUIDO PATIN, Doctor Medicus Parisiensis.

INDEX HISTORIARUM

Et Consiliorum, quæ in hoc secundo, clarissimi G. BALLONII Tomo leguntur.

INDEX
CONSILIORUM MEDICINALIUM, IN TERTIO ET ULTIMO LIBRO
Ballonii Contentorum.

GULIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, CONSILIORUM MEDICINALIUM

LIBER SECUNDUS.

HISTORIA PRIMA.

OANNES TASSINUS calidus temperie & ſiccus, veneri indulgens (ut ferebatur) vertigine oppreſſus, linguaque minime continens repente concidit. Obmutuit. Paullo ante gravi metu perculſus fuerat. Fandi impotens quidem, alloquentibus annuebat. Deſignabat locum dolentem ad dextras lateris dextri partes, qua ſeptum alluit. Frontem ac tempora contingenti, adurens flammeuſque calor percipiebatur. Paroxyſmo ſolutus intolerabili capitis dolore captum ſe narrabat. Ex intervallis exſiliebat, inſultabatque phreniticorum more, non convellebatur. Deinde obtumeſcebat, & velut ſopore vigilanti occupatus delirioque jacebat. Dein rurſum exſiliebat. indecore ſeſe componens, omniaque projiciens. Ad ſe rediit multis ultro citro tentatis. Dextrum latus dolere narrabat, & ſiniſtrum ante doluiſſe. Olim ſanguinem ore rejectaverat affatim. Venam ſecuimus. A ſecta vena repetit malum: cœpitque ſtata periodo reverti idque noctu. Reſtitutus tandem de reliquiis doloris in latere & capite querebatur, febre carebat, urinæ non illaudabiles. Niſi ſedula cuſtodia impeditus, horrenda feciſſet. Spiratio frequens, parva, non magna rara, licet delirus. Aliquando parum elato pectore ſpirabat frequens & humile, Ilia ducendo Hypochondriacum aliquid congenitum erat. Pulmonicum quid putabant: aut a pure vaporem, aut tuberculum, aut convulſionem articulorum pulmonis aut adhæſum, ſectio, uſtio, aut maturatio flagitabatur, Omnia in ancipiti erant. Alii Ephialtem, aut Hypochondriacum ſuſpicabantur. Poſt magnam purgationem convaluit. Eruperant paullo ante ambuſtis ſimiles puſtulæ: an quia ſplenicus? ultimæ dejectiones albicabant: An quia abſceſſus ruptus eſt? Præter ſpem ſalus.

COMMENTARIUS.

Dolores fugaces non sunt negligendi.

Periodus in omnibus rebus

Impari anno mors.

Quomodo oculorum firmitas diuturnioris vitæ sit signum.

Par. 115 lib. 4. acutor.

Externa caussa ut morbum generet.

Calor summus in capite an cum febre.

ADMIRABILE aliquid atque ſtupendum hæc habuit hiſtoria, quod fere & invaſionis modus, & progreſſus, & eventus neſcio quid habuerit communem aliorum morborum ſortem ſuperans. Sanus erat, & integra fruens valetudine, niſi quod aliquando de latere dextro quereretur, aliquando de Hypochondrio ſiniſtro. At id quod in utraque parte ſentiebatur, non credebatur tanti eſſe, ut propterea medicorum advocato conſilio, ejus ratio & cura haberetur. In progreſſu & eventu non minimum quoque admirationis fuit. Hærebamus in eo ut cauſa quæreretur hujus mali, nec tantum hoc, ſed cur certa ſtataque periodo rediret. Quamquam non dubitamus nil in natura fieri, ſive ad valetudinem, ſive ad morbum, ſive ad cibum & potum, ſive ad humores, ſive ad actiones muniaque naturæ pertineat, ſine periodo & certa circuitione. Immo dum loquitur Hippocr. de oculorum firmitate, quæ quum adeſt, longioris vitæ nota eſt, ſin minus, brevioris, vult impari anno hominem mori, ſi impari anno oculorum vis pereat. Et in eodem loco idem Hipp. Dierum imparitatem in magnis temporis & ætatis puerorum mutationibus obſervat. Eventus vero valde fefellit, quod mortis potius quam ullius melioris fati ſpes foret aliqua. Quod tam repente inſolens hoc malum invaſerit, id primus obſervat Hippoc. qui generaliter de omnibus morbis pronuntians ita ſcribit, οὐκ ἐυθέως αἱ νοῦσοι τοῖσιν ἀνθρώποισι προσγίνονται, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν συλλεγόμενα, ἀθρόως ἐκφαίνονται, non derepente morbi hominibus accedunt, ſed quæ ſenſim collecta ſunt, affatim magnoque inſultu ſeſe produnt ac proferunt. Nec enim tam ſubita eſt ad opprimendum generatio, quam ipſius adorſio & inſultus. Sed quum corpus jam ſemen morbi in ſe conceptum fovet & alit, minima etiam occaſione detegitur ac eluceſcit. Quod omnium apertiſſime Galenus explicat his verbis, in comm. in quartum τῶν ὀξέων: *Corpore noſtro ad morboſam diſpoſitionem parato, ita ut prope completa jam ſit, quippiam obveniens eam manifeſtat. Nam vel febrem accendit, vel catarrhum proritat, vel capitis dolorem excitat. Deinde ex eo continenter ad morboſæ diſpoſitionis affectionem & præparationem non ſine periculo languent.* Pluraque eo loci ea de re conſcripta ſunt, quibus demonſtratur quanta ſit vis cauſarum προκαταρτικῶν, in morbis excitandis, non generandis. Aliud enim eſt παροξύνεσθαι, aliud γενέσθαι. Cauſa externa morbum quidem, aut diſpoſitionem aliquam ſui generis excitat, ut inſolatio dolorem capitis a ſimplici intemperie, ſed ad excitandum, irritandumque aliquid confert. Quod a me in libro conſiliorum pluribus dictum eſt ad evertendam eorum opinionem, qui cauſas procatarcticas in morborum diagnoſi pro nihilo ducendas putant. Duo hoc loco diſputare non erit præter rem, prius quum tantus calor fuerit in capite quomodo non febricitarit? Et an tantus morbus ſine febre eſſe potuerit, accedit & illud, quod iſta additio in ægris, *ſine febre erat*, ἀπύρετος ἦν, vel ἀπύρως, non temere ab Hippocrate ad rerum diſtinctionem uſurpatur. Non potuiſſe eſſe ſine febre ex eo contendere poſſet quis primum quod omnis pene morbus febris ſit, quod nullus ſine febre ſit, quod nullus ſine febre moriatur. Sed hæc ἀδιορίστως non ſunt audienda. 1 Omnis morbus febris dicitur, quod nullus fere ſit æque communis ac febris, & qui facilius occurrat, & quod fere omni morbo comitatum præbeat. Quod Hippocrates diſtincte pronuntiat, *Communiſſimus morbus*

bus febrilis eſt, ſive febris ipſa, & omnium morborum comes eſt, præſertim tamen ex inflammatione, & tenſione abſceſſuum: quod non abs re adjectum eſt, ut excludantur morbi aliquot frigidiſſimi quorum febres comites non ſunt. Id plenius Gal. explicavit his verbis: *Omnino in acutis morbis febres ſunt continuæ: Rari enim ſunt ex ipſis quibus febres non adſunt continuæ ut apoplexia*, & in ſeptimo Aphor. lib. 1. *febres continuæ ſunt inſeparabiles a morbis acutis*: quod bifariam audiendum, vel quod nullus ſit morbus acutus, cui non annexa ſit febris, vel quod quæ febres continuæ morbis acutis anneƈtuntur, hæ ſimul & incipiunt, & deſinunt cum morbo acuto. Et id eſt ἀχωρίστως ἔχειν. Non placet prior explicatio, poſterior probabilis eſt. 2 Quum nemo dicitur ſine febre mori, id de febre maraſmode audiendum eſt. Sed ad hæc omnia illud adduci poteſt, quod latiſſime patet. Ex morbis quidam ſunt febres ipſæ, quidam febres comites habent, atque eæ comites febres aliquando nil habent ἀξιόλογον, ut dicatur æger febrire nec ne, nil interſit: aliquando ſunt magni momenti. Alias mites ſunt admodum, aut ſaltem tales apparent, quum in receſſu perniciem moliantur, 3 ut febres hæ quæ partis alicujus principis διαφθορὰν ſequuntur, ægri enim ſine ſenſu, & nil tale cogitantibus medicis moriuntur. Et hoc bonorum omnium auƈtor Hippocr. obſervat qui dum loquitur de febre quæ vitium in utero & perniciem jam perfeƈtam conſequitur, ait πῦρ eſſe βληχρὸν, ideſt febrem eſſe mitem & manſuetam, ut videtur. Et hac noſtra memoria a corruptione uteri obſervatum eſt primates mulieres interiiſſe, febre latente & blande ægras traƈtante, quod exſpeƈtationem ſpemque medicorum non ſine infamiæ nota & ignorantiæ ſuſpicione decepit. Præter iſtas differentias febris numquam a quoquam obſervatas, eſt & aliquid peculiare in febribus obſervandum. Aliquando enim vis ipſius febris in partem aliquam ſævit, ut æger tantum vel ſe capite dolere dicat, vel renes, vel aliquam affici aliam partem, ut febris aliquo modo κεφαλικὴ dicatur. De quo plenius in alia hiſtoria diƈturos pollicemur. 4 Quod evenire puto vel quum peculiaris in parte aliqua infirmitas eſt & vitium, vel quum febris ipſius ſubjeƈtum eſt potius teter quidam vapor, qui prout vel in illas parteis, vel in illas repit, ita quoque ſui notas & ſigna exhibet. 5 Quod & exemplis illuſtrandum eſt, & auƈtoritate, quoniam ad id quod hoc loco traƈtatur, maxime pertinet. Audivimus obſervatum eſſe ab Hippocrate in Coacis (quoniam nondum locum legiſſe contigit) rigores aut horrores inanes in febrium paroxyſmis tranſlationem in caput afferre ſymptomaticam, 6 ideſt, dum effertur vapor febrilis a foco, aut tenuis ichor qui naturam perturbans, & calorem afficiens, eumdem foris intro revocat, unde aut rigor, aut frigus inſequitur periodicum. Quod ſi hoc fruſtra fiat, & potius reƈta caput vapor appetat: ac ſi conſtituatur firmeturque ſedes in capite, dolor oboritur ſæviſſimus, & adurentis in toto capite coloris ſenſus excitatur: in ceteris partibus nil ſimile percipitur. Et vulgus ſe febrem in capite habere narrat. Item in paſſim vagantibus febribus periodicis, quum ſemen morbi exſtinƈtum videretur, certis quibusdam diebus, ac ſi novus paroxyſmus ſuſcitandus foret, calor aut in capite ſummus, aut in alia parte, & dolor excitatur: quod fit aut ob paucitatem materiæ, aut quia ea nondum ſatis apta eſt ad putrendum & motum. Denique in febrium ineuntibus paroxyſmis præter conſuetudinem quædam ſym-

Quibus in morbis ſit febris.

Quid ſit febrem a morbo acuto non ſeparari.

1. de morbis mulierum.

Hoc apertiſſime vult Gal. comm. in part. 18. lib. 1. Prorrh.

ptomata apparent, aut ingens capitis solius dolor, aut brachii, aut cruris; aut velut incubus, aut suffocatio, nonnullis quædam contractiunculæ convulsionibus similes, non autem manifestus quidam calor apparet in toto corpore, a quo febris suam essentiam nanciscitur. Quod fit, meo judicio, propter aliquam separationem & secretionem materiei, quæ non per venas, sed per arterias aut nervos, aut inanes quosdam meandros irrepens insolentia quædam symptomata procreat ac progignit. Quod & confirmant ea quæ scripsit Gal. dum rationem reddidit cur in principiis febrium aliquando delirent ægri, aut strangulentur, aut suffocentur, aut terrificum aliquid patiantur, aut etiam sæpe moriantur. Et Hippocr. de iis scripsit, in principiis febrium sive delirium accesserit, sive alicujus membri sideratio, periturum hominem sciendum est, si non optimum aliquod signum apparuerit. 8 Ex quibus omnibus apparet contingere sæpe ut moveatur materia tum suo ipsius nutu atque sponte, utpote animata & excitata suo spiritu & ichore (nullus enim humor sine aut flatu aut ichore cito impellitur) tum naturæ vi pellente, & tum in partem aliquam vis atque impetus iste & impressio redundat. 9 Quod huic ægro nostro contigisse certum est. Unde quæri posset, an satius sit in unam tantum partem vim istius tempestatis febrilis redundasse, an in totum corpus. Nam si in totum corpus malum æquabiliter repat, plures & partes & facultates læduntur. Contra melius esset diffundi hoc totum virus, & in multas corporis partes dissipari, quam ita confertim & gregatim in unam principem partem insultasse atque impetu ruisse. Finem facturus, commemorabilem locum, & ad rem maxime pertinentem adducam, ut appareat, quomodo humor in corpore diu stabulatus & suppressus, visus sit tandem, qua data porta, irruisse in partem aliquam, & gravissime illam labefecisse. Hippocratis hæc verba sunt: *Quibus lumborum tenues & diuturni dolores, & ad Hypochondrium reducti revocatique, & ciborum aversio cum febre, dolor is valens intentusque ad caput perveniens cito cum quadam convulsione interimit.* Idest, sæpe circum Hypochondria latet humor, qui diuturnitate malitia acquisita dum sævit, furit ac virus exerit, dum caput appetit horrenda symptomata invehit, fusiorem explanationem adduximus in nostris Consiliis, & in libro Definitionum nostrarum: Tertiam partem ex tribus propositis, nimirum cur Hippoc. sæpe addat, ἀπύρως. ἀπυρέτῳ ἐόντι aut ἄνευ πυρετοῦ, paullo post explicabimus, ut rerum vitetur confusio.

De crisibus c. 9. lib. 3.

Flatus & ichor animant morbos.

Part. 8. lib. 3. Prorrh.

TEXTUS. *Calidus siccus.*

Hoc additur ad explicationem eorum quæ postea dicentur. Nam paullo post dicitur linguæ incontinens factus fuisse, quod affectionis melancholicæ index est ex Gal. ut postea apparebit: Item quum ex inspectione faciei, capilli, oculorum & habitus, aliquid fovere Hypochondriacum suspicio fuit. Et non abs re. Nam eventus docuit latitasse nescio quid jam diu in utroque Hypochondrio presertim in sinistro, quod tam diri morbi occasio ac parens fuerit, Ceterum duo melancholicorum genera, reperio unum per se, alterum per accidens. Per se quidem ut qui calido & sicco sunt temperamento, hirsuti & squalidi sunt, præsertim si angustiores venas habent. Nam ex gracilibus quidam sunt ἐπίφλεβοι, ut 6. Epidemiorum, alii sunt λεπτόφλεβοι. Quibus angustia vasorum est, iis major est in Hypochondriacam affectionem propensio 10. Per accidens vero ut sanguinei temperamento. Nam dum corpus δυσδιαφόρητον redditur, aut

aliqua

aliqua alia causa inciderit facile massam sanguinis alterans, facile sanguis denigrescit. Et in ejusmodi sanguineis est quædam εὐχροια, sed est cum torvitate quadam & mæsto vultu. Quod Hippoc. animadvertit paucis verbis explicans posterius genus melancholicorum: & amplissime Galenus in Commentario explicat & alio in loco. Et prout est dispositio & inclinatio ad melancholicum temperamentum, ita & ad τὸ ὑποχονδριακόν. Vide plura initio Tomi primi Consiliorum. *Part. 17. lib. 2. Prorrh. & 2. Epid.*

Veneri indulgens. 11

Hæc causa esse potest forte cur cerebrum infirmius redditum sit, & ideo ad vim morbi excipiendam opportunius. Nam ut Hippoc. docet, *Semen robustissimum est quid, quoniam a Veneris usu etiam minima re excreta, imbecilles efficimur.* Venus digerit, desiccat & dissipat: non tam quia (ut ait Gal.) corpus virosum excernitur, quam quia multi coeffunduntur spiritus, & ipsa voluptas per se etiam resolvit. Hippocr. vero usum Veneris calfacere nedum refrigerare ait, non solum propter motum ipsum qui calfacit, sed ob frigiditatis excretionem. *Coitus*, ait, *humectat, calfacit.* 12 *Calfacit ob laborem & frigiditatis excretionem: Attenuat ob evacuationem: humectat ob colliquationis reliquias in corpore factas.* Sed cur semen ipsum excretum frigiditatem vocat? Bifariam hoc debet intelligi, vel quia semen quum sit quid desectum e parte spermatica, quæ natura frigida est, frigidum sit ex se, calidum ob spirituum perfusionem. Item omne aqueum ratione sui frigidum est 13, Quomodo sanguis natura frigidus ab eodem Hippocrate statuitur. Vel excerni frigiditas dicetur, quoniam diffunditur per coitum pituita, & serosum pituitosumque excrementum, cujus excretio juvat. Quomodo Hippocr. voluit veneris usum frigidis, & a pituita natis morbis conducere. Quod Aristotiles amplius explicavit. *Hipp. 1. de Dieta. Aristoteles 1. Problematon.*

Vertigine oppressus, linguaque minime continens concidit. *Par. 41. lib 4. acuto.*

Ob inordinatum spirituum motum vertigines fieri, ac præsertim animalium illud jam testatum est. Et non mirum si elati inferne vapores præsertim maligni dum percellunt spiritus animales & perturbant, vertiginem inducunt. In iis enim potius spectatur qualitas cerebro infensa quam quantitas. Alioqui a cibo dum blandus somnus nos capit, vertiginosi redderemur. Eam vertiginem quæ ægrum nostrum prehendit, calorem capitis, summum & arteriarum pulsum Hippoc. quasi hanc historiam describens, & Galenus in Commento ad vivum expressit: *Quibus in febribus vertigines a principio & capitis pulsus sunt, his ad judicationem usque febris accessio fit, si delirent, nil mirum. Gal. in com. ait contingere, ut ab initio febres moderatæ sint, sed symptomata caput infestent, ob exustionem, vel exalationem humorum in ventriculi corpore contentorum.* Et paullo ante, *quum caput circum agi videtur* δῖνος, *quum tenebricosum quid obversatur*, σκοτόδινος *appellatur. Fit ob inordinatam spiritus flatuosi motionem, qui vel localem in cerebro generationem habet, vel sursum ex infernis fertur partibus. Et quod notandum est, scribit omnes has tenebricosas dispositiones medium quoddam tenere inter id quod periculo vacat, & perniciosum.* Nam quum natura, sive caliditas nativa conatur humores fundere ac dissolvere, in hoc vis ejus quidem apparet, quia si extreme languida foret, quod ἀρρωστεῖν vocat Hippocrat. ne aggrederetur quidem, sed quia omnino extenuare ipsos vapores, & per insensiles meatus excernere non potest, in hoc languere *Part. 23. sect. 5. lib. 6. Epid.*

dicitur ad aliquid, non omnino. Sic languor iſte non eſt periculoſus facta comparatione ad τὴν ἀρρωστίαν. Et in eo ſenſu ſudor dicitur ſignum eſſe & naturæ validæ & imbecillæ. Validæ quidem, quia conatus iſte & vis in excernendo robur aliquod deſignat: imbecillæ autem, quia ſi naturalis calor omnino validus eſſet, non in ſudorem, ſed in quid tenuius & fuliginem reliquias iſtas converteret ac comminueret. Quod non intellexit Diocles. Atque inter ea quæ ex Commentario prædicto excerpi poſſunt notare maxime oportet initio febrium, ſive febris manifeſta ſit, ſive principium tantum ſit febris, ſive conatus tantum naturæ, quum alioqui omnia mitia ſint ſatis caput aliquando invadi ſolere a vapore maligno qui caput percellens & replens, & velut localem in cerebro febrem pariens pulſum in temporibus, & capite afferat, vertigines & deliria, ob cerebri quamdam alterationem, ideſt, præſertim ſi cerebrum imbecillius natura ſit, & eo inclinet humor.

Linguæ incontinens.

Aphor. 40. Apud Hippocratem reperio, τῆς γλώσσης ἀκράτειαν, & τῶν χειλῶν ἀκράτειαν.
lib. 7. In Aphoriſmis, Si lingua derepente incontinens fuerit, aut pars aliqua elan-
Sectio 5. gueat, id melancholicum eſt. In Epid. οἱ παφλάζοντες χειλῶν μὴ ἐγκρατέες ἐόντες.
li. 2. Epid. Qui lingua offendunt, verba repetentes ſubinde, & labiis moderari nequeunt. Male enim pro χειλῶν, legunt χειρῶν. Niſi forte tolerabilis dicatur lectio ut conſonet cum illa particula ſuperioris Aphoriſmi; Si pars aliqua velut attonita elangueat, quod τῶν χειρῶν ἀκράτεια, apoplecticum aliquid habeat. Tamen nullo modo probatur poſterior lectio. Porro lingua ἀκρατὴς, dicitur quæ ita infirma eſt ut non integre vocem dearticulet, vel quæ immota ſit ac velut exſoluta. Sed quid hoc ſignificat? Melancholicam affectionem. Gal. hoc probare non poteſt. τὸ μελαγχολικὸν, non humorem melancholicum, aut atrabilarium ſignificat, ſed affectum melancholicum a tali humore natum. Unde quum
3. Aphor. dixit, vere τὰ μελαγχολικὰ, ideſt, affectus melancholici a Dominatu atræ bilis. Sed paullo altius aſcendamus. Loci ſunt apud Hippocratem ex quibus
Sect. 3. forte demonſtrationem horum eruemus. In 2. Epid. blæſi, calvi, lingua hæſitantes morbos valde melancholicos patiuntur, & hirſuti quoque, τὰ νοσήματα ἰσχυρῶς μελαγχολικά. Et alio loco blæſi & qui celeri linguæ ſunt, melancholici ſunt. Sed in hoc differunt omnes loci iſti adducti quod quum dicit in Aphoriſmis, Si lingua repente incontinens fiat, de morboſa affectione ſermo eſt. Quum vero dicit hirſutos, calvos, & blæſos melancholicis morbis obnoxios, de ſanis ſermo eſt. Nunc ad rem reverſi videamus an incontinentia linguæ, & ſi cui pars ſtatim elangueat, melancholicæ affectionis ſignum ſit. Metum & mæſtitiam melancholicum quid eſſe aſſeverat Galen. item Elephantum & cancros, at non poteſt ſibi perſuadere humoris melancholici effectus eſſe, linguæ incontinentiam, & ἀποπληκτικόν quid. Tamen quid Galenus reſponderet Hippocr. in libris de morbis (quos Galenus Hippocrati adſcribit) ubi Hippoc. aphoniam ſubitam, & incontinentiam linguæ, membrorumque impoten-
Lib. 2. de tiam atræ bili adſcribit? Verba ſunt hæc, repente dolor caput occupat,
morbis & vox deficit, Intra dies ſeptem perit, niſi febris ſupervenerit. Si adfuerit,
non longe evadit. Hæc patitur quum atra bilis, Græce μέλαινα χολὴ, In capite commo-
ab initio. ta fuerit, maxime vero qua parte multæ venæ fuerint, ut in collo & pectore.

re. Hic vides a melancholico humore hæc symptomata nasci quod Galenus non vult. Ac primum credo atrabilarium humorem vere mærorem & mæstitiam, & pavores parere, & deliria melancholica, at succus melancholicus apoplexias, siderationes, attonitum morbum, quassus, & resolutiones membrorum afferre potest. Itaque in illo loco lib. 2. de morbis, μέλαινα χολὴ, male vertitur, atra bilis, potius succus melancholicus verti debet. Sic conciliare locos auctorum oportet. Quod placet Galeno in comm. Aphor. qui fatetur quidem succum melancholicum apoplexias, & consimiles affectus parere posse, quatenus ratione crassitiei communicat cum pituita, non autem quatenus ad atram bilem vergit. Idest, in succo melancholico vel qualitas, vel substantia spectatur, si substantia, paralysis, impotentia, obstructio inde gigni potest, si qualitas, ut quæ ob empyreuma, & assationem acquiritur, ea atrabilarium quid habet potius. Et ex historia de Pythione apparet, humoris quantitatem comatosas potius affectiones & oppressionem afferre, qualitatem vero deliria. Quod valde notandum est, & id duobus ex locis Galeni apparebit. Prior est in 4. Aphorismorum, si multitudo humorum magis ad atræ bilis naturam vergat, pavores fiunt & timores, sin minus, idest, si resipiat naturam pituitæ aut alius humoris, labores & convulsiones oboriuntur. Alius locus est quo docet morbos hiemales potius ob materiæ quantitatem fieri, autumnales ob qualitatem. Ista porro est qualitas quæ atrabilarios affectus parit, quantitas vero, sive sit humoris pituitosi vere dicti, sive melancholici affinitate pituitosum attingentis, oppressiones & obstructiones parit potius. Accedit & ad hos locos illud Hippoc. supra adductum, quum ait & blæsos, & hirsutos melancholicis morbis implicari illud quod dicitur, multum habet energiæ, & forte numquam observatum. Nomine blæsorum intelligit morbos melancholicos improprie dictos, qui a pituita vere nascuntur, quæ ob similitudinem tantum quamdam succus melancholicus dicitur, nomine hirsutorum quos δασεῖς vocat, eos intelligit qui proprie melancholico succo abundant. Et blæsi, resolutiones patiuntur attonitosque morbos, hirsuti, atrabilarios, qui a qualitate potius quam a quantitate nascuntur. Docuimus enim paullo ante hirsutos proprie melancholicos effici. Unum adjiciam (quod scio ridiculum fore quibusdam, tamen habet aliquid acutum) quum quis derepente linguæ incontinens fit & mutus, μελαγχολικὸν: idest, vulgus putat a perturbatione animi, & mærore, per contractionem viscerum & animi angustias id esse. Est enim politicus loquendi modus: & qui a gravi animi pathemate in morbum incidunt, ii sæpe obmutescunt in accessionibus.

Aph. 40. lib. 7.

Hist. 1. li. 3. Epid.

Aph. 67. lib. 5.

Aph. 55. lib. 6.

Sectione 5. lib. 2. Epid.

Quando aqua plenum est cerebrum.

Obmutuit.

Aliud est obmutescere ægrum, aliud voce defici atque destitui. Hoc enim majus est. Et utrumque quidam confundunt, & male quidem. Erroris forte occasio fuit, quod aliquando apud Hippoc. φωνὴ καὶ αὐδὴ, idem sint: ut quum in Epid. scribit, φωνῆς λυομένης πάντα λύεται. Nomen φωνῆς ἀντὶ τῆς αὐδῆς sumitur. Pueri enim non sunt ἄφωνοι, sed ἄναυδοι: quia vocem articulare nequeunt, utpote voci servientibus vinculis nondum expeditis. Et muti ἄλαλοι dicuntur, non quod sonum edant & vocem, sed quia articulare nequeunt. Ceterum vera & germana distinctio inter ἄναυδον καὶ ἄφωνον, petenda ex historia de Pythione, non ea quæ prima est in tertio Epid. ubi gravius multo es-

Histor. 3. sect. 3. li. 3. Epid.

se apparet ἄφωνον esse quam ἄναυδον, quum vocis privatio, sub qua & sibilus, & fletus, & risus continetur, quid sit deterius quam orationis & sermonis quem αὐδὴν Græci vocant. Et ex Homero citat Achillis equum humana voce loquutum quem αὐδήεντα ἵππον vocat, non erat autem ἄφωνος, sed ἄναυδος. Extremæ enim aut imbecillitatis, aut oppressionis cerebri, aut exstinctionis caloris naturalis ἀφωνία est argumentum. Itaque & syncopas cardiacas, & apoplexias, & caros & catalepseis τῆς ἀφωνίας, nomine & ambitu concludit, quod a communi tamquam symptomate, nempe vocis ademtione (id enim vox hæc sonat) κατ' ἐξοχὴν intelligit, aut offensionem, aut abolitionem omnium actionum voluntatis nostræ arbitrio susceptarum, & ex aphonis quidam sentiunt, alii non. Quum una cum motu sensus aboletur, tunc proprie aphonia dicitur, & eo modo tum ἀπόπληκτοι, tum καρούμενοι ἄφωνοι dicuntur. Quod in Prorrh. abunde docet Gal. his verbis: *Qui in morbis acutis ἄφωνοι fiunt, quidam horum non sentiunt ob principii affectionem, utrisque ipsos sequentibus symptomatis, alii dumtaxat voce privantur, atque horum quidam læsis etiam omnibus quæ ex voluntate pendent actionibus, alii sola voce oblæsa. Si igitur tum vocis, tum aliarum functionum oblæsio est, principii nervorum affectio est, si solius vocis, solorum voci servientium organorum.* At in acutis morbis ἀφωνία deterius quid est, quam si quis derepente voce deficiatur. In acutis enim extremæ imbecillitatis, & exstinctionis caloris signum est, in sanis aut longis morbis oppressionem significat. Nam si febris succedat, sæpe talis aphoniæ occasio tollitur, ut passim Hippocrates annotavit. Ceterum ne rerum confusio sequatur ex verbis, placet eorum interpretatio qui ἀναύδους mutos vocant, utpote sermonem proferre nequeuntes, ἀφώνους, non mutos, sed voce privatos, & defectos, ut nil plane obaudiatur, nec articulatum, nec alio modo sonans.

Comm. ad particulam 23. lib. 4. acutor.

Com. ad Aph. 51. lib. 6.

Com. in part. 17. lib. 1. Prorrh.

2. de mor. 4. Aphor. & 6. & 5

Gravi metu perculsus fuerat.

Metus gravis præsertim magnas habet vires ad habitum corporis immutandum, & totam naturæ œconomiam evertendam aut dissipandam. Immo nos fatemur vidisse quemdam cui metus mortis a grassatoribus incussus fuerat, qui inde in febrem continuam incidit, cum alvi & omnium pene partium corporis magna perturbatione: sed inter cetera magna in systole & diastole pulsus erat inæqualitas, immo terna quaque pulsatione aliquid erat insolens & anomalon, qualiter in moribundis solet evenire. Et nisi de illa externa occasione constitisset, certa potius mortis opinio erat, quam ulla salutis spes. Itaque externæ occasiones, quas passim Hippoc. προφάσεις vocat, & φανερὰς προφάσεις καὶ αἰτίας φανεράς, valde sunt considerandæ, præsertim quum quid inopinato accedit: ut constet an intrinsecus lateat causa, an forinsecus adventarit. Nec abs re meminimus de metu incusso huic ægro nostro, quum, paullo ante quam decumberet, in manus quorumdam gladiatorum forte incidisset. Nam quum illi, uxori, cui comes aderat, vim afferre conarentur, putavit vel uxoris pudicitiam certo subeundo periculo tegendam, vel desperatione abjicienda esse arma. In quo perplexo negotio non potuit non magna animi juxta ac corporis concussio perturbatioque evenire. Sed si eo die ἄφωνος cecidisset, ad fortunatum istum casum causa referri poterat, at tribus aut quatuor post diebus morbus contigit: Juvare tamen potuit plurimum ad tam infelicis morbi gene-

Causarũ externarum consideratio.

generationem. Locus est insignis apud Hippocr. quo facile apparet aphonias ejusmodi occasione invehi posse. Et idem locus ad disputationem & examen περὶ ἀφωνίας, conferet plurimum, Verba sunt. Quod quis repente ἄφωνος fiat, id faciunt venarum ἀπολήψεις, si sano absque occasione, vel forti alia causa contigerit. Tria in com. ex hac sententia venari possumus: Primum quod sententia Galeni communi ἀφωνίας nomine contineri possunt Epilep. Apoplex. & syncopæ cardiacæ. Secundum vocat fortem aliquam occasionem aphoniæque causam, vel timorem, vel maximum animi mærorem. Tertium de causis aphoniæ in genere. Aphonia, ait, fit vel læsis dumtaxat iis quæ voci formandæ serviunt instrumentis, vel iis quæ respirationi natura attribuit. Vel ob recentem exsolutionem & afflictionem virtutis. Venarum interceptio & oppressio maxime causa est præsertim in sanis. *Part. 23. lib. 4. acutor.*

Designabat.

Obstupefactus erat, & eo modo pressus impeditusque maligno vapore inferne elato, ut tametsi fandi impotens esset, tamen doloris locum designaret. Aliquid enim erat quod sensus ligabat; & cerebrum afficiebat tamquam partem organicam, non autem ut similarem: in quo cerebro ut similari parte residet mens, & ratiocinandi libertas, vis & energia consistit 15. Quid enim vult illud Hippoc. quum ait nobis dormientibus actiones animi liberiores esse & perfectiores, quam vigilantibus, quod testantur præclari & illustres discursus τῆς διανοίας, quum obstupefactis sensibus, & præeunte moderato victu cultuque, animo veracia insomnia objiciuntur ac occurrunt? In cerebro vis duplex spectatur, una animalis quæ ipsa morbo, vino, obstructione aut aliqua alia ratione impeditur, aut oblæditur, aut aboletur; alia ratiocinans, quæ ipsa per cerebrum fusa quidem esse dicitur, & quæ in morbo impeditis etiamnum erecta ac expedita sæpe apparet. Quum enim Hippoc. scribit Epilepticos eosdem & melancholicos fieri prout τὸ ἀῤῥώστημα, idest, causa morbi, vel in τὸ σῶμα, vel διάνοιαν 16: in cerebri corpus, vel in mentem, idest, Galeno interprete, in temperamentum ipsius cerebri inclinaverit, nil aliud significat quam aliter atque aliter lædi cerebrum, ut quædam actiones obstupescant, aut imminuantur, aut omnino obliterentur, aliis incolumibus. Admirabilis enim successus & morborum mutatio in alios. Unde Hippocrates annotat Epilepticos maniacos factos esse, & sic Epilepsia esse liberatos: Item maniam, summa mentis alienatione, & exitu e potestate ipsius mentis cessavisse, quod ἐκστῆναι vocant. Præterea observati sunt quidam ægri qui delirarent, non meminissent, in summa potus necessitate se non sitire pronuntiarent, unguibus in alios involarent, quod phreniticorum est, & tamen si quid de Deo rebusque divinis audirent, præclare philosopharentur, in ceteris delirarent, quid hoc est, nisi quod alias ut animalis pars cerebrum laborat, alias vis ratiocinandi (quæ in eo est quid ἡγεμονικὸν) erecta atque sana exsistit καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον, ne quis nos in verbo reprehendat? De his pluribus diceremus nisi rem istam in opusculis nostris amplius tractavissemus. Æger noster ita erat affectus, nam indecore corpus componebat, sui dissimilis erat, insiliebat, jactabatur, invitis omnibus evadere volebat, quasi premeretur & urgeretur re aliqua quam natura excutere voluit, ideo violentos istos motus delirans suscipiebat, & tamen locum designabat, cavebatque ne sibi vena aperiretur, quod

Sect. 8. lib. 6. Ep.

Sect. 5. li. 2. Epid.

Aphor. 5. lib. 6.

quod id ſibi periculoſum fore ante dixiſset.

Flammeus adurenſque calor in fronte.

4. *libro Aphor.* Ubi calor, ibi morbus, ubi frigus, ibi morbus, quod præſertim de locali affectione audiendum. Nam quum inflammatio interna eſt, quæ revocato ad ſe calore reddit extima frigida, morbus tamen in extimis algentibus eſse non dicitur. Et quod nunc adjicitur de adurentis caloris perceptione, id declarat mali originem, aut potius ſedem, nam origo a partibus imis erat, ut poſtea docebitur. Paullo ante autem demonſtravimus febrem quodammodo peculiarem eſse in capite, facta ad illud translatione ſymptomatica: unde ob venenatæ auræ appulſum quæ ſacra cerebri ſedem tetigit, & perculit, alienus calor ſtatim conceptus eſt. Quicquid enim in partem irruit, aliquid alienum excitans, illud refert ac reſipit naturam cauſæ. Sæpe vero in arte noſtra ſtatutum eſt, humores diu ſuppreſsos & mora, & ſi jam a prima generatione mali erant, eo ſæpe malignitatis & virulentiæ procedere, ut venenum adæquent. Ceterum in capite ſummi caloris ſenſus erat, ut propterea vaporem calidum fuiſse excitatum probabile fuerit, reliquum corpus calore quidem erat perfuſum, ſed eo mediocri. Reperio autem in plenitudine & cacochymia quum corpus vel attonitum, vel Epilepticum, & ſimili affectu, ut vertigine tentatur, alias frigidius reddi, veluti interceptis a plenitudine viis, & libere aditu egreſsuque ſpiritibus denegato, ut ii figi ſtareque videantur. Aliquando corpus non refrigeratur, ſed alias ſuo moderato calore perfunditur, alias minus caleſcit quam ante, alias febrili calore incaleſcit, ſed maxime in parte aliqua, præſertim vel quia infirmitas eſt quæ propenſionem ad excipiendum attulit, vel quia inclinat humor eo quodam motu temerario & fortuito, ut quum in vapore & exalatione effera (quæ partes potius ſuperiores appetit) res tota conſiſtit. Quot enim ſunt qui quocumque febris genere teneantur, caput nullo modo doleant, aliis, quum primum ſeſe vel diaria febris offert, dolor pęne incredibilis caput obſidet? Sic aliis aliæ partes citius tardius, promtius vel minus promte læduntur & impetuntur. Nunc audiamus quid de his ſenſerint Hippoc. & Galenus: *Quum vitioſis ſuccis corpus refertum fuerit*, ait Gal. *bilis atræ ceterorumque acrium humorum influxiones exoriuntur, ob quas dolet æger magis, mordentur interna, & morſe gravantur ab his humoribus quæ in partibus ſunt venæ. Et id cauſa contraria redditur rei alterius. Nam repleta ab his fluxibus quæ afficitur particula, corrumpitur primum ſanguis ipſe, vaſa implentur, & id vias ſpirituum obſtruit. Ideo naturales meatus nequeunt tranſire* (ait Hippocr. in textu) *& proprie* ἀπόληψις φλεβῶν *dicitur* σχοπώσιες. *Quum ſanguis ſteterit, & quum ob ſpiritus refrigerationes fiunt, vertigines, aphoniæ, capitis gravitates, convulſiones, quibus ſuccedunt paraplexiæ (ideſt partis reſolutiones, quum indiſſolubiliter materia parti impacta fuerit) Epilepſiæ, quum fluxus deſederint in locos venas oppletas continentes. Loci ſunt cor, hepar, vena cava. Sic quum iſta eſt repletio venarum, ſpiritus non penetrant, ſed ſanguis concreſcit ac coaleſcit. Interdum toto corpore convulſiones fiunt, eæque aliquando ſalubres ſunt & commodæ. Nempe totum corpus quatientes univerſas partes adeo calfaciunt, ut multitudo partim per cutim digeratur, partim ad aliquam non principem partem pellatur & tunc paraplexia aliquando contingit.* Ex hoc loco apparet quomodo & ver-

Comm. ad part. 17. lib. 2. Prorrh. & in hiſtoria de Phreniti-co lib. 3. Epidem.

Locus hic præclarus

vertigines, & apoplex. & epilep. & aph. & convulsiones & capitis dolores ob venarum interceptiones, & locorum (ideſt partium præcipuarum in quibus ut ſtabulantur, aut generantur ſpiritus aut ad quas & importantur & exportantur. 17 Et illud eſt quod vulgo dicitur morbos iſtos fieri aut animali ſpirituum deſcenſu prohibito, & tunc cerebrum per ſe & primo afficitur, aut vitali aditu intercluſo, & per conſenſum fit affectus. Sed eſt alius locus in quo Hippocrates meminit quidem cujusdam liquationis, ſed potius eſt diffuſio, Græcis διάχυσις, non autem liquatio eſt, quamquam utitur voce ἀποστήξεως, quum ait Epilepſiam fieri per ἀπόστηξιν, ſed ἀπὸ τῆς διαχύσεως ſumitur. Quum autem iſta diffuſio fit, & epilepſiæ, & vertigines fiunt & conſimiles affectus, ſed non coaleſcit & reſtagnat ſanguis ſiſtiturque, nec venarum proprie fit ἀπόληψις, & maxime in locis, (ideſt præcipuis partibus corporis, ita enim τῶν τόπων, nomen κατ' ἐξοχὴν ſumitur) ideo non refrigerationes contingunt, immo corpus apparet floridius & turgidulum magis. Quæ notanda ſunt ad prudenter medendum. Nam in apoplexiis & aphoniis alias video Hippoc. mittere ſanguinem ſtatim ſine præmeditatione & præparatione aliqua, alias video deſiderare προπαρασκευὴν quamdam antequam iisdem morbis dematur ſanguis. Loci illi leguntur apud Hippocratem & Galenum in Aphoriſmis. Verba ejus ſunt. *Quum pituita ad carnes convertitur, homo ab hac craſſus eſſe videtur. Nam carnes quum irrigatæ fuerint, & elevatæ & rarefactæ, ſanguinem ex venis trahunt, ſic bene colorati eſſe videntur.* Sic ne quis decipiatur rubor & εὔχροια, non ob pituitam fit, ſed vi diffuſionis & eliquationis. Unde Catarrhoſos a quibus manat a capite ſubbilioſus ichor bene coloratos videmus, & bonitas ſuavitaſque coloris eſt, ut vulgus putat, medicus autem iſta bona ſuſpecta habet, & morbi prenuntia putat. Notas autem aſſignat aliquas quibus colligas in malis ponendam eſſe iſtam coloris bonitatem, & potius a cauſa morbifica pendere; Hæ vero ſunt, ſi cum iſto rubore non acute audiat, item ſi quum bene videatur habere paucis cibis repleri contentumque ſe eſſe dicat. Diffuſio enim replet, eo modo quo vere ſcripſit fieri Galenus, qui dum rationem cibandi vere aſſignat, ait ſubſtrahendum eſſe cibum metu ruptionis vaſorum a plethora ob diffuſionem humorum. Ergo diffuſio replet. Verba hæc ſunt Galeni, *Vere medio exſiſtente, & æſtati etiam proximo paucis & ex longo intervallo cibis nutriemus. Tempus enim id periclitatur, ne proxime accedamus ad plethoricam diſpoſitionem, propter humorum qui hiberno temporis frigore concreverant fuſionem.* Rurſus & eam humorum diffuſionem, & quæ inde ſequantur incommoda recenſet alio in loco: *Verno tempore id contingit quod & in exercitationibus, licet hæ ſint ſaluberrimæ. Nam ſi hominem pituita plenum, vel flava bile, vel atra, vel ſanguine ipſo exercueris, aut Apoplex. aut Epilepſiam exercitatione induces, aut metus eſt ne rupto in pulmone vaſe aliquo malum adſit inſanabile. Multi quum febricitare cœpiſſent, ob exercitationem (ſupp. nec loco, nec jure, nec commode ſuſceptam) acutiſſime laborarunt. Quibus vero vicem purgationis eorum humorum qui in profundo erant, ipſa exercitatio ſuppleverit, evocata humorum copia ad cutim ulcera, & ſcabies erumpit.* Quo ex loco patet diffuſionem replere, dum id quod concreverat, funditur & liquatur: Nam tunc in partes nobiles, quas τόπους antea vocavit, humor irrepit, & στάσιν ſtationem facit, hinc vertiginum & aphoniarum Ilias, quibus ſuccedunt Epilep. & Apoplexiæ: In Græco

Hippocr. 2. de morbis.

Hipp. lib de ſacro morbo.

Initio lib. 2. de morbis.

Lib. 2. de morbis ca. de morbis a capite orientibus.

Com. ad Aphor. 20 lib. 3.

Græco eſt ἕπονται, quod bifariam poteſt intelligi, vel ut mutatio vertiginis fiat & καρηβαρίας in apoplexiam & epilep. ea enim ſucceſſio morborum fit, vel ut dicantur ἐπιγίνεσθαι, per cauſæ morbificæ augmentum: ea enim propria vis eſt τῶ ἐπιγίνεσθαι: vel ut ἕπεσθαι, ideſt ſequi & adjungi ad priores morbos dicantur. In quo unum monere oportet, nam in Aphoriſmis in ipſo fuſionis tempore, dum repletio fit, dum impetus ῥοπή, inclinatio, ὀργασμός, vult fieri iſta, ideſt, epilep. apoplexiam, & conſimiles ſequi affectus: non requirit humorum illorum στάσιν, ideſt, moram, ſtationem ut interceptis ſpiritibus & calore obruto περίψυξις ſequatur partium, quod tamen requirit in quarto acutorum, ac ſi morbi iſti tum demum oriantur, non quum moventur humores, & corpus aut æque calidum eſt, aut ſeipſo calidius redditur, ſed quum fit ipſa στάσις. Et tamen diximus ante vertiginis eſſentiam eſſe in motu inordinato ſpirituum, vel dum vapor inoffenſum ſpirituum curſum intervertit. Contra requirit humorum ſtationem & pigritiem & moram, ut tum demum morbi ipſi oriantur quum obrutis, conculcatis, & oppreſſis ſpiritibus & humoribus viarum omnis adimitur libertas 19. Et ideo ante dicebat etiam convulſiones quæ inde conſequuntur aliquando utiles eſſe, quod quatientes corpus pigritiem & reſtagnationem ipſam, ut ſic dicam, humoribus adimant, & ſic primæ eos meatuum libertati reſtituant. Quod dicitur de apoplexia verum eſſe poteſt, ſed de epilepſia & καρηβαρία, & vertigine minus, quoniam in iſtis affectibus etiamnum calor moderatus corporis adeſt. Quæ omnia quoniam obſcura ſunt, & lectorem in legendis veterum ſcriptis morari poſſent, brevi rem totam aperiemus. Diximus ante aliquando ſpiritum animalem deſcenſu prohiberi, aliquando vitalem aſcenſu ad veram morborum attonitorum ὕπαρξιν: Si in cerebro ſola eſt obſtructio & oppreſſio, & dum humor movetur, aut in ſubſtantiam cerebri, aut in meandros & ventriculos, aut vertigo, aut quid ſimile oritur; non eſt neceſſe refrigerari corpus, nec humorum στάσιν fieri: niſi forte dicas nomine iſto στάσιος duo intelligi, & egreſſum e propriis vaſis, & firmitatem contumaciamque, ut humor non amplius reſiliat in propria vaſa, niſi valde attenuatus, & ideo non habeat fluxum & refluxum: Nam revera duo iſta maxime ad morbos iſtos magnos generandos valent. Nil enim tam valet ad morbi magnitudinem, quam quum humor in proprio vaſe non regitur, ſed in inſolentem locum regeritur, in quo turgeſcit & tumultuatur. Quid enim facit delirium in phrenitide perſeverans niſi quia egreditur humor e proprio conceptaculo, in febribus autem continetur adhuc, & inæqualiter turbatur ſanguis? Quid in arthritide & nervoſi generis morbis firmitatem conſtantiamque morbi facit, in venoſi generis affectibus inconſtantiam, & facilem ſolutionem, niſi quod in nervis impactio & στάσις ſpectatur, in venis fluxilitas, ut præclare docet Hippocrates? Quid ſanguis in capacitatem vaſe proprio egreſſus tantum moleſtiarum affert: idem ſua vena coercitus non facit, niſi quod grumoſus ſanguis facit στάσις? Itaque egreſſio iſta ad pertinaciam morbi facit, ut mirum non ſit ſi in Epilepſia quia ventriculo inſolenter continetur humor aut craſſus, aut ſua qualitate moleſtans, tantæ turbæ & motus inordinati concitantur. Ergo eſt ubi quum humores funduntur capitis gravitates, ἀπολήψεις vertigines & ſimilia reddere poſſunt cum perfrigeratione & veluti congelatione concretione & στάσει, eſt ubi quum moventur, & eadem committunt, non, adeſt ea conculcatio, congelatio & στάσις. Ideo ut ante monui, alias in

Galenus & Hipp videntur contradictione laborare.

phrenitis unde.

Lib. de locis in homine.

iis

4. Acutorum.

In apoplexia curanda aliquando vena secanda, aliquando non, sed fotu utendum.

iis malis repente secat venam Hippoc. sine fomento ullo, alias in iisdem secat venam quidem, sed præparatione præmissa: quia in his refrigeratio est, in illis non est. Quod tribus de causis puto evenire. Primum si vir & mulier ob διάχυσιν, aut iram, aut insolationem, aut plenitudinem cito laxatam aut vertigine, aut consimili affectu repente corripiantur, eveniet, ut malum adoriatur mulierem potius cum partium algore, quia humorum στάσις fit potius, quia mulier frigidior, quia ob angustiam viarum oppressio potius evenit, quia ob desidiam crudis abundat humoribus, quia hepar & mesenterium facile obstruuntur in his: At vir qui calidior, vasa habet ampliora, non frigidis scatet adeo excrementis, & humores habet fluidiores, & ideo magis & promtius καταρρήγνυνται (ut verbo Hippocr. utar) si forte apoplect. aut Epil. aut vertiginosus fiat, aut ἄφωνος, non ea congelatio & refrigeratio fiet, quia non ea est στάσις, & ἔμπηξις, quæ in natura frigidioribus apparet. Secundo, si ventres inferiores mali sint auctores, & in cerebro tantum morbos excitent κατὰ συμπάθειαν, ob revocationem subitam caloris ad centrum, refrigeratio potius eveniet & congelatio, quam si in capite malum sit. Quod declarat idem Hipp. nam quum loco prædicto de iis affectibus disputat, requirit στάσιν humorum fieri in locis, idest, vena cava, corde & hepate. Non meminit cerebri. Revera enim agit de affectibus iis quatenus localem in cerebro non habent generationem, sed per prohibitionem ascensus spiritui vitali ad cerebrum. Tertio, est ubi humores in quibusdam tenuiores sunt & calidiores, & qui tales aphonias facere possunt qualitate potius quam quantitate, est ubi frigidiores sunt. Etsi ab eodem iidem affectus specie induci possunt, non iidem numero exsistunt. Quamquam & calidus & frigidus humor frigiditatis sensum inducere possunt diversa quidem ratione. Declarant rigores & horrores sæpe a calidis & humoribus & ichoribus nati, ut passim Hippocrates demonstrat. Quarto aliud est quum oppressio fit, & materiæ opprimentis copia adest, aliud quum ea abest. Nam in historia de Pythione commemorabile est quod scribit Galenus, ut scias quomodo copia humorum lethargicas, torpidas, & comatosas affectiones potius inducat, delirabat Pythion, veteres delirium hoc referebant ad abstinentiam veneris, quam Græce τὴν ἀποχὴν dicunt, quasi vero suppressio seminis in cerebro dum sua quantitate opprimeret delirandi occasionem dedisset. Ex eo autem colligebant multum seminis suppressum quod multum & varie spueret (at hoc risu potius excepit Galenus, quam gravi aliqua contentione oppugnavit.) Contra exemplo eorum quibus os terebra aperitur, docet copia & oppressione, & humoris congestione induci non delirium; sed potius caron, & comatosum aliquid. Quod notandum est. Omnino enim id verum non videtur, quod plerique delirent ob præsentiam humorum biliosorum eorumque multorum. Nisi forte dicas delirium induci non ratione quantitatis, sed qualitatis. Testatur κῶμα ἄγρυπνον, in quo biliosus humor quidem est, qui quia vel pituitescit, vel forte magna copia obruit, ideo mistum affectum ex vigiliis & somno inducit. Testatur quoque & eruptio parotidon. Quis enim dubitat materiam parotidon eam esse quæ febrem continuam committebat, quæ quia magna copia est, & a natura sua ob constitutionem cerebri frigidam quodammodo mutata, inducit caron, qui sæpe parotidon eruptionem præcedit? Et in phrenitide delirioque tametsi qualitate humor peccat

1. de morb. mulierum.

Calidus humor refrigerationem potest inducere.

Histor. 1. lib. 3. Ep.

Unde sopor vigilans.

peccat, nec tam quantitas materiæ spectatur quam ejusdem qualitas, tamen est certa quædam quantitas materiæ, ut crises, quæ inde sequuntur testatum relinquunt. Nam nec parotides oborirentur materia regesta a cerebro, nec gibbositas phrenitin sequeretur. Quod Hippoc. in Epid. meminit: *Coco, ait, in spina gibbositas facta est in spina ex phrenitide, huic nulla medicamenti potio conferebat, &c.* Quæ gibbositas ob translationem materiei non fieret, nisi quædam moles esset, & non qualitas potius in phrenitide dominaretur. Et in Aphorismis dysenteria solvit furorem & hydrops (quamquam quidam non legunt ὕδρωψ, sed ἱδρώς) ob translatam a cerebro ad partes inferiores materiam: At furorem, Græcis, μανίαν, & exitum e potestate mentis, Græce ἔκστασιν, committit humor paucus quantitate, sed qualitate, ut ita dicam, multus.

5. Epid.

Aphor. 5. lib. 7.

Ad eas rationes quas supra attulimus quum explicaremus cur humoribus aut commotis, aut transsumptis, aut aliter affectis quidam ἄφωνοι & ἄπνοι reddantur, & ex iis alii incalescant, alii toto corpore refrigerentur, potest & adduci quinta ratio, quam non solum confiximus, ut id explicaret, sed ut obscuritatem vocis, στάσεως, qua usus est Hippocrates in sententia prius adducta, evolveret: Item ut omnibus notum esset de universali morborum generatione per humorum confusionem, & sanguinis perturbationem. Quum humores commoventur, & sanguis qui ad prudentiam facit perturbatur alteraturque, aliquis ἄφωνος, aut vertiginosus, aut aliquo simili affectu præditus esse potest. Idem & calidas omnes partes habet, si humores sibi vias mutuo non obstruant, si sese non obtrudant simul & obruant. Sin autem veluti e proprio conceptaculo educti affatim in inanitates 20, aut cavitates quasdam publicas irruperint, ibi sese obtrudentes, conculcantes ac opprimentes, tunc humorum στάσις fit, ut illo loco loquitur Hippoc. & illam humorum στάσιν algor, & per caloris oppressionem, viarumque interceptionem, partium refrigeratio consequitur. Sic quum commotis, aut confusis, aut aliter affectis humoribus & sanguine ἀφωνίαι contingunt, aut cum calore, aut tepore, aut humiditate, aut sudore, aut algore, prout hæc aut illa offerunt sese, ita medendi consilium variabit. Totam vero rationem generandæ phrenitidis & affectuum melancholicorum tradit in libris de morbis his verbis: *Quum bilis commota fuerit in venas, & ad sanguinem ingressa fuerit, tunc sanguinem dimovet ex propria motione & solita compage, item serosum facit & calfacit 21. Calfactus autem corpus recalfacit, & febrit homo & desipit. In Græco est,* χολὴ κινηθεῖσα διεκίνησε καὶ διώρησε τὸ αἷμα τῆς εἰωθυίης συστάσιός τε καὶ κινήσιος. Ubi dubium est num Hippoc. retulit, σύστασιν καὶ κίνησιν, ad verbum, διεκίνησεν, an vero nomen κινήσεως, ad verbum διεκίνησεν retulerit, & ad τὸ διώρησεν, dictionem συστάσεως. Ut hic sit sensus, Bilis dimovet sanguinem ex propria motione & naturali, item διώρησεν ἐκ τῆς συστάσεως, convertit in ichorem & serum tamquam ex propria natura, consistentiaque emovens. Nisi quis dicat verbum διωρεῖν esse absolutum, & nullam motionem significare: Et sub finem libri ejusdem ita scribit: *Desipiunt homines sanguine corrupto, & ex consueta motione emoto.* Et alio in loco: *Dolor caput repente dolet, & æger impotens fit quum atra bilis in capite commota fluxerit, maxime in partem in qua plurimæ sunt venæ, in collum, inquam, & pectus.* Sic in 4 acutorum ut ante dictum est ad generationem istorum gravium morborum τὰς ἐπιῤῥοὰς fieri ait, hoc loco κινήσεις ἐκ τῆς εἰωθυίας συστάσεως 23. Quæ omnia quum

Explicatur quomodo affectus cum Aphonia conjuncti oriantur.

Sub finem l. b. 1

Lib. 2. de morbis.

obscura

obscura sint, ita accipienda sunt: Sanguinis ad sapientiam facit, ut ipse ait, alio loco de aere & spiritu idem dicit, idest, dum sanguis complectens reliquos humores naturales, suas habet inclinationes, momenta, & motus, necnon propriam suam compagem consistentiamque retinet, tunc homo mente constat, & deliramenti nihil in se habet: sed quum commotis humoribus tum iis qui extra venas sunt, tum iis qui in venis sunt, sanguini & sua motio deest & compages, necnon acquisita seri & ichoris natura, alteratio contingit, necesse est tunc alienationem quamdam induci, utpote alterato eo quod in primis, ad sapientiam facit. Sed quærat quis, an quum phrenitis fit & calidus affectus, necnon vertigo, aut Epilep. aut Caros, aut Apoplex. numquid humorum & στάσιν fit, quod in quarto acutorum vult, & declinatio fit a propria motione & systasi? Ita sane. Nam ut postea docebimus, delirium a phrenitide distinguitur, quod in delirio humor perfluat venas, in phrenitide e vasis aut egressus videatur, aut saltem impactus, id quod στάσιν ἔχειν proprie dici potest. Ut tamen ingenue dicam in utrisque affectibus idem & eodem modo fieri existimo. Ceterum ambiguum latet in vocibus στάσις & σύστασις. Nam aliquando idem sonant, ut apud Gal. τὸ παχὺ τῶν στάσιν pro σύστασις sumitur. Σύστασις crassitudinem, coagmentationem, substantiam, corpus & concretionem significat, Cornarius vertit compagem. Στάσις duo contraria significat apud classicos, diremtum, seditionem, discordiam, controversiam, item stationem, stabilitatem, constantiam ut τῇ κινήσει opponatur, & στάσιν ἔχειν, opponatur τῷ κινεῖσθαι. Sic, ut verbo absolvam, ut cataphoræ fiant, hemiplegiæ, apoplex. vertigines, humor primum e proprio motu dimovetur, & compage; deinde quum dimotus est, rursus στάσιν, idest, σύστασιν habet. Sed hoc quid sibi vult? Duplex est στάσις καὶ σύστασις, una naturalis & vernacula, & ante morbi generationem viget, altera contra naturam & morbosa, & ea ad inductionem morbi ejusque accretionem facit. Idest, humores prius suam habent quietem, quæ si interrumpitur, tum virus suum exercent, quum agitantur, suam & σύστασιν, & propriam κίνησιν amittunt, alienum vero accipiunt motum, & dum sese in locum alienum affatim turmatimque conjiciunt ac proripiunt, conculcati quodammodo & oppressi suam habent quamdam στάσιν, sed alienam & contra naturam.

Phrenitidis & delirij simplicis distinctio.

Duplex στάσις.

Paroxysmo liberatus narrabat se incredibili capitis dolore divexatum. 24

Quum paroxysmus aderat, & erat ἄναυδος, non ἄφωνος, nec ἄπνους 25, ut ante demonstravimus, ea faciebat quæ delirantium sunt, utpote cerebro affecto. Sed non omnino perierat judicium, at ligati erant sensus quodammodo: sed sensus communis vis aliqua supererat. Et ut antea docuimus, alias in cerebro facultas animalis læditur, alias ratiocinatrix ipsa. Sic absolutus paroxysmo meminerat fere omnium quæ antea acta fuerant, immo & dolorum. Hoc quod dicitur fidem accipit ex Aphorismo Hippoc. Qui parte aliqua corporis laborant, ii, si mens ægrotat, magna ex parte dolorem non sentiunt. Et is quidem præsente paroxysmo locum dolentem aliquatenus designabat, sed effari non poterat. Simile quid legere est in Epidemiis: *Polemarchi uxori in morbo articulari coxæ dolor* 26. *Causa erat quod menses non prodirent. Vox intercipiebatur per totam noctem ad meridiem. Audiebat & sapiebat, & per manum significabat quod circa coxam esset dolor*. Id quod ægro nostro contigit.

2. Aphorismor.

5. Epid.

Fiebat

Fiebat autem id quia tantum affectum erat cerebrum ex eventu, non per se & primo. Alioquin non ita saperet, & meminisset eorum quæ acta sunt, & locum designaret. Potius enim spiritus ascensu prohibebantur, quam descensu.

4. Epid. Dubiumque esse possit num ἐξ ἐπισχέσεως, ut loquitur Hippoc. laboraret, ut materiæ virulentæ suppressio, cujus pars tenuior ὀργᾷ diaphragmati proxima, & notam quamdam ei inurens, ipsum affecerit, & communicatione affectus cerebrum quoque laborarit. Nemo enim dubitat quin affectio diaphragmatis facile cerebro communicetur, immo ob phlogosin ejus deliria contingant. Quod præter ea quæ in libris de locis affect. a Galeno scribuntur, patet, ejus quoque fidem facit historia de Tychone, qui quum in pectore percussus esset, affectumque diaphragma, statim deliravit & excitatus est risus θορυβώδης, tumultuosus, relicta enim pars spiculi in diaphragmate erat. Ideo enim φρένες dicuntur, quod πρὸς τὴν φρόνησιν conferant, non quod sapientiæ sedes sit, sed quoniam τῶν φρενῶν affectio, τὴν φρένα καὶ φρόνησιν labefactet. Quamquam ista τῶν φρενῶν appellatio non placet Hippocrati, seque non videre ait cur ita vocentur, nec quam vim ad sapiendum intelligendumque habeant. Sed nil hic de nominibus moror.

Affectio diaphragmatis quid faciat.

5. Epid.

Gal. c. 4. lib. 5. locor. aff.

Phreniticorum more exsiliebat ex intervallis.

4. Epid. Videor videre illud quod in Epid. scribitur de quodam adolescente Phrenitico: Huic (ait Hippocrates) *febris erat adurens, insomnis, mente motus est* τρόπον ἀκόλαστον, *protervo et insolente quodam modo*, ἀνίστασθαι, μάχεσθαι, αἰσχρομυθεῖν: *crebro desurgere, pugnare, turpia obloqui*: *idem in Cononis famula*: *Ex dolore capitis incipiente*, ait Hippocr. ἔκτοσθεν ἐγένετο, *exiit extra se et abalienata est, clamor, querelæ multæ, raro quies*. Quæ omnia phreniticorum seu proprie, seu improprie dictorum propria sunt: Quo loco notandum valde unum est, quomodo nimirum dolor capitis repente oboriens varias morborum ideas pariat. Nam in ista famula phreniticum quid attulit, in aliis aliquid Epilep. & Apopl. ut patet ex Aphor. *Quicumque sani repente dolore capitis capiuntur, et statim muti fiunt, & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febris prehenderit* 28. Quo loco typum apoplexiæ exprimit, ait Galenus. Sed hæc duo, muti fiunt, stertunt, characteristica sunt morbi attoniti. Et quum ait, *nisi febris*: declarat aut a pituita malum esse, aut a succo melancholico. At si humor est tenuis, efferus, calidus, & calorem inducens in partem quam occupat, alia doloris species & diversis comitata symptomatis exoritur. Præterea quum exsiliisset, absurda aliquando dixisset, impetum in assidentes fecisset, involasset in omnes, stragulas abjecisset, indecore corpus composuisset, dixi id fecisse phreniticorum more, ac si proprie hæc conveniant delirantibus valde, & phreniticis, & fanaticis. Galenus Com. in Prorrheticum videtur evertere opinionem eorum qui ex eo phreniticos judicent quod ejulent, vociferentur, & exsiliant. At id verum non est. Veræ phrenitidis proprium quidem, si nil sit quod impediat, sed in doctrina Hippocratis triplex phrenitis reperiri potest, una vera in inflammatione & alteratione cerebri posita, altera impropria quæ obscura dicitur & ἀσαφής, quæ in alienatione temperamenti cerebri, non solum in alteratione consistit. Et ea modo se habet ad cerebrum, quo febris hectica ad corpus febrile & hecticum. De qua audiendus est Aphorismus Prorrh. *Tremulæ, blandæ, obscuræ & contrectantes desipientiæ valde sunt phreniticæ*. Tertia eti-

5. Epid.

Apho. 51. lib. 6. & lib. 2. de morbis.

Com. in part. 33. lib. 1.

am

am impropria eſt, ut quum quis phreniticus quidem eſt, ſed non valde inſanit, nec ea facit quæ vere phreniticus. Id porro fit quoniam præter humorem bilioſum deſipientiam facientem, eſt craſſus alius & frigidus qui inducit aliquid comatodes & κατωφορικόν. Quo modo audiendum eſſe vult Galenus illud lib. 3. Epid. *Nec phreniticorum inſanivit quiſquam, quod aliis uſuvenit, ſed alia quapiam cataphora ſegni graviter peribant.* Illa enim tempeſtate & febres & phrenitides mixtos per quamdam ἐξοχὴν, & dominatum habebant humores. Nam ægri initio febrium omnes ſoporoſi fiebant, & non valde ſitiebant: & quod febrientibus in ſuo genere convenit, idem & phreniticis, illi non valde ſitiebant, & non inſaniebant multum. Vacuitatem ſitis Galenus refert ad id quoniam phrenitici ratione perturbationis mentis non ſentiunt ſe ſitire, unde alio loco βραχυπόται dicuntur, item & ad extinctionem quamdam facultatis appetentis. Prior ratio non placet. Nam quum, ut dixi, omnes delirantes etiam dum æſtus adeſt, & indigentia potus, id non ſentiunt tamen, nil novum dixit Hippocr. quum ait iſtos phreniticos non ſitiiſſe. Non ſitiebant potius ratione mixtæ affectionis. Quod Galenum non vidiſſe miror. Sed audiamus Galenum de iſta ſegni cataphora & phrenitide. *Non eſt mirum collectis crudis ſuccis in corpore ſoporoſos ſimul & dementes fieri. Soporoſos ex multitudine & frigore ſuccorum, dementes quod humores putreſcentes acrimoniam pariunt & calorem.* Non enim audiendum eſt eos periiſſe phreniticos κατωφορικῶς, quod lethargus ſucceſſiſſet phrenitidi, ſed quia phrenitidi juncta foret κατωφορὰ νωθρά. Ego vero non alienum ſcribere videbor ſi iſtam affectionem τυφομανίαν appello. Ea enim eſt phreniticorum affectio quum in ſomniculoſum coma inciderunt, ita ut oculos tollere non poſſint, ſed lethargicorum more eodem loco permaneant. Revera autem τυφομανίας nomen vere exprimit φρενῖτιν μετὰ κατωφορᾶς νωθρῆς: unde Cornarius apud Hippocrat. τυφομανίαν affectum vertit, ſtupida inſania ex phrenitide, & lethargo mixta apprehenſum. Nil autem hoc loco intereſt ſi dicas, ex phrenitide & lethargo, an ex phrenitide & cataphora. Quamquam eorum eſſentia differt. Et quoniam in mentionem τῆς τυφομανίας incidimus, rerum ſeries & ordo poſtulat ut affines dictiones explicemus: hæ autem ſunt τὸ τυφῶδες, ſive τυφλῶδες, & ὁ τῦφος. Apud Hippocratem multiplex τύφος legitur (forte legendum τῦφος, ut diſtinguatur a nomine τύφος, quod inſolentiam & inanem lætitiam ſignificat.) Nomine autem τύφου comprehendit febres quaſdam ardentes in quibus multa eſt humiditas juncta, ut etiam initio febrium fracti, debilitatique & diſſoluti ægri videantur. Quas adumbravit loco prius adducto ex tertio Epid. febres ardentes, & initio erant κωματώδεες, non καυματώδεες, ut male quidam tempore Gal. legebant. Et libro adverſus Lycum τυφώδεας πυρετοὺς, e genere humidarum febrium cenſuit, quod in paroxyſmis multo humore totum corpus madet ac tepet, ut mirum non ſit ſi diſſipatum & diſſolutum langueat. Quod etiam ipſe Hippocrates demonſtrat quum explicat quinque aut ſex τύφους. Τῦφος, inquit, *nomi-natur, primum febres fortes tenent, calor acutus, & a gravitate debilitas, crurum & manuum impotentia, inutilia membra ſunt. Si quis erigere velit, non erigitur, ſi quis interrogat, præ dolore non poteſt reſpondere.* Denique τῦ τύφου καὶ τῦ τυφώδεος eſſentia in hoc exſiſtit, ut præſente calore multo, pravo, acri, diſſolvente, & multa materia facile diſſipabili, & corporis natura effe-

Part. 45. ſect. 3. lib. 3. Epid.

Com. in particul. prædictã.

Lib. de Comate.

4. Epidemiorum.

Libro de natur. internis affect.

minata & victa, impotentia fit multa, dissolutio, virium casus aut jactura; & nervorum effeminatio, ut semisiderati, & semimortui jaceant ægri. Unde non abs re forte τὸ τῦφον vertit Cornarius, Stuporem attonitum, quod in febre τυφώδει, resoluti ac languidi decumbant ægri. Quamquam τῦφος nomen invenerit ab incendio, dicitur enim ἀπὸ τοῦ τύφεσθαι, ideſt incendere, ardere, comburere, non autem ἀπὸ τοῦ τυφοῦσθαι, ideſt, inaniter efferri & insolescere. Quod mirum eſt. Si enim ab igne & incendio nomen meruit, cur paraphrasi, & circumlocutione vertimus, & explicamus τὸ τυφῶδες, & τὸ τῦφον per stuporem, impotentiam, virium fractionem, immobilitatem, & ignaviam? Hæc enim pugnant cum ignis agilitate. Sed calor febrilis præsertim multo obrutus humido, ut suam non habeat ἔκλαμψιν, & in corpore delicato segnitiem, & stupiditatem facile accersit: ut ex eo eventu, & casu nunc apud veteres τυφώδης significet ἀοργήτου, νωθρόν, βαρὺ, δυσκίνητον, & Gal. ἐν γλώσσαις τὸ ἐνεόν, sive ἐνεόν, utroque enim accentu pingitur, καθεζόμενον, ideſt, bardum, mutum, surdum, desidem. Et quoniam τυφώδες ἐνεὸν significat, ideſt mutum, stultum, tum vocis similitudine, tum significationis proximitate addita littera, λ, non legunt τυφώδες, sed τυφλώδες: Et sic in Epid. τυφλώδης legitur: τυφλὸν enim cæcum significat, item & ἐνεόν, ideſt surdum, & mutum, quod qui natura surdi sunt, & muti exsistunt. Item τυφλός, pro obscuro, ignaro & inepto sumitur, ut quum τοῦ μέλλοντος τυφλός dicitur, rerum futurarum inscius. Quod si legendum esset τυφλώδης, ceteris omnibus littera λ, esset addenda, legendumque τυφλομανία, καὶ τύφλος, pro τυφομανία, & τῦφος 31. At hoc alienum eſt. Et in Epidemiis quum τὸν τυφώδεα opponit ὀξυθύμῳ, μανικῷ, nomine τοῦ τυφώδεος, intelligit irasci nescium, socordem, veternosum, ignavum, & lentum: ut non tam spectanda sit vocis derivatio ἀπὸ τοῦ τύφεσθαι, nobilitas enim & agilitas, & expeditus motus potius designaretur, quam casus iste de quo dictum eſt, quod τῦφος, significet febrem cum stupore quodam & ignavia junctam, dominante humore, & virtute fracta. Quamquam κατ' ἐξοχὴν, febris τυφώδης, dicitur, quum hepatis eſt inflammatio, quemadmodum κρυμώδης, quum pulmo inflammatus eſt, & ἐρυσιπελατώδης καὶ λειπυρία, quum ventriculus eſt affectus. Quo in sensu audiendum illud Hippoc. *Leipyriæ febres non solvuntur, nisi cholera morbo superveniente*: ideſt, Erysipelas in ventriculo ob inflammatam in eo bilem & æstuantem non solvitur, nisi evacuatione bilis sursum deorsum, in modum τῶν χολερικῶν, ut loquitur in Epid. ideſt, choleræ morbi.

Probabilis causa cur ita Cornar. verterit. Galen. in linguis.

4. Epid.

Aetius cap. 89. sermo 4. Tetrab. 1.

In Coac.

Sed ut ad finem res perducatur, revera τυφλώδης, & τυφώδης, legi poteſt, quod τυφλὸν, non dissimilem, τῷ τυφλώδει significationem nanciscatur. Quamquam retinenda potius vox τυφώδης, quam alia, ut littera λ, non cogamur ceteris vocibus quæ inde derivantur, addere.

Pergamus ad explicandum quomodo æger noster haberet aliquid phreniticum. Tria sunt quæ phrenitin exprimunt, absurditas verborum, indecora corporis compositio, doloris vacuitas, & additur morum dissimilitudo: quæ tamen delirantium sunt etiam propria: sed delirium eſt perpetuum, & febris assidua: de quibus plenius paullo dicemus in Comment. in sequentem particulam.

5. Epid. Phreniti-dis signa.

Ex intervallis.

Qui delirant, si delirandi finem non faciunt & febriunt, phrenitidis magna eſt suspicio, si ex intervallis delirent non φρενῖτις, sed cum febre παραφροσύνη, sine fe-

ne febre μανία, aut μελαγχολία dicitur. Ita enim Gal. Quum phrenitis & mania mentis noxa sit, proprium est maniæ febre carere, ut phrenitidis febrem adesse. Sed nunc explicemus differentiam phrenitidis, & τῆς παραφορας κỳ παραφροσυνης, quæ in febres continuas cadit: quæramusque an in phrenitide delirandi sit aliqua intermissio, quoniam vox illa τὰ πολλὰ in Aphorismis quum ait, qui parte aliqua corporis laborant, magna ex parte dolorem non sentientes, iis mens ægrotat: exempli gratia, phreniticus doleat partem aliquam, quum mens ei ægrota sit an dolorem non sentit τὰ πολλὰ, idest, per vices & intervalla aliqua? Nam si delirium est perpetuum, consentaneum est ut perpetuo dolorem non sentiat, & non sitiat, siquidem non sentit se potu indigere. Bifariam hoc debet intelligi, vel enim Hippocr. dixit, dolorem non sentiunt τὰ πολλὰ, tametsi mens ægrotet, ut moneat nos attendere diligenter ad delirantes, qui tametsi aliquando sapiant, sentiantque dolorem, & de eo aliquid commententur, tamen dicentur delirare tametsi aliquando doloris se sensum habere dicant. Satis est si τὰ πολλὰ, idest, magna ex parte dolorem non sentiant. Vel ita audiendum est, ut per vocem τὰ πολλὰ, crebras in delirantibus mutationes intelligat, ut delirent modo audiendo, modo videndo, aut simili aliqua alia ratione: nec est idem delirii typus, nec in eodem se subjecto, sensumque exercet mens delira. Itaque phrenitici non delirabunt τὰ πολλὰ, sed semper, quum foveatur malum in cerebro eo modo quem Galenus exprimit, & in libris de locis patientibus, & in Epidemiis ut paullo ante adumbravimus: *Ardentium febrium & phrenitidis idem auctor est: Sed quum in vasorum capedinibus una cum sanguine continetur flava bilis, utcumque accendatur, febres ardentes fiunt, præsertim* 32. *si in pulmonis venis, aut jecoris, aut ventris (maxime vero circum os ejus, ut Com. in part. 33. sect. 3. lib. 3. Epid. notat, & part. 9. sect. 1. lib. 1. Epid.) bilis effervescit. Si quando ad solidas partes pervenerit, & permeaverit, rigorem efficiet. Sin ad cerebrum ejusque membranas sit impacta, phrenitides inducit. Verum priusquam inhærescat perfluens venas in his sitas, non phrenitides, verum ea quæ in vigoribus adsunt febrium deliria excitat. Sic bilis in isto statu austrino ad caput sublata, & in cerebro defixa ejusque membranis, phrenitides generavit* 33. Ergo in παραφροσυναις adhuc vagatur humor perfluitque, & permeat venas, in phrenitide e conceptaculis egressus est, & contumaciter ad partes adhærescit. Et Gal. aperte explicat illud quod obscure dictum est ante ab Hippocrate quum scripsit: Quum vero humor in locos fluxerit, stationemque habuerit. Superest ut nodum dissolvamus de febre in qua quis delirat. Nam si phrenitis est, necessario febris magnarum inflammationum comes est, sed est phrenitidis tantum symptoma, ut contra febrium proprie dictarum, in quibus certa pars affecta non est, delirium symptoma exsistit. De iis autem ita sentit Galenus; *Delirare solent aliqui ob vitium quod in ore ventriculi exsistit, & in febribus ardentibus, & in peripneumonia, & in pleuritide* 34. *Sed deliria ob affectum diaphragmatis non multum distant a phrenitide. Quippe per ceterarum partium affectus, atque per febres ardentes delirium mitigatur, quoties morbus, idest, aut peripneumonia, aut pleuritis, aut καῦσος declinat. At phrenitidis propria nota est, ut ne in declinatione quidem febrium quiescat delirium. Quum enim propria cerebri sit affectio, paullatim accidit, sed quiescere subito atque affatim non solet.* Ceterum dubitet quis si phrenitidis febris symptoma-

Com. ad Aphoris. 45. sect. 3. lib. 3. Epidem.

Acuta & subtilis interpretatio vocis, τὰ πολλά.

Rigor unde.

De phrenitide abunde.

ptomatica eſt, & febris, quæ ſymptoma eſt, & phrenitis, quæ morbus eſt ſimul incipiant & deſinant, qui fit ut quum febris declinat, ipſa phrenitis non quieſcat. Nam non videtur ipſa febris, quæ ab inflammatione cerebri pendet declinare, aut remittere, aut ceſſare poſſe, niſi una pariterque ipſa inflammatio declinet atque concedat. Quemadmodum deliria quę febrium continuarum ſunt ſymptomata febribus declinantibus ea quoque declinant atque remittunt. Sed meo quidem judicio hæc per comparationem audienda ſunt. Nam quum phrenitis localem inflammationem ſignificet in cerebro, delirium perſeverat etiamnum febre declinante, quod audiendum facta comparatione cum aliis deliriis aliarum febrium, ſiquidem in cerebro manet impreſſio. Quamquam vere non declinat febris quin declinet quoque phrenitis, & ex adverſum, ſed delirium omnino non quieſcit. Ceterum hoc addemus de phrenitide, quoniam controvertitur inter claſſicos an ſit inflammatio cerebri, an meningon. Tenuis membrana varie ac multiplici plexu cerebro implicatur atque involuitur, quo fit ut vix inflammetur ea membrana, quin & inflammatio parenchymati ipſius cerebri communicetur. Sic phrenitis eſt definienda per inflammationem membranarum & ipſius cerebri. Niſi quis dicat lædi potius cerebrum, & phrenitin hujus morbum eſſe, non meningon, quoniam actionum functionumque integritas a recta cerebri, non autem a meningon temperie dependet: quod ſi verum eſt, earumdem læſio ab offenſa temperie cerebri emanabit. Tam en quia eadem ſemper eſt medendi ipſi phrenitidi ratio, ſive primario, ſive ſecundario afficiantur, aut membranæ aut cerebrum, ideo parum refert curioſe han c quæſtionem propon ere ac conari diſſolvere.

Cur etiam delirium in phreniti de perſeveret licet febris declinet.

Explicatio quæſtionis.

7. de uſu partium.

2. Locorum aff.

Non convellebatur.

In cerebro variæ manſiones ſunt. Aliquando ut pars organica afficitur, aliquando ut ſimilaris, & tunc διάνοια affici dicitur. Alias partes anteriores læduntur, alias poſteriores; membranæ alias, alias ſubſtantia, & οὐσία ipſius partis. Aliquando nervi, & ex iis alias qui ad auditum faciunt, alias qui alium ad ſenſum conferunt. Sic tametſi cerebrum unum quid ex ſe ſit, tamen prout in has aut illas partes & manſiones repit humor, ita variæ morborum ideæ excitantur. Quod Galenus in libris de loc. affectis explicavit: Et præſertim in Prorrhetico, *febris ardens tum ob alias cauſas, tum ob cerebri inflammationem æque fit. Et tunc ex propriis phrenitidis ſignis continua eſt deſipientia. Ex ea vero humiditate quæ in cerebro redundat ſpiritus flatuoſus procreatur, unde aurium tinnitus fiunt 36. Pari modo excæcatio caligoque, quum craſſus humor vel ſpiritus oculos invadit. Naribus vero ingruens humorum copia ſenſum gravitatis in ipſis facit.* Et hæc fiunt concluſa in capite materia, quemadmodum & eadem ſymptomata ſuſcitantur per febres eſſentiales quarum ſedes eſt aut in pulmonibus, (ut ante ex Galeno demonſtratum eſt, aut in alvo. Atque ex priore loco docetur eumdem humorem in eadem parte varias excitare ſymptomaton ſpecies, prout variæ particulæ occupantur. Ut mirum non ſit ſi æger noſter convulſus non ſit, vel quod nondum eam qualitatem humor acquiſiverat quæ ad excitandas convulſiones requiritur, vel quia in locis nondum conſtiterat in quibus eſſe debuiſſet ad convulſionum generationem. Non enim quivis humor quovis loco contentus id facit. Habebat quidem quaſdam σωμολκάς, ſed non σπασμοὺς, ideſt quaſdam contractiunculas patiebatur, ſed non convulſiones. Alibi autem docuimus quid differat τωμολκὴ ἀπὸ τοῦ σπασμοῦ. Et mirum fuit cur non Epilepticus, aut Apo-

3. locorum aff.

Cerebri ut variæ partes & actiones læduntur.

Com. ad part. 18. ſectio. 1. Prorrh.

plecticus

plecticus factus fuerit: nam locus est in Coacis in quo Hippocr. In dolore capitis ἀφωνίαν suspectam habet quod habeat aliquid aut Epilepticum, aut Apoplecticum. Sed hic noster æger non erat vere ἄφωνος, sed ἄναυδος.

ἀφωνία cum dolore capitis suspecta.

Et veluti sopore vigilanti occupatus delirioque jacebat.

Horum demonstratio fere ex superioribus pendet quum disputavimus περὶ τυφομανίας. Nam ut ante docuimus, delirium erat, & phreniticum quid cum καταφορᾷ, quam lentam & stupidam dixit. Atque revera quum cerebrum natura sua sit frigidum, accedentibus vaporibus aliunde, aut in eodem ob contentam bilem accensis, facile κῶμα ἄγρυπνον excitatur. Immo & in multis febribus continuis, in quibus somnus nocet, somnolenti sunt ægri cum vigiliis quibusdam, præsertim si cerebrum plethoricis symptomatis auctum sit, ac multa acrium vaporum copia cerebrum feriverit. Nam dum Galenus explicat qua ratione in febribus somnus timores &. convulsiones inducat, non aliam rationem reddit quam quia pravi humores, quum incocti permaneant, dominante calore febrili exhalationibus pravis cerebrum oppleant, quas si vincere nequit obruitur, unde occasio somni profundioris, & ipsarum quoque parotidon, immo & convulsionum & timorum: Contra bonæ coctiones utileis somnos inducunt. Ceterum nescio qui fiat, ut morborum cerebri & notitia, & curatio difficillima sit. Notitia quidem, quoniam multi convulsi sunt, pavoribus consternati, phrenitide, Apoplex. Epilep. sublati, lethargicis affectibus oppressi, sideratiq; in quibus nullum fere vestigium mali, aperto cranio inventum est, nec sanguis, nec aqua, nec ichor, quamquam Medici qui historiam morbi vidissent, & terrifica symptomata observassent, certo affirmarent, sibique persuaderent se aut inter membranas, aut in cavitatibus, aut alia in parte, aut abscessum, aut sanguinis aut aquæ copiam deprehensuros. Et dum eventus eorum spes falleret, stuporque & admiratio eorum mentem percelleret, conabantur aut aliquid confingere quo mortis inopinatæ prætextum obtenderent, aut occasionem causamque arte quadam prætexerent, ut prætexendis confingendisque occasionibus istis honesta excusatione; culpa & vituperatione sese assererent ac liberarent. Et nos sæpe in ista alea versati sumus, primariosque medicos versari vidimus, quasi cum spiritu ipso animabili, & anima spirante mortis occasio evolaret. Ut tanto cautiorem prudentioremque medicum esse oporteat, & in investigandis rerum causis diligentiorem, quanto res sunt abditiores occultioresque, & sæpius de spe sua deciderit. Adeo obscura est morborum capitalium ratio, & evolutio difficilis. Curatio quoque non minore difficultate est involuta, quoniam nec topica vires suas integras in cerebrum exerunt, nec assumta innocue propter contrarias quæ sese offerunt indicationes, a capite causam mali amoliri possunt, præsertim si ea penitius cerebro hæret, & si ipsum τῇ πρωτοπαθείᾳ laborent. Si enim συμπαθείᾳ, non tantis difficultatibus res implicatur Et data opera, si otium est, quamquam ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ, morbos ad cerebrum pertinentes breviter expediemus, & præsertim affectus soporosos. Apud Hippocr. passim reperitur λήθαργος, κῶμα, κῶμα ἄγρυπνον, κάρος, καταφορὰ, κατοχὴ, κατάληψις, παρακοπὴ, παραφροσύνη, παράκρουσις, μανία, ἔκστασις, & quæ ab his derivantur, ut κατενεχθέντες, καταλαμβανόμενοι, καρούμενοι, κατεχόμενοι, & consimilia: horum ideas & differentias recensere non alienum. Ut scias an ex humorum varietate desumenda sit varietas rerum, &

Coma vigilans unde.

Com. ad Aph. 67. lib. 4.

Morbi cerebri difficiles cognitu.

Difficiles curatu sunt morbi cerebri.

an prout nomina ipsa differunt, ita rerum distinctiones formæ & ideæ differre videantur.

Omnis morbus aut intemperies est, aut solutio continui: intemperies aut simplex, aut cum humore, humor aut biliosus, aut melanchol. aut pituit. aut sanguis ipse. Intemperies simplex, aut cum frigiditate, aut cum calore, aut a siccitate. Mixta vero si partim sit intemperies simplex, partim humor aliquis. Accedit & varietas partium in cerebro affectarum. Nam aliud est caput affici, aliud cerebrum: Quum enim cerebrum affici dicitur, vel ejus partes anteriores, vel posteriores, & quæ cum spinali medulla communicant, vel ventriculi, iique aut anteriores, aut posteriores aut medii afficiuntur. Rursum vel cum febre, vel sine febre affectus est. Sic pro ista humorum, partium, & ventriculorum varietate, pro præsentia absentiaque febris res evariant. Quamquam sæpe nomina confunduntur, ut sit potius de rebus, quam de verbis laborandum. Κῶμα & κάρος, fere pro eodem sumi videntur: sed tamen alia est idea καρωτικῶν καὶ κωματώδεων. Κάρον vertunt soporem: & definiunt per resolutionem imaginatricis facultatis, sensum motumque omnem adimentem excepta respiratione. Causa est crassus & viscidus humor qui ventrem præsertim anteriorem occupat. Sic est symptoma facultatis imaginatricis. Clausi omnino sunt oculi, & privatio motus sensusque, superest respiratio. In Apoplexia substantia cerebri potius afficitur, & ejus pars anterior posteriorque, perit respiratio. In caro ventriculus potius anterior occupatur, nec omnino perit sensus, & eo sopore discusso bona valetudo consequitur. At Apoplexiam, aut paraly. aut hemiplegia excipit. Ab Epilepsia differt convulsione, & quod in Epilep. & anterior & posterior juxta Gal. ultima particul. lib. 6. Epid. pars occupetur. Et oculi sunt aperti aliquando, in catalepsi & catoche partes posteriores occupantur potius, attolluntur que palpebræ. A lethargo differt, quod febris caron præcedat (quamquam omnino carus sine febre esse potest) lethargum febris consequatur. Et carus sæpe aliorum morborum symptoma est, ut initia vigoresque febrium comitatur, præsertim quum vaporum crassitudo cerebrum offendit obruitque (ut in Prorrhetico docet Hippocratis interpres) ut in febribus pituitosis, & iis quarum sedes est circum ventriculum a collecta illuvie. Et febris quæ adest excitans κάρον, tamquam symptoma, major est & apparentior quam quæ in lethargo est. Quo modo forte audiendum illud Hippocr. qui morbos vocat ληθάργους, quorum ratio fere eadem est ac peripneumoniæ. Fit autem quum focus febris continuæ est in pulmonibus (nam ante ex Gal. docuimus febrium focum in pulmone quoque consistere) & ii obstructi sunt valde, & humore crasso, putrique pleni: qui enim ab ea materia fumi excitantur, dum obruunt anteriores cerebri partes ληθαργικόν τι inferunt, & καρώδεις, & κωματώδεις. Et ab eo accidente quoniam ægri obliviosi, socordes, veternosique jacent, affectus λήθαργος dicitur. Quamquam proprie magis κάρος dici debuerat, siquidem omnis soporosa dispositio dimissis palpebris, libera exsistente κατά τι respiratione, præsertim quum symptomatice succedit, κάρος dici potest. Sed lethargus generali nomine dicitur, quoniam λήθαργος, τὸ λήθαργον ignavum, desidem & obliviosum significat, ut in arte parva Gal. legere est. At lethargus proprie dictus affectio cerebri est. Et definitur affectio cerebri a repentina oblivione nomen habens, vel delirium intermissionis expers cum febre, sopore, & celeri oblivione junctum. Celeritas autem oblivio-

1. Prorr.

3. de morbis.

Carotica affectio ob affectos pulmones.

oblivionis ſignificat in æqualitatem motus materiæ in cerebro. Delirium ratione febris eſt, ſopor ratione materiæ quæ generatione frigida eſt, corruptione vero calida.

Coma quid.

Κῶμα videtur confundi cum caro, ſed propter ſuas differentias debet diſtingui. Si enim carus inexpugnabile dormiendi deſiderium cum immobilitate ſignificat, ἀπὸ τοῦ κώματος differt quod pro ſpecie habet κῶμα ἄγρυπνον. Dicitur autem veternus, & marcor. Definitur deficiens & imbecillus motus facultatis imaginantis, a frigido & humido magnam ſomni cupiditatem inducens. Duplex eſt coma, ſomnolentum, & vigilans, illud lethargicis proprium, hoc phreniticis: in ſomnolento demittuntur palpebræ, ſed excitati ægri ſapiunt & reſpondent, mox deſipiunt, quod variæ imagines τῷ φανταστικῷ repræſententur. Sic Coma ſomniculoſum longe etiam differt ἀπὸ τοῦ κάρου. Galenus in Prorrhetico ex quorumdam, & ſua opinione dicit omnem καταφορὰν κῶμα ſignificare apud Hippocr. aſſeveratque hoc verum eſſe. Et ſic καταφορὰ ſignificat propenſionem ad ſomnum delationemque, quamquam ſunt & qui καταφορὰν duplicem faciunt, unam ſomnolentam, aliam non ſomnolentam. Proprie tamen τῆς καταφορᾶς nomine appetitus ſummus dormiendi, & ſumma inclinatio deſignatur. Et hæc de Comate & Caro dicta ſint. Nunc de Catocho & Catalepſi, qui affectus ſunt ſoporoſi, & idem ſignificant. Catoche & catalepſis a cataphora caro, & comate differunt in hoc quod in catalepſi, & catocho ſit ſumma in ſomnum propenſio oculis apertis, in Comate, Caro, & Cataphora committuntur oculi & palpebræ 40. Et hoc plurimum intereſſe dicunt ad cauſæ diagnoſin. Etenim κατοχὴν καὶ κατάληψιν ab humore frigidiore & ſicciore originem habere dicunt, cujus ſedes eſt in poſticis cerebri partibus & ventriculis. In comate & caro anteriores occupantur, eſtque humor frigidus, pituitoſus, craſſus. Galenus Catochon ab exhauſto ſpirituum inducta refrigeratione quadam & ſiccitate in cerebrum oriri ſcribit, exemplo adducto de eo qui quum impenſius operam litteris navaſſet, ac elucubraviſſet, factus eſt κατεχόμενος. Κάτοχος enim dicitur ἀπὸ τοῦ κατέχεσθαι, & τὰ κάτοχα dicuntur ea quæ morbum κατοχὴν inferunt, vel ſignificant morbos fixos ſtabileſque. Sunt qui κῶμα ἄγρυπνον καὶ κάτοχον, idem eſſe putant, aſſeruntque quidam proceres Medici κάτοχον, κατάληψιν καὶ κῶμα ἄγρυπνον reperiſſe ſe in eadem ſignificatione apud Hippocratem. Quamquam revera differunt. Nam κάτοχον ſimplex intemperies frigida & ſicca committit, κῶμα ἄγρυπνον pituitoſus & bilioſus humor committit: ideo inter phrenitin proprie dictam & lethargum ambigit. Quod ſi & catoche & coma vigilans bilem & pituitam cauſas ſui agnoſcunt, idem plane ſignificant, debent tamen diſtingui. Fernelius idem eſſe contendit. Nunc rem abſolvamus. In caro, cataphora, & comate multa eſt humiditas cum refrigeratione nervos imbuens atque diſſolvens, unde immoti & ſtupidi commiſſis palpebris manent: In catocho & catalepſi ſiccitas eſt potius quædam cum quadam perfrigeratione, & veluti evacuatio diſſipatioque ſpirituum. Et quoniam de catalepſi & Catocho nil adhuc inter auctores, nec de cauſa, nec de ſede, nec quem locum habeat inter alios affectus ſoporiferos conſtare video, in his vocibus explicandis paullo accuratior ero. Primum dubitant a qua cauſa, nam alii a frigiditate & ſiccitate eſſe dicunt, ut Galen. Unde differens de pulſu τῶν κατεχομένων, ait in illis privationis motus cauſam frigiditati & ſiccitati tribuendam eſſe. Alii a ſucco melancholico eſſe ajunt, &

Com. ad part. 1. libr. 1. Prorrh.

Com. in particul. 55. lib. 2. Prorrh.

Catoche & coma vigilans quid.

vere affectum eſſe melancholicum. Alii a ſanguine eſſe eoque multo, ut & coma vigilans quod Galeno ſcribit aliquando cauſam agnoſcere ſanguinem multum & bilem. Nam quatenus multus ſua copia premens, ſoporem inducit, quatenus remiſta eſt bilis, vigiliarum occaſio adeſt. Et quatenus & vigilant & dormiunt κάτοχοι, & cataleptici, medium quid eſſe putant inter phrenitin & lethargum. Et revera confundunt catalepſin cum typhomania, quam quid mixtum diximus ante ex Gal. ex phrenitide & lethargo. Atque in primis audiamus Aetium, deinde ceteros adducemus. Nam & Aetius, & Fernelius, & Gal. & Rondeletius ſuas habent hiſtorias de catalepſi, quibus colligas modo ab his, modo ab illis cauſis pendere. Ut tandem nil de catocho & catalepſi definitum exſiſtat. *Media eſt affectio inter phrenit. & lethargum, ſpecies delirii medicis catoche & catalepſis dicitur, ex humore atræ bilis magis contingens. Periculoſior eſt quam lethargus, verum in febribus lethargo ſimilibus conſiſtit. Aliquando dormiunt, aliquando palpebras apertas habent, aut nictant, aut intentos oculos habent. Immo immobiles habent, ut neque ſi quis oculis manum obtundat, claudant, voce & ſenſu privantur, nec audientes, nec reſpondentes. Et quum vellicantur admovent aliquando manum ad nares & os, & tamen non ſentiunt. Spiritus denſus, aliquando rarus. Pulſus parvus & debilis. Per intervalla magnus ſpiritus. Alvus ob ſtupiditatem adſtringitur. Nec omnino phreniticis ſimiles ſunt nec lethargicis.* 42. *Quandoque ob ſanguinis multitudinem caput occupantis & implentis malum fit. Ita ſanguine abundanti adoleſcenti contigit. Factus enim vere catalepticus quarto die evacuato multo ſanguine liberatus eſt.* Ex hoc loco patet tum a ſanguine catalepſin oriri, tum a quapiam alia cauſa: ideo dixit in febribus lethargo ſimilibus evenire. Ac ſi dicat febrem in lethargo eſſentialem eſſe, in catalepſi ſymptomatica non eſt febris, nec eſſentialis cum catalepſi ut eſt cum lethargo, ſed catalepſis ipſa ſymptomatice in febrem incidit.

Com. in part. 1. libr. 1. Prorrh.

Aetius cap. 4. ſermo 2. Tetrab. 2.

Hiſtoria Aetii de adoleſcente declarat a ſanguinis copia eſſe catochon: ſupra demonſtravimus ἀφωνίας, a repletione eſſe. Catochus autem ſine febre ἀφωνία eſt. Hiſtoria Gal. ſuperius adducta ex Prorrh. de condiſcipulo qui invigilaverit chartis, declarat catalepſin eſſe per quamdam refrigerationem & ſqualorem τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ: in vero ſomno refrigeratio quidem eſt, ſed humectatio mediocris non reddit animantem inexcitabilem. At in catalepſi ſiccitas & marcor quidam reddit inexcitabilem. Hiſtoriæ ſunt aliæ apud Rondeletium quibus colligas a ſucco eſſe melancholico catalepſin, aut veluti a melancholia morbo. Narrat de Puella quæ quum eum cui nupſerat parum amaret, eo affectu correpta eſt præ mærore 43. Quum abſens erat maritus aut de eo nil audiebat, reſtituebatur, audito ejus nomine, corripiebatur. Et quum ferret hydriam recordans mariti in via ſedebat, oculos apertos habebat, larvam, aut arte ſtatuam effixam dixiſſes. Non movebatur, non quicquam interrogata compulſaque reſpondebat. Vere erat morbus iſto quem Hippocr. φροντίδα vocat, Latine, cura & anxietas ſive ægritudo animi dicitur. Ut quemadmodum ἄσα eſt corporis, ſic φροντὶς eſt animi: & ἀλύκη utriuſque eſt. φροντὶς autem affectus vere eſt melancholicus. De eo nos dicturos amplius pollicemur.

Rondel. cap. 20. lib. Methodi medendi. Hiſtoria mirabilis 2. de morbis.

At contra ea quæ dicta ſunt occurritur bifariam: prius quod nec frigiditas & ſiccitas catalepſin inducat, ut nec melancholicus ſuccus: poſterius nec item

ſan-

sanguis. De frigiditate & siccitate ea est ratio: Catalepsis cito hominem occupat, item & cito aliquando solvitur. At frigiditas & siccitas non cito inducitur, ergo nec affectus eis congener cito inducetur. Nam quod a Gal. dictum est de Epilep. idem & de catalepsi dici potest: verba hæc sunt, *Verum non ab ariditate & vacuatione Epilepsiam generari, sed a succo crasso vias spiritui obstruente, hoc est argumentum quod & cito fiat & solvatur.* Quomodo ergo inanitis per vigilias spiritibus, refrigerato & evacuato cerebro marcescenteque catoche subito inducetur? Revera illo loco Gal. agit in eos qui Epilepsiam nasci putabant ab ariditate, squalore, & veluti hectica intemperie cerebri ipsius. Galenus vero instat, quoniam hoc repugnaret facili Epilepsiæ generationi invasionique, & facili solutioni. Ergo est potius ab obstructione in ventre aliquo, non ab intemperie cerebri. Tamen idem de catocho videtur dici posse, præsertim quod spectat ad exhaustum spirituum & refrigerationem siccitatemque cerebri. Nam de humore melancholico aliud est. Quis enim dubitat quin humor melancholicis possit catochon inducere, eo modo quo melancholiam morbum? Et quum epileptici fiunt melancholici per diffusionem materiæ in corpus ipsius cerebri, non in ventres, an ut melancholici fiant multum temporis requiritur? Nequaquam. Ratio vero eorum qui Aetium arguunt quod statuat catochon a melancholicis succo esse, est, quod non omnes melancholici fiunt cataleptici, frivola est, irrita & inanis. Nam quemadmodum non omnes qui impensius vigilant, nec qui multo sanguine abundant cataleptici fiunt, sic nec omnes melancholico succo abundantes in catochon proni labuntur. Nunc expediamus quomodo catochos de repente oriatur, tametsi causa esse videatur refrigeratio, marcor & siccitas cerebri, ut historiæ vigilantium immodice detexerunt.

Cap. 7. libr. 3. loco. aff.

Qui epileptici fiant melancholici

Ego vero sic sentio: Catoche quadrifariam potest occupare cerebrum, & actiones quæ a cerebro sunt labefactare. Primum per præsentiam humoris; secundo per intemperiem; tertio per resolutionem & primigenii humoris, & spirituum primigeniorum cerebri absumtionem, ut quid hecticum in cerebro esse videatur. Idest, Secundus modus fit per alterationem, Tertius per alienationem, ut exemplis patebit. Quarto fortem aliquam imaginationem rei tristis, ut spirituum animalium vel fiat conculcatio oppressioque vel dissipatio. Quomodo tunc melancholia dicitur, & cum affectibus melancholicis congruit: Eo modo quo prius citavimus ex historia puellæ maritum odio habentis, & ex Hippoc. quum disputat περὶ φροντίδος. Quæ omnia nisi ad unguem tenueris, de catalepsi nil umquam certum habueris. Maxime vero ad veram essentiam catalepseos non tam præsentia humoris requiritur, quam eæ intemperies, & anxietates sollicitudinesque animi de quibus diximus, concurrente maxime corporis & cerebri temperamento, ut corpus sit siccius, strigosiusque. Præsentia humoris est vel ut sit sanguis, vel ut sit succus melancholicus. Sanguis bifariam, vel sua quantitate premens, vel qualitate, idest, ut mora in cerebro per vigilias, aut mærores melancholici humoris naturam acquirat, florem enim facile suum & nitorem sanguis amittit. Sua quantitate dum sanguis prehendit premitque cerebrum, præsertim si libera est respiratio, utpote partibus obsessis posterioribus, & si juvenis est, qui quum non facile obruatur & stupidus jaceat, a copia sanguinea pressus, veluti vigilans manet: tunc catalepsis sanguinea dicetur, & ad κῶμα ἄγρυπνον proximitate accedit.

4. Modis catoche fieri potest

Sin

Sin qualitate potius ſanguis peccat, tametſi prius eſſet laudabilis, melancholica catalepſis dicetur. Fit autem quum plenitudo eſt aliqua in cerebro ad vires, quam quum natura non regit dum moram trahit ibi ſanguis facile immutatur, præſertim ſi quis calor alienus adveniat, ut tota affectio κεφαλικὴ eſſe dicatur. Et quemadmodum corpora ſanguinea ſi effluvium non habent, melancholica redduntur: quod in toto corpore fit, id in capite fieri poteſt: ut particularis 44 ſit ſuppreſſio & ob congenerem ſuppreſſionem, morbi congeneris generatio, quo in ſenſu Hippoc. dicebat: *Faciei color bonus, & mæſtitia multa, malum.* Quo loco Gal. demonſtrat quomodo ἐξέρυθροι melancholici fiant, quum facile ſanguis aduratur, & ſucci melancholici naturam acquirat. Quæ in eo Com. ſcribuntur huc maxime pertinent. Maxime vero ſanguis in capite immutatur, ſi quis aut natura ſit melancholicus, aut ex eventu, & non ἄνευ φανερῆς προφάσεως. Nam quum melancholici utrovis modo ſint, perpetuo aliquid animo verſent atque volvant, facile ea cura, agitatioque ſanguinis mutationem conciliat. Atque eo modo tales in catalepſin proni ſunt, præſertim vero ſi qua cauſa extrinſecus adventarit, quæ ſemen morbi ipſius ſepultum excitaverit. Et tales Catalepſes repente poſſunt incidere, quemadmodum & epilepſia, & apoplexia. At non ſic quæ ab intemperie frigida & ſicca, aut quæ a reſolutione, aut a mærore, quas explicare conſilium eſt. Si quis avidius & diutius incumbit chartis, præſertim ſi noctes inſomnes ducit diſſipatione ſpirituum & ſiccitate præſertim humorum fluentium & ſpirituum, rigidus poteſt manere & catalepticus, quaſi in cælum raptus 45. Sic non eſt quod ii arguтuli requirant longum valde tempus ad inducendam iſtam intemperiem frigidam & ſiccam, & præſertim quod pertinet ad alterationem, & fluentes tum ſpiritus & humores. Quid enim tam facile diſſipatur, inſtauratur quam ſpiritus? Teſtantur ii qui ſtatim expalleſcunt & diſſolvuntur, guttula vero vini reſurgunt & ad ſe redeunt. Et dum quis ita exhaurit labore cerebrum, jam rudimenta futuræ catalepſeos habebat, prout perſeverabat effluvium ſpirituum, ſed malum non apparuit, quamdiu jam partes ſolidæ invadi cœperunt. Sunt enim quidam morbi qui non prius apparent quam jam tacite clamque aliquot tempora percurrerint, & quum nos prehendunt, jam pene in vigore ſunt. Quod de dipſaco eleganτiſſime & ſubtiliſſime Gal. docet, ait enim diabeten qui affectus eſt renum non protinus dignoſci: ſed quoniam renum naturale eſt deſiderium, & ab eo ſenſus noſtri non afficiuntur, etiam quum ad ſtatum venit, ne percipitur quidem. Quod caninæ appetentiæ (quæ analogia reſpondet diabetæ) non accidit, quia enim ventriculus animali deſiderio tenetur, protinus ejus affectiones deteguntur & apparent. Itaque quod de dipſaco diximus, idem de catalepſi, ea præſertim quæ intemperiem frigidam ſiccamque cerebri ſequitur, dicemus. Quum enim profert, jam principium morbi videtur elapſum, & vigor adeſt, in perpetuo enim tenore malum perſeverat. Eſt & alia catalepſis a quadam reſolutione per alienationem cerebri, & ea repente incidit, ſed non ſolvitur facile, immo letalis eſt. Quod repente incidat, id audiendum eſt quoad ſenſum, non quoad generationem. Nam occaſio cauſaque fovebatur ſenſim, ſed affatim malum ſeſe repræſentat: Unde quum nos alloquimur ægros, videmus eos ſtatim mutos, & oculis apertis catalepticos fieri, diſpoſitione hectica jam contracta, & vitio impreſſo partibus ſeſe ſtatim proferente. Ante docuimus duplicem eſſe phrenitin, unam

Part. 14. libr. 2. Prorrh. Gal. c. lib. 3. loc. aff.

Quæ catalepſis repente non incidit.

Ca. 3. lib. 6. locorum male affectorum.

unam manifestam in alteratione cerebri, alteram occultam in alienatione. Et hæc deterior est. Idem de catalepsi dici potest. Proprie autem catalepsis, quatenus speciem morbi efficit propter alienationem contingit, ut non solum spiritus & humores fluentes vim passi sint, sed & in partibus solidis ipsius cerebri nota inuratur. Talis catalepsis in morbos longos, & febres incidit, quum dissipatio facta est animalium spirituum, calor naturalis imbecillior factus, & hectica dispositio inducta in cerebrum. Dicam quod nobis videre contigit. Servus equitis Torquati totam hiemen quartana duplice cum febre lenta laborarat. Exhaustus & marcidus pæne erat. Repente catalepticus factus est squalidis & siccis redditis spiritibus: sic generatio longa fuerat, sed invasionis modus subitus fuit, sed non est solutus morbus nisi cum morte. Sic quum requirunt arguntuli ad generationem catalepseos nescio quid ut cito fiat & solvatur: revera quæ per resolutionem fit, non solvitur cito quia ab exhausto est, sed longam habuit generationem. Et eo modo docuimus ante Gal. quodam in loco ad phrenitidis generationem longum quoddam tempus requirere, in alio docet etiam subito fieri. Sed nodus hic solvendus est priore modo explicato. Filius Domini Povart, Consulis Regii, Catalepticus interiit, quum duos menses tertiana laborasset, & pene extabuisset. Et revera, ut plane fatear, ut repente adoriatur catalepsis, non tam facit sicca intemperies, & squalor (nam potius ad tarditatem invasionis faceret) quam motus quidam symptomaticus qui quodammodo suscitat, impellit, & animat malum hoc quod in visceribus & medullis latebat. Unde iste puer catalepticus capite dolebat ante, & in ipso morbo catocho tantus ardor percipiebatur, ut manum ureret. Sic dispositio ad catalepsin in capite tota alitaque sese protulit per translationem symptomaticam cujusdam venenati vaporis, aut natura sese in cerebrum exonerante, & morbi sarcinam deponere volente. Et tales catalepses sunt ab exhausto. De iis audiendus Aphor. Hippocr. 46 *quæ cum exsolutione fiunt & catochæ & aphoniæ, perniciosæ*. Sequuntur enim summam paupertatem caloris naturalis, & naturæ imbecillitatem, suntque mortis paranymphi. Quartas species catalepseos sequitur fortem imaginationem rei alicujus præsertim tristis, & animi concussionem ægritudinemque, ut viduis accidit aut mærore confectis, aut paventibus & metu consternatis: semisideratæ manent, oculis apertis, & corpore immobili: ideo pace Rondeletii dicam, id quod puellæ acciderat congressum mariti repudianti fuit quidem catalepticum: sed non tam humorale fuit, quam ut sic dicam mentale & spirituale. Putat id fieri a sanguine qui in succum melanchol. conversus fuerat: ego vero potius animi πάθημα fuisse judico per vim fortem imaginationis quæ efficit ut nobis quodam modo abripiamur, et extra nos simus, quod non animadvertere eos qui Aetium reprehendunt miror. Quamquam fieri quidem potest ut humorum & natura, & propensitas corporis ad id concurrat. Et in eo sensu audiri potest quod Hippocr. in Aphoris. dixit ut ante enarravimus: *Si quis de repente obtumescat, & lingua incontinens fiat, id melancholicum est*. Rondeletius contra eos egit qui a sanguine esse negant.

Vera catalepseos essentia.

Qui fiat Catalepsis sub finem morborum.

Par. 4. libr. 3. Prorrh.

Huic disputationi finem colophonemque addituri pauca adjiciemus ad ea quæ dicta sunt. In caro læduntur actiones quæ sunt in cerebro, in apoplexia eæ quæ sunt a cerebro. De Coma hoc quoque sciendum ex sententia Aetii, quod nascatur sæpissime ex calidis & humidis vaporibus qui a cerebro efferuntur.

Capit. 5. Tetrab. 2. serm. 2.

Cur

Cur autem Linacer Coma verterit marcorem non video nisi quod marcere significet torpere, item languore atque inertia teneri. Celsus quum de Lethargo loquitur, ait, in hoc marcor est, & inexpugnabilis dormiendi necessitas. Nomen κώματος ἀπὸ τοῦ κωμάζειν derivant, quod est crapulæ & comessationibus indulgere. Forte quod κωμάζοντες facile in talem morbum incurrant. Unde nescio quid in mentem venerit Suidæ, ut non κῶμα, sed κάρον definiverit ex vino ebrietatem, & gravem cum mentis impotentia soporem, Græce καταφοράν. Nisi quod κάρος, dicatur ἀπὸ τῆς κάρης, idest a capite, quod facile διὰ τὴν οἰνοποσίαν læditur atque offenditur. De Catalepsi quoque hoc sciendum. Non omnes Cataleptici eodem se modo habent: una enim est absoluta, in qua torpidum & marcidum omnino corpus manet, altera non absoluta in qua partes etiam aliquæ sua munia obeunt.

Diversa catalepseon Idea.

Dextras partes dolere narrabat.

3. de morbis cap. de pleuritide ex dorso.

Locus est satis insignis apud Hippoc. qui difficultate non caret: Disputans enim de Empyicis ait, optandum potius esse, ut sectio fiat in sinistris partibus quam in dextris. Nam dextras urere aut secare letalius est. Quanto enim robustiores sunt partes dextræ, tanto fortiores in ipsis morbi fiunt. Quæ an vera sint, quoniam hoc longius patet, ipse videris.

Olim sanguinem ore rejectaverat.

Ex ore sanguis multis modis rejicitur, vel quia e gingivis, vel quia ab aspera arteria, vel a capite fluit, vel quia e corpore pulmonis, vel e ventriculo excernitur. In libris de loc. aff. notas dat quibus scias vel hinc, vel illinc fluere. Quod nobis metum attulit, fuit illa vetus rejectio sanguinis e pulmone quum jamdiu laboravisset. Et ideo quum phthoe, vel ulcus sæpe consequatur hæmoptoicos, latentis abscessus in pulmone erat suspicio. Ita enim Hippocr. omnem excretionem sanguinis e pulmone suspectam habet, ob ea quæ consequi solent. Quamquam Hippoc. diorismo utitur, Qui sanguinem evomunt, si sine febre, salutare, si cum febre, malum. Nomen σωτηρίη τὸ δυνάμενον θεραπευθῆναι significat. Galenus in Com. non vult verbum ἐμέουσι significare excretionem e pulmone, sed vomitionem proprie sanguinis audiri, tum quod sanguinem vomere minus malum sit quam e pulmone educere, tum quod omnis e pulmone eductio, ait, mala sit. Nam si febris non adsit, etiam periculum est ne non cito curetur, si malum duraverit, brevi febris aderit. Tamen in Coacis non utitur verbo ἐμέειν, sed πτύειν. *Sanguinem spuentibus*, ait, *confert, ut sint sine febre, leviter doleant, sputum tenue sit ad dies bis septem, febrire, tussire contumaciter, & recentem semper sanguinem excernere, malum.* Quamquam proprie de pulmonibus loquens utitur etiam in Coacis verbo ἐμέουσι. Rejectio e pulmone si sit tantum per anastomosin aut diapedesin, non ita mala est, si per διαύρωσιν, omnino suspecta esse debet. Et nos bifariam dicemus e pulmone sanguinem rejici posse, uno modo loco hæmorrhagiæ, altero ad exonerationem partis alicujus in qua grave aliquod periculum crearetur. Inveniuntur quibus occluduntur viæ ad nares. Si sanguis non absumitur in incrementum loco hæmorrhagiæ e pulmone educitur sanguis innocue, item & in quibusdam sanguineis, aut in mutilis hæmorrhoidon loco. Et in eo sensu Celsus rejectionem sanguinis ex asperis arteriis, immo & per penem non omnino damnat, præsertim si febris non adsit, aut per commodum alium locum fluere

Aph. 37. lib. 7.

Cap. de Tussi lib.

fluere desiit. Locus Celsi præclarus est valde. Altero modo sanguis expectoratur in hepaticis & lienosis, Lienosis per cœliacam, ut contigit filio 48 Præsidis Parisiensis. Is sanguinem affatim expectorabat: omnia pæne pulmonum vasa rupta putabantur, & periculum tabis adesse putabant. Tandem dum forte contingitur hypochondrium sinistrum, percipitur pulsus in ea parte, & palpitatio. Tunc hic latere fontem mali putant: & tractum ductumque sanguinis manu percipiunt. Consultum est lieni. Multum & valide repurgatus, cessavit palpitatio & pulsus, item sanguinis rejectio. Ceterum credibile sanguinem & spiritum ibi compressum & conculcatum fuisse, & propter cruditates cacochymiamque veluti obsessum, unde successisset necessario aneurysma. Accedit quod nondum ex ephebis excesserat, & quum laute viveret, multus erat sanguis qui quum per nares non evacuaretur, aliam rapuit viam. Ita legimus a suppressione mensium pulsum ad partes uteri paruisse: ut in uxore Gorgiæ. Et in uxore Philini pulsus in Hippocondriis aderant ob cruditates, ait Galen. In hoc & erat suppressio sanguinis, & cruditas: Quod de filio illo consulis dictum est, idem nostro ægro evenire potuit, ut illa sanguinis rejectio non tam vitium pulmonum sequeretur, quam copiam & orgasmum sanguinis in præcordiis, & propter affectiones melancholicas 49.

4. *sed hoc desumsit ex lib. 2. Prorrh.*

5. *Epid. & 1.*

Venam secuimus, a secta vena repetit malum.

In ἀφώνοις dubitant valde medici an sectioni venæ locus sit. Hipp. non omisit sæpe. Immo eam advocat in eis affectibus. Et Galen. non abs re Hippocratem phlebotomiam amasse ac frequenter celebrasse auctor est. Sed ut summus & prudentiss. fuit, non nisi tempore, jure, & loco id fecit. Si quæ ante dicta sunt animo comprehensa fuerint, jam aliqua ex parte tibi hac in re satis erit factum. Docuimus enim inter ἀφώνυς, quosdam omnino refrigerari, quosdam calfieri, alios omnino immobiles esse, alios aliquatenus mobiles: Rursum quosdam fieri per venarum interceptiones, alias per oppressionem magnam, alias per summam debilitatem & quamdam caloris naturalis oppressionem, & velut extinctionem, in quibusdam dominari crudos valde succos, in aliis non. Itaque ut non est eadem idea morborum qui τῆς ἀφωνίας nomine continentur, ita non iisdem idem remedium, & præsertim venæ sectio congruit. Præterea eodem in loco docuimus Hippocrat. in iis morbis προπαρασκευὴν desiderare, alias non. Immo & in morbis istis frigidis convulsiones corpus quatientes commode eveniunt, ut ante adduximus. Hippocrates libr. 4. acutorum scribit: *Quum quis repente obmutescit, id venarum interceptiones faciunt, si sano absque forti occasione contigerit: Venam igitur internam brachii secabis.* Nam in sequenti Aphorismo docet notas abundantis sanguinis, & tunc audacius venam reserabis. Sed paullo post, quod valde notandum est, dum meminit epilepsiæ, apoplexiæ, paraplexiæ, per commotionem humorum factæ; deinde διὰ τὴν στάσιν, idest stationem ob egressum humorum a propriis vasis scribit 50. Talibus prius adhibitis fomentis venam statim aperies, quum nondum fixa sint omnia, quæ contristant, tum spiritus, tum fluxiones. Facilius enim remediis patent. Sic in duobus istis locis non longe a se dissitis ἐν ἀφωνίαις, primo quoque tempore venam secat, nulla præparatione præmissa, in aliis utitur præparatione. Revera summus vir nullas rerum distinctiones omittit. Et in lib. de morbis dum loquitur de morbo attonito ait: *Hunc attonitum si sic habuerit lavare oportet multa calida, & quam maxime calfa-*

Part. 3. sect. 1. lib. 3. Epid.

Com. in par. 27. lib 4. acute.

2. de morbis.

calfacere & aquam mulsam tepidam in os instillare. Hoc autem maxime faciundum, quum humorum congelatio ac concretio est. Quamquam Galenus videtur contentus sola frictione, non fomento, quoniam non ita semper concrevit sanguis ut effluere non possit. Sic post frictionem phlebotomiæ locus esse potest. Et in Epid. *Quicumque de repente voce destituuntur, si sine febre fuerint, iis statim venam secato.* Quæ omnia conveniunt cum iis quæ dicta sunt ex lib. 4. acutorum. Et mirum est cur voce destitutus venam aperit, si sine febre sint, quum potius febris ipsa ad phlebotomiam hortari debeat. In quo tacite reprehendit medicos qui quum febrem percipiunt, statim dicunt se saltem ratione febris secare venam. At errant valde, quia Hippocrates vim remediumque ponit in febre, præsertim si sit analoga morbo. Mirorque aliud omnino sentire Hippocr. aliud nostros homines agere. Sed de ea re forte dicturi sumus. In eodem

sect. 5. lib. 2. Epid. phlebotomiam in Epilepsia celebrat, ejus verba sunt, τάμνειν τὰς εἴσω τοῦ νοσήματος τοῦ μεγάλου ἐν πάσει γινομένου. Secabis venas interiores, si magnus morbus in intensione est. Illud est obscurum, ἐν πάσει. Epilepsia videtur inter morbos numerari quos ἰδέας Hippocrat. vocat, quod redeant periodo. Sed ut rem brevi finiam revocaturus Lectorem ad Com. Foesij in libr. 2. ἐπιδημ. Epilepsia morbus acutus est, & chronicus. Acutus bifariam tum ratione paroxysmi præsentis in quo convelluntur ægri, & si numquam adorsus est. Nam ut Celsus annotat, quum numquam solitus est quemquam prehendere, sæpe hominem consumit. Quod ex Hippoc. desumsit, qui ait senes maxime Epilepsia perire si numquam correpti fuerint. Adeo vehemens hic morbus est, maxime si quis ejus insolens fuerit. Chronicus est quia sæpe redux est, & homini συναποθνήσκει, ut loquitur Hippocr. Quum ergo dixit Hippocr. secandam venam in Epilep dum in intensione est, credo Hippocratem non tam de morbi ipsius curatione agere ut eum phlebotomia tollere velimus, quam ut occurramus periculo quod nunc adurget. Ac si dicat, dum vexat accessio ipsa & premit rediens morbus, venam secare bonum ad amotionem præsentis periculi. Quod Aretæus præstat in curatione Epilep. Nemo enim dubitat Galen. & Hippocratem in Epilepsia secare venam ad antevertendum paroxysmum: sed modo ex Gal. colligas secari debere malleolum, modo brachium. Et ita sibi parum constat. Sed eam difficultatem diremimus in primo libro Consiliorum capite de Epileptica muliere: hoc valde animadvertendum est. Atque ita ἐν πάσει γινόμενον interpretamur, ceteri suo utantur judicio. Et ut ad rem redeamus, in hoc nostro ægro venam aperuimus juxta doctrinam Hippocratis, quod translatio esset symptomatica. Aetius in Catocho & Catalepsi, de quibus dictum est paullo ante, præsertim quum affectus sunt a sanguine, statim venam secat: sed quum ab alio humore sunt, videtur eamdem sectionem aversare 51. Quod autem paroxysmus redierit statim vena secta, non existimo sectionem venæ id per se effecisse, sed quum morbus valde premeret, omnia confuse & tumultuarie acta sunt. Et tunc secta vena est, quum paroxysmus redire deberet. At nondum de circuitionis tempore nobis certum erat.

In libris de morbis mulierum.

Capit. 4. Tetrab. 2. serm. 2.

Cœpit stata periodo reverti, idque noctu.

Longum arduumque esset de periodis morborum disputare 52. Nec enim id hoc loco tractandum est: ne omnia uno loco simul explicentur. Solum duo nobis sunt explicanda an quod periodo malum rediret, aut dispositionem partis,

tis, aut humoris proprietatem ſequeretur. Quum malum in cerebro ſedem habet cauſamque fixam, fere non intermittit, ut quidam putant. In eoque diſtinguunt cerebri affectionem per protopathian, ab ea quæ fit per ſympathiam, quod illa ſtabilis ſit, hæc inſtabilis & fugax: ſic diſtinguunt deliria phreniticorum, ut ante dictum eſt, ab iis quæ in febres continuas ſymptomatice contingunt, quod hæc fugacia ſint, hæreantque minime, illa vero ſtent permaneantque. Quamquam nec hoc verum eſt, niſi forte in acutis 53. Nam quum febris urget, aut dolor capitis, ſi cauſa hæret cerebro fixaque eſt, ea habet fixa ſymptomata, facta comparatione cum iis quæ a cauſa pendent extra cerebrum poſita. Sed in Chronicis, quoniam cuique humori ſua eſt periodus & ῥοπὴ, non eſt neceſſe perpetuo malum ſævire, licet in cerebro diatheſis ſit, aut humor. Sic dolores dentium exacerbantur hac aut illa hora, tametſi cauſa in cerebro loco proximo denti affecto lateat. Et ophthalmia certo quodam tempore exaſperatur, licet cauſa in procinctu fuerit. Unde quæſtio eſt ſubardua an intermiſſio in ægro demonſtrarit aut in cerebro diſpoſitionem eſſe, cauſamque latere, an aliunde manere. Nam eſt quibus actu mens ægrotat, ii non perpetuo delirant, ſed τὰ πολλά. Quod ſi ut plurimum fiat, non neceſſario in cerebro cauſa poſita eſſe videtur. Niſi forte aliud eſſe dicas intermiſſionem, aliud remiſſionem. In morbis quorum aut cauſa, aut διάθεσις in cerebro locatur eſt potius ἄνεσις, remiſſio, in morbis quorum cauſa longius poſita eſt, intermiſſio eſſe videtur. Et quocumque in loco humor poſitus fuerit, certas tamen habet inclinationes, quum antea docuerimus nil in natura ſine ordine & circuitu fieri. Unde alii morbi nocturni, alii diurni, alii matutini, alii veſpertini exſiſtunt. Et quod huic noſtro ægro maxime media nocte malum exacerbaretur, & jam in ſuſpicionem male affecti pulmonis veniſſet, illud ſuppurati nobis opinionem fecit: Si id verum quod ſcribit Hippocr. *Profecto*, ait, *in omnibus ſuppurationibus, & his quæ circa oculum ſunt, dolores ſunt ad noctem.* *3. Epid. Hiſtor. de Trinone Damonis filio.*

Reſtitutus narrabat.

Vere hoc totum quod huic ægro contigit catalepticum & catochon eſſe videtur. Nam οἱ κατεχόμενοι, ut Galenus docet, quum ſoluti ſunt paroxyſmo, meminerunt eorum quæ acta ſunt, quodammodo audiunt, & actionum quorumdam recordantur. *Com. ad part. 55. ſectio. 2. lib. prior Prorrh.*

Febre carebat.

Polliciti ſumus ante dicturos nos cur Hippocrat. ſæpe dicat, abſque febre, ἀπύρως, ἀπυρέτῳ ἐόντι 54. Quoniam indicationes ſumuntur ex eo quod febris adſit, vel non adſit. Et ut prius annotavimus ex ſecundo Epid. ſecat venam in aphonia ſi ſine febre ſit. Quaſi velit in aphonia febrem quodammodo dehortari phlebotomiam. Id autem propterea fit quod ſi febris adſit, ea cruditatem ſucci poſſit diſſolvere atque quodammodo coquere. Ita Epilepſiam quartana ſolvit, & Tetanum febris, & febris item commode aliquando convulſioni ſupervenit. Et Hippocr. ſcribit: Subitaneis apoplexiis, ſi febris mediocris adſit (quod Græce λελυμένως ἐπιπύρετῃ τυχεῖν vocat) pernicioſum, ut Numenii filio. Acuit enim potius humorem, & deteriorem facit, naturamque debilitat, non autem diſſipat, & frigus corrigit. Accedit quod quum parva eſt febris & multus humor crudus, plus fumi excitatur & minus diſcutitur. Et alibi paſſim calor febrilis dolores Hippochondr. ab obſtructione, aut frigida materia natos ſolvit.

ſolvit. Quod eſt audiendum quum febris eſt potius ſymptomatica, quam eſſentialis, & quum in caloris potius non putrentis exceſſu, quam in putrente, ut ſic dicam, calore conſiſtit. Nam quum in putri materia accenditur, quoniam putredo inimica eſt naturæ, major noxa naturæ infertur. Et miror, ut ante *Error Medicorum,* dictum eſt, medicos adeo ignaros ut in Apoplex. Epilep. vertigine, parapleg. quum vident percipiuntque febrem, juſte venam ſecari oportere putent. Et in ſuis deliberationibus a febre ipſa ſecandæ venæ indicationem ſumunt. Immo quia adeſt febris, a phlebotomia eſt temperandum. Ac mehercle videndum, cur in quibuſdam affectibus abſentiam febris commendet, ut quum loquitur de ſanguinem ex ore rejicientibus, in aliis vero ejuſdem præſentiam febris laudet. *Aph. 37. lib. 7.* Niſi forte quis dicat, Hippocrates quum dixit: Si quis ſit aphonos ſine febre, venam ſecato, vocem & dioriſmum iſtum, *Abſque febre*, non tam addi ut ejus præſentia phlebotomiam dehortetur, quam ut nobis tacite aliquid demonſtret, nimirum ſi febris ipſius aphoniæ cauſa eſt, non ſecabis venam, non quod fortaſſe non locus eo in caſu phlebotomiæ ſit 55, ſed quod indicatio curandi non ab aphonia, ſed a febre capienda ſit. Febris enim forte phlebotomiam, forte aliud remedium indicat. Sed aphonia ipſa per ſe, quatenus talis, ſine febre, ut febris ipſa nil indicet, phlebotomiam poſtulat. Exempli cauſa ſputum ſanguinis poſtulat ſectionem venæ, niſi ſit pleuritis, *Part. 44. ſect. 3. lib. 6. Ep. vide Com. ad Aph. 16. li. 1. Aph.* nam pleuritis diſſuadet. Quaſi vero in pleuritide non ſit ſecanda vena. Immo tunc ſecandi capitur occaſio, quum ſputum cruentatur. Cur ergo ait pleuritin indicare ne ſecetur vena in ſputo ſanguineo? hoc non vult Hipp. Quamquam littera id videtur indicare. Sed conſiderat ſputum cruentum, vel ut morbum, vel ut ſymptoma. Ut morbum quum eſt proprio vitio pulmonis, & tunc *αἱμοπτοικοὶ ϗ ἀναφορικοὶ* dicuntur 56, ut ſymptoma quum ſit ob pleuritin. Quum enim ſit ob pleuritin, non ex ſe poſtulat phlebotomiam, eſt enim ipſa pleuritis quæ forte poſtulat, aut non. Nam quum medendi pleuritidi alia ratio ſit quam per phlebotomiam, fieri poteſt ut ſputum ſanguinis nullo modo phlebotomiam indicet, quatenus ſymptoma eſt, Quatenus morbus, omne ſputum cruentum phlebotomiam inſinuat.

Spiratio frequens, non magna, rara, licet deliraret.

Aetius quum diſputat de Catocho varias ſpirandi difficultates explicavit. Ait enim, ſpiritus denſus, aliquando rarus, ex intervallis magnus. Quod in hoc ægro contigit. Ac primum quod magna difficultas eſſe debeat in affectibus partium in ventre contentarum, non ſolum in thoracis partibus (quod male quidam autumant) primum ex Galen. patet: *Perſpicuum eſt quod ventriculus, peritonæon, ſplen, hepar, alvus, ſuperiora tenuia inteſtina, & muſculi præcordiorum in magnis thoracis motibus dolore vexantur, minus in parvis.* *Capit. 12. lib. 1. de diff. reſp.* *Ob id parvus & denſus non ſolum in pleuriticis, ſed in ventriculi doloribus & totius ventris, ſpiritus erit. Minus vero prout eis ſenſus minor eſt.* 57 *Conſimiliter reſpirabunt qui hepar, aut ſplenem, aut aliquod ex eis membrum affectum habebunt: Omnia enim talia partim appenſa, partim agnata reſpiratoriis inſtrumentis, ad horum motum commoventur. Omnino autem denſus & parvus ſpiritus ſignum eſt doloris omnium animalis particulorum quæ juxta reſpirationem commoventur.*

Quæ hoc loco dicuntur a Galeno valde ſunt notanda; fere enim omnes

quum

quum difficilem reſpirationem vident, accuſant pulmones. Et ex iis quæ dicta ſunt duo valde notanda erunt: prius eſt quod propter difficilem reſpirationem, cauſa ipſa thoracem non egrediente, ſæpe dolor oboritur in partibus ventris aut in ventriculo ipſo. 58 Et tunc male Medici partibus dolentibus manum applicant, quum dolor oriatur ex eventu, quia nimirum pendentes aut agnatæ partes ventris inferioris, inſtrumentis reſpiratoriis, trahuntur in conſortium partium ſuperiorum. Sic in validis tuſſibus, præſertim quum inanes ſunt, dolorem audivimus tantum in ventriculo natum; ut neceſſario opitulandum ventriculo ipſi fuerit.

Poſterius quod notandum eſt, quemadmodum difficultas reſpirationis facit ut vi ſympathiæ dolores in partibus ventris inferioris oriantur, ſic difficultas aliqua ſpirandi oritur ob læſionem doloremque partium in ventre contentarum. Et tunc eſt adminiculandum partibus ventris inferioris, relicto thorace, & partibus ejus. Quod maxime in ægro noſtro contigit, nam ſumma difficultas erat reſpirationis, & cauſam affectis pulmonibus aut thoraci aſſignabamus, ſed male: Erat enim latens in hypochondriis.

Quæſtio alia, cur quum deliraret, aliqua ex parte magnum & rarum, ſed frequentem ſæpe ſpiraret. Magna & rara enim ſpiratio delirantium eſt. Etenim, ut præclare demonſtrat Galenus: *Immoderatam facere ſpiritus attractionem, quod eſt magnum ſpirare, & rurſum immoderatam quietem (quod eſt rarum ſpirare) ejus eſt qui neque quando deſinere ab actione oporteat, nec quando incipere ob ignorantiam neſciat.* Et quoniam de iis abunde Gal. libro adducto, & ne forte omnia hic confundamus, hoc dioriſmo rem definiemus. Non quoties quis delirat, magnum & rarum ſpirat, ſed quoties magnum & rarum ſpirat, mente motus eſt; niſi occurras de mæſtis & ſollicitis qui dum anguntur, magnum & rarum ſpirant. Sed non tam proprie eſt magna & rara reſpiratio, quam ſuſpirioſa, & velut dupla intro revocatio, ut loquitur Hippocr. De diſtinctione cauſarum reſpirationis in mæſtis & in deliris, quamquam analoga eſſe videtur, Galen. cap. 6. lib. 2. de diff. reſp. Sic magna & rara ſpiratio eſt propria delirii, non tamen inſeparabilis. Præterea omnibus deliriis poteſt comes adjungi rara magnaque ſpiratio, non omnibus deliris: quia contingit hunc aut illum delirantem, & habere aliquam affectionem quæ neceſſario alteret illam reſpirationem, quæ ex ſe quidem phreniticorum propria eſt, ſed ex eventu immutata; ut ſi quis delirat & phreniticus eſt, unaque coſta aut inflammatur, aut hepar præſertim ad gibbas, aut lienis pars ſuperior, aut oſculum ventriculi, aut tenue inteſtinum, aut muſculi thoracis, non hic expectanda eſt etiam præſente delirio magna raraque ſpiratio, ſed denſa, & parva. Et ut ait Gal. *Si a ſolo delirio reſpirationis integritas confunditur, magnus & rarus ſpiritus erit perpetuo: ſi a ſolo dolore parvus & denſus, ſi delirium & dolor concurrat, & dolor ſuperet, obſcura ex delirio alteratio erit. Nam ſi dolor fortis eſt, perfecte evincit reſpirationis difficultatem, quæ ex delirio inducitur, ut non amplius magna & rara ſit.* Maxime vero dolor immutat, ſi ab inflammatione non ea quæ phlogoſis dicitur, ſed phlegmone, ut placet Galeno eodem in loco. *Capit. 7. lib. 2. de diff. reſp.*
Ceterum præter cetera, valde eſt commemorabile quod Galenus docet cur nimirum Dealcis uxor delira per totum morbum, & magnum rarumque per tempus ſpiraverit, quod delirii proprium fuit, & rurſus breviſpira (Græce βραχύπνυς)

quum tamen deliraret. Sed notandum quod dixit, hinc magnus & rarus ſpiritus per tempus, in quo dubitatur an per omne, an per aliquod tantum tempus: ſed audiendum eſt per omne tempus. Nam ſub finem hiſtoriæ ait, perpetuo erat magnus, & rarus ſpiritus, ſed utrumque cohæret. Quum dixit per tempus, voluit indicare exiguum quoddam intervallum in quo breviſpira eſſet, ſed illud intervallum non fuit tanti, ut propterea in toto morbo non diceretur magnum & rarum ſpiritum habuiſſe. Nam quod raro incidit, non pervertit continuitatem. Et ad hunc locum demonſtrandum Galen. citat alium in quo Hippocr. vult docere totum annum vacaviſſe flatibus, quamvis adjecerit, Eteſiæ parvi ſparſim ſpiraverunt. Hoc enim continuitatem τῆς ἀνεμίας abſentis non interturbat. Et ob eas a nobis allatas cauſas æger non magnum & rarum ſpirabat, tum quod delirus plane non eſſet, tum quod dolor aderat de quo quereretur, qui etiam ſi deliraſſet, magnitudinem & raritatem reſpirationis intervertiſſet.

Ilia ducendo.

Varia & multiplex fuit reſpiratio. Et ductio ipſa elatioque laborioſa hypochondriorum magnum aliquid ſubeſſe indicabat quod naturam ad agendum aliquid incitaret. Quemadmodum enim antea docuimus, ſi quid eſt præter naturam contentum in ventre inferiore, maxime circa ventriculi os, illud ratione continuitatis difficultatem reſpirationis afferre poteſt. Ut etiam pondus & oppreſſio ventriculi homines ἐγγαστριμύθους reddere poteſt, ideſt, quaſi ex ventre loquentes, quia libertas ſermonis ob oppreſſionem erepta eſt 59. Quod Polemarchi uxori contigit: *Circa cor, ait, aliquid colligi videbatur, reſpirabat more ſubmerſorum, ex pectore ſubſtrepebat, veluti qui clauſo ore loquuntur,* ἐγγαστριμύθους vocant. Et qui ſpirant Ilia ducendo, aut propriam in pulmonibus latere affectionem indicant, aut in ventre inferiore. Ut mulieres dum hyſtericæ fiunt, antequam omnino ἄπνοι fiant, ſpiritum ex Ilibus ducere videntur, diaphragmatis, quod liberæ reſpirationis inſtrumentum eſt, oppreſſione.

5. Epid.

Aliquid Hypochondriacum erat congenitum.

Hoc non abſque ratione additum eſt, ut latentis mali & Medicorum captum ſuperantis probabilis aliqua ratio reddatur. Nemo fere erat qui inſpectis oculis, colore, geſtu, actionibus, capillo, & reliquis id genus: item more morbi, non dixiſſet id eſſe melancholicum.

Actiones quodammodo phreniticæ erant, propterea diximus ante, *more phreniticorum inſiliebat*: aut ut verius dicam, aliquid erat μανικόν. Taciturnus valde erat: & ut, inquit Galen. perpetuo loqui phreniticum eſt, ſic tacere melancholicum. Sic ad melancholiam affectum erat corpus, ut ante diximus, quum ejus temperamentum explicaremus, duoque Hypochondriacorum melancholicorum genera proponeremus: accedebat & illa cauſa procatarctica, metus, & mæror de quibus ante quoque explanatum eſt. Quod autem hic dicitur de congenito habitu hypochondriaco, illud ſicco pede non prætereundum, nec aure ſupina audiendum. Hippocr. in Hiſtoria de filia Euryanactidis poſtquam eas deſtillationes explicavit quibus erat obnoxia, & quæ mortem accelerare potuerunt, ſub finem ait, ἦν δέ τι συγγενικὸν φθινῶδες, tabidum erat congenitum 60, Gal. in Com. ait: *Meminiſſe autem oportet cur Hippocr. dicat ingenitum eſſe tabidum propter Sophiſtas qui nullum affectum innatum eſſe aſſerunt. Ceterum illa innata*

Com. ad hiſtor. 15. ſect. 3. lib. 3. Epid.

Hiſtor. 6. ſect. 2. lib. 3. Epid.

tales

tabes & dispoſitio tam repente illam filiam non ſuſtuliſſet, ſed quia cum eo affectu nativo erat quoque extinctio facultatis naturalis, id repentinæ mortis cauſa exſtitit. Circa ea quæ de filia iſta tabida a prima origine, tria obſervanda ſunt, primum eſt quod natura gentilitii ſunt morbi & innati: ſecundum quod ii per ſe non tollunt perimuntque niſi aliquid aliud concurrerit. Tertium & maxime præcipuum eſt, quod ſub finem Com. Galen. addit: nimirum cur parum ſollicite & artificioſe Hippocr. Dies criticos annumeraverit in tractanda iſta Hiſtoria. Quod in ceteris tam negligenter non fecit. *Nil eſt*, ait, *cur tam curioſe de diebus criticis quæramus, quum illi in iſta hiſtoria nullum habeant ordinem, quia mortem a capite deſtillatio attulit, & nativum tabidum.* Quaſi vero non fuit natura ordinata in morbis, tametſi occaſio & a naturali conſtitutione fuerit, & a capite. Numquid morbi capitis periodon ſuam habent? Immo ante docuimus nil in natura fieri, ſine periodo & ordine. Id quod hoc loco a Galeno dicitur, habet me-hercules aliquid ſtupendum & notandum quum ait: Nullum ordinem dierum in ea hiſtoria ſervat Hippocrat. quoniam mortem & deſtillatio a capite attulit, & nativum tabidum. Quod ut illuſtremus, hoc unum dicemus: Morbi σύντροφοι, & συγγενικοὶ, ſequuntur vitium totius ſubſtantiæ, & ἐν ὅλῃ ὀυσίᾳ conſiſtunt. Sic producuntur, aut repente interimunt prout latens in eis malignitas ſe prodit ac profert. Unde videmus eos qui ſtirpe tabida ſati ſunt, aut latens a natura vitium contraxere minime opinantibus nobis eripi, quod morbi eorum non habeant aliquid ordinatum & periodicum, ut qui in humoribus conſiſtunt. Humores enim habent fluxum & refluxum, momenta & inclinationes, quo fit ut ſeſe nobis facile prodant. At id quod connatum eſt, & in interiore partium natura immerſum ac implicitum, quum noſtros ſenſus lateat, ſæpe incerti ſumus de iis quæ circa ea geruntur, & quæ ab eis pendent.

Aliquid pulmonicum putabant, aut a pure vaporem, aut tuberculum.

Qui pulmonicum quempiam dicit, nil certi deſignat, & erratur hic maxime. Tamen politico loquendi modo pulmonicum aliquem dicimus quum vel ſatum parentibus pulmonicis videmus, vel certa ſeſe nobis offerunt ſigna quibus labem aliquam in pulmone latere colligamus. Quum tuſſiculoſus eſt, quum ſtridulam habet vocem, dum impeditam, dum propter rationem emaciari videmus, dum genæ rubicundum floridumque aliquid habent, & in ceteris pendulæ videntur. Quam loquendi formam ſecutus Hippocr. aliquem πλευμᾶν, ideſt, pulmonicum eſſe dicit, quem nos tabidum vocamus. Et ideo Cornarius vertit, ἢν τις πλευμᾷ, Quum quis ex pulmonis affectu tabeſcit, poſtea enim hoc explicando aperit omnia ſigna quæ adeſſe ſolent in phthiſico. Ceterum ideo ſuſpicabantur aliquid eſſe pulmonicum, quod olim ſanguinem rejectaviſſet ore. At nos docuimus ante hoc fuiſſe potius hypochondriacum quam pulmonicum.

Libr. de morbis.

Dolor iſte, & calor repentinus a tetro vapore efferri putabatur, ob collectam circum pulmones materiam. Nam quum inſolentia iſta viderentur ſymptomata, omnes cauſas confingebamus, & undique eruebamus. Et in tam ancipiti negotio ignorabatur a qua parte id maneret, & cui auxiliandum foret. Quo loco poſſumus recenſere illud quod de Epilepſia dixit Hippocr. nam & ad alios morbos converti poteſt. Gravius habent ab Epilep. quibus hic morbus adeſt nullam ſignificationem præbens ex qua corporis parte initium ſumat. Nam

Libr. 2. Prorrh.

quibus ex capite initium capit, aut latere, aut manu, aut pede, facilius curatur. Et rursus differunt hæc genera, nam quæ a capite sunt, gravissima sunt, deinde quæ a latere: quæ a manibus & pedibus, facillime curantur. Quomodo dicimus eos cito mori qui fortiter, sæpe, & sine causa manifesta exsolvuntur: quasi vero si exsolvantur a tuberculo in corde (est enim causa quædam manifesta præsertim quum suis se signis exhibuit) illud minus malum sit: sed hæc per comparationem audienda sunt. Nam id fit ob curationem. Si enim certo scias a capite malum esse, aut a brachio, aut alia parte, illud est quodammodo numerandum inter τὰ φανερὰ, præsertim si compares cum latente sede, & latente causa. At medicus in eo maxime debet laborare ut τῇ διανοίᾳ, στοχασμῷ, aut ἀναλογισμῷ, aut τοῖς τεκμηρίοις, venetur & exploret sedes affectas. Non aliena erat suspicio e tuberculo vaporem efferri horum auctorem. Nam quum diuturnus aliquis lateris dolor est qui ordinariis remediis non cedit, is in suppuratum abit, ait Hippocr. Et lib. de morbis adhæsum pituitæ ad costas, inflammationem inducere ait, & dolorem pleuritidi similem: Ac si ea pituita valde puri analoga inflammetur, quis dubitat quin non efferri possit teter vapor cerebrum feriens? Ita enim scribit: *Si pus in ventre moretur, totum corpus ab eo calescit, maxime partes vicinæ. Calescente corpore humiditas eliquatur, &c.* Quomodo autem caput facile incalescat ob affectos pulmones, Gal. explicat in acutis.

In Coacis, lib. 1. — *Com. in part. 17. libr. 4. Acuto.*

Aut articulorum pulmonis convulsionem.

Quia desipiebat, & ita torquebatur quasi pungens & stimulans aliquid circum pectus eum sollicitaret, ideo veniebamus in opinionem illius morbi quem Hippocr. σπασμὸν τῶν ἄρθρων τοῦ πλεύμονος vocat. Hujus vide descriptionem in lib. de morbis.

Lib. 2. de morbis.

Ustio, sectio, maturatio flagitabatur.

Fere de crudo tuberculo laborabamus omnes: ac tum quærebamus num maturandum esset, quod a maturatione forte plus periculi. At Hippocr. loquens de pleuritide in qua crudum est tuberculum ait: *Melius est suppuratum fieri etiam si dolorosum fuerit. Minus enim letale est.* Et eodem lib. quum loquitur de iis qui jam suppurati erant, sed translatum est pus a loco in locum, ita dicit, oportet autem rursum pus maturari: *Nam ex eo quod pus ad ampliorem locum devenit, perfrigeratum est, & sic recruduit.*

Alii Ephialtem & Hypochondriacum suspicabantur.

Quum morbi tam insolenter invadunt, se nisi suis pathognomonicis signis aperiant, difficile est de iis statuere. Nam multa sunt signa ὁμοειδῆ καὶ ὁμογενῆ, quæ multis conveniunt morbis. Incubo laborantes, & hypochondriaca passione multa habent signa similia. Ceterum quum olim tantum sanguinis rejecisset, & tamen calido & sicco esset temperamento, illud humores sinceriores reddere potuit, idest, sero suo nativo (quod humores mansuefacit) destitutos. Et Galen. docet siccos non ferre evacuationem sanguinis, idest, quibus alvus sicca, & qui squalidi sunt 61 hæmorrhagia etiam critica eis mala est. Multo magis si critica non fuerit 62. Ceterum non abs re de Hypochondriaca affectione dubitabamus, nam omnes fere hypochondriaci per sympathiam quamdam occultam thoracem dolent. Et Medici existimant in pulmonibus latere malum, aut costis, quum id fiat tantum ratione dispositionis

Com. in part. 2. libr. 1. Prorrh. — *Part. 6. libr. 2. Prorrh.*

Hypo-

Hypochondriacæ, in qua flatus excitantur pessimi qui oberrantes dolorem pectori inferunt, & difficultatem spirandi afferunt. Unde etiam ante diximus, δύσπνοιαν contingere posse propter affectum & mesenterii, & ventris inferioris. Incredibile enim quanta patiantur hypochondriaci melancholici. De quibus exstant hist. apud Hippocr. De Nicanore, Damocle, Phœnice, qui quum essent melancholici varios dolores in spina, collo, capite, tendinibus pertulerunt. Itaque Medici debent maxime ad corporis naturam attendere, ut non temere affectus unus pro altero supponatur. Nam novi plerisque hypochondriacis sectam esse venam ob dolorem lateris, quum is tantum esset ratione cujusdam flatus ab Hypochondrio surgentis. Quamquam Hippocr. ventositatem flatuosam phlebotomia solvit, sed de ea audit quæ cum phlogosi est, ut in hydrope sicco ob inflammationem lactium, ut phlogosis sufficiat ad flatum generandum, non ad dissipandum. *Aph.4.*

Post purgationem convaluit.

Illud usurpavimus, melancholicos infra purgatos ἀσφαλεστέρως. Tentavimus vomitoria Hippocratem secuti, qui obiter præclarum præceptum proponit: *In purgationibus instituendis, ventres subpurgabis in morbis, quum matura fuerint, infra, ubi consedisse videris. Signum habes, si nec anxii, aut capite gravati fuerint, aut quum post exacerbationes cessarint. Sursum vero in exacerbationibus* 63. *Tunc enim sua sponte elevantur, quum anxii, & capite gravati fuerint, ac se jactarint.* Hic Canones explicantur adhibendæ purgationis sursum aut deorsum quum casus isti præcipites existunt. *5. Epid.*

Erupe ant pustulæ ambustis similes, an quia splenicus?

Nemo intelliget illud cur adjectum fuerit, *An quia splenicus?* nisi res Commentario illustretur. Tuberculorum & efflorescentiarum quædam malignum quid habent, & cælo tribuendum, quædam a corpore sunt 64. Quæ a corpore, alias Cacochymiam sequuntur, alias aliquod peculiare habent, & certam partis alicujus dispositionem sequuntur. Ut qui sunt melancholici, aut hepatici, aut aliter affecti, aliquando aut tuberculis, aut maculis inficiuntur, quæ sunt notæ peculiares affectionis partis, aut temperamenti corporis. Sic in pulmonicis suffusio genarum, in hepaticis frontis & faciei florescentiæ quædam, in convulsione articulorum pulmonis circulares notæ in tibiis apparent, in quodam fluore albo mulierum, & in morbo pituitoso appellato eminentiæ quædam cutis apparent subtumidæ quas Hippocr. πομφὸς appellat: ita & lienosi habent maculas quasdam nigricantes, aut affecto lieni, aut toti corpori congeneres. Quod Hippocr. annotavit de fratre Aristæi uxoris, hinc tubercula parva Therminthi vocata apparuerunt ἀσινέως, & subdit, ὑπόσπληνος ἦν. Ac si reddat rationem, cur talis eruptio contigerit, ut dispositio in splene talis eruptionis causa fuerit. Ideo quærimus de ægro, an quia splenicus erat? Ideo medici quum aliquid foras vident insolenter erumpere, non statim malum quid ominari debent. *2. de morbis, & 2. de morbis mulierũ.*

Tandem multis evacuatis valido medicamento restitutus perfecte fuit. Ut ex curationis eventu qui multis ultro citro tentatis rerum fidem fecit, tandem collegerimus a suppressione peculiaris cujusdam excrementi in prima regione corporis tantum morbum, tantis comitatum symptomatis obtigisse. Sed ad ideam tanti morbi & causæ procatarcticæ, & ἡ ἰδιοσυγκρισία concurrerunt.

Porro plura multo in historiam morbi traducenda erant, nisi nos consuetudo

Hippocr. quem unum ut ducem optimum imitari consilium est, ab ea re revocasset. Non enim ille, ut Thucydides, omnia narravit, quod historici proprium est, non medici præsertim compendium consectantis. *Thucydides*, ait Galenus, *omnia scripsit, etiam idiotis nota, Hippocrates vero pauca ex iis quæ ad affectionem pertinent, circa quæ ægrotus est periclitatus: multa vero alia scripsit idiotis neglecta, artificiosam tamen & exactam cognitionem exhibentia, & quæ etiam optimos medicos latere possunt.* Et multa alia eo loco scripsit de distinctione modi scribendi Thucydidis & Hippocratis.

Capit. 7. lib. 2. de diff. resp.

Si nos longiores fuimus in scribendo, quam ratio postulavit, & ab Hippoc. via, quam tamen nos velle sequi ut optimam professi sumus, deflectere videamur: id nos duabus de causis fecisse intelligat quisque, velimus. Partim ut multa suppetant ad alias, quas deinceps scripturi sumus, historias. Ex his enim quæ in unius hominis paullo forte amplius abundantiusque historia conscripsimus, multa eruemus eliciemusque quæ tamquam professione aliqua probata certaque ad aliorum fidem demonstrationemque pertinebunt. Partim quoniam vidimus aliud esse interpretis fungi officio, aliud scriptoris. Dum enim momenta rerum omnium inquirimus, cur fiant, quorsum pertineant, si id verbo, concisèque docere volemus, intra brevitatis angustos parietes legentium animos cogemus. Quod vitio reprehensioneque cariturum non est.

ANNOTATIONES.

1. *Quod omnis morbus febris dicatur isque communissimus, ex eo patet quod frequentissimus, & sæpe acutissimus, aut acutis prope omnibus connexus sit. Vere enim synochus, Æstate continua, ardens, tertiana, ut plurimum sævit, Autumno quartana vel erratica, Hieme quotidiana Cælo sicco acuta, pluvio diuturna. Podagra mulieribus, pueris, eunuchis parcit, febris nulli ætati & sexui; Morborum plurimi tantum animalem, aut vitalem, aut naturalem actionem lædunt, febris omnes actiones labefactat. Quam ob causam forte Romani febrem ne noceret coluisse dicuntur, ut sævissimam & malignissimam luem.*

2 *Vel quia nullum fere malum, nullus morbus adoritur quemquam quin febris non statim consequatur.*

3 *Hoc notandum est. Et nuper in D. Comite apparuit qui vitio jecoris interiit. Febris enim non satis videbatur ad eum necandum.*

4 *Febris capitalis, & particularis quid sit. Gal. com. ad Aphor.* 42. *lib.* 7. *istas appellationes rejicit, febris lienosa, hepatica aut capitalis.*

5 *Hippoc. Initio lib. 7. Epid. narrat de quibusdam febribus Epidemiis quæ erant valde mites &* ἤπιαι*, idest lenes, ut non viderentur febrire ægrotantes nisi in temporibus, sic febris capitalis erat.*

6 *Rigor inanis in paroxysmis dolorem capitis accersit, & sæpe rigores in dolorem terminari videmus: & (quod mirum) in sorore dominæ Goguier, idem rigor dolorem lateris jam præsentem sine sudore, sine ulla excretione sedavit.*

7 *Unde Arculanus cap.* 15. *De incubo loquens ait, id fieri propter pororum oppilationes, per quos poros spirituum lationes & metus fiunt: Et ut fiunt per istam oppilationem, ita ægre solvuntur sæpe, & Hippoc. lib. de Judicationibus ait, initio febrium hepar intumescere & expandi. Hinc Gal. in Prorrh. explicans eum locum, refrigeratio cum duritie Græce* μετὰ σκληρυσμȣ̃ *signum malum*

si in

ſi in ſolis acceſſionibus febrium id fiat, ideſt durities ea contingat cum quadam perfrigeratione, malum moderatius indicat: ſi diutius permanet, majus, ſi vero perpetuo, mors vicina eſt. Sic apparet duritiem apparere in paroxyſmis eamque non eſſe valde malam.

8 *Inter ceteros locos unus eſt commemorabilis ad part. 45. ſect. 2. acut. ubi docet Gal. Deliria initio morborum eſſe contra naturam & judicatoria, viquc tantum morbi fieri.*

9 *Incredibilia ſunt ſymptomata quæ eveniunt in principiis acceſſionum. Hinc Hieronymus Gabucinius narrat quemdam juvenem vidiſſe ſe febre quotidiana laborantem, qui ſimul ac acceſſio prehenderet, ſyncopizaret, deinde epileptico modo convellebatur. Eodem pertinet Hiſtor. Dominæ Vieillard, & ejus quæ ad mortarium aureum habitabat. Et id multis contingit ſimiliter.*

10 *Aliquando, nam Gal. 3. locorum affect. docet eos qui[illegible] latiſſimæ ſunt venæ aptos eſſe ut humorem melancholicum congerant.*

11 *Venus & Bacchus dicuntur* λυσιμελεῖς, *& neruifragi, quam ob cauſam pueri & eunuchi podagra non laborant cujus duas potiſſimum cauſas ſtatuit Galen. Com. ad Aphor. 28. lib. 6. partium nervoſarum imbecillitatem & humorum proventum.*

12 *Coitus calefacit. an quod ſemen frigidum? Revera ſemen non eſt frigidum niſi improprie ut & ſanguis qui frigidus dicitur Hippoc. lib. de carnibus & ſub finem libri de corde. porro quum dicit per coitum excerni e corpore frigiditatem, ex hoc loco intelligere poſſis textum Hippoc. 6. Epid.* Ad increſcentes morbos mixtio. *I. Coitus.*

13 *Sanguis quum dicitur frigidus, id per comparationem cum ſanguine arterioſo intelligendum eſt, aut quia aqueam conſiſtentiam habet & non ſuum calorem retinet diu, ut ceteri humores.*

14 *Tamen Com. in part. 27. lib. 4. Acutorum vertigines & apoplexias ob ſtationem, ſuppl. humorum fieri putat. Quum vertigo medium quid eſſe dicitur de vertiginis vera generatione, in qua tum vis naturæ, tum infirmitas apparet. Sed eſt alia vertigo quæ fit per commiſtionem alieni ſpiritus a partibus imis elati, & iſta non eodem modo dicitur media, quo prior illa. Ceterum Gal. libris de locis affect. vertiginem ab inæquali intemperie cerebri naſci ſcribit. Si quando de vertigine diſputandum erit, legendus eſt locus iſte ad part. 42. lib. 4. Acutorum ubi ex profeſſo agit de vertigine. Et inter cetera docet an ſit utendum balneo & quando. Qui locus eſt notandus, quoniam de ea re ſæpe controverſia eſt. Id uxoris D. de la Groſſetiere hiſtoria docuit.*

15 *Lib. de inſomniis ſtatim initio: ſed melius ſect. 8. 6. Epid. ait Hippoc. Mentis* σύνοια *ideſt intelligentia ipſa per ſe agit & negotiatur citra inſtrumenta, ſperat, dolet, triſtatur: Exemplo docet cujusdam ſervæ quæ omnium meminerat quæ in morbo evenerant.*

16 *Huc pertinet illud Ariſt. In Phyſiognom.* ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπάσχουσιν ἀλλήλοις καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιουμένη ἀλλοιοῖ τὴν τοῦ σώματος μορφήν.

17 *Hinc patet Epil. apopl. vert. fieri aliquando per* ἀπόληψιν φλεβῶν, *aliquando per τῶν* χυμῶν διάχυσιν. *Duplex* ἀπόπληξις, *&* σύντηξις, *una proprie dicta quæ fit per quamdam* ἀναστοιχείωσιν καὶ ἀνάλυσιν, *& ea proprie calori tribuitur* συντηκτικῷ *ut eſt calor partes ſolidas* κακοήθως *depaſcens: altera eſt* ἀπόπληξις, *quæ aut ſequi-*

tur plenitudinem, aut relaxationem, aut diffusionem præsertim a calore extraneo moderato.

18 Στάσις *humorum quæ, & an fit quum apoplexia epilep. vertigo oritur. Est ubi humores moventur & opprimunt, est ubi stant, & obstruunt. Et id diversa ratione fit ut hic explicatur.*

19 *Convelli corpus aliquando bonum est, ait Galenus hoc in loco. Sed plenius hoc Gal. demonstrat ad par. 26. sect. 3. lib. 1. Prorrh. Quomodo paraplexiam convulsio minuerit. Convulsiones in frigidis affectibus utiles sunt.*

20 *Apud Hippoc. notanter legitur* τοῦ αἵματος φλεβῶν στάσιες, *idest, sanguinis venarum suppressiones, quas ait leipothymiam inducere sect. 7. lib.6. Epidem.*

21 *Inter ceteros locos est præclarus, lib. de diebus Decretoriis apud Hippoc. ubi rursum explicat istam* ἐπίῤῥοιαν*, &* στάσιν *lib. Acutorum, & propterea rationem reddit tantarum vomitionum, anxietatum, & cardialgiarum quæ in principiis morborum fiunt: Acutus morbus fit quum bilis in hepar* ἐπιῤῥυῇ καὶ ἐς κεφαλὴν καταστῇ. *Hepar enim intumescit, &* ἀναπτύσσεται πρὸς φρένας *expanditur ad septum, & multa alia ibi commemorabilia.*

22 *In libro a me conscripto de urinarum hypostasi vocem istam* σύστασιν *explicavimus.*

23 Διϊκρεῖν*, vertimus in serum verti, vel sanguinem serosiorem, & saniosum fieri, quod in corporibus humidioribus fit facile præsertim si perflatum non habeant, si adsit febris, & humores putreant. Hinc Aristotel. 4. de Hist. animal. cap. 19. ait, si sanguis immodice tumescit, morbus infestat. Sic in speciem saniei diluitur (quod* διϊκρεῖν *dicetur) & adeo serescit, idest, serosus fit ut jam nonnulli sudore cruento exsudarint. Et Parisiensium corporum sanguis omnium facillime ob humiditatem* διϊκρεῖ. *Hipp. lib. de dentitione* διϊκρεῖν *serum multum reddere dixit. Unde in morbis videmus eum sanguinem qui initio laudabilis erat suamque* σύστασιν *habebat* διϊκρεῖν *serosum reddi, & multorum eam ob causam malorum auctorem. Multa urinatione aut sudore defæcatur, & suum denuo statum retinet. Et forte illud est quod Hippoc. scripsit in causo ichores biliosos in venulas arefactas attrahi. Magna enim vis est ichorum, & seri ad orgasmum humorum, id quod dysenteriæ docent: & facilis per sudores criticos illud serum emolientes, solutio. Et videmus in morbis nisi tempore secta fuerit vena, & calor corrumpens adsit, cachecticum habitum induci, & serosum sanguinem reddi multis de causis; Quod dum fit, morbi solutu sunt difficiles, & frustra tum sæpius sanguis mittitur.*

24 *Gal. Com. ad Aphor. 51. lib. 6. Narrat causam doloris capitis repente oborti homini sano a spiritu flatulento maxime esse.*

25 *In sequentibus docuimus, an quis* κάτοχος*, &* ἄναυδος *esse queat, & tamen deliret.*

26 *Et multis concusso cerebro vox intercepta fuit recreati ac revelati a morbo meminerant eorum pæne omnium quæ acta erant.*

27 *Immo vidimus quosdam quibus, quum diu sine capitis dolore laboravissent, repente ortus est capitis dolor insignis, & paullo post mortui sunt.*

28 *Medici diligenter debent animadvertere, an aliquid debeant moliri quum hominem attonitum febris prehendit. Nam talis febris potius apoplexiam tolleret quam eamdem foveret. Et tamen quum febrem obortam vident, tunc*

legi-

legitimam phlebotomiæ celebrandæ occasionem porrectam putant.

29 *Secunda hæc species phrenitidis tacita, obscura deterrima est, ut & loco allegato Prorrhetici apparuit, & in historia de uxore Dealcis sect. 3. lib. 3. Epid.*

30 *Sect. 3. lib. 3. Epid. Dealcis uxor erat phrenitica, & tamen febris ad manum lenis videbatur, & extimæ partes frigebant. Id fiebat ob mixtionem humoris melancholici: Hippocrates enim subdit, aut multa loquebatur, aut tacebat perpetuo. Taciturnitas melancholicum humorem designabat. Et Gal. cap. 1. lib. de succi bonitate, ait in pestilente constitutione invasisse simul altum soporem & vigilias ob divisam victus rationem quam in calamitoso cæli statu transegerant. Ista enim pituita quæ cerebrum copia obruit præsertim si salsa aut acida fuerit, quum inflammatur, ardorem incredibilem excitat. Id quod in articulorum doloribus ab ea pituita natis observamus.*

31 Τυφῶδες, & τῦφον, *gallice dices*, un feu couvert, *quod ad homines stupidos referunt in quibus subest quædam agilitas.*

32 *Hæc sunt in Com. ad part. 73. sect. 2. lib. 1. Epid. Pulmo focus febrium est ardentium.*

33 *Non ita hæret quin perturbetur, & agitetur quodammodo, sed impressit suam vim ipsi cerebro. Ita enim ad par. 26. lib. 1. pag. in phreniticis vult varia spectra adesse,* διὰ τὸ θωλωθῆναι χυμὸν, *idest turbari. Vide ante quum diximus & humorem in partem fluxisse etiamnum moveri, si tumor phrenitidem faciens egressus est, quomodo movetur &* θωλόωσεται.

34 *Quum deliria sunt phrenitica, junctum est* τὸ θρασὺ *: quum sunt symptomata febrium continuarum,* τὸ θρασὺ *non adest.*

35 *Tamen in histor. de phrenitico, & aliis multis in locis statim phrenitis orta est.*

36 *Nec rationes sufficiunt hoc in Commentario adductæ ad intelligendum de quo quæritur, sed scire quoque oportet eumdem etiam humorem varia posse morborum genera efficere. Nam vel per venas fertur, aut iis figitur, vel per nervos, rursum vel eorum capita, vel medium, vel corpus internum, vel medullam, vel membranam occupat: Item per innumeros poros, aut meandros fertur, quas inanitates vocamus: ut mirum non sit, si prout vel hoc modo vel illo fertur humor, vel has vel illas partes, aut vias occupat, ita quoque morbi evarient.*

37 *Caveant Medici prædicare se deprehensuros aliquid in capite eorum qui morbo cerebri interierint.*

38 *Affectus cerebri aut sunt* παραφορικοὶ, *aut* καταφορικοὶ, *aut* κεφαλαλγικοὶ, *aut* καταῤῥοϊκοί.

39 *Hæc opinio est Gorrhæi: & ea non est probabilis, potius enim induceretur Epilepsia, sed verum est partem capitis anteriorem occupari, non ventriculos, præsertim solos.*

40 *Sedes & causa* τῆς κατοχῆς, *hæc autem a sicciore humore nasci dicitur.*

41 *Rondeletius vult non esse* κῶμα ἄγρυπνον, *sed* κατάληψιν, *quæ inter lethargum, & phrenitin ambigat, quod ea a copia magis sanguinis fit: hic est autem magis frigidus quam qui phrenitin facit, magis calidus quam qui facit lethargum.*

42 *Catalepsis a copia sanguinis, quamquam in præcedente pagina a siccitate*

tate oriri dicta est. Notanda hæc decisio, est autem ubi catalepsis in febres longas incidit, (ut nos vidimus) & a siccitate & refrigeratione oriri dicitur, est ubi in initium febrium incidit corpore juvenili, & tunc a sanguine esse potest.

43 *Et revera quum vulgus catalepticos, aut* κατόχους *videt, melancholicos vocat, & id affectionis genus a mærore oriri putat.*

44 *Ita enim Gal. in Prorrhetico. ait, quo modo totum corpus per intemperaturas afficitur, ita & caput.*

45 *Videmus enim in paucorum dierum febre corpus ita sæpe resiccari, ut marasmodes pæne reddatur. Id quod maxime biliosis accidere solet.*

46 *Nam in quibusdam morbis est* πίστις τις, *in aliis* λύσις. *In quibus est* λύσις, *deterior est natura, deterius ingenium, in apoplecticis veris in quibus est* ῥέγχος, *vera* λύσις *cernitur.*

47 *Rejectio sanguinis per os formidabilis putatur. Hoc in capite signa diagnostica attulimus quibus facile discernas ubi illa excretio metuenda sit, & ubi non. Ceterum vide locum præclarum apud Plin. cap. 38. lib. 11. de Maximo Visco, & Volusio, qui hæmoptoici forent.*

48 *Et tandem ille extabuit, & post istas rejectiones sanguinis minus prospera valetudine est fretus, fluebat affatim sanguis, &* τρόπον αἱμοῤῥαγικὸν, *ut in 4. Aphor. loquitur.*

49 *Inter locos, quos umquam legi, celeberrimus est lib. 2. Prorrheticon, quum loquitur* περὶ ἀναῤῥήξεων αἵματος, *idest, de excretione sanguinis per os atque ait Hippoc. inter hæmoptoicos evadunt quicumque dolores habent melancholicos & in dorso, & in pectore. Quasi hi minus laborent & periclitentur quam alii. Accedit, & id quod notavimus de Latonio Crespiensi Valesio in vico des Nonnains d' Hierre, qui excrevit ingentem copiam sanguinis nigri,* ἀπύρετος ἐὼν, *& habitu valde melancholico est. E regione lienis in ventriculum eructabatur, & miraculo evasit.*

Porro quod ad melancholicos pertinet, ii sæpe sunt flatuosi: flatus autem maxime facit ad ruptionem venarum, & proinde ad sanguinis rejectationem. Id quod Gal. Com. ad particul. 13. sect. 3. lib. 6. ep. annotat dum rationem reddit, cur πτερυγώδεες *hæmoptoici fiant, flatum enim id adjuvare auctor est.*

50 *In omnibus enim istis doloribus τὰ ῥεύματα spectantur. Porro duplex est* ὡρμώμενον καὶ συννιστάμενον.

51 *Lib. 7. Epist. Historia est de Halicarnassensi, cui quum auris, & caput doluisset, sectione venæ læsus est, quoniam (ait Hippocr.) suppuratio facta non est; forte idem contigit ægro nostro.*

52 *Locus est præclarus apud Gal. Com. ad Aphorismum 63. lib. 4. ubi vult diathesin ipsam, non autem humorem novi paroxysmi causam.* In quibus, *inquit*, febres solvuntur ac rursus redeunt, remanet quædam dispositio præter naturam in corpore a qua secundum circuitum febres, & alii casus generantur. *Unde D. Silvius annotavit febrium quartanarum fomitem dispositionem cancrosam in liene esse. Et hoc vocat Hippoc. quum dicit, Autumno splenes. Sed inter ceteros est unus valde commemorabilis ubi loquens de vitiligine docet morbos & dispositiones manere, facta etiamnum evacuatione: unde mirum non est si ex hominibus tertianariis quidam intra 4. aut 7. circuitus sanentur, alii*

vero

vero non nisi intra annum. Et iste locus ad multa utilis est, & ut medicus sese calumnia liberet. Vide Com. ad part. 17. lib. 2. Prorrh.

53 *Annotandum est quod scripsit Plinius cap. 51. lib. 7. C. Mæcenati perpetua fuit febris. Antipater Sidonius Poeta, uno tantum die natali singulis annis corripiebatur febri: & eo die consumtus est satis longa senecta.*

54 *Gal. in Com. in part. 4. lib. 1. Prognost. ait calorem febrilem tenues humores consumere, & crassiores attenuare. Attenuare autem est, excitare a crassis humoribus,* ὀῤῥὸν καὶ ἰχῶρα: *unde tam repente dolores excitantur in febribus.*

54 *Idem enim hoc est quum dixit ad sputum cruentum dissuadere phlebotomiam, sed hoc vult, si sputum cruentum est occasione pleuritidos ne sumas indicationem secandi ex sputo, quoniam forte ipsa pleuritis non petit phlebotomiam.*

56 Ἀναφορικοὶ ὅτι ἄνω φέρουσι τὸ αἷμα, *quamquam* τὸ ἀναφορικὸν, *iis attribuitur qui suspirant, & supergemunt, quasi spiritu interciso interruptoque.*

57 *Hæc omnia exemplis apparent, & plenissime cap. 7. lib. 2. de diff. resp. si forte de iis sit dicendum. Conformiter iis quæ hoc loco dicuntur Gal. ad par. 28. lib. 1.* προγνωστικῶν, *ait difficilem esse respirationem, si* πάθος ὀδυνηρὸν, *aut ventriculum, aut hepar, aut lienem tenet.*

58 *Et in primo Tomo Consiliorum annotavimus a contento in renibus calculo difficilem inferri respirationem. pag. 81. 82. & sequent.*

59 *Dicebantur* ἐγγαστρίμυθοι, *illi qui vel pythionem, vel dæmonem quemdam in ventre habere dicebantur qui clauso hominum ore responsa darent.*

60 *Hippoc. lib. 2. Prorrhet. loquens de tabe, hydrope, & reliquis morbis, ait* τὰ συγγονέα νοσημάτων δυσαπάλλακτον εἶναι, *quæ locutio Græca notanda: sensus est Quibus morbi sunt congeniti, ii haud facile ab iis exsolvuntur.*

61 *Hipp. lib. de internis affectionibus loquens de hydrope a liene docet dolores in mammis & scapulis oboriri: an propterea ad phlebotomiam recurrendum?*

62 *Qui hypochondriaci sunt & flatibus abundant, et cruditatibus, utrumque imaginationem pleuritidis afferre potest, quia et in cruditate ipsa et flatuum copia facile thoracis dolor excitatur. Quod Aetius amplissime tractavit, cap. 68. sermon. 4. Tetrab. 2. et cap. de inflammatione stomachi, cap. 27. sermo. 1. Tetrab. 3. et Fernelius cap. 11. lib. 5. Pathol. et revera melancholicus hic fuit morbus. Et omnino similis est hist. 7. Epid. de quodam qui in olyntho jacebat.*

63 *Tamen hic dubitabis, an quum manet anxietas, et gravitas capitis num potius per alvum revellendum sit quam per vomitionem vacuandum contra id quod sentit Hippocr. Num omnis vomitus caput replet?*

64 *In febribus sæpe exanthemata quædam circum labia apparent, et tunc vulgus credit febrem exivisse. Sed id falso. Pulmonicis (id quod hoc loco annotavi) efflorescunt nonnulla in cute circum pectus aut scapulas; et talia sunt signa contentæ materiei in pulmone, quum apparent pustulæ in aliquo, videndum num id sequatur vitium quoddam particulare partium internarum.*

HISTORIA SECUNDA.

ILLUSTRIS Domina corpore satis laxo, fluido, pituitoso, capite porriginoso, dysenteriis valde obnoxia, ad mensem Novembrem repente sensit ab utero fluere aliquid acre, mordax, & constrictionis angustiæque sensum inferens. Nil umquam tale senserat. Id tum evenit quum a viro subacta compressaque fuit recens e Curia reduce. Is cetera sanus erat, natura salax, & uxorius: sed sex ante annis, quod alio divertisset, virore venereo infectus litum, ceteraque eam in rem usurpari solita, sustinuerat. Nec tamen vetere tabo maloque territus a pellicibus abstinet. Certa de ejus, divertendi alio consuetudine, opinio, & repentina insolentis mali eruptio contagionis fidem facit. Sed ob dignitatem hominis auctoritatemque, is non accersitur in opinionem suspicionemque deserti Thalami. Aliis id venereum videtur; sive veteris mali reliquias causari oporteat, sive recens, flagransque libido in alieno loco exercita id attulerit. Nonnulli fluoris muliebris contagionem aliunde in pudicitiam uxoris adscitam contractamque accusant. Honestius temperamento innocentis matronæ pudicæque tribuitur, ne diligentiore rei indagatione latens malum detectum contumeliosarum rixarum fomes ac semen exsisteret. Tandem quum curiosius inquiri vetitum esset, quid remedii sit, quæritur, an tuto id sisti possit, an totius corporis, aut unius uteri vitio id fiat. Tandem legitima ratio medendi administrata est. Sed mulier parum medicis obsecuta, parum quoque levaminis sensit. 1

COMMENTARIUS.

DUBIUM valde est quid sit illud de quo tractandum, quum in historiæ descriptione nullius morbi, aut symptomatis certum nomen assignaverimus. Narramus enim de excretione quadam per uterum, quæ quoniam insolens erat, necnon insolenter ægram invasit (si modo ægra dicenda sit, quum integra sanitate frueretur) dubium valde est an ῥοῦς sit γυναικεῖος, qui frequenter in mulieres incidit, an virulenta gonorrhœa, an gonorrhœa simpliciter, an vitio totius corporis, an peculiari ipsius uteri vitio id contigerit. Maxime vero id difficile fuit, quoniam hinc & illinc multum adesset difficultatis. Illinc quidem, quoniam parvi non refert in æstimandis rebus istis præjudicata uti sententia, unde si in luis venereæ suspicionem alterutrum vocaveris, veritatis odio aut tibi confles inimicitias, aut si non rite pensitatis rebus quicquam absolute pronunties, querelis, criminationibus, ac jurgiis domum impleas: aut si securus nimium, morbum minuas opinioneque minorem dicas, dum adblandiri malo volumus, ægrorumque levando opinionem tacitæ existimationi speciosum aliquid prætexere, periculum vitæ creemus, aut vitam infelicem, & calamitosam reddamus: tandem coacti usurpare illud quod jam judicio, & veritatis studio anticipandum & antevertendum erat. Sæpe enim privatis de rebus rogamur sententiam, ut quum nescio quo pacto, aut viro, aut mulieri aliquid alienius effluxerit, quærant num purus alium inficiat, num quum olim lue infecti fuerint, uxorem castam, quæ de re simili cunctanter conqueritur, contaminare potuerint, an non potius (ut omnes sunt quadam in sese indulgentia propensi, & facile suspiciosi, præsertim, si vel minimus zelotypiæ aculeus eos pupugerit) mulier sui oblita muneris aliorum consuetudine id contraxerit. In quo quemadmodum hominum catorum prudentiumque suspenduntur, nutant, ambiguntque

judicia, ne si illum deserant, vitæ ejus metuendum sit, sin opitulentur, minas illius metuant, sic levium hominum ingeniola facile definiunt, determinant, præscribunt, immo & voce, & opinione prudentibus præeundum putant. At res istas expendere, & ad Momi lucernam observare operæ pretium est, maximeque ad Medici & auctoritatem & judicium examen hoc & censura pertinet, ut ne quid præcipitanter pronuntiet, nil statuat de quo jam exploratum diligenterque quæsitum non sit. Sic conservanda retinendaque auctoritate, famæ & existimationi eorum consulendo qui nostrum ea in re advocant consilium, & aut præjudicata opinione, aut rebus extenuandis saluti non insidiando, medicus gloriam æternam est consecuturus, & invidiæ aut malevolentiæ tempestatem, levitatisque aleam est evitaturus.

Scopus noster est duplex, unus ut examen statuatur quo distinguas, si fieri possit, gonorrhæam virulentam, & fluorem muliebrem, sive is vitii uterini consequens sit, sive toti corpori acceptus ferendus sit, sive capiti, quod in morbo isto primarius auctor exsistit. Posterior est ut de fluore muliebri dicamus ex instituto. Quamquam autem jam duobus in locis in nostris Commentariis de eo dictum est, dicendumque est forte plenius in ea πραγματείᾳ, quam inchoatam habemus de mulierum morbis, tamen iis relictis, & quæ nos jam expressimus, & quæ quis ex Rondeletio qui omnium amplissime materiem istam pertractavit, venari possit, vela ventis dare, & longius paullo solvere volumus, quoniam res hæc & plurimum voluptatis, & utilitatis est allatura.

Corpore laxo, molli, pituitoso, capite porriginoso 2, dysenteriis obnoxia, repente sensit ab utero fluere aliquid, acre, mordax, angustia sensum inferens, &c. TEXTUS.

Dum vox illa, *repente*, adjicitur, vim aliquid affert, ut dubitemus de eo fluore qui evenit. Nam quum repente evenerit post compressum, credibile est ex viri contagione potius malum ortum esse, sive reses aliquod semen veteris luis venereæ, sive furtivo concubitu hoc tabum expressisset, sive ea mulier cum qua consuevit, fluore muliebri laborasset, est enim de genere morborum qui contagio ad alios serpunt. Fluor porro muliebris præsertim tam fœdus, tam malus & efferus non tam repente adoritur. Sed vulgo quæ mulieres ῥοῦν istum patiuntur, primum aliquas sentiunt in sinu pudoris humiditates, quæ dum tempore augescunt, lævore quodam in utero contracto, tandem verum ῥοῦν γυναικεῖον inferunt. Nec obest objicere illud quod ante docuimus ex Hipp. lib. περὶ διαίτης primo, nimirum morbos sensim gigni & colligi, sed repente & affatim insurgere & irrumpere. Fluor iste symptoma est consequens morbum aliquem aut corporis totius, aut partis, at quum ea integræ esset sanitatis, & nil umquam tale sensisset, id sine manifesta causa non evenit. Viri autem aut infectio, aut tabes quam veluti internuntius & medius transfudit, & transmisit in suam conjugem, e censu est τῶν προκαταρκτικῶν Ceterum quod diximus fluorem symptoma esse, illud ex Decretis Galen. eruendum est. Ille tractans causas symptomaton in iis quæ excernuntur, in quibus qualitas, quantitas, & excernendi modus consideratur. Deinde subdit, omnia symptomata ex similarium partium intemperie, & instrumentariarum morbis, præterea ex materiæ tum quantitate, tum qualitate procedunt. Ut Coryzæ, catarrhi qui in excretione essentiam habent, sequuntur aut intemperiem, aut obstructionem aliquam. Item Capit. 4. lib. 3. de sympto. causis.

sup-

ſuppreſſio menſium, aut immodica evacuatio ſequitur aut totius corporis, aut uteri vitium, ſive intemperies ſit, ſive in conformatione exſiſtat. Subdit, ſed & mala expurgabuntur propter uteri ῥεύματα: id ſymptoma vocatur ῥοῦς γυναικεῖος, expurgato ſcilicet per eam partem toto corpore. Item contigit alia mala evacuatio propter affectum ipſius uteri proprium. Et ex eo loco fluorem muliebrem duplicem ſtatues, particularem, & univerſalem. Sed non ſatis explicat Galen. an fluor iſte qui uteri dicitur ſit ex parte materiæ, vel ex parte ipſius uteri, quia ait mala expurgari ob uteri ῥεύματα quaſi diſpoſitio ῥευματικὴ, id-eſt, qua promtitudo, proclivitaſque eſt ad fluendum, inſit ipſi utero. Ego vero credo ſymptoma id uteri dici, & ab Avicenna Curſum matricis dici, & uteri ῥευματισμὸν, non quod in ipſo utero vitium adſit, ſed quia materia qualitate, aut quantitate peccat, quæ ſi non fluat per uterum, aliam viam rapiat, nempe aut alvum, aut venarum meatus: ſic eo modo fluor muliebris ad uterum ſe habet, quo & diarrhœa ad alvum. Inteſtina ſæpe integra ſunt, ſed materia reſtagnans, aut habens perpetuam generationem, aut ſuppreſſa tantum, alvum permeat, per ſe incolumem & integram. Quamquam fieri poteſt, ut & uterus & inteſtina tandem lubricitatem habeant, & διάθεσιν ῥευματικὴν, ut loquitur Galen. libr. de loc. aff. qua diatheſi idonea & proclivia redduntur ad recipienda excrementa aliarum partium. Uterus enim & ratione ſitus, & conformationis perpetuo madeſcit, & facile aliarum partium redundantes ſuperfluitates excipit: quæ alias malæ ſunt in ſua generatione, alias non illaudabiles, ſed in tranſitu, & mora malignum quid acquirunt. Quod patet ex Galeno, & locus valde commemorabilis eſt, explicat cur multis tuſſientibus teſticulus intumuerit, aitque id fieri quia a capite in thoracem flueret materia, a thorace in teſtes, & in his aliquid pejus commiſit quam in pulmonibus ipſis, textus is eſt, pars humoris qui a capite in thoracem deſcenderat, quia pulmo & teſtes conſentiunt, ad eos defluxit. Sed quod in teſticulos fluxit erat malignius eo quod primo in pulmones deſcendit, ut pote quod in pulmone computruiſſet. Sic in pulmone materia jam aliquid mali nacta eſt, ſed ad teſtes illabens jam peſſima erat. Ex illo loco duo venari poſſumus ad eam, quam de fluore muliebri ſuſcipimus tractationem, maxime pertinentia: prius eſt quod cum genitalibus membris thoraci magnum eſt commercium: unde Catarrhoſas mulieres, & pituita in pulmone abundantes opportunas fluori muliebri videmus, transfuſo a thorace in uterum humore: Poſterius, quod humor dulcis, aut inſipidus tractu ductuque aliquid deterius ſeipſo acquirit. Et hoc loco quæri poteſt, an ῥοῦς γυναικεῖος ſit κάθαρσις, an κένωσις. Si a capite humor ſtillat, is ſæpe malus, & graveolens non eſt, ſi ergo per uterum fluit, cur dicetur κάθαρσις; Niſi forte aliquid mali acquiſiverit? Revera eſt ubi id quod evacuatur per uterum inſipidum eſt & inodorum, ut quum mulier tantum aquea eſt, ut nimio potu utitur. Immo Hippocr. ſi credibile eſt quod aſſerit, ſcribit de excretione ab utero, ſi uteri pituita pleni fuerint (Græce ἢν αἱ μῆτραι φλεγμήναται πλήθωσι (ut novo quodam modo φλεγμαίνειν, pro pituitoſum eſſe ſumatur) flatus oboritur, & menſes albi pituitoſi ſunt, Græce τὰ ἐπιμήνια λευκὰ ἐπιγίνονται, aliquando ſanguis pelliculis plenus & præ humiditate cum viro coire non vult, pavida & tenuis fit. Rogabis an ſi quod fluit mordeat & ulceret, ſi non mordeat, pronuntiabis a cerebro fluxum eſſe, ſi mordeat, a ventre. Quod omnino verum eſſe nequit.

Com. ad part. 12. ſect. 1 lib. 1. Epid.

Libr. de natura muliebri.

quit. Nam si a cerebro est, trifariam potest esse acre & salsum: primum si sua generatione pituita est, aut salsa, aut acida. Credibile enim est eam pituitam, quæ a capite manans tot tantasque vias peragrat, antequam ad unum uterum perveniat donatam aliqua qualitate qua sibi viam secet atque faciat: alioqui si pituita fatua esset, & ἄπιος, facile subsisteret, & sua mole loco remoraretur: Secundo modo dum pertransit, & alias moram aliquam trahit, seipsa deterior fit, acquisita nimirum qualitate & stimulo, unde antea docuimus idem phlegma a capite labens dum moratum in pulmone, & ad testes profluxit, deterius multo esse, quam esset quum in cerebro foret, aut a cerebro proxime emanaret. Tertio idem Hippocr. dum statuit discrimen inter humorem dolores in oculis facientem qui vel ab interno capite manat, vel a superficie sub pericranio, ait, si ab interno capite est, humor acer & mordax est, si ab externo, non est. Itaque si in uterum ab interno capite humor irrepit, ex illa Hippoc. opinione dolorem acrimonia sua est illaturus. *Hipp. lib. de locis in homin.*

Absolvamus nunc illud an sit κένωσις, an κάθαρσις 4. Lochia, menses, & fluores albi, seu fluores muliebres, generaliter τῶν καταμηνίων καὶ γυναικείων nomine continentur, item & illa quæ ab Hippocr. ut postea dicemus, τὰ λευκὰ dicuntur, quæ meo judicio aliud significant quam quum addit, καταμήνια λευκά. Omne autem καταμήνιον videtur non modo esse κένωσις, sed κάθαρσις. Nam tametsi initio quantitate tantum peccabat, facile accersit qualitatem ratione τῆς ἐπισχέσεως, & tunc non dicitur solum evacuatio, & ἔκκρισις, sed κάθαρσις. Primum enim omnis suppressio aliquid alienius rei suppressæ acquirit, ut de suppressa in pulmone pituita dictum est ante, præsertim si qua mala dispositio aut intemperies sit circum partes, aut in partibus in quibus suppressio fit 5. Nec enim ubivis, & secundum idem, & eodem modo suppressio paria affert accidentia. Unde pleræque mulieres mensium suppressionem semestrem sine noxa patiuntur, aliæ non patiuntur bimestrem sine graviore damno: præsertim si vel facile corruptibilis sit sanguis, ut quibusdam evenit, aut si jam a primo ortu aliquid malæ indolis habuerit, aut si raptus fiet ad nobiles partes. Est enim valde notandum illud Galeni, sanguinem supprimi in muliere aliquando non propter paucitatem, aut vitium aliquod conformationis in utero, aut aliquid simile, sed quia sanguis præ suo robore ad alias partes defertur 7, in quibus hercle damnum aliquod excitare potest. Quæstio hæc valde exercuit veteres, an menstrua purgatione excerni solitus sanguis qualitate peccet. Hac de re digladiantur omnes. Plinius malignitatem omni menstruo attribuit, & mea quidem opinione temere ac immerito: alioqui fetus re fœdissima frueretur. Galenus jam grandiorem fetum impura etiam parte sanguinis menstrui uti fatetur: sic in menstruo benignum & alibile aliquid subindicat, aliquid malignum. Plenius in Epid. docet κατ᾽ ἐξοχὴν purgationis nomine donandam esse evacuationem a partu, tum quia moram longam traxit, tum quia a massa sanguinis menstrui a fetu id quod benignius erat depastum & defectum est. *Menstrua*, ait, *suppressio offendit, non perinde ut ea quæ a partu est, quod hæc non solum copiam, sed etiam insignem pariat humorum pravitatem. Est etiam menstrua purgatio, non solum evacuatio, sed & purgatio. Sed non est æqualis copia vitiosorum humorum ei quæ gestationis tempore congeritur, quam a partu evacuari oportet*. Et hic ex Galen. patet & solitam menstruorum evacua- *Capit. 4. libr. 3. de symptom. causis.* *Capit. 7. libr. 1. de symptom. causis.* *Histor. 2. sect. 3. lib. 3. Epid.*

cua-

cuationem & lochiorum τῆς καθάρσεως nomine coerceri. Quamquam per se, & ratione sui sanguis qui singulis mensibus, præsertim silente Luna, ut omnium *Capit. 4. libr. 2. de generatione.* doctissime explicat Aristoteles, effunditur, potius quantitate peccat. In morbosa muliere qualitate facile peccat, ut & in viro morboso. In morbosa muliere, sive toto corpore sit talis, sive præsertim utero, cui magna vis inest ad totum *5. Aph.* corpus 8 immutandum; nam & ex Galen. uterus fere toti corpori consimilis est. Is porro si a suo temperamento discesserit, si biliosos humores, aut in acetabulis, aut in cornibus, aut inter tunicas, aut suo sinu collegerit, tunc sanguinem menstruum, ejusque maxime partem quæ primum ad eum pervenerit, inque eo rursus resederit, donec menstrui excernendi tempus advenerit, eodem vitio inficit atque depravat, unde forte ea maleficia, quæ Plinius menstruo attribuit, consequuntur, & menses erumpunt albicantiores, & minime florentes. *Capit. 4. libr. 3. de symptom. causis.* Hoc Galenus expressit, ob uteri proprios morbos, tum qui in processionibus supernis, & cornibus, tum qui in collo, tum qui in toto ejus tergore consistunt, menstrua aliquando plura, aliquando pauciora eveniunt, aliquando non prodeunt, vel mala prodeunt.

Ergo ex præcedentibus patet, & menstruam evacuationem & lochiorum, pur- *Com. ad part. 47. sect. 2. lib. 1. Prorrh.* gationem esse. Nec ad id omittendum illud Galeni, λόχια κάθαρσίς ἐστι. Est enim purgatio vitiosorum quæ gestationis tempore acervata sunt. Absumtum enim utilius est a fetu, remansit vitiosius quod ante singulis mensibus evacuabatur. Ergo notabis evacuari aliquid vitiosum singulo quoque mense.

De fluore albo nunc restat agendum. Si superiores evacuationes, præsertim menstrua & naturalis, purgationes sunt, multo magis & ῥοῦς γυναικεῖος. Nam sive saniosus sit, sive albus, sive alius generis, aut vitium in utero designat, aut in toto corpore. Nec solum suppresionem aliquam humoris & coacervationem sequitur, sed & perennem generationem. Alioqui facile exhauriretur. Sed & dispositio ῥευματικὴ in utero, & partium a quibus manat malitia, istam perennitatem affert. Si sola cerebri dispositio catarrhosa in causa esset, non tam operosa esset curatio. Quicquid itaque ab iis partibus effluit præter menses ordinarios statosque, illud symptomaticum est, & malum. Nam aut uteri vitium, aut totius corporis tamquam causam consequitur. Etenim quibus mulieribus viscera refrigerata sunt, vel obstructa, vel dura, vel cruditates cachexiam induxerunt, corruptus humor in varias partes effusus, in uterum sæpe procumbit, & illac decurrens corpus totum expurgat, quod aliis per renes, aliis per alvum fieri solet. Immo in utero tandem idem fit quod & in alvo. Nam ut diuturnitate profluvii alvus ipsa laxatur magis lævisque fit, ita cursus perennitate uterus lævior fit. Et ut λειεντερίαν, vocare possis μητραλείαν. Bifariam enim lævitas, Græce λειότης, uteris adesse potest, uno modo quum perennitate fluendi corpus uteri lubricum magis fit, quo in sensu accipimus paullo ante: posteriore modo ut corpus ipsum aut natura sua, aut ulceribus innatis λεῖον fiat: Hæ difficilius retinent fetum. De lævitate uteri Hippocr. Porro aliud est corpus uteri esse læve, Græce λεῖον, & leve, idest κοῦφον, leves enim uteri sunt, *1. de morbis.* quum aut evacuati, aut resiccati sunt, Græce αἱ μῆτραι ἀνανθεῖσαι dicuntur: & ut lævitas causa est corruptionis fetus, ita ista levitas subitæ suffocationis hystericæ causa exsistit Hippocrati.

Fluor iste uterinus, fluor albus dicitur politico loquendi modo, quamquam

sæpis-

ſæpiſſime alienioris eſt coloris. Sed lenitate verbi triſtitiam & fœditatem morbi mitigare volunt. Quum apud Hippocratem λευκὰ leguntur, dubitari poteſt an intelligatur iſte fluor muliebris de quo agitur. Nam & abſolute τὰ λευκὰ leguntur, & τὰ καταμήνια λευκὰ, ut ante citavimus ex Com. de natura muliebri. Et diximus nomine τῶν καταμηνίων λευκῶν, vere fluorem uterinum intelligi, præſertim pituitoſum, ſed nomine τῶν λευκῶν, videtur aliud audiendum. Hippo. primum ita ſcribit: Si mulieri a partu cum febre alba retineantur, peſſimum. Gal. miratur cur Hippoc. non dixerit abſolute retentionem & ſanguinis, & bilioſi excrementi malam eſſe, ſed ſolorum alborum meminit: ſed uno dicto cetera audiuntur 9. Ac videtur nomine λοχίων purgationis, τὰ λευκὰ audire. Et peculiariter non ſignificat uterinum fluorem, ſed meo judicio excretionem cujusdam mucoris, aut lacteæ ſubſtantiæ quæ poſt partum exigi foras commodo enixarum ſolet. Quod autem peculiariter ſignificent λευκὰ purgationem a partu patet ex Epid. *Mulier, ait in Lariſſa prægnans erat, decimo menſe ſanguis multus fluxit, 14. excidit puer mortuus, tertia die noctu eadem hora qua prodiit puer ſecunda extreta eſt, & τὰ λευκὰ, ideſt, purgamenta alba*. Ariſtoteles vero τὰ λευκὰ, proprie in puellis conſiderat, quibus loco menſium aquoſitates & ſuperfluitates excernuntur. Verba ejus ſunt: *Feminis eodem tempore exſurgunt ubera (quod fratrare dicitur) & menſtrua erumpunt. τὰ δὲ λευκὰ, admodum puellis eveniunt, & magis ſi cibo utuntur humidiori. Hæc incremento corpus prohibent, & illud valde extenuant. Idem τὰ λευκὰ, vult venire iiſdem puellis loco menſtruorum quum ſanguis incoctus & crudus eſt. Poſtquam enim de eruptione menſium egit, ſubdit, quum excrementum mutatum eſt in ſanguinem, tunc menſtrua erumpunt, ſi coctum non eſt, paullatim ſubinde aliquid ſecernitur, ideo τὰ λευκὰ καλούμενα parvis adhuc & puellis eveniunt*. Fernelius puellis præſertim cachecticis, & defœdatis ῥοῦν γυναικεῖον obvenire narrat ſeptennibus, & idem eſt ac iſta τὰ Ariſtotelis λευκά. Nos ſeptennem vidimus puellam valde ſanam quæ crederetur laborare τοῖς λευκοῖς, quod cum ſerva fluorem uterinum patiente concubuiſſet.

1. de morbis mulierum.

Par. 47. lib. 1. Prorrh. ſectio. 2.

5. Epid. 1. Cap. lib. 7. de hiſt. animal.

Ergo omnes iſtæ excreationes, καταμήνια, & λόχια, & ῥοῦς γυναικεῖος, & λευκά, & vere καθάρσεις ſunt: Galenus autem κάθαρσιν, vere definit ejus quod qualitate moleſtum eſt evacuationem. Et tunc generaliter ſumitur, ſive a medicamento fiat, ſive a natura, ſive etiam ſymptomatice fiat ut Thucydides annotavit. Idem hac de re ita ſentit, vacuatio eſt propriæ materiæ, ubi quantitate exſuperat, purgatio eſt alienæ quæ affligit per qualitatem. Et notanda eſt hæc vox, *Propria materia*, quia eſſentiam vacuationis ſtatuit, & illa, *Aliena materia*, quæ purgationis naturam explicat. Siquidem non ſolum quantitas, & qualitas veram eſſentiam & differentiam horum conſtituunt. Ferè fit enim ut cum qualitate peccet quantitas, & tunc non κένωσις, ſed κάθαρσις dicitur: ut quum de purganda pituita agit Gal. dixit, ſi ſuperabundet pituita, moleſta ſit, phlegmagogo uteris. Verbum πλεονάζον, copiam docet, τὸ δὲ ἐνοχλοῦν, qualitatem ſignificet. Et idem quum loquitur de commodo fluxus hæmorrhoidalis ait eum conferre non ſolum ratione evacuationis, ſed & qualitatis humoris ratione: Sed quis dubitat quin & plenitudo, & cacochymia eſſe poſſit: ut cacochymia ſpectet qualitatem, plenitudo copiam. Nam materia propria multa & ſuperabundans, quæ proprie evacuari dicitur, dum mora corruptionem

Com. ad Aph. 3. lib. 1.

acquirit, aliena tunc materia dicitur, & quali & quanto peccat. Sic conciliandus Fuchsius cum aliis. Galenus aliud statuit discrimen inter κένωσιν καὶ κάθαρσιν, *Quum excernuntur quæ corrupta sunt, purgatio corporis dicitur, quum excernuntur quæ vi morbi fiunt, vacuatio.* Quasi vero symptomatice idest vi morbi prava non possint evacuari, ut in pestilenti constitutione vi morbi dejectiones variæ excretæ sunt, & purgatio erat. Sed hoc vult auctor vi morbi propriam materiam, & vitium facientem minime aliquando excerni, at hoc κένωσις est, non κάθαρσις: Sed si corrupta sit, quovis modo id fiat, sive arte, sive natura, sive symptomatice, per quemcumque locum, & a quocumque loco, generaliter τῇ καθάρσει continetur. Et ita Thucydidem accepisse docuimus. Ut quum prava excernuntur languide & tarde, & vi morbi ob jecur male affectum perpetuo tale quod generans, numquid κάθαρσις dicitur? Politicus modus vocat κενῶσαι.

ad part. 18. sect. 3. lib. 1. Prorrh. Aph. 21. lib. 4.

10 *Corpore laxo, molli, capite porriginoso, dysenteriis obnoxia.*

Hæc adduntur ut prætexatur aliqua occasio istius fluoris, & ut ratio habeatur corporis ipsius ad medendum. Considerandæ sunt enim mulierum naturæ, ait Hippoc. quoniam aliæ sunt albidiores & fluidiores, aliæ sicciores & nigriores. Illæ fluori muliebri sunt obnoxiæ.

11. Caput πιτυρώδες est quum

---- *Immensa pexum porrigine ningit,*

Serenus. & provenit a vitioso corporis humore salsave pituita, vel a vitiosis serosis humoribus.

Aliis id venereum videtur, sive veteres morbi reliquias causari oporteat, sive recens flagransque libido, &c.

Suspicionem & conjecturas multas attulit tam inauditus & repentinus hujus mali ortus. Videtur enim nonnullis fieri posse, ut longa equitatione incalfactus quis iniens mulierem ob virosum semen, & serosum, incalfactum & κακόηθες quid habens ἰδίαν συγκρασίαν, ardorem mulieri injiciat talem, qualis gonorrhæa laborantibus evenit. Item cur non fiat, ut si quis natura præsertim salax, & coire solitus, diu venere prohibeatur, quin ejus semen corrumpatur, tanto facilius, quanto & difficilius quis a venere abstinet, & semen turgentius habet? Semen enim, ut res benignissima, suppressum, dum nanciscitur aliquid cacoethiæ, inficere potest ac contaminare. Sed credibilius malum aliunde accersitum esse.

Alii contagionem fluoris muliebris adscitam putant.

Quæritur inter medicos an si quis coeat cum muliere alba patiente, deinde suam adeat, eam inficere possit aliena fœditate. Si, ut verisimile est, fluor muliebris, præsertim qui aliquid malignum habet, ut non solum sit superflua quædam humiditas quam natura evacuat, sed virulenta excretio qua natura corpus eluit & expurgat, contagiosus est, & concubitu, & congressu, & consuetudine præsertim familiariore potest ad alias serpere. Immo & vir potest infici. Sed quia mulier mulieri proximior est, & affinior, ut oculus lippus afficit non nares sed oculum, & phthisicus solum pulmones alterius inficit, ita a viro cum impura congresso, impuritas in aliam traduci potest. Sed hæc subtilius examen exquirerent.

Honestius temperamento mulieris tribuitur.

Quic-

Quicquid sit, aquea, mollis, & effeminata corporis hujus dispositio, magnam propensitatem attulit ad subito labem hanc suscipiendam. Et inusta utero labes esse visa est, quod tantus doloris sensus aliquando, & angustiæ præsertim in dextris foret. Fieri enim potest ut intactis sinistris dextræ laborent. Uterus enim geminus est.

In reliqua Commentarius.

Sive aliquid foret venereum, sive quid foris adscitum esset, sive domesticum foret, iidem fere scopi sunt curationis. Neque enim quum id efluxum habeat, inficietur lue mulier. Itaque cavendum ne statim supprimatur. Restant itaque hæc dicenda. Primum de speciebus fluoris uterini ex Hippocrate breviter dicetur. Secundo an ejus sit aliquis usus, & quatenus. An tuto sisti queat. Item notæ quædam & distinctiores quibus aut a capite esse colligas, aut a toto corpore, aut ab utero: quamquam satis hac in parte factum jam putamus. Denique curationis capita perstringentur. Sed antequam omnia sigillatim explicemus, videndum an per easdem venas illuvies ista fluat, & sanguis menstruus, nam ab interna capacitate videtur quoque manare iste ῥοῦς. Quum bene ordinata sunt omnia, menses sua periodo fluunt, deinde fluor muliebris cessat, menstruo cessante redit aliquando sine ordine, aliquando cum ordine quodam fluor muliebris. Aliis & album & rubrum confundi videtur, & excernunt subalba & subrubra, aliis menses dicuntur decolores: ut cacochymis, & tamen proprie ῥοῦς non dicitur, sed decolores isti menses ῥοῦν γυναικεῖον fere præcedunt. Decolores autem fiunt aut vitio totius corporis, ut quum in massa sanguinis cruditas est magna, aut cacochymia, aliquando vitio quodam uteri. Unde ante notavimus fieri posse ut in acetabulis, aut cornibus, aut vasis uteri peculiari vitio accumuletur sanies quædam & quoddam πυῶδες, quod menses inficit licet sanguis qui affluit ad uterum menstruam purgationem facturus floridus sit & laudabilis 12. Etenim sensim ad partes uteri affluit, & hic moratur donec menstrua periodus adventarit, & ista quam fecit mora inficitur menstruum & exalbescit. Immo Duretus annotavit evenire posse, & sine febre, & cum febre, sine ulcere ullo uteri, ut circum venas uteri, præsertim fundum ejus, purulentum quid & albicans acervetur (quod forte fit aut quia sanguis diutius moram in venis faciens albescit, aut quia est pituitosior, aut veluti quadam imbecillitate uteri) quod dum evacuatur ῥοῦν facit, sed id pauca quantitate excernitur. Nec credere oportet tunc ulcus in utero esse. Credo uxorem Sellatoris id pati. Et forte ista sunt λευκὰ, quæ a partu consequuntur, diuturnitate temporis sanguine alborem acquirente. Galenus enim passim ait, si sanguis tantam in venis moram & arteriis traheret, quantam semen in vasis spermaticis, seminis more alberet: ut non amplius mirum fit si in corpore ipsius uteri exalbescat humor, & præsertim sanguis.

Præsertim hoc fit quum morbosus est uterus.

Cap. 10. lib. 4. de usu partium.

Atque ultimam loco quæstionem explicemus. Uterus pars est valde nobilis & momentanea, maxime quod ad propagationem generis humani conferat. Et ut tali dignitate pars prædita est, ita admirabiles habet ὁρμὰς, motus, καὶ ἐπιθυμίας, ut ea ratione Platoni ζῶον dicatur. Quod amplius diximus in nostro libro γυναικείων. Ratione istius muneris multa vasa ad eum pertinent, venæ, arteriæ, nervi, & vasa spermatica. Ratione situs, & quia illac sese natura repurgat

quodam excremento, & quia capacitas eſt, facile illuviem aliarum partium excipit, præſertim a partibus ſitum ſuperiorem tenentibus. Quod ſi corpus cacochymum ſit, uterus ut pars abdita & pervia, facile excrementis ſcatet. Immo tametſi ex proprio inſtituto illac ſanguinem excernit eumque purum natura, tamen ob vaſorum multitudinem, ſitum, conſenſum partium cum partibus, &, ut clarius dicam, ob fluxilitatem, pars ipſa ſecundario, & veluti ſecunda intentione alias ſordes excipit, a quibus facile obruitur, & inquinatur. Denique acquirit diſpoſitionem ῥευματικὼ excipiendo, & opportunitate recipiendi. Per uterum fluit naturali inſtituto ſanguis iſque menſtruo circuitu. Si mulier e natura habet, juſta quantitate effluit, & talis eſt qualis e recens victima jugulata fluit. Sin habet contra naturam, pallidior eſt excretio, aut pituitoſior, vel quod talis in venis ſit, vel ob alienæ materiæ admixtionem. Et tunc καταμήνιον dicitur νοσῶδες. Fit autem id vel vitio unius uteri, vel totius corporis, ut ſanguis laudabilis ſit qui ad uterum fluat, ſed contagione inficiatur. Item per uterum fluunt λόχια, quæ pertinent ad menſes proprie dictos, item excernitur humor albus ſecretus & ſeparatus a ſanguine, & dicitur ῥευματισμὸς μητρέων, ſive ῥοῦς, ſive ῥεῦμα, barbaris, matricis curſus: Ultimo virulenta fit quoque excretio quæ gonorrhœa βρομώδης dicitur, ut diſtinguatur a muliebri gonorrhœa in qua mulieri crudum quoddam & aqueum ſemen excernitur, tum ob imbecillitatem vaſorum ſpermaticorum, tum ratione ipſius materiæ quæ parum compacta coactaque conſiſtit. Βρομώδεα γονόρροιαν infligit impurus concubitus. Hæc tametſi communia multa habent, tamen ut curationis ſcopi evarient, omnium notas atque diſtinctiones noſſe oportet. Ac primum, ut ingenue dicam, tametſi prava & morboſa menſtrua a fluore uterino non viſi ſimus ſeparare, tamen longe differunt. Quod autem differant, vel ex ipſo Hippocrate notum eſt. Nam lib. 1. de morbis mulierum innumeras ſpecies morboſorum καταμηνίων explicavit, nomine τῶν καταμηνίων proprie uſurpato, ut morboſum menſtruum ſano opponatur. Sed lib. 2. non utitur nomine καταμηνίων, ſed τοῦ ῥόου, & ejus varias ſpecies ennarrat. Sic quemadmodum tractationes horum differunt, ſic & nomina, & ideæ morborum affectionumque, ut jam hoc loco aliud ſit ῥοῦς καὶ καταμήνιον νοσῶδες.

Lib. 2. de morbis.

Menſes per venas internas uteri fluunt ab hypogaſtria dependentes, item per externas quaſdam ad cervicem pertinentes. Et magna quæſtio eſt quomodo mulieribus gravidis, & virginibus illibatis & integris menſes fluant. Nam ſi mulieribus ab interno uteri corpore menſis fluit, in graviditate ipſa oportet aperiri uterum, ut obvius fiat ſanguini menſtruo trames. Quod eſt abſurdum. Itaque Columbus & gravidæ, & non gravidæ vult menſes fluere per hypogaſtriam cujus pars in cervicem uteri deſinit, & illac fluit ſanguis non per internam capacitatem uteri. Quod valde ambiguum eſt. Porro a trunco venæ cavæ inferioris in lumbis oriuntur venæ, adipoſa, renalis, ſpermatica. Hæc utrimque una viris in teſtium tunicam Epididymidem dictam, & ſubſtantiam abſumitur & obliteratur, ſurculis aliquot tenuibus in ſuam peritonæi apophyſin ſparſis, in mulieribus dimidio ſui in teſtes inſeritur, altero dimidio uteri latera & fundum nutriendum, & per hunc ramulum menſes expurgantur, tuncque ab interno uteri corpore manant. Quamquam de hoc digladiantur auctores. Nam Gal. a teſtibus in cornua iter eſſe vult in interiorem uteri ſinum;

per quod ſemen intrudatur. Alii Herophilum ſecuti e teſtium involucro iter eſſe voluerunt in nervoſam uteri cervicem, non autem in interius uteri corpus juxta oſculum interius. Alii tum in cervicem, tum in capacitatem uteri e teſtibus vias duci volunt, quarum ortus ab iis venæ & arteriæ majoris ramis trahitur, qui utrimque ad coxas & crura contendunt. Et quum uterus clauditur, non affectat ſanguis per capacitatem viam, ſed reſiliens refluenſque per cervicis vias elabitur. Ergo per ſpermaticam ipſam menſes fluunt. Item & per ramum hypogaſtriæ. Nam ut ſpermatica a trunco venæ cavæ inferioris exit, ita a ramis duobus illis hypogaſtria ducta in partes omnes hypogaſtrii protenditur ac projicitur, in veſicam virilem minore ramo ſeſe inſinuat, in veſicæ collum & penem majori, item in muliebrem veſicam & uterum majore, in cervicem vero veſicæ & uteri minore inſeritur: Cujus minoris obſequio & ductu interdum gravidis, ſano fetu, ſæpe virginibus menſes repurgantur. Sic ars ſecandorum corporum docet abunde excretionem ſive ſanguinis, ſive cujuſpiam rei alienæ, quæcumque & ab utero, & per uterum fluit, bifariam fieri poſſe, & per internum corpus, & per externum uteri corpus. Per internum ut per ſpermaticam, & per majorem ramum hypogaſtriæ, cujus minor ramus inſeritur in collum uteri: Per interiores vero ſinus eo modo: per externum corpus beneficio ejus ramuli qui in collum uteri implantatur, quam ſolam viam menſtruis ſive virginum, ſive mulierum, ſive prægnantium attribuit Columbus, ut dictum eſt, neglecta omni ſpeculatione eorum quæ in interiores ſinus uteri injiciuntur. Immo negat conſenſum mammarum cum utero fieri ob Epigaſtriæ ramos obuios mammariis & rectos abdominis muſculos, ſed id fieri per hypogaſtriæ ſurculos iſtos qui cervicibus uterorum applicantur & implantantur. Probabilior vero ratio eorum eſt qui a teſtibus vias in collum, tum in capacitatem uteri inveſtigant.

Ergo quum uterus tanto uſu & dignitate præſtet, ut eum tamquam communis propagationis naturæque agrum ſeminariumque Deus conſtituerit, ſi qua eluvies ſeſe illac ultro proripiat, id non naturæ præſcripto, ſed velut quodam interdicto fieri putandum eſt. Immo, quod notandum valde eſt, natura quoad poteſt eum ſartum tectum retinet, & ab omni vi impetuque aſſerit. Declarat id quod primus & ſolus Hippocrates animadvertit, nimirum, ſi ſolum in ſiniſtra parte uteri ulcus fiat, & mulier in utero concipiat, ſive etiam habet ulcus, ſive ſanata eſt, maſculum enixuram ſpes eſt. Si in dextra parte ulcus fiat, & concipiat, femineum fetum enixura eſt. Adeo ſatagit natura in uterorum incolumitate retinenda unius ſobolis ergo. 2. Prorrh.

13 Nunc inſtitutum abſolvamus, an ῥοῦς γυναικεῖος & menſes, & gonorrhœa ſive fœda, ſive naturalis per eaſdem vias fiat. Menſes omnes, ſive ſani, ſive morboſi ſint, per idem iter fieri probabile eſt. At major dubitatio de ceteris, maxime de fluore muliebri. Nam gonorrhœam utramque a ſpermaticis vaſis fieri certum eſt. Et quum impurus cum muliere pura conſueſcit, ſemen occaſionemque gonorrhœæ βρομώδης injiciens, ob affinitatem & ſocietatem ſeminis cum ſemine, potius inficit vaſa ſpermatica quam venas alias: Quamquam & poſtea per continuitatem ceteræ venæ contaminantur. Fernelius ῥοῦν γυναικεῖον a virulenta gonorrhœa diſtinguit, non ex materiei qualitate, nam ſæpe fluoris materia externas qualitates omnino ſimiles habet humori virulentam gonorrh. Cap. 16. lib. Patholo.

committenti (de internis non loquor) ſed ex excretionis fluendique modo. Nam, ait, hinc maxime βρομώδης excretio a vulgari fluore diſtinguitur, quod ille a ſpermaticis vaſis prodeat, hic ab utero, & quod ille prorumpentibus menſibus non deſinat, uterinus vero fluor ceſſet in menſtrua eruptione, & aliquanto poſt tempore. Deinde luis venereæ ſigna ſe produnt quædam pathognomonica. Duas priores differentiæ rationes non valde probo. Quid enim eſt dicere virulentam gonorrhœan a ſpermaticis eſſe, fluorem uteri ab utero? ſi enim uteri nomine ſolam capacitatem audit, errat, ſi a toto corpore manat humor proreptans uterum, oportet eum præterfluere quædam vaſa, & ſic ab utero eſſe non poteſt, quin a vaſis uteri, quod ſi verum eſt, etiam poteſt a ſpermaticis eſſe fluor: a quibus ſpermaticis etiam menſes defluunt. Quod ad aliam rationem ſpectat, nimirum quod fluentibus menſibus deſinat fluor muliebris, non deſinat autem virulenta excretio, eſt quodammodo velle inſinuare per eaſdem venas & ῥοῦν muliebrem fieri, & menſtruam purgationem, ſed diverſo naturæ inſtituto 14. Ut dum adeſt periodus menſtrua, tum natura ſiſtat curſum fluoris muliebris, inchoet autem ſolennem evacuationem, qua ceſſante ille humor qui inducias dederat, repetit. At videmus quaſdam mulieres quæ ceſſantibus menſibus, ῥοῦν patiuntur tantum per dies aliquot: in quibus credibile per idem vas id fieri, ut menſtrua eruptio aperuerit viam atque fluidiores venas fecerit: Aliæ ſunt quibus perpetuo fluit humor albicans, & dum eunt menſes, ſinus pudoris non deſinit eſſe imbutus eo humore pravo, in quo differet καταμήνιον ὑπόχλωρον & νοσῶδες ἀπὸ τοῦ ῥοῦ; Niſi forte dicas illud menſtrua periodo ferri, tametſi malum, & hunc non periodo ferri ulla, ut menſtruum malum ab ipſis vaſis proprie eſſe dicatur, fluor muliebris a quibuſdam inanitatibus & cæcis viis, aut venulis quibuſdam quæ non tam vaſorum rationem habent, quam inanium meandrorum & ductuum. Sed hoc conjectura nititur. Quamquam quis dicat gonorrhœam utramque a vaſis potius eſſe ſpermaticis, alias fluxiones ab aliis venis, ſed naturales & legitimas, eſſe potius ab internis vaſis, illegitimas ab externis vaſis in collum uterorum deſinentibus. Quid tamen impediet quominus quemadmodum in venis meſaraicis importatur chylus, & exportatur ſemicrudus ſanguis, ut diverſa materia uno loco contineatur, ſed ob varias partium facultates varie dividatur, diſtribuatur, & diffluat? Revera quum in venis crudus eſt ſanguis, & decolor eſt id quod effluit, ut etiam ſubalbicans ſit, ſi modo certam habeat periodon, licet diutius duret tum quia ſeroſius eſt quod effluit, tum quod aquoſius, tum quia mulier forte eſt humidior, ut jam ad leucophlegmatian accedat, tamen ῥοῦς non dicetur, ſed καταμήνιον. Admirabile enim eſt quod in natura obſervatur. Nam videmus ſæpe mulieres laborantes, quibus color alioqui defœdatus eſt tum ratione morbi, tum præſentis cacochymiæ, quibus ſi per phlebotomiam demitur ſanguis, ille maxima ex parte eſt corruptus, & vitiatus, & talis apparet, immo etiam larga detractione talis conſpicitur: Si iiſdem, eodemque tempore menſis erumpit, id quod effluet erit laudabile & floridulum: quid hoc ſignificat? an non ab iiſdem vaſis, & ab eodem fonte utrumque manat? Cur ergo non illaudabilis conſpicitur qui ab utero, quemadmodum & qui e brachio detrahitur? Sed meo judicio id fit, quoniam quum demitur e brachio ſanguis, ſi vires præſertim valent, dum facultas excretrix & totius corporis, & partis labo-

ran-

rantis, suo fungitur officio, per modum quemdam defæcationis, & expurgationis, expellit id quod molestum est qua data porta: Argumento est, quoniam si vis est infirma, remanet & subsistit deterrimum, effluit laudabilis sanguis. At quum per uterum menstrua fit excretio, non tanta vis facultatis excretricis patet, quippe sanguis non peccat qualitate, sed quantitate: Et tametsi neque utroque peccet, arcano & admirabili quodam consilio naturæ, aut Dei potius, menstrua ista excretio a natura tentatur, ad futuram procreationem, humectatur enim uterus, & ut natura doceat se adhuc habere reliquum sanguinem quo semen conceptum foveatur & alatur, si forte concipiatur. Vulgo enim flores dicuntur, quod fructum præcedant, & sint certa signa futuræ conceptionis & generationis, & Hippocr. politico verbo dixit τὰ καταμήνια ἀνθεῖν. Ut inde colligere & concludere liceat contra eos qui tantam maleficentiam sanguini menstruo attribuant. Præterea per uterum, credo, talem natura sanguinem suo instituto proprio excludit, qualem asservavit ad nutritionem fetus. Sed per apertam venam expellentis robore quodammodo defecatur, secernitur, & velut a massa sanguinis eximitur id quod nocet qualitate, & hujus judicium est maximum in excreto sanguine. Accedit quod si demitur sanguis, non nisi ægro corpore fit, ægraque parte (alioqui excerneretur floridus) si ea ratione fit, præsertim si inflammatio est aliqua aut putredo in parte, necessario putris effluit. Et etiam si in utero inflammatio est, qui ab eo inflammato educetur, illaudabilis foret. Quamquam hic falli non oportet. Nam fieri potest ut etiam per uterum menstruum effluat, quod tametsi floridum sit, tamen internam malam qualitatem habeat, & si fieri posset ut reponeretur in vas, quomodo in phlebotomiis fit, necnon vi facultatis in sanguine etiam detracto residentis secretio fieret humorum, ut illaudabilis in vase appareret, quum in syndone laudabilis & floridus cernatur. Sed revera, nisi ingens in tota massa corruptio sit, aut facultatis excretricis summa vis appareat, aut confusio fiat laudabilis humoris cum illaudabili, menstruum sæpe apparet laudabile, etiam in mulieribus ῥοῦ laborantibus: Id quod arguit, necessario per alias vias excerni menstruum, & per alias fluorem fieri muliebrem. Nisi forte id eveniat quod ante diximus, ut generatione & substantia, & qualitate laudabilis sanguis ad uterum alluat, sua periodo effluxurus, qui per contagionem ipsius uteri humentioris, & collectionem seminali humoris in suis vasis continentis, defædetur ac contaminetur, & tunc Medici judicium fallitur, ignorantis, an talis a corpore manaverit, an non.

Tandem aliquando concludendum videtur, ut non per easdem vias omnino fluat menstruum naturale & ῥοῦς. Non naturale menstruum, quod proximum est ῥοῦ, & naturale, quæ toto genere differunt ob materiæ varietatem, consentiunt in hoc quod per easdem vias ferantur. Savonarola vir diligentissimus & prudentissimus, ita de fluore muliebri, & menstruo sentit: fluxus quidam humiditatum quarumdam in mulieribus fit a menstruo alienus, & hic ab Avicenna Cursus matricis vocatur. Hoc autem differt a menstruo, quoniam hoc a venis matricis venit, illæ aquositates a superioribus sunt vasis quæ deferuntur ad matricem, tamquam ad sentinam. *Avicen. nat. lib. 3. sent. 21. tract. 3. cap. 23.*

Quicquid sit aut a corpore ipsius uteri, pote humidiore id manat, aut est ῥεῦμα a superioribus partibus. 15 Et quum uterus ratione situs facile recipiat

excrementa aliunde allabentia, poteſt ea ratione humentior fieri, ut idem utero contingat, quod & ori eorum qui cerebrum humidius habent. Tanta enim in os ſaliva occurrit, ut cogantur παφλάζειν, ideſt, loquendo balbutire, & expafflant, ideſt, dum loquuntur præ nimia humiditate, & copia humoris bullas circum dentes excitant, vi ſpiritus e pulmone exſufflati ad vocem edendam. Et forte curioſius fuit quod inquiſivimus per quas venas, & an per eaſdem venas menſtruum & ῥοῦς effluat. Nil enim intereſt quoad communem medendi rationem.

Reſtant hæc explicanda, ut quædam ſpecies τῶν καταμηνίων explicentur ex Hipp. ut quæramus an fluor muliebris ſiſtendus, an ejus aliquis uſus: Item ut notas aſſignemus quibus colligas vel hinc, vel illinc advenire. Quarto ut curationem inſtituamus niſi forte hoc referendum putamus ad noſtrum librum de morbis mulierum.

Ultima ſect. lib. 6. Epid. De primo dicamus ducti conſilio Hippoc. qui in Epid. ita ait: *Prodeuntia & egreſſa noſſe oportet, unde cœperunt, ubi deſiere, quantum divulſa ſunt, item colores, ſalſuginem, dulcedinem, tenuitatem, corpus, tempus. Idem varias ſpecies τῶν καταμηνίων explicat, menſes enim ſunt pituitoſi, alii pelliculoſi,* ὑμενώδεες *Græce, ſanioſi,* ἰχωροειδέες, *tenues, albi, grumoſi, nigri, carbunculoſi,* ἀνθρακώδεες *Græce, caliginoſi,* ζοφοειδέες *Græce, acres, ſalſi, turbati,* θολεροὶ *Græce, &* πυώδεες. Item & aliæ ſpecies ſunt, ut menſes ὑδρωποειδεῖς, qui non tam dicuntur Hydropiformes, quod aqua excernatur, ſed quod ſanguis qui effluit loturæ carnium recens mactatarum ſimillimus exſiſtat, ut ex Hippocr. collegi, & quodammodo καταμήνιον ὑδρωποειδὲς ῥόον ὑδατώδεα, exprimit eodem loco. *Lib. 1. de morbis mulierum.* Quamquam ſi deſinet menſtrua periodus ῥόυ nomen merebitur. Et quum loquitur de menſibus pituitoſis ait hos fieri quum caput pituita plenum eſt, & ea non evacuantur per loca convenientia, ſed in menſibus, & in turbatione ſanguinis una cum purgatione foras exit, & quæri poſſet, an illud, *Una cum ſanguine*, ſignificet mixtionem pituitæ cum ſanguine: ita ſane, alioqui ſi ſanguis ſeorſim, & pituita quoque efflueret, ῥόος diceretur; ſic ſanguis qui effluit albicantior eſt, & ὑμενώδης, ideſt pelliculas refert, & quodammodo ductilis eſt. Diximus enim ante Hippocratem alio in libro tractaſſe de morboſis menſibus, alio in libro de fluore muliebri: tametſi magna ſit ſocietas inter menſtruum morboſum, & fluorem muliebrem. Et revera non debet utrumque confundi, alioqui rerum omnium diſtinctiones evertentur. Inter ceteros Hippocratis locos unus eſt valde commemorabilis dum loquitur de menſtruo pituitoſo in iis mulieribus in quibus caput humidius eſt, nec pituita, ut ante paullo dictum eſt, evacuatur convenienter. Nam ἐν τῷ ταράχῳ τοῦ αἵματος, ideſt, dum menſtruum commovetur, pituita quoque movetur, & ſanguini confuſa menſtruum pituitoſum facit. Deinde ſubdit, *1. de morb. mulier.* *Si non ceſſet iſta excretio, eveniet ut mulier* ῥόον φλεγματώδεα *patiatur, & ſiquidem iſte* ῥόος *adeſt, ſemper procedunt per omnes dies, nunc confertim, nunc paullatim*: quandoquidem velut carnibus aqua prodit, aliquando ut ἰχώρ, & tunc grumoſi ſanguinis copia eſt. Vides manifeſte quomodo menſtruum morboſum & pituitoſum ob effluxum pituitæ a capite, quæ ad motum ſanguinis mota quoque eſt, in ῥόον degeneret: Nam tunc quum non retinetur periodus, quum promiſcuus & ſanguis & pituita continenter effluit, ῥόος dicitur: Dicebatur prius καταμήνιον ὑμενῶδες καὶ φλεγματῶδες, quum retineretur periodus.

riodus. Et hic locus præclarus, ut fluoris uterini, & menſtrui diſtinctio teneatur. Et alio loco ait, ſi fluxus, ῥόος Græce, nimius fuerit, nullo fomento utere, ſed ſubditio adſtringente. Fluxiones porro, ſi repente advenerit purgatio, fiunt ὑφαίμονες, ideſt, ſubcruentæ, ſi tardius, purulentæ. Junioribus ſubcruenta magis, ſenioribus μυξώδεα, ideſt, magis menſtrua mucoſa apparent, Græce καταμήνια κινούμενα. Ac ſi dicat Hippocr. Menſes ſunt morboſi, & improprie dicuntur menſes, ſed potius ῥόος καὶ ῥόοι dicentur. Illo enim loco adumbrat veram naturam τοῦ ῥόου. Siquidem ipſiſſima verba initio lib. 2. de morb. mul. uſurpat, dum inſtituit docere περὶ τοῦ ῥόου. Verba hæc ſunt, fluxus albus in ſenioribus magis fit, fluxus ruber in junioribus. Et illo loco vere ῥόον γυναικεῖον explicat. Ac revera ex his omnibus locis apparet menſtruum morboſum affine valde eſſe ῥῷ, immo menſtruum morboſum εἰς τὸν ῥόον proxime degenerare. Ergo quoniam ſpecies menſium explicuimus, nunc ad fluores muliebres convertamur. Quidam λευκὸς πυῤῥός albus, flavus, ἐξέρυθρος, ἐρυθρός, λευκὸς ὑπόχλωρος, χλωρὸς ὑπόλευκος ἰχωροειδής, & variæ aliæ ſpecies quas libro illo 2. γυναικ. Hipp. abunde explicavit. Inter ceteras ſpecies unus eſt fluor mihi valde incognitus, vocat autem ῥόον αἵματος ἐκ τῶν ἄρθρων. Eſt autem quidam fluor glutinoſus, & ſanguineus a colliquatione partium ſpermaticarum, & qui tabem dorſalem tandem inferat.

Sub finem lib. de locis in homine.

Lib. 2. de morbis mulier.

Nunc alia perſequamur. An ſit aliquis uſus ejuſmodi fluoris. Ariſtoteles, ut ante docuimus, diſputans περὶ τῶν λευκῶν, ait ea in puellis apparere, & alicujus eſſe uſus. In quo quæſivimus an iſta excretio albicantis rei eſſet ῥοῦς. Ariſtoteles crudioris ſanguinis ſobolem hoc eſſe credit, ut non tam ῥοῦν ſignificet quam καταμήνιον: De eoque ita ſentit, excretio τῶν λευκῶν ſervat corpora integra; item & menſtrua purgatio, præſertim quum ab excrementis vindicentur. Sed ſi utraque evacuatio vel non fit, vel immodice fit, damnum evenit. Aut enim morbi oriuntur, aut corpus marceſcit. Itaque illa τὰ λευκὰ quum ſuperant, corporis prohibent incrementum, hæc autem ita fiunt. Quum natura coquere nequit, excrementum fit non ſolum alimenti inutilis, ſed etiam in venis, ut per tenuiſſimas venas exundando ſuperet. Atque illo loco τὰ λευκὰ ſignificant καταμήνια ὠμά, ὑφαίμα, ob cruditatem & quamdam cacochymiam quæ puellis ineſt. Nam ſi verus eſſet ῥόος non poteſt non eſſe malus, & ut ſignum, & ut cauſa; ut ſignum, quia declaret aut abundantiam excrementi, aut affluxum, aut generationem perennem. Si caput humidius adeſt, item ſi hepar pravos humores generat, aut ſi ſplen generat pravos humores. Omnium deterrimus eſt ῥόος qui & qualitatem malam habet, & perpetuam habet generationem, ſive ea ſit in toto corpore, ſive in una parte; ut cauſa, quoniam partes afficit per quas & in quas fluit. Tamen ſi adeſt, non continuo ſupprimendum; ſive fiat ob ſolam congeriem (ita enim facile deſinit) ſive ob generationem. Tunc enim prava diſpoſitio ſignificatur, quam prius tollere oportet, quam excrementum quod inde immediate manat. Teſtis dyſenteria, quæ repente ſuppreſſa graviſſimos morbos accerſit. Eſt ergo ubi fluor uterinus ad tempus juvat. At ſi humiditas tantum quædam ſimplex circum pudenda appareat, & certo colligas aut ob humiditatem corporis multam, aut ipſius uteri id evenire, aut quamdam uteri lævitatem eſſe, ut ante docuimus, ſive metu ullo ad ſupprimendas eas ſuperfluitates accedere poſſumus. Quod notandum ad legitime adhibenda remedia.

Capit. 4. lib. 2. de generat.

Apud

Lib. 1. de morbis mulierũ.

Apud Hippocr. locus est valde commemorabilis: docet mulieres biliosas non impune evacuationem sanguinis per uterum ferre. Quia, credo, Arabum opinione bilem sanguis frenat. A tali evacuatione incidunt in ὀλιγοψυχίαν, cibi fastidio, anxietate & vigiliis occupantur: At si alvus turbetur, bonum: Item, & ῥόος χολώδης, per uterum confert, sed non per multos dies fieri vult (alioqui ulcerationis uterorum metus esset) nec magna copia. Tria ex hoc loco colliges, primum temere non moliendam sanguinis evacuationem in muliere biliosa, & si immodice feratur, statim eum debere supprimi: Item alvi subductionem & vomitiones impense biliosis conferre mulieribus, non sanguinis evacuationem. Tertio fluorem muliebrem biliosum in muliere biliosa (idem de aliis in suo genere audiendum) aliquatenus juvare. Unde colliges non statim reprimi debere, alioqui gravioris mali metus adest. Verendum ne si statim supprimatur, reflexus ad partes nobiles suffocationem afferat. At uterus non est via conveniens? Fateor, nec aures etiam, nec cor, at natura sæpe tamen iis viis abutitur, ut se onere eximat & liberet. Sed videndum ne uterus, pars nobilis, diu vexatus ista fluxione graviter afficiatur. Etsi enim bonum est partes superiores & situ & dignitate in inferiores sese exonerare, videndum tamen ne dum hoc molitur natura, non minore detrimento nobiscum paciscatur. Quod eveniet, si pars quæ excipit ita graviter afficiatur, ut ejus morbus magnitudine longe superet commodum quod exoneratio partium attulit. Ergo fluor muliebris potest aliquando juvare, eo modo quo hydrops maniam solvit, & item hydrops dolores capitis tollit, & quum partes superiores turgent, quod verbo antiquo vocat σπαργᾶν.

Aphor. 5. lib. 7. & sub finem libr. 2. Epid.

Ultimum ex iis quæ proposita sunt, erat, ut notas assignaremus obiter quibus colligas vel a toto corpore, vel ab utero manare fluorem, vel affectionem in parte aliqua latentem consequi. Nec enim iis contenti sumus, quæ ex Hipp. adduximus, ut sciatur, an a capite fluor sit, an a ventre: Rursum vel ab interno capite, vel ab externo. Sunt enim obscuriora, nec rem satis explicant. Ceterum docuimus jam ante quasdam uterino fluore mulieres laborare, quibus tantum post menstruam purgationem serosa illa excretio contingat 17. Aliis inter duas purgationes menstruas evenit: aliis indesinenter, nisi quum it menstrua purgatio. Deterrima hæc postrema, tum quia assiduitate fluendi naturæ vires atteruntur, tum ob insolentiam fluoris, sic enim per contagionem bonum alimentum corrumpitur, & una cum pessima materia laudabiles spiritus effluere possunt, hinc ἀψυχία. Ergo aut ab utero, aut aliunde primario (nam omnis per uterum fit, ideo symptomatibus uteri annumeratur) aliunde, aut quum mollius, & mucosum effeminatumque est, aut ὑδρωποειδὲς: pote quum pituita multa abundat, aut sero multo. Unius vero partis, ut quum aut cerebrum humidius est, aut a pulmonibus serosum quid, aut ab alia parte, immo ab utero ipso esse potest 18. Ab utero, vel quod sit humidior, vel quod in venis quæ sunt ad fundum ejus collectio fiat materiæ albicantis, quæ diu suppressa deterior fit, & tamen ulcus adesse non est necesse. Item ratione ulceris. At si adest facile se signis profert, tum ex qualitate materiei fluentis, tum ejus quæ processit, tum a dolore petitis. Accedit congressus difficultas ob dolorem qui excitatur, maxime si circum collum ulcus lateat 19. Maxime vero ab utero esse colliges, si circum os pectinis, aut in partibus internis ad uterum dolor quidam

pro-

profundus sit, si menses suppressi sunt; Credibile enim circum uterum stabulatum esse humorem, qui mora vitiat uterum. Quod Hippocr. in Aphor. declarat, si menses non fluunt, in utero morbi eveniunt; quod interpretantur de erysipelate, scirrho, aut alio simili tumore in utero nascenti. Si corpus bene habitum sit & floridulum, credibile est ab utero potius esse. Sin corpus pallidum, aut biliosum, aut melancholicum, vel in toto, vel in parte, illinc pendere ῥοῦν, probabile est. Ita enim de iis in Com. Aphor. Cacochymis mulieribus non modo purgationes menstruæ, Græce καθάρσεις ἔμμηνοι decolores fiunt, (decoloratio enim non solum ob pituitam, sed ob melancho. & biliosum humorem fit, sed etiam menstruam periodum non servant. Nam si crassiores fuerint humores, difficilius fluunt quam ii qui secundum naturam sunt, longiusque tempus expectant, sin humidiores fuerint & tenuiores, consuetum tempus anticipant, vel diutius fluunt, quoniam aqua intercute laborantibus muliebria diutius perseverant. Quo loco notandum Hippocr. non loqui περὶ ῥοῦν γυναικείων, quia usurpat vocem καταμήνια ἄχροα (ἄχροα idest, decolores menses, vel πολύχροα, ut placet Philotheo:) & quum dicit non per idem tempus venientes, idest, periodum consuetam non servantes: tacite declarat causam subesse, aut crassitudinum humores, aut viarum infarctum, unde fluor impediatur. Nisi quis includere voluerit ῥοῦν γυναικεῖον, quod fluor sit ἄχροος, quod non per idem tempus veniat. Tamen vere de mensibus audiendum Aphorismum putavit Galenus.

Aph. 56. lib. 5. Gal in Com. *Gal. Com ad Aph. 36. lib. 5.*

Revera, ut libere dicam, ob vitæ institutum nostrarum mulierum, ob cruditates & intemperantem vitam, præsertim iis in regionibus, in quibus corpora sunt molliora & humidiora, facile uteri pars declinat, & ad sentinam corporis collocata potest ῥεύματα excipere & ῥῷ tentari. Et innumeræ sunt mulieres apud nos quibus familiaris hic morbus. Quin etiam pleræque pulmonum morbis a defluxione corripiuntur, ut mirum non sit si eodem & modo istis ῥευματισμοῖς corripiantur. Descensu illius materiæ, ut ante docuimus de consensu partium thoracicarum cum genitalibus. Tamen meo judicio videtur potius a cacochymia corporis totius, & præsertim ventris inferioris ῥοῦς esse: ut idem eveniat quod in fluore alvi. Sed fluoris alvini sistendi facilior est ratio, quam ῥοῦ, quia & assumtorum, & admotorum vis in sistendo alvi fluore percipitur. Porro aliis varia accidentia eveniunt ἐν τῷ ῥῷ. Aliis nulla aut pauca: inter cetera Hippocr. observat nonnullis pituitam acrem a capite delabi præsertim gravidis, & tunc facit παλμοὺς ὑπεκλυομένους, palpitationes subexsolutas vertit interpres, & male. Melius palpitationes subexsolventes verterem. Alia multa in libris de morb mulierum invenientur.

Ultimam nunc partem instituti persequamur, quæ in curatione consumitur. Ac primum tum ratione partis ipsius, nempe uteri, tum naturæ mulierum difficilis curatio. Partis quidem, quoniam nec vis medicamentorum præsertim admotorum intro subit, tum quia facile patet excrementis. Naturæ mulierum, quia non facile suos morbos medicis detegunt; & quum sciant se ægrotare, quoniam vim momentaque morbi non intelligunt, tum demum de iis aperiunt, quum jam progressi vix curationem admittunt, nec obsequuntur medicorum placitis. Ac primum generalius rem tractabimus, præsertim quod ad eam mulierem pertinet quæ ῥῷ laborabat, cujus maxime originem a capite repetivimus,

quod

Aph. lib. 6. Sect. 6. libr. 6. Epid.

quod corpus mollius & humidius, & caput porriginoſum haberet. Omnino autem corpora humidiora natura ſunt morboſiora, ſi verum illud: Queis natura nares humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruuntur: quibus contraria, ſalubrius degunt. Aliter in Epid. Quibus natura nares humidiores, genitura humidior & copioſior, hi morboſius ſani ſunt. Plurimis autem quibus ex morbo (ſuppl. natura humidiores) nares, vice verſa, ideſt, ſani etiamnum degunt: ſed ſani κατά τι. Ubi notare oportet Hippocr. opponere humidiorem τῇ φύσει, humidiori τῷ ἐκ νόσου. Quid hoc ſignificat? An qui ex morbo humidior eſt, ſanius degit, quam qui natura talis eſt. Immo quo naturalia inſtrumenta ſunt humidiora, eo melius omnia in corpore adminiſtrantur? Secretum aliquid hic latet. Duplex eſt humiditas, una naturalis, altera contra naturam. Rurſum naturalis bifariam, una humidi primogenii ubertate, & hæc omnino bona eſt, quamquam omnino in natura exceſſus malus: unde priſco quodam modo philoſophans Hippocr. de mixtione aquæ & ignis, docet eos morboſiores fore quibus plurimum eſt aquæ. Altera naturalis humiditas, eſt exceſſus cujuſdam excrementitiæ aquoſitatis, & ut ſic loquar pituitoſitatis a primis parentibus orta, & diæta non correcta, ſed potius fota & alita. Cujuſmodi plurimas Scytharum mulieres Hippocr. demonſtravit ob naturalem humiditatem infecundas eſſe. Et de hac humiditate Hippocr. hoc Aphoriſm. intelligit. Ideo minime ſani ſunt 20. Altera humiditas vel præter naturam hoc in loco eſt vel ex morbo, vel ex diæta. Nunc intelligamus cur anteferat humiditatem ἐκ νόσου humiditati κατὰ τὴν φύσιν, quaſi ſanius degat humidus ex morbo, quam qui natura talis eſt. Ita ſane. Sed abſolute pronuntiat & generaliter omnes morboſiores eſſe quibus natura nares humidiores: quum de humiditate ex morbo ait, ſcribit, Plurimis humidis ex morbo non tanta valetudinis imbecillitas. Itaque non abſolute pronuntiat. Quod ſic intelligo fieri poteſt, ut quis propter cauſas aliquas morbificas, & ſemen & nares, & cerebrum humidiora habeat, ſed dum natura eam humiditatem evincet, & ars corriget, etſi aliquo tempore valetudinarii exſiſtant, tamen non tamdiu tales exſiſtent, quamdiu ii qui jam a parvo puero iſtam humiditatem in toto corpore contraxerunt 21. Item quum naturalis eſt humiditas, fere totius corporis eſt; quum morbo fit, ſæpe unius tantum partis eſt. Accedit & quod commodo corporis fit, ut corporis excrementa evacuentur, quod dum fit, corpus morbo, ſive ex morbo humeſcere dicetur, atque ſic mea de iis ratio eſt. Alii ſuo judicio utuntur.

Lib. 1. de Diæta.

Libr. de Aere.

Ergo qui humidiores ſunt vel natura, vel vitæ inſtituto, præſertim ſi exceſſus & nimietas ſit, iis minus integra ſanitas conceditur. Siccioribus contra. Quod ſine Dioriſmo non audiendum, alioqui locus lubricus eſt. Primum audiatur Galen. *Siccioribus naturis nulla eſt ſuperfluitas, humidioribus contra. Nam humidioribus ſive toto corpore ſive cerebro tantum, continuo deſtillationes ex parva occaſione oboriuntur, anginæ & conſimilia* 22. Contra tamen ea quæ dicuntur a Galeno de natura ſiccioribus, quod nulla omnino ſuperfluitas & ſenſibilis nec per cutim, nec ex cerebro effluat, objici poteſt illud quod vulgo obſervatur, natura bilioſiores & ſicciores ob calorem acrem adurentem ſæpe cruditatibus abundare, immo & paſſim deſtillationibus ferinis tentari. At dicemus id non fieri per ſe, ſed ex eventu: vel potius quum humidum

Com. ad Aphor. 2. lib. 6.

midum dicimus, manifeſtum exceſſum humiditatis audimus, ut quantitate peccet, ſed quum meminimus humiditatum δριμέων, καὶ πικρῶν, καὶ πικροχόλων καὶ χολώδεων, quas in ſiccioribus abundare videmus; eæ potius qualitate peccant, ut in humidorum cenſu non habeantur.

Ita pro ea muliere conſultum eſt.

Quum caput plenum eſt aut dolorifica invehuntur, aut καταφορικὰ, aut καταῤῥοικὰ, ſive καταῤῥώδεα. Ergo ſi ῥοῦς γυναικεῖος, ſive καταῤῥῆξις, ſive ῥευματισμὸς ſequitur a defluxione capitis, non autem a congeſtione in utero, hic præcautioni & curationi locus eſſe debet. Præcautioni eorum quæ conſequi poſſunt, curationi eorum quæ jam adſunt. Primum generationem impediemus, id fiet, tum parti conſulendo ei quæ mittit, tum toti corpori, ſi forte totius vitio id fit ut pote mollioris & nimium mucoſi. Et bifariam fiet, tum ratione victus, tum purgatione. Averſione a parte in partem contrariam, ut pro uteri fluore alvi fluor conſequatur. Corroboratione, Mitigatione. Corroboratione partis recipientis, & generantis. Mitigatione, non ſolius humoris tranſeuntis, ſed aut in tota maſſa ſanguinis, aut quacumque parte latitarit. Generatio prohibebitur, tum hauriendo corpus, tum partem a qua fluxio manat. Nam etſi uni parti vitium adſcribitur, tamen totum corpus aliquando mollitie diffluit. Evacuatio fiet vel corporis totius, vel partis, manifeſte aut occulte. Corroborabitur tum externis, tum internis. Ac primum conſuletur toti corpori victus ratione, abſtinentia rerum liquidarum, vini albi, parciore cœna, abſtinentia horariorum, ſalſorum, piperatorum, item victu uniuſmodi. Purgationes erunt ex rheo, ſyrupo roſ. ſolutivo pulvere hieræ, ſyrup. de cichorio compoſito cum rheo. Valet & ſyrupus Montagnanæ ex aquis artemiſiæ, matricariæ in quibus agaricus infundetur, & ſaccharum candum ad lib. j. diſſolvetur ut fiat ſyrupus coctus. Ventriculo ſtudendum blandioribus fomentis, & pulvere cui digerendi & confirmandi vis inſit. Capiti vero per frictiones ex ſacculis milio, furfure cum foliis ſampſuchi & conſimilibus paratis. Macerata ſalvia in vino albo ore continebitur ad promovendam ſalivam. Lixivium quoque ſolemne accommodatum erit. Utero vero præſertim dum tranſitu acrimonia lædit humor conferet applicatio ſacculorum, tapſo plenorum, qui madebunt lacte, aut aqua & vino, vel furfur excipietur ſacculo & applicabitur. Magma roſarum confert. Item chamæmelum, & melilotus. Utetur pulvere ordinato ex Elect. Diatragacanth. frigid. pulvere ireos, pulvere gly. & ſaccharo cando, vel accipientur ſæpe tabellæ elect. diatragacanc. frigid. vel diſſolventur juſculo & accipientur. Litus fiet ad ſpinam ex oleo maſtich. myrtino addito benjoing: Tandem applicabitur Empl. contra rupturam, aut ſimilia parabuntur. Sub finem utetur ſyrupo ex roſis tranſmarinis. Ad extremum valebit ſudatorium.

Nunc autem ſigillatim magis de curatione iſta agemus ſumto exordio ab iis quæ ante dicta ſunt. Nam docuimus alium fluxum bilioſum eſſe, alium pituitoſum, alium melancholicum: Item alias totius corporis mollitiem laxitatemque in cauſa eſſe, ac præſertim pituitoſi aquoſique fluoris, alias hepatis pravitatem, præſertim ejus qui bilioſus & ſubviridis eſt, aut alius deterioris coloris. Et in hoc morbi idea agnoſcitur, cujus notitia apprime ad medendum confert. Quis enim dubitat quin aliter ſeſe gerere oporteat toto corpore affecto, quam ſi vel pars una, vel uterus ipſe laboret? Quinetiam diſpoſitionis varietas rem quoque variat.

riat. Nam in quibusdam est frigiditas & humiditas multa calorem nativum obruens causa hujus rei, in aliis vitium ventriculi, & primæ regionis, ut in iis quæ fœdos quoque colores patiuntur, & in talibus fœtet anhelitus, ructus adsunt, cachexiæ signa, luridi sunt dentes, gravedo, tumor pedum aut corporis. Est enim prava chylosis, seu pravitas, ut loquuntur practici, digestionis. Item quemadmodum ventriculus & lactes male suo funguntur officio, ita & hepar, & ejus venæ: sic ut quum fiet mala hæmatosis, necnon ob pravam ejus diathesin, extraneumve calorem, aut refrigerationem quamdam, chylus in mesaraicis, & simis hepatis corrumpatur, unde occasio facile nascitur aut fluoris alvi, aut uteri, prout vel alvus, vel uterus prius istam καταῤῥηξιν suscipit. Nec enim necesse est pravum fieri sanguinem, sed sæpe mediis viis impressione ipsius hepatis chylus inficitur, & maleficam accersit qualitatem, unde corpus nihilum proficit. Evenit etiam ut in ipso utero infirma sit facultas concoctrix, unde uterus humentior frigidiorque factus dum aquosa superfluitate proluitur fluori uterino occasionem dat & principium. Quis itaque iisdem agat remediis si hepatis vitio id eveniat, & si ventriculi vitio? Item si excessus sit caloris corrumpentis in hepate, unde κακοπραγία consequitur, aut excessus humiditatis, unde debilitas consequitur?

Ac primum quod ad totum corpus pertinet, hoc in loco breviter perstringenda est curatio fluxus muliebris, quam Galen. proposuit in uxore Boethi eo fluxu laborante ob nimiam & humiditatem & refrigerationem. Galenus & humiditatem morbi ὑδατώδους ὄντος τυρȣ͂, qui humidus erat, ut humor esset instar coaguli (Interpres enim has voces ὄντος τυρȣ͂ omisit) & refrigerationem correxit: ventriculi rationem habuit, ab adstringentibus primo quoque tempore abstinuit, quoniam ea nocuerant. Per alvum humorem derivavit, diuretica exhibuit. Item & sudorifica. Alvum quidem hydragogo subduxit, & ad proliciendam urinam decoctum azari & apii propinavit. Frictiones adhibuit, litum ex melle ad prolectationem sudoris. Avibus montanis & siccante diæta usus est, & non solum effecit, ut quod redundaret evacuaretur, sed ut generatio quoque prohiberetur. Hæc sunt curationis capita illius quam Galenus instituit, quæ sicco pede prætereunda non sunt.

Cap. 4. de Præcogn. ad Posthum.

Atque primum ab adstringentibus abstinuit, quoniam usu medicamentorum adstringentium ventris tumor secutus est, ut falso eam concepisse existimarent. At collectio erat suppressæ humiditatis. Declaravit eventus, excrevit enim ingentem aquæ copiam non sine magnis deliquiis, ut ea animam agere videretur. Ubi primum animadvertere oportet interpretis lapsum dum loquitur de applicatis adstringentibus, ait enim, unguenta insuper admota sunt, quæ muliebres locos supprimerent: Græce, προσφέρειν τι σχημμάτων συφόντων τοῖς γυναικείοις τόποις. Admovere consilium fuit ad muliebres locos ea quæ vim haberent adstringendi compescendique suppl. muliebrem fluorem. Ergo patet non minimum periculi adesse si fluor iste statim reprimatur. Nam hydrops particularis repente est obortus. Quod ante explicuimus docentes illius evacuationis aliquem esse usum. Immo & in biliosis aliquatenus juvare ex doctrina Hippocratis. Annotat autem Ab altomari ex Aetio, mulieres nonnullas hoc represso fluxu in hydropem incidisse, alias in nervorum affectiones, aut capitis dolorem.

Interpretis lapsus.

Cap. 109. method. medendi.

Secundo rationem ventriculi habuit. Nec enim est quod quis objiciat Galenum

num in hac muliere nardino usum oleo ad ventriculum 23 ratione præsentis leipothymiæ cum algore partium externarum (quod certe commode fit, & forte a nullo umquam observatum) sed satis patet illius rationem habuisse quum videret hypochondriorum summam laxitatem, nec non ab humiditate & refrigeratione ρ'ϛ' istum pendere. Itaque, ut postea aperiemus, si suspicio est, ab imbecillitate primæ coctionis malum oriri, in curam ventriculi incumbemus.

Tertio diuretica instituit, de quibus plerique ambigunt, ut & de iis quæ vim habent aperiendi ut pilulæ de aloe, & consimilia. Quem nodum solvere operæ pretium erit, ut quando & quomodo se in iis gerere oporteat, omnes intelligant. Eamdem orbitam trivit Manardus & alii, sed nihil tandem definiverunt. Ab altomari a quacumque causa fuerit ρ'ϛ', ad normam & exemplum Galeni diuretica instituit. At errat. Siquidem summa erat in uxore Boethi humiditas & frigiditas, sic ab usu diureticorum, quæ calore suo fundunt, & tenuitate summa partium sunt prædita, nullum incommodum est insecutum. At si ventriculus imbecillior est, si biliosus, & ichorosus & malignus est fluor, si impense calidum hepar & calore acri præsertim præditum, numquid dictamn. casia, carpobal. semen balsam apium, petro. maced. phu. Valeriana nocebunt? Ita hercules. Quorsum enim diuretica, quum humor nimium sit tenuis & subtilis, & ut sanies ichorque? Verendum enim ne in diabeten conjicias Præterea quid est necesse usu diureticorum incidentium, attenuantium, & fundentium, primum sanguinem fundere & liquare, deinde secernere per vias urinarias, quum fluor muliebris sæpe a venis non fit ut ante docuimus? in summa sanguinis humectatione ob ichoris admixtionem, hoc quidem conferet, sed si fluor muliebris fiat ab humore secreto a massa sanguinis, ut omnis fere fit, supervacua est sanguinis colliquatio a diureticis, & eorum usu intrudetur humor in uterum ipsum jam apertum, immo & is magis aperietur: immo verendum ne diuretica remisceant separatum humorem ρ'ϛ' auctorem ipsi massæ sanguinis. Denique læsio sequi possit usu impense calidorum & colliquantium. Est ergo ubi diuretica conferunt, est ubi non. Paullus dum de curatione ρ'ϛ' agit, ita scribit: Quoniam hæc passio est humida, subveniendum toti corpori iis quæ sine manifesto calore exsiccant. Item frictione corporis, unctione ex melle cocto, danda diuretica, ut decoctum apii & azari, & per ventrem totum corpus purgandum. Hæc quidem ex Galen. lib. ad Posth. surripuit, sed in duobus erravit. Primum vult ea usurpanda quæ sine manifesto calore exsiccant, & tamen paullo post diuretica eaque valde calida & siccantia dat, ut azarum. Immo omnia diuretica exsiccant, ut paullo post docebitur. Deinde in hoc errat, quod sua remedia sine judicio præscribit, non distinguens an humor sit frigidus, an vero sit calidus. At distinctio rerum tenenda est. Manardus vero istam nostram quæstionem dirimit de diureticis, an quod urinam provocat, menstruum provocat: & si ita est, cur azarum & apium quæ movent menses & urinam dantur ad ρ'ϛ'; Incitabunt enim eum potius. De diureticis præsertim calidis, (nam sunt quædam frigida & contemperantia urinas promoventia, & ea potius οὐρητικὰ, quam διουρητικὰ dicentur, ut in voce διὰ vis aliqua insit) ita ex Galen. paucis, quoniam magna est controversia, quæ non desiccant, & modice excalfaciunt, lac generant, quæ plus calfaciunt non tamen valenter siccant, menseis movent, utraque urinas provocant (suppl. communi quadam fa- culta-

Paulli error. *Epist. 5. lib. 11.* *Cap. 22. lib. 5. de simpl.*

cultate) ſed proprie quæ calfaciunt & deſiccant, diuretica vocentur, non quia ſola moveant urinas, ſed quia ſolas. Solas autem dicentur movere quia non provocant lac & menſes quemadmodum vice verſa quæ lac & menſes cient, urinas proliciunt. Et alio loco, quum urinam prolicere voles acrioribus & calidioribus, quam quæ ſunt ἐκφρακτικὰ, uteris, nimirum fundentibus, liquantibus, & ſecernentibus. Plura in primo Conſiliorum Tomo. Hinc colliges & menſtruum provocantia & diuretica eſſe calida & ſicca, ſed diuretica eſſe ſicciora, immo & acriora. Nam & coſtus, & caſia & cinnam. menſtrua provocant Galeno, quum tamen multum ſicca ſint actu: ideſt ſiccandi poteſtatem habent. Quamquam quædam valde exſiccantia, menſes movent aliquando, ut Galeno Sabina id præſtat, quum eodem auctore ſumme ſiccet. Sed omnia audienda καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον. Ad rem redeamus, & has difficultates omittamus, vix eveniet ut aliquid vere diureticon ſit, quin idem & menſes cieat, ut concludere oporteat an tuto diuretico uti liceat ἐν τῷ ῥῷ an non, ſive per ſe omnino urinam moveat, ſive una menſem irritet, & proinde fluoris muliebris materiam propellat. Manardus poſt iſtud examen, quoniam videt & caſiam & apium, & azarum quæ dantur ad provocandas urinas ἐν τῷ ῥῷ, poſſe incitare quoque materiam in uterum, quod malum videretur, quoniam per partem læſam non conveniens videtur purgatio, ait tandem majus ſequi commodum ex prælectis tali diureticorum uſu urinis, quam ſit incommodum ſi una & eadem opera ad uterum propulſio fit. Aut nullum enim aut exiguum incommodum vult ſequi. Non enim fieri poteſt quin in viis ipſis ad uterum, & in utero hæreat illa proluviei materia, quæ, dum pellitur urinæ uno impulſu, dum particula medicamenti alio traducitur, commode detrudi & detergeri poſſit per vias uteri. Quod ſi diutius uteremur illis ureticis, revera noxa afferretur, ſed poſtea ita temperamus remedia, ut eorum vis retundatur. Deinde ad ſupprimentia, corroborantia & adſtringentia gradimur. Plura vide apud Manard. loco cit. Concludemus paullo poſt de iis.

Nunc de uſu catapotiorum ex hieris, an conveniant, uti & ea quæ tenuitate partium prædita ſunt. Rondeletius bonus medendi magiſter in curando ῥῷ abſtinet præſertim a pilulis officinarum quod conſtent ex calidioribus, & iis quæ tenuitatem partium majorem habent. Sed non omnino prohibet eadem remedia quum fluor a pituita eſt. Itaque ſecum conciliandus eſt hoc modo. Quod attinet ad pilulas ex aloe & hieris, in materia tenui, ichore & bile venas matricis ad ῥοῦν faciundum appetente, temperandum eſt a pilulis, quod metus eſſet primum ne moveatur magis ῥοῦς. Et quum non facile avertatur ab utero, licet omnia ex arte egeris, periculum eſt ne ſi incitaveris materiam, uteri vaſa reſeraveris, facile non reprimas. Item efferatur & acuitur magis materia uſu rerum acrium & tenuitate partium præditarum. Tertio verendum ne ſi ad aloem & hieras concurras menſtruam periodon legitimæ purgationis perturbes, ut & una ῥοῦς, & τὸ καταμήνιον confundantur. Quod notandum eſt. At ſi materia craſſior eſt & pituitoſior, non tantus adeſt metus. Ideo in bilioſo ῥῷ interdicit, in pituitoſo pilulas iſtas amplexatur. Nos poſtea legitima dabimus remedia. Hoc addemus ſi conſilium eſt repreſſo aliqua ex parte curſu ac impetu purgare venas ad uterum pertinentes, ad aliquod tempus ea remedia poſſumus uſurpare.

Quod

Quod ad diuretica pertinet, eodem quoque modo conciliare licet. Docuimus ex Manardo ſequi commodum magnum ex urinarum irritatione, & ſudorum, quoniam mollities & humiditas tollitur. Ita enim Hipp. requirit corporis quamdam συϛολὴν, ideſt contractionem quamdam & compactionem, fugata videlicet mollitie & effeminatione. Sic τὸ σῶμα συνεϛαλμένον τῷ διαλελυμένῳ opponit: ut συϛολὴ quamdam ἑνεξίαν ſignificet. Ad quam rem humiditatis excretio, & per urinas, & per ſudores requiritur. Sed quid attinet ſanguinem fundere ad proliciendas urinas uſu diureticorum, quum ῥοῦς non ſit ex venis, ſed ex aliis quibuſdam vaſis, & ῥοῦς non fiat per ſeparationem materiei aquoſæ e venis? Nam bonum quidem eſt divertere ad renes ſerum in morboſis menſtruis & aquoſis, ſed non in ῥῷ. Sed revera hoc facit ad materiam & cauſam antecedentem. Nam totum corpus confluit. Et ita in iis moderate agendum eſt, ut habita & corporum ratione, & materiei, ῥοῦν committentis diſtinctione, modo diureticis utamur, modo pilulis & conſimilibus vias reſerantibus. Quis enim adeo jejunus ut eunte per uterum materia & calidiſſima, & hepate ſicciſſimo calidiſſimoque exſiſtente ad catapotia concurrat? Quis eadem uſurparet, ſi ventriculi œconomia præ imbecillitate labefactetur: niſi forte ſolo hierarum pulvere utatur? Rondeletius vero tum demum aperientia diuretica uſuvenire putat quum malum declinat, & corpus repurgatum eſt. Ac ſi dicat, quum magno impetu humor non fluit, ad vias urinarias humorem derivato, ne ſi dum in motu eſt id fiat, & uterum moveas, & fluxum magis incites. Præterea requirit ut corpus bene purgatum ſit, ne diureticorum uſu obvias materias in renes intrudas. Et hæc ſunt quæ generaliter de his dici poſſunt.

Primum hi frequentes clyſteres convenient, ne ſi forte medicamenta des, idem fiat quod & in arthritide. Sæpe enim vi medicamenti ſolutivi ob καταῤῥοπίαν irritatur fluxus humorum in ſubjectas partes. At enemata conveniunt.

℞. 24 *Betonicæ (nam hæc utero valde confert purgando) meliſſæ, agripalmæ, matricariæ, artemiſiæ. an. m. j. cyperi, ſchœnuanthi. an.* ʒ. *iij. ſeminis fœnicul. ſeſeleos. an.* ℥ *ſ. ſemini. pœoniæ rubentis* ℥ *ſ. ſeminis lini* ʒ *i. ſ. florum chamæmel. meliloti. an. m. j. fiat decoctio in col. diſſolv. terebinthinæ.* ʒ *iij. cathol.* ℥ *j. diaphœnici.* ʒ *iij. mellis roſati, ſacch. rub. an.* ℥ *j. fiat clyſt.*

Inter cetera diſſolvetur in clyſmatis mel mercuriale.

Mercurialis enim magnas habet vires ad proliciendos humores ſeroſos quos auctores ῥῶν γυναικείων ſtatuimus.

Conveniet quoque in iiſdem enematis diſſolvere confectionem hieræ, ſi eluere velis iſtas ſordes, & magnæ in venis uteri obſtructionis ſubeſt ſuſpicio. Item valet aliquando confectionis hamech portio diſſoluta.

Loco mellis mercurialis ſuccus betæ, præſertim rubræ valet, item ſi ditior ſit laborans mulier, diſſolvetur ſyrupus roſarum ſolutivus.

Valet & hoc enema ſuperiori reſpondens præſertim ſi pituitoſa valde ſit mulier, & ἔσαρκος.

℞. *Roſarum pallidarum m. j. furfuris macri. p. ij. hordei. m. ſ. fumariæ, mercurial. parietariæ, & tapſi barb. an. m. ſ. abſinth. centaurii minoris. an. m. ſ. coſti. p. ſ. betæ rub. m. j. urticæ mollis (de cujus vi multa auctores aſſeruerunt) m. ſ. roſarum tranſmarinarum. m. ſ. betonicæ & Parthenii. an. m. ſ. chamæmeli (nam hoc omitti numquam debet) p. ſ. fiat decoctio ad quart. iij. diſſol. vini*

optimi quart. unum. Agaricus in nodulo positus infundetur in decocto clysteris, & mirificam habet vim. Aliquando serum lactis, aut decoctum caulium rubrorum, aut hydromeli convenient loco alterius decocti, & in rem præsentem.

Cavendum ab iis quæ calidiora sunt, & quæ humidiora. Illa enim aperient plus æquo, & fluorem incitabunt: hæc vero locos humectando morbum fovebunt. Atque superiora enemata in corporibus humidioribus & frigidioribus convenient.

Hoc solum addere opportunum erit non esse alienum in decoctione ipsa clysterum ad ῥοῦν pertinentium injicere fasciculum radicis sarseparillæ, aut ramenta aliquot ligni indici, ut desiccationi omnino studeatur. Cavendum ab omnibus oleis, præter nardinum, cedrinum, de terebinthina, & alia id genus. Sunt qui decoctiones per os sumendas transcolant per cineres sarmentorum, ut major desiccandi vis adsit, cur non & decocta Enematon eodem modo parare non licebit?

Quod si corpus calidius sit, & siccius, ut ῥοῦς ab humore contingat acri, mordaci, unde dolores circum lumbos oriri solent vehementes, & metus exulcerationis est, ista clysmata superiora omittuntur, & alia usurpabuntur.

℞. *Nymphea m. j. aeizoi utriusque, portul. polygoni, tapsi. an. m. j. furfurum m. ß. hordei. p. j. foliorum intybi silvestris. p. j. semin. frigid. aut minorum. an. ℥ iij. seminis cytoniorum. ℥ ß. mercurial. betonicæ (nam hæc duo numquam omittenda) Parthenii & urticæ mollis. an. m. ß. chamæmeli. m. j. fiat clyster. dissol. electuarii de succo rosarum ℥ iij. catholici ℥ 6. mellis anthosati, aut mercurial. ℥ ß. sacch. rub. m. j. seri lactis. quart. j. Succus betæ, aut serum lactis, aut aqua decoctionis absinthii, & hordei convenient.*

Chamæmelum ut vere hystericum non omittetur, betonica vero & mercurialis maxime confert, quoniam albam sordidamque eluviem maxime eluit.

Æstate incoquentur rosæ pallidæ, & quum tutius adstringere voles magma earumdem rosarum macerabitur in aqua, & erit pro clysteris decocto.

Majore sumtu dissolvetur in enemate succus florum persicorum (si facile educetur) aut rosarum pallidarum dissolvetur. Præterea talis clyster exquisitius componetur.

℞. *Hydromelitis bene cocti lib. ß. succi artemisiæ, nepetæ, caulium rubrorum. an. ℥ ij. vel in calidioribus, succi plantag. lanceolatæ, aut sempervivi tantumdem, in clysmatis compositionem insumetur, dissolventurque laxantia pro re nata.*

Ergo statuatur corpus mulieris cacochymum, cui tamen ventriculus sat legitime officium facit, sed viscerum impuritas ῥοῦν fovet, & ex consequenti ipsius uteri humiditas cum squalore quodam, primum a valde calfacientibus abstinendum; nec statim sistendus ῥοῦς, sed admiscenda contemperantia adstringentibus, & solventibus, alioqui cavendum erit, ne omnia pervertantur. Primum utemur hoc decocto.

℞. *Urticæ mollis, scariolæ, endiviæ, lanceolatæ, pilosellæ, & bipinellæ an. m. j. plantag. & berberorum. an. p. j. agripal. betonicæ, mercurial. an. m. j. semin. frigidorum malorum & minorum. an. ℥ iij. seminis bardanæ & seseleos. an. ℥ j. passul. corinthiacarum ℥ ß. rad. petro. eryngiorum & brusci. an. ℥ j. rad. ireos. ℥ ß. fiat decoctio ad lib. j. in col. dissolve syrup. capil. syrup. de endivia, & de*

& de althea. an. ʒ j. *coaguli leporis* ʒ *iij. fiat apozem. aromatizatum electuario diatragaganthi frigidi, vel diarrhodonis abb. vel arom. rosati. Bonum erit post dosin unam sumere tabellam diacarth. aut diaireos, utrumque enim renes purgare potest*, vel,

℞. *Mercurial. m.* j. *seminis carthami* ℥ *ſ. rad. ireos florentiæ* ℥ *j. florum persicæ arboris & rosarum pallidarum. an. m.* j. *buglossi, boragin. scariol. scabiosæ, betonicæ, & melissophylli. an. m.* j. *cicerum rubrorum. p.* j. *urticæ mollis m.* j. *jujub. sebesth. & pruna an. m. xx. plantaginis, & sempervivi an. m. ſ. rosarum transmarinarum. m. ſ. seminis citrii cardui & melonum. an.* ℥ *ſ. fiat decoct. addendo sub finem conservæ violarum & rosarum. an.* ℥ *ſ. necnon seminis pœoniæ maris.* ℥ *ſ. in colat. dissol. mellis rosati colati & diligenter asservati & sacchari buglossati, aut candi. an.* ℥ *ij. fiat apoz. in tres doses.*

Sed in materia hac calida & effera possumus uti pulvere leniente, renum obstructionem tollente:

℞. *Pulveris electuarii diatracanth. frigidi.* ℥ *ij. pulveris gly.* ℥ *ſ. pulveris ireos* ℥ *ſ. sacch. candi* ℥ *i. ſ. fiat pulvis, additis seminibus frigidis majoribus, quæ pulverem electuarii diatracanthi frigidi ingrediuntur, sed tamen non nisi usus tempore adduntur, quia facile rancescent*, vel, *hic pulvis instituetur*,

℞. *Cinnamomi gr. 4. pulveris nuncleorum mespilorum* ʒ j. *sem. bardanæ* ʒ j. *pulveris electuarii diaireos simpl. & diatracan. frigidi. an.* ℥ j. *pulveris glycyrr.* ʒ *iij. sacchari candi* ʒ *i. ſ. fiat pulvis accipiendus ex ovi luteo, vel ex cochleari superbibendo parum vini albi decocto radicis graminis diluti.*

Hinc patet nos moderatiores fuisse in usu diureticorum, & potius constitisse in his quæ leniendo urinas & serum per renes deducerent. At si corpus duriusculum sit, & propingue, ea quæ calidiora sunt & tenuium partium, cum siccandi vi usurpabuntur. Ad prædicta remedia accedent emulsiones solemnes vi leniendi & mitigandi præditæ. Pauperibus ad tempus hydromeli conveniet. Nunc ad purgantia remedia festinandum in quibus eadem generalis methodus tenenda, quæ & in clysmatis. Nam alias pilularum usus confert: alias non. Si materia acris, mordax, si corpus πικρόχολον ἄνω, si cacochymia leniter & ἐπικερασικῶς emendanda. Utendum medicamentis leniter purgantibus. Inter cetera laudant trypheram persicam, quod & corroborando, & leniter evacuando mirificas vires habeat. At placet quibusdam, idque non sine ratione, male & propter rationem istam Trypheram præparari. Quin etiam non longe a nostro diacatholicone differt. Nos in utriusque formam opiatam delicatam, & magni usus componemus: *Rondeletius. Anutius Foesius.*

℞. *Radicis salseparillæ* ℥ *iij. macerentur in aquæ fluvialis, aut cisternæ lib. iiij. donec redeant ad lib. iij. addendo vini albi quartar.* j.

℞. *Rosarum pallidarum. m.* j. *florum persicorum, seminis pœoniæ.* ℥ j. *spicæ nardi.* ʒ *iij. cichorii totius, scariol. endiviæ, borag. plantag. an. m.* j. *rad. bistortæ, florum & foliorum dictam. an.* ℥ *ſ. mercurialis. m.* j. *betonicæ. m. ij. passularum corinthiacarum & granorum Kermes. an.* ℥ *ſ. corticis myrobalanorum citrinorum* ʒ *iij. been albi.* ʒ *ij. rad. petr. asparagi, eryngiorum an.* ℥ j. *calend. m.* j. *urticæ mollis m. ij. semin. frigidorum majorum, semin. coriandri, & seseleos. an.* ʒ *iij. foliorum senæ mundatorum.* ℥ *i. ſ. aut* ℥ *ij. fiat decoctio addendo cinnamomi, & nucis moschatæ. an.* ʒ *ij. colaturæ, adde rhabarbari*

pulverizati. ℥ ſ. expreſſ. ʒ iij. ejuſdem rhab. infuſi in vino albo cum cinnam. Caſſiæ ℥ ij. pulpæ paſſul. & ſebeſthen. an. ℥ ſ. confectionis Alkermes. ʒ iij. conſervæ bugloſſi, & ſyrup. conſervationis citri. an. ℥ j. ſive citrii minutim inciſi. ℥ i. ſ. & cum ſacch. fiat opiata utenda, vel in decocto calendulæ & gly. vel in forma boli.

Poteſt addi pulvis foliorum ſenæ ad ℥ ſ. vel ʒ 6. ut efficacior ſit opiata.

Ex iiſdem materialibus poteſt parari ſyrupus ſolemnis.

Si paretur ſyrupus ſolemnis, ex uſu erit ſyrupus roſarum ſolutivus in eodem diſſolutus, vel ſucci mercurialis, endiviæ, pomorum etiam de curtipendulo.

Eodem pertinet ſyrupus Regis Saboris ex foliculis ſolutivis.

Subſtituentur pilulæ iſtæ, quæ devorabuntur.

℞. Ambræ griſeæ ℈ j. raſuræ eb. gran. 8. cinnam. gran. 5. radicis ireos & ſpicæ nardi. an. gran. 4. rhabarb. electi ʒ ij. maſt. ℈ j. pil. rufi. ℈ ſ. cum ſyrup. Regis Saboris, vel cum ſucco pomorum, fiat maſſa pilul. vel,

℞. Ambræ griſeæ ℈ ſ. caryophyl. gran. 4. rad. ireos & biſto. an. ℈ j. maſtich. ℈ ſ. rhabarb. ʒ ij. ſ. confectionis Alkermes. ℈ j. theriaces. ℈ ſ. excipiantur ſyrup. conſervation. myrobal. aut cort. citrii conditi. vel ſi ſiccior eſſe videatur maſſa excipietur in aqua macerationis roſarum pallid. & florum viol.

Et quoniam ante in omnibus fere apozematum aut medicamentorum decoctis ſuccum aut mercurial. aut ſyrupum roſarum ſolutivum diſſolvimus, hic unum admovere non eſt inutile ad legitime medendum. Quæcumque medicamenta aquas educunt, ea facile exſolvunt corpus humiditate educta qua partes erant quodammodo delibutæ. Et quod experientia docuit, ventriculus facile offenditur. Ideo in medicamentorum ſerum & aquas educentium uſu moderatiores nos eſſe oportet.

Quod ſi pituita magis in vitio eſt, & corpus mucoſum magis, non erit alienum uti pilulis officinarum. Nam mucago & illuvies corporis impediet quo-minus noceant:

℞. Spicæ nardi ℈ j. caryophyllorum ℈ j. diambræ & diamoſchi dulcis. an. gran. 8. agarici non trochiſcati, aut trochiſcati. ʒ ij. pulvis hieræ dupl. aloe. ℈ iiij. rhab. ʒ i. ſ. theriaces & conſervæ anthos an. quantum ſuff. fiat. maſſa pilularum utenda ſæpe.

Inter cetera addetur caſtoreum & turbith. Sed ut ea magis ſolvat poſſunt addi particul. aliquot maſſæ pilul. ſine quibus, aut aurearum, aut conſimilium.

Pilulæ communes admixto rhabarb. ad leniter purgandum cibo prælumi poſſunt. Item pilul. ex rheo & terebinthina 25. Vide ad finem capitis.

Inter cetera confectio hieræ valet, ſi palato mulierum non valde diſplicuerit. Hic ſyrupus ad coquendum & purgandum valet.

℞. Betonicæ m. ij. agripalmæ, nepet. Galliopſeos, parthenii, filipend. an. m. j. calaminthes hyſſopi puleg. cynocrambæ, ideſt mercurialis ſilveſtris. an. m. j. urticæ mortuæ, mercurial. hordei. an. p. j. fructuum halicacabi, fragorum chamæbati, an. ʒ ij. perſonatæ, ſive bardanæ. m. j. ſeminis ejuſdem, ſeminis pæoniæ, ſeſeleos, granorum juniperi, lithoſpermatis. an. ʒ ij. Crithmi, ideſt, cretæ marinæ, argentinæ, omnium capil. an. m. j. roſarum pallid. m. ij. paſſul.

inte-

integrarum nucleorum mespyli. an. ℥ *ſ. fiat decoct. in aqua, in qua incocti fuerint faſciculi duo rad. ſarſeparil. per horas duodecim, addito nodulo* ʒ *iij. cinnam. adde foliorum ſenæ* ℥ *iij. ſeminis fœnicul. dulcis.* ʒ *iij. violarum & florum ſtœchados. an. m. j. Adde expreſſionem* ʒ *6. agar. infuſi in ſucco meliſſæ & vino albo, aut ſucco mercurial. cum* ʒ *j. radicis biſto. & nodulo cariophyl. aut nucis moſcatæ: Item addi poteſt expreſſum rhabarb. adde ſyrup. roſ. pallid.* ℥ *iij. ſacchari bugloſſati. lib. j. fiat ſyrupus*, vel,

℞. *Aquarum betonicæ, aut potius ſuccorum betonicæ, meliſſæ, urticæ mollis, plantag. mercurial. an.* ℥ *iiij ſucci lupul.* ℥ *ij. macera agari. alb.* ℥ *ij. cinnam. & nucis moſcatæ. an.* ʒ *i. ſ. ſpicæ nardi* ʒ *ij. Adde expreſſionem.* ℥ *j. rhabarb. infuſi in vino albo, & aqua cardui diſſolve ſyrup. roſ. ſolutivi.* ℥ *ij. oxymel. ſimpl.* ℥ *ij. aliquando tantumdem mellis roſati optimi, & cum ſacch. fiat. ſyrup.*

Valent diacarth. de ſucco roſ. & ſimilia, Numquam omittentur cardiaca. Quoniam in iſta humorum eluvie facile vapores ſummittuntur qui feriunt cor, & inquinant ſpiritus.

A conditis, opiatis, pulveribus non abſtinendum.

Maxime vero pulveres valent, & tabellæ.

℞. *Pulveris coriandri & fœnicul. dulcis conditi. an.* ℥ *j. pulv. diambræ & lætitiæ. an.* ℈ *j. pulv. roſ. cinnam. gran. 8. diamarg. frigid.* ℈ *ſ. raſuræ eb. cornu cervi, & corniculorum cervi an.* ℈ *j. margarit. & fragment. ſmarag.* ℈ *j. pulveris lapillorum in capite cancrorum reperiri ſolitorum gran. 8. pulv. rad. angel. & biſtortæ. an. gran. 12. cum lib j. ſacch. fiat pulvis addito pulvere lumbricor. terræ.*

℞. *Pulv. radicis dictam. & ſpicæ nardi. an. gran. 5. diamarg. frigid. diamb. & arom. roſ. majoris. an.* ℈ *ſ. rad. tormentil. & angelicæ. an.* ℈ *j. raſurarum ſolemnium. an.* ℈ *j. pulv. lumbr. terræ præparatorum.* ℈ *ſ. ſacchari diſſoluti in aqua cardui infuſ. cinnam. ſufficientem quantitatem fiant tabellæ. Poteſt addi corallium utrumque, ambra, moſchus, lapis hæmatites, ſphragis, & electa bolus armena. Item roſæ & ſantala.*

Si a capite malum eſt, pilulæ fortiores imperabuntur; & utemur ea methodo quæ obſervata eſt in curatione p^g illius mulieris de qua egimus. Capiti enim omnino conſultum eſt 27.

Sed &, quod diligenter obſervandum eſt, alvi quædam laxitas & cruditas, immo & imbecillitas longioris illius fluoris cauſa eſt. Itaque & providendum maxime, immo a quacumque cauſa ortum malum, quoniam vel primario vel ſecundario læditur ventriculus, perpetuo proſpiciendum ei hac cautione, ut ſi hepar incumbens, & viſcera calidiora videbuntur, a calidioribus abſtineamus.

Itaque litus convenient ex oleo nardino, maſtichino, de ſpica, de nuce moſchata, & conſimilia. Item & ſolemnes fotus.

Litus autem non ſolum fiet in parte antica ad ſternon, ſed in poſtica ad duodecimam dorſi vertebram, aut circum circa.

His ſuperſedebimus, quoniam uſu nimium teruntur.

Multa ex aliis capitibus de diarrhœa, de fluxu immodico menſium, de imbecillitate ventriculi, & jecoris venari poſſumus. Reliqua tantum ad rem pertinentia perſequemur.

Ergo quum corpus legitime erit repurgatum, tum ad adſtringendum concurremus tum ſumtis, tum admotis 28.

℞. *Roſarum transmarinarum. m. iij. radicis conſolidæ majoris. ℥ ij. radicis biſtortæ. ℥ j. urticæ mollis. m. j. pimpinellæ. m. ſ. Teleph. polygoni, Equiſeti. an. m. j. roſarum ſiccarum m. ij. foliorum ſalicis, plantag. nymph. an. m. j. lanuginis & florum ſalicis. an. m. j. pentaphylli radicum, foliorum, & florum. an. p. j. balauſtiorum, cupulorum gland. ſumach. an. ʒ ij. rad. ſana mundæ regal. ℥ ſ. berberorum. ʒ iij. mumiæ & conſervæ ſymphyti. an. ℥ ſ. fiat decoct. ad lib. j. ſ. diſſol. ſacch. roſati lib. j. madeat nodulus ex ſantalis, aut Karabe, aut bolo armena.*

Radix biſtortæ additur, *quia uterum valde roborat.* Quædam calida adhibentur, quæ aut facultate occulta ſiſtunt, aut ſiſtentium vires devehunt.

℞. *Fumi aſinini m. 4. macerentur aqua roſacea, magma rejiciatur, & cum ſaccharo fiat ſyrupus. Cujus admirabilis vis eſt.*

Item ſyrupus parabitur ex ſucco roſarum tranſmarinarum, ſi poteſt elici, ex ſucco urticæ mollis 29. ſucco polygoni, plantag. centinodiæ, & conſimilium herbarum cum ſaccharo roſato.

Item conſervæ ſymphyti, roſarum, addita particula conſervæ rad. acori valent ad idem.

Infinitus numerus eſt rerum adſtringentium.

Interea decoctum rad. chinæ, aut ſarſepariliæ, vel in paſtu, vel extra conveniet. Bonum eſt prolicere ſudores. Stuvæ ſive ſudatoria ſicca quadrabunt: & in eam rem coquentur chamæ. melilo. majorana, pollium mont. chamæd. chamæpith. artemiſ. betonica, meliſſa, laurus, ebulus, flores ſtœchados, & alia id genus.

Poſtea inungetur corpus melle eo modo quo & Boethi uxorem inunxit. Gal. lib. ad Poſthum.

Encathiſmata, ſuffitus primum aperientes, deinde adſtringentes convenient. Encathiſma tale fiet.

℞. *Radicis biſtortæ, lib. j. rad. ſymphyti. ℥ ij. rhois balauſt. pſidiæ. an. ℥ j. ſ. florum & foliorum ſalicis, plantag. an. m. iij. coquantur omnia addendo ſemina adſtringentia, vel in aqu. fabrorum, vel aqu. extinctionis calculorum, vel potius in lixivio communi, vel in lixivio ſarmentorum ſalicis, quercus, aut ficus, addes roſarum magmata, & rad. lapath. acuti. & lib. ij. vini ſtyptici: inſidebit in eo decocto non calido.*

Conferre plurimum ajunt excipere fumum lixivii communis etiam vetuſtioris.

Item conchæ, & oſtreorum teſtæ poſſunt coqui & in cinerem verti, & ita parabitur lixivium.

Rondeletius hoc probat ad injiciendum. Tamen non probo daphnoidem ſeu laureolam, quod ea acrior ſit & calidior.

℞. *Foliorum clematitis & daphnoid. an. m. j. hederæ. m. ij fabas integ. m. xx. hordei torrefact. leviter. p. j. roſ. rub. p. j. fiat decoct. in vino rub. aqua artemiſiæ, & aqu. ciſternæ pro injectione in uterum. Deinde utitur ſuffitu.*

Placet experientiſſimis chirurgis inanem eſſe operam eorum qui per metrenchytem

chytem in uterum infundere aliquid conantur. Quod nil subeat corpus ipsius. Tamen quoniam per externas ad collum uteri pertinentes venas humorem fluere demonstravimus, nos profectum aliquem ab usu injectionum adstringentium expectamus. Valet hic suffitus.

℞. Ladani & carbonis salicis. an. ʒ ij. electri. ʒ ij. olibani mastiches. an. ʒ j. caryophyll. nucis moschatæ an. ℈ ij. benjoing. & stirac. an. gran. 6. pulv. rad. bistortæ. & spicæ. an. ʒ j. pul. aliptæ moscatæ. ℈ ij. pulveris rosarum, & nucum cupressi. an. ʒ ſ. cum gummi tragacanth. extracto in vino albo. aut pauca terebinth. fiant formulæ in carbones injiciendæ.

℞. Thuris ℥ j. carabes ʒ iij. pulveris nucum cupress. & cubebar. an. ʒ ij. trochisc. algal. mosch. ʒ iij. Zedoar. calam. aromat. an. ʒ i. ſ. pro suffitu ad uterum.

Opiata hæc interea confert.

℞. Conservæ symph. & ros. an. ℥ j. carnem duarum myrob. nucis mosch. conditæ & cort. an. ʒ j. Rob. de rib. ʒ ij. pulv. rosarum ʒ j. cytoniati ex succo parati. ℥ ſ. lapid. hæmat. aqua ros. lauti, boli arm. terræ sigill. an. ʒ ſ. pulv. cupul. gland. santalorum & pulveris ossium myrob. lautorum vino albo, & in sartag. siccorum. an. ʒ j. spodii ℈ j. cum syrup. conſ. myrob. fiat opiata.

Pro suffitu plurimum commendant rasuram eboris carbonibus injectam.

Ad nimias humiditates matricis, & lubricitatem uteri, hæc quoque possunt conferre: 30

℞. Menth. calaminth. nept. an. m. ſ. artemiſ. agripal. an. m. j. pilosellæ omnium capill. an. p. i. scariol. cupul. an. p. i. ſ. seminis pœoniæ. ℥ ſ. been alb. ʒ. i. cort. myrob. citrinarum ʒ ij. foliorum scab. p. ſ. fiat decoct. ad lib. j. dissolve sacch. candi, & rosati. an. quantum suff. fiet syrupus coctus, adde ʒ ij. setæ in Kermes tinctæ.

Ad eumdem affectum potest & hoc pertinere:

℞. Seminis agni casti. ʒ ij. florum & folior. dictam. an. p. ſ. anthos ʒ i. quatuor semin. frigid. majorum. an. ʒ i. ſ. seminis papav. alb ℥ ſ. bulliant simul lento igni in aq. hordei contusis seminibus. In Colatura ad lib. j. quæ fiet rursus per cineres sarmentorum dissolv. syrup. de alth. & rosarum siccarum. an. ℥. ij. utatur.

Hæc potio valet initio præsertim si acrimonia sit circum renes & sensus caloris. Et post usum ejus rei dant pilulas ex rheo & terebinthina Veneta ad renes repurgandos. Idem remedium exstinguit libidinis ardores.

Paullus μεταουγκριτικά dat, ut dropaces, sinapismos, psilothra, smegmata, & breviter curationis omnia capita recenset. Emplastra solemnia & unguenta, ut de pelle arietina, Comitis, & innumera quæ commode ad eamdem rem concinnari possunt, ex capitibus de immodico fluore menstruorum, de dysenter. & prolapsu intestini venanda.

Item hoc poculum conferet. *℞. plantaginis, portulacæ, berberorum. an. m. i. mumiæ. ʒ ij. rosarum rub. p. j. radicis consolidæ ʒ j. fiat decoctio in posca dissolve coaguli leporis gran. xxx. saccha. rosati. ℥ ſ. fiat potus. Repetat sæpe.*

Dioscorides ad muliebre profluvium ex aceto valde commendat omne coagulum, præsertim leporinum, quod mirum, quum omne coagulum acris &

digerentis potentiæ sit, & desiccatoriæ. Mirum quomodo acre medicamentum & calidum conferat ad affectum adstringi poscentem De coagulo forte idem dici potest quod & de urtica ante demonstratum. Nam facultate quadam recondita hoc contingit.

Pari quoque ratione tartarum ex vino albo quod acre est & detergens præscribitur in eumdem scopum: & non abs re fortasse. Unde primates medici hunc pulverem ῥοῦν sedare autumarunt.

℞. Lapidis hæmatitis, boli armenæ. an. ℈ j. carabes, corallii utriusque. an. ʒ ſ. seminis agnicasti. ℈ j. antheræ 31 ℈ ſ. tartari, vini albi præparati. ℈ ſ. faucium lucii ʒ j. terræ sigil. ʒ ſ. ambræ griseæ gran. 12. radicis bistortæ. ℈ j. cum ℥ iij. sacch. rosat. & ℥. i. ſ. diatrag. frig. fiat pulvis.

Anthera compositio est in pulverem redacta & sicca, quæ potius in admovendis esse debet, quam in assumendis. Constat enim metallicis, quorum usus tutus non est. Nisi forte corpora sint duriora, περὶ ἀρθηρῶν: vide apud Gorræum.

In hunc pulverem conjici aptarique potest pulvis coaguli leporis siccati.

Alia quoque in eam rem institui possunt, sed ea prout occurrent, vel artificio, vel ingenio comparabuntur, ita suo quæque ordine præscribuntur 32.

Manardus tractat de tumore uteri, sed nescio quo modo tacite delabitur ad curationem legitimam ῥοῦ γυναικείου. Forte illa mulier ita laborabat, sed ob mali fœditatem non exprimit. Ex eo loco præclara multa derivabuntur.

In iis qui haud magna cum re sunt, neque sumtus superiorum ferre possunt, facile convenient post purgationem cum electuario diacarthami, aut de succo, aut alio simili, decocta foliorum mespili in aqua ferrata, additis rosis, & pauco melle 33.

Ex recentioribus Matthiolus ex Dioscoride colligit nonnulla valde conferentia ad fluorem muliebrem: inter quæ nonnulla excepta sunt, quorum hic facienda copia est.

Oleum hyoscyami renibus & pubi illitum confert, præsertim si quis adsit ardor. Eodem pertinet & camphora & succinum usurpatum in litu cum materia conveniente.

In rosa flos est luteus, hic accipiendus cum extremo illo foliorum quod concolor est quodammodo, pulvis faciendus & potui dandus.

Flores mali punici condiendi sunt: & eorum conditum jejunæ datur, idque magno profectu. Nuclei dactylorum pulverati potui dabuntur.

Item macerabitur lactucæ semen in aqua ferrata, & in aqua illa dissolvetur ebur ustum, propinandum.

Radix caryophyllatæ in pulverem comminuta potabitur.

Item potentilla pulverata potui dabitur cum corallio, ambra & pulvere eboris.

Inter cetera utrumque corallum sive potu, sive bolo cum conserva sumtum mirum in modum conferet.

Flores vulgo dictæ herbæ *Passe velous*, conferunt plurimum.

Item vinum granatorum.

Muscus arborum ventri applicatus dicitur eo conferre.

Exprimetur succus ex oliva silvestri, & pudendo illinetur.

Grana

Grana ſumach. pota proficient, & nuclei granatorum pulverizati. Poma cytonia incoquentur in vino ſtyptico, & eo decocto partes fovebuntur.

Folia caudæ equinæ aqua incoques, & propinabis.

Mentha ſuppoſita conferre narratur.

Inter cetera aniſum bibitum plurimum prodeſt, & decoctum ſymphyti petræi. Aliorum remediorum in idem congruentium ſilva eſt apud Matthiolum in ſyntaxi in Dioſcoridem.

Quæſtio eſſe poſſit an non cauteria brachiis adhibita conferre poſſint. Nam ea commode adhiberi poſſe videntur.

Pauperioribus ſyrupus magiſtralis parari poteſt, ex agar. foliculis addito ſucco mercurialis: & loco ſacchari miſceri poteſt mel roſatum ſi modo ingratus nimium ſyrup. non ſit.

Inter cetera remedia commendant iſtud facile paratu. Accipitur ebur, pulverizatur tenuiſſime in lapide porphyreo, propinatur ex aqua chalybeata in qua ſemen lactucæ maceratum fuerit donec relinquat mucorem quemdam: & iſte mucor una ebibitur.

Apud Hippocratem ſummum remedium celebratur ad τὸν ῥοῦν γυναικεῖον ebur uſtum magna quantitate datum. Poteſt addi ſaccharum roſatum. Siccat impenſe.

Et quoniam impuritas magna venoſi generis & meſenterii, præſertim vero hepatis venarum fovet ῥοῦν muliebrem, poſtquam colluvies expurgata erit ad robur partibus conciliandum, ad genus venoſum purgandum conferet decoctum ſequens.

℞. *Radicis cichoreæ bene mundatæ, ℥ iij. rad. enulæ 34 campanæ ℥ j. pimpinellæ p. j. macerentur & bulliant in lib. iv. aquæ adden. ſub finem abſinthij romani p. ij. aromatizetur totum parvo cinnamomo & dulcoretur: capiat quotidie mane ℥ 6. in aurora. addi poteſt parum vini albi in ſingulas doſes. Item lignum ſanctum.*

℞. *Maſtiches emplaſt. contra ruptur. & unguen. comitiſſæ, an. ʒiij. roſarum pulver. & pulveris majoranæ an. ʒ iſ. trochiſcorum de gallia moſchatæ ʒſ. cum ladano ſoluto in vino albo, & terebinthina; fiat magdaleon extendendum ſuper alutam & applicandum regioni lumborum.*

ANNOTATIONES.

1. *Hipp. lib. 1. de mul. morbis docet cur mulierum morbi fere immedicabiles exſiſtant. Verentur, ait, narrare morbos etiam ſi ſciant: & præ imperitia ac ignorantia turpe id ſibi eſſe putant. Sed & medici ſimul peccant non exacte cauſam morbi percunctantes, ſed velut viriles morbos ſanantes. Multum enim differt morborum muliebrium ac virilium curatio.*

2. *Tamen capillo eſt valde nigro. An propterea calidiore eſt temperie? nequaquam.*

3. *Ad tractatum de ῥοῦ idpertinet ex 2. Epid.* Abſceſſus aut per venas, per alvum, nervos & ſpinalem medullam, per oſſa fiunt. ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ἐκροάς, *ut uterum, os, pudendum, nares, aures.*

4. *Sunt quibus non probatur ut menſes ſeu laudabiles, ſeu illaudabiles flores dicantur, ſed potius fluores. Tamen Hipp. politico loquendi modo lib. 2. de morb. mulierum vocat τὰ καταμήνια ἀνθεῖν florere.*

5. *Nar-*

5. *Narrat Fernelius cap. 16. lib. 6. παθολ. de muliere quæ licet menstruam purgationem numquam esset experta, incolumis vixit.*

6. *Sunt enim corpora quibus etiam sanis sanguis aliquo qualitatis secundæ excessu vitiosus est, unde acrior, aut nitrosior est.*

7. *Sic istum sanguinem effeminare quodammodo oporteret, ut καταρροπος fieret. Unde quibusdam mulieribus appetit potius partes superiores, & rubent valde genæ, & peripneumoniis sunt obnoxiæ. Et mirantur medici cur tales menstrua non fiant.*

8. *Paullo ante docuimus innocue supprimi aliquando sanguinem menstruum. Hipp. narrat de muliere cui per annos quatuor suppressi erant menses, & peperit filiam, partu vitali, eamque nono mense, sed unum notandum. Nam puella ulcus habebat in coxa, longior suppressio mensium hujus rei causa fuit.*

9. *Probabiliorem περὶ τῶ λευκῶν opinionem & veriorem adduximus in sequentibus paginis.*

10. *Fluor muliebris καθάρσεως nomine potius quam κινώσεως donandus est. Multas his in regionibus mulieres affligit, potissimumque albas, & quibus lævis admodum, æqualis & visu jucunda superficies inest, cujus rei ratio hæc est, quod iis cutis sit adstricta, excrementisque fuliginosis minime pervia: tum quod delicatioris molliorisque sint habitudinis, eoque in morbosas affectiones proclivioris. Accedit quod sint aquosæ magis & effeminatæ quas ὑδατωνέσας vocat Hipp. Unde excrementorum molestam vim non facile depellunt, fluxionibus sunt obnoxiæ partesque principes quodammodo aqueas, laxas, uliginosas putredinique minime obsistentes habent.*

11. *Locus est præclarus apud Gal. Com. in eum Aphoris. in quo disputat de alatis ubi docet pityriasin vitio ipsius capitis contingere.*

12. *Apud Hipp. sect. 2. lib. 2. Ep. est historia commemorabilis cujusdam mulieris, quæ quum duas filias peperisset idque ægre, & non bene purgata esset, toto corpore intumuit, deinde profluvium sanguinis semestre fuit, ab eo secuta est toto reliquo tempore albicans excretio. Quomodo id contigit. Stava revocat id ad ulcus aliquod in utero conceptum ut facta fuerit suppuratio. Aliquando tamen rubra fuit excretio. An id sit verum vide.*

13. *Videmus multas mulieres excernere urinas in quarum fundo vere est materia ῥοῦς γυναικείου, sed tamen non per uterum talis materia fuit, sed per vesicam ut uxori viri nobilis cujusdam contigit.*

14. *Nisi dicamus apparente menstruo venas, immo & uterum turgescere, & sic ista aggressione naturæ quæ aliquid criticum est naturale, cessat aut saltem inducias dat fluor muliebris qui symptomaticus est toto genere. Deinde quum illa motio & inclinatio naturalis cessavit, stato tempore, tunc symptomatica excretio repetit. Ut facultatis expultricis & secretricis vis appareat. Argumento id est, quod mulieribus ob ῥοῦν intereuntibus post longam corporis extenuationem, mixtim promiscueque & ea illuvies, & sanguis excernatur, natura jam eversa, facultatibus ejus dissipatis ac profligatis.*

15. *Quemadmodum plerique etiam satis sicci, sunt catarrhosi, & iis multa natat pituita, ventriculus, & os humescit, quoniam eliquescit cerebrum, & facultate retinendi non pollet, ita pleræque mulieres fiunt ῥοώδεες, quia habitus corporis, & cerebrum ipsum liquescit. Unde macrescunt atque contabescunt,*

ſcunt. Credo quod in iis naturam corroborare, eſt τῷ ῥῷ γυναικείῳ occaſionem proripere.

16. *Notandum valde quod ait, ſenioribus fluor eſt albicantior; junioribus ἐξέρυθρος & ὕφαιμον. Quia revera quidam ῥόος eſt ſanguineus: & cavendum ne decipiamur eximemuſque idem eſſe cum menſtruo. Nam nec per eaſdem venas fit, nec eodem modo. Unde Rondeletius cap. de fluore muliebri annotat iſtum ſanguineum fluorem & ἐξέρυθρον videri in gravidis mulieribus aliquando, & iis quibus ſuppreſſi ſunt menſes. Nam pro legitimis menſibus iſte fluor ſanguineus ſeroſus ſupponitur. Qui vere fluor eſt, non menſtruum.*

17. *Hinc Hippo. ait lib.* 1. *γυναι. Quum acetabula ſunt plena pituita, menſes ſunt pauciores, quod defluit mucoſum & viſcoſum eſt, & in menſibus quum purgari deſierit, per duos aut tres dies muci ex uteris prodeunt, & horror tenet, &c.*

18. *Quibus renes ſunt purulenti, per inaſſuetas vias in uterinas partes humor fluit ῥεῦν provocaturus.*

19. *Præſertim ſi ulcus: nam ſi ſola acetabula plena ſunt, muco non eſt neceſſe.*

20. *Præſertim ſi humiditas ſit cum frigiditate; nam ſi cum calore, fluxu temporis facile diſſiparetur aut ſaltem corrigeretur.*

21. *Ex morbo humidior dicetur, ut quum quis inſolatur, & liqueſcit corpus unde coryza & ſimilia. Tandem enim id corrigitur, & non in tam multos producetur dies ut humiditas a natura.*

22. *In eo numero ſenes eſſe poſſunt. Iis corpus ſiccum eſſe dicitur. Et tamen quanta excrementi & muci, & pituitæ copia? Sic aliud eſt excrementis ſiccum, aliud ipſo habitu. Eſt ubi facultas partium retentrix imbecilla eſt; vel expultrix qualitate & acrimonia humorum irritata. Sic fluctio multiplex. Gal. Com. ad Aphoriſ.* 13. *lib.* 3. *tuſſes; dolores capitis; gravedines & ſimiles affectiones repleti capitis ſymptomata eſſe ait: ubi male legitur nomen, νοσήματα pro συμπτώματα.*

23. *Omittitur pars una. Symptoma enim omne capitis aut eſt, παραφρενικόν, καταφορικόν, καταῤῥοικόν, aut κεφαλαλγικόν.*

24. *Litus ventriculi ex ol. nardino in leipothymiis bonus.*

25. *Vires habet opinione majores betonica, unde natum Italorum proverbium, Tu plus potes quam ipſa betonica, ad nullum non uſum poteſt aptari, uterum purgat, corroborat, conceptum retinet, utilis eſt prægnantibus quibus alba ſordidaque illuvies ex utero manat, menſes ciet, jecur & cerebrum expurgat, pulmonicis & calculoſis utilis eſt, podagricos dolores levat, doloreſque dentium demulcet, adverſus toxica & morſus venenatos valet, ſimul abluit maligna ulcera & curat, ad peſtem mirifica eſt, hujus flores & betonicæ altilis (utrumque idem eſt) condiuntur, fit conſerva utiliſſima contra peſtem.*

26. *Bolus ex terebinthina ſi frequenter devorari poſſet, præpurgato corpore, mirum in modum conferret.*

27. *Felix ſeu Oſmunda regalis in ſenioribus mulieribus ῥεῦν patientibus conveniet, quia etſi ad hunc valet effectum, in juniores ſterilitatem induceret. Maxime conveniet clematites quam vincam per vincam majorem vocant.*

28. *Sunt*

28. *Sunt quibus ſolemnis & familiaris eſt pituitæ prolapſio in partes ſubiectas a capite, & maxime ad uterum, iis tamen non convenit pilularum fortiorum uſus. Nam is deſcenſus, &* διαθεσις ῥευματικὴ καὶ καταῤῥώδης *eſt ob ſiccitatem partium, & proventum excrementi. Unde per quamdam liquefactionem, aut potius diffuſionem continenter pituita a capite fluit: Has validis medicamentis agitare, partes erit colliquefacere.*

29. *Inter cetera valet ſyrupus ſolemnis ex adſtringentibus & uterinis, additis ℥ij. rhabarb. commun. aut potius, ſi ejus copia eſſe poteſt, rhapontici.*

30. *Urtica ſiſtit ſanguinem cruſtam fere inducendo, & poſtea neſcio quomodo ad adſtringentium, & ſiſtentium claſſem revocatur. Laudant alii decoctum roſarum: aut roſas ipſas præſertim id quod rubet, ſumtas cum poſca. Plinius.*

31. *Maxime ad fluxum muliebrem, & ſuperfluas evacuationes Rondeletius laudat probatque pilulas de bdellio, ſive ladano. Earum deſcriptio graphice ab eodem facta eſt. Addi poteſt terebinthina. Immo ex ea bolus conferet.*

32. *De Anthera ſi legere vis videnda epiſt. 3. lib. 4. epiſtol. Manard.*

33. *Lubenter quærerem a doctis an non pauca quantitas pulveris ligni ſancti aut rad. chinæ, cum ovo ſumti, aut cum aliis pulveribus mixti addito, ut decet ſaccharo,* [illegible] *conferre poſſit.*

34. *Ad ſiſtendum, & repurgandum valet hic bolus.* ℞. *Terebinth. Venetæ* ʒj. *maſtiches pulverizatæ* ℈ſ. *ſacchari roſati* ʒſ. *cum ſyrupo myrt. fiat bolus cap. bis in hebdomade. Valet plurimum terebinthina in hoc affectu. Item hæ pilulæ quæ parantur ex maſſa pilularum ſine quibus rheo & caſtoreo.*

35. *Enula campana in primis commendatur, & revera omitti non debet. Item quum adſtringere conſilium eſt, valent ramenta loti arboris, Gallice* Aliſier, *Dioſcorides in primis commendat. Syrupus de floribus mali perſicæ in primis confert. Credo autem quod inter primas obtinet aqua rhabarbari præparata ut decet.*

HISTORIA TERTIA.

Nobili Viro vulnus infligitur tranſverſim paullo ſupra articulum manus. Tendines deſecantur. Vulnus magnum, propterea ſuturis indigebat ſed hiantibus, quo puri ac ſaniei via pateret. Nullum commemorabile accidens, ut narrant chirurgi, viſum eſt. Saneſcebat in dies: aut nulla aut perexigua febris. Audio tamen eum perpetuo ſitiiſſe. Cacochymus erat valde, calido & ſicco hepate, vino deditiſſimus. Cicatricem contrahit malum ad diem x. Nocte ſequente febris inſignis, ἀλυσμοὶ, *projectiones membrorum, deliria, inſomnia, oculis apertis dormiebat, tertio poſt die delirus, palpans, tremulus, ac parum convulſus moritur.*

COMMENTARIUS.

HÆC nos Hiſtoria accuratos & ſedulos eſſe jubet, ut in omnibus vulneribus, ſed in nervoſarum partium, & articulorum, & articulis propinquarum præſertim omnia tuta timeamus. Quinetiam ſanitas & curatio repentina omnis ſuſpecta eſſe debet, ut magis vereri debeamus ſi vulnus expers & tumo-

tumoris, & puris fit, quam si particeps. Et non tam cito ad inducendam cicatricem adduci debemus, ut ichor & virus latens exitum habeat. Ac primum Hippocr. docet homines ab omnis generis vulneribus interire, quo magis nos gnavos esse oportet, ut vulnera partium momentanearum omnia suspecta habeamus: ut licet specie ipsa & primo obtutu exigua videantur, tamen in recessu aliquid magnum & suspiciendum habeant. *Lib.2. de Prorrh.*

Suturis indigebat. TEXTUS.

Suturæ forte suspectæ esse potuerunt, quod si pars hiavisset, nec tam cito, nec tam periculose cicatrix contracta fuisset. Propterea aliquando latius est cum deformitatis metu aliquo, relicto vulnere aperto & hiante liberum egressum saniei relinquere, & sic securitatem parti conciliare. Propterea in paribus casibus rem diligentius pensitabimus.

Nullum accidens commemorabile, ut narrabant, nulla aut exigua febris, eum sitiisse dicebant.

Galenus prudens medicus, nec more quorumdam, qui ut amicis & ægris gratulentur, morbos minuere solent, rem parvi faciens, narrat latere in nobis humores æquantes sua cacoethia quodvis venenum. Et citat historiam cujusdam qui quum quarto die febricitans leviter urinam tenuem, sed nigram reddidisset, reliquos dies edens & lavans præteriisset sanus, septimo vero die quum vesperi febrire cœpisset, tabefactus interiit. Sic non facile credo istis chirurgis qui eum febrire non asseverarent. Latebat enim forte febris, nec eo modo sese efferebat, quo & æstate. Autumni enim erat finis. At quæ febres tunc vagabantur ejusmodi erant, ut fere in solo capite calor esset, in extimis partibus calor mediocris percipiebatur. Per sex menses integros tempus seu constitutio fuerat αὐχμώδης. Et tales erant febres quales descripsit Hippocr. quum ait, febres erant ἤπιαι, & in temporibus fere solum calor percipiebatur, ut febris quodammodo esset capitalis, tamen in toto imo corpore empyreumate remanente. Itaque sitis quæ aderat, satis demonstrabat incendium latens. Quamquam verum illud Hippoc. Interdum nec febricitat, nec inflammatur sauciatus: aliquando citra causam febricitat, & aliqua corporis pars inflammatur. Sic in ægro προκαταρκτικὸν non est observatum, sed προηγούμενον repentinam mortem intulit. *Ad part. 17. sect. 2. libr. 1. Prorrh.* *Initio lib. 7. Epid.* *Libr. 2. Prorrh.*

Rursum quod nullum commemorabile accidens adesset, idest, 1 nec inflammatio, nec tumor, nec quid simile, immo nec dolor, id imperitus chirurgus in bonis ducit. At talia bona suspecta sunt, & quæ sine ratione allevant, sæpe tandem terrere solent. Ideo quæstio esse potest, an tuto hodie, ut aliquid semper præstare videantur, tumorem qui adest cito discutiunt chirurgi. Videtur id non tuto fieri. Intercipere quidem cursum affluentis humoris, ne pars quidem læsa sauciaque affligatur magis, optimum quidem est: omni ratione circumscriptum tumorem, quem parit sanies & virus ab ulcere manans, conari digerere & resolvere, non ita tutum est. In Aphorismis enim Hippocrates: *Quibus tumores in ulceribus apparent, non convelluntur maxime neque insaniunt. His evanescentibus derepente, quibusdam convulsiones & distensiones a tergo fiunt, quibusdam ante insania, vel dolor lateris acutus, &c.* Et notanda loquendi forma, quibus tumores φαίνονται: deinde, his evanescentibus derepente: nam quis dicat, an necesse est adesse tumores ad securitatem? Revera si forte adsunt, tutior res est. Sed adesse possunt ob affluxum materiei antecedentis, *Aph. 65. lib. 5.*

quæ

quæ per ſe & generatione bona eſt, quod ſi illa materia tumorem faciat, & ſtatim refluat, non ita metus mali eſt 2. Sed ſi tumor fit ob materiam conjunctam, pote corrupto ob ulcus alimento partis, aut veluti quodam flatu orgaſmum faciente, maligno quidem, & partem tumefaciente, non eſt dubium qui παλινδρομὴ, & evaneſcentia ſubita illius tumoris exitialis ſit. Quod enim ibi continetur κακόηθες eſt. Itaque quum dicit, ἀφανισθέντων ἐξαίφνης, hoc enim habet ſenſum: Si ita eveniat ut tumor adſit, natura a centro ulceris ad circumferentiam venenum pellente ut incumbat in curationem, ſatius eſt enim tumorem ad tempus quoddam manere, quam ἀφνίζεσθαι ἐξαίφνης. Ubi vis ſtatuetur in dictione ἐξαίφνης. Orgaſmum enim ſignificat. Omnis autem malus, quia partes ſæpe nobiles infeſtantur. Sic audire oportet tumorem non tam ob aliquam laudabilem materiam quæ affluit, quam ob rejectum quoddam virus a parte ſaucia in partes vicinas. Quamquam fit ut exiguo tempore allatus ſanguis ad partem ſauciam, auxilii ergo, etiam laudabilis inquinetur & corrumpatur, contagione ipſius ſauciatæ partis. Galenus in Comm. clarius docet dum ait: Quibus tumores ulceribus ἐπιγίνονται, ſuperveniunt, per augmentum cauſæ morbificæ, ita enim τὸ ἐπιγίνεσθαι 3 ſumitur: non convelluntur: ut ea ratione bonum ſit tumorem apparere, & non venenum in alias parteis irrepere. Ceterum ait tumorem evaneſcentem id non afferre, niſi aut inſignis ſit magnitudo, aut Cacoethia. Tandem concludo, quemadmodum e re ægrorum eſt, ſi tumores adſunt, non ſtatim evaneſcere, ita quoque confert aliquando tumores apparere, ut convulſioni præripiatur occaſio, veneno ſubtus cuniculos agente, præſertim ſi quid in ulcere, aut circum illud eſt quod foras exitum petat. Ac credo huic juveni e re fuiſſe ſi tumor ſatis inſignis apparuiſſet venenum ulceris concludens.

3. Prorrh. Sed & huc pertinet dictum Hippocr. *Commodat corruptio nervi, aut oſſis, aut amborum, tum in profundis, tum in nigris putredinibus*. Nam in putredinibus pus multum fluit, & putredines ſolvit. Et paullo poſt, *Conducit in doloribus etiam inflammationes ex ulceribus accedere, in ſanguinis eruptionibus pus in venis apparere* 4. Quaſi dicat Hippocr. tumorem, aut inflammationes circum partes affectas enaſcentes ſignum eſſe virtutis validæ, & naturæ ſecernentis & quodammodo defæcantis. Sic major inde ſecuritas. Notanter autem adjecit, *in doloribus*. Nam paullo ante loquens de capitis vulneribus ait bonum eſſe ſi nec febris adſit, nec dolor, nec inflammatio. Si autem adſint, ait bonum eſſe ſi adſint initio, & pauco tempore. Initio dixit, ut motus aliquis naturæ ſignificetur quem ſtatim ipſa comprimat. Nam ait malum eſſe ſi 4. die aut 7. acceſſerit. Cetera perſequamur.

Cacochymas erat.

Corporis præparatio plurimum attulit ad generationem tam ſubitorum ſymptomaton. Minimis enim momentis excitantur morbi etiam cum letalibus ſignis ſtatim initio. Quod & in prima hujus libri hiſtoria demonſtratum eſt.

Nocte ſequente, &c.

Tria hoc loco annotanda ſunt: primum quod tum demum paruit febris quum vulnus ſaneſcebat, immo quum nil curandum reſtabat, quod denotat non tam a corpore letalem hunc caſum adveniſſe, quam a clauſo vulnere, & omnis ſymptomatis experte. Secundo mentio fit febris ad diem undecimum quæ primo quoque tempore tam ſævis comitata erat ſymptomatis. Tertio mentio fit non ſolum alte-

alterationis in cerebro, sed & alienationis: ut paullo post docebitur. Quod ad primum & secundum attinet, id quod tam subiti erat causa interitus fuit venenum tum prius in corpore latens, tum a vulnere. Hippocrates in explicandis vulneribus capitis videtur id expressisse dum ait, *In vulneribus capitis confert non adesse febrem, nisi initio & modico tempore: At incipere 4 aut sept. aut undecimo, valde letale. Ceterum si in principiis febrium seu delirium accesserit, seu alicujus membri sideratio, periturum hominem sciendum est, si non omnino ex optimis signis aliquod adsit, aut vires adsint.* Quæ propositio tum universaliter de omnibus morbis audiri potest, tum de vulneribus particulariter. Et Hippocr. illo loco ad vulnera capitis accommodat. Revera omnino hoc suspectum est. Unde Galen. miratur valde cur quidam factus sit phreniticus primo quoque tempore. *Libr. 2. Prorrh.* *3. Epid.*

Tertium restat. Jactabatur, delirabat, tremebat, deinde taciturnus palpabat. Revera pathognomonica erant phrenitidis multa, febris vehementissima, delirium assiduum, indecora corporis compositio, custodibus perpetuo egebat, insultabat, & multa erant consimilia. Galen. omnia signa propria accurate describit, περὶ ἄλυος alio loco dicetur. Tremoris causas aut infirmitatem magnam assignat Galen. aut affectum animi, aut copiam & onus, vide absolutissimam disputationem in historia de Pythione. Ceterum quum tam vehementes motus habebat, alterabatur cerebrum, quum factus est tremulus, & convulsiunculas habebat: item erat ψηλαφώδης, jam alienatio erat in cerebro, & velut hectica diathesis, ut plenius intelligere licet ex Comm. Prorrh.

HISTORIA QUARTA.

N*Obilis virgo Delphinas annos nata 18. fere hirsuta,* μελάνοτριξ καὶ μελανόφθαλμος, *habitu & gestu satis melancholico, utroque sata parente magnis & calidis visceribus prædito, mense Martio corripitur febre continua. Noctu & vesperi exacerbabatur. Interdiu* ἀπύρετος *fere erat. Paroxysmum medicus non animadvertebat, sic intempestive cœnata est, & pota. Progresso morbo natura sanguinem defæcare conanti, aut crisin aggressura, e naribus sanguis prodit, & ad id temporis menses qui illi non bene respondebant, sese aperiunt. Male consultus medicus, & falso hæmorrhagia inductus venam in gibbero ferit. Menstruum resistit. Caput tum dolet magis: perturbatur, rapitur materia sursum, aut in cerebro commovetur. Dubitabamus an a liene suscitaretur. Sed, quod iniquius multo fuit, dum somnum arte conciliant, papaverum capita aqua incoquunt. Decocto vinum diluitur. Datur potui in cœna. Dum placidus somnus exspectatur, perturbatur, desipit, lecto exsilit & media area salit, sibi læsum caput ac quodammodo perversum queritur, ad æquitatem non adducitur, quicquam non vereretur, absurda & loquitur & facit. Aliis hoc phreniticon videtur, aliis potius melancholicum, alii furorem uteri id resipere autumant, alii* φρονῖτιδα *morbum Hippocr. alii veterum Catubuth esse sibi persuadent. Aliquando ad se redibat: numquam placide dormiebat, refractaria omnino erat, quum tamen ea bonis & moderatis moribus imbuta foret. Quum quiescere malum videretur, æstus in capite percipiebatur, venæ in temporibus pulsabant, febris solum caput adoriri videbatur, nil tale in cetero corpore apparebat: Pulsus tardus, aliquando frequens, sed qualis in*

lis in melancholicis eſt. Paroxyſmus redibat. Aculeis ſibi pungi caput & corpus narrabat: jactabatur. Perſeverabat ad tres menſes malum. Tandem quum ex alto cecidiſſet, & in pedis articulo læſa fuiſſet, levius malum viſum eſt. Tamen non niſi longo poſt tempore plane eſt reſtituta. Malum omnem auxiliorum applicationem eludebat. Relicta ſine remediis promptius convaluit. Satis lubrica ſanitate fuerat. Duobus ante annis dyſenteria crudeliſſima fuerat occupata. Verebamur de ſphaceliſmo cerebri. Nil tamen tale evenit. Audio illud totum familiæ ξυϛγενές.

COMMENTARIUS.

NEMO umquam crediſſet tantas ab eo morbo excitari poſſe tragœdias, nec infelicem adeo eventum fore, quum nil in fronte promitteret quod tanti eſſe deberet. Ac revera idem morbis evenit, quod & naſcentibus herbis. Hæ enim non niſi a peritiſſimo rei herbariæ agnoſcuntur orientes, florentes & adultas quivis idiota internoſcit. Morborum mores, ingenium, vim & momenta, præſertim dum naſcuntur, non niſi medendi peritus animadvertit, natos vero & progreſſos omnes pœne novere. Atque in hujus virginis hiſtoria pertractanda, primum ac præcipuum caput eſt de ea τῆς διανοίας alienatione, nimirum in ſpecie morbi inquirenda, cauſis, an ſuppreſſio menſium id fecerit, an papaveris hauſtus, an vi febris alicujus, an alia ratione, quoniam id tam repente, & præter omnium opinionem evenit.

Galen. in Com. ad part. 1. ſect. 1. Prorrh.

Hirſuta, μελανότριξ, μελανόφθαλμος.

TEXTUS. Quum utroque nata ſit parente viſcera præcalida habente, & præſertim patre ſqualido, piloſo, hirſuto, mirum ne ſit ſi corpus ad ſuccum melancholicum generandum idoneum nacta fuerit. Et quum mulier ſit, ideoque corpus habeat ἄπνουν, & δυσδιαφόρητον, ſuppreſſio excrementi non ἀτμώδους, ſed fuliginoſi & nebuloſi non poteſt non eam in adverſam valetudinem facile adducere. Porro nigrities capilli & oculi an temperamentum melancholicum; & corpus calidius indicat? nequaquam. Ita enim Galen. *Glabros & qui cute ſunt albida, qui capillis rectis & nigris, item nigris oculis, & qui otio degunt, ii minus digerunt quod frigidiore ſint temperamento.* Contra tamen alio loco, *Calidior & ſiccior hiſpidior eſt.* Nigrum quoque capillum habet. Et ut paraphraſtes annotat, niger capillus fit quum deuſto vi caloris vapore, excrementum in exquiſitam fuliginem mutatur. Quod maxime in calido & ſicco temperamento contingit, ut in quo ſanguis uritur. Et ut res brevi explicetur, dicimus nigritiem capillis comparari bifariam, per aduſtionem, & per ἐπόχυσιν, ideſt ſuffuſionem. Aduſtio in calidis & ſiccis viſitur, & proprie qui nigro ſunt capillo, calidiores temperamento dicuntur: ſuffuſio vero fit in iis quibus denſa eſt cutis 2. Excrementum enim in ſpiraculis morans tingit & inficit. Et eo modo quidam glabri & frigido temperamento prædito nigro eſſe capillo poſſunt, non vi aduſtionis, ſed ob ſuffuſionem vi ſuppreſſionis commiſſam. Quo in ſenſu in illa conſtitutione quam deſcribit Hippocr. duo genera corporum maxime & febre ardente ſunt implicita, & phrenitide, nempe adoleſcentum, juvenum & adultorum, ut qui calidiſſimi ſint, & facile ad eos morbos propendeant. Item corpora mulierum & glabra, & nigro oculo, nigroque capillo prædita. Hoc autem fit ob ſpiraculorum obſtructionem 3. Sic priora corpora per ſe, & propria generatione in ta-

Ad part. 78. ſect. 2. lib. 1. Epid.
Libr. de Arte parva.

les morbos incidebant, posteriora, ex eventu, nimirum ob obturationem meatuum. Quæ omnia ad virginis, de qua hoc loco, historiam pertinent. Nam ut absolvam, quantum observare potuimus ex urinis & dejectionibus, internum corpus abundat calore acri & squalido, & quum mulier sit tum peculiari natura, tum universali mulierum conditione cutim adstrictam habet: ut non mirum sit, si facile de sanitatis statione dejiciatur, & si crudelissimis morbis afflicta fuerit, ut sub finem historiæ scriptum est.

Mense Martio corripitur febre continua.

Antequam de prima aggressione morbi dicimus, ad disputationem de hirsutis hoc addemus, Balbus, calvus, gracili voce præditus, hirsutus patiuntur τὰ μελαγχολικά: quod absurdum videtur. Sed hoc non eodem modo in omnibus audiendum. Nam hirsuti atrabiliarios morbos proprie experiuntur τῇ γενέσει, tum quod atram bilem generent, tum quod bilis facile convertatur in atrabilarium succum: Calvi, blæsi, ἰσχνόφωνοι, vel tantum ob suppressionem, vel ob pituitæ tantum excessum. In his abundat enim pituita, vel dicemus in hirsuti τὰ μελαγχολικὰ vigere ob impressionem malæ qualitatis, in balbis vero ob crassamentum cujusdam materiæ quæ nata est, linguæ ἀκράτειαν inducere opinione Hipp. Ceterum meminimus mensis Martii quo tempore fiunt humorum fusiones, & tunc morbi a repletione nascuntur per humorum liquationem quamdam. Quod Galen. amplissime demonstravit Com. in Aphor. & nos ipsi demonstravimus in prima quæ hic tractata est historia. Sed quod ver parens morborum dicatur, id fit ex eventu. Veri enim non tribuitur, ut tempori salubri morborum γένεσις, sed παροξυσμός.

Sect. 5. libr. 2. Epid.

Aph. 40. lib. 7.

Com. ad Aph. 15. lib. 1. & Aph. 17. ejus lib.

Nocte & vesperi exacerbabatur.

Major pars febrium συνεχῶν quasdam habet exacerbationes, & ingravescentias certis quibusdam temporibus. Aliæ noctu, aliæ interdiu exasperantur & ingravescunt. Et hoc loco non alienum erit tractare comparationem quam statuit Hippocr. inter febrem diurnam & nocturnam. Ita scribit: *Nocturna non admodum letalis, longa tamen est, diurna longior. Sunt quibus ad tabem*, Illo vero loco non tam de continuis, quam de iis quæ aut remissionem, aut intermissionem habent, loquitur Hippocrates. Ante enim dixerat quasdam febres diu intermittere, quasdam noctu, & quæ ad integritatem diu non desinunt, πυρετοὶ dicuntur, μεθηλεῤοί, sive καθημεριvοί: quæ desinunt, ἐμφημερινοί dicuntur arguta potius quam vera appellatione. Galen. in Com. docet febrem quæ interdiu intermittit, noctu vero viget minus malam esse ea quæ diu viget. Quod tamen falsum videtur. Nam, ait, ea quæ diu affligit, duabus de causis deterior est, tum quod malum sit cutim constringi eo tempore quo laxari debet. At si viget interdiu, eo tempore cutis densatur: Secundum naturam tamen corpora apertiora sunt die quam nocte. Secunda ratio: Quum affligit diu, & intermittit noctu, incommodum tempus ad curandum, nam cogimur noctu dare medicamenta ægris & sic prohibentur somno. Itaque Vespertilionum vitam agunt ægri: defectuque somni quem ducere commode nequeunt nec diu, nec noctu, contabescunt 4. Tamen quum nocturnæ febres a pituita potius esse videantur, longiores sunt meo judicio. Sic controversum est valde utra sit deterior an nocturna, an diurna.

Part. 6. sect. 3. lib. 1. Epid.

Part. 7. sect. 3. lib. 1. Epid.

Nocturna febris diurna febre melior.

Intempestive cœnata est, & pota.

Non abs re toties decantat illud Hippocr. in paroxyſmis nil dare oportet: Ideo paroxyſmos cujuſque morbi tenendos movet, ut cibationis occaſio antevertatur. Et ſufficiet tantum hoc loco ea adducere quæ Hippocr. tam diligenter inculcavit: *Noſces quibus in morbis ſorbitiones non conferunt. Nam ſi dantur, nec loco, exacerbantur febres & dolores, & patet quod ſumtum alimentum morbo dat incrementum, corpori vero tabes & infirmitas exſiſtit:* Et paullo poſt, *Sanorum diæta (ſupple non legitime inſtituta) ægris eſt nocentior quam ſit ferarum diæta ſanis.* Porro duo ſunt loci valde notandi apud Hippocratem ex quibus cognoſcas quantum afferat detrimenti intempeſtivus cibus & potus in morbis: Prior eſt hic quum loquitur de mulieribus implicitis febre continua ob ſuppreſſionem, virginibus menſes evenerunt, & nulla mortua eſt. Nam Philonis filia, quum ei ſanguis copioſe e naribus effluxiſſet, ſeptimo die intempeſtivius cœnata defuncta eſt. Si ergo intempeſtiva cœna, etiam jam morbo criſi minuto, ut par erat, per hæmorrhagiam, tam nocuit, vide quid aliis ſit allatura. Alter locus eſt de quodam qui quum incaleſceret tantum, intempeſtive cœnatus eſt, ut morbus qui levis ſua natura foret, eo errore commiſſo letalis exſtiterit, ut in Com. Galen. demonſtrat.

Part. 79. ſect. 2. lib. 1. Epid. Hiſtoria antepenultima libr. 1. Epid. ſect. 3.

Sanguis e naribus, & menſes non bene reſpondentes apparere incipiebant.

Hæmorrhagiæ, καταμήνια, urinæ & alvi fluores, ἀποσκήμματα, parotides inter ea quæ judicant cenſeri ſolent a Galen. & Hippoc. Galenus quidem hoc docuit in Prorrh. & Hippocr. in Epid. docet ſalubriter & menſes erupiſſe, & ſanguinem e naribus ad depellendas ardentes febres. Et alio loco contra quorumdam neotericorum opinionem qui in ardentibus febribus hæmorrhagias vituperant, docet ſinceris febribus ardentibus ſi quid aliud, hæmorrhagias per nares ad depulſionem morbi quadrare. Cur autem id fiat aperiit. Ideo quum huic puellæ natura ut pote ſanguinem repurgatura vellet aliquid & per uterum, & per nares moliri, non erat temere ab inſtituto revocanda 5. Nam quum ſemel inſtituit aliquid excludere, maxime qualitate ſi peccaverit, id facere prohibita, magnopere læditur. Declarant abſceſſus illi nocui & partes corrumpentes. Si enim per unam partem excernere prohibetur, aliam molitur. Ceterum abs re foret hic recenſere ea incommoda quæ una menſium ſuppreſſio invehit, quum & alio opere ſeorſim de his egerimus, & Hippocr. librum integrum ea de re conſcripſerit, in quo ſingula verba non numero, ſed pondere ſunt æſtimanda.

Part. 24. ſect. 2. lib. 2. Part. 79 ſect. 2. lib. 1. Epid. Ad part. 9. ſect. 1. libr. 1. Epid. Libr. de virginum morbis.

Hæmorrhagia inductus medicus venam ferit.

Magno errore tenetur major Medicorum pars, quæ ut nil non agere videatur, exiſtimat ſe parum proficere ægris, ſi non quicquam præſcripſerit, aut propinarit, aut ſecuerit. Et tum temeraria hæc medendi methodus per manus tradita ad juniores transfertur, magna ægrotantium clade medicina adminiſtratur. Et in hoc errant graviter. Nam ſi induxerint in animum venam reſerare, & id cunctanter faciunt, ſi guttula ſanguinis e nare fluat, tunc quaſi trophæum reportantes clamant oblatam legitimæ phlebotomiæ occaſionem. 6 Si luculenta ſit hæmorrhagia, audacius ſecant, quia naturam copia gravari aſſerunt: ſi infra modum & pigro lapſu ſanguis fluat, compenſandum iſtum defectum apertione venæ contendunt. Jam paullo ante docuimus inſcienter eos agere qui hæmorrhagias criticas quamprimum ſiſtunt. At nos contra fluente ſanguine nil agen-

agendum contendimus: quandoquidem veterum decreto statutum est hæmorrhagiis solvi febres ardentes. Et quod de excretione per nares dicimus, idem de uterina purgatione audiendum. Quo pertinebit historia de uxore Cleomenis, hæc pleuritica erat, quarto die copiosi menses fluxerunt, dolor lateris, & sputa omnia cessaverunt. Sed tanta fuit vis καταῤῥοπίης, ut de repente manante per uterum sanguine pleuritis cessaverit, numquid commoda est ea evacuatio in febribus? Quod si minor sit quam par sit, arte juvetur ac incitetur. Et Hippocr. in febribus horrores, labores, dolores, colli molestiæ menseis proritant. Sic tametsi ea urgeant symptomata, si eruptionis menstruæ spes est aliqua, in illa consistet salus. Itaque omnium imperitissime fecit medicus qui hæmorrhagiam repressit, ut non mirum sit, si tam dirorum malorum generationi occasionem dederit.

7. Epid.

In Coacis.

Perturbatur, rapitur, commovetur.

Aliud est apud Hippoc. ταραχώδεα εἶναι, aliud παραφρονῆσαι. Nam ταραχώδεες dicuntur qui non insigniter turbantur, quod mente leviter offensa evenit. Adaucta vero læsione, non jam ταραχώδεις, sed παραφρονοῦντες dicuntur 7. Sic ταραχὴ via est, & præmunitio ad παραφροσύνην 8. Rapitur, supple, humor a partibus inferis ad superas; & ibi tumultuatur, & mutationem quamdam recipit. Idem enim humor in cerebro coercitus dum ibi moram trahit, alius humoris aliam naturam adsciscit. Nequit enim diu immutabilis in cerebro manere. Quod autem diximus commoveri in cerebro humorem ad illius perturbationis generationem, id ex Hippocr. patet, qui ad generationem morborum capitis vult ut commoveatur humor: Immo alio loco ait, Desipit homo quum bilis in capite commota fluxerit. In alio loco dixerat, quum bilis commota fuerit, suppl. in corpore, καὶ ἐπιῤῥυῇ καὶ ἐς κεφαλὴν καταστῇ. Sed libro de morbis κίνησιν in capitis & cerebri corpore animadvertit. Quod bifariam humor moveatur, vel inferne sursum, vel in capite ipso. Et stabilior est morbus ut paullo post docebitur. Unde Galen. utitur verbis καταῤῥεῖν καὶ μεταῤῥεῖν in ipso cerebro, quum transfluit, dimovetur, & decedit ab una parte cerebri in aliam ejusdem cerebri partem propensiorem, aut imbecilliorem humor tumultuans. Verba Galeni sunt: *Si alias ex alia cerebri parte in aliam humor noxius defluens, Græce* καταῤῥέων *ab omnibus rejiciatur, ut tandem in nervos irrepens convulsionem efficiat, est necesse.* Sic in corpore ipsius cerebri quum mansiones multæ sunt ab una parte in aliam fit ἐπίῤῥοη, μετάῤῥυσις, κατάῤῥους, ut nomen τοῦ κατάῤῥου non sumatur tantum pro defluxione a capite in subjectas partes, ut quibusdam veterum lectionis, & præsertim Græce ignaris videtur. Sed nos nolumus otium terere in explicatione motus & transfluxus humorum in capite ad generationem morborum capitalium, quum plenissime ante de his dictum sit.

Ad part. 4. sect. 1. libr. 1. Prorrh.

Ad finem libr. de morbis.

Libr. de Indicationibus.

Ad part. 27. sect. 1. lib. prioris Prorrh.

Dubitabamus an a liene foret.

Hippocr. ad instituendam πρόῤῥησιν solet considerare τὰς φανερὰς προφάσεις. Ut quum partis a qua malum primum originem ducit notitia habetur: id inter τὰ φανερὰ censetur, ut τῶν φανερῶν nomine non intelligantur tantum τὰ ἔξω quæ inter ἀφορμὰς habentur. Sic nimirum de sacro morbo loquens ad prædictionem rem præclaram docet. Et quod de Epilep. dicit, idem de quovis morbo effatu digno, & præsertim qui sacram mentis arcem obsidet intelligi potest. *Difficillime sacer morbus curatur, qui a primo puero prehendit. Secundo loco*

Libr. 2. Prorrh.

 qui-

quibus factus fuerit morbus, nullam significationem præbens ex qua corporis parte initium cœperit. Qui a capite initium simul gravissimus est, deinde qui a latere. Qui a pedibus aut manibus, sanatur. Medicus curam aggredietur, si homo juvenis fuerit & φιλόπονος, nisi mens aliquid mali habeat, aut stupore attonito sideratus fuerit. Nam hæ ἐκστάσιες μελαγχολικαὶ, non sunt conducibiles. Quid hoc sibi vult, nam ἔκστασις μελαγχολικὴ tantum abest ut mala sit, ut sæpe τ̃ ἐπιληψιῶν sit διαλυτικός. Unde melancholici fiunt Epileptici. Sed illo loco Hippocr. nomine τῆς ἐκστάσεως duo significat, & humoris pravitatem, & dispositionem jam in cerebro contractam, ut ea naturam impediat quo minus cito morbum curet. Pravitas humoris est ea quam Gal. describit:

6. Epid. *Flava bilis assata & sanguis niger atram bilem generat, flava hæc bilis quum assatur primum in humorem æruginosum abit, deinde in nigrum. Assatur autem ob febris magnitudinem. Et quum in phrenitide flava bilis cerebrum prehenderit, & febris vehementia assatum hunc succum melancholicum reddiderit, ob atræ bilis κακοήθειαν, vehementes fiunt insaniæ, quas Hippocr. in Epid. μανιώδεις vocat.* Et paullo post in eodem Comm. videtur velle docere cerebrum phreniticum, idest calida & sicca intemperie laborans humorem æruginosum, deinde atrabilarium generare. Ad rem redeamus. Si quis sideratus fuerit, & ἐκστατικὸς fuerit μελαγχολικῶς, non facile est curare epilepsiam ejus. Ergo patet ex illo libro Prorrheticon primum animadvertere oportere, an quædam sit pars a qua conspicue morbus foveatur, an cerebrum primo affectum sit, an non. Ideo dubitabamus an a liene morbus tam repentinus foret, maxime quod melancholica esset natura virgo. Sed revera non tam diligenter ad lienem attendere oportuit, si quidem conatus naturæ per uterum, per nares, ut ante docuimus, satis indicabat onus quo natura premeretur, & quod, nisi impedita, excussisset. Quis enim dubitat quominus in illa virgine orgasmus & impetus fuisset eo modo quo in maribus, in quibus τὸ τραγᾶν dicitur? Et quod in marium testium τραγᾶν καὶ τραγίζειν dicitur, in mammis σφεγᾶν dici potest. Quamquam proprie σφεγᾶν volunt intelligi ubera lacte distendi: quomodo σπαργᾶν (quod idem cum σφεγᾶν significat) partes dicuntur ab Hippocr. idest, intumescere, & turgescere. At apud eumdem Hippoc. σφεγᾶν non significat lacte plenum esse uber, sed turgescere, est autem id quod ὀργᾶν Græcis dicitur; verba Hippocr. hæc sunt: *Quum mola in utero est, nil movetur, nec in mammis lac gignitur, sed σφεγᾷ τοὺς τιττοὺς αὐτῶν: idest, nullo præsente lacte ipsa turgescit.* At iste orgasmus rerum admirabilium auctor exsistit. Quid ergo impediebat quominus in ea virgine collectio esset sanguinis cujus tetra anathymiasis cerebrum feriens tot malorum causa sit? Ita enim Hippocr. qui insania corripietur, ei hoc signum præsagit, sanguis ipsi colligitur ad mammas, & collectio sanguinis ad mammas furorem facit, & suppresio mensium cancros in mammis, & desipientias parit, ut in libris de mulier. morbis docuit Hippocrates.

[Margin: Ad part. 10 sect. 1. libr. 1. Prorrh. — Sect. ultima lib. 2. Epid. — Libr. de sterilibus. — Sub finem libr. 2. Epid. Aph. 40.]

Papaverum decoctum, &c.

In multis peccatur, in intempestiva diæta & cœna, ex qua tantum abest ut ægra adjuta fuerit, ut contra major ipsi morbo occasio fuerit: præterea læsit usus vini; Tertium & maximum remistio decocti papaverum cum vino. Jam translatio erat in cerebrum (declarabat conatus per hæmorrhagiam) imbecil-

lius

nius illud erat redditum, tetra anathymiaſis erat, tum a cibo in paroxyſmo corrupto, tum vino, tum ab ipſo meconio. Huc accedit quod omnes qui tunc temporis vagarentur morbi, dolores capitis comites haberent implacabiles, præſertim dum vigeret acceſſio. Sed inclinata febre, & calore ſeſe frangente circum auroram quieſcebat dolor capitis. Ceterum (quod huc maxime pertinebit) annotavimus ante humorem eumdem bilioſum, aut ichorem & febrem *Pag.19.* ardentem facere, & phrenitin & deſipientiam ſimplicem inducere. Nam ſi adhuc præterfluit venas, nec dum pedem fixit, aut vaſis egreſſa in membranis cerebri, aut ſubſtantia ipſius impreſſa inuſtaque fuerit, eæ παραφοραὶ, & παρακρούσεις eveniunt quas in vigoribus febrium ardentium, immo & tertianarum legitimarum videmus. Sin autem impacta fuerit bilis, ſtabiliorem deſipientiam facit, cujuſmodi phreniticorum exſiſtit. Rurſum ut fiat a bile febris, oportet quodammodo adhuc cum ſanguine bilem ipſam confundi commiſcerique & æquabiliter exardere ſive in ſinus hepatis, aut circum os ventriculi, aut in majoribus venis, aut in pulmone, aut liene, aut etiam in cerebro ipſo: ſed ut in cerebro ipſo fiat phrenitis (quæ a practicis definitur quoddam cerebri apoſtema, quaſi ſit ἐγχύμωσις aliqua, & velut egreſſio & ſequeſtratio bilis a ſua maſſa, quomodo in eryſipelate fit) neceſſum eſt aut totum ſanguinem ibi bileſcere, aut e propria ſtatione bilem diſcedere, & cerebrum ipſum perlinere & perfundere. Itaque ſi ad generandas παρακοπὰς in cerebro fugaces, & concedentes, prout conceſſerit febris rigor, requiritur tantum translatio vaporis ſurſum, & ejuſdem veluti μετάῤῥυσις, transfluxus & transfuſio per venas, non eſt dubium quin τῶν ὑπνωτικῶν uſus ſæpe officiat. Siſtitur enim in cerebro hic humor, qui tumultuans, & huc & illuc pervadens ſimplicem deſipientiam faciebat: & dum figit pedem, inuritur & imprimitur ipſi cerebro, unde læſio mentis firmior exſiſtit. Porro quantum detrimenti apportet temerarius hypnoticorum uſus, in primo libro Conſiliorum aperuimus, & illinc ducenda ſunt quæ huc pertinent. *Pag.287. & ſeq.* Tantum videre oportet an papaverum decoctum tantopere lædat. Dioſcorides de multis ſpeciebus papaverum diſputat, & in iis capita, folia, ſemina, & ſuccum *Cap. 60. & 61. lib. 4.* conſiderari vult interpres. Capita & folia tunduntur, & ſuccus prælo exprimitur, id expreſſum ſiccatur, & in paſtillos aptatur. Dioſcorides id meconium vocavit, quod ipſo opio inefficacius eſt. Tunſo capite & inciſo ſuccus, & liquor effluit, id ἀπὸ τοῦ ὀποῦ, opium κατ᾽ ἐξοχὴν vocatur. Quarto gradu refrigerat: Quamquam a qualitatibus quibuſdam manifeſtis interpres Dioſcoridis vim quamdam calfaciendi impertit præter vulgarem Doctorum opinionem, ſed tandem gravitate veterum ſententiarum territus, fatetur a mixtione Glaucii herbæ id contingere poſſe, ut ementitium ſit hoc & adulterinum 8. Semen papaverum in cibos expeti, minuſque eſſe formidabile, longa oratione confecit Legimus & opinionem Dioſcorid. & Theophraſt. & Interpretum, ſed papaveribus vim tantum refrigerandi, & ſomni conciliandi ineſſe comperimus. Quid ergo eſt quod vulgo credatur infatuare? Et nonniſi cum metu aliquo papaverum capita præſcribant? Credo ipſe papaver tribus de cauſis μώρωσιν, & ἄγνοιαν inducere poſſe, qui affectus aliquid affine habent Gal. item & quamdam παρακοπὴν, id- *Ad 59. ſect.2.lib. 1.Prorrh.* eſt alienationem mentis: Primum dum refrigerat & ſpiritus incraſſat, Secundo tetros vapores, & calidos in ſubſtantiam cerebri impingendo. Nonne enim videmus initio paroxyſmorum ab extimis ad penetralia cordis calorem refugere,

& una capitis dolorem incredibilem ſæpe excitari, aut κῶμα, aut aliquid ſimile, contra calore febris ſeſe frangente (licet ſit tantum remiſsio, non autem intermiſsio) quieſcere capitis dolorem, & ad pedes calorem recurrere? Immo in lib. τῶν ὀξέων quodam in loco tum demum exhibendæ aquæ, aut cibi occaſionem adeſſe putat, quum pedes plus reliquo corpore concaluerint: pote καταρ'ρ'όπῳ facto calore & ſpiritu qui prius erat ἀνάρ'ρ'οπος. Hinc liquet caloris ſpiritus, ichoris eſſe fluxum & refluxum, nec non quamdam διαφόρησιν, ut ea ratione hypnotica, & impenſe refrigerantia noceant, egreſſum maligni ſpiritus & caloris a capite impedientia, & difflatum perſpiratumque prohibentia. Quod audiendum eſt, niſi corpus ſit legitime repurgatum. Nam tunc, quoniam non tanta eſt tetrorum vaporum concurſio & ſurſum inclinatio, & tantum alterandi ſeſe offert occaſio, tutior eſt refrigerantium uſus. Quod ne cui mirum videatur, etiam ex ipſa methodo medendi patet, in qua Galen. vetuit ne in febrib. a putredine ortis frigida exhibeatur affatim niſi pepaſim ſignis ἐναργῶς apparentibus 9. Quod ſi tanta cautio in uſu aquæ eſt, multo major adhibenda in uſu τῶν ὑπνωτικῶν καὶ ναρκωτικῶν. Unde non mirum ſi ſomniferis initio morborum datis & comata, & caroticæ affectiones inſequantur. Siſtitur enim in cerebro humor, infligitur, imprimitur, qui ſua mora & ſuppreſsione, quum venenum aliqua ex parte reſipiat, non poteſt non impenſe cerebrum lædere. Præter duos illos modos tertius adjiciendus eſt. Credo ipſe papaverum & conſimilium uſum aliquid habere κακοήθες, & malignum, & ſi non omnium, at ſaltem quorumdam cerebrum inde tantopere læditur, ut ei labes ſæpe, quæ
Cap. 69. libr. 4. Dioſcorid elui non poſsit, inuratur. Quid enim quum omne ſolanum frigidum ſit, tamen τὸ μανικόν, parva quantitate datum præſertim pulvis radicis ejus cum vino facit ſpecies vanas, & imaginationes obſervari, ſed duplicatus hic modus ad tres uſque dies mentis alienationem affert. Ut jam illud ſolanum non tam manifeſtis qualitatibus agat, quam occulta quadam vi ad perturbandam percellendamque mentis arcem: Sic tertia ſpecies ſolatri ὑπνωτική dicitur, quarta μανική. Et non tam æſtimare oportet τὴν μανίαν generari ab uſu ſolatri ob humorum eam qualitatem quam ad generandam maniam & ἔκστασιν Galen. multis in locis Prorrh. requirit, quam a vi quadam quæ ipſius ſolani furioſi τῇ οὐσίᾳ inhæret. Quid non etiam quemadmodum vanæ imaginationes, ſpectra, deliramenta, furor denique ipſe ſolatri uſu inducitur, papaveribus vis occulta mentem moveat & perturbet? Quis tamen dicat: Si papaver refrigerat, & ſomnum facit, cur non potius, ſi forte inepte uſurpatur, aut in tempore, aut in loco, aut corpore, Caron & ſimilem affectum inducit, & non deliria, nugas, falſas imaginationes, & vanas. Ita enim vult Gal. humorum calidorum proprium eſſe turbulentos ſomnos afferre, movere, deliria inducere, frigidorum contra, comata, καταφορὰς βαθείας, lentorem, & ſtuporem. Quid ergo quod vim habet refrigerandi mentem movebit, vigilias inducendo, aut efficiendo ut æger capite doleat, ſaliat, moveatur, ferocem oculum habeat, & læſionem, aut in actionibus quæ ſunt in ſenſu, aut ab arbitrio pendent? quæ omnia, aut major eorum pars τῆς παραφροσύνης a Galen. argumenta ſtatuuntur.
Ad part. 6. ſect. 3. libr. 1. Prorrh. Reſpondere licet. Primum ſi memineris eorum quæ de ſolano dicta ſunt, quod nimirum mentem lædat, non tam manifeſtis qualitatibus quam occulta eaque infeſta vi, idem forte dices de papavere. Ut in quibuſdam turbulenta inſomnia,

& de-

& deliramenta excitet. Præterea dum & obstruit, & spiritus premit, & fuliginem vaporum cerebro ipsi apprimit, & somnum potest inducere, & mentem movere. Hic enim somnus est παραχώδης tamquam comes & assecla τῆς διανοίας βλάβης. Qualem somnum copia vini accersit. Etsi enim vapor excitatus a vino calidus sit, tamen somnum conciliat, & malignitatem suam παραχῶ afferre solet. Sic papaver suapte natura dicamus conciliare somnum, sed ob conculcationem multorum vaporum excitatorum vi caloris febrilis, conflictus fit ob diversas vires papaveris ipsius, & vaporis aut exhalationis inferne excitatæ. Nisi dicas, quod ante demonstratum, & papaveri & solatro inditam esse maleficam vim. Quod credibile omnino est. Et quemadmodum κῶμα ἄγρυπνον a confusione humorum natura diversorum excitatur: Ita quoque hausto papaveris decocto, & elatis multis fuliginosis sursum excrementis, conflictus & pugna quædam ob vires contrarias excitatur. Hinc in somnum propensio, & nugæ. Numquam enim maleficus magis est somnus, & turbulentus, quam quum aliquid est quod cerebrum refrigeret, & propterea ad somnum adducat, & aliquid quod idipsum cerebrum moveat, & excitet. Ne sit mirum ergo si & quis quodammodo sit caroticus, & deliret. Immo & ἄφωνοι delirant. Quamquam hoc cuidam mirum esse possit, quum vix fieri posse videatur, ut deprehendamus aliquem delirare, qui aut veternosus sit, aut caroticus, aut κάτοχος. Quam quæstionem Galen. movit, & in ejus explicatione dissimilis & immemor sui exstitit. Nam ita de ea re sentit: *Nulla sane quæstio est quomodo quis ἄφωνος mente moveri dicatur. Ridicula enim est interrogatio quærere, quomodo quis sciat alium delirare qui mutus sit. Nam quod motus ostendat a ratione alienos, quod exsiliat & inordinate convellatur, hoc desipientiam indicat.* *Contra sentit alio loco: Quomodo nec in comate desipientes, nec in catochis penitus immotis desipientiam cognoscere valemus, sic forsan Hipp. vidit catochi speciem, ut immotum quidem corpus foret, exiguum tamen homo loqueretur, unde dignosci poterat desipientia. Sic credendum loquentibus ipsis ægris declarari desipientiam, completa catoche non amplius ægros loqui.* Ex quibus patet necessariam esse loquelam, ut quis desipere deprehendatur. Tamen dissentanea plane scripsit Galenus. Et tandem pro instituto concludemus fieri posse ut & succus & decoctum papaverum omnino refrigerando somnum inducat, si & corpus bene sit purgatum, & legitime præscribatur. Item potest inducere & soporiferum affectum & deliria, & inania spectra. Tertio, si forte suo fine frustretur vapores fuliginemque sistendo in capite, perturbationem mentis perculsionemque inferet. Tanto autem id facilius fiet, quanto caput est infirmius. Vidi puellam devoratis solatri manici baccis furentem: incredibile dictu quantus calor perciperetur in fronte & temporibus, ut ea ratione tantum febris in capite concepta videretur.

Ad part. 55. libr. ejusd.

Aliis hoc phreniticon: aliis hoc melancholicum videtur.

Omnis humoris maligni suppressio, non multo post in ea parte in qua fixus fuerit sæva edit symptomata pro more & ingenio suo. Credo in cerebro illius puellæ factam esse & suppressionem, & alterationem. Hæc enim illam consecuta est 10. Febriebat semper, & quum deliraret, vana & absurda loqueretur, indecore corpus componeret, non sine tamen doloris vacuitate, non abs re dubitabamus num melancholicum, num phreniticum id esset. Quam-

quam uterque affectus longe diffidet, & causa, & vacuitate, aut præsentia febris. Galen. in Prorrhetico duo annotavit, prius de feroce responso in homine modesto: posterius de distinctione μελαγχολίας καὶ τῆς φρενίτιδος. Quum in homine composito, & moderatis moribus prædito cernimus ferox & superbum responsum, & jam desipit, phrenitidem in vicino esse significamus. Contra quum in natura superba responsum blandum & come, tunc vel metus est τῆς καταφορᾶς, vel ληθάργου. Quod attinet ad maniam & phrenitin & melancholiam morbum idem Gal. diorismos assignat. Nam & phrenitis, & melancholia morbus & mania delirio definitur. Sed phrenitis cum febre assidua est, mania & melancholia absque febre. Rursum quum duplex sit humor melancholicus utriusque affectus auctor, unus ab assato sanguine, alter ab assata bile flava, ille melancholiam proprie dictam generat: hic ob bilis malignitatem, ait Galen. vehementem insaniam affert, quam Hippocr. μανιώδη vocat.

Ad partic. 9. sect. 2. l. prioris Pror.

Ad part. 10. sect. 1 l. 1. Prorrh. Et ad part. 2. ejusdem lib.

Magna hercle hoc loco quæstio oriri possit, an quis maniacus & melancholicus (præsertim in cerebro morbo fixo) sine febre sit 11. Si enim diutius humor cunctatur, cur non putrescit? si putrescit, cur non febrem in capite accersit, aut potius in cerebro? Nam paullo post conabimur docere aliud esse morbum capitis, aliud cerebri. Maxime vero tum quum bilis flavæ in atram bilem fit ὀλιγοποσία, ut Galen. passim loquitur. Ut ingenue dicam quum communis animantium morbus & hostis febris sit, & nullum fere expertem sui habeat, præsertim si quo alio morbo tenetur, vix tantus in cerebro parte principe morbus foveri potest, quin febris oriatur. Sed non tam morbus est universalis, quam, ut jam sæpius docuimus, capitalis & particularis febris 12. Diximus enim in prima hujus lib. historia pulsum in temporibus vehementem esse posse, dolorem capitis insignem, perceptionem caloris in fronte, ut jam in capite foveri febris videatur, quum tamen nil tale in toto corpore appareat. Aut saltem non est ἀνάλογοι. Id Hippocr. primus observavit: *Polycrati febris, sed adeo lenis facta est, Græce ἠπία, ut obscura consisteret, præterquam in temporibus*. Et paullo post: *Pythodoro febris continua ad decimam quartam obscura erat. In temporibus autem apparebat. Ipse sibi ipsi sanus videbatur. Corpus totum a sudoribus perfrigeratum erat, exceptis temporibus*. Item, *Erotolai filio dysenteria fuit et febris, febricula nec ægro ipsi nec multis omnino adesse videbatur, adeo obscura erat: juxta tempora pulsus erat, lingua præ siccitate subalba, moderato siticulosus, et sine somno erat*. Denique eo loco innumeros commemorat in quibus febris tantum in capite esse videretur. Quod nos in 2. lib. nostrorum Epid. annotavimus describentes constitutionem æstatis & principii Autumni anni 1575. quæ plane sicca & squalida fuit, ut per sex fere menses pluvia non fuerit. Similem affectum in puerorum capitibus vocamus σειρίασιν, per τὸ, , vel σειρίασις ἀπὸ τοῦ σειριᾶσθαι, idest, inflammari, & siccari, ut vult Langius, est autem inflammatoria dispositio in cerebro, ut febris si qua adsit, non sit ei analoga. Alioqui vere phrenitis esset. Sic in capite ipso malum consistit, & tandem ait Aphrod. per arterias communicatur incendium cordi, hinc sine putredine febris suscitatur. Plura in lib. 2. nostrorum Epid. 13. Ergo tandem doceamus an in melancholia morbo & mania febris sit. Cerebrum natura frigidum est, & ægre admodum inflammatur. Sed si in meningibus ipsis aliquid esset

Initio lib. 7. Epid.

Lang. Ep. 54. lib. 1.

Probl. 96. lib. 1.

esset inflammatorium, derepente febris oriretur. At in cerebro ipso potest contineri humor, qui licet vim impresserit, & calorem conceperit, quia in substantiam cerebri hæret separatus, & non in arteriis ipsius venisque, ideo obscura febris in toto corpore potest esse aut nulla, quum tamen cerebrum ardeat, & febriliter, ut ita loquar affectum sit. Declarant lethargicorum febres: licet in cerebro ipso humor salsus sit nitrosus & putris. Sed quia pituita est, ideo non est manifesta ἐπίλαμψις. Declarat & apoplexiarum causa quum Gal. dicat eas aliquando generari, διὰ τὴν φλεγμονώδη διάθεσιν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, quod bifariam potest intelligi, vel ut reipsa inflammatoria sit dispositio in ipso cerebro, ut in plethora, & quum sanguis multus est coercitus in cerebro, calfactus, & propterea parenchyma ipsius cerebri inflammans, hinc attonitus homo redditur. Quod in ebriis usuvenire potest. Vel inflammatoria dispositio dicitur per similitudinem quamdam, non quod sit reipsa inflammatio, alioqui phrenitis esset, & motus quidam (nam ait Gal. in Prorrh. caloris est movere, frigoris attonitum & ignavum reddere) sed est dyscrasia quædam in cerebro & diffusio quædam humoris eo modo cerebrum imbuentis, quo & in flammationibus humor partes inflammatus diluit. Quamquam prior interpretatio magis placet: in Hypochondriaca melancholia est diathesis inflammatoria pylori & partium vicinarum, tamen non est febris, aut ea obscura est admodum, ut Aetio placere videtur. Atque propterea Rondeletius agitat Gal. dicentem verum esse quod scribit Diocles de inflammatione pylori, quod si hoc esset, necessario febris sequeretur 14. At ex Galen. non est necesse acutas febres sequi ad inflammationem diaphrag. & hepatis, & similium partium: Idest, insignem oportet esse phlegmonem in iis partibus quæ possit inferre acutam febrem. At si latens si ἐπιφλόγισμα, orietur quidem febris, sed ea lenta & ἠπία, idest, lenis. Quamquam in parte ipsa si humor secretus sit, & si pars ipsa sua natura frigida sit, febris quædam conclusa & particularis esse queat. Ut tandem concludamus, & fanaticus & melancholicus potest in cerebro febrem habere. Declaravit pulsus temporum in ea nostra puella de qua hic agitur, & perceptio caloris in fronte. Ut totum venenum humoris, vel a corpore sursum rapi videretur, vel in cerebro contineri, sed nequiens dissipari & edomari, affectum produceret. Etenim duo sunt commemorabiles loci apud Galenum qui huc maxime pertinent. Prior est in primo Prorrh. *Totius corporis δυσκρασίῃ, sequitur mentis læsio, non aliter nimirum affecto cerebro, quam ipsum totum corpus afficiatur.* Idest, Quum totum corpus male affectum est, cerebrum quoque male afficitur: hinc mentis læsio. Et hæc non solum cerebri τῇ δυσκρασίῃ debetur, sed etiam totius corporis. Et ex hoc loco possumus colligere sæpe ad cerebrum non esse attendendum, sed ad totum simul corpus. Quod huic nostræ virgini conveniebat. Nam totum corpus melancholicum pene est. Locus alter est, *Copia in venis acervata tenue quoddam serum in ventrem confluit (Græce serum ὀῤῥὸς dicitur) & cardialgias parit in os ipsius ascendens, quod omnium partium maxime facultate sentiendi datum est. Bona autem abundantiæ portio ad inferum repens locum, in quem primum deferri consueverat, lumborum dolores efficiet.* Qui locus adnotandus est maxime. Hinc enim scies eumdem humorem varia edere in variis partibus symptomata. Nam idem humor duas habet substantias, unam tenuem, alteram

Ad Aph. 42. lib. 2.

3. locor. affect. c. 7.

Ad part. 21 lib. 2. Prorrh.

Par. 34. lib. 1.

Par. 38. sect. 3. l. 1. Prorrh.

ram crassiorem. Tenuis ἰχὼρ, & ὀῤῥὸς, & λεπτὸν, aliquid dicetur: Unde in febribus, manente causa mali in visceribus ipsis, tamen ὀῤῥὸς, & ipsius spiritus, & ichor veluti animatus & furibundus in longinquis partibus impetum facit.

Sed quoniam incidimus in eam distinctionem, ut diceremus aliud esse membranas cerebri affici, aliud substantiam cerebri, aliud caput, aliud cerebrum affici (quod utrumque eodem pertinet) an id verum sit ex veterum opinione expendamus. Sed hic auctoritates veterum non tam sunt numerandæ, quam expendendæ. Galen. ita loquitur in Prorrh. *Capitis dolor*, idest, *Græce* κεφαλαλγίη, *caput ipsum affectum docet, Catoche autem cerebrum ipsum.* Et alio loco: *Dictum est ante* τὸ κῶμα, *affectum solum ipsius cerebri esse* τῇ ἐκστάσει *contrarium.* Et alio loco clarius: *Cephalalgia caput affici docet, veluti & sensus auditorii læsio cerebrum ipsum. Colli dolor, & manus tremulæ nervorum principium affici demonstrant.* Celsus disputans de affectionibus capitis ita ait, *Nomine capitis nunc significo eam partem quæ capillo tegitur. Nam oculorum, aurium & dentium dolor, alias erit explicandus. In capite autem interdum acutus & pestifer morbus est, quem* κεφαλαίαν *vocant.* At dicet quis, Cephalæa estne morbus ejus partis quæ capillo tegitur? falsum id esse videtur, nam membranarum est. Sed illo loco Celsus non intelligit eam distinctionem quam nuper elicuimus ex Galen. de morbo capitis & cerebri, sed nomine capitis & pericranium, & meninges, & forte cerebrum audit. Tantum nomine capitis non intelligit conspicuas partes nares, aures, dentes, & similia. Ergo aliud est statuere morbum τῆς κεφαλῆς, aliud τοῦ ἐγκεφάλου. Quamquam alius locus apud Galen. quo destruas istum diorismum. Interpretans enim illud: *Ex Cephalalgia aphoniæ*, ait, *ideo hoc dicit Hippocr. quod Cephalalgiam velit esse signum affecti nervorum principii, non autem localem ipsius aphoniæ affectionem esse in eo: Hæc enim aphonia fit sæpe ob tensionem vehementem, vel ob musculorum & nervorum voci inservientium exsolutionem & laxamentum.* Quamquam aphonia sæpe localem habet in ipso cerebro causam. Ex his apparet nervorum principii morbum esse Cephalalg. nervorum autem principium cerebrum est 15. Valere ergo jubeamus distinctionem illam superius adductam. Nisi dicamus contra mentem Galen. ut servetur ipsa distinctio. Cephalalgia est capitis affectio, membranæ enim læduntur, quæ nomine cerebri non continentur. Aphonia autem, est ipsius cerebri affectio. Sic enim a membranis, ad cerebrum ipsum, quod non tam promte afficitur atque illæ, repit affectio. Juvat quoque istam distinctionem, id quod Galen. constituit, dum ait: *Dolor colli fit vel ob affectum ipsum cerebrum, vel meninges, vel spinæ medullam.* Ac si dicat affectum ipsarum meningon, & ipsius cerebri aliud omnino esse, ut illarum affectio numero morborum capitis, hujus autem morbus, numero morborum cerebri accenseatur. Sed hæc dicta sint, ut doceamus nos nil hic obscurum velle scribere, quod legentium animos suspensos tenere possit.

Ad part. 55 sect. 2. libr. 1. Prorrh. — Ad part. 6 sect. 3. libr. 1. Prorrh. — Ad part. 2. sect. 3 Prorrh. — Ad part. 40. lib. 2. Prorrh.

Alii furorem uteri.

Virgines viro maturæ ob quamdam uteri ipsius ἐπιθυμίαν, & σατυριασμὸν, varias incurrunt affectiones. Quis non eidem utero accidere eadem dicat, quæ & peni virili, quem videmus sæpe turgescere, & inflari, ut quædam inde καρδιαλγίη insequatur? forte de furore uteri audiendum illud Hipp. Leonidæ filiæ.

liæ natura concitata aversa est. Aversa in iram excanduit. Ubi ira excanduit, reconciliata est. Medicus non intellexit. Puella mortua est. τῆς φύσεως, nomine uterum intelligit, politico loquendi modo. De causis furoris uteri, & quomodo mentem perturbet, plenissime dictum est in libr. nostro de morb. mulierum. *Ad finem lib. 7. Ep.*

Alii φροντίδα.

Paullo post dicemus, caput totum & corpus totum veluti quibusdam aculeis sibi pungi narrabat. Et tamen eam extra se fuisse ante diximus. Unum autem ex signis desipientiæ, quemadmodum ex Galen. patet, est quum ægri falsas quasdam dolorum imaginationes habent, qui non adsunt tamen. Sic in hac puella hoc videtur forte inane quod punctiones se sentire narraret. Tamen quum ad se redierat, in eodem stabat dicto. Tamen locus est commemorabilis, περὶ φροντίδος apud Hippocr. 16 In visceribus veluti spina esse videtur, ait *Hippocr.* anxietas corripit, lucem & homines fugit. Timor invadit, septum transversum foris tumet, morbus vere corripit. Affectus est vere melancholicus. Et quæ eo loco scribuntur, ea omnia puellæ tribui posse videntur. Ceterum meo judicio, quod in corpore est ἄση, & ἀλύκη, id in animo φροντὶς esse potest. Est autem quædam anxietas mentis ad rem aliquam nimium attentæ. Ut in amasiis evenire potest. Quamquam ἀλύκη & ad animum referri potest, nam ἀλύειν Galen. interpretatur, quum non quiescimus, sed nos ab uno negotio continuo ad aliud traducimur. Atque ut expediamus illam particulam de pruritu: hic adesse potest in mensium suppressione & orgasmo, ut omnino fecerit inepte medicus qui territus quibusdam symptomatis sanguinem miserit. Illa enim quæ & in non menstruis mulieribus, & virginibus adsunt symptomata, perturbationem a motu naturæ, aut potius conatu, in ciendis mensibus significant. Unde Hippoc. ita scripsit: *Quibus ex rigore febres laboriosæ, muliebria his decurrunt. Et cervix dolens hæmorrhag. significat.* Et paullo post, *Quibus per nares spes est ut per caput quatientia, & sonitus sanguinem profundant, profundunt hi, & muliebria deducuntur, maxime si circa spinas æstus fuerit. Forte & id dysenterias facit.* Sic quum febriunt mulieres, & metus aliquis aut opinio eruptionis est, cave ne quid temere tentes. Immo & in plerisque post ista symptomata eruptionem mensium tempus præstitutum antevenisse vidimus. Nunc audiamus Hippocr. qui affectionem hujus puellæ videtur depinxisse: *Morbi circa caput & viris & mulieribus vehementissimi sunt & diuturni fiunt & adolescentibus & virginibus, in tempore pubertatis, maxime quum menses appetunt. Mulieribus in capitis dolore eadem omnino fiunt, quæ & viris. Verum puncturæ illæ pruriginosæ, & affectiones atrabilariæ, his minus quam viris, nisi menses omnino aboleantur.*

Ad part. 16. lib. 3. Prorrh.

Ad finem 2. de morbis.

Ad Aph. 56. lib. 7.

Part. 50. Sect. 3. lib. 3. Prorrh.

Libr. 2. Prorrh. In quem Gal. non scripsit.

Alii Catubuth veterum. 17

Arculanus de ea affectione ex Mesuei opinione abunde edisseruit. Et non est sicco pede prætereundum id quod de ea affectione dictum est: *Melancholia duas famosas species habet, una Catubut dicitur, altera Eros. Catubut nomen invenit a quadam specie araneæ quæ movetur super aqua diversis motibus, & sine ordine. Catubut est species melancholiæ plurimum eveniens mense Februario non expectans ad ver usque ob subtilitatem humoris melancholici. Nam generatur a melancholia genita per adustionem choleræ, aut melancholiæ, in qua forte*

Cap. 16. de melanch.

forte caliditas non multum adurens remanſit. Et ſic licet ſit cum motu plurimo, non eſt tamen cum rixa, immo cum timore. Signa & cauſæ amplius explicantur, ut ad librum recurrere eum oporteat qui plura deſideret. Hic ſane affectus quadrare noſtræ virgini potuit in multis ſignis ipſius morbi deſcriptionis. Eo tempore morbus apparuit quod ab Arculano deſcriptum eſt, & quum in ea menſium eſset ſuppreſſio, quæ quidem ut lib. de virginibus ediſserit Hippocr. horrendorum ſymptomaton cauſa eſse ſolet, non formidavimus iteratam venæ ſectionem. Quod nunc dico valde notandum eſt. Etenim quum in omni morbo melancholico luculenta venæ ſectio ſuſpecta ſit, in hoc ſolo catubut, ſpecie melancholiæ eximia ad ſyncopin ſanguis mittitur. Quod arguit aliquid eſse in eo morbo quod in ceteris melancholiæ morbi formis non animadvertitur. Si enim ſuppreſſio aliqua ſolemnis ſit, præſertim ſanguinis aut per mariſcas, aut nares, aut uterum, quæ hunc morbum invexerit, non erit extra rem copioſe ſanguinem demere. Quis eſt enim qui tam audacter ſanguinem mittat ſi ejus propria generatio ſpectetur, ex atro videlicet ſucco per aduſtionem bilis generato? Plura vide apud Arculanum cap. de Cathubuth.

Arcul. Capit. de cura Cathubuth.

Aliquando ad ſe redibat.

Præclara eſt quæſtio, quum ex antedictis conſtet & diatheſin, & cauſam in cerebro eſse, cur non malum perſeverabat? cur non ſemper delirabat? Cur quies aliqua conceſsa eſt? Et quod mirum eſt, etiam flagrante malo quum moveretur de quibuſdam amicis qui eam deberent inviſere, quibus iſta occulenda erat infirmitas, virgo illa cogebat ſeſe, & quod nos obſervavimus, demordere videbatur labium, quaſi vellet vocem continere ne quid inſolens effutiret. Egreſſis illis amicis, quorum præſentia verecundabatur, paullo poſt more iſto garriebat & jactabatur. Ante quæſitum eſt, an quum in parte aliqua diſpoſitio aliqua eſt, & impreſsa infirmitas, nec non materia adeſt, malum & dolorem perpetuum eſse neceſse ſit? Hoc enim diſtinguuntur vertigines per protopathiam natæ, ab his quæ compatiendi lege eveniunt, quod illæ diu perſeverant, hæ fugaces ſint. Sed illud verbum, perſeverare, & fugax eſse magnam habet latitudinem. Nam quum dicitur malum perſeverare, non ita dicitur, ut quamdiu διάθεσις adſit, malum quoque urgeat, ſed per comparationem cum eo dolore, vel eo malo quod vi ſympathiæ fit, dicitur diuturnius eſse, quam id quod ex eventu accidit. Item ſi vis ipſius diatheſeos ſpectetur, quum in parte aliqua eſt, minima occaſione malum accerſit. Et in eo ſpectatur perſeverantia iſta. Accedit quod dolorum & morborum alii ſunt acuti, chronici alii: quoniam acutorum breve eſt tempus, ideo ſi cauſa in parte fixa eſt, malum quoque figitur & perſeverat: Si chronicus, figitur quidem, ſed tamen non ſemper affligit. Ut in febre continua eſsentiali quoniam cauſa delirii certo tempore furit, & nondum parenchymati ipſius cerebri inuritur, ideo fugax eſt delirium, ſed in febre ſymptomatica phrenitis ipſa delirium habet aſsiduum, quoniam aſsidue cauſa fovetur, & ut loquitur Galen. in cerebro ὑποτρέφεται διάθεσις φρενιτική. Quum autem cauſa diu fixa eſt, & morbus per ſe chronicus eſt, quoniam habet quædam momenta & inclinationes, non perpetuo affligit. Nunc ſententiam Galen. audiamus de diſtinctione affectionum fugacium cauſam, & fomitem in parte non habentium, & earum quæ perſeverant: *Quum videris quempiam*, ait, *cum ferocitate deſipientem, & ſi paullo*

Ad particul. 25. ſect. 1. lib. prioris Prorrh.

Ibid.

paullo poſt ſedetur, cognoſce mentem non febris ratione læſam, ſed phreniticam ſubaudi affectionem, quæ poſt adaucta, ferina tibi videbitur. Vis ponenda in verbis, *Et ſi paullo poſt*, ut contra adverſarius dicat non continuam eſſe deſipientiam quæ paullo poſt ſedetur. Et revera objectio habet aliquid probabile. Sed verba Græca & litteræ ſenſus aliud ſonant. Legitur enim κἂν ὀλίγον ὕστερον παύσηται: Ideſt, etiam ſi poſtea paullum ceſſaverit, & ceſſare viſa deſipientia fuerit: Ideſt, ut ſit remiſſio aliqua (quod alio τὰ πολλὰ dolorem non ſentire dicit) ſed non intermiſſio. Nam ſi abſoluta intermiſſio eſſet, aliunde malum eſſet repetendum, & non in parte ipſa cauſa firmaretur. Et ad eamdem ſententiam paullo poſt dicit: *Migrationes ſymptomatum, Græce μεταπτώσεις, ex migrantibus fiunt humoribus. Nam firmatos ſtabilitoſque una in parte humores, ſpecies una ſymptomatis, tum naturæ partis, tum humoris virtuti peculiaris, conſequitur. Et quod phrenitis in ipſis duret, ex eo firmatum in capite eum qui affectionem parit, ſuſpicio eſt.* Atque reperio humorem tribus modis morborum parere poſſe, per ſympathiam, ut quum a parte longinqua transfertur, ſive ejus ὀῤῥὸς tantum transferatur (quod fere fit) ſive μετὰ τοῦ ὀῤῥοῦ καὶ ἰχῶρος, craſſior quædam pars. Et translatio vere dicitur: vel quum in parte eſt. Idque trifariam dicitur fieri: ſi perfluit tantum venas, ut in febrium deliriis, ſi transgreſſis trajectiſque vaſis jam in parte ipſa impreſſionem fecit, ut in lethargo, phrenitide, catocho. Tertio, ſi ſit etiam in eadem parte, ſed latius ſumta μετάῤῥυσις καὶ κατάῤῥους. Ita enim quodam in loco μετάῤῥυσις καὶ κατάῤῥους, pro eodem ſumitur, ut κατάῤῥου nomine intelligatur transfluxio de loco ad locum. Exempli cauſa, quum humor occupat ventriculos cerebri, peculiarem quamdam invehit affectionem, ſi ſubſtantiam, novum genus morbi, ſi in nervos auditorios, aliud: ſi in opticos, novum quoque parit. Et hoc in eodem cerebro fit, & proprie μεταῤῥεῖν dicitur. Itaque humor contentus in parte aliqua, & fixus firmatuſque continuam quamdam affectionem facit, facta comparatione cum cauſa fluente, & non fixa: non quod ſemper dolor adſit: nam omnis humor certo quodam tempore, certos habet ratoſque motus & inclinationes, Si in cerebro quidem humor ſit, ſed deerret, varias affectiones parit, prout in hanc, aut illam partem repit. Atque eo modo hunc ſcrupulum eximere oportet.

Ad particul 27. ſect. 2. lib. 1. Prorrh.

Ad part. 27. lib. 1 Prorrh. ſect. 1.

Pulſus tardus, aliquando frequens.

Si quæ materia tantas in cerebro perturbationes afferebat, in vaſis majoribus inter alas & inguina interjectis coercita putruiſſet, alius pulſus fuiſſet. At congener erat corpori, morbo congener. Nam melancholicorum talis pulſus eſſe ſolet. Et quoniam de eo pulſu in priore Conſiliorum noſtrorum Tomo diximus, hac ſuperſeſſuri ſumus ampliore explicatione.

Aculeis pungi corpus narrabat.

De punctionis ſenſu diximus ante in explicatione vocis φροντίδος. Et quum curatio illius morbi præpoſtera fuiſſet, nullaq; criſis inſecuta fuiſſet, niſi quod ea quamdam excretionem, & potius ſecretionem in caput feciſſet, ac ſi κατὰ τὴν ἀπόθεσιν criſin moliretur, non mirum ſi materia quæ criſi κατ' ἔκρουν, aut per ſudores, aut alio modo excerni debuiſſet, recruduerit, & ſuppreſſa ſeipſa deterior facta fuerit, unde punctiones & lancinationes.

Tandem quum ex alto cecidiſſet, levius malum eſſe viſum eſt.

Forte

Forte quum tumultuaretur ex alto cecidit, & offensus est pedis articulus: Illaque laborem sensit & dolorem, & tranquilliore cœpit animo esse. An casus iste novam mutationem afferre potuit? Galen. est locus valde præclarus, ubi docet morborum quamdam fieri μετάπτωσιν, idest permutationem, ut mutuo sese excipiant morbi & symptomata. Narrat enim se vidisse quemdam qui paraplecticus foret, obortis quibusdam lumborum doloribus convellebatur. Deinde desinebat convulsio, deinde redibat paraplegia, & sic deinceps. Id quod quum raro fiat, mirandum fuit. Sed id quod hoc loco dicimus magis mirum esse debet. Nam nostris temporibus visus est phreniticus qui per novem dies insigniter & febrierat & deliraverat. Quum novo die omnia recruduissent, nocte e lecto desurgens, manum violentam decumbenti Medico afferre voluit, a ministris deinde coercetur. Fingit somnum, inopinato exsilit e lecto, & fenestram appetens, eamque persiliens, in aream locum altum valde decidit. Forte aderant quidam colloquentes, qui decidentis corpus sostinuere. A casu isto, quum alioqui fere illæsus esset, delirio est absolutus. Sic discussa est miraculo materia morbum faciens. Et apud Hippoc. Cuidam aderat crurum rigor diuturnus. Forte in lapidem cecidit, læsum caput est, vertigo oboritur. Desiit malum vetus. Sic credibile huic virgini evenisse, ut casum ob istum paullum resipuerit.

Ad part. 26. lib. 3. Prorr. h. — *Anno, 1575.* — *5. Epid.*

Malum auxilia eludebat. Relicta sine remediis convaluit potius.

Melancholici vulgo Medicomastiges, & flagella Medicorum dicuntur: Est enim is humor indomitus & efferus. Sed dicat quis, an qui suppressus humor menstruus fuerat tam sæva inducere potuit symptomata? Ita hercle: quamquam id non videtur Galeno. Contra Hippoc. hic enim ita scripsit: *Quæ quum tantula ferocitate (Græce πὰ ἐπ' ὀλίγον, cujus vim paullo ante exposuimus) in desipientiam pellunt, melancholica, si vero ἀπὸ τ. γυναικείων fuerint, ferina. Quo modo coriarii filiæ evenit.* Galen. in Com. ita ait: *Quum autem ii qui melancholice delirant promti sunt ad inferendum propinquis malum (quod κακουργεῖν vocat) si κακουργίας μεγάλας ποιῶνται, idest, si malefici magis fuerint, παρακρούσεις θηριώδεις vocitantur. Sed quod talis desipientia ferina oriatur ex suppressione purgationis menstruæ, nec prorsus verum, nec magna ex parte. Nam si melancholicus fuerit sanguis, & in cerebrum ierit, talem affert παρακοπὴν: & sic in ceteris.* Sic non negat quidem deliria, & alienationes mentis ob unam mensium suppressionem evenire posse, sed illas negat esse ferinas, & maniacas. Quod forte probabile est. Nunc audiendum cur dixerimus tam effrene malum remediis recruduisse, iisdem sublatis cessavisse. Idipsum multarum rerum gnara antiquitas observavit. Ita enim Aetius scripsit: *Operæ pretium est nosse multos melancholicos ægrotantes in tempore curationis nil commodi sensisse. Dimissa vero curatione restituti sunt, natura ante curationem prævalente contra morbos debiles ex medela factos. Sic remissionem naturæ dare oportet. Nam una cum curationibus videtur affligi. In quiete vero invalescere, & superare morbos jam antea attenuatos.*

Part. 31. lib. 3. Prorrh. — *Cap. 10.*

Ante dysenteria crudelis eam afflixerat.

Tenasmus & dysenteria eam valde duobus ante annis afflixerat. Et in recto intestino ulcus depascens obortum fuerat, quod fere ἀνίατον erat. Credibile est in illa restagnare & succrescere humorem indomitum, sive pituita falsa fuerint, sive succus melancholicus ad atram bilem accedens. Et si quis non credat pituitam fal-

falsam posse tantos morbos accersere, audiat Hippocratem de secunda specie causi a pituita falsa disputantem. In causo non legitimo pudendi livor supervenit, & testiculus intensus judicatorius est. Et Galen. ait igneam caliditatem & urentem excitari ob fumosam substantiam a pituita falsa excitatam. Et Hipp. Tenasmos & inflammationes sedis ab ea pituita falsa excitari fatetur. *Part: 13. lib. 4. Acut.*

Verebamur de sphacelo cerebri.

Quid sit cerebrum σφακελίζειν, diximus in nostris Definitionibus medicis. Ceterum observarunt primarii Medici post diuturnos capitis dolores siderationem meningon ipsius cerebri evenisse. *Hippoc. lib. de Fistulis.*

Id congenitum.

Rescivi enim ex parte patris multos fuisse qui stulti fuerint, & ad deliria, melancholicasque perturbationes proclives 18. An autem morbi sint congeniti, in prima hujus libri historia ample disputatum est.

Multa remedia ultro tentata sunt: quorum capita strictim percurremus, & eorum formulas aliquas perscribemus. Sæpius secta vena: data pharmaca & enemata cum melle mercuriali & confectione hamech. Galli exenterati capiti sunt admoti: Cucurbitulæ scapulis. Zibetum cum cottone pudendo applicitum, betonica capiti, præsertim fronti, cucurbitulæ in femoribus. Item & hæc.

℞. *Fibrarum ellebori albi. ℨ j. seminis seseleos & pœoniæ. an. ℨ ſ. radicis azari. ℈ ij. buglossi, scolopend. melissæ, an. m. j. florum cord. p. j. fiat decoct. in colatura dissolv. Elect. diacarth. & de succo rosarum. an. ℨ ij. fiat potus.*

℞. *Massæ pilul. sine quibus, cocciarum, & fœtid. an. ℈ j. pulveris hieræ diacolocynth. ℈ ſ. cum syrupo viol. fiant pilulæ deauratæ.*

℞. *Florum nenuph. lactuc. portul. & florum violarum. an. p. j. fiat decoct. ad ℥ iiij. & cum ℥ i. ſ. syrupi de nenuph. fiat potus cap. hora somni.*

℞ *Decoctionis salviæ, majoranæ, mentæ, meliss. stœch. chamæ. meliloti lib. iiij. colentur per cineres sarmentorum: adde express. ℥ iiij. foliorum senæ mundatorum ebullitorum in vino albo pro embroche totius capitis, & affusione ex alto.*

Ad ea omnia, quæ de eo morbo tractata sunt, duo adjicere oportet: Prius est, quod vulgo omnes medici calidos fotus & embrochas ad dolores capitis instituant. At quum superius paullo demonstraverimus maximam partem dolorum capitis esse ab humore, aut per se calido, aut a vapore, aut ab adusto, concluso, & ob difflationem prohibitam quadamtenus putrescente, frustra tot lixivia ex calidis Cephalicis instituunt. Itaque hoc monitionis loco mihi & aliis scriptum sit.

Posterius est quod omissum balneum universale fuerit, quod tamen hic primas tenet, tum ad contemperandos humores, tum ad corporis perspiratum, tum ad restinguendum incendium. Et maxime in Melancholia morbo convenit, præsertim quum est per adustionem humoris, sive affectum sit cerebrum, sive in mesenterio malum consistat. Revera si non ita alienato fuisset animo, id tentavissemus: Sed in tanta rerum confusione valde de remediis est dubitatum.

Accomodate ad id quod nunc diximus, Galenus de usu balnei in dolore capitis ita statuit: *Interdum ab initio morbi febres sunt mites, sed ab initio tamen symptomata gravia caput infestant, vertigines pulsationes temporum, &* *Ad par. 42. lib. 4. Acut.*

alia,

alia, ob exustionem, vel exhalationem humorum in ventriculi corpore contentorum. Sane, capitis solius quovis aliter modo habentis caliditatem balneum juvat. Et ptisanæ cremor pro sorbitione satis est. Verum quum spiritus calidus & flatuosus ob humorum pravitatem ad caput fertur, lavare hos non confert.

Calamitosum hujus virginis fatum.

Circa finem mensis Sextilis anno 1576. quum molestias tulisset, & propter assiduum capitis dolorem insomnis diu fuisset, cardiogmo se tentari dixit. Tandem in febrem incidit. Ejus febres non erant vehementes, sed lentæ erant & malæ. Et earum vis & venenum in cerebrum ipsum impressionem quamdam faciebat. Caloris sensus erat maximus in fronte & temporibus. Et tumor erat μυξώδης, ad ossa bregmatis parte sinistra, die Martis horruit. Nocturna febris, secta vena. Die Mercurii eadem: de nocte nugata est & παρόλεγε. Mane perseverabant nugæ, nec ad medicamentum capiendum adduci potuit. Tandem precibus victa sumsit. Visa est resipere. Ad nonam vespertinam eadem manebat. Tamen identidem capitis dolorem querebatur. Media nocte custodibus obdormientibus e lecto surrexit, cubiculum exiit, aut e fenestra cecidit, aut caput ad lapidem prædurum & obtusum, aut ad mensam plumbo obductam quæ propter culinam est, offendit. Attonita ex ictu casuve facta est, vomuit. Nil in cute apparebat. Sex horis post interiit 19. Ossa bregmatis effracta erant, & intro detrusa, reliquum os ad suturam a litera λ, nomen sortitam fissum erat. Musculus temporalis plane contusus. Non narrabant cadendi modum, immo subcelabant matrem. Atque hoc valde calamitosum fuit. Forte duobus ante diebus deprehensus erat tumor ea parte sinistra præ capitis dolore obortus. Et is fefellit nos. Nam non eminebat a casu isto. Ignoratus cadendi modus fraudi fuit, & tam repentini fati causa. Nam aliqua arte provisum fuisset; quamquam casus iste letalis omnino erat, nec umquam restitui potuisset. Suspicabatur mater violentum aliquem casum, nos vero celere hoc eventum tribuebamus vi doloris ipsius capitis. Et qui designabatur locus a matre, ex quo cecidisset, non faciebat opinionem tantæ rei quanta latitabat. At magni refert in morbis similitudine rerum non falli, nec præjudicatæ opinioni nimium insistere. Quum enim multis id calamitosum fuit, tum huic virgini infaustum, saltem enim omnes nos suo functi fuisemus officio.

ANNOTATIONES.

1. *Pilositas in brunis præsertim est melancholiæ signum. Quod Arculanus cap. de melancholia annotavit.*

2. *Nigrities capilli calidum temperamentum non indicat.*

3. *Galen. in commento dicit Hippoc. duo observasse, ætatem, & naturam. Ætatem, ut qui calidiores ratione ætatis essent, ægrotarent: naturam ut in frigidioribus natura, quibus cutis densa foret, excrementum facile subsisteret, & ob eam causam malum afferret.*

4. *Quoniam noctis humiditas calorem quodammodo temperat, dici autem calor & siccitas febrilem calorem auget, videtur non absque ratione dicere Hippocr. febrem diurnam ad tabem ducere: impense enim siccatur corpus ac tabescit. Vidimus tamen omnes nocturnas febres malas esse, & magnam virium jacturam attulisse.*

5. *Galen: ad particul. 71. lib. 3. Prorrh. docet febrium ardentium esse hæmor-*

morrhagias movere, quia & sanguinem fundunt, & ἐς τὴν κεφαλὴν ἀναφέρουσι. *Huc pertinet illud 2. Epid. sect. 1. sanguinis e naribus largus fluor liberat sæpe ut Heragoræ contigit, cujus Medici non erant gnari. Hic taxat Medicos diebus criticis manantem sanguinem supprimentes.*

6. *Hinc cap. 4. lib. 2. Meth. med. Fernel. arguit Medicos qui ex stillicidio sanguinis e naribus, vel urinis rubris captant occasionem secandæ venæ.*

7. *Et ad part. 32. lib. 3. Prorrh. vocat quamdam alienati judicii & mentis speciem* περιφέρεσθαι τῇ γνώμῃ, *politico loquendi modo,* il est esgaré & fourvoyé de son entendement.

8. *Tamen miror cur Galen. loquens* περὶ θορύβου καὶ παραφροσύνης, *in pulsu Hypochondrii, non dicat* τὸν θόρυβον *esse prodromon delirii. Sed in contrario accipit sensu.*

9. *In Picardia utuntur etiam in placentulis semine papaveris albi sine noxa ulla.*

10. *Ad hunc locum pertinet problema Aphrodisæi. Cur tam vinum quam aqua delirium & maniam inferat? Aqua id facit obtrudendo, &c. Legatur locus Problem. 94. lib. 1.*

11. *Hippoc. fere initio lib. de morbo sacro vere melancholicorum signa exhibet, & quomodo statim resipiant, rursus perturbentur. Et Arculanus docet mulierum melancholiam deteriorem esse, sed rariorem.*

12. *Arculanus docet viros potius melancholicos fieri, quam mulieres: sed deteriorem in mulieribus esse affectum, quod a fortiori sit causa.*

13. *Melancholici vocantur non solum ii qui nigram excernunt bilem; sed & ii qui jam habent in solidis partibus talis constitutionis structuram. Ideoque qui sunt corpore squalido, sicco, macro, quique curis, vigiliis, ægritudinibus, perturbationibusque animi concutiuntur, ii melancholiæ sunt obnoxii.*

14. *In Historia prima jam annotavimus sæpe efferri tetrum vaporem & inflammabilem in plerisque, qui spiritus capitis incendens intemperiem calidam, & valde molestam infert cerebro. Quod & huic evenit & plerisque, ut alibi annotavimus. Et puella hæc nobis narravit affirmavitque quum Poissiaci degeret, monialium imprudentium consilio affusam esse fronti calcem vivam ad capillos exurendos. Nec enim est quod quis dicat aliud esse* τὴν φλεγμονὴν, *aliud* φλεγμονώδη διάθεσιν. *Si quidem pro eodem sumuntur a Gal. Etenim Com. ad part. 13. lib. 1. Prognost. ait rubere oculos aliquando ob phlegmonem cerebri: lib. vero 7. Aphor. de eadem causa loquens ait, rubere oculos ob diathesin phlegmonodem, sic confundit.*

15. *Mania tribus modis sumitur. Primo modo pro ingenti delirio, ut Hippoc. part. 32. lib. 1. Progn. docuit loquens de pulsu Hypochondrii. Secundo modo pro delirio sive febri a calido humore, aut calida dispositione cerebri. Tertio modo pro quadam mania a frigido humore. Quod autem a calido humore sit etiam sine febre, & discrasia cerebri, ita Galen. qui locus huc valde pertinet cap. ultimo lib. 2. de causis sympt.* Reliqua quidem omnia deliria ex mordentibus & calidis oriuntur succis, qualis maxime flava bilis. Sæpe etiam ex calidiore cerebri intemperie, sola illa quæ melancholica vocantur frigidum succum pro causa habent. *Sic propter melancholiam proprie dictam, & phreniticum delirium, & maniacum, & paracopticum in febrium vigoribus, a calido vapore, & intemperie nascitur.*

16. *Non est quod quis subterfugiat, dicendum & membranas cerebri posse principia nervorum dici. Nam in prognosticorum Com.* ἀρχὴ τῶν νεύρων *cerebrum dicitur.*

17. *Inter locos ceteros est quidam commemorabilis lib. 2. de morbis mulierum ubi disputat de quodam affectu quem vocat atram bilem in utero. Et ejus edit signa.*

18. *Punctionem istam melancholicis propriam veluti esse Aristoteles cap. ult. lib. 7. Ethici proponit*: Qui natura atrabilarii sunt, ii semper requirunt desiderantque medicinam quod eorum corpus continenter pungatur, & vehementes semper habent appetitiones. *Aristot. illo loco docet semper nos dolori contrarium appetere, etsi illud difficile sit.*

19. *Scribitur vel Catubut sine* h *aspirante, vel Cathubuth.*

20. *Quomodo semen vitiatum parentum, idest, labe aut epileptica, aut arthritica, aut consimili infectum, istam imbecillitatem ad posteros transferat, ad finem Comm. in Aphor. 28. lib. 6.*

21. *Fundum ventriculi deprehendimus subrubrum; & maculis rubris perspersum, ac si ictum aliquem vimque passus fuisset. Admirationi nobis id fuit. Ac credo a casu fuisse.*

HISTORIA QUINTA.

U*Xor Consulis Regii morbo febreque populariter grassante occupatur. Febris* ἠπιώδης, ἀσώδης, ψηλαφώδης. *Incendium summum in partibus imis erat: jactatio* ἀνέμετος. *Alvus liquidis excrementis ferebatur, fœtidis. Ne minimum manus appulsum ferebat. Nocte exacerbationes. Circa auroram diebus criticis indicantibus* ἄσφυγμος *pæne erat, corpus sudoribus frigidis, modo universo in corpore apparentibus, modo in cervice & claviculis diffluebat. Ad nonum diem corpus puncticulis pulicum morsus referentibus maculatum erat. Vires admodum effœtæ. Tandem serosis multis evacuatis sine manifesta crisi est judicata.*

COMMENTARIUS.

QUum mentio injicitur morbi populariter grassantis; tacite mos morbi & ingenium explicatur. Nec enim abs re Hippocrates in quovis morbo τὸ ὀξὺ spectandum putat, καὶ τὸ θανατῶδες. Illud vim acutiemque morborum significat ex peculiari corporum natura humorumque dominatu natorum: hoc vero insinuat illud quod ab eodem τὸ θεῖον nuncupatur. Sed has difficultates excutere nunc temporis spatium non est. Satis est hoc loco meminisse ejus quod dictum est in Prognost. Oportet impetum morborum ἐπιδημεόντων considerare. Laurentianus vertit, *morbos exsuperantes*; sed male, quum ἐπιδημεῖν grassari sævireque in vulgus significet: Item temporis constitutionem tenere oportet. Nos pluribus explicaremus & morborum qui tunc temporis vagati sunt, & qualis fuerit temporis constitutio, nisi in lib. 1. Epidemiorum nostrorum res tota pateret. Tantum de duobus monere oportet; hiems præcesserat rigidissima, quæ partes internas labefactaverat, & revocato, potiusque conculcato intro calore eas adusserat; ut fere νεκρώσεως metus foret. Secutum ver satis morbosum, æstas ferventissima, & seri acerrimi bilisque infestissimæ genitrix: ut mirum non sit si tanta morborum fetura fuerit Immo adeo partes internæ, & prælertim nervosæ, affectæ fuerant cæli inclementia, ut quibus a lithotomis

Par. 40. lib. 3.

Hoc fuit an. 1573.

mis detractus e vesica incisione fuerit sanguis, eis suum diem obire necesse fuerit. Aphtharum & morbillorum magna fuit ilias. An non tum vitio cæli, tum eximia quadam putredinis qualitate, quam natura frangere ac domare non potuit?

Febris κοπιώδης, ἀσώδης, ψηλαφώδης. TEXTUS.

In Prorrhetico ita Hippoc. fauces si parum exasperentur, frons doleat, contrectatique fatigentur, atque in stragulis & vestimentis doleant, quæ ex his augentur difficilia exsistunt: In Græco legitur ψηλαφώδεες κοπιώδεες, cum distinctione, non autem conjunctim, ut κόπος ad τὸ ψηλαφῶδες referatur: τὸ δὲ ψηλαφῶδες, non eum significat qui palpatur & contrectatur, sed qui palpat & contrectat, ut ex alio loco patet. Et non diceret Hippoc. κοπιώδεες, sed ὀδυνώδεες: nec enim κόπος, sed ὀδύνη ad molestam tactionem sequitur, idest, si quis ne blandæ manus appulsum ferat, quin doleat, quæ affectio hinc sequitur, ὀδύνη proprie dicitur. Plura in nostris Definitionibus in voce παράφρασις ἀσαφής. Porro περὶ κόπου καὶ πυρετοῦ κοπιώδεος non dicam: sufficit tantum dicere febres laboriosas, & a tenuibus ichoribus nasci, & a crassis humoribus. A crassis, ut quum Hippoc. ait, urina crassa alba in quartanis laboriosis exit. In Com. Galen. Laboriosas febres nominat, non quas multa antegressa motio peperit, sed omnes in quibus aliquis laboris & lassitudinis sensus exsistit. Et nunc de laboriosis excitatis ex multitudine crassorum humoris. De ichore autem febrem laboriosam pariente; ita in lib. Acut. Causus fit quum venulæ arefactæ ichores attrahunt, &c. Item, febris vehemens habet, & corpus veluti a lassitudine ossearia (Græce ὀστοκόπος) laborat doletque. Et hæc de lassitudine spontanea. Gorræus & ὀστοκόπον, & alias ejusmodi lassitudines ab immodico labore repetit, sed male. Quamquam & motio vehemens id facit: sed sæpe & quies, & a quiete suppressio excrementi id committit. Itaque dicemus febrem laboriosam esse in qua lassitudinis sensio est maxima sponte excitatæ, ut æger ne minimum manuum appulsum, & motionem ferat: immo ne vestimentorum appositum & onus ferunt. Tali febre laborabat nostra ægra.

Part. 16. *sect.* 3.

Ad part. 33. *lib.* 1.

Part. 2. *sect.* 4. *l.* 9. *Epist.*

Par. 1. & 2. *sect.* 4. *lib. Acut.*

Jactatio ἀνέμετος.

Jactatio Græce ἄλυς καὶ ἀλυσμὸς dicitur, de quarum vocum significatione paucis dicam, quoniam de iis copiosius in nostris Definitionibus Medicis. Apud Galen. duplex est ἄσα, sive ἀλυσμὸς, unicus ναυτιώδης, alter ἀνέμετος. Ita enim scribit, bifariam ægri sunt ἀσώδεες, uno modo quum virtus a corpore gravatur, nullamque figuram retinent ægri, alio modo quum os ventriculi a pravis mordetur humoribus. Priores perniciose afficiuntur, posteriores sunt nauseabundi. Et plenius in Progn. περὶ ῥιπτασμοῦ καὶ ἄλυος ἀλύουσι ægri, idest jactant sese & priorem corporis figuram non retinent, sed subinde immutant, aut ob ventriculi κάκωσιν, affectionem significat, aut ob virium debilitatem, ut corpus ipsum ægro & naturæ sit oneri. Quod est intelligendum, nisi æger mollior & delicatior sit, ut qui minima re offendatur, & doloris insolens jactetur. Ideo in fine dixit, vide an æger sit numerandus inter homines leves, qui facile remittunt ac concedunt, & vinci se patiuntur etiam re levi. Leonicenus male illum locum interpretatus est. Ad duas illas causas, aut signa τοῦ ἀλυσμοῦ, nempe oris ventriculi ab acri humore demorsi, & ἀρρωστίαν malignam qualitatem accensebis. Immo, virium infirmitas istius ἄλυος non videtur

Ad part. 43. *lib.* 2. *Prorrh.*

Ad part. 19. *lib.* 1.

detur causa, quum sæpe post magnas evacuationes multos videas valde imbecillos, qui quiescant, nec subinde mutentur. Itaque aliqua latens causa, ut venenata qualitas esse videtur, quæ homines jactari, & conflictari (quod Græce δυσφορεῖν dicitur) faciat, & proinde infirmitatem afferat, unde major occasio inquietudinis. Sed assignare jactationis causam infirmitatem virium (pace Hippocratis dicam) non est æquum. In pestilentibus febribus, & in grumo sanguinis ῥιπτασμὸν videmus, a maligna qualitate vires labefaciente, & spiritus dissipante. Sed de his alias.

ἄσφυγμος.

Mos & ingenium febrium id temporis vagantium erat admirabile & stupendum. Nam quum febris exacerbationes in noctem inciderent, necnon vacuitas somni adesset, sub auroram, præsertim diebus contemplabilibus ἀσφυξία, & veluti pulsus intercalaris, & qualis morientium esse solet, observabatur. Quod ego verum esse assero. Adeo ichor aut humor qui febrem faciebat erat efferus & ἄπεπτος, & quem natura fere aggredi non audebat. Talis seri dominatum videtur expressisse initio lib. 2. Epid. Et historiam morborum eo tempore vagantium aperte in nostris Epid. explicuimus 2.

Ad nonum diem corpus veluti puncticulis pulicum morsus referentibus est maculatum.

Ceteris omnibus omissis, quod explicatio ex nostris Epidemiis eruenda sit, in explicatione istarum puncticularum operam impendemus. Video enim eruptionem istam sæpe Medicos terrere, ut nil audeant tentare, sæpe audacius aliquid facere, unde periculum ægris creatur. Itaque quantum ex veterum & recentiorum scriptis venari poterimus, in hunc locum concludemus.

In febribus totum corpus aliquando maculatur & inficitur, aliquando tantum pars una. Item quæ in cutim erumpunt aliquando ut abscessus sunt aliquando ut morbi. Quod valde notandum est. In parte corporis erumpunt pustulæ quædam ut Epinyctides, Therminthi, &c. id genus. Aliquando & in parte corporis maculas morbillos referentes efflorescere vidimus, prout una pars magis laborat, quam alia, in totum corpus emergunt pustulæ, aut papulæ (nunc enim nomina confundamus donec distinctionis locus erit) sive exanthemata: Item ecthymata: puncticulæ, morbilli, variolæ, rubiolæ, & id genus cetera, de quibus hoc loco dicturi sumus. Nam eatenus de papulis & exanthematis dicendum nobis, quatenus præsertim in febribus apparent, vel ante febres (ut fit aliquando) & quæcumque febres adsunt, fere negotium dant Medicis; item quatenus hæc germinationes & eruptiones aliquid mali portendunt, sive cælitus id eveniat, sive a constitutione corporum, sive a loci quem incolimus, gravitate (ita enim gravem locum vocat Celsus passim insalubrem) & infamia. Nam numquam fere variolarum & exanthematon ilias est, quin aut jam cacoethes febres vagentur, aut proxime futuræ sint. Ut non tam (pace Arabum dicam, nec enim veteris doctrinæ auctoritatem frangere consilium est) impuritas æstusque sanguinis menstrui non defæcati illud inferat, quam pestilens quædam cælitus expressa exhalatio. Nunc explicemus quod voluerimus ante dicentes ex iis quæ in cutem erumpunt, alia morbi rationem habere, alia abscessus. In abscessuum numerum veniunt ea quæ vi morbi, aut naturæ emergunt & cutim contaminant, ut vitium solum

lum cutaneum dicatur, quum corpus internum purum dicatur. Sic Simoni latæ pustulæ & pruriginosæ apparuerunt, quum cetera sanus esset, ut Hippocrati & Galen. videtur: Et tuberculis apparentibus Hippoc. tutum esse ait alere, si dejectiones sanorum similes sunt. Quasi velit virus morbi foras pelli, & viscera minime esse impura. Est etiam ubi Icterus criticus appareat, quum solum in vitium illud externum incumbere debeat Medicus, relicto corpore interno. Et Hippoc. clarius de his: *Impetigines & lepræ quibus pueris aut juvenibus quippiam horum fuerit, & paullatim conspectum in multo tempore augescit, tale ἐξάνθημα, idest, eruptio & efflorescentia abscessus non est, sed morbus: Si verò quid horum fiat multum & derepente, tunc abscessus nominetur.* Quæ sententia quoniam maxime ad id quod hoc loco quærimus pertinet, eam volumus interpretari, ut hic demonstrationes petantur: Lepra, impetigo & vitiligo (quæ morbus est totius substantiæ, & in qua alienatio est substantiæ partium solidarum Galeno) tribus modis apparent, vel sunt tamquam morbi, vel tamquam abscessus vi morbi aut naturæ facti, vel inter utrumque ambigunt. Ut Socrates quum puer cutim puram nitidamque haberet, sensim illa mutari cœpit, deflorescere, conspurcari, immo malum augescit in dies, tunc non abscessus dicetur, ac si morbosam interni corporis affectionem sequatur, sed morbus dicetur, ut pote contracto malo per vitium totius substantiæ, & per corruptionem proprii alimenti. Et foris applicanda sunt remedia, non sunt interna valde fatiganda. Nam morbi οὐσία in partibus externis labefactis exsistit. Nisi forte quis objiciat Elephantiasin morbum esse, & tamen quum efflorescit in cute vitium, jam mali labem in partibus internis confirmatam esse. Quod Aetius ex Archig. confirmat. Nunc ad priora redeamus. Ergo si aliquid in cute appareat & effloreſcat (quod ἐξανθεῖν Græcis dicitur) idque confestim, Græce ἄλις καὶ ἀθρόως, non morbus cutis, sed abscessus dicetur: ut quum die critico, vel non critico aurigine & ictero cutis defœdatur. Item quum vitio aliquo interno derepente abdomen intumescit, abscessus est. Sin sensim intumeat, ut in cute & partibus proximis seminarium fomentumque morbi appareat, morbus abdominis dicetur. Quamquam forte interna culpa non vacent. Et dum quis concumbit cum impetiginoso, & impetigo exarat & cutim exasperat, morbus est cutaceus. Sed si derepente ab interno vitio latente emanet, id abscessus erit, non morbus. Quamquam aliquando morbi rationem obtinet. Quædam vetula assidebat ægro pestifero: & dum forte jusculum haustum revomeret; guttulis aliquot aspersa est cutis. Et (quod mirum) pro guttarum numero carbunculorum numerus effloruit. Numquid id morbus fuit?

6. Epid. part. 30. sect. 2.
2. Aphor.
2. lib. Prorrh.
Ad part. 17. lib. 2. Prorrh.
Objectio.
Cap. 120. sermon. 1. Tetrab.

Itaque multa in cute apparent quæ an in morborum, an in abscessuum censu numeranda sint, sæpe dubitamus. Ut quum Austrina constitutione & suffocante, ecthymata, aut morbilli emergunt, sive in febre, sive ante febrem. Nam sæpe in febre synocho pestilente vi morbi, quarto aut quinto die, & præsertim in statu erumpunt, febre nihilo remissiore aut fractiore, nisi fœda alvi illuvies sequatur, aliquando ante febrem (ut nos vidimus) & tunc melius est cum ægris. Et dicendum, ne quis miretur, an talibus papulis corpus sine febre inficiatur. Anno 1575. multas & mulieres, & pueros vidimus, quibus corpus veluti rubiola derepente infectum est, quum nulla

adeſſet febris, nulla jactatio, nullum malum ſymptoma. Sed quum hoc negligerent, non impune tulerunt. Nam non ita longe poſt febre correptæ ſunt
7. Epid. mali moris. Si nobis fides derogatur, Hippoc. advocandus eſt. Hic enim meminit cujuſdam pueri cui ſine febre exanthemata paruerunt. Sed aliquo poſt tempore convulſiones ſecutæ ſunt, & inde mors. Quod fieri videtur vi naturæ expellentis, quæ irritata virulentæ materiei qualitate, antequam febris excitetur, quovis modo ſeſe liberans in cutim aliquid eructat. Et tamen abſceſſus id dicetur, licet non ſequatur ad febrem: Quoniam quod pertinet ad virulentas & malignas eruptiones; non ſolet obſervari criſis, nec dies, nec tempus, nec ſigna. Quia quocumque modo id poteſt natura, id facit. Adeo ingens eſt vis venenatæ materiæ. Declarant magnæ perturbationes, & horrenda ſymptomata quæ & præcedunt ecthymaton eruptiones, & ſequuntur. Jam concludamus aliquid, quod ad ſententiam Hipp. ſupra adductam pertineat. Ut cutaneum vitium dicatur & morbus, tria quæruntur: primum ut jam a longo tempore primitiæ aliquæ illius affectionis apparuerint: Deinde ut ejus increſcentis notæ in conſpectum ſe dent: denique ut progreſſu temporis ſuam abſolutionem acquirat. Contra ut abſceſſus id dicatur, tria omnino oppoſita quæruntur, ut nil olim paruerit, ut repente oriatur, ut multum fiat. Sed ſi in phthoe, aut hypoſarcidios, aut vitiligo appareat, dubium eſt an id ſit abſceſſus, an morbus. Sed quæſtio digna ponatur impetigo, aut papula (vulgo darta ἀπὸ τῦ δέρειν) ſi morbus eſt cutaceus, ut cujus vitium tantum ſit in cute, unde ob malam diſpoſitionem partis impetiginoſæ in loco illo certo & circumſcripto corrumpatur alimentum, licet illud quod affluit bonum ſit & laudabile; quis metus eſt ſi topica curatione omnino tollatur? Si qui affluit humor fovens darten laudabilis erat, ſed partis tabo infectus, quid inde incommodi ſequetur, an quia diſpoſitio impetiginoſa de parte in partem migrabit? An quia impetigine externa exſtincta dabitur occaſio impetigini internæ quæ multo deterior futura eſt? Et tamen Medici methodici cautione magna exſtinguunt illa vitia cutanea. Unde
Hippocr. 1. Epid. Hippoc. narrat de quodam Athenienſi quem infeſtabat prurigo & ſpecies quædam lepræ: uſu aquarum αὐτοφυέων, liberatus eſt iſtis, ſed non longe poſt factus eſt hydropicus & interiit. Credo quoniam illius prurigo & lepra erat velut abſceſſus vi naturæ tentatus, ut virus internum ſuppreſſum deteriorem multo affectum intulerit.

Nunc autem ſerio ad illud accedamus quod nobis propoſitum eſt, nimirum ut de eruptione in totum corpus, & præſertim in febribus vel ante febres inquiramus. Primum nomina perſequemur, differentias, eſſentiam, & vires, tum quid portendant, explanabimus. Nil eſt tam vulgare quam nomen ἔκθυμα, morbillus, variola, papula, exanthema, purpurea excretio, aut potius eruptio, puſtula & puncticula, quæ aliquando confunduntur; & revera de his promiſcue & indiſtincte nunc alia alios pronuntiaſſe paſſim video. Ex affectibus ſumma corporis obſidentibus quidam in cute prominent, quidam excavant, alii commaculant: Prominent tumor, tuberculum, puſtula. Tumor eſt major tuberculo: puſtula autem & tumore & tuberculo minor eſt. Tumor, ut phlegmone, phygethlon, &c. Tubercul. ut carbuncul. furunculus, terminthus, &c. Pu-
Celſus c. 28. l. 5. ſtulæ pſydracia, epinyctis, ecthymata, herpetes, ſcabies, prurigo, &c. Hæc ita definit Celſus, præſertim quod ad puſtulas attinet. Nam exanthemata pu-

ſtulas

ſtulas interpretatur, verba ſunt ejus: *Puſtularum plura genera ſunt. Nam modo circa corpus partemque aſpredo quædam fit ſimilis iis quæ vel ex urtica, vel a ſudore naſcuntur τὰ ὕδρῶα dicta, & tales puſtulæ ἐξανθήματα, dicuntur Græcis, eaque modo rubent, modo calorem cutis non excedunt*. Sic puſtulas vocat Celſus ἐξανθήματα, quamquam quidam legi volunt ἐκζέματα, ideſt, puſtulæ ardentes & fervidæ dolorem cientes citra ſaniem, quod ingens fervor omnem materiam abſumat, alio nomine apud Græcos ἐκβράσματα nominantur. Conjectura autem ita exiſtimantium eſt quoniam paullo infra de papulis agit Celſus, quæ ἐκθύματα, & ἐξανθήματα melius dicentur. Poſterior conjectura eſt quoniam facit mentionem de puſtulis exaſperantibus cutim, & fervidis iis ſimilibus quæ ab urtica aut ſudore excitantur, & revera melius ἐκζέματα ἀπὸ τοῦ ζέειν, ideſt a fervendo, quam ἀπὸ τοῦ ἐξανθεῖν ἐξανθήματα dicentur. Quamquam contra opinionem ita credentium facit quod Celſus in capite de papulis tractet tantum de iis affectibus qui vulgo dartæ dicuntur. Duplicem enim facit papulam, unam leviorem, quæ benignior darta vocabitur, alteram deteriorem, quam papulam ἀγρίαν vocat, ideſt feram, vulgo *la male dartre, ou feu ſauvage*, dicitur. At neuter affectus proprie ἐξάνθημα dicetur. Sic per papulam non vertes nomen ἐξανθήματος. Quamquam affectum vulgo dictum rubiolam, papulam rubentem, a Plinio dictam Boan, vocant. Fernelius quum agit de papula, eam herpetis nomine exprimit, & duplicem facit ut Celſus. Sed revera aliud caput inſtituit Celſus de herpete (quem ſacrum ignem vocat) aliud de papulis, ut in iis magna nominum ſit confuſio. Gorræus & ἔκβρασμα, & ἔκθυμα, & ἐξάνθημα papulam vertit, quamquam ἔκζεμα, & ἔκβρασμα, puſtula potius dici debeat, ut ante ex Celſi interpretum opinione docuimus. Sic video ἀδιαφόρως, nomen & papulæ & puſtulæ tribui his affectionibus, ut minus hic hærendum videatur. Capit. 4. lib. 7.

Nunc primum quod attinet ad ἐκθύματα καὶ ἐξανθήματα, horum nominum exiguum aut nullum diſcrimen eſt. Et ἐκθύματα, papulas vertit Gorræus ἀπὸ τοῦ ἐκθύειν dicta, ideſt, ἐξορμᾶν, impetu foras prodire. His nominibus inſigniuntur illæ puſtulæ, quæ in febribus ſynochis, iiſdemque peſtilentibus erumpunt variolæ vulgo dictæ, & morbilli. Quod autem tum toto corpore, tum in partibus quibuſdam papulæ modo unius coloris, modo diverſi, modo lividæ, modo nigræ, aut purpureæ, aut albeſcentes appareant, illud humorum dominatum ſequitur. Et quum non in febribus intermittentibus (niſi raro, nam & in tertianis quaſdam eruptiones & puſtulas toto corpore vidimus, ſed erant ab incendio & fervore ſanguinis potius) ſed in continuis, non omnibus tamen, ſed ſi quid aut cacoethes ſit, aut θεῖον, ideo ſuſpectas habent febres quas comitantur tales puſtulæ. Si in intermittentibus, aut in continuis non malignis apparent, illud ardorem æſtumque ſequitur potius, aut prætermiſſam phlebotomiam preſertim in ſanguineis. Ut de muliere quadam annotavimus in lib. 1. Epid. meorum. De nominibus hactenus.

Quod ad differentias tum communes, tum proprias attinet, albicant quædam exanthemata, ut quæ a pituita, alia rubent magis, ut quæ a copia ſunt, & ſanguinis ob dominatum fiunt: Morbilli ejus fere ſunt generis: alia bilioſa ut variolæ, quæ & mixtionem bilis & pituitæ ſequuntur, quædam livent, alia nigricant, ut quæ ab incendio ortum ducunt, aut externa aliqua, eaque inſigni putredine: & cacochymiæ accepta feruntur. Quædam ante febrem, ut

ante monuimus, apparent, quædam in febre, eaque aut die critico, aut octavo, aliquando sub finem morbi, & post mortem. Vulgus purpuram vocat; quod & exstinctionis caloris nativi, & extremæ corruptionis talis eruptio soboles exsistat. Omnino autem suspecta sunt in febribus continuis, quum cælum malignum est, aut processit diæta vitiosa, & quum eorum ilias est, tunc enim morbus est popularis, & is suspectus. Præterea signa adsunt pathognomonica, & assidentia, quæ haud bonis & eruditis Medicis imponunt. Quamquam omnium fere morborum principia fere ob similitudinem experientissimos Medicos fugiant.

Ac primum historiæ aliquæ ex Hippocrate afferendæ veniunt ut quid de his sentiat audiamus. Hippocrates in Historia de Sileno ita loquitur: *Octavo*, ait, *papulæ cum sudore rubentes, rotundæ, parvæ, varis similes* (*Græce* οἷον ἴονθοι.) *permanebant, non abscessum faciebant, Græce* οὐκ ἀφίσαντο 16. Mirum cur dicat, abscessum non faciebant. Sed Galen. ita interpretatur. *Quum æger robore suo septimum diem superasset* (*nam vi morbi erat ei eo die occumbendum*) *octavo papulas, Græce* ἐξανθήματα *habuit, rotundas, parvas, natura ejus morbo repugnante & pravorum humorum superfluitatem ad cutim pellente, idque causa fuit cur non nono, sed undecimo obierit. Nam si nil tale die octavo accidisset, nono interiisset*. Papulæ enim illæ erant judicatoriæ, non judicantes. Et tertio Epid. Quum narrat constitutionem anni qui totus austrinus fuerat, pluvius & lenis, innumeros morbos recenset, immo & pestilentes, & innumeras in pudendis, & aliis partibus putredines, tandem ait, Carbunculi æstate multi, & alia quæ putredo vocatur, nam ut in Comm. Galen. annotat, Etesiæ non perflabant, ideo erat velut constitutio πνιγώδης: Et addit, Papulæ item magnæ, Græce μεγάλα ἐκθύματα. Et Gal. ait, *Illa* ἐκθύματα *constant superfluis humoribus, atque qualitatem etiam non injuria subsequuntur, quum tenues humores exulcerationem potius quam tumorem creent*. Sed inter cetera locus est commemorabilis apud Gal. de eruptione exanthematon: *Qui per calidam siccamque intemperiem fiunt morbi, atrum crassumque sanguinem reddunt. Simile iis effecit longiore ætate longa pestilentia orta, nec paucis eorum qui servati sunt nigrorum excretio per ventrem contingit, maxime nono, undecimo, & septimo die. Et dejectorum plures fuerunt differentiæ. Quædam ad atram bilem accedebant, aliæ mordacia non erant, alia fœdum odorem non habebant, Quædam media erant. Et quibus hæc excretio per ventrem non fiebat, his totum corpus nigris exanthematis scatebat. Aliis velut squamæ decidebant. Qui exactam atram bilem dejecerunt, omnes perierunt. Sed & alia quoque pluribus non febrientibus per cutim crassescentem & siccescentem oriri vidimus, utique natura melancholici humoris redundantiam extrudente, cujus generis est & elephas. Ubi autem simul cum febre quicquam tale fit, carbonem appellatum gignit melancholicus humor in cutim incumbens. Quod si citra febrem abscedat, quum sanguini admistus est, elephantem parit, quum solus impermixtusque, principio nigrum tumorem efficit, dein in cancrum desinit*: Plura addit Galenus eo loco hic de industria omissa.

Histor. 1. sect. 3. l. 1. Epid.

Part. 50. sect. 3. l. 3. Epid.

Cap. 4. de atra bile.

Sed quoniam locus hic Galeni multa continet quorum explicatio plurimum lucis afferet iis quæ hoc loco a nobis proposita sunt, epitome quadam nonnulla explicabimus. Primum est de excretione nigrorum humorum per ventrem,

trem, & de eruptione exanthematon quæ pro excretione per alvum succedanea fuerunt. Ideſt, quibus venter non fluxit, iis paruerunt exanthemata: horum & demonſtratio petenda ex Aphoriſmis quum ait Hippoc. *Dejectiones ſponte venientes, qualis ſanguis niger, ſive cum febre, ſive ſine febre, malum.* Apho. 21. lib. 4. In Comm. Gal. videtur adducere exemplum illius peſtiferæ conſtitutionis, cujus lib. de atra bile meminit: Ait enim: *Plurimas tales dejectiones vidimus in hoc morbo peſtilenti & longo, non in iis ſolum qui exitio erant proximi, quam in ſalvandis. Non tamen vel in principio, vel in augmento apparebant. Tunc enim erant rufa & fulva colliquamenta. Quæ mox apparebant, nigra erant, velut ſanguinis fæx, ſive ipſo ſuperaſſato generationem habuiſſent, ſive extraneam corruptionem accepiſſent, iis quæ in ventriculo fiunt cruditatibus proportionabiliter, quum ad vitioſos humores corruptio terminarit. Quare initio numquam tales dejectiones bonum ſunt, magnam viſceris læſionem indicantes, ad morbos vero conſiſtentes ſequuntur ſæpius, natura ſuperfluitates expurgante.* Et paullo poſt: *Sponte venientes tales dejectiones multarum & malarum in corpore diſpoſitionum ſigna ſunt.* Propterea quum meminit hoc in loco dejectionum nigrarum, ait eas apparuiſſe, nono, ſeptimove die, ut vis naturæ criſin molientis apparuerit, non perennis generatio. Quod declarat participium illud, τὰ ἰόντα, ut in noſtris Definition. Medicis aperuimus. Ergo quum tempus valde ſiccum & ſqualens fuerit, non mirum ſi aſſati fuerint humores & denigrati. Quamquam talem nigritiem bifariam accidere in Com. 4. Aphoriſm. per quamdam nimirum aſſationem, & per corruptionem propriæ ſubſtantiæ. Quod notandum. Atque mirum eſſe debet quomodo etiam febricitantes in peſtilenti ſtatu & nigra dejectio, & exanthemata nigra ſupplentia dejectionem multos a morte vindicaverint, quum alio in loco ſcribat eos maxime in peſtilenti conſtitutione interiiſſe quibus alvus fluida fuerit: *Alvus bilioſa, pinguis, tenuis, aquoſa, morbus multis eo erupit & cum febre, & ſine febre, tormina cum doloribus, multorum quæ in corpore ſupprimebantur, exitus, quæ exibant dolores non ſolvebant, multæ corporis partes erant affectæ. Oblata ægre admittebant purgationes multos offendebant, quorum qui ſic habebant, cito multi peribant, multis malum producebatur.* Deinde ſubjicit, *unoque verbo, qui longis morbis vel acutis tenebantur, ventris vitio omnes præcipue mortui ſunt. Cunctos namque venter ſuſtulit.* Part. 55. 56. & 57 lib. 3. Ep. ſect. 3. Et Gal. idem ait: Et peſtis hæc quæ noſtra ætate longiſſima fuit, ex his quæ per alvum vacuabantur, omnes pæne peremit. Hinc vides excretionem per alvi in peſtilentibus venenatiſque febribus auxilio fuiſſe, alias letalem fuiſſe. At dices, quum in illo ſtatu alvi laxitas omnes pæne peremit, erat ob colliquationem, quæ omnis pernicioſa eſt? Verum quidem illud, ſed in citata ex 4. Aphor. ſententia in iis qui etiam ſalvabantur primis diebus rufa & flava ab alvo colliquamenta fluebant. Solutio hujus dubitationis duplex eſt. Prior eſt, omnium morborum peſtilentium non eſt eadem idea, non eadem forma, non idem ſolutionis modus. Sic a noſtris eſt obſervatum alias phlebotomiam profuiſſe, alias omnes periiſſe quibus ſecta fuerit vena. Quod & de alvi fluxilitate dici poteſt; quum alias auxilio ſit, alias perniciei. Vel dicemus in peſte eruptionem exanthematon, & nigras dejectiones profuiſſe tum lib. de atra bile, tum quarto Apho. quod vi naturæ fierent, & die critico, & non tam eſſet generatio perennis, quam quædam ſuppreſſio, ſine inſigni vitio partium principum & naturalium præ-

præſertim: Aderat tantum ſqualor & æſtus multus qui extorret, & aſsat, ſed aliquando non accerſit putredinem inſignem. Sed in tertio Epid. putredinum inſignium multi inſignes effectus narrantur. Item excretiones erant potius ſymptomaticæ. Præterea partes naturales valde affectæ erant, & ſic perennitas generationis erat. Propterea addit Hipp. quod valde notandum, nam in hoc difficultas vertitur:

Multaque erant corporis partes affectæ.

Secundum illud quod in contextu lib. de atra bile notandum erat, eſt, quod exanthemata nigra dicat erupiſſe iis quibus alvus non fluxerit: quod hercle mirum eſt. Natura enim quovis ſeſe modo liberat iis quæ ei moleſta ſunt. Sed quum varias differentias dejectionum ſtatuat, cur non exanthematon tot facit? Sane credibile eſt aduſtionem omnibus eumdem aerem calidum & ſqualidum ſpirantibus contigiſſe, at quum peculiaris putredo non eſt, ſed pro corporum natura variat, alias longe ratio eſt. Et non omittam quod ſcribit Gal. *Quum aliis, in peſtilenti eo ſtatu alius abundaret ſuccus, a ſtatu aeris hunc auxit, tandem putredine excipiente, putrefactio pro humorum collectorum differentia variabat.* Quo ex loco patet aeris ſtatum augere humorem: quod non tam credibile, quam ſi dicamus aeris impuri ſtatum proprietatem potius putredinis & qualitatem inducere, quam augere 7. Quod ſi auctio & cumulus humoris major fiet, id ab aere fit ſecundario tantum, nempe quia per contagionem quidam humor infectus & alteratus alium affinem & contiguum afficit. Quamquam ut tempeſtas aliqua dicitur procreatrix, ita & conſervatrix eſſe ſolet.

Comm. ad part. 55 ſect. 3. lib. 3. Epi.

Tertium notandum in textu lib. de atra bile. Non febricitantibus multis, ait, talia exanthemata apparebant, expurgantis naturæ vi: Ideſt, cæli inclementia ſuccreverat talis humor, cujus natura quum non eſſet potens ad evincendum, ad excludendum valuit. Itaque in cutim refudit. Atque ex hoc loco unam diſtinctionem exanthematon eliciemus. Alia cum febre apparent, alia ſine febre, ſi cum febre, ſi die Critico, bonum, ſi modo abſceſſus ſit par morbo: alia ſine febre, illaque aut ſequuntur peculiare temperamentum hominis, aut conditionem temporis. Temperamentum aut totius corporis, aut partis. Totius corporis, ut ſi totum corpus ſit atrabilarium, dum enim defæcantur humores, terminthi, aut conſimiles papulæ apparere poſſunt, aut partis, ut ſi quis ſit ſplenicus. Quod pluribus demonſtraremus, niſi jam ante hoc in libro docuiſſemus qui fiat ut in quibuſdam eruptiones fiant in cutim aliæ atque aliæ pro natura aut partis alicujus in iis, aut totius corporis Temperamentum explicavimus. Reſtat de natura temporis. Ergo ſi tempeſtas aliqua ſit acervatrix alicujus humoris, mox febres ab eo humore deteriore facto & putrefacto, mox ſine febribus eruptiones exſiſtunt. Sic quum talis eruptio apparet, non ſtatim de malignitate vereri oportet, niſi adſit febris & comitentur ſymptomata ἀξιόλογα. Tertia eſt quædam ratio ejuſmodi eruptionis. Vidimus enim quaſdam mulieres quibus ſtatis temporibus papulæ veluti nigricantes apparent, mox in toto corpore, mox in parte aliqua. Et in noſtra vicinia cui corpus ſqualido & ſicco videtur eſſe temperamento, quæ olim ab equo decuſſa pro mortua relicta eſt, & per os, nares, & ſimiles partes ſanguinem rejectavit, huic eæ papulæ cum pruritu apparent ſine damno ullo. Dubitamus an id peculiari temperamento tribui debeat, an quod junior vidua facta ſit, an decuſsus ab equo cauſa ſit, ut interna quædam ſugillationis relinquantur

tur vestigia. Aliam vidimus cui quum ulcus in tibia olim fuerit, ab eo est liberata. Sed certis temporibus, in tibia olim affecta apparent exanthemata pruriginosa, veteris ulceris memoriam renovantia. Idem in multis observavimus quibus vel fracta pars, vel ulcerata olim fuerit, vel contusa, vel similiter affecta. Hujus rei rationem inquirendam relinquimus iis qui arcana naturæ majore otio scrutantur. Multis item mulieribus non menstruis erumpunt exanthemata, & ἀσινέως evanescunt. Ita presequemur clarius sub finem hujus tractatus.

Quartum notandum in textu libri de atra bile est de varietate affectuum a succo melancholico nascentium. Ubi duo animadvertenda: prius de carbunculo quem non sine febre nasci ait. Cui repugnant Celsus & Aegineta. Et hercle multis sine febre nascuntur carbunculi. Intelligi volunt cum febre nasci præsertim si occupent partes nervosas; preterea non statim dum apparent, mox febris adest, sed in incremento. Posterius est de mixtione humoris melancholici. Ait enim aut misceri cum sanguine, aut non misceri. Si cum sanguine miscetur, aut cum febre, aut sine. Si cum febre, pessimum morbum inducet, si sine febre, elephantem. Si non miscetur, sed secernitur, tumores facit, qui scirrhi initio appellati, in cancros degenerant. Sic quæres hoc loco, an ut fiat elephas necesse sit sanguinem ab atrabilario humore mixto infici; quum elephas videatur esse morbus cutaceus; & multis elephanticus sanguis detrahatur sanguini fere sanorum simillimus.

Sed hæc ad explicationem contextus Galeni adducta sint; nunc persequendo disputationis filum ex Galeno etiam adducere oportet; & ex Hippocrate alias historias si quæ restant. Hippoc. quum constitutionem temporis siccam & squalidam narrat, inter cetera scribit: *Fiebant autem in febribus æstivis circa 7. 8. & nonam diem in cute aspritudines miliaceæ, Græce* τρηχίσματα κεγχρώδεα, *culicum morsibus similes, non valde pruriginosæ. Hæ perseverabant ad judicationem. Nulli masculo tales erupisse vidi, nulla autem mulier mortua est cui hæ fiebant.* Qui locus notandus est. Et hercle tales maculæ, & velut papulæ non declarabant malignitatem, sed ferventem quemdam & veluti scintillantem sanguinem per squalorem æstatis. Et quum mulierum corpus densum sit, id quod per insensilem transpiratum effluere debebat, id manifesta sui vestigia in cute relinquebat. Sic temere de hujusmodi efflorescentiis non est pronuntiandum. Nunc de puncticulis (quoniam ad κωνώπων, idest, culicum morsus accedunt) disseramus. Langius accuratus scriptor ita de quadam febre, vulgo dicta lenticula scribit: *Tradit Fracastorius anno 1528. febrem contagiosam, malignam potius quam pestiferam in Italia paruisse; quæ ex Cypro migrasset: hanc puncticulam & lenticulam appellabant, quod maculis, lenticulis aut pulicum puncturis similibus scateret. Ac verum quidem quosdam morbos exsolescere, alios novari, idque ob varietatem locorum & temporum, sed negandum est novos oriri quorum vestigia numquam apparuerint. Immo & ipsa febris lenticula dicta, id docet quæ olim grassata est.* Declarat Aetius dum ait: *Gignuntur exanthemata principio febrium non simplicium sed malignarum, Græce* κακοχυμοτέρων, *sparsim per totum corpus vibices, Græce* μώλωπες, *aut maculæ culicum morsibus similes. Valeant igitur qui innumera morborum multitudine vallati novos excogitant morbos.* Sed Langio non erat exquirenda Aetij auctoritas quam Fracastorio opponeret, quum idipsum ex antiquo magistro Hippocrate depromserimus.

2. Epid. sect. 3.

Epid. 15. lib. 1.

Quod postremo loco propositum erat persequamur, de viribus nimirum & signis eorum quæ in corpore efflorescunt, sive in una tantum parte, sive in toto corpore fiat ἐξάνθημα. Quamquam maxima ex parte dum promiscue rem tractaremus satisfactum est, tamen peculiari magis tractatu id est discutiendum. Demonstravimus jam bis aliquid varie efflorescere, seu in parte aliqua, seu in toto corpore, aliquando ratione peculiaris affectionis corporis, aliquando peculiaris dispositionis, aut pulmonis, aut splenis, aut hepatis: sive macula sit simplex, sive papula, sive pustula, aut aliquid consimile. Plerosque videas hepaticos exanthemata in facie manifesta habere, lienosos vero multiplici tuberculo infici, mox terminthis, mox aliis carbunculos referentibus. Pulmonicis & phthisicis rubor genarum continuus, aliis ποµφοὶ, aliis circuli in tibiis, ut in iis quibus convelluntur pulmonis articuli. Atque idem est judicium de puncticulis, exanthematis, maculis pulicum morsibus similibus aut miliaribus, sive cum febre, sive sine febre appareant, sive in tempore pluvio & austrino, sive in aquilonio appareant, sive morbus sit popularis sive non, aut ἐπιδήµιος, ratione cœli, aut ἐνδήµιος ratione diætæ, aut soli ipsius vitio. Quum enim tenella corpora puerorum & majusculorum in febribus, rubiolis, aut variolis inficiuntur, proserpit ad alios malum, & simili tabo alii facile inficiuntur. Ut ea ratione non tam ad reliquias sanguinis materni impurioris hæc tabes sit referenda, quam ad cæli & aeris morbum. Declarat facilis per contagione ad alios traductio, & quod certis tantum temporibus tanta exanthematon & ecthymaton ilias est, præsertim in febribus continuis & malignis, quarum urinæ sunt plane laudabiles, ut in certis urbibus pauci hujus morbi vim evadant. Quibus pauca apparuerunt, ii sæpe pereunt, recondito intus veneno: quibus plura, cum iis male agitur. Et reliquiæ horum sæpe sunt crudelissimæ; immo nos ipsi vidimus (quod in nostris Epidemiis observatum est) successisse ulcera telephia, & quæ non minora minusque mala essent quam quæ impura lues Venerea infligit. Quod & annotat Paræus. Multo plura liceret ex Fernelio desumere dum docet exanth. & ecthymata pestem sæpe tamquam παρανύµφους præcedere, & in iis aliquid cælitus impressum esse, non ex reliquiis sanguinis menstrui esse: sed necessario a cæli morbo id pendere.

Hippoc. lib. 2. de morbis.

1. Cap. libelli de puerorum pustulis. Lib. 2. de abditis rerum causis. In Coacis. Lib. 2. Prorrh. 4 Epid.

At si quibus ea fere exanthemata apparent, quæ in aliis morbis malignis visuntur, non propterea terreri oportet: quum mille modis efflorescere possint: Hippoc. ita scribit: *Quibus salsuginosa sputa & tussis supprimitur, iis corpus a pustulis rubescit*. Et in Prorrhetico: *Mulieribus quidem in capitis doloribus alia quidem fiunt quæ & viris, verum punctura pruriginosæ, & affectiones atrabilariæ mulieribus minus quam viris, si non menses penitus aboliti fuerint*. Et alio loco: *Pustulæ ex lassitudinibus non valde fortibus perveniunt ad septimam lividæ, φλυκταίνας vocat eas pustulas*. Et in Aphor. vere exanthemata ulcerosa ait in cute apparere. Et in Epid. Timonactis filio ferme bimestri exanthemata in cruribus, coxis & lumbis, & imo ventre, & tumores valde rubicundi 8. His sedatis convulsiones & comitiales fiebant, sine febribus multis diebus, & mortuus est. Et inter ceteros locus est insignis apud eumdem de quodam Andrea acute febricitanti. Insignis ardor & adustio: circa 25 diem pustulæ per totum corpus pruriginosæ, calidæ, veluti igne ambustæ, Græce

7. Epidemiorum.

Hip. 7. Epid.

ἐξανθήμασι πυρέξαντα, convaluit. Credibile eſt tales puſtulas non fuiſſe malignas, ſed ſequi & humorum aduſtionem & febris incendium. Et in Coacis: Quibus in febribus continuis puſtulæ per totum corpus erumpunt, letale, ſi non purulentus abſceſſus fiat, maxime autem circa aurem his fieri ſolet. Et alio loco, Euphranoris filio puſtulæ velut culicum morſus apparuerunt, verum modico tempore, poſtridie febricitavit. Et in Coacis: Puſtulæ ſerpiginoſæ ſupra inguina, ad laterum mollitudinem, & pubem orientes, alvum male affectam ſignificant. Et de tabidis: Puſtularum eruptiones velut ferro lancinatæ, habitus tabem ſignificant. Item, Circum oculos puſtularum eruptiones in virium refectionibus, alvum humectant. Nos vidimus mulierem quæ ex eo certo colligit ſe concepiſſe quum exanthemata apparent in corpore, Atque hæc exanthemata in toto corpore, aut maxima ex parte apparebant. Sed alii ſunt loci in quibus Hippocr. obſervat eruptionem puſtularum. Ut in morientibus præ vulnere capitis puſtulæ in lingua apparent. Et mulieri anginoſæ, quum convulſa interiiſſet, ſexta die ſignum circa manum ſublividum apparuit. Denique ſi in febribus aut continuis, aut intermittentibus ſectio venæ differatur, & ſerum redundat, quum illud impenſe calefactum eſt, & refrigerium deſiderat, tum in vaſis fervens puſtulas & exanthemata excitat.

In Coac.

Lib. de vuln. ca.

Ad finem 5. Epid.

9. Sed exanthemata, & rubiolæ, & morbilli præſertim quum ſunt venenati, horrenda adſunt ſymptomata. Febris adeſt aſſidua, nunc ad manum mitis, nunc acerrima & adurens, vocis raucedo, oculorum aliquando caligines, & mox ardor eorumdem, corporis totius deflagratio, jactationes, laſſitudo ὀστοκόπος, ἀλυσμὸς uterque, membrorum veluti quaſſatio & confractio; aliquando faucium exulcerationes, ac veluti anginæ metus, propenſio in ſomnum, ſed eum turbulentum, oculi lacrymabundi & lucem refugientes, inappetentia ſumma, multorum & variorum vomitiones, alvi adſtrictio aliquando, aliquando fœda illuvies, corporis pruritus, & veluti acicularum puncturæ, tuſſis: & prout venenum magis has aut illas partes appetit, ita varia excitat in variis partibus ſymptomata. Vidimus qui quererentur de ſcapulis & dorſo, ac ſi ruptio compagis ipſius ſpinæ eſſet, & velut membranarum ἀπόσπασμα, & velut ἀνεύρυσμα membranarum. Obſervarunt enim quidam eodem modo dilatationem in membranis contingere, & tendinibus, quo in arteriis: ut in arteriis proprie aneuryſma dicatur, in venis σπαδὼν & κίρσος, in membranis ὑμενεύρυσμα, ſic enim liceat verbum confingere ἀπὸ τοῦ εὐρύνειν τοὺς ὑμένας. Niſi forte veteres, qui aſſerunt membranarum & nervorum diſtenſiones & divulſiones eſſe aliquas, & ἀνευρύσματος nomine includi, deceperit vocum Græcarum ignorantia. Vertunt enim nomen ἀνεύρυσμα, enervationem, quod nomen ducatur ἀπὸ τοῦ νεύρου, quum contra ſumatur ἀπὸ τοῦ εὐρύνειν, ideſt, aperire, dilatare: Quod arteria dilatetur. Sed ſit ita, relicto verborum aucupio, quemadmodum venæ, vel vi congeſtionis dilatantur, unde κίρσος dicitur, quem κίρσον in venis pulmonum fieri Hippocrat. libris de morbis ſcribit, vel per venenati flatus repentinum affluxum, item arteriæ, vel congeſto ſanguine arterioſo, ut imprudenter arteria aperta, ita membranæ & nervi poſſunt aliquid pati quod venarum & arteriarum aneuryſmati proportione reſpondeat.

Ergo ut ad rem redeamus, exanthematon præſertim malignorum ſua ſunt pathognomonica. Ea paullo ante expoſuimus. Nec alienum erit huc adducere

jam

jam commemoratam hiſtoriam cujuſdam nomine Andreæ, cui 25. die morbi exanthemata πυρίκαυστα apparuerunt: Et diebus præcedentibus hæc aderant: os reſiccabatur, nullam potionem admittebat, multa injucunditas circa os erat, lingua ſicca, inarticulata, aſperitas effloreſcebat ὠχρόλευκος: vigil, anxius, exſolutus, κεκλάσμενος quaſſatus & fractus, & infinita alia, poſt quæ tandem puſtularum eruptio paruit. Et revera depingit vere ea omnia quæ erumpentibus puſtulis malignis apparere ſolent.

Quod ad pulſum attinet, ille calori non eſt analogus: nam ſæpe frequens, parvus, nonnumquam intercalarem habet intermiſſionem. Atque hoc dicam. In rubiolis, & rubentibus puſtulis ubi potius quantitate res peccat quam qualitate, & ſanguinis fervor eſt, pulſus altus, magnus, plenus & frequens eſt, & tunc phlebotomiæ locus eſt. Sed quum vitium potius eſt in qualitate, demiſſus, languidiuſculus & frequentiſſimus eſt pulſus. Quod notandum.

10. Itaque in ejuſmodi eruptionibus cautos eſſe oportet. Si ante febrem appareant, continere ſe lecto oportet, ut εὐδιαφόρητον fiat corpus, & nil movere, niſi forte blandum enema ſubjiciatur. Interea ſi qua urgent ſymptomata, ut vomitiones, tuſſis, & oculorum dolores, ea lenienda ſunt. Bonum eſt dare id quod ſudores provocet.

℞. Scabioſ. morſus. an. m. j. radicis dictamni, & foliorum ejus. ann. ℥ j. lentium. p. j. ficus & paſſulas. an. ʒ ij. glycyrrh. ʒ i. ſ. kermes xi. ſeminis citrij. ʒ j. radicis ſquinæ aut ſarſepar. ℥ ſ. radicis angelicæ ʒ j. fiat decoctio in aqua meliſſæ, & fluvialis. an. (quantum ſuff. addes vinum album, ſi non adſit febris) in col. diſſolve pulveris diamargar. frigid gran. 4. theriaces ℈ ſ. ſacch. parum, fiat potus.

Valde conferet ſudorem provocare, ut malignæ qualitati humoris via pateat.

Si ſub finem febris talia appareant, & ſatis legitima quantitate ut abſceſſum faciant, theriacalis aqua remiſta aliis aquis cardiacis conferet. Si in vigore febrium, a calidioribus cavendum, ſed ſi infra ſubſiſtat ea excretio, non alienum quoque erit cardiaca temperata dare, addito decocto ſquinæ 11.

Epithemata regioni cordis applicari poſſunt; non probo ad regionem hepatis, quod impediatur motus naturæ, & excretio materiæ virulentæ.

Quod ad ſectionem venæ pertinet, innocue poteſt celebrari ante jam factam eruptionem. Nam quum apparent jam, niſi forte videas tantam eſſe plenitudinem, ut ea ſibi quaſi viam obſtruens, & naturam premens, liberum exitum præpediat, non alienum erit venam tundere. Quum tamen malignitas ſumma eſt, & languida facultas vitalis, cum meditatione omnia agenda ſunt. Annotavimus in noſtris Epidemiis, in eadem familia liberos multos exanthemata paſſos, quibus quum nil tale expectaretur, data medicata potione ii melius habuere, & perfectius curati ſunt, quam quibus dare medicamentum, ne excretio impediretur, religio fuit. Immo, dato medicamento (niſi forte validius fuerit) & aperta vena, eruptio citatur, & accerſitur. Quidam primarius Medicus affirmat ſe ſine ullo damno cuidam famulæ jam apparentibus puſtulis larga copia, venam aperuiſſe, ſanguinemque plena manu detraxiſſe, quum ſuffocationis eſſet periculum. Cur non idem in ceteris factitari poterit, præſertim ſi quid ſit quod urgeat? Pulſus id teſtabitur. Qui ſi parvus & frequens, cunctantius id fiet, ſi plenus,

nus, altus, & magnus, audacius. Nec imbecillitate pulsus terreri oportet, si ea ab oppressione sit. Sæpe enim tanta est oppressio, & ob plenitudinem conculcatio, ut sese pulsus non explicet. Sed an imbecillitas pulsus sit per se, an ex eventu, proprium est prudentis Medici diligenter inquirere.

ANNOTATIONES.

1. *Tamen apud Hippocr. 1. Prognost.* πόνος αὐτὶ τῦ ἀλγήματος καὶ ὀδυνης *sumitur.*

2. *Apud Hippocr. 2. Epid. sect. 3. ita legitur, fiebant in febribus circa 7. 8. & nonam* τρηχίσματα κεγχρώδεα *culicum morsibus maxime similes; hæ perseverabant ad crisin usque: Nulli masculo eruperunt: Nulla mulier obiit cui id contigerit. Et gravi auditu præditæ & soporosæ erant. Legatur locus totus quia præclare facit ad tractatum de exanthematis.*

3. *Quis enim dubitat quod non sit aliquis morbus ipsius habitus corporis, non repetita a corpore interno origine?*

4. Ἱδρῶα *Celsus pustularum nomine comprehendit. Plinius vocat papulas sudorum: Avicennas plantam noctis. Manard. Ep. 2. lib. 7.*

5. *Epist. 2 lib. 7. Manardus docet sub nomine impetiginis & papulæ tractari eum affectum quem lichenem vocant. Ita tamen ut papula sit quid levius quam impetigo.*

6. ὀυκ ἀφίςασθαι, *idem est quod alio loco, sect. 1. lib. 2. Epid. dicit abscessus fieri* ἡμιρρόπως καὶ μὴ ἀναξίως τῆς περιβολῆς. *Vide pag. 176. Interpres vertit, non pro rationis excretionis morbi dignitate fit abscessus.*

7. *An aer potius qualitatem invehat, quam copiam augeat. Est enim illud animadvertendum qua ratione tempestas, & aeris constitutio humores & spiritus afficiat. De spiritibus quidem nemo ambigit, sed de humoribus major dubitandi occasio. Tamen hoc existimo fieri bifariam, aut potius tribus modis: primum a parte, quia aliquis, sed is paucus succus ratione tempestatis gigni potest, præsertim si corpus suscipiens aptum sit, & paucus hic succus alium auget, & veluti creat contagione quadam, quæ opinio Galeni est in hoc loco citato. Secundo modo afficiendo partes. Nam Austrina tempestas nervos afficit & cerebrum, quæ affectio peculiarem succi generationem facit. Tertio, per modum impressionis. Nam fit impressio caliginis, aut squaloris, aut ichoris, etc. Et id est aliquid divinum esse. Potulenta quidem et esculenta afficiunt corpora ut aer, sed ea distinctio. Nam aer promtius et facilius, alimenta longiore tempore; sed impressio etiam contumacior.*

8. *Notandum quod talis eruptio fuerit sine febre, et quod tam sævi et pestiferi affectus suppressionem fuerint consecuti.*

9. *Sed & notandum quod observavimus in nostris Adversariis, nimirum puellis quibus* ἀξιολόγως *non facta est excretio, dolores & tumores articulorum contingere pæne immedicabiles. Nam materia ista benigna non est, & prius fere ossa alterat quam provisum fuerit. Nil enim in fronte hoc malum portendit. Testis filiolus I. Puthomme Notarii, & Damisellæ de Monmor filiola. Item filius D. della Terrasse. Quod & Ambrosius Paræus in Tractatu de exanthematis annotavit. Simile quid animadvertit Hippoc. sectio. 3. lib. 3. Epid. particula 22. 23. & sequentibus, loquens de constitutione quadam pestilenti in qua ignis sacer formidabilis in senes præsertim in eorum capita sæviret.*

Inter

Inter cetera adscripsit : Erat autem fluxio quæ collecta erat (Græce τὸ ῥεῦμα συνιστάμενον non puri assimilis , sed alia quæpiam putredo, ipsaque fluxio multa & varia. Et in comm. Galen. ait, a communi putredinis causa unumquodque putrescens, propriam & peculiarem putredinis speciem obtinet.

10. *Ac tum maximè id est faciundum quum φλυζάκια apparent, Gall.* comme des eschauboulures. *Aliquando enim simplex incendium & ardorem sanguinis declarant, aliquando aliud quid. Unde annotavimus aliquo loco observasse multos qui gravissime, immo letaliter ægrotaverint, quibus ineunte morbo talia eruperint.*

11. *Si exanthemata apparentia κρίνοντα sunt, idest febris aliquam afferunt imminutionem, quiescere Medicos oportet. Si κρίσιμα sunt & apparent ἀναξίως τῆς περιβολῆς, idest, non est digna excretio ea quæ fit ad circumferentiam corporis, quandoquidem natura περιβάλλει: idest, rejicit in habitum corporis, quod aliter dices moliri τὴν περιβολὴν, tunc naturam juvabis. Juvabis aut medicamento in cutim pellente, aut medicamento eccoprotico, aut phlebotomia. Si enim febris magna est, & non sese frangit, ac mitescit aliquantula ea excretione, καὶ τῇ περιβολῇ. ad phlebotomiam veniundum est. Sed cave ne decipiaris quoad febrem. Nam aliquando augetur febris, sed id fit ratione suppurati materiei exanthemata facientis, aut ratione ipsius conatus, aut ratione impeditæ difflationis. Aliquando ita continua sunt exanthemata, ut videantur corpus incrustare. Et tunc impeditur difflatio, & quod diximus tempore ipsius conatus febrem videri auctiorem, illud vulgo observatur etiam in sudoribus. Pulsus enim elevatur, & citatur natura velut sese ad munus commemorabile accingente. Et quod fit in sudoris excretione idem fit in exanthematis. Ideo diligenter attendes ne decipiare. Item an fiat suppurati ratione. Dum enim pus fit, dolor fit, & febris augetur. Porro ista formula loquendi, Abscessus fit ἠμιρρόπως καὶ μὴ ἀναξίως τῆς περιβολῆς legitur ad 2. Epid. sect. 1.*

HISTORIA SEXTA.

AMORRHÆI Consulis pusio quadrimestris torminibus vexabatur, ut colligere erat. Non longe post aphonos, oculos intorquebat, convellebatur. Mirum hoc, repente facies mutabatur, tamquam conantis aliquid excutere: deinde velut comprimebatur, tuncque occurrebat in os spuma, & spiritu veluti compresso diu, quasi ad se rediens magnum spirabat, eorum more qui contentione animi aliquid intuentes spiritum cohibuere. Per totam noctem convellebatur tantum brachio sinistro, & illud convulsorio modo agitabatur. Deinde cessante hoc, idem brachium dextrum passum est. Et ex intervallis occurrebat spuma magna copia, & aphonos erat, & excreta spuma salivaque magna spiratio, tunc restituebatur. Epilepticum hoc fuit: provisum ventri aliquid συγγενές.

COMMENTARIUS.

QUO tempore puellus iste ea passus est, dolores capitis multi grassabantur, & crudeliss. hemicraniæ, & omne pæne genus morbi partes capitis exercebat. Ut non sit mirum si in ista clade tenellum corpus pueri affectum fuerit. Aderant tormina, ut qui a ventre vapor efferretur, dolorem excitaret, & inde alia quæ sunt consecuta. Sed quum cerebrum natura esset molle & delicatum, & ex eventu veluti cereum cranium molliculumque, non mirum si mi-

si minima occasione perculsum fuerit. Procatharticum potuit esse a partibus inferioribus, deinde obfirmata sedes in capite ipso. Nam si venenata materia in cerebro coercita fuisset, credibile fuisset graviora symptomata sequi debuisse. Sed quum in ventre dolor ab humore acri, & æruginoso excitaretur, compatiendi lege facile cerebrum laborabat. Sic nos observavimus mollitudinem cranii & repletionem cerebri a multa aqua & humiditate excrementitia, maxima ex parte horum causam fuisse 2. Nam nervi erant veluti impotentes, aquei, madefacti & effeminati, adeo ut Epilepsia ista potius esset a copia humiditatis, quam a mala qualitate. Quod autem mirum fuit, est quod quum Epilepsiæ magna forent argumenta, tamen alterutra tantum parte convelleretur. Sic non erat simplex convulsio, quod cerebrum oblæderetur, quod aphonia esset, quod spuma adesset, quod periodicum esset malum, nec omnino Epilepsia, quod totum corpus non convelleretur, sed una pars post alteram, quum tamen nulla paralysis secuta sit. Quamquam in primo Tomo Consiliorum nostrorum annotavimus ex Hippocr. Epilepsiam definiri posse convulsionem a cerebro ortam, eamque circa tantum unam partem. Quis enim dubitat quominus prout humor convulsionis auctor potius irrepit in eam, aut illam partem, a qua nervi divaricantur, ita in dextra aut in sinistra parte convulsionem afferat? Sic istius puelli morbus velut ambigebat inter veram Epileps. & convulsionem proprie dictam. Evasit tamen, quod & alvus sollicitata est blandis clysmatis, & dolores torminosi sedati, ne exacerbati cerebrum percellerent, data theriaca quæ scalismum provocaret, suffitus ex mastiche & olibano ad cerebri mollitudinem corrigendam 3. Radix pœoniæ appensa collo, quam fugare Epilepsiam autumant. Nec tantum tamen & credamus, quin ad alia remedia confugeremus. Nec enim facienda erat tanti eorum auctoritas qui de reconditiore radicis pœoniæ vi aliquid dixerunt, quam novorum remediorum inventione teneritudini ipsius pulsionis providendum, quæ tanto morbo ferendo non esset.

ANNOTATIONES.

1. *Error in hoc maximus comittitur in pueris, quod statim ab usu pultis & lactis nutrices eos dormire faciunt. Quid enim ad cruditatem generandam facilius? Hinc Epilepsiæ & consimilium morborum occasio.*

2. *Caput & mollius & justo crassius habet: Ut mirum non sit si Epilepsiæ obnoxius valde sit etiam ante* ὀδοντίασιν. *In ea enim familia non dentiunt ante decimum vel undecimum mensem. Ac verum illud Arist. lib. de somno & vigilia:* Quum supernarum partium magnitudo in prima ætate infernas excedat, non mirum si prima ætatula Epilepsiæ obnoxia sit.

3. *Circa silentium Lunæ Februarii idem malum repetiit fere auctius: et numquam tanta in pulsu mutatio observata est. Statim a paroxysmo diffluebat multa saliva ab ore vi excernentis naturæ. Aetius in ejusmodi morbo pulverem ireos, aut cyperi capiti aspergit, caput aut irino, aut anethino illinit: melle quoque ad litum utitur. Nec non delingendum mel dat, pœoniæ radicem appendit collo ut contingat stomachum.*

HISTORIA SEPTIMA.

L*YSSÆI Consulis uxor semptimestrem fetum gerens tenasmo tentatur, et fluxu velut dysenterico* 1: *non multo post febris continua: tricesies de nocte desi-*

debat, sed inanis erat conatus. De abortu metus fuit. Malum fovit maxime a regione hepatis colluvies humorum delabens. Rheobarbaro locus fuit: item et soli Cassiæ. Varia clysterum genera imperantur. Bis secatur vena, injectiones fiunt in rectum intestinum. Omnique modo noctu diuque dolores leniuntur abortionis metu. Convaluit.

COMMENTARIUS.

IN secundo libro nostrorum Epidemiorum animadvertimus circa mensem Januarium maximam mulierum partem morbis affectam esse, immo & per totam hiemem, quum tamen præcessisset Æstas & Autumnus fere squalidus & siccus. Immo per sex fere menses pluviarum carentia fuit. Citavimus ex Hippo. exsistere aliquando tempora in quibus fere mulieres laborant. Nam loquens de
Sect. 3. lib. 2. Epid. pustularum eruptione in squaloribus ait: *Nulli masculo tales erupisse vidi*. Et eo loco quæsitum, cur in squaloribus, & post squalores tanta morborum ilias, præsertim corpora muliebria afficeret: Deinde cur non potius viri, quum mulierum corpus frigidum & humidum in squalente statu, tamquam gavisurum modico contrariorum usu, melius habere posse videatur. Ubi notavimus ex sen-
Sect. 2. lib. 2. Epid. part. 78. tentia Hippocrat. exsistere posse tempus in quo & mulieres, & juniores viri simul laborent: quod absurdum videtur, quum contrarium utrorumq; sit temperamentum. Sed Gal. docet aliud esse laborare per generationem proprii humoris, aliud per suppressionem. In siccitatibus corpora juvenum propensiora sunt ad morbos quos serum malum parit, quia & ratione temporis, & sui proprii temperamenti talem humorum ichorem & serum generant: Sed mulieres tales morbos incurrunt, quia corpus habent minime perspirans. Morbi autem occasionem dat non tam generatio ipsa, quam suppressio. Tempus enim ex se parens est sæpe mali seri. Quod dum supprimitur ob difflatum prohibitum, tunc dicitur morbus generari per suppressionem: Sed quum corpus est ipsum biliosum ad
Ad part. 55. sect. 3. lib. 3. Epid. τὸ ποιητικὸν, accedit ἐπιδεκτικόν. Ut corpus juvenum laboret utraque ratione, & ratione τοῦ ποιητικοῦ, & ἐπιδεκτικοῦ: mulierum vero potius ratione τοῦ ποιητικοῦ. Huc enim pertinet locus præclarus, quem jam ante expendimus, ubi Galen. ait disputans de squalida & pestilenti constitutione: Quum aliis atque aliis in pestilenti statu alius atque alius abundaret succus, a statu aeris hunc, suppl. succum auxit. idest, & qualitas nova inducebatur, & substantia ipsius succi augebatur, producta ac promanante longius putredine, ab ipsius aeris morbo & vitio. Quamquam illo loco diximus id fieri κατὰ τὸ συμβεβηκός.

Ergo mirum fuit Medicis, cur eo statu potius mulierum genus morbis tentaretur. Sed unum notandum est. Maxime eæ mulieres afficiebantur, quibus viscera calidiora sunt, ut ea ratione ad masculorum juniorum temperamentum accederent.

Quicumque tunc morbi vagabantur, a quodam indomito sero erant, ut jam dictum, de repente suum virus & ferociam exerente alias in caput, unde incredibiles alterutrius partis dolores in capite vidimus cum lenta febre, & pulsu insigni in temporibus quem Hippocrat. πηδησμὸν τῶν φλεβῶν ἐν τοῖς κροτάφοις vocat,
In Epid. in aliis ophthalmiæ siccæ; in aliis prurigines in aurium profundo molestæ; in aliis ventris inferioris dispositiones inflammatoriæ falso colicum dolorem referentes. Et maxime corripiebantur corpora δυσδιαφόρητα. Quod autem malignum foret id serum, declaravit subita morbi adorsio. Nam citius dicto, & ita repente invade-

vadebant. Itaque illa ἐπισημασίη ἀθρόα, virus & ferociam designabat: ut aliis ex locis explicatum est.

Tenasmo tentatur, & fluxu velut dysenterico. TEXTUS.

De tenasmo pluribus non dicam. Solum afferam aliquam divisionem. Alius dysenteriæ comes est, alius antesignanus: alius heres, alius nec sequitur, nec præcedit, sed sequitur. Qui hanc mulierem affligebat, erat comes fluxus dysenterici: cujus causa non tam erat ulcus intestini, quam cacochymia & seri mali copia, quæ dum pertransiret intestina, eorum membranas offenderet, & sua acrimonia deraderet. Accedebat irritatio sphincteris, & veluti ἐπιφλόγισμα, ut minima occasione cogeretur ad desidendum. Locus est præclarus apud Galen. ubi explicat quomodo inappetentia dysenteriis est tamquam ἐπιγέννημα, aliquando comes, Ita autem scribit: *Dysenteriæ fiunt ex humoribus acribus. Primum summa occupantur, deinde profundiora, & ulcera mala fiunt. Quo maxime tempore ventriculus offensus lege sympathiæ cibum fastidit. Et tunc est velut ἐπιγέννημα, & malum est ut signum, & ut causa.* Deinde, subdit, *Fiunt quidem ab initio dysenteriarum fastidientes ægri ob malos ichores fluentes ab hepate, a quibus raduntur intestina, præsertim si amaræ bilis naturam habuerint. Nam superfluitas horum ad ventriculum defertur.* Centies enim docuimus quemque humorem habere duas partes, tenuiorem, a qua in longinquioribus partibus excitantur varia symptomata, crassiorem, a qua in parte cui inhæret surgunt alterius generis symptomata. *Ad Apho. 3. lib. 6.*

Febris.

Galenus amplissime loquens de hepate, & ejus affectionibus, docet vitio hepatis multos laborare diverso modo. Nam alias ejus propria substantia afficitur, ut quum intemperies eam afficit, & proprium ejus parenchyma, & ex Erasist. Gal. assumit, alias venæ ipsæ quæ a gibbis ad sima tendunt, alias materies, & colluvies circum partes eas multa est, unde morbi foventur. Nam quum ea materia putrescit, tum febris accersitur putris. Et eodem loco fusius explicat varietatem excrementorum, sive venæ obturatæ fuerint, sive hepar ipsum affectum sit, sive collectio sit humorum. Quæ omnia non explicabimus, quoniam in immensum oratio proveheretur. Sufficit locum designavisse: In nostra muliere corruptorum humorum cumulus erat, ut jam de hepatis propria affectione dubitaremus. Ideo secta vena est bis. Mirum tamen quibusdam videtur quod fluente alvo vena aperiatur. Nam vel id quod fluit symptomatice fluit, nimirum ob perennem generationem, aut laxitatem partium, aut facultatis retentricis imbecillitatem; vel acervatio erat humorum corruptorum, quam natura amolitur per fluxum alvi. Si prius, non est locus phlebotomiæ, ideo Hippoc. dicebat. Si sanguinem vis detrahere, ventrem confirma. Si posterius, naturæ totum munus sinatur. Nam sic evacuatur febris causa 2. At sæpe jam antequam natura sponte alvum sollicitet, aut copia ipsa materiæ sibi viam fecerit, massa sanguinis infecta erat diffuso sero, & tenuiori materia a crassiori in imis corporum restagnante, desecta, unde nisi perflaveris sanguinis massam, major corruptio sequatur. Morbi non cito fiunt, sed sensim. Et quum sese proferunt, jam labes pervaserat multas partes. Unde quibus primo morbi die sanguis a natura alienus detractus est, an credibile eam corruptionem uno die contingere potuisse? Itaque ad evitandam febrem, aut si adsit, jugulandam, modo non sit *Cap. 7. lib. 2. de compositione medica. secundum locos.* *4. Acuto.*

ſymptomatica, ſolum aperienda vena eſt. Dixi, modo non adſit ſymptomatica; quoniam ob vigilias, & inanes de ſurgendo conatus, & motum ipſius pravæ materiei, ſæpe incaleſcit corpus. At tali calori non debetur phlebotomia, ſed quies, & ſymptomaton remiſſio. Verum cum eſſentialis febris putredine diffuſa ac communicata vaſis, tam neceſſaria eſt phlebotomia, ut ſi ea prætermiſſa fuerit, grave ſit peccatum. Nec argutulus dicat male nos dixiſſe, non ſecandam venam ſi ſymptomatica febris. Nam, dicet, ſi inflammatio interna, quæ adeſt, febris ſymptomatica eſt, numquid omittes phlebotomiam? At hoc loco febres revera exſiſtentes, ſive ob inflammationem, ſive ob putredinem, in cenſu verarum febrium habentur. Sed & notare oportet ad tollendam febrem ſi ea aliquid commemorabile habeat, plurimum conferre phlebotomiam præcautionis ergo. Nam ſi inſignis febris ob vigilias & motum tetræ materiæ ſurgat, quæ ad fluorem acceſſerit, metus eſt periculi. Adde quod febris ipſa corpus infirmat; & alimentum corrumpit, unde cacochymia accumulatur. Itaque cautos eſſe admodum Medicos oportet, ne temere phlebotomiam celebrent, aut imprudenter omittant. Atque huic noſtræ ægræ plurimum ea contulit.

Malum fovit illuvies humorum a cavis hepatis illabens.

Et allapſus affluxuſque humorum, & colluvies mediis inteſtinis ſparſa tamdiu malum fovit. Nemo enim dubitat, quin dum repurgat natura meſenterium, & cava hepatis, quicquid capitur alimenti corrumpatur, naturaque ſolum neſcio qua benigniore aura fruatur. Contactu enim decurrentis a meſenterio materiei chylus a ventriculo defluens contaminatur. Sic nos credebamus non eſſe tam ipſa inteſtina læſa, quam partes ſuperiores aut læſas, aut colluvie plenas ac infectas. Sæpe enim figuratum & ſatis laudabile διαχώρημα, ideſt quod ſuccedit, & tamen inteſtina ex ſe integra ſunt. Sicut non eſt neceſſe ut in excremento color aliquis ſit, ut inde ſignificetur bona diſpoſitio ventris inferioris. Verba Galeni hæc ſunt: *Hippocrates ne meminit quidem coloris excrementi, quoniam non magnam vim habet ad inferioris ventris diſpoſitionem bene judicandam. Nam quod id excrementum ſit bene concoctum, ſufficiunt hæc ſigna, molle, figuratum, &c. Fieri enim poteſt, ut venter circa proprium munus robuſtus ſit, ſed vel propter vehementem adjacentium partium caliditatem exſugatur, atque exſiccetur, quod bene coctum fuerit, aut propter diſtributionis imbecillitatem humidius quam oporteat, egeratur: & cetera.* Quod autem dixit colorem excrementi magnam vim non habere ad ventris inferioris diſpoſitionem ſignificandam, id forte mirum ſit. At color bonum vel malum ſignum eſt ex eventu. Nam a cyſti maxime hic color pendet. Si ſaturatus bile ſit excrementi color, ejus nimietas pendet? ſin decolor & albicans, obſtructio ſignificatur. Ergo ut ventris inferi bona œconomia ſignificetur, nil color facit. Modo enim coctio bona ſit, & ſubſtantiæ ratio qualis eſſe debet, adſit, ſatis eſt. Immo inteſtina, quæ inter partes ventris inferioris habentur, non coctionem juvant, ſed diſtributionem, ſi modo vera quæ in libris de uſu partium demonſtrantur.

Cap. 11 lib. 1. Criſeon.

Rheobarbaro, Caſſia, Clyſteribus fuit locus.

Remediis multis tentata res eſt, & quum non viderentur proficere, ſecuti ſumus conſilium Celſi, *In acutis cito mutatur quod non prodeſt, in longis quos tempus ut facit, ſic ſolvit, non ſtatim condemnetur, ſi quid non profuit. Minus vero removeatur, ſi quid paullum juvit, nam profectus tempore expletur.* Maxime

Celſus.

me vero in clysterum usu morati sumus. Ac primum injecti sunt clysteres ex lacte incoctis ficubus, chamæmelo, tapso, rosis: dissoluti vitelli ovorum, non saccharum, ne irritaretur intestinum. Facile enim id eveniebat.

Alia instituuntur anemata, coquuntur radices altheæ, ficus, rosæ, tapsus, dissolvitur pulvis ovorum in furno induratorum.

Alia instituta ex decocto capitum papaveris albi.

Tandem acceptum est decoctum capitis vervecini ad obducenda intestina.

Frequentia apozemata.

Cassia exhibita est, & valde profuit. Quod forte mirum sit. Nam intestinis ita irritatis, bilioso ichore plenis, immo & veluti, effeminatis lenientium medicamentorum usus non est tutus. Tamen plus visa est contulisse, quam quodvis aliud. Nam quum caloris ingentis opinio est, quum humor qui defertur est valde acer & mordax, potius conferet cassia cum thamarindis, quam quodvis aliud medicamentum. Lenit, mitigat. Et si parum laxaverit intestina, facile postmodum robur eorum conciliabitur.

Sedi sæpe applicatum unguentum populeonis, mucag. seminum psyl. cytoniorum. Facta injectio ex aquis refrigerantibus, & colyrio albo Rhasis.

Abortionis metus.

Omnis enim vehemens conatus abortum minatur 3. Quod quum mulieribus tenasmum patientibus eveniat, non mirum si metus sit ne fetus elidatur. Quæ omnia facilius repetentur ex Aphorismis Hipp. Hæc sufficiant ad prædictam historiam. Idibus Aprilis 1576.

ANNOTATIONES.

1. *Ad hanc historiam referenda est historia Florentii De Baillet, servi, dysenteria cum multa cacochymia & tenasmo laborantis. Nullum pene clysterem admisit. Ne quadrantem quidem horæ in lecto continebatur. Nos usu cassiæ, amygdalatorum, lactis vaccini & similium eum σὺν Θεῷ curavimus. Incredibile est quantum bolus cassiæ frequenter repetitus profuit; Quod tamen est contra communem usum. Id Hollerius feliciter usurpavit, & nos sæpe idem felici successu usurpavimus.*

2. *Atque urinæ ipsæ satis legitimam medendi offerunt occasionem. Nam si crudæ fuerint & tenues nec tam secandæ venæ et purgandi; sed maxime purgandi occasio erit. Sed contra confusæ, ac turbatæ et humorales, ut ita dicam, audacius purgabis. Vide Hippocr. part. 43. lib. 4. Acutorum, et Historiam P. Toysonii.*

3. *Ideoque Hippoc. Aph. 30. lib. 4. ait,* Mulierem capi ab acuto aliquo morbo letale esse: *et Aphorism. 31.* Mulierem utero gerentem sanguine misso ex vena abortire & magis si fetus sit major: *et Aphor. 34.* Gravidam abortionis periculum incurrere si alvus plurimum profluat. *Defraudatur enim fetus genio et desidendi frequentia eliditur.*

HISTORIA OCTAVA.

D. *MEMMÆI hortulanus paullo ante solstitium hibernum in febrem continuam incidit. Ea nil in fronte habebat, multa in recessu. Per totum morbum fere deliramenta & manuum saltus, tremulus, balbutiebat. Terrificum omnibus hoc fuit. Ad claviculas dolor subobscurus & levis. Morbus diu siccus mansit. Exacerbationes nocturnæ. Non meminerat eorum quæ fiebant.*

Urinæ crudæ, boni coloris, ad ſanorum urinas accedebant: dato medicamento alvus ducta eſt illo minime ſentiente. Febris concluſa erat, nec ad manum mordax. Ægrotare ſe neſciebat, ſanguinis detractus laudabilis, deinde aliquantum corruptus. Tandem evacuatis multis per alvum, & expectoratione multa ad viceſimum quartum diem præter communem opinionem reſtitutus eſt σὺν Θεῷ.

COMMENTARIUS.

ILlud τὸ θεῖον, quod in conſtitutionibus & ſtatu temporum obſervari ſolet, meo quidem judicio & ad partium diatheſin, & ad humorum conditionem referre oportet. Si enim flante auſtro nervi imbecilliores redduntur, ſi præeunte hieme auſtrina & pluvioſa & εὐδίῳ, vere autem ſicco, ſqualido & aquilonio, mulieres fere abortiunt, tum peculiari humoris generatione, tum partium generationi dicatarum affectione, non mirum ſi morbi generantur & vagantur ἢ εὐςατεῖς ἢ κακοήθεις, aut alterius moris: unde in quibuſdam temporibus morbi potius ſæviunt in cerebrum, in aliis in thoracem, in aliis in habitum corporis, prout aer ad hanc aut illam partem afficiendam aptus & affectus fuit. Cur enim aliis temporibus σπλῆνες, ideſt, lienares morbi vagarentur, aliis φάρυγγες, ideſt, faucium labores, niſi peculiaris eſſet συμπαθεία, inter τὸ ποιητικόν, & ἐπιδεκτικόν. Quod etſi pleriſque inutile ad contemplandum videtur, nobis non ita placet. Si quidem & ad diagnoſin, & ad prognoſin, & ad præcautionem pertinet. Ut ſtudium ſit earum partium quibus talis τῶν ὡρέων κατάςασις: Ne male exerceamus & fatigemus corpus medicamentis, re incognita. Quum enim aut catarrhi ſuffocantes, aut ſudor Anglicus, aut ſiderationes partium ob peculiarem aeris affectionem & ſiderum aſpectum, vagantur, quis adeo hebes ut horum contemplationem omittat, & non inquirat unde & quomodo iſta lues oboriatur? Etſi in conſtitutione auſtrina veluti liquefacto cerebro multa pituita occurrat in os, nonne potius ad corroborandum cerebrum confugiet, & ad illud aſſerendum, quo ad fieri poterit, ab injuriis externis, quam ad medicamenta phlegmagoga? Ita hercle. Ut non mirum ſit ſi in humorum magna cruditate, calor febrilis accenſus immiſerit tetros vapores qui cerebrum, jam imbecillius redditum ob vim tempeſtatis, deterius affecerint quam ante affectum fuerit. Jam annotavimus in primo lib. Epidemiorum meorum exſtitiſſe jam ter aut quater conſtitutionem temporis hieme in qua omnes ægri de dormiendi impotentia conquererentur. Et tamen hieme ſomni ſunt longiſſimi. Quod fit aut quia peculiaris eſt temporis diſpoſitio quæ id faciat, aut quia quum hieme revocetur calor intro, magna eſt calidarum exhalationum copia, hæ autem ſomnum prohibent. Accedit & noctium longitudo. Quum enim omnia quieta ſint, & abſint familiares, non ita facile moleſtiæ nocturnæ falluntur ac leniuntur. Ac jam aſſero illis temporibus hibernis obſervaſſe me majorem dormiendi difficultatem quam in pleriſque morbis æſtivis: in quibus tamen natura, ob bilis dominatum major eſt τῆς ἀγρυπνίας occaſio. Et ut libere dicam, in corporibus ſiccis & ſqualidis, & jam morbo attenuatis (Autumnales enim & Hiberni morbi maxima ex parte longiſsimi ſunt) tanta eſt ἀγρυπνία, ut ſomnum conciliare difficile ſit. Id facit ſiccitas, ſqualor partium, & ſeri maligni dominantis ſub finem Autumni & principium Hiemis dominatus. Quod diligenter notandum. Et ſi ad hypnotica paullo ve-

Cur Hieme in morbis eſt ἀγρυπνία.

lo vehementiora confugeris, celeriter delirandi occasionem attuleris. Sic non nisi caute illa præscribi oportet.

Ea in fronte nil habebat, &c.

Id quod contingit in lignis viridibus, quum multa est cruda materia, nec calor analogus est, plus excitat vaporum quam discutiat. Unde quæstio esse posset an hieme ita audacter ratione febris mittendus sanguis. Immo febrem augeri par esset, ut materia facilius discuteretur, & calor in crudo succo emicaret. Si quis attendat quoque calorem contra naturam omnia corrumpere, & plus obesse alimentum corrumpendo, & succos crudos male alterando, quam discutiendo, in alia forte erit opinione. Per totum morbum saltus tremulus manuum: obscuris verbis id explicatum est, sed elucidabitur sequenti oratione symptoma hoc quod eum fere per totum morbum comitabatur, terrori fuit. Verebamur ne ab infirmitate esset, & sic malum foret & ut signum, & ut causa. Sed quia pæne ab initio morbi prehendit, non ita suspectum fuit. Hoc autem attendere oportet, ne falso infirmitatis metu persuasi & inducti omittamus legitima remedia. Ac primum quid sit illud videndum. Hippocrates ita scripsit in Coacis, οἱ πρὸς χεῖρα ἀναΐσσοντες κακόι. Si ægri ad manum Medici subsultant, malum. Illud πρὸς χεῖρα bifariam interpretari possumus, ut & contrectante Medico subsaltent, & videas manum ipsius ægri intremiscentem revelli. Unde dubitant an sit quid convulsivum, an aliquid tremulum, an aliquid mixtum. Tremor proprie est motus depravatus facultatis animalis partim a voluntate, partim a gravitate partis editus. Argumento est quod nisi coneris movere membrum, non tremat. Sed quum conaris dimovere, vicissim facultas & vincit & vincitur, & in ista contentione fit duorum contrariorum motuum perpetua quædam successio. At in ægro nostro motus perpetuo tremulus apparebat, & veluti palpitans. Galenus fuse de tremore disputans occurrit eorum objectioni, qui tremorem a solo morbo esse contendunt, nec voluntatem concurrere. Quod ut probent, proponunt exemplum eorum quibus perpetuo caput tremulum est, & tamen nulla est movendi voluntas. Respondet huic objectioni bifariam. Primum quod in custodienda quavis particula recta etiam voluntas agat, & contentio sit musculorum, alioqui pars corrueret. Posterius si in culcitra molli reclinetur caput, non amplius tremet, quia ab actione facultas cessat. Itaque concursus est & morbi, & facultatis in tremore. Et tremorem non quid dissimile esse statuit pulsui formicanti. In hoc nulla sensibilis quies est inter duos motus contrarios. Et arteriæ motus in minima spatii intercapedine agitur, est enim facultas prostrata, & quæ tamen aliquid conatur ac molitur. Et quum non sit sensibilis quies inter duos motus (quod apparet in naturali motu cordis) est tamen quædam subsidentia fatiscente facultate, quæ subsidentia mediæ cujusdam quietis rationem habet. Et quemadmodum in formicante pulsu vicissitudo motus non ab una proficiscitur natura, sic fit ob pugnam virtutis & ponderis ipsius corporis in tremore motus quidam contra naturam partim a facultate & voluntate, partim a morbo. Nec hic distinctiones illas repetere convenit quas Galenus assignat inter motum convulsivum, concussivum, & tremulum, item inter resolutionem & rigorem & tremorem & palpitationem. Sæpe enim confunduntur. Unde initio hujus tractationis motum illum contra naturam quem in ægro nostro observavimus non satis aperte nominavimus.

Hipp. in Coacis.

Cap. 1. l. 2. de sympto. causis.

Cap. 4. & 5. lib. de convulsione & rigore.

Nam modo tremulus, modo palpitans, modo ſaltus quidam tremulus & jectigatio, modo quid mixtum dictus eſt iſte motus. Quaſi vero parum interſit inter hæc. Revera motus erat tremulus, & non a ſolo morbo erat, ſed a facultate. Solum animadvertere illud oportet, quod contra Praxagoram & Herophilum Galenus conſtituit & concluſit. Herophilus tremorem in nervoſo ſemper genere conſtituebat, quod reprehendit Galenus, non quin ad nervoſum genus pertineat, ſed quod non ſolus nervus tremat, ſed ea tota pars quæ προαιρετικῶς movetur: item quod facultatis ipſius non meminerit quæ maxime ad tremorem concurrit. Nam & ſine ea contendente tremor omnino non fit, de tremore qui proprie dicitur, audiendum eſt. At Praxagoras tremorem ad arterias referebat. Uterque Galeni judicio male. Propoſitum erat de tremore multa dicere, ſed quoniam qui Commentaria in librum Coacarum animadverſionum edidit, multis locis de eo abunde dixit, ſuperſedendum eſt. Dicendum breviter de iſto tremore qui in principium morbi incidit, & qui non debuit a purgando & evacuando deterrere. Omnis tremor continentem cauſam habet virium infirmitatem. Et quum ex tribus corpus conſtet, ſpiritu, humore, parte ſolida, ſpirituum diſsipatio, aut collectio tremorem facit, ut in gravi animi affectu contingit. Interdum eum accerſit humorem & ſpirituum diſsipatio, ut in fame, vigiliis, uſu Veneris contingit. In acutis morbis aliquando fit copia humorum, ut Pythionis hiſtoria admonuit. Interdum qualitas humoris, licet is quantitate ſit paucus, interdum partium ſolidarum ſiccitate & maraſmo, ut quum phrenitin, aut cauſon tremor excipit. Id etiam in morbis longis cernitur, facultate victa ac languida reddita. Id quod beatus ille pater in monaſterio S. Claræ declaravit; poſt ſemeſtrem enim morbum tremulus interiit. Atque ut brevi finiam, Pythionis hiſtoria revocabit in memoriam illud totum quod in morbo ipſius hortulani evenit: *Pythioni primo die tremor a manibus, febris acuta, nugabatur.* Galen. explicans cauſam iſtius tremoris mihi videtur deceptus eſſe. Nam quum tremorem iſtum magni faciat, & quod primo die inciderit in ægrum, propterea credat a plenitudine eſſe (nil enim præceſſerat quod vires convulſiſſet, alioqui in narratione ipſa Hippocrates haud prætermiſiſſet) miratur cur venæ ſectionis non meminerit, quum neceſſaria hic videatur. Morbum quippe plenitudo commiſit, ut ex ipſo etiam tremore collegit, qui plenitudinis ſignum eſt. Tamen paullo poſt dum explicat cur tremerent manus ita ſcripſit: *Probabile eſt in primis thoracis regionibus, ubi eſt continens thorax ad ultimas cervicis vertebras affluentiam humorum conſtitiſſe aliquando, non multum tamen ut quæ dyſpnœæ excitandæ non eſſet ſatis. Nec enim valide refert ad reſpirationem primum intercoſtale (Græce πρῶτον μεσοπλεύρον.) Sed quum eſſet vitium in nervorum radicibus qui ad manus pertinent nervique degravarentur, tremor manuum conſecutus eſt. Nam ex primo intercoſtali et vertebris ei ſuperpoſitis nervi muſculos manum moventes enaſcuntur. Hujus rei hoc eſt argumentum, quod tremores una cum ſputis quæ ſucceſſerunt permanerent, et etiam quod, ubi aliquod ſignum in ſputis coctionis apparuit, non amplius fierent tremores morbuſque tolleretur quum judicium conſequeretur per ſudores.* Pythion duplici affectione laborabat, febre eſſentiali, & thoracis affectione. Sic duplex criſis fuit, una thoracicæ affectionis per ſputa varia & ſanguinolenta, quum tamen nec eſſet pleuritis,

Hæc ex Com. in particul. 2. ſect. 1. l. 3. Epid.

Hiſtoria 1. ſect. 1. lib. 3. Epid.

Com. in part. 4. ejuſdem lib.

ritis, nec dolor lateris, nec peripneumonia. Alioqui hiſtoriam ut febris continuæ & eſſentialis non enarraſſet. Et idem ipſum eſt ac quod ſcripſit in lib. 4. Aphor. Excretiones in febribus, &c. Altera criſis fuit ipſius febris per ſudores, & apoſtaſin & ſtranguriam. Febris quidem longius tardiuſque poſt alteram affectionem deſiit, nam urinæ manebant crudæ. Apoſtaſis autem & ſtranguria conſecuta ſunt, quoniam diu manſit morbus crudus. Unde in eam ſententiam Galen. ex Hippocr. citat. *Si quis diu urinas tenues et æquabiles reddat, et reliqua ſalubria ſint ſigna, abſceſſus portenditur in locis ſepto tranſverſo inferioribus*. Porro materia in primo intercoſtali concluſa erat, propterea non deterius habuit æger licet primo die nil expectoraverit. Non urgebat enim malum. Aliter vero fit in vera pleuritide & peripneumonia. Augetur enim reſpirationis uſus, majorque difficultas ducendi & educendi ſpiritus. Quod non contingit occupato primo meſopleurio. Et hic præclara quæſtio moveri poteſt: ſi fruſtra in parte aliqua fit concoctio, ſi univerſi corporis manet cruditas, quid juvit iſta expectoratio, & tremoris ſolutio? Revera ſi morbus unus eſt, & materia uniuſmodi fuſa per venoſum genus, licet ejus pars aliqua privato naturæ beneficio mitigetur & coquatur, hoc nil perinde facit ad ſolutionem, quam ſi naturæ nulla eſſet molitio. Sed ſi duplex eſt focus materiei morbificæ, ſi duplex affectio, e re naturæ & ægrorum eſt, ſi ſaltem una materia naturæ gratiam recipiat. Id quod in Pythione accidit. Et in Hemitritæo, quum duplex focus, duplex materia, ſi bilioſus humor miteſcit, ſaltem commodo ægrorum fit ſi tertiana intermittens quotidianæ conjuncta deſævit. Sic in morbis complicatis uno manente, alterum commode deſinere poteſt. Ad rem redeamus. Quorſum Galen. ad ſolutionem tremoris iſtius phlebotomiam deſiderabat, quum particularis eſſet affectio, & a congeſtione materiæ nullum dolorem excitantis ad primum μεσοπλεύριον; Et tamen ita Galenus ea de re ſcripſit, poſtquam tremorem iſtum a plenitudine eſſe ſtatuit: Itaque potuit auxilio miſſi ſanguinis ſuccis revulſis qui hoc loco affluebant, affectio coctionis initium habuiſſe ſexto die (eo enim die proceſſit ἀνακάθαρσις) Quomodo autem ita juverit ſectio venæ, ob tremorem cujus cauſa particularis erat, non video. Ratione quidem febris juvare plurimum potuit. At ratione iſtius materiei prementis & obſtruentis juvare non potuit, quum nulla inflammatio eſſet ut colligere ex ſcriptis licet. Immo ſola per os excretio, & coctio materiei juvare potuit nulla ſectione venæ celebrata. Atque quum ægro noſtro ſecta vena bis aut ter eſſet, laudabiliſque effluxiſſet ſanguis, nihilo pæne minor factus eſt tremor. At juvit expectoratio lenientibus cibis & arteriacis procurata. Doctiſs. Hollerius explicans Aphoriſm. iſtum, οἱ πρὸς χεῖρα ἀναΐσσοντες, veram effigiem iſtius morbi in Hortulano & Pythione exprimit; & non tam τρόμον vocat quam σπασμότρομον, nomine compoſito ἐκ τοῦ σπασμοῦ καὶ τρόμου, quemadmodum affectio iſta non ſimplex eſt, ſed aliquid habet promiſcuum ex convulſione & tremore. Porro iſte σπασμότρομος a ſimplici tremore differt, quod tremor ſimplex ceſſat ſi pars reſideat ac conquieſcat. Sed ἐν τῷ σπασμοτρόμῳ manu etiam ſubnixa ac quieſcente, tremulum quid & convulſivum apparet. Id quod in ægro noſtro contigit. Et idem auctor ſubdit, Novi & quibus in longis febribus & autumnalibus a copia crudi humoris non tam ſiccatis quam humore madentibus nervis, ideſt σπασμότρομος, καὶ τρομώδεις *Hollerius*

μῶδεις

μῶδές τι, citra periculum acciderit. Plura legere possis de istis rebus loco citato; si quando de iis deliberandum sit. At morbus ægri nostri Autumnalis erat, & ut colligi potuit, multa cruditas fuit in universo corpore. Et prout τῇ ἀνακαθάρσει thoracem expurgavit, minui cœpit illud symptoma.

Tandem sive ratione particularis in thorace congestionis, sive etiamnum redundantiæ succorum in universo corpore oppressio fuerit, ex superioribus colligere est tremorem esse a plenitudine quod & Hippocrates confirmat qui ἀκράτειαν τρομώδεα hæmorrhagia etiam profusiore solvi ait. Quod ad locum præsentem pertinebit. Et eodem libro Galenus convulsiones quoque quæ statim ab initio oriuntur, a plenitudine esse contendit. Sed & locus est valde notandus apud Hippocratem ubi animadvertit manuum torporem & segnitiem sequi ob venarum in thorace varicosam dispositionem, præsertim si malum ad humerum tandem pervenerit. Ut sæpe manui ipsi remedium applicandum non sit, licet pars ipsa laboret.

Part. 59. lib. 3. Prorrh. Com. ad part. 68. ejusdem lib.
Lib. 1. de morbis.

Cetera quæ in historia continentur narranda non sunt, per se enim satis facile intelligentur.

CONSILIUM I.
De Melancholia. Ad D. Jaulnay Medicum.

BRevibus quidem verbis magnum morbum, quo jam dies aliquot nobis mulier domesticæ calamitatis tædio affecta, conflictatur, explicasti. In quo partim desiderio nostro satis esse factum putamus, partim aliquid aliud expectamus, ut ordine & methodo meliore nostra hæc procedat commentatio. Sed quoniam nobis cum artifice res est, minus laborandum putamus, quum concepta in nobis de tua eruditione opinio satis nostrum desiderium lenire posit ac elevare. Melancholicam affectionem esse belle quidem definivisti, προκαταρκτικὸν explicasti, sed quum mæror & ægritudo in censu externarum causarum ponenda sit, potuit explicari an corpus natura in talem affectionem propendeat, an aliquid sit συγγενὲς, quod corporis character, moles, color, pilus & anteactæ vitæ ratio aperire potuerunt, ut minimo mæroris vento tanta impressio facta sit, ut aut externæ causæ ratio ineunda solum sit, aut jam cum ipsis naturæ principiis, ut sic dicam, pugnandum foret. Omittis an sectio venæ celebrata fuerit, an non, quod tamen hoc primas tenet. Sed quid nobis de morbo videatur, quoque præsidio oppugnetur, si & morbi, & ægræ indoles ingeniumque patitur, paucis aperimus.

Pantemata melancholica quum alias ægræ cognoscantur, maxime in mulieribus id fit. Non quod non facile se suis signis prodant ac promittant, sed primus morbi fons non facile aperitur. Et in hoc Medicorum viget industria. Si Hippocrati unus uterus morborum muliebrium parens, quid est quod aliunde fontem & sedem inquiramus? Sæpe deliria melancholica vidimus quæ nos ad furorem uteri cum Aetio revocaremus. Et nuper occurrit Hippoc. locus quo adumbrat affectum melanch. cujus causa in utero exsistit, vocat autem; Bilis atra in uteris.

Sic tum est videre an menses respondeant, an cerebrum per πρωτοπάθειαν, an per συμπάθειαν laboret. Si quid ingenio valemus, morbus illius mulieris videtur accendere ad eum quem Hippoc. φροντίδα vocat. Cujus si ideam descriptam inspexe-

ſpexeris, & method. medendi, & remedia in parato habebis. Quoniam enim anxietas ægritudoque hanc corporis affectionem ægrotationemque induxit, quod ἄσῃ ϰ̀ ἀλύκῃ in corpore dicitur, idem φροντὶς in animo exſiſtit.

Corpus purgabis, etiam liberaliore manu.

Si id ægræ difficultas & pertinacia non permittit, fallenda eſt. Confectio hamech hic primas tenet.

Aperietur vena brachii: ſi menſes reſiſtunt, ad malleolum deſcendes. Diæta humectante & refrigerante utetur: Applicentur cucurbit. hypochondrio ſiniſtro, & femoribus.

Conciliabitur ſomnus. A narcoticis & meconio abſtinendum.

A ſyrupo roſarum pallidarum abſtinendum, niſi magna dominantis ichoris argumenta adſint.

Cucuphas ex calidis non uſurpabis. Nam hi melancholici, præſertim ſi dominatur bilis, febre quadam capitali laborant.

Nec tandem ad feſtucas hellebori albi tranſgredi alienum erit.

Balneum loco & tempore conferet.

Cetera tibi tua ſingularis & eruditio & diligentia ſuppeditabit.

CONSILIUM II.

De lue Venerea.

NObili viro ulcus erat in pene, maxime ea in parte qua ſitum eſt corpus velut nervoſum & tubuloſum. Primis diebus rati non eſſe a maligno, vulgaribus & blandioribus remediis curationem tentavimus. Nil profectum eſt. Tandem vicit ea opinio, ut crederemus Neapolitanum eſſe quid. Nam Dyſepuloticum erat. Dato medicamentulo, repente puſtulæ apparuerunt, alias Venerem reſipientes, alias non. Nam quædam ex his ſuppurato aliquantum laudabili deſiſtebant. Aliæ cruſtoſæ evaſerunt. Paullatim creverunt, & pullularunt. Et primum quærebatur, num puſtulæ Neapolitanæ ſuppurent 1. Ne hoc fraudi ſit, ſciendum veras & luis Venereæ proprias puſtulas ſuppurati & expurati expertes eſſe. Sed ſi confuſus eſt humor puſtulam committens, ut aliquid habeat benignioris humoris (qualis communem ſcabiem committit) fieri poteſt, ut ſuppuratum promoveatur. Vel, ne quis decipiatur, ſi quod pus apparet, illud non eſt verum & laudabile, ſed ſanies quædam quæ ſuperficiem puſtulæ tenet; non autem a profundo manat, ut in furunculis & puſtulis malignis evenire ſolet. Præter puſtulas iſtas aderat dolor ad ſiniſtrum Hypochondrium, quod tandem occupavit nothas coſtas. Scapulæ dextræ quoque dolor aderat, ut brevi partes ſolidas occupatum iri crederemus. Nam eſt ubi tantum humores venenum occupavit, & tunc nil commemorabile eſt; eſt ubi carnem, & tunc puſtulæ erumpunt: eſt quoque ubi partes ſolidas, ut nervos, tendines, oſſa, denique partes quæ ex ſemine ſunt. Ubi duo triave ſunt notanda. Cur ita in ſeminales partes agat. Cur potius oſſa media intumeſcant quam eorum capita: Tertio, an quid ſit analogum inter articulares dolores & luem Veneream nervos occupantem. Sed hæc breviter perſtringo.

Quod ad primum, Major eſt analogia inter ſemen corruptum & ſemen laudabile & ſanum, quam inter ſemen, aut quid aliud 2. Et quum ſemen ſanum minima etiam mole quid maximum ſit, & vires multas magnaſque contineat: Ita

ſemen

ſamen morboſum minima quantitate, facultates magnas, & ad corpus labefaciundum vires complectitur. Unde hyſtericæ a ſuppreſſo ſemine multo deterius habent, quam quæ tales fiant a menſtruo ſuppreſſo. Quo enim quid benignius & præſtantius, eo deteriorem labem contrahit, & efficaciorem, quam ſi corrumpatur aliud quod tantam præſtantiam & bonitatem non habeat. Quum quis congreſſus eſt cum impura, per communicationem tantum ſpiritus & auræ venenatæ ab ulcere in ſinu pudoris concepto, quod prius ſemen corruptum inflixit, elatæ, & aura iſta maligna maleficaque, quam ſpermaticam ſeminalemque vocare poſſumus, poſtquam leviter reliquos humores affecit, jam in proprium legitimumque partium alimentum, quod ſemen eſt, & ſeminis proxima materies, agit atque illud inficit, unde tanta malorum ilias. Nam ſupponamus cancrum eſſe in partibus iſtis naturalibus mulierum, qui cancer alterius ſit generis & moris ab eo cancro quem lues inducat, non ea ſurgent mala, quæ oriri ſolent a concubitu, & contactu cancri Venerei. Adeo analogiſmus in iis malis excitandis magni eſt momenti. Si Venereum venenum vere eſt venenum, cur more aliorum venenorum non afficit cor, & exſtinguit, aut ſaltem ſyncopas, aut alia id genus invehit? Sed venena diverſorum ſunt generum, quædam ſunt magis humoralia, alia minus. Quæ magis humoralia, etſi poſſint cor afficere ipſum, tamen in congeneres humores magis agunt, ut ſanguineum venenum in ſanguinem, venenum ſeminale in ſemen. Alia non ita ſunt humoralia, ut quæ a venenatis animalibus manant: Ea enim ſpiritu potius agunt, & dum diſſipant ſpiritus vitales, mortem accerſunt. Sic in peſtilentibus morbis (quod forte pauci notarunt) quidam alioqui valde ſani & hilares intra quadrantem horæ pereunt, alii peſte correpti nonniſi diuturniore tempore, immo alii evadunt. Unde hoc? Quia venenorum peſtilentium aliud magis humorale, & internum, aliud aereum magis, ſpirituoſum & externum. Aliud mixtum. Quod externum eſt in peſtilenti exhalatione & exſpiratione conſiſtens, quia ſpiritus eſt & aura, & nil fere materiale habet; ideo agens primo quoque tempore in ſpiritus vitales, quibuſcum aliquid habent συγγενὲς καὶ ὁμόφυλλον, mortem infert repentinam. Quod vero internum magis, & materiale, non tam necando eſt ſatis. Et tunc puſtulæ, anthraces, tubercula in inguinibus progerminant: corruptus ſanguis effluit. Et niſi jam a diebus aliquot mala iſta impreſſio in humoribus fuiſſet, non tam cito attractus aer peſtilens ea omnia corrupiſſet. Sic videmus alias puros magis a peſte tolli, alias magis impuros: ideo ad præcautionem peſtis Gal. jubebat præpurgari corpora & ſiccari. Quare id? Quoniam ſi ad aeris peſtilentis contagionem accedat & magna humorum eluvies, omnia deteriora futura ſint. Quum enim non adeſt iſta colluvies humorum, unum nobis vincendum eſt tantum, nempe exſpiratio tetra & peſtilens: ſed ſi corpus impurum eſt, quoque impreſſio in eos fit, unde magna ſymptomatum fetura ſurgit. Atque ut brevi finiam, Luis Venereæ venenum materiale eſt magis, & non tam afficit cor quam hepar & partes vicinas, præſertimque in ſpermate & materia pituitoſa figit ſedem.

De ſecundo dicamus ex quorumdam opinione: cur tophoſa potius oſſa in medio fiant, non in ſuis capitibus. Quidam eam reddunt hujus rei rationem. In medio oſſium plus medullæ eſt quam in partibus, aut ſuperioribus, aut inferioribus. Immo ea medulla creſcit decreſcitque pro lunæ temporibus. Quum enim ea plenior eſt, oſſa medulla exuberant; quum vel nova exoritur, vel ſeneſcit,

neſcit,

nescit, minus habent medullæ. Hæ autem mutationes vel augmenti, vel decretionis medullæ, magis in mediis ossium cavernis, quam in capitibus finibusque cernuntur. Et quum medulla, vel id quod ei analogum est, tamquam quippiam osse ipso mollius, idoneum magis sit subjectum quod admittat venenatam luis Venereæ qualitatem, & eamdem aliis partibus communicet: Qua parte plus illius mollioris substantiæ est, eadem & magis se venenum ipsum figit atque firmat. Integra autem plenaque luna, ossium inanitates replentur magis, ut mirum non sit, si in mediis ipsis ossibus sæpius tophi & durities tophaceæ appareant. Hæc inquirenda pluribus relinquimus aliis.

Tertium ex iis quæ proposita sunt est de analogia materiæ Venereæ, & ejus quæ arthritin facit. Paullo ante diximus subjectum luis Venereæ esse tandem proprium partium ipsarum alimentum cujus reliquiæ sunt semen ipsum: unde ea surgit proportio inter semen corruptum, & semen sanum. Item materies ipsa veluti mucaginosa, lenta & glutinosa constituta est, in quam hydrargyrus ipse, tamquam verum alexiterium agit. Declarat summa digerendi vis unguenti Neapolitani, item & provocatio salivæ uberrimæ: in qua una luis Venereæ fugatæ ac ad extremum versæ spes & fiducia posita est. Ecquod est ingenium & mos illius humoris qui arthritin committit? Efferus & implacabilis est, de nocte suas habent exacerbationes, omnium remediorum vires fere eludit, tophos & tubera in articulis excitat, immo & partes ad atrophiam ducit. Orgasmum habet. De nulla parte securus homo esse potest. Furibunde involat modo in has, modo in illas partes. Nec tantum hoc est acceptum ferendum diathesi partium ipsarum, idest, articulorum, quam internæ virulentiæ ipsius humoris. Scio quidem articulum, læsum, imbecillum ac infirmum suum alimentum corrumpere, eo modo quo & aliæ partes dolore tentari solitæ, sed id est tantum causa adjuvans. Nam etsi humor ipse in articulum nondum infirmum irruerit, non desinit tamen ibi dolorem excitare: sed non tam contumaciter. Ergo sive periodorum vices, sive exacerbationum nocturnarum analogiam spectes, sive ingenium humoris, sive contumaciam & naturam humoris humana remedia respuentis (nam & calida & frigida non admittit, & quibus dolor arthriticus lenitur, iisdem mox exasperatur, & exadversum magna est proportio inter & affectum ipsum, & naturam humoris affectum parientis. Immo vero arthritis sæpe lui Venereæ succedit. Paucosque videas qui lue Venerea exerciti fuerint, præsertim si inveterarit, qui non & articulares dolores tandem experiantur. Quod attribuunt quidam usui hydrargyri & solennium remediorum, quibus in ea curatione locus esse solet, sed male id quidem. Nam id potius ab ipsius humoris venerei, & morbi natura & indole pendere censendum est.

Unde & hoc loco quærere non alienum videri possit, an non ad arthritin curandam eadem curandi ratio adhiberi possit tuto & jure, quæ & ad luem veneream. Si tanta affinitas utriusque affectus & humoris, si ii maxime articulari morbo cruciantur, quibus corpus μυξώδες καὶ ἀλμώδες, ut quodam loco loquitur Hipp. cur non illita hydrargyro provocatio salivæ ab arthritide recidua afferat? Nam quod objici possit de articulorum imbecillitate, sive ea sit contracta a natura, sive acquisititia, & quæ potissima causa est, & morbi, ut sic dicam, dispositiva, postquam colluvies ea humorum evicta fuerit, quæ tam-

diu fovet morbum, robur articulis conciliari fortassis poterit. Sed hęc cursim dicta sint.

Restat ut breviter minutulis velut interrogatiunculis & quæstiunculis de curatione luis Venereæ dicamus. Primum, an non alia curandi methodus securior, & promtior esse possit. Secundum, an non plena periculi non præsentis, sed futuri, salivæ provocatio. Tertio, an non graviter peccetur ab iis qui quum vident corpus pustulis Venereis efflorescere, salivam eliciunt & summa vi provocant. Omnino enim tuta videtur curatio si motum naturæ sequamur, ut non tam addicamur tritę cuidam imperitorum Chirurgorum methodo, quam rationi ipsi.

Ac dum tertiam hanc quæstionem persequimur, primæ quoque satis facimus. Eodem enim pertinebunt. Ac primum perniciosis valde morbis liberantur plerique profusiore alvo, quum in colluvie humorum restagnantium in mesenterio primum mali semen poni videatur. Quod declarat Gonorrhœa. Non enim tam id fovet quod in longinquioribus partibus redundat, quam quod in primis viis, in quibus corporis veluti sentina est. Accedit quod communis omnium ea sit assertio, quod in impuro concubitu, pernicies primum hepati communicatur, ut multis & rationibus, & experimentis roborare solent. Quæ autem commodior via ad expurgandum hepar quam renes, alvus, & habitus ipsius corporis nullo provocato fielismo cum dispendio partium nobilium, cerebri, pulmonum, ventriculi & cordis? Gibbum hepatis provocatione urinæ repurgabitur, & sudoribus si ita res feret, simum alvi subductione commodissime, ut omnium veterum auctoritas confirmat: Ergo in hac una aut triplici purgatione quæ eodem pertinet sine sputatione, consistendum videtur. Si in sero præsertim virus primum consistit, aut ut liberius dicamus, in proportionata & analoga semini tamquam corpori ad virulentiam eam magis idoneo materia, istis purgationibus habemus & consequimur quod optamus. Nam elicitis sudoribus per cutis spiracula facile id quod turget evacuabitur. Si in seminali quadam materia, si eo usque progrediatur purgatio donec habitus & moles corporis collabatur, ei materiei satis esse factum videbitur. Accedit, quod venenata vis suis alexipharmacis oppugnanda sit. Si enim inter omnes constat morbum istum in venenata vi & aura potius consistere, quam in alia ulla re manifesta: quærendum suum remedium, nec tentanda ea evacuatio, quod plerique facere solent, ad extremum usque promota. Sed inter ceteras rationes, hæc maxime una plurimum roboris habet quod hic ut in aliis morbis motus naturæ sequendus videatur. At jam usu probatum est naturam omni ratione conari hoc virus depellere in corporis superficiem, ad moto duobus aut tribus locis pyrotico, si sinatur sanies quædam effluere, spes aliqua afulgeat sanitatis, quod audio factum esse felici successu.

Non tamen sudorifica & alexipharmaca omissa sunt. Immo commodior & tutior videretur via, si imperata dieta quadraginta dierum sensim procuraretur evacuatio illius materiæ, & domatio istius veneni repressioque, quam ita fœda tristique salivatione misere æger fatigaretur. Et id quod me magis movet est ista ulcerum fœtidorum & putrium ob usum hydrargyri provocatio & eruptio. Quid enim impedit quo minus aut in aspera arteria, aut in pulmonibus tale ulcus excitetur? Quod si eveniat id mihi videtur nulla pæne arte curabile,

quod

quod eo medicamentorum vis integra pervenire non poſſit. Niſi forte objiciat quis, affatim provocata ſalivatione nil pene ſubeſſe quod tetrum iſtud ulcus fovere poſſit, quum proprium ejus curandi ſit alexipharmacum hydrargyrus.

Sed & ut concedam experimento probari ea ſalivæ provocatione relapſus magnam tolli occaſionem, duo tamen ſunt quæ me ab uſu hydrargyri revocare poſſunt. Prius eſt ulcerum eruptio ita malignorum, & nervorum labefactatio. Nil enim æque nervoſo generi ac cerebro bellum indicit ac argentum vivum. Id declarant tremores qui ab ejus exhalatione excitantur. Poſterius eſt, ſi prolapſio materiei Venereæ magna vi liquefactæ, ac excitatæ uſu argenti vivi in inteſtina dyſenterias crudeliſſimas & funeſtas excitat, quid non efficiet deterius multo, in partibus ſuperioribus, quæ ut ſitu, ita dignitate præcellunt aliis? Si hepar imbuitur primum, cur non id omni ratione repurgas aut per habitum, aut per ſeceſſum? Sic omnino ἀνακάθαρσις, quæ per os fit provocata ſaliva, placere non poteſt. Si ad pituitam quæ circum ventriculum latet, & quæ facile & virulentiam concipit recurras, illa & vomitione, & ſubductione excerni & elui poteſt. Nec propterea provocanda iſta ſalivatio quæ tantis moleſtiis ægrum cumulat. Objiciet de capite in quo fere pedem figere ſolet ea lues. Hoc verum quidem aſſerimus; & ut cerebrum maxime pars eſt ſpermatica, & ab eo tamquam a fonte prolificum ſemen multum profluit (ut Scytharum ſterilitas fidem facit) ita virus iſtud & facile & promte in eo cerebro ſeſe obfirmat. Id μαδαρώσεις & ἀλωπεκίαι facile confirmant. At, dicet, provocatio ſalivæ tutiſſime cerebrum expurgat. At conferendum eſt unum incommodum quod affert hydrargyrus cum ea commoditate quam procurat ſalivatio. Jam diximus inimicam eſſe cerebro & nervis hydrargyroſin. Et excitatis ulceribus fuſiſque magna vi humoribus non poteſt non in ſympathiam trahi cerebrum. Sed tuto alia arte evacuari poteſt. Multa habet emiſſaria. Præterea, lethargici, & comatoſi in quibus multa materia eſt frigida, curantur ſæpe alvi profuſione, item & ophtalmiæ, cur non & eadem commoditas cerebrum a virulentia aſſerere poteſt? Plura in eam rem afferri poſſent.

Secundo loco quærebamus, an non provocatio ſalivæ plena eſſet periculi non tam præſentis quam futuri: Sed dum alia duo capita promiſcue tractaverimus, hujus ſecundæ quæſtionis definitionem quoque adduximus.

Reſtat tantum ut concludamus in vetere hoc morbo, & jam partes ſolidas obſtinate adorſo, litui ex hydrargyro locum eſſe, nec tam contumax malum facile ceſſurum, niſi majoribus remediis tamquam vectibus quibuſdam ad amoliendum convellendumq; utamur. Sed ita ſe in omnibus gerere & ex eo quod aliquid effloruerit in cuti, linendi occaſionem captare, illud captioſum eſt, & ignorantiæ plenum. Et ad Empyricos potius pertinet quam ad Methodicos, & eos quos non tam lucri cupiditas movet, quam conſervandi ſui innocentis officii ſtudium & cura. Et quum ea curandi ratio tanti ſit, non ita ex præjudicata quorumdam opinione pendendum eſt, ſed videndum quid, & quando, & quomodo agendum. Alioqui vix crudelitatis, inhumanitatis & inſcitiæ crimen effugiemus.

Sed & ad ſuperiorem de uſu hydrargyri in illinendo toto corpore diſputationem pertinet hæc quæſtio plurimum adjumenti allatura: an puſionibus lue infectis tutus litus hydrargyri univerſalis? De particulari quidem facile admiſerim,

ſerim, forte puſtularum ea ſit pervicacia ut nulli alteri cedant remedio. Sed quorſum univerſalis litus? ut provocetur ſaliva? At expuere nequeunt; ut ſudent? at provocandi ſudoris tutior alia eſt ratio. Sic dum corpore illito fuſio & dilapſio humorum conſequatur, ſi ſurſum repat humor, & per os expuendi impotentia & inſolentia non excludatur, multum inde detrimenti eveniet. Satius eſt itaque foras venenum pellere, & quo natura vergit eo ducere. Immo & forte hoc in adultioribus locum habebit. Verum antequam huic Conſilio finem imponamus, quæſtionem lectoribus voluptatis ſimul ac utilitatis plurimum allaturam movere quoque non erit alienum, An non tutus ſit vini uſus in lue Venerea, & in Gonorrhœa præſertim 4. In hac quidem, quoniam cruditas tollenda eſt, quæ fovet & alit eum fluxum. Et quum venenum ſibi ſedem in humore pituitoſo crudoq; deligat, quæ cruditatem oppugnant, quæ coqunt, alimentum diſtribuunt, & digerunt, ea mirifice conferunt ad præcautionem & curationem. Hujuſmodi autem vinum eſt. At tollendus omnis exceſſus, mediocritas tenenda. Atque in lue Venerea, modo ne ſit ingens capitis dolor, cur æger vino eſt abſtinendus? vires retinet, quibus maxime opus eſt. Venenum oppugnat. Et quum opiatis calidis, & acriuſculis utamur, cur tantopere vinum fugimus calidiuſculum alimentum? Ne hic prævertat opinio præjudicata, hæ & ſimiles rationes pondus aliquod ad id efficiundum quod volumus ſunt habituræ 1576.

ANNOTATIONES.

1. *Virulentia, ſive lues Venerea eſt virulentorum phymaton in corpore perennis propagatio ex conſpurcatione ſanguinis & humorum ex impuro concubitu: vel Virulentia eſt phymaton virulentorum perennis in corpore propagatio, quam affert ſanguinis & humorum ex impuro congreſſu conſpurcatio. Vel, Quam affert humorum & viſcerum conſpurcatio ex contagione ab impuro contracta concubitu.*

2. *Notare unum oportet quod valet ad therapiam in hoc morbo, nempe non ſolum animadverti debere naturam ejus qui inficitur, ſed ejus etiam quæ infecit. Nam quæ ſucculentæ ſunt & ſanguineæ, hæ non fovent aluntque tam acerbum & pertinax virus. Contra melancholicæ & quæ ſeroſiore abundant ſanguine, & quibus cutis expalleſcit, hæ teterrimis ſcatent ulceribus & ſanatu difficilibus. Sic oportet eos qui ab his virus contraxere, multo ſedulius curare.*

3. *Abſurdum eſt & a ratione alienum meo quidem judicio, quod viri quidam doctiſſimi etiam ſcriptis editis cenſuerunt, non poſſe fieri decocta ex vino aut ſaltem ex vino ſolo, ſed infuſionem fieri debere ex aqua, mox hanc diutius excoquendam eſſe addendumque in fine vinum quod hoc cenſeant ineptam eſſe materiam infuſioni, quodque tamdiu excoqui nequeat, quamdiu oporteret ad eliciendam virtutem medicamenti. Certum enim vinum eſſe optimum medicamenti cujuſvis vehiculum, & in Chymicis extractis experientia comprobatur, nihil eſſe aptius ad extrahendas medicamentorum facultates ipſo vino, aqua vini, aceto, quod igneis & calidis ſubtilibuſque partibus penitiora quæque permeans intimam quamque facultatem eliciat, & in ſe concipiat. Verum quidem eſt non longam pati coctionem, ſed aut longa infuſione ligni ſancti, radicis chinæ aut ſarſeparillæ in eo facta id compenſari ſolet, aut in du-*

plici

plici vase debet excoqui. Hac arte parato decocto multi desperati perfecte curati sunt, noxamque partibus solidis ab argenti vivi usu impressam emendare & tollere comprobatum est. Adde ad has vini dotes & hanc, quod vinum succos bonos ingeneret, ait Galenus Comm. in hunc Aphorism. ἀλύκη &c.

CONSILIUM III.

Pro Thesaurario Arthritico.

QUoniam dum disputaremus de Therapia Arthritidis pituitosæ necessario incidimus in disputationem de doloribus noctu ingravescentibus, non alienum ab instituto erit si nonnulla quæ animo concepta habemus super ea re eloquamur ac exprimamus, hæc enim intellecta descriptaque plus voluptatis afferent quam animo retenta. Deinde vero ad remedia quæ præscripta fuere nobili viro veniemus. Quæsitum est ergo cur dolores articulorum de nocte exacerbentur? quidam ad pituitæ motum confugiunt, qui noctu magis quam interdiu cieri solet, ut enim secundum anni tempora humores generaliter moventur, ita certis horis diei quadam ad tempora universalia ἀναλογίᾳ, hic potius humor quam alius movetur ac se profert. Ac primum non omnino arthritis ab humore pituitoso est, quemadmodum in alio opere a nobis demonstratum est. Et licet concedamus hinc pendere arthritin, hæc fortassis ratio non sufficit. Hippoc. Epid. quinto: Ita de motu materiei purulentæ: *Tempore nocturno, profecto in omnibus suppurationibus, et his quæ circa oculum sunt, dolores ad noctem*. Quod cur fiat alterius est instituti. Scimus enim quod quidam morbi & γίνονται καὶ παροξύνονται, aliis atque aliis temporibus. Ut ne evagetur oratio nostra, cujusdam Medici primarii hæc ratio assignatur exacerbationis istius nocturnæ. In uno quoque animante calor quidam fixus est, & calor fluens: fixus remanet donec aut σφακέλῳ, aut νεκρώσει partis temperies depereat. At fixus alias paucior est, alias plenior & uberior exsistit. Et talis calor affluens a corde in quo nectar est ζωτικὸν καὶ σύμφυτον, ut loquitur Theophrastus, alium calorem ἔμφυτον excitat, juvat, illustrat, & ad τὴν ἐνέργειαν invitat. Quamdiu calor ille in parte manet, nec imminuitur, nec alteratur, tamdiu pars naturaliter sese habet. Contra se habet, si alio modo calor affectus est: unde in febribus est partium quidam κόπος inexplicabilis, quoniam calor est alteratus aut aliter quam e natura affectus. At in arthriticis paroxysmi causa refertur ad caloris illius influentis & vernaculi fugam & revocationem ad suum fontem cor. Illud enim in confesso est noctu partes interiores calidiores esse, exteriores vero refrigerari, aut saltem minus habere caloris nativi, contrario autem modo interdiu affectas esse. Inter vigilandum enim, & præsertim die ipso calor nativus ad habitum funditur, & occurrit lumini & calori diuturno tamquam rei cognatæ. Calor enim noster ad calorem diurnum tamquam ad τὸ εὐφρόσυνον recurrit. Itaque quum extimæ partes deficiantur ac destituantur isto calore per tenebras a circumferentia ad nativi caloris τὴν πηγὴν revocato, facile humor tumultuatur ut pote non rectus ac temperatus a calore isto nativo omnia sub ditione sua tenente. Atque hæc causa est cur de nocte arthritis potius exacerbetur quam tempore alio. Contra si interna phlegmone est, dum calor intro repit & accessionem calori nativo adjungit, febris major fit, & dolor a phlegmone excitatus invalescit. Tamen adversum ea quæ a nobis dicta sunt aliquis objiciat, si alii dolores interdiu excitantur ab

ab aliis humoribus pro dominatu cujusque & ἰδιοσυγκρασία, quæ cujusdam motus interioris causa est, cur non eadem ratione humor arthritin committens qui ut plurimum pituita est tragœdias turbasque excitet noctu peculiari suo motu; ad id nil pæne conferente isto aut accursu, aut recessu caloris? Suo enim nativo calore illustrantur aliæ partes dum alii humores interdiu moventur, & dolorem proritant. Quæ quum ita sint, tantum plausibilis videtur ratio superius allata, & quæ non ita firmis rationibus est stabilita, ut non eam vehementior quædam rationum philosophicarum aura percellat, atque convellat.

Verum his omissis capita curationis perstringamus.

Æstate maxime a vino abstineat, hujus loco utatur decocto betonicæ radicis chinæ, sarsaparil. aut aqua decoctionis seminis coriand. Quod si urgeat necessitas, utatur oligophoro, idque Hieme 3. Elixis carnibus utatur sive jusculis: aut saltem utatur re aliqua jurulenta 4. Piscium usus non confert, nisi saxatilium & friabilium. Prandium liberalius esto. Venere utendum parcissime. Laconicum conferet ex herbis post scribendis. Femora & aliæ partes dolentes illinentur oleo catellorum, deinde integentur pelle arietina recens detracta. Hora somni utetur opiata sequenti: Illinetur spina mastichino & ol. myrtillorum: Caput lavabitur lixivio parato ex cephalicis. Si dolor ad ischion maneat, vesicatorium applicabitur ex fimo columbarum & pipionum cum gravellata simul mixtis cum jusculo ranunculi: Aut cortex viburni applicabitur: Pyroticum adhibitum ad eam partem quæ Græcis ἰνίον vocatur conferet 5.

℞. Conservæ enul. campa. & acori. an. ʒ ij. *conservæ florum beton. cichor. & anthos. an.* ℥ j. *carnis citr. conditi. & myrob. emblic. an.* ʒ ij. *myrrh. mastich. an.* ℈ j. *cum syrup. de stœchade fiat opiata, utatur in introitu lecti.*

℞. Seminum cytoniorum & psyllii. an. ℥. ſ. *radicis altheæ* ℥. ij. *seminis ejusdem* ʒ ij. *extrahantur mucag. in aqu. rosarum & plantag.*

℞. Prædictarum mucaginum ℥ iiij. *succi plantag.* ℥ ij. *butyri recentis ustulati & ungu. populeon. an.* ℥. j. *ol. viol. & rof. quantum sufficit pro linimento.*

Valet cataplasma vulgare ex pane dissoluto in lacte caprino, cum oleo rosato, & vitellis ovorum. Aut illud:

℞. Stercoris bovis gregarij lib. j. *vini albi.* ℥ ij. *ol. chamæm. rosar. & violati. an.* ℥ j. *axung. cati.* ℥ j. ſ. *misce, fiat cataplas. ad movendum artic. calide.*

Sequuntur herbæ ad hypocauston, seu laconicum.

℞. Alth. totius ebul. totius. an. m. ij. *foliorum mal. violar. pariet. an. m.* j. *foliorum betonicæ major. absinth. consolidæ, salviæ, & calamenth. an. m.* j. *yvæ arthriticæ m.* ij. *florum chamæm. melilo. aneth. & origani. an. p.* ij. *rosarum stœchad. squinuanth. an. p.* j. *semin. anisi & lauri. an.* ℥ ſ. *coquentur in aqu. fluv. adjecta parte quarta vini albi. Immergantur lapides candentes.*

℞. Cassiæ fist. ℥ ij. *aquæ solatri, & plantag. an.* ℥ j. *aquæ ex radicis brioniæ extractæ.* ℥ ſ. *ol. rof. & viol. an. quantum suff. fiat linimentum.*

℞. Emplast. diachylon ireati œsypati & ceræ novæ. an: ℥ ij. *pulver. thur. mastiches & myrrh. an.* ʒ. j. *pulveris boli armenæ & lapidis calaminaris an.* ʒ. ij. *cum ol. rosato. fiat massa emplastri. ad roborandos articulos* 6.

℞. Salis torrefacti pulverizati lib. j. *pulveris mastich.* ℥. ij. *pulveris rosarum, beton. & yvæ arthriticæ. an.* ℥. j. *misce simul & incalescant in sartagine: fiat pulvis quo blanda manu articuli contrectabuntur.*

℞. Gum-

℞. *Gummi pini, reſinæ pini emplaſtri diachylon ireati, & de vigo ſine mercurio. an.* ℥ j. *picis navalis.* ℥ ij. *ſulph. vivi.* ℥ ſ. *cum ol. irino, fiat maſſa emplaſtri: Extendatur ſuper alutam & admoveatur oſſi ſacro & iſchio utrique.*

℞. *Succi ſalviæ, vini alb. an.* ℥ ij. *gummi pini.* ℥ ſ. *maſtich. tenuiter pulverizatæ* ℥ ij. *ceræ novæ.* ℥. iij. *ol. chamæm. quod ſuff. miſce omnia diligenter & coque ad conſumtionem vini & ſucci ſalviæ, & fiant magdaleones ad uſum dictum.*

Ad eumdem ſcopum id quod ſequitur eſt inſtitutum.

℞. *Succi granorum rhamni (burga ſpina vulgo dicitur) l. j. ſacchari.* ℥ xij. *fiat ſyrupus coctus perfecte aromatizetur cinnam. & caryophyllis. Doſis ſit.* ℥ ij. *cum* ℥. j. ſ. *rhubarb. pulverizati.*

℞. *Pilul. ſine quibus* ʒ j. ſ. *cocciarum* ʒ j. *hermodactyl. & aggreg. an.* ℈ ij. *agar. recenter trochiſ.* ʒ ſ. *turbith. electi* ℈ j. *ſeminis ebuli.* ʒ j. *excipe cum ſyrupo de ſtœch. fiat maſſa utenda præſertim Hieme.*

Sequuntur & aliæ utendæ ſemel hebdomade paullo ante cœnam.

℞. *Aloes* ʒ j. ſ. *rhub.* ℥ j. *agaric. trochiſc.* ʒ ſ. *pilul. aggreg.* ℈ ij. *omnia excipiantur ſequenti decocto.*

℞. *Agarici feminæ* ʒ j. *turbith.* ℈ ij. *foliorum ſalviæ majoranæ yvæ arthriticæ an.* ʒ ſ. *ſeminis coriandri ſchœnuanth. an.* ℈ j. *fiat omnium decoctio in duabus partibus aquæ & una vini albi quoad redeant ad* ℥ ij. *adde maſtiches nucis moſcatæ caryophyl. an.* ℈ j. *ſalis gemmæ grana 6. inſpiſſentur ſuper cineres calidos: Eo liquore loco ſyrupi, inſpiſſetur & formetur maſſa præcedens.*

ANNOTATIONES.

1. *Admirabilis eſt arthritidis ipſius generatio & morborum nervos & membranas parteſque nervoſas occupantium. Ad id enim maxime videtur facere ipſius nervi* σύνθεσις, & συμπάθεια, *cum iis quæ ſui ſunt generis, & propter continuationem nervorum & eorum exquiſitum ſenſum. Accedit & quod nervi medulla longe ſit alia temepramento a temperamento ipſarum membranarum nervos inveſtientium. Sic quod remedium eſt ipſius medullæ cerebri idem poteſt eſſe incommodum naturæ ipſarum membranarum. Id quod ipſi cerebro contingit. Nam ipſum natura habet temperiem humidam non modo in pueris, ſed etiam in perfectis. Id quod plane Gal. ad Aphor. 24. lib. 3. ubi locus male eſt explicatus a Leoniceno.*

2. *Atque unum notandum eſt quod pertinet ad cognitionem naturæ ſomni nocturni. Illud enim experimento conſtat eos qui cum ſuis veſtimentis ſuper lectum dormire volunt præſertim ſi nocte id fiat, rigeſcere, & neſcio quam laſſitudinem perſentire cum moleſto punctionis inexplicabili ſenſu: quod non ita evidenter interdiu evenit: quod temporis nocturni naturæ & temperamento tribuendum videtur, una enim cum receſſu, & inclinatione ſolis, fit neſcio quæ mutatio in humoribus, receſſus, & per quamdam* ἀντιπερίστασιν, *eorumdem reciproca ſucceſſio, quæ potiſſima videtur eſſe cauſa. Quid ſi dicamus arthritin quamdam eſſe febrem articulorum, & particularem eſſe febrim velut* κοπιώδεα; *unde videmus eos qui horrent & rigent dolorem neſcio quem inexplicabilem perſentiſcere in nervoſo & muſculoſo genere. Sed notandum unum de fuliginoſo excremento quod Gal. Comm. ad Aphoriſ. 15. lib. 3. ait naturæ operationem ſubterfugere quum nec aſſimilari, nec agglutinari poſſit corpori quod nutritur. Et illud eſt forte excrementum fuliginoſum quod ſuppreſſum dolores excitat & varia ſymptomata.*

I 2 *In*

In articularibus morbis ab iis Diureticis est abstinendum quæ impense calfaciunt, & sanguinem fundunt.

4. *Forte in cura arthritidis unum omittitur, quod tamen facile esset. Nam Plinius cap. 9. lib. 28. ait inter exempla exstitisse quosdam qui lac asininum bibentes liberati sunt Podagra & Chiragra. Id quod non est præter rationem. Nam acrimonia seri tantorum dolorum causa esse solet. Quod si aut proba victus lege, aut asinæ lacte, aut alia arte corrigi emendarique potest, huic quædam a sævis iis doloribus, immunitas consequatur necesse est.*

5. *Notatu dignum plerosque vertiginosos arthriticos & cephalalgicos a molestiis morbi saltem incrementis vindicari adhibito ad eam partem ruptorio quæ ἴνιον dicitur, ac præsertim ad extremum ejus quod est initium ejus scrobiculi qui in fine occipitis est qua multi nervi decurrunt. At revera nulla pæne molestia nulloque incommodo id fieri potest, & hinc profectus maximus consequitur.*

6. *Notandum hoc quod sequitur ex Galen. ad part. 66. lib. 3. de articul. Frequenter in ossibus, membranis aut nervis mucaginosus humor colligitur. Carnosa autem pars propria sui ratione mucosa non fit. Pituitosus & mucaginosus humor collectus ægre exinanitur, quum nec perfusione, nec Cataplas. nec medicamento attrahatur, aut discutiatur, nisi prius attenuatus, & in vaporem resolutus. Et quoniam lentus humor ægre in vaporem discutitur, ideo ægre quoque evacuatur. Et hæc illius humoris glutinosi contumacitas, dolorem semel obortum fovet diutius atque alit.*

7. *Folia commendari solent ad sacros ignes, & totus rhamnus dicitur vim habere siccandi & digerendi. Forte in eum finem succus granorum ejus datur ad serum corporis consumendum.*

CONSILIUM IV.

De Epilepsia.

AMorrhæi Consulis filiolus jam ante morbi sui historia enarrata innotuit. Nunc auctarii vice capita aliquot deliberationis institutæ adjicientur. Horum enim intelligentia latius manans ad alios pertinere potest. Epilepsia mater puerorum vulgo dicitur quod ejus rudimenta quasi etiam a matre rubente ducta esse videantur. Et quod convellantur sæpe & facile id non tam productive fit quam susceptive. Idest, non tam ob humoris ad id pariendi idonei copiam fit, quam ob nervosi generis imbecillitatem 2, quoties autem partes aliquæ aut natura, aut alia ratione sunt imbecillæ, minima occasione offenduntur, Accedunt & dentitionis molestiæ, & febres ardentes quæ humores irritant, animant atque acuunt. Annotavimus in historia de eodem puero, in ea familia dentitionem non nisi ad mensem undecimum apparere quod quum συγγενὲς sit, tamen aut imbecillitatem summam declarat, aut insignem duritiem aut mollitiem gingivarum. Et quum ad mensem quintum eæ molestiæ convulsionis apparuerint, id factum est bifariam, aut quod summa sit aptitudo ad Epilepsiam in eo puero, aut quod tametsi in ea familia tarda sit dentium eruptio; tamen natura non desit aliquid aggredi, & quum materia indisposita esset, & pars, inanis iste conatus molestias suas habuit. Nostra hæc fuit deliberatio.

Cuique

Cuique ætati sua est sanitas, suus & morbus. Id summus Hippocr. abunde persecutus est. Sanitas quum omnium partium ea est conspiratio ut & humorum & spirituum & partium solidarum ratio probe sit constituta, morbus vero contra. Morbus aliquando ratione unius partis evenit, aliquando totius corporis. Partis, quum pars aliqua momentanea laborat cui corpus consentit. Hujusmodi sunt cor, hepar & cerebrum. Hoc, ait, Hipp. maxime ad sapientiam facit, & omnis intelligentiæ internuntius esse dicitur. Afficitur aliquando per se, aliquando ex eventu, in pueris utroque modo laborat. Per consensum ratione lactis acriusculi, vermium, & torminum. Per se ob mollitiem, & facultatis animalis imbecillitatem. Ideoque quum congener sit, minus formidandus Medicis videtur. Sed in hoc puero aliquid præter rationem apparet quod aut peculiare vitium, aut cerebri, aut totius corporis, aut aliquid συγγενὲς declarat cerebrum aut humidius, molliusve, aut affectum graviditatis tempore. 4 Mater enim metu sæpe consternata est, hoc autem valde afficit. Accedit ad eam opportunitatem cæli inclementia. Si umquam enim alias cerebrum in omnibus fere epidemice afficitur, & dormiendi impotentia est. Et ut malo occurratur, hæc consulta sunt.

Nutrix repurgabitur semel mense: & si res tulerit, vena aperiatur. Temperandum a cibis qui crassum succum & flatum generabunt. Elixis utetur. Jusculorum usus non erit multus nisi lac deficiat. Abstinebit vino, utetur aqua coriandri aut simili decocto. Fricabuntur membra pueri blanda manu, & a cunarum magna agitatione abstinendum.

Puer purgabitur diluto rhei infusi in decocto rad. pœoniæ, beton. buglos. florum cordialium addito semine citri. Non lactabitur ita sæpe & sine ordine, si patitur quies pueri. Pultis loco panata dabitur in qua dissolventur aliquando grana aliquot rad. pœoniæ & corallii rubri. Fontinellæ capitis applicator pannus lævis & molliusculus, & in duplatura inspergetur pulvis majoranæ cum semine nigellæ, aut suffietur pannus vernice & ligno aloes. Appendebit collo nodulus solemnis. Utetur opiata ex conservis cephalicis, addito mithridatio cum pulvere pœoniæ.

ANNOTATIONES.

1. *Duodecimo ætatis mense interiit. Aperto cadavere ingens aquæ copia in cerebro reperta est: nervi optici erant valde angusti, alii nervi erant duplo fere majores.*

2. *Nosse autem oportet imbecillitatem partis non esse sufficientem ad generandam passionem in intermedio tempore paroxysmorum: idest, in tempore ipsius quietis. In quo nil infestatur, etiamsi nativa imbecillitas sit continua. Quod a Galeno hic dicitur ad omnes morbos redeuntes extendi potest.*

3. *Galen. Com. ad Aphor.* 28. *lib.* 6. Necesse est cerebrum natura imbecillum si Epilepsia corripi debet. *Et ad finem Commentarii*: Multi habent parentes podagricos, aut aliis morbis obnoxios in quibus vitiatum semen erat, atque ideo natis vehementiorem fecerunt partium imbecillitatem.

4. *Circa materiam de epilepsia hæc quæri jure possunt: Si materia epilepsiam committens ea est quam confinxit Galenus, cur innumeri catarrhosi, & quibus multa pituita plenum est cerebrum epileptici non fiunt? An quia est dispositio aliqua, an non? Et si est dispositio an prius inducta est, an simul quum mate-*

ria inducitur? Si materia id facit, quare non omnes epileptici fiunt? An quia materia aliam acquirit qualitatem? Qui subtili sunt ingenio & delicato cerebro, ii facile in Epilepsiam cadunt, item qui crasso & obœso sunt corpore, & obtuso ingenio. An id eadem ratione? nequaquam exquisitus sensus id facere potest. Omnis pars delicata & exquisito sensu prædita non facile cumulum fert humorum, & tetra adversaque anathymiasi promte feritur. Immo etiam solo jejunio facile nervi laborant. Et melancholicis, quia assiduis agitati curis spiritus & sanguinem inflammant, cerebrum a sua mole facile obruitur.

5. *Si ἔκλαμψις, causa est cur juvenes liberentur epilepsiæ molestiis, cur abstinentia vini confert? Cur phlebotomia confert? Nam illud ad coctionem & illustrandos spiritus facit: hæc refrigerat, & nervos debilitat; immo cerebrum debilius facit. Fateor quidem phlebotomiam conferre si certum sit a copia sanguinis, & nimio ejus fervore malum repetere: sed si localis in cerebro sit dispositio, pace aliorum dicam conferre non videtur. Quod ad usum vini refert, non ita lædere videtur ut quidam putant. Nam alimentum est, & alimentum medicamentosum. Si ideo nocet quia vapore lædit cerebrum, innumera remedii calida dantur & cephalica quæ calore & tenuitate partium caput feriunt. Ideo quæ ratio vinum interdicit, eadem & id genus remedia interdicere deberet. Hoc forte negotium quibusdam daret. Item vinum mirificas dotes habet. A cruditatibus vindicat: hæ autem sæpe incubonis & epilepsiæ parentes esse solent. De vini dotibus hæc Galen.* Calefacit vinum corpus totum, & cito movetur ad partes omnes. *Accedit quod χυμοὺς χρηστοὺς ἐργάζεται. Com. ad Aphor. 56. lib. 7. Sed est locus apud Galen. Com. ad Aphor. 5. lib. 5. Ex quo possis arguere epilepticis præsertim a materia frigida, & succo crudo, juvantissimum esse vini usum. Loquitur de convulsione, quam ut inducit vinum, ita eamdem dissolvit. Verba hæc Galeni:* Vinum copia substantiæ nervis convulsionem affert: rursus autem qualitate sanat eam quam fecit dispositionem, nervos calefaciundo exsiccandoque. Et si hoc aliquando non facit, mortem sequi necessarium est. Hæc ratio ad epilepsiam transferri quoque potest.

CONSILIUM V.

Ad Dominum Lescotium. De Melancholia Hypochondriaca.

Vivere quidem magnum quid est, at bene vivere melius & optabilius est. Bene autem vivit qui integra sanitate fruitur. Et qui probe munia & corporis & animi exercet, nec facile de sanitatis statione depellitur, integre sanus exsistit. Si æger animus est perturbationibusque facile decutitur, sanitas corporis fere lubrica est. Si laborat imbecillumque est corpus, vix libere suas functiones exercet animus. Quamquam sæpe valet ingenio, cui vis firmitasque a natura negata est. Quorum enim felicitati ingenii natura prospexit, in iis fere corporis firmitatem neglexit. Et

Raro utrumque Deus cuiquam largitur ut idem
Sit sapiens & sit robusto corpore pollens.

Quod si alterutrius optio fiat, malim tamen valere animo quam corpore: Utriusque tamen summe & impendio magis sanitas optanda est. Fere enim utriusque est tantus consensus, ut unius sanitas ad alterum fere redundet. Id declarat ingenium humoris melancholici. Etsi enim per se corpus afficit eique

vim

vim infert dum viriditatem decutit, tamen & animum facile attingit. Unde quum melancholico humore corpus tenetur, animus inficitur ac fascinatur. Et hic non tam corpori, quam ægro animo medicina quærenda est. Quamquam morbi pertinacia sæpe remediorum vim eludit. Id vero crebrius fit in iis quibus corpus molliusculum datum est. Hi enim facile a perturbationibus se vinci sinunt 2. Eam non tuentur constantiam quæ homini vere αὐδεὶ convenit, ut in quadam æquabilitate vitam exigat. Inconcussus manet omnes perturbationum radices elidens. Qui molles sunt & muliebres, minimo etiam vento rapiuntur, & coloris in facie magna & subita est mutatio. Si qua est coloris suavitas, hæc mox in auriginem, fœditatemque commutatur. Contra animi æquabilitatem coloris in facie viriditas (quod politico more Hippoc. vocat χλώρασμα λαμπρὸν) perpetuo consequi solet. Sed ne hic Phormio Græcus coram Annibale dicat, capita aliquot conservandæ sanitatis perstringemus. Hæc non homini, sed Calliæ scribentur. Primum est ut intestino & gentilitio, ut opinor, lactium incendio occurratur. Id enim morborum iliadem afferre solet, quod pluribus non explicandum. Nimietas omnis vitanda est. Et ut satietas fraudi est, ita quoque abstinentia & inedia impense nocet: frugalitas media esto. Illa morbos a repletione parit, hæc humores adurit, & corpori squalorem inducit. Id autem naturæ tuæ adversum est. De vino nil loquor, quod te victus cultusque quotidianus moderate eo uti docet. Omnino autem abstinendus non es, quoniam coctioni & humorum distributioni operam dicat. Jucundiorem vitam facit sed breviorem. Idem facit quod calx arborum radicibus affusa, celerius maturescunt fructus, at arbor facile tabescit. Frigidæ potus solus non convenit, vias enim obstruit, obstructio alimenti distributionem impedit. Hoc autem tabum ac marcorem corpori conciliat. Hinc videmus multos copiosiore alimonia utentes etiamnum elanguescere ac extabescere. Alimenta humidiuscula convenient. Assa non ita erunt ex usu, bilem quippe ingenerant. Multa de industria prætermitto quæ etiam lippis patent. Acetaria omnia obsunt, etsi enim lentam cibi cupidinem acetum sollicitat, dum humores subigit & fermentat, noxium est valde. In usu capparum, qui frequens proderit, perexigua aceti affusio esto. Interdum clysteribus blandis uteris, apagesis frequentiorem medicamentorum usum. Purgatio quidem, ait Celsus, interdum necessaria est, frequens periculum affert. Assuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit, quum omnibus morbis obnoxia maxime sit infirmitas. Ac cavendum ne in secunda valetudine adversæ præsidia consumantur. Detractio sanguinis, nisi si quando res urgeat, spiritus exhaurit, vires exsolvit, oculos hebetat, corpus siccat, maturam senectutem reddit. Idem meo judicio evenit hominibus quibus sæpe secatur vena, quod & arboribus quæ insitionem patiuntur, silvestres luxuriant magis & plures producunt fructus. At insitæ non ita sunt feraces, διὰ τῶν ἑλκώσιν, ut loquitur Theophrastus. Insitio enim quæ cum vulnere fit, ipsa ipsas mutilas & imperfectas reddit. Frequens vero venæ apertio vi ob insitionem illatæ respondere videtur. Cassia cum thamarindis tibi erit benignum medicamentum. Vel ejus loco uteris eo syrupo quem non ita pridem tibi concinnavimus. Crudus non dormias, nec immoderatæ exercitationi te dedas. Piperatis, salsis & acidiusculis carebis. Alterant enim hæc sanguinem. Et quoniam aliquando ipse voluptates & veneres viden-

tur illiquefactæ ad animos nostros perfundendos, ἐν τοῖς ἀφροδισίοις restrictus esto. Hinc corporis tabes, & animi ἀτονία. Somnus statim a cibo fugiendus, diuturnior quoque. Ut enim moderatus corpus exhilarat, ita immodicus idem exsolvit. Non placet eorum vitæ ratio qui in pastibus nullam servant legem. Sæpe de industria non cœnant, & prandio liberaliore omissam cœnam compensant. Immo, quod omnino sanitati officit, cursu, luctaque unius diei integri, omisso & prandio sibi famem opsonant, ut in cœna avidius ciborum desiderium expleant. Hippocr. ea de re lib. integrum fere scripsit. Ut mirum non sit si plerique incogitantes filum vitæ, cujus amœna est fruitio, præcidant. Et ut tandem finiam omissis multis leviusculis Celsi quemdam vitæ canonem præscribemus. Sanus homo, &c. Hæc quum facere possis quid obstabit quominus fiant?

ANNOTATIONES.

1. *Melancholici* (*cujusmodi erat is æger de quo hoc loco agitur*) *perpetuis querelis Medicorum aures verberant: sed quum assiduæ querelæ hunc finem habeant, ut tandem queri pudeat, hoc in melancholicis non est audiendum. Manard. Epist. 5. lib. 4. Epist.*

2. *Huc pertinet locus præclarus cap. 1. lib. 5. de locis affectis: Quibus vitale robur infirmum est, animi vero perturbationes ob* ἀπαιδευσίαν *fortes; iis facile animæ essentia dissolvitur. At vir magnanimus, nec ob tristitiam, nec ob perturbationem fortiorem succumbit, ut pote cui animæ robur validum, animi vero affectiones non ita sint vehementes. At præstaret Græcam litteram afferre.*

3. *Cicero coloris suavitatem vocat in Oratore. Et opponi potest verbum* ἀπανθεῖν καὶ παρακμάζειν, *idest, vigorem amitto & defloresco. Unde ad eum sensum Cicero dicit, formæ dignitas aut morbo deflorescit, aut vetustate.*

CONSILIUM VI.

De Pulmonis vomica.

JO: Tassini Historia prima narrata est, & ea aliquid commemorabile habuit. Non enim certo tam insolentis morbi & symptomaton causa teneri potuit. Sed exitus morbi qui eum uno post anno prehendit, & de medio sustulit, unam ex conjecturis veram esse comprobavit. Vomicam aliquam subesse conjiciebamus a qua vapor teter efferretur, vehementium symptomaton auctor. Rationes quæ adducebant ut crederemus vomicam esse a qua vapor sursum elevaretur, expositæ sunt. Nec ego umquam putassem elatum a pure materiave purulenta vaporem tanti esse 1. Ad mensem Augustum dolore capitis incredibili tentatur, febris assidua, jactationes, verebamur ne in ea incurreret in quæ prius ceciderat. Multum sanguinis e naribus fuderat antequam morbo prehenderetur. Statim injectum enema, missus sanguis. Eodem die datum medicamentum. Alvus liquidissimis excrementis fluxit. Nec quicquam compactum apparuit. Ingens erat incendium, & vires naturæ dejectæ erant. Dolorem lateris querebatur, & ad regionem hepatis. Iis locis pungentem se dolorem & lancinantem percipere ac sentire narrabat. De vomica conjectura augebatur. Sæpe vox deficiebat, ac si aut pulmo confossus, aut perforatus, aut adhærens esset. Nil purulentum expectoravit. Non poterat multum & affatim bibere, quia deficiebat spiritus. Et potus velut in cavum descendere videbatur. Septimo die tandem cum sudore pingui,

interiit. Aperto cadavere deprehensus est pulmo adhærens tum in parte dextra, tum sinistra costarum. Membranæ utrimque sublivebant. Circum gibbum diaphragmatis pars pulmonis tota in pus & saniem fœtentem liquefacta erat. Magna quoque puris materia transfluxerat in hepatis regionem, & ibi conclusa erat. Nova ibi vomica conclusa videbatur. At non erat. Totum corpus internum fœtens admodum erat, hepar sanum & lien. Intestina alieno maxime colore. Anno præterito quo gravissime laboraverat, ut ante diximus purulentas habuerat dejectiones. Ac credo idem hoc posteriore morbo naturam moliri voluisse, sed vias non fuisse idoneas & faciles. Credo quod si ustus fuisset, aut sectus, magna salutis spes affulsisset 2. Nec mirum si periclitatorum cæca medendi ratio, sæpe Methodicorum & Rationalium præceptis & ratiocinationi anteeat. Et quum summus Hippocrates passim hoc remedium in libris περὶ ἐμπύων usurpet, numquid satius est aliquo remedio cruento & ancipiti certissimam mortem, si aliter facias, & id remedii genus omittas, redimere? humanum est & officii plenum aliqua ratione ægrorum miserorum dolores elevare, atque id magis si cum aliqua salutis spe.

ANNOTATIONES.

1. *Verisimile est in febribus putridis a loco & foco ipso vaporem excitari ignitum cor appetentem & ferientem, qui donec discussa fuerit materia pars a qua est elevatus, alit febrem. Ut enim in ægro nostro deprehensum est a certo foco, nempe a vomica suscitabatur vapor qui & ἀφωνίαν, & febrem excitabat, & veluti miraculo quodam paroxysmus solvebatur. Deinde redibat terrifico modo. Magna est vis vaporis maligni præsertim ubi est ἐξοχὴ τοῦ σηπεδόνος, ut aliquo loco loquitur Galenus. In Coacis Hollerii multa continentur quæ ad demonstrationem hujus difficultatis bibendi, nullo in faucibus tumore existente, pertinent.*

2. *Hinc putris erat pulmo, imminutus, semilacer, & adhærescens: in tali casu oppugnare oportet putredinem per siccantia. Et tamen vulgus Medicorum fere humectantia consulit, sic dum habet rationem cujusdam extenuationis, liquida putrefactiva præscribit. Galenus multo melius capite ultimo lib. 4. de locis affectis, quum in eo casu desiccantia, & aromatica præscripsit. Vide diligenter locum istum.*

CONSILIUM VII.

De Tumore Hypogastrii.

IN tribus maxime rebus disputatio versata est: Primum ut tumoris ventrem occupantis & propria sedes & causa quæreretur: Deinde legitima medendi via consuleretur: Tertio, de futuro eventu, an novum aliquem morbum minaretur, an suppurato, aliave ratione tumor solveretur. Difficultatis cardo in eo vertebatur quod quum decem ante mensibus & difficultas spirandi summa esset, & tumor in regione lienis perciperetur, nec non dolor ad mammam usque sinistram exporrigeretur, nunc mutata sede ac solio sub umbilicum tumor latitet prementi manui sese offerens. Prius Hypochondrium sinistrum proprie dictum occupabat, nunc vero eam partem quam Hippoc. proprie ἦτρον, & Hypogastrium, nos abdomen & sumen appellamus, invasit. Et quod mirum fuit, repente devolutum est id quod ad alienum manui durum occurebat. Ut jam

aliquis

aliquis suspicari possit, aut lienis extremum obduruisse, aut corpus ipsius, si diis placet, laxatis veluti vinculis illuc provolutum. Sed doloris vacuitas satis declarat nullam esse relaxationem, immo sunt argumenta lienis & bene habiti, & situm positumque suum retinentis. Ceterum, quum durities, sublimitasque ventris (quæ μετεωρισμὸς Hippocrati dicitur) aut Hypochondriaca sit, aut Hypogastrica, aut Hysterica, nullo exsistente argumento, aut Hypochondriacæ, aut Hystericæ, reliquum est ut sit Hypogastrica, & proprie κατ' τὸ ἦτρον. Contrectanti Hypochondrium utrumque molle satis, & æquale apparet. Sic & jecur & lien omni culpa vacant. Menstrua purgatio convenienter satis fit, sic uterus in vitio non est. Restat ut tumor in mesenterio ipso sit, aut in Epiploo. Si quis contingat, fere sese prodit, ut credibilius sit ad Epiploon quam ad mesent. tumorem pertinere. Indolens est tumor, durus, digitis non cedens, inveteratus, sic scirrhi magna suspicio est. Quod pertinet ad repentinam eam a sinistro Hypoch. ad umbilicum devolutionem, id novum non est, quum & Hipp. scribat: *Tumorem in Hypoch. affligentem, si recens fuerit, & sine inflammatione, solvit murmur circa Hypoch. Maxime vero si cum facibus & urina excernitur. Si vero non transeat, juvat eum ad inferas partes devolvi.* Id quoque explicat Hippocrates: *Lien elevatus & impletus distribuit id quod continebat per venas corpori, & maxime in omentum & locos circa ventrem & crura.* Et quum ægra nostra satis intemperanter aquam hauriat, & pravo utatur victu, non mirum si splen facile colluviem susceperit, cujus partem in omentum deposuerit. Et quum sæpius diarrhœa ac cholera morbo tentata sit, declarant id interceptionem aliquam chyli, qui moram trahens corrumpitur, & dum per id tempus id quod tenuius est excernitur, id quod remanet vel intextum partibus, indurescit facile ac lapidescit. Unde in iis partibus & steatomata, & scirrhi, & cancri denique ipsi sectione corporum deprehensi sunt. Nunc curationis capita perstringantur. Ex intervallis corpus repurgetur, præsertim sena, ne educta tenuiori parte humorum, corpus illud indurescat. Frequenti usu enemat. ex capitibus vervecinis decoctis cum multa mercuriali & malvis. Usus fotuum remollientium non ita frequenter convenit, ne scirrhus irritatus cancrum accersat. Spes nulla suppurati est. Ita enim tumor subter umbilicum raro in pus vertitur, contra in superioribus partibus ob loci calorem Gal. Et quum absit febris, minor suppurati spes est ut ex loco Progn. patet. Quod si educi possit aut clyst. aut profusione urinæ crassæ, & veluti γονοειδὲς, id moliendum. Ita enim Hippocrates observat in Pernithio excretam urinam quæ contenta haberet geniturae similia, aliquando abdominis tumores solvisse. 3. Quotidie mane illinetur pars butyr. recent. vino albo eloto, addita portione medull. cruris bubuli, aut vitulini. Quod ad præsensionem attinet, nisi ægra moderato victu utatur, verendum est ne in Hydropen incidat. Facilis enim cumulus erit humorum, & carnium consumtio, unde Hydropis metus.

Part. 25. lib. 2. Prognost.

1. de morb. mul.

Com. ad part. 41. l. 1. Progn.

Ad particulā 35. lib. 1. Prognost.

ANNOTATIONES.

1. *Et quod mirum fuit in quod fiscum ipsius lienis adaugebat repente ad inferiores partes est devolutum. Tunc major extenuatio corporis erat, juxta illud Hippocr: Queis lien efflorescit iis corpus minuitur. Nunc autem ipsa coloris suavitas, & ipsa εὐεξία restitui incipit. Quintus Serenus capite de tumore Lienis hoc versibus bene expressit. Legentur quum locus postulabit. Lien*

attra-

attrahit humiditatem sua raritate, & ob carnem suam crispam & tortitiam, ut loquitur Aphrodisæi Interpres. Veteres aquam in liene posuerunt per synecdochen, ab eo quod consequitur: quia hydrops sæpe a liene est. Mesenterium a lumbis ducit originem; si ea parte fluxio fit, hinc rudimentum Hydropis esse potest.

2. Bene cum ægra actum est, quod tumoris materia relictis Hypochondriis in imum ventrem partem minus nobilem deposita fuerit. Ut enim ex tumoribus is periculosior qui Hypochond. dextrum occupat, indulgentior vero, Græcis ἐπιεικέστερος, *qui sinistrum opinione Gal. sic qui relicto utroque inferiores partes lacessit, minus formidabilis est.*

CONSILIUM VIII.

De Febre lenta & Hydrope.

ÆGer iste febre lenta tenebatur, cum lentitudine totius corporis, offensio vocis, & veluti παφλάζων erat, semisopitus, ægre movebatur, inappetens omnium ciborum, leucophlegmaticus, 1 quæ omnia facultatum omnium imbecillitatem significare solent. Vixit semper valetudinarius, quod aut vitio diætæ factum est, aut gentilitium fuit. Ejus sorores & fratres fere omnes antequam constantem ætatem attigissent, perierunt. Facies etiam sano pessimi erat coloris, naso erat velut gutta rosea latentis elephantiaseos signum. Virium ita effetarum causa erat obstructio, aut partium corruptio, aut spirituum dissipatio, aut cruditas summa, aut cacochymia, & penuria alimenti laudabilis quo spiritus illustrarentur ac recrearentur. Magna horum pars concurrerat. Revera & intemperanter vivebat, & eodem modo sese habebat quo & mulieres quæ malacia laborant. Et quum cibum appetivisset, eum oblatum aversabatur. Id fatiscentis facultatis naturalis appetentis signum est Galeno: Et ut loquitur Hippocr. ἀπονενοημένως ἔχειν πρὸς τὰ σιτία. Sed & aliquid gentilitium erat ex parte patris. Mater longæva vivit, & fieri potuit, id quod ex parte matris vivacis in eo insitum fuit, causam fuisse cur ita a gravissimorum morborum periculis emerserit. Ejus enim morbi insolentes fuerunt; & Medicis pene admirabiles ferunt visos esse eosque terruisse. Credidimus ab imbecillitate cerebri facultate retentrice imbecilla factam fuisse magnam pituitæ prolapsionem, quæ pulmones partim obstruxisset, partim in ventriculum recepta ἐκλύσεις quasdam & subversiones stomachi attulisset. Talis occursus & διάχυσις pituitæ & veluti σύντηξις, eum reddidit velut παφλάζοντα. Hujus vocis quæ sit energia libro 2. Epid. meorum annotavi. Videbatur esse lethargus ex pulmone, de quo Hipp. Cujus essentia consistit in anathymiasi crassorum & malorum vaporum a pulmone pituita putri pleno elevatorum. Tamen non fuit magna δύσπνοια, unde colligebant in pulmone vitium non esse. 3. de morbis.

Febris erat lenta symptomatica, qualis in vitio partium ipsarum hepatis præsertim solet esse. Unde Hippoc. in uteri corruptione non requirit magnam febrem, πῦρ, inquit, βληχρὸν est. Quod notandum ne febris simplicitate, & εὐήθεια quæ apparet, decepti, aut in diagnosi, aut in prognosi labamur. Medicus primarius requirebat febrem majorem quæ solvendo, & coquendæ cruditati satis esset. Quod Hippocrati apoplexiis febris sucedens ἀνάλογος sæpe materiam 1. de morbis.

teriam coquendo conferat. An tamen febris aliquid proficiat in morbis, aliis jam locis explicatum est.

Ceterum quum noctes insomnes haberet, & jactationis plenas, ausi sumus venam aperire: fluxit sanguis corruptus. Et quoniam videri potuit quibusdam in tanta cruditate & rudimentis hydropis minus securam esse phlebotomiam, defendimus hoc nostrum factum auctoritate Tralliani quam expendit Langius. Trallianus in curando anasarca venam refert, non ratione quidem frigiditatis, sed quoniam detractio copiæ confert, ut quum ignis suffocatur a lignis viridibus, ligna detrahuntur. Sic detractio sanguinis levat naturam parte oneris detracta. Tamen, ut ingenue dicam, ista ratio Tralliani & similitudo, pace ejus dicam, inutilis est. Non enim animadvertit in cruditate opus esse multo calore & spiritu. At per phlebotomiam ejus fit evacuatio. Unde quibus in ista cruditate mittitur sanguinis, omnibus corporis lentitudo & immobilitas quædam advenit. Id quod experientia docet. Et in lib. 2. Epid. meorum annotavi de Domino de Cossigny, cui in consimili pæne cruditate, & corporis catarrhosa dispositione secta est vena: ac statim immobilis & fandi impotens factus est. Salubre quidem & præclarum est remedium venæ sectio loco facta: at intempestiva homini necando, aut morbo protrahendo satis est. Et in nostro ægro pœnituit me facti, quod eventus aliter rem esse docuit quam nos existimavissemus. Et revera nos dehortabatur cruditas, sed cacochymiæ magna suspicio, & dolor nocturnus ad id incitabat. Ac mirum fuit quod statim a venæ sectione dolores quieverunt, & fuit ἀναισθησία, & fandi impotentia, & τῆς γλώσσης ἀκρασία, quod & ab infirmitate erat, & a copia pituitæ quæ a cerebro liquescente manans proluebat radicem linguæ & quodam modo afferebat παράλυσιν. Caput in superficie adeo erat siccum & squalidum ut exustum plane videretur & extabescens.

Trallianus. Langius epistolarum li. 2, pag. 170. An in Hydrope secanda vena.

Istius lentitudinis causa relata est maxime ad hepar & partes naturales in quibus quum plurima foret cruditas, & febris lenta, plus excitabatur crassorum vaporum quam dissipari posset. Propterea si major fuisset febris, spes esset aliqua dissipatum iri crassos istos vapores qui spiritibus viam obstruentes corpus ita ignavum & lentum reddebant. Videmus enim quum ligna viridia sunt, & ignis paucus, plus excitatur fumi quam si res ita non esset. Quamquam & accusabatur & pulmo & caput.

Consultum est ventriculo fotibus ex nardino oleo. Nam Galen. syncope opitulari ait litum nardini olei & similium ad os ventriculi. Clysterum frequens injectio ex cephalicis & detergentibus. Bolus ex conservis anthos rosarum, buglossæ & theriaca. Purgatio ex rheo cum aloe. Decoctum origani, betonicæ cum semine, & radicibus pœoniæ sub forma oxymelitis. Duodecim post diebus interiit veluti paraplecticus.

ANNOTATIONES.

1. *Antequam sic affectus esset, pedes intumescebant & detumescebant: post remansit major pars materiæ in ventre. Locus est præclarus lib. de affectionibus Hipp. dum rationem reddit cur initio detumescant & intumescant pedes, deinde non sit fugax tumor, quoniam initio vapor sanguineus est causa hujus rei. Sed quia successu temporis pituitescit magis materia, ideo manet. Vide id quod Christoph. a Vega annotavit in lib. 2. Prognost.*

2. *De hoc Lethargo vide lib. 2. Epid. meorum.*

3. *Febres quæ sequuntur vitium* τῆς ὅλης ἐσίας *partium, maxima ex parte sunt lentæ; symptomaticæ & periculosæ, & incautis Medicis ægros necant.*

4. *Consimilis est morbus descriptus a Manardo Epist. 5. lib. 14.*

CONSILIUM IX.
De Φιμώσει.

Filio H. M. Consulis contigit affectus qui Græcis φίμωσις dicitur. A causa procatharctica fuit. Nam quum pruritui satisfacere volens partem defricaret, ulcusculum contigit. Neglectum vero, diuturnitate cicatricem callumque contraxit. Hinc restricta coactaque cuti, glans detegi non potest. De ea affectione ita strictim dicendum, Φίμωσις καὶ περιφίμωσις, indifferenter & ad viros & ad mulieres pertinet. Id aut causa, aut natura contingit. Si in viris glans non detegitur, sed præputium undique fere coalescit, φίμωσις dicitur. Si ita glans denudata deducto retrorsum præputio ut tegi nequeat, περιφίμωσις dicetur. Quamquam & φίμωσις Manardo vocatur. In mulieribus aliquando sinus pudoris ostiolum non est perforatum, & si id a natura est, ἡ γυνὴ ἄτρητος dicitur. Imperforatas Avicennæ interpres vocat. Si vero casu evenerit, in muliere quoque φίμωσις appellatur. Barbari id vitii capistrationem vocant. Et quum naturalis est meatuum præclusio φιμώσεως nomine donatur, quacumque in corporis parte eveniat. Sed κατ' ἐξοχὴν, de præputio dicitur. Porro ἀπὸ τῶ φίμε etymon est φιμώσεως; φίμος autem significat nexum summi oris perarum & sacculorum, quum toto superiore ejus ambitu in angustum collecto funiculo religantur. Guido Cauliacus præputii clausionem vocat. Paullus Aegineta omnium plenissime egit: Atque ad φίμον in mulieribus laudat insessus emollientes ex hydrelæo, & decocto fœnig. item cataplasm. instituit. In viris sæpe fit aut ob cicatricem quæ in præputio concrevit, aut ex carnis incremento, unde coalitus secutus fuerit. In hoc adolescente suspicio magna fuit ulceris, quamquam & a natura visa est hæc pars aliquantum imminuta. Ad finem glandis ulcus erat ἰχωρῶδες. Detersum est & curatum. Tandem spongiolæ sunt inditæ angusto meatui, ut is magis pateret. Parum profectum est. Cogitabatur de amputatione, aut incisione recta præputii flaccidioris & oblongioris. Res in aliud tempus dilata est. Nil molestiarum afferebat, at metus erat ne non corrumpere virginem posset. Nec id abs re, angustus enim valde meatus est. Dum hæc agitarentur, occurrerunt, duo eamdem φίμωσιν gestantes qui in palæstra venerea se non minus strenuos & aptos, quam reliquos affirmarent. Et alter jam qui nos liberos ex uxore susceperat.

CONSILIUM X.
De Catarrho.

Nil tam vulgo jactatur quam catarrhi nomen. Nil cujus & cognitionem, & curationem nemo non profiteatur. Nil in quo magis peccetur, & imprudentius quisque labatur. Immo & imperita garrulaque quæque anus & periclitator quilibet in catarrhis sistendis magnum quid pollicetur: Et quo quis indoctior, eo curandi catarrhi peritior censetur 1. At hic video passim unumquem-

quemque turpiter labi & decipi: & miseros ægros, innocentes tamen, tantæ aliorum ignorantiæ pœnas luere 2: Nam quum materia alias sit tenuis & efsera, alias mitis & crassiuscula, non parum interest ad salutem quo quis remedio utatur. Et turpius hic peccatur, quoniam frigus omnis destillationis auctorem statuit. Errandi hæc occasio inde nata est, quod tussim excitet frigidæ auræ adspiratio. At hæc ratio languidior est & enervatior 3. Et dum falso hoc utuntur fundamento, quicquid superstruitur vacillat ac corruit; hinc manavit quorumdam neotericorum error, qui a frigido destillationis causam arcessentes, vinum, idque generosum tussiculosis præscribunt. At hic error, ut apud Homerum Ἰλιάδ. α. v. 3.

Πολλὰς ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν.

idest, *multas fortes animas ad inferos præmisit*.

Sed ut his prætermissis sanitatis tuæ ratio ineatur, capita hæc breviter perstringam.

Non solum præcautio, sed & curatio necessaria est. Præcautio quidem ut longe ante obviam eamus iis quæ fera in pulmones destillatio afferre solet. Curatio, ut quod præsens est tollamus. Symptoma enim præsens est, tussis partim sicca, partim humida, cujus causa destillatio est. Destillationem autem fovet morbus quidam & diathesis morbosa in cerebro jam firmata. Id Galeno dicitur διάθεσις ῥευματική. Est enim perennis generatio humoris efferi in cerebro qui malus ut signum, & ut causa; ut signum, nam significat imbecillitatem quamdam in cerebro; & latens vitium cujus occasione illud excrementum, & serum acre succrescit facultatem expultricem irritans: ut causa, quoniam non solum male afficit partem a qua manat, sed eas per quas influit, in quas labitur. Unde ejusmodi fluxionis comes est sæpe exulceratio faucium, gurgulionis marcor, pulmonum pruritus quidam, ut placet Hippo. vasorum erosio, aut apertio, hinc excreatio cruenta, aut varix in pulmone (ita enim Hippo. σπαδῶνα ἐν τῷ πνεύμονι vocat) hinc tabes. Nec tabis nomen ita turbare debet. Reperio enim apud Hippocratem eis tabem quamdam esse familiarem quibus pulmones calidiores sunt. At talem tabem, præsertim si ejus cura statim habeatur, annuam, sed curabilem statuit Hippoc. Nec enim ab ulcere est, nec a venenata aura. Omissis multis quæ hic narrari possunt id totum in quo laboratur, statuo esse ferinam destillationem a capite jam vetere infirmitate prædito. Nec solum hic accuso caput, sed & partium inferiorum cuidam intemperiei consulendum puto. Omitto multa quæ a primariis Medicis præscripta sunt: nonnulla tantum adjiciam, ut multorum virorum de tua salute satagentium conspirationi tam efferus cedat morbus 4. A medicamentis validioribus abstinendum. Alioqui cursus materiei tam efferæ citabitur magis. Nec si dolor capitis oboriatur, propterea ad pilulas veniundum. Has cave, & angue pejores vitabis, præsertim aloen ipsam quæ est ἀνασομωτική. Nec facit illud quod ex 5. Meth. med. ex Gal. quis objicere potest, qui catarrhosis colocynthiden præscribit. Agitur enim de evellenda materia contumaci. At hic potius temperandum 5 est.

Usus syrupi diacodyonis, & de papavere conferet.

In auctiore tussi pilulas de cynoglosso non formidarem.

Conserva rosarum, violarum, & caro cytoniorum, conserva nenuphi sæpe ore teneatur.

Æsta-

Æstate uteris julep. rosato in rem præsentem parato.

Valebit plurimum syrupus ex floribus & germinibus salicis, foliis urticæ mortuæ, summitatibus viminis rubri, bursa pastoris, plantag. addito capite unius papav. & rad. altheæ.

De nocte hordeatis locus erit addito semin. lactucæ in decoctione.

Gargarismus ex plantag. rof. & additione foliorum hyoscya. valebit. Immo inter cetera id mihi placet.

Balneum aquæ dulcis temperatum & egelidum vitando omnem exsuperantiam.

Lac asinæ.

Parabuntur pilulæ albæ, hypoglottides dictæ, addito semine papaveris.

Mane juscula cum decocto pulli & pedum vitulinorum, aut capreolorum additis pass. gly. & hordeo mund.

Si cauteria brachio non juvant, applicabitur in occipite.

ANNOTATIONES.

1. *Locus hic præclarus de Destillationibus, & sæpe memorandus, ad part. 18. sect. 3. lib. 6. Epid.* Destillationes a capite in pulmonem malignas puta, si subtiles & corrodentes fuerint. Has nec in pulmone tamdiu morari donec concocta crassescant, convenit, ut sunt aliæ fluxiones a tenui quidem materia, sed non corrodente & ægre maturescente, nec rursus statim eas acres expelli necesse est. Intus morantes non facile coquuntur, & pulmonem lacerant. Si excernantur, etiam tusses molestas excitant, a quibus caput repletur, & hoc rursum deponit in pulmonem, & a tussis vehementia vas rumpitur. Id fit in tenuibus humoribus qui spiritum excludentem eludunt. Sic morantes & dum excluduntur, nocent.

2. *Ad finem capitis undecimi lib. 5. pathologiæ Fernelius unum commemorabile annotavit quod pertinet ad dignoscendum an aliquo tussiente affectus causa sit in pulmone, an in capite.*

3. *Catarrhus omnis aut ab externo est aere, aut a nobis ipsis, ut quum meracum bibimus, aut ab intemperie partium. Is autem morbus non est, sed consequens morbum. Aut enim cerebrum laborat ut pars similaris, vel ut pars organica: ut similaris, ut quum calidius, frigidius: ut organica, quum plenum est. Quo enim modo se habet diarrhœa ad ventrem, eodem & catarrhus ad caput cap. 4. lib. 3. de symptomatum causis. Hipp. lib. de loc. in homine catarrhum ait fieri a carnibus frigidis, & a calidis. A frigidis per compressionem: a calidis per colliquationem. Et Comm. ad Aphor. 13. lib. 3. Tusses & coryzas symptomata esse ait repleti multum capitis. Duretus interpretans Meth. medendi Hollerii de tussi multa eaque præclara dixit. Unum est maxime difficile & quod Medicos torquet, quid sit ista tussis quæ vulgo Quinta dicitur. De hac abunde in 2. lib. meorum Epidemiorum. Dubitatur enim an ista tussis sit a capite, an a pulmone, an a partibus vicinis veluti fusis & liquatis. Non quod sit vera syntexis. Omnes enim vulgo ad caput ipsum recurrunt. Galen. Comm. quodam in Epidemia alias partes quam caput accusat. Sed id obscure facit. De ea re diximus lib. 2. mearum Ephemeridon. Revera inexplicabilis est modus quo fit catarrhus. Nam quid est quod quis in cellam vinariam, aut locum similem descendens statim destillatione laborat?*

Ubi

Ubi erat tam multus humor liquatus? Itaque quærenda est hujus rei causa subtilius.

4 *Nam est ubi locus est validis medicamentis, est ubi non. Unde Celsus cap. de phteiriasi palpebrarum ita scripsit lib. 6. Medicamenta intus lenia danda sunt ne quid acrioris pituitæ concitent, &c. Et in Ophthalmiis & Capitis dolore sæpe nocent pilulæ. Quam ob causam iis qui destillationibus sunt obnoxii, & in metu tabis consilium est Hippocratis, ut incrassentur impinguenturque: Ita enim fiet ut quum hæmoptoici fiant benignitate frequentioris alimenti, sanguis biliosus contemperetur. Quod diligenter annotandum est. Nam in excretione sanguinis per os plerique Medicorum exactam diætam præscribunt. Sed & annotavimus unum valde commemorabile ex cap. ultimo lib. 4. de locis affectis, lib. 2. meorum Epid. nempe perperam eos agere qui humectantia impendio magis usurpant in morbis thoracis. Corruptionem ipsius pulmonis afferre videntur. Unde nimius potus, & rerum liquidarum usus implere pulmones videtur, & sanguinem serosiorem reddere.*

5 *Tamquam a causa sit frigida omnis distillatio, calefacientibus remediis, & pilulis liquantibus omnes pæne Medici utuntur: Item ægri ipsi perpetuo fovent caput linteis ad ignem admotis: contra aliquando caput refrigerare oportet, & humorem a capite stillantem incrassare. Quod Aetius adscripsit, dum loquitur de oxyrrhodini usu in ferina destillatione, ait tenuitatem destillationis inspissat, exurentem & acrem qualitatem in capite refrigerat, tussim sedat, somnum inducit, hoc pauci Medici animadverterunt.*

6. *Postquam primarios Medicos consuluit, iisque visum est ex usu esse lenientia, mitigantia, catarrhum compescentia, tandem nostro consilio syruporum incrassantium usus visus est necessarius. Lutetiam venit tussiculosus, curis implicitus. Debebat enim sistere se coram Senatu examinis ergo. Et quum hinc illincque animus curis agitaretur, bene cœnatus meminit superioris istius Consilii. E Pharmacopolio syrupum de papavere quærit. Eo copioso usus est, tum ad catarrhi levationem, tum ad somni conciliationem. Sed suæ imprudentiæ pœnas non longe post pependit. Obmutuit enim, & ἄφωνος mansit per duas horas integras. Etiam valde agitatus vocem non recuperavit. Huic febris apparuit ingens (ante enim ἀπύρετος non erat) sequentibus diebus veluti balbutiens, & parum attonitus redditus est, Multorum obliviscebatur. Καταφορικῶς interiit. An usus istius syrupi tantopere obfuit? an materia suppressa quæ καταφορὰν invexerit? an bonum in catarrhis venenatis & subtilioribus dare narcotica? an non, dum symptomati occurrimus, causam morbi fomitem adaugemus? Etenim in talibus fluxionibus ferinis fit quædam διάχυσις, & retinens de Natura syntectica, & talis humoris suppressio quum aliquid venenati habeat, perniciosa est. Commode per halitum & sudorem exhalaret & digereretur. Sed si hydroticis utimur, metus est ne corpus calescat, & humores commoveantur.*

CON-

CONSILIUM XI.

Ad fœtorem oris.

IN fœtore oris curationis capita hæc ſunto. Pars unde prima mali labes diligenter repurganda. Toti conſulendum. Gargariſmis os colluendum. Mane præſertim ſialiſmus provocandus iis quæ temperata ſunt. Salvia vino macerabitur. Aurum, ideſt, nummus aureus ore continebitur. Theriaca aut mithridatium quotidie mane devorabitur. Pilul. uſus ex rhab. frequentiſſimus. Tabellæ. Pimpinella macerata in vino. Eadem ore contenta. Frequens uſus ſyrup. roſarum pallid. vini abſinthitis frequens uſus. Carnium uſus paucus. Vitanda allia, & quæ odore ingrata ſunt. Granatorum, & limonum uſus jucundus. Pomorum aureorum cortex conditus. Uſus coriandri. Maſticatio nucis moſcatæ miro profectu indulgetur. Aqua ciſternæ cum roſa ad collutionem oris.

℞. Rad. acori & coriandri præparati. an. ℥ j. *dictami* ℥ j. *abſinth. pontici ſcordij. an. p. ſ. bugloſ. pimpinel. piloſ. meliſſ. ſtœchados. an. p. ſ. florum cord. p. ſ. fiat decoct. in qua infunde rhab.* ℥ *ij. ſ. cinnam. & nucis moſchat. an.* ℈. *ſ. expreſſioni adde vini albi cochlear unum ſyrup. roſ. pallid.* ℥ *x. fiat potus.*

℞. Coriandri præparati ℥ *ij. pulv. panis toſti* ℥ *6. fœnicul. dulcis conditi.* ℥ *j. glycy.* ℥ *ſ. fiat mixtio.*

℞. Tabell. aromati roſati & diarrh. abb. an. lib. ſ. utatur.

℞ Mithrid. ℥. *iij. conſervæ roſarum bugloſ. & violarum. an.* ℥ *j. utatur mane, & hora ſomni.*

℞. Rhab. ℥ *ij. nucis moſch. grana 8. pulveris arom. roſati grana 6. agar. troch. & aloes lotæ. an.* ℈ *j. cum vino albo infuſionis zingib. & cinnam. fiat maſſa utenda ad 4. pilulas ſæpe ante paſtum.*

Aquæ Imperialis uſus convenientiſſimus, & vinum abſinthites.

ANNOTATIO.

1. *Cur a toto corpore ſudor graveolens manat, quod ſymptoma ut plurimum bilioſis & rufo capillitio cuteque ſubalbida præditis contingit, hac ratione corpus odorum & bene olens redditur, præſertim æſtate, quo tempore cutis ſpiracula & pori patent propter ambientis aeris caliditatem, coquunt radicem cardui benedicti in vino albo, quotidie mane propinant tres vel quatuor* ℥. *ſtatim a potu hujus decoct. urina craſſa & fœtens redditur. Vel, accipitur terebinthina Veneta ad quantitatem olivæ cum pari portione mellis, coquitur modice, deglutitur, vinumque inſuper bibitur. Alii magno profectu myrrhæ & ſerpylli pares portiones terunt; & ex iis pilulas formant, quarum duas mane devorandas præbent, inſuperque vinum bibendum exhibent. Hæc præſidia non modo ad totius corporis fœtorem, ſed etiam ad oris graveolentiam arcendam valent.*

CONSILIUM XII.

De febre continua cum gravibus ſymptomatis.

VAndolii Hiſtoria, & illius qui interiit, cujus mentio facta eſt in lib. 2. Epid. meorum, notanda eſt & aliquid affine habet cum iis quæ in Prorrhetico ſcripta ſunt, quum docet Galenus quomodo multa etiamnum evacua-

tione facta morbi tamen remaneant. Verba autem sunt hæc, Nempe, quum affectio fit & nondum facta est, separata causa ipsam efficiente, sedatur, si vero completa ea fuerit, etiam si evacuata fuerint illa humida 1, Græce τὰ ὑγρὰ, quæ affectionem procreaverint, nil in sanatione rationis amplius exsistit.: Græca verba sic habent, quoniam interpres obscurus est, πλέον οὐδενὸς ὑγίας λόγον Nihilo magis proficitur quod ad rationem ipsius sanationis pertinet. Quamquam nec nobis placet omnino nostra versio latina. Verba enim Græca majorem habent ἐνέργειαν. De Vandolio res ita habuit. In omni re erat nimius, indulgebat Veneri etiam crudus. Curis & sollicitudinibus sese conficiebat, & ut tædia suscepta leniret aliquantum, cibis multis & meraco omnem molestiarum pressum elevaturum sese credebat. Siccum valde & αὐχμηρὸν caput habebat, & ab infirmitate ardoreque concepto per diffusionem quamdam καταῤῥώδεις. Cruditas toto corpore multa erat, & partium latens vitium ob causas prædictas. Is febricitare cœpit. Rem parvi fecit, sibi ipse Medicus fuit, & inscio Medico tabella magni scutiferi, diagredii quantitate evacuationem magnam vulgi opinione moliri solita, alvum subducere morbumque tollere studuit. Laxatur alvus intempestive, irritatur destillatio, tussis assidua, febris continua, sudores fere perpetui. Sudorum ista frequentia ab instituto Medicos revocavit. Nil enim tentare audebant, quum copiosus esset sudor, & corpus valde sudandi assiduitate debilitaretur 2. In multo hoc sudore spem salutis ponebant. Febris non frangebatur, aut id nos latebat. Secta vena, non abunde detractus sanguis. Septimo die restitutus videbatur. Octavo, febris magna non ad sensum quidem, sero deliria, jactationes, verborum absurditas 3, sudor nullus, lingua sicca & τραχεῖα καὶ fuliginosa. Sitis non erat ἀξιόλογος. Mente parum constabat, ad se aliquando redibat. Exacerbata omnia. Inflammationis, & in gibbo hepatis, & in cerebro magna argumenta. 14. die cum sudore diaphoretico interiit.

Nec enim credibile est tantam esse initio mutationem ut resolutio jam adsit. Et quæ per excretionem seu expressionem fit, aut natura, aut arte tentatur. Nec pluribus de eo modo dicendum. Unum tantum obiter monendum: An præsentibus sudoribus initio morborum cessandum, & non aut vena aperiunda, aut corpus purgandum? Omnes enim ab opere cessant. Ego vero existimo etiam moliendum aliquid, quod inanis sit naturæ conatus causam morbi per cutim emoliri volentis. Nam sæpe ingens est intus æstus juvans eam excretionem; interea natura fatiscit, & nil salutariter excernitur, quia nondum cocta ac mitificata est materia. Et quum principium morbi in isto provocando sudore natura exigit, locus non est solennibus remediis, & ita omnia in pejus ruunt, ægrique male res eunt. Hoc Vandolio contigit, satius enim fuisset naturam nihil moliri quam frustra aliquid moliri. Et nos quum faceremus Medicinam cuidam mulieri regionem hepatis dolenti, nos non revocavit ab una, atque altera venæ sectione sudor. Immo inanis iste sudor cessavit refrigerato per phlebotomiam corpore, & levata oneris parte natura, (quod observandum est in Medicina facienda, attamen id caute faciendum.) Incendium erat internum quod sudandi occasionem incitabat. Sed dicet quis, si initio morborum ars alvum etiam copiose fluere facit, vomitiones excitat, & natura idem præstat, cur non & sudores proliciet? Eadem enim utriusque rei ratio esse videtur.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1. *Sudor omnis aut fit per excretionis modum, aut resolutionis, aut oppressionis. Et hanc postremam explicant Galli quum dicunt*, une sueur d'ahan. *In Vandolio erat potius sudor oppressionis. Notavimus lib. 2. Epidemiorum meorum, quid sit corpus esse,* ἐν τῇ πάσει καὶ τῇ λύσει : *ut epilepsia & convulsio omnis dicatur esse,* ἐν τῇ πάσει, *paralysis vero & paresis* ἐν τῇ λύσει. *Quod notandum est. Et numquid id quod de iis affectibus dicitur, idem de sudoribus dici possit; ut sudores qui sunt diaphoretici &* σωντηκτικοὶ, *dicantur esse,* ἐν τῇ λύσει, *sive per* λύσιν τινα, *qui vero per excretionem fiunt* ἐν τῇ πάσει εἶναι, *sive* κατ' πάσιν τινα. *Quod ex Epidemiorum Hippocrates colligi quodammodo potest.*

2. *Aphrodisæus prob. 122. lib. 2 Quærit cur sudores ante paroxysmum sint graves & molesti, qui febrem sequuntur per relaxationem & remissionem effluunt. Quia qui antecedunt per violentam expressionem destringuntur: Ex Hipp. 4. de Morbis, aliquis probaverit in febribus esse inutiles, quia aqua sanguinis exhalat. Aqua autem repugnat febri ex Hippoc. Notandum autem, quod sudor omnis fit aut per excretionem, aut resolutionem, aut oppressionem. Hæc postrema ratio in ægris sæpe observatur.*

3 *Circa sudores multa possent animadverti. Sed duo observari debent, prius, quod sudor tempori erumpens maxime faciat ad morbos judicandos & dolores sedandos. Posterius quod ubi cruditas est multa, sæpe sudores multi sunt. Circa prius peccari solet plurimum. Nam quum & apozematis & medicamentis purgantibus alvum sollicitamus, et urinas provocamus, sudandi occasionem demimus. Quibus enim alvus humida est, humorque ad vesicam affluit, sudant minime. Ideo natura revocatur ab excretione per sudores. De posteriore ita considerandum ex Aphorismo 41. lib. 4. Nam in morbos casuri longe ante sudant, et is sudor est prænuntius morbi quemadmodum, et* κόποι αὐτομάτως. *An non potius a cruditate est, et si est? num potius coquendum, quam vacuandam?*

CONSILIUM XIII.

De Ptyalismo.

Capita hæc fuerunt deliberationis:

Cur quum macer sit, immo ad tabem vergat, tanta humiditate caput sit præditum ut ptyalismi finis non sit. Forte partes siccæ sunt humiditate nativa, humidæ excrementitia ut in senibus contingit, ut jam senectutis ex morbo sit rudimentum. Et est summa naturæ infirmitas, & facultatis retentricis imbecillitas, ut jam sit ῥευματικὴ διάθεσις. An talibus usus jusculorum convenit? humidi sunt, dices, & catarrhosi, ergo siccandi. Item siccum sano propinquius, ut etiam ii qui corpus siccant diæta, aut alia ratione melius habeant quam alii. Et homines squalidi, sicci & quasi strigosi longius sæpe vivunt quam contrarii. Et quum cerebrum sit metropolis humidi & glutinosi, an non servandum similibus? *Hiproc. lib. de carnibus.*

Ptyalismus aderat. Unde? Nam ptyalizant Hypochondriaci, quibus cerebrum inflammatum, quibus melancholia cerebralis est, quibus catarrhus perennis, aut ventriculus humiditate natat, aut corpus lienis aqua plenum est: Vel post *Lib. de Typis.*

morbos longos ut febres quartanas & quotidianas in quibus tandem superveniunt ῥευματισμοὶ, ut ait Galenus qui ptyalismi sunt causæ.

6. Aphorismorũ. Dictum an sputum omne sanguinis, præsertim si a pulmone esset κακόηθες, ut videtur Gal. docere: an tutus validiorum medicamentorum usus catarrhosis & pulmonicis, quod in primo Tomo Consiliorum dictum est.

Videbatur habere excretionem e pulmone & semiputrefactam, idest semicoctam (ἡμισαπὴς enim apud Hippocr. pro non absolute cocto & mitificato sumitur) & effeminatam, Græce ἐκτεθηλυσμένην, ut vocat Hippocr. idest dissipatam, divulsam, nil compacti habentem, & abominatur sputum ipsum, Hippocr. vocat μυσάττεσθαι τὸ σίαλον, quod aut malitiam, aut malignitatem sputi declarat, & rei quæ e pulmone excernitur. Ita enim Hippoc. loquitur lib. 2. de morbis.

Lib. de morbis. Vie.

CONSILIUM XIV.

De febre quartana cum gravissimis symptomatis.

Ludovici du Bex Historia commemorabilis. Quum febre quartana laboravisset diu, & ea quasi contabesceret, colicis doloribus crudeliter divexatus & tandem collapsum prope abdomen est, & ita emarcuit ut sceleton esse dixisses. Inter alia symptomata quæ contigere, & quæ Medicis negotio fuere, difficultas quædam potandi fuit. Mirum hoc, appetebat cibos, & bene deglutiebat, sed quum bibebat, secundo aut tertio haustu tanta difficultas, & molesta tussis contingebat, ut ad nares resiliret potus. Causa cognitu difficilis. Nil enim in faucibus tumens apparebat; nullus aderat dolor. Ego id referebam ad ligulæ quamdam contractionem, & asperæ arteriæ siccitatem, quæ efficeret, ut non satis obsequeretur hauriendo liquori, ita ut in asperam arteriam de potu aliqua pars deflueret. Id quod tussim & molestiam afferebat. Alius Medicus ad inflammationem id referebat. Decipiebatur meo judicio. Et quoniam res ea est difficilis, legatur Commentar. Hollerii in Coaca adversaria. Eo loci abunde de ea re scripsit. Nos ita ægro & admotis & assumtis occurrimus humectantibus & lenientibus. Et id profuit. Quum enim pinguior factus est, istud cessavit symptoma. Ita scriptum voluimus, quoniam res ea comtemplatione digna fuit.

CONSILIUM XV.

De ἀμβλυωπίᾳ.

Ne malum in oculo obfirmetur, primo quoque tempore danda est opera purgando capiti. Hoc enim mali fomes censetur, non pars alia.

Decimo quinto quoque die deglutientur pilulæ in eum usum paratæ, quarum vis ut paullo major erit, ita rarius in usum venient.

1 Interponentur pilulæ blandiores hora una ante cœnam leviorem devorandæ. Nec ab officii publici munere erit feriandum.

Parabitur conserva mane & hora somni utenda ut robur cerebro addatur, & oculo vis vernacula restituatur.

Sed vitæ ratio primas hoc loco parteis sortitor, vel habeto.

Prandium liberalius esto, cœna frugalior & parcior.

Vini præsertim, ut pote cerebro, nervis & oculis inimici, moderatus usus esto. Nec enim e re putatur esse si omnino circumcidatur.

Assorum quam elixorum usus frequentior esto, non tamen omnino a jusculis temperandum.

A luculento igne fugiendum, vel ſaltem oculis obex aliquis opponatur, ſpiritus alioqui viſum impertiens diſſipatur vehementioris aeris calidi repercuſſu.

Cibus ſimplex uſuvenito, varietas vitator donec lumini nativus ſplendor reſtituatur.

A lucubrationibus quoad fieri poteſt, abſtinendum, & lectione pertinaci. Ubi enim dolor eſt, quies & tranquillitas imperanda, nec e pedibus laboranti incedendum. Durum iis quibus carere libris vita carere eſt.

Magnarum cogitationum curſus reprimendus, magna enim cogitatio obcæcat, Plinio, abducto intus viſu, propterea circumcidendam omnem negotioſam cogitationem vel actionem Celſus monebat.

Qui crudus dormit, præſertim ſtatim a cibo, deſtillationes excitat atque alit.

In conviviis aliquando adeſſe, ſæpius ab iis ſeſe retrahere oportet.

Sobrietas hic primas tenet, ſed inedia non toleranda, ut ii faciunt qui ut famem opſonent, paſtum unum prætermittunt. Sic enim natura offenditur.

Tranquillitas animi, & incitatioris curſuum animi ſedatio in primis quærenda. 2

Hæc facilius obſervaret qui ſuæ ſpontis eſt, & nullis obligatus eſt legibus, cui licet modo ruri eſſe, modo in urbe, non exacta obſervatio, ſed mediocris quæritur. Verum oculorum dignitas ſatis exactam legem indicit.

Quod ad externa attinet, cucurbitularum applicatio frequens in humeris eſto.

Clyſterum magnus eſt uſus, ne ventriculi offenſio ulla a medicamentis conſequatur, quamquam in blandis conſiſtendum.

Procurant ſemper veteres alvi libertatem, quod ea unica ſit morborum ocularium medela, qui alioqui alia remedia eludunt ni alvus aut ſponte, aut arte ſolvatur.

Si malum contumacius erit, quod ſperamus non fore cum Deo, capietur occaſio uſurpandi illius remedii ſolennis, quod ut ſerius uſurpatur, ita manifeſtiorem ceteris præſtat effectum 3.

Si Deus noſtris votis annuat, brevi oculi ſerenitas recuperabitur.

ANNOTATIONES.

1. *Quum quis queritur de imbecillitate viſus, non ita multos eſſe oportet in purgando, nam aliquando potius eſt corpus reficiundum quam medicamentis agitandum. Quis enim dubitat quod aut in cerebro ſit infirmitas, aut cruditas? Si ſit alterutrum, benignius eſt tractandus æger. Unde Hippoc. Acut. 4. in catalogo eorum qui purgari non debent, cenſet eos qui obſcure vident. Quamquam movere humorem, et non educere, ſæpe magnorum ſymptomaton cauſa eſt. Alter error qui committitur eſt, quia nimis liberaliter utimur frigidis et repercutientibus in morbis oculorum. At vim, et id quod eſt æthereum exſtinguimus et membranas magis frigefacimus, etc. Etſi aer frigidus oculos lædit, cur non aquæ frigidæ? Item notandum eſt humorem qui ophthalmiam facit, ratione quidem craſſioris et humidioris partis frigidum eſſe, ratione vero partis tenuioris acrem eſſe et mordacem. Sic unum et idem re-*

medium non confert. Unde vulgi remedia ſæpe plus proſunt quam methodicorum conquiſita præſidia.

2. *Locus hic notandus, vide locum bellum de animo et oculis apud Plin. in Epiſt.*

Plinius cap. 4. lib. 28. Idem Cap. 6. lib. 28.

3. *Ad ſuperiora ſuo loco, ſuoque ordine adjicies duo, unum de decubitu, alterum de uſu veneris. Decubitus ſupini conveniunt oculorum affectionibus: venus medetur lumborum dolori et oculorum hebetationi. Quamquam de Venere dubitatur.*

CONSILIUM XVI.

De ἀποσιτίᾳ, Pro magnifico Sederino.

QUum ventriculus langueat per cibi quamdam abſtinentiam & ἀποσιτίαν, non mirum ſi in dies iſta ἀποσιτία increſcat; & corpus contabeſcat. Admirabile enim illud eſt quod ſcripſit Hippocrates lib. de Diæta acutorum. Quibus in more poſitum eſt bis die cibum capere, ſi forte illi non prandeˉrint, infirmi fiunt, jacent & ad omne opus timidi, ſtomachi morſu tentantur: viſcera ſuſpendi videntur, mejunt urinam calidam & flavam, & ſtercus peruritur. In Græco 1: κρεμᾶσθαι δοκέει τὰ σπλάγχνα αὐτέοισιν: Iſte autem κρεμασμός καὶ μετεωρισμὸς, non aliunde eſt quam ob collapſum ſtomachi habitum, qui quum intumuit viſceribus eſt cujuſdam fulcri loco; viſcerum enim repletio eſt viſcerum rectitudo quædam 2. Unde fit ut quidam ſqualido habitu & melancholico quum tulerunt abſtinentiam unius diei aut plurium dierum, exiſtiment ſua veluti viſcera pendere, & mali Medici fruſtra eos medicamentis ſollicitant, potius vero adjectioni ſtudendum eſt, quam detractioni. Maxime vero peccant Medici ſi corporibus bilioſis abſtinentiam præſcribunt. Nam efferatur magis bilis in illis, urinæ redduntur tinctæ magis, augetur intemperies. Dejectio exuritur, habitus corporis, & præſertim extimæ partes refrigerantur. Nam in picrocholis vernaculus calor, ait Galen. in id quod igneum eſt digreditur, propterea & temporum pulſus eſt manifeſtus: & extimæ partes refrigerantur quod venter humoribus, Græce ἰχῶρες, bilioſis repleatur, quorum morſu atque contriſtatione affectus virtutem diſſolvit, corporiſque extrema refrigerat. Et quum ſolum enæorema ſufficiat in corporibus valde bilioſis ad criſin, hoc docet quod tales morbi non tam in materia multa, quam in pauca eaq; qualitate neſcio qua affecta conſiſtat.

Part. 24. lib. 2. Acut.

Com. ad part. 24. lib. 2. Acutor.

ANNOTATIONES.

1. Κρεμᾶσθαι *Plin. cap. 5. lib. 28. videtur citare hunc locum, & ait non prandentium exta celerius ſeneſcere, legendum pendere et ſuccreſcere.*

2. *Quo pertinet illud Hippocr. in lib. 3. de articulis quum loquitur de fractura coſtæ. Si febris continua non prehendit eum qui fracta eſt coſta ſatius eſt eum non inanire. Inanire enim eſt* ἐπωδυνέστερον, πυρετωδέστερον, βηχωδέστερον: *moderata repletio ventris directio coſtarum eſt, evacuatio autem* κρεμασμὸν *facit, et* κρεμασμὸς *dolorem. Unde melancholici ſæpe non poſſunt explicare quamdam doloris ſpeciem quæ non aliunde eſt quam propter iſtum* κρεμασμὸν: *moderata enim repletio* διορθεῦμα *quoddam viſceribus affert. Hoc valde explicat Hippocrat. lib. de vetere med.*

CONSILIUM XVII.

In quo continetur explicatio Aphorismi 34. lib. 6. Aphorismorum.

Iis qui calvi sunt varices magni non fiunt, quibus vero calvitio laborantibus varices superveniunt, rursus capillati fiunt.

DUo in Aphorismo explicando animadverti debent, primum quidem dictio ipsa, deinde verborum sensus & res subjecta. Nam & Galenus optimus Hippocratis interpres omnino Aphorismum istum ejurare videtur. Tandem honorarii arbitri partibus functus, interpretationem verisimilem apponit. Atque inde totius Aphorismi fundamentum omnino vacillare ac nutare ait, quod Hippoc. supponat τὴν φαλάκρωσιν, affectum esse sanabilem. Quod ut intelligatur verborum distinctio apponenda est, μαδαρότης καὶ φαλάκρωσις, affectus affines esse videntur. Uterque ad caput pertinet, nisi quis referat nomen μαδαρώσεως ad palpebrarum morbos. Sed tum confunditur cum nomine μιλφώσεως. φαλάκρωσις calvitium seu calvities dicitur, μαδαρότης defluvium capillorum. Calvities insanabilis est, madarosis sanari potest. Hanc enim humorum pravitas committit, quam si correxeris, generando capillo occasionem porrexeris. At calvitium ab exausto est potius & siccitate. Senibus familiare est, quia cerebrum consumitur, idest, ut Galenus explicat, imminuitur, præsertim parte capitis anteriore. Nec amplius cranium alluit, & propterea in syncipite potius calvities contingit, quam in occipite. Si quidem dum cerebrum siccatur; & quodammodo minuitur, pars anterior capitis non tam sæpe, nec tam facile irrigatur nescio quo rore, qui est velut capillandi occasio. Unde qui calidiore & ficciore sunt temperamento calvescunt aliis celerius 2. Contra, Eunuchos, mulieres, & pueros calvos negat fieri Aristoteles, maxime ob humiditatem Eunuchos quidem quoniam effeminantur. Quamquam & in immodica humiditate, aut nulli, aut rari sunt capilli. Ex his itaque patet hoc loco improprie φαλακροὺς vocari, sed eos intelligi vel quibus defluunt capilli, vel qui rarum habent capillum, quos Græci vocant ἀραιότριχας: & calvitium ita generaliter usurpatur. Unde Tullius in Tusculanis: Proinde stultissimum Regem in luctu sibi capillum evellere scripsit, quasi calvitio mæror levaretur, ubi nomen calvitiei generalius paullo sumi videtur. Nunc ad institutum de Aphorismi sensu nos convertamus.

Com. ad part. 1 sect. 3. lib. 3. Epid.

Tullius.

Varix & calvities affectus sunt longe diversi & semoti 4. Varix dilatatione venarum tibiarum aut crurum definitur. Calvitium capitis est affectus, est item & defluvium capillorum, nomine capitis sumto paullo generalius, ut fecit Celsus. Sic sedibus affectis longe distinguuntur. At idem humor & defluvium capillorum parit, & varicem. Pravus enim quum exsistit, radices capillorum exedit, unde defluunt facile capilli, & glabrities contingit. Unde admirabilis est humorum aut ἀνωῤῥοπίη, aut κατωῤῥοπίη. Si enim viam sursum affectat humor, capillorum defluvii auctor est; si deorsum, implens dilatansque vasa, varicem infert. Et quod in arteria aneurysma est, idem in vena est σπαδὼν καὶ κίρσος, varix Latinis. Ac de varice ita Galenus dum explicat quomodo varix solvat insaniam, Græce μανίαν, varix ex crasso & melancholico humore fit, adeo quod natura pellente ad partes ignobiles eos qui maniam efficiunt humores, præsertim quum crassi fuerint & melancholici, sequitur passionum prædictarum

Aph. 21. lib. 6.

generatio, & maniæ solutio; ubi duo notanda sunt, prius quod humor varicem generans sit crassus & melancholicus; posterius, quod intelligatur de mania a succo melancholico simplici, non de furore qui a bile est 5. Quamquam & meo judicio solvere potest maniam a succo melancholico a bile assata generato. Sed tamen hic nomine τῆς μανίας τὴν μελαγχολίαν intelligendam putat. Itaque magna vis est derivationis humoris & revulsionis a partibus in partes alias, ut mirum non sit si varix obortus defluvii capillorum occasionem tollat. Humor enim concluditur venis varicosis, qui si in caput transferatur, radices capillorum sua virulentia consumens, capillos defluere faciat. Ubi duo notanda sunt & quæstione digna: Prius an actu & sua mole humor crassus melancholicus varicem committens caput petat, & rursus a capite delabens ad tibias & crura sese cursumque suum inflectat. Et qua id ratione videatur fieri. Posterius, an non defluvium capillorum peculiari capitis vitio contingere queat, ut quantusvis oriatur varix a tali morbo caput vindicare non possit. De posteriore dicemus primo loco. Galenus explicans part. quamdam Epid. ubi Hipp vult flatulentam dispositionem tamquam causam adjuvantem esse in propagando affectu in alatis quos πτερυγώδεας Græci vocant, quod ubi est infirmior calor naturalis, flatuum sit proventus, & ubi flatuum proventus, major occasio ruptionis vasorum ac proinde sputitionis sanguinis, unum affert commemorabile, & ad institutum pertinens. Ac primum reprehendit eos qui pro πτερυγώδεας, legunt πιτυρώδεας, idest furfurosos, ut sit hic eorum sensus, dispositio flatulenta juvat maxime ad generationem furfurum in capite. Nam si flatus est multitudo, declaratur flatulentus calidusque spiritus qui effert multos vapores sursum, hinc furfurum nata occasio. Tribus modis respondet, primum mille videri minime flatulentos, quorum tamen in capite porrigo est multa. Secundo, quod omnibus calida excrementa contrahentibus furfures multi nascerentur, quod falsum. Tertio, aliquando caput peculiari quodam vitio furfuraceum est, & porriginosum, quum alioqui humores naturaliter affecti sint. Tertia hæc ratio est notanda. Nam quod dicitur de porrigine, idem dicendum de capillorum defluvio. Siquidem totius corporis humoribus, bene alioqui temperatis, caput unum ita potest esse affectum, ut in eo redundent pravi humores μαδαρώσεως auctores. Quod etiam in reliquis affectibus corporis considerandum. Nam frustra toti corpori consuleretur, si in una tantum parte dispositio, malumque inhærescat. At in eo casu qui dictus est, varix obortus nil ad defluvium capillorum tollendum conferret. Sic priori quæstioni factum satis.

Com. ed part. 13. sect. 3. lib. 6. Epid.

De posteriore dicendum; videtur pene impossibilis ea humorum melancholicorum metastasis, & revocatio ad inferiora, quum eorum motus piger sit, & crassitudo magna 6. Nam de humoribus melancholicis nos intelligere diximus. Ac Galenus in Commentario istam metastasin a capite ad crura fieri dixit. Et idem Hippocrates, quod mirum esse debet, vocis gracilitatem, idest hæsitantiam, ut quidam interpretantur, varice oborto in testiculo alterutro tolli scribit: immo negat posse solvi sive horum altero varicibus obortis tentato. Nam subjungit balbos, calvos, gracili voce præditos pati fortiter τὰ μελαγχολικὰ 7: quod si verum, minime mirum esto si varicibus obnoxii esse debeant, & varix magnam ad firmitatem vocis opportunitatem afferat. Præterea eodem loco scripsit Hippoc. dolorem in locis infernis fortem surditas tollit, item hæmorrhagia.

Initio sect. 5. lib. 2. Epid.

gia. Et eodem loco. Quibus tussis sicca, his non solvitur nisi dolor fortis ad crura, aut testem, aut coxas irruat. Et rursus, Hydropici fiunt φαλακροὶ, idest patiuntur μαδάρωσιν, quod fit aut per translationem, aut cerebro ipso jam aquescente, & Hydropicam dispositionem suscipiente. Huc pertinet & Aphorism. solennis, *Quibus biliosæ dejectiones, superveniente surditate, cessant, & quibus surditas, si illæ supervenerint, eamdem tollunt* 8. Bilem enim ad cerebrum tolli in Comm. Galenus scribit, quod an verum, considerare oportet. In hoc enim disputationis cardo vertitur. In quolibet humore quædam est pars tenuior, crassior altera. Crassior non videtur ita facile ferri, nec id quod varicem committit, aut quod dejectionem biliosam multam, ad cerebrum rapi videtur. Et vix aliquis translationem motumque sursum humoris præsertim pigri & crassi qualis committit varicem, fieri facile credat. Ideo credibilius est ferri potius partem tenuiorem, & spirituosam, quæ ipsa orgasmum facere solet, & quæ præ se fert cacoethiam virulentiamque si qua sit. Ut si eam tenuiorem partem alterando domet, atque demulceat, plurimum adjumenti attulisse videatur. Et ne videar hanc interpretationem finxisse, ea Galeni est in Prorrhetico. Docens enim cur iis quibus suppressæ sunt hæmorrhoides, & cor doleat, & lumbi. Non enim idem eodem in loco utrumque dolorem excitare videtur: Galeni hæc verba sunt: *Copia in venis acervata tenue quoddam serum, ὀῤῥὸς Græcis, in ventrem confluens cardialgias parit dum in os ejus ascendit, quod maxime sentit. Bona autem abundantiæ portio ad inferum repens locum, in quem & primum deferri consueverat (nam de hæmorrhoidibus sermo est) lumborum dolores efficiet* 9. Quod & humori capillorum defluvium parienti evenire potest. Nam tenuior & serosior ejus pars ad caput repens facit, ut defluant capilli corruptis eorum radicibus, quæ pars si cum crassiori alia parte ad partes inferiores devoluta fuerit, varicosa corpora venarum reddere apta esset. Itaque ex hoc Commentario discere oportet, admirabilem esse humorum inclinationem per venas, arterias & cœcos aquæ ductus. Item vim stupendam naturæ, ut quæ sua facultate expultrice armata 10. de parte in partem humores pellens etiam contra naturalem motum καὶ ῥοπὴν eorum, modo generandi morbi, morbo ejusdem tollendi occasionem afferat. Ut Medicus satagere debeat num qui partem obsidet affectus, peculiarem imbecillitatem sequatur, an non in alia corporis parte sit scaturigo e qua humor emanet 11. Nam hæmorrhois excitata, aut varix procuratus morborum terrificorum cerebrum appetentium solvendorum causa esse potest. Actum sexto Calen. Februarii anno 1578.

Sect. 5. lib. 2. Epidem.

Aph. 28. lib. 4.

Com. ad part. 38. sect. 3. lib. 1. Prorrh.

ANNOTATIONES.

1. *Varices calvorum nisi magni fuerunt, furiosi fiunt 5. sectione. lib. 2.* τῶν ἐπιδημιῶν. *De calvitio idem potest dici quod & de canitie Aristoteles, ubi vitiligo, ibi canities, non contra: ubi cutis laborat, ibi capillus; sed non ubi capillus, ibi & cutis. Quod notandum est.*

2. *Plinius cap. 45. lib. 11. citat ex Oppio auctore vetustissimo varices in cruribus viris tantum, mulieribus raro evenire. lib. de atra bile ni fallor agit quoque Gal. de varicibus. Et Plinii eodem capite notanda historia de Cajo Mario varices patiente cui uni vivo extracti sunt, & quomodo varices mulieribus non acci-*

accidunt, ita nec hæmorrhoides. Tamen nostra ætate magna mulierum pars varicosa est.

3. *Et sect. 5. lib. 2. Epid. ait Hydropicos fieri* φαλακρὲς, *nomine etiam improprie sumto.*

4. *Locus est apud Hippocr. vocis gravitatem varix tollit. De quo loco abunde diximus lib. 2.* τ̃ ἐπισημιῶν *nostrorum. Agitur enim abunde de vocis gravitate. Et lib. 1. meorum Epid. De vocis gracilitate quam varix tollat plene.*

5. *Notandus locus apud Hippoc ad part. 34. sect. 1. Prorrh. Ad corporis totius intemperaturas sequitur mentis læsio, cerebrum enim non aliter afficitur quam totum corpus. Quæri autem hic potest quomodo & bilis repat sursum, & succus ater, alias in capite calvitium excitaturus, alias deorsum translatus, varices. Et distinctionem attulimus de humoris duplice substantia, una tenui, crassa altera. Et huc pertinet locus præclarus memoriaque dignissimus apud Aphrodisæum, cur atra bilis in crus decumbens, aut in mammam cancrum excitet, in cerebrum translata eadem non cancrum, sed maniam inducat. Ut non videatnr ad cerebrum crassior pars materiei repere, sed tenuior, Aphrodisæus prob. 90. lib. 1.*

6. *Paullo ante diximus, quomodo atra bilis in mammis & cruribus cancrum non excitet, sed maniam.*

7. *Id genus solutionum per apostasin, alium modum adumbrat Hippocrates. Solutio coxarum doloris, oculorum distortio, cæcitas; testium tumoris mammarum elevatio sect. 5. lib. 2. Epid.*

8. *Melancholici maxime sunt flatuosi. Et quum flatus sese quoquo-versum facile insinuet, non mirum si a capite ad tibias, & ab his ad illud malum repat. Maxime vero quod varices sæpe a flatu melancholicis oriantur. Præterea melancholici sunt hæmoptoici ratione istorum flatuum. Et ut aliis locis annotavimus, minus in melancholicis formidabilis est excretio sanguinis quam in aliis.*

9. *Huc pertinet locus 2. Epid. ubi scripsit, Varices calvorum si non magni fuerint, furiosi fiunt.*

10. *Quod Heropyti historia demonstravit. Huic febre continua laboranti coxendix dextra laboravit, facto in eam partem abscessu. Deinde surditas & febris allevabatur, tum coxendix magis dolebat, & contra. Quod notandum est ut intelligatur quæ sit naturæ vis, & symptomaton successio.*

11. *Galen. cap. 4. lib. de atra bile, sanguinem nigrum & crassum natura in crurum venas deponit, a quo distentæ varicosæ redduntur; cutisq; venis obtenta tractu temporis nigrescit. Vetat autem sic affectas venas secare, ne quibus secta sunt, melancholia corripiantur. Si quando agendum erit de varicibus, duas præclaras historias affert ad rem maxime pertinentes.*

CONSILIUM XVIII.

De Oculi albugine.

Filia Joannis Josserii, mercatoris Trecensis, maculam in oculo habebat, & velut albuginem quamdam quæ pupillam erat opertura: erat & præterea palpebra oculi vi ignis velut erosa, vulgo *l'œil eraillé*. Hæc sunt instituta.

Purge-

Purgetur ſyrupo inſtituto ex agar. foliculis & rhabarbaro cum herbis Cephalicis & Ophthalmicis.

Utatur decocto ſarſeparilliæ bene diluto.

Abradatur capillitium, & fricetur caput ſacculis ex furfure & milio, utatur aliquando lixivio ſarment. vitis cum herbis cephal. agar. & ſena.

Item opiata ex conſerva anthos, ſtœchados, roſarum, addito mithrida.

Item electi diatrag. frig.

Item fœniculo condito, & drageta communi a paſtu. Excipiat vaporem fœniculi, dauci, carvi, aniſi, roriſmarini.

Admoveatur cauterium inter muſculum bicipitem, &c.

Oculus abluatur aqua detergente ex plantag. ſolano, roſis, eufragia, chelido, verbena, addita aqua aluminoſa in parte eroſa.

Paretur colyrium ex trochiſcis albi Rhaſis mucore ſeminis fęniculi: addita ſarcocolla nutrita in lacte muliebri, lapide calaminari præparato, & aloe lauta. Interdum ſacch. candum pulverizatum.

Ad Epidermidis regenerationem admoveatur ſuccus ſolani, plantag. ſempervivi, centinodiæ.

Item mucago ſeminis pſyl. medulla pomorum redolentium, mucago tragacanthi admiſto uſto plumbo & loto, lithargyro, antimonio præparato, & tuthia pręparata 1. Item plumbi lamina.

ANNOTATIO.

1. *In morbis oculorum & cerebri vulgo ad ſiccationem capitis utimur frequentibus ſacculis ex furf. milio. ſale. forte non ita conferunt, ut creditur. Nam frictiones iſtæ pericranium, tunicam, & membranas cerebri, forte nimium ſiccant: Item videntur poros obſtruere. Frictio enim frequens, dura, & ex ſiccis tandem indurat & conſtringit.*

CONSILIUM XIX.

Ad Tineam inveteratam.

Contemperetur ſanguis & jecur. Abſtineat vino. Uſus lactis aſinini, Balnea aquæ dulcis.

Decoctum frequens ſenę cum juſculo prunorum, catholicone, decoct. fumiterræ, lapath. cichorii.

Frequens abraſio capillorum. Ablutio capitis cum lixivio ex decocto radicis cucum. aſinini, dracontii, ireos florent. ſenectæ ſerpentis cum foliis ſenæ.

Scarificatus profundus poſt deterſionem capitis cum ſmegmate duro, ſpongia, lapide pumicis.

Quum plurimum manaverit ichoris & ſanguinis poſt ſcarificatum ungetur caput liquamine lardi toſti in veru perfuſi inter aſſandum avena donec lardum exſiccetur: & totum quod liquatur excipiatur ſucco fumiterræ.

Si malum ad hiemem prorogabitur, utetur pilul. ex hiera diacolocynth. ſine quibus, de fumoterræ, & hujuſmodi.

Si ad frontem ſerpat, fiat levis litus ex hydrargyro paratus, ex ℨ ij. mercurii, pro ℥ iij. roſacei unguenti meſ.

Cataplaſma valet ex farina fabacea, hord. cicerum, fœnigr. lupinorum coctis in oxymelite, addito pulvere ireos purpureæ.

Oleum

Oleum de frumento mire conferet.

Hęc mulier post usum istorum remediorum frequentemque capitis lotionem ex lixivio parato ex fabarum tunicis convaluit.

CONSILIUM XX.

De Pleuritide.

NObilis mulier Pleuritica prægnans habuit aliquid commemorabile. Doluit latus, febris continua erat. Uterum ferebat jam octo mensem cum dimidio. Dubitabamus an partus accelerandus foret. Alii e malleolo tundendam venam putabant. Tamen ex brachio sanguinem detraximus. Plane corruptus erat. Tandem pariendi sese occasio obtulit. Vires erant infirmæ. Dolores suos & tormina (ut politico verbo utar) devoraverat: Dedimus decoctum foliculorum senæ. Folia erant pauca quantitate, ut non tam alvum subduceremus, quam cum leni alvi subductione tormina excitaremus 1. Excitatis torminibus peperit feliciter. Mirum quod dolores pectoris in gravidis sunt valde terrifici, & non facile sedantur nisi fere uterus sese exoneret. Nam comprimuntur partes ventris, & veluti humores sursum ad lactis cursum repunt. Unde nisi alio divertas, vix dolor quiescit. Vix autem divertuntur alio nisi cum partus periculo. De his plenius in lib. 2. nostrorum Epidemiorum.

ANNOTATIO.

1. *Quoniam tormina juvant partum si quod medicamentum tormina excitans ex usu foret: Illud sumus experti absente febre.*

℞. Matric. artemis. nepetæ. an. p. j. hysso, i p. j. s. Mercurialis, agripalm. an. p. s. semin. citr. pœon. an. ʒ s. cinnam. & rad. bistort. an. ʒ j. fiat decoct. in qua bull. folior. Oriental. ʒ ij. fiat fortis expressio, ut terrestris pars remaneat, tormina excitet. Adde vini albi parum.

CONSILIUM XXI.

Ad fœtorem narium.

QUum sit fœtor narium antiquus, videndum num sit ob conformationem, aut gentilitium: a vitio olfaciundi facultatis, ossium vitio, aut viæ, aut generationis ipsius materiei.

Malum aliquando est in olfaciundi sensu ipso, aliquando in ossibus. Quærendum an sit symptoma fœtor narium, an morbus, & quis morbus, quod symptoma: cujus morbi. An sit actionis læsio, an exiens mutatum, an utrumque: An sit ulcus. Nam in ea virgine de qua consulebatur, solebat velut quoddam crustosum ex ima nare deradi quod ἰχνῶδές τι, significare videtur.

Sciendum præterea an vitio humoris qui talis generatur, id fiat, an bonus quidem & εὐώδης humor sit excrementitius, sed dum attingit ossa ethmoidea, aut alias partes ulceratas, ibi corrumpitur, & δυσωδίαν acquirit. Sic diathesis tantum mala esset. Et non tam vacuandum quam alterandum.

Est enim ubi diligentius purgandum, est ubi non, præsertim quum agitur de fœtore oris. Immo licet totum corpus evacuaremus ne hilum forte proficeremus. Indelebilis enim est diathesis.

Dubitari potest an humectantia conferant, an sicca & calida. Si enim tetra est sanies, si ulcerosum quid potius est siccandum & detergendum: Et quod in metho-

methodo medendi, aut potius in libris de locis affectis Galen. facit, qui pulmonicis præsertim si putredo est in pulmone, sicca & calida dat (contra quam Medicorum vulgus facit præscribens multa juscula) id hercle faciundum est. Contra quæ humectant juvare videntur. Nam id quod e cerebro huic virgini fluunt, ea viridia sunt & tetri visus, quæ declarant æstum quemdam in cerebro, aut corruptionem. Quibus enim corpus biliosum & æstuans, si tale caput est, iis mucus fere viridis excernitur.

Sic ratione caloris valebit litus ex mucore psyllii extracto in aq. plantag. Addita pomata lauta in aqua odorifera, aut aqua rosacea: valebunt pilulæ etiam cum aromaticis. Gargarismi cum odoriferis 1: Balnea ad contemperandum & squalorem tollendum. Cauterium occipitio addendum. Abstinendum a majoribus & calidioribus. Ptyalismus provocandus iis quæ sunt moderata. Tabellarum frequentissimus usus. Cucurbitulæ. Si ulcus, curandum ut ulcus. Caput purgia valent.

℞. *Foliorum major. betæ. betonicæ. an. m. s. tundantur, affunde aq. beton. & vini albi. an.* ℥ *ij. fiat expressio.* Adde aliquid ireos. Vel infunde in hydromelite: Adde tantillum piperis quia vis coctione evanescit.

ANNOTATIO.

1. *Noduli non sunt omittendi. Fernel. probat expurgationem cerebri per gargar. si liquor haustus in nares ore resupino relabatur in fauces. Fiat decoctio in hydromelite maceretur iris, salvia, cyclamin. Vel in hydromelite dissolvitur mel anthosatum.*

CONSILIUM XXII.
De Thoracis vulnere.

DOminus Des-Marests Andegavensis, & D. de Reilus Comes vulnerati sunt in Thorace. Sed loco dissimili vulnus inflictum erat. Priori parte sinistre ad secundam aut tertiam costam qua parte mammaria est, non ea quæ costis ipsis adhæret, sed quæ interna dicitur, & fere ad superiorem pulmonis partem inflectit: At comes vulneratus erat inter quartam & quintam costam, & pugio recta quidem adactus erat, & mediastinum penetraverat; deinde paullum inflectendo oppositam pæne partem attigerat: Et minima etiam sectione sedes ipsius pugionis indagari potuerat, & fluenti sanguini deinde suppresso exitus esse potuerat, ac si contraria & opposita fuisset apertio. Sed ut sæpe summorum virorum & fiduciam rerum magnarum habentium cæcitas est maxima etiam in rebus minimis, quod ratio, quod tactus, quod tumor quidam eminens principio dictitabat, nimirum fieri debere eo loco apertionem, id differtur, negligitur, tandem necis occasionem allaturum. Ingens fuit hæmorrhagia, insignis alicujus rami venæ ἀζύγυ, cęsę argumentum. Jussus omnino quiescere. Nulla tussis pęne toto morbi tempore. Difficultas respirandi exigua. Poterat in utrumque latus dormire. Quidam ex Medicis volebat experiri num alacer esset æger in se erigndo, jubebat ut sese æger paullum erigeret, maxime ut detegeretur, num aliquid in capacitate esset, quod motu ipso deprehenderetur: Sed, ut inter pares invidia facile se jactat, aliis id non visum faciundum: Maxime vero quod ejus opinionis auctores primi non essent. Et tamen id ad explorandum maxime fuerat opportunum. Post quartum diem initum consilium

um (quoniam ad cicatricem vulnus tendebat) ſuper iis quæ ad vulnus attinent, num tuto ſineretur claudi, an vero dilatandum foret, an omnino claudendum. Diviſæ fuerunt ſententiæ. Alii omnino claudi debere cenſuerunt; quod multum ſanguinis & ſpiritus effluxiſſet; quod nil alienum videretur in capacitate contentum; quod Guidonis & Galeni conſilio vulnera thoracis primo quoque tempore eſſent ad cicatricem ducenda, alioqui fiſtulæ metum eſſe, & ſphaceli alicujus, aut ſiderationis in pulmone qui alioqui alieno aeri & externo non aſſuetus facile affici alterarique poſſet. Naturæ negotium dandum, viam eſſe ad os, ad urinas aut inteſtina. Pleuritides beneficio naturæ tranſumta exſuctaque materia curari. Alii contra nitebantur. Suſpecta eſſe iſta ægri bona & præter rationem allevationem. Inſigne vas inciſum, ſic non eſſe probabile, ut intra quatriduum clauderetur. Formidabilem eſſe cicatricem externam, quod, quum pars interna ſit membranoſa, propatereaque amplius vulnere diducatur quam carnoſa, & tardius coaleſcat quam ipſa carnoſa, metus ſit ne falſa opinione internæ membranæ ad cicatricem perductæ, ne præter opinionem vulnus refricetur & refringatur. Ac tum forte non amplius locus erit piulco, aut evacuationi ſuppreſſæ ſaniei. Dicebant nil referre ſi bene habere videretur primis diebus; ſed expectandos alios dies criticos, & quid ſerus veſper veheret. In his vulneribus tuta omnia timenda eſſe. Non metum eſſe debere fiſtulæ niſi vulnus conſenuiſſet. Non ita ab externo aere metuendum eſſe, quod plus detrimenti eſſet affuturum a ſuppreſſa ſanie, aut pure, quam ab externo ambiente. Et quod dictum eſt naturæ opus committi debere, & alias tutiores vias confinxiſſe naturam. Contra dictum, novercam & brutam eſſe naturam, & aliquando veluti conſulto pus & ſaniem ad tempus ſervare, quod quum commode excerni non poteſt, repentina mors obtingit. Sic ſatius eſſe quum vulnus hiet & pateat, ſi quid alienum ſit, illac expurgare, quam aut novas vias comminiſci, aut occluſum obſeratumque vulnus denuo aperire. Magna enim ignorantiæ eſſet ſuſpicio, & juncta crudelitatis opinio. Immo tutiſſime & ſectionem fieri illo loco, & vulnus patere affirmabant; & locum eſſe idoneum ſectioni in purulentis. Qui præerat omnia ſic moderari voluit, ut utrique parti adblandiretur. At iſtæ blanditiæ & temperamenta ægrum perdiderunt. Deſitum eſt vulnus cicatricem contrahere. Triumphus ante victoriam canebatur. Jam ſatagentium quorumdam Chirurgorum avaritia ſibi loculos ampliſſimos acquirebat ad emunugendam regiam liberalitatem. Attentiores ad rem erant, non ægri rem, ſed ſuam. Regis qui frequenter aderat (æger enim erat amicus Cæſaris) benevolentiam aucupari volebant. Et in hoc omnis eorum ratio, animus, induſtria & negotium otioſum verſabatur. Jam libellos vulgo, *Placets*, ſupplices ad demerendam Regis liberalitatem porrigebant. At Regis nimia diligentia, & amor ad præcipitandum ægrum nimius fuit. Omnes enim id unum ſtudebant ut Regi placerent, ut aliquid agere & dicere viderentur. Hic ægri ſalus negligebatur. Et ſi quid alias male geſtum fuit, hic male geſtum eſt. Itaque Regis ſpes fallitur, ægri ſalus deſeritur, foro & ſcenę ſervitur, avaritiæ loculus quæritur, mons parturit, mus naſcitur ridiculus, & his artibus in opprobrium & artis Medicæ, & Chirurgiæ omnia convertuntur. Minus enim bene tractatur quam aliquis de plebe homuncio aut ſcrutorum venditor 1. Porro ſupprimitur ſanies in thorace multa, febris perſeverat, alvi profluvium 2.

macies

macies, tandem derepente difficultas ſpirandi, ῥέγχος, & inde mors, hæc contigit circa triceſimum tertium diem a vulnere. Apertum cadaver, tres aut 4. libræ ſanguinis ſanioſi, corpus ipſius pulmonis non erat vulneratum; ſed tamen per ichoris contagionem erat velut tabo infectum, & membrana ſuccingens erat ſiderata 3. Mirum quod toto tempore morbi nulla pæne tuſſis fuit. Si tantula pars humoris pleuritim facientis tuſſiculas affert, cur non tanta saniei pars in thorace & circum mediaſtinum ſuppreſſa? Nullus dolor lateris; nullum ſputum cruentum. Idem contigit alteri ægro Andegavenſi. Licet enim ingens copia materiei in capacitate thoracis contineretur, nil ore rejectabatur, nulla moleſta tenebat tuſſis. Quod mirum eſt, & forte ejus rei ratio difficilis eſt ad agnoſcendum.

Licet quotidie per vulnus flueret fere ſanguis ſanioſus tantum quantum continere poterant decem vaſcula, quibus tonſores in phlebotomiis uti ſolent; incredibile dictu quantum intra dies novem ſanguinis impuri per vulnus emanaverit. Inſigne enim vas erat vulneratum. Id quod maxime operoſum fuit. Dolor erat cruris & tibiarum implacabilis. In primis diebus revocabamus ad fluxum ſanguinis. At erat occaſione læſi nervi inſignis derivati a ſpina dorſi (quo loco vulnus quoque inflictum fuit) prope apophyſes vertebrarum dorſi, & ſenſum partibus inferioribus impertientis.

Sic credibile virus aliquod conceptum fuiſſe in parte cæſi nervi; quod tam immitis doloris cauſa eſſet.

Primis diebus ignorabatur & cauſa tanti doloris, & remedia. Ad paregorica, & narcotica concurſum eſt 4, ſed fruſtra. Tandem ol. arte Chymica extractum calens infuſum eſt, hinc allevatio doloris aliqua 5. At quia commode inſtillari non poterat, ideo dolores immedicabiles fuerunt.

Sic quum vulnus inflictum eſt, & dolor aliquis nulli cedens remedio obortus eſt, luſtrandæ ſunt diligenter partes 6, ut videamus num inſignis nervus in partem implantetur quæ per communicationem dolet.

Quo die datum medicamentum interiit 7: Et id fuit calamitoſum. Quamquam cum præfatione datum eſt, & ſuppreſſio urinæ & dolor ad τὸ ἦτρον, invitabat ad id accelerandum remedium.

ANNOTATIONES.

1. *Qui thorace vulnerantur exteriore parte ſaneſcunt; interiore vero non, ſuppurati fiunt: & ſi interiore parte cicatrix infirma eſt, vulnus facile refricatur rupta cicatrice.*

2. *In Coacis pus per alvum ſecedere letale ait, atque id per comparationem audiendum eſt.*

3. *In thorace & frequentius in pulmone areſcit ſanies, & calore in cruſtam verſa cicatricis falſo credita imagine nobis imponit; donec ob thoracis motum & partis mollitiem leviſſima occaſione excuſſa cruſta vulnus recrudeſcat. Si externa & interna pars ſimul ſaneſcat, evadunt. Si ſimul externa & interna, & cicatrix debilis fuerit, vulnus iterum aperitur.*

4. *Thorax & ventriculus frigida læditur, & id mortem minatur; & tamen frigidiſſima aqua ventriculus delectatur. At aliud eſt conſiderare id per modum indigentiæ, aliud per exceſſum. Quum juvatur, indigentia eſt.*

5. *Pulmo ab Hippocrate dicitur attrahere contrarium alimentum corpori. Nam omne alimentum calefacit: alimentum autem a pulmone attractum refrigerat.*

6. *Galen. ait se vidisse vulnera in cavum thoracis, illata tribus conglutinata diebus priusquam inflammatio oriretur, largo sanguine effuso & per os rejecto.*

7. *In ægro forte summa imbecillitas repressit sanguinem ex eventu. Est enim ubi in leipothymia fluit magis sanguis veluti laxatis fibris, est ubi leipothymia sanguinem sistit, dum revocatur calor & spiritus ad interiora.*

CONSILIUM XXIII.
Pro Dysentericis.

ANno D. 1578. Æstas fuit ferventissima, & siccissima. Etesiæ spiraverunt, ita ut morbi pauci fuerint juxta Aphorismum, *Siccitates imbribus salubriores*. Observavimus tamen in secundo libro nostrorum Epidemiorum, Hiemem & Ver quod istam præcessit æstatem intempestivum fuisse. Nam Hiems spirantem austrum habuit sub finem, & aliquantum suffocans fuit, unde pituitæ salsæ fuit procreatrix. Scripsit enim Galenus eo modo de pituitę generatione: *Quæ pituita a forti fit frigiditate, acida evadit; quæ a caliditate caput replente, salsa; quæ a pauca fit frigiditate, vel exiguam habet dulcedinem, vel nullam manifestam qualitatem*: Deinde subdit dum loquitur de Hieme australi pluviosa & serena, quam ver Aquilonium secutum est: *ergo ea quæ fit, in ista australi constitutione pituita ob eam quæ in Hieme fuit caliditatem, salsa erit: propterea que dysenterias pariet quando longiori tempore mordens & radens intestina offenderit* 2. Utpote quæ pituita ob suam visciditatem & lentorem dum exit & traducitur moretur & consistat; perpetuo autem ob suam qualitatem abradat, unde dysenteriam necessario committit. Ex quibus patet quod proventus pituitæ salsæ fit austrino statu, ut pote qui sit parens salsæ pituitæ, eamdemque corrumpat. Et si accedat tempus aquilonium, exprimitur iste humor salsus, & prout in parte insederit, ita varios affectus producit. Unde annotavimus in secundo libro nostrorum Epidemiorum tusses admodum molestas (quintas vulgus vocat) grassatas fuisse circa Veris finem & media Æstate, unde ab ea tussi & febres & gravia symptomata secuta fuerint, ut pueris multis aut intereundum, aut tabescendum fuerit.

Com. ad Aph. 12, lib. 3.

Porro, non quoties genitus humor est, morbi inde proveniunt: differtur enim morborum eruptio in tempus aliud. Et ego credo eumdem forte humorem qui Hieme genitus, Vere aquilonio expressus, in propinquioribus partibus symptomata, & morbos producebat, ut faucium dolores, ophthalmias, dolores laterum, tusses permolestas, Æstate aliquantum suppressum, sub finem Æstatis & initio Autumni profluvio alvi, & istas malignas dysenterias attulisse. Quod mirum non est. Nam idem Hippocrates accidisse docet, in primo Epidem. Quum Hiems aquilonia fuisset, ver frigidum, aquilonium, pluviosum, æstas, non admodum fervens, sub finem Æstatis & principio Autumni dysenteriæ vagatæ sunt, profluvia, ventris, & περίρροιαι (offusiones vertit Interpres, melius urinæ effusiones vertemus. Ex quibus patet alio tempore humores generari & colligi, alio morbos congeneres in hominum vitam invadere. Ceterum repletio

Const. 2, lib. 1.

capi-

capitis a ſero maligno, & pituita ſalſa quæ fere indomita eſt, quum in inteſtina humor deſcendit, dyſenteriarum auctor eſſe potuit. Accedit, & quod Æſtas æſtuantiſſima, ſeri & bilis acerrimæ procreatrix fuerit, unde mirum non eſt ſi levi de cauſa inteſtina vitientur. Nec omittenda eſt ea aduſtio humorum quam Æſtas attulit 3: At quum humores aduſti ſunt, levi de cauſa irritantur, & irritati moleſti ſunt & partibus a quibus emanant, & iis per quas tranſmittunt.

At dyſenteriarum aliæ ſunt populares, aliæ non. Populares aut ſequuntur vim cœli, ideſt aeris, & efficientis vim ſequuntur, aut vim ipſius corporis tamquam ſuſcipientis cauſæ 4. Quæ non ſunt populares, peculiare tantum vitium ſequuntur & peculiaris excrementi ſuppreſſionem, aut vernaculam inteſtinorum imbecillitatem. Quæ ſunt populares, aut ſequuntur, ut dictum eſt, vim cauſæ efficientis, aut ſuſcipientis, aut utrumque. Ex eo autem populares & Epidemicæ colliguntur quod ſub eadem ſpecie morbi, multi aut intereant, aut graviter laborent. Ceterum aut ſunt inteſtinales & meſentericæ, aut hepaticæ. Abſurdum enim eſt omnem dyſenteriam attribuere inteſtinis ex eo quod τῆς δυσεντερίας, nomen ἀπὸ τῶν ἐντέρων derivetur 5. Male enim difficultas inteſtinorum vertitur ἡ δυσεντερία: Tormina melius dixeris. Inteſtinales & meſentericæ fiunt ex eo quod illæſo hepate, & in inteſtinis, & in meſenterio prima mali labes, ſive cælitus impreſſa, ſive a vitio ipſius excrementi manet: Hepaticæ aut ſunt criticæ, aut fiunt κατὰ τὴν λύσιν, aut, κατὰ τὸν ἐκπιεσμόν. Si ſunt criticæ, prohibendæ non ſunt, ſed humorum curſus frenandus eſt, & moderandus. Si fiunt κατὰ τὴν λύσιν, fatiſcentis facultatis ſunt ſignum, & hæ ſunt letales, niſi legitima remedia adhibeantur 6. Quum vero fiunt κατὰ τὸν ἐκπιεσμὸν, ideſt, per expreſſionem quamdam, & excuſſionem, id eo modo contingit. Cava hepatis ſæpe abundant multo humore eoque ἑτερογενεῖ, & dum natura id nititur excutere, fiunt vomitiones, nauſeæ ἀλυσμοὶ, ῥιπτασμοὶ, ἆσαι, febres, & cacohymia communicatur venis & partibus aliis. Ergo ſi ut ſunt morborum ideæ, ita & morborum remedia varia ſunt, prout variæ ſunt dyſenteriæ, ita variare remedia oportet. Nec, quemadmodum multi faciunt, quaſi eumdem ſoccum & cothurnum omnibus aptantes, oportet eodem modo curare omnes dyſenterias a quacumque cauſa ortæ ſint, ſive ad hepar, ſive ad inteſtinum ſolum pertineat, animadverſio magna adhibenda eſt. Nam id præclarum eſt quod animadvertit Galen. quum loquitur de medicamentis quæ ἐπικεραστικὰ dicuntur. *Hæc quum in ventrem infunduntur ſubtus, ut in dyſentericis, alias demulcent, alias irritant. Si valentiora ſint humoribus acribus, eorum humorum vim retundunt. Contra, ſi medicamenta contemperantia valentioribus facultatibus, aut multis pauca admiſta fuerint, una & ipſa corrumpuntur, aluntque cacochymiam. Itaque eos vacuare ſtatim oportet qui a mitigantibus & contemperantibus medicamentis irritantur, quum ſint repleti multa, nec facile mobili corruptione.* Unde videmus pleroſque injecto blando lacte gravius habuiſſe: 7 Quod accidere videtur, vel quod lac ſuperatum eſt ab humoribus acribus & malignis, & ſic natum eſt augere cacochymiam, vel quod jam ulcus conceptum eſt, quod dum perfundit ſubjectus clyſter, irritat. Quod Galenus animadvertere debuit. Irritatio enim & exaſperatio aliquando contingere poteſt ob ſuperficiariam inteſtinorum exulcerationem 8.

Dyſenteria populares.

Inteſtinales meſenterica hepatica.

Non una eſt medendi ipſis dyſenteriis ratio.

Cap. 12. lib. 2. de med. ſumt.

Atque ex ſuperioribus venari oportet medendi rationem. Si enim inteſtinali dyſenteria eſt, quum afflicto non ſit danda afflictio, in uſu ſolo fortaſſis enematon & lactis per os ſumti conſiſtendum eſt. Si hepar mali auctor eſt, & τῷ ἐκπιεσμῷ ſeſe in inteſtina exoneret, febriſque aut abſit, tunc alia captanda ineundaque eſt medendi ratio. De qua dictum eſt in hiſtoria Domini de Lyſſy.

Sed & duo ad ſuperiora addere oportet, unum eſt de uſu adſtringentium 9 initio: alterum de uſu diureticorum quæ dantur ad derivationem. Hic enim non parum peccatur 10. Si magna eſt cacochymia, & certis colligas argumentis exonerari partes in ventrem, hic potius ſenſim atque ſenſim moliri debes evacuationem quam cogitare de adſtrictione. Alioqui æthiopem laveris. Et id cauſa eſt cur in multos dies morbus producatur, & exulceratio ſordidior reddatur. Nam tertia aut quarta purgatione multum educes bilis, & ſeri, & pituitæ, quam vix quindecim diebus natura dejiciat dum ſæpe & parum e ventre excernitur ut dyſentericis in more eſt. Nec plenius tractanda eſt hæc quæſtio, quum potius deſideret præſens & accuratum medentis judicium, quam verborum ubertatem.

De uſu diureticorum controverti poteſt. Si ſerum malignum & indomitum & ſalſum, aut bilis tenuis dum proluit inteſtina ulcerat, pungit & ſtimulat, ſi alio derivaverit; forte operam non luſeris. Contra magnum allevamentum aderit. At exulcerationis ſæpe cauſa eſt humor lentus, tenax, mediis hærens viis, qui dum per anfractus inteſtinorum pigro tranſmittit greſſu, profundius exulcerat. Id quod ex contextu ſuperius allegato colligere eſt: *Pituita*, ait, *ob ſuam viſciditatem dum exit & tranſmittit, moram trahens & conſiſtens, perpetuo autem ob ſuam qualitatem abradens, dyſenteriam parit.* Quod ſi hic diuretica præſcripſeris, dum materia contumacior reddetur, majores dolores excitatura eſt. At dices, tenuior eſt pars quæ id faciat, ideſt quæ pungat. Contra hic Galenus, *Ob ſuam*, ait, *qualitatem abradit.* Ergo tollenda eſt, aut mitiganda eſt iſta qualitas, alioqui fruſtra laboraveris.

De remediis in curatione dyſenteriæ uſurpari ſolitis hic nil dicam, ſatis erit indicare Conſilium 53. lib. 1. ex quo omnis generis præſidia elicere poſſis huic inſtituto neceſſaria.

ANNOTATIONES.

1. *Locus hic præclarus. Ideo fit, ut in pleriſque melancholicis atrabilariis & bilioſis pituita a caliditate caput replente fiat, eaque ſalſa & mali ſit moris: Cujus generis eſt ea pituita, quæ in Hiſpanis charadon proventum affert.*

2. *Nota de viſciditate & lentore. Ideo qui diuretica dant, partem humorum tenuiorem ad renes avertentes, illam viſciditatem & lentorem videntur augere.*

3. *Uſti humores graves & pericoloſos morbos producunt, uſtione enim malignitatem acquirunt.*

4. *De Dyſenteria ea præſertim quæ a nimia oritur repletione locus eſt notandus apud Hippocratem de generationis & curationis modo, Poſt nimiam repletionem (ait) alvi fluor fit quum alimentum corrumpitur. Vide plura lib. 3. de Diæta.*

5. *Quid enim hoc eſt vertere τὴν δυσεντερίαν, difficultatem inteſtinorum.*

6. *Unde ἐκπιεσμός, Gallis dicitur,* expreſſion. *Et ἐν τῷ ἐκπιεσμῷ, ſi materia mitiſi-*

mitificata fuerit, exigui admodum sunt dolores, ad quos facit ambages & anfractus intestinorum.

7. *Lac & alia id genus Dysentericos aliquando offendunt.*

8. *Hippoc. sect. ultima 2. Epid.* In turbatione ventris fabas coctas dato, si supernæ ventris partes valde biliosæ non fuerint.

9. *Galen. Ridet opinionem Herodoti, & Dioscoridis qui arbitrantes quovis tempore Dysentericis adstringentia ex usu esse, & nil nisi adstringens dari aut subjici oportere, ideo adipem anserinum, & alia medicamenta contemperantia & consolidantia, adstringentium ex numero esse dicerent ex eo quod viderent Dysentericis conferre.*

10. *Quum in dysenteria sit excretio parva & frequens, ideoque sit symptomatica, faciundum est, ut contra sit rara excretio & magna. Id quod medicamentum purgans rite institutum præstabit.*

11. *Galen. explicans cur mictio noctu plurima parvam significet dejectionem, ait ex eo Aphorismo nos curationem petere posse alvi humidioris & siccioris. Si humidior, exigua potio sit, & multa ad renes derivatio: si sicca alvus, major potio, & distributio ad renes prohibeatur. Si itaque ex eo alvum lubricam esse existimes quod quis dysentericus sit, fortasse falli possis. Nec propterea & a liquidis est abstinendum, nec derivandum ad renes. In hoc errant plerique. Immo si dejectionis materia potest reddi meabilior, & liquidior, non tot tormina excitarentur. Itaque quæ hoc loco dicuntur, valde notari debent.*

CONSILIUM XXIV.
De Volvulo.

JOANNES LE CHARRON, volvulosus factus a prolapsu intestinorum in scortum 1. Manus adhibita, reposita intestina: Restitutus. Sed postea excreta est a medicamento innumera humorum colluvies prius mota, sed non promota. Et id in volvulosis notandum est, licet periculum præsens vitatum sit, metuendum nisi sequatur multa excretio, & revocetur omnino motus humorum deorsum, qui sursum ferebantur motu peristaltico intestinorum vitiato aut impedito. Maxime vero dandum rhabarbarum ut os ventriculi prius læsum ac infestum roboretur.

Mesuæus observavit multa symptomata comitari solita eos qui a volvulo liberati sunt, qui tamen a futuris malis omnino liberi non sunt.

Et quia totus venter inferior commotus est, non prius securitas conciliata erit, quam sequatur alvi profluvium aut sponte, aut arte procuratum.

Nec enim in isto morbo cani debet triumphus ante victoriam. Unde mortui sunt incuria ista, de quibus Medicus securus jam erat.

Ne se exponat aeri, neve in victu peccet. Et in locum vacuum post vomitiones chylosas & stercoraceas subit ambiens torminum magnorum auctor. Volvulo defunctos & jam convalescentes, tamquam puerperas curabis post vitatum præsens periculum. In D. Du Peron erat lapis in intestinis perforatus ut liquidiori materiæ via pateret. Aer sese in vacuum locum insinuavit. Dolores implacabiles oriuntur & antecedentibus sæviores. Vide quanta sit opus custodia.

Volvulosis a prolapsu intestini inutilia medicamenta laxativa per os sumta, augent potius malum & obstruunt.

Si humor ſit obſtruens, ſique non ſit inflammatio magna, hieræ primæ debentur aut in potu, aut in forma boli.

Induratæ fæces hamo aliquando extrahendæ. Injiciantur per longam fiſtulam olea chalaſtica: immo juvaret flatus excitare & immittere ut inteſtinum dilataretur, & ea dilatatione aliud ad ſe ſe retraheret. Frequentes clyſmi, & acres, & exigua quantitate.

Aqua Theriacalis & vinum conferet, quia inficiuntur ſpiritus, unde animi defectiones & ſudores exſolventes. Sed dices, volvulus an eſt craſſorum, an tenuium inteſtinorum tantum ut vult Galenus? nam ex Galeno elicere poſſis tenuium inteſtinorum inflammationem non poſſe viam præpedire. Nam corporis tenuis inflammatio non poteſt ſpatium effatu dignum replere 2.

ANNOTATIONES.

1. *Ad materiam de volvulis pertinet illud Hippocratis lib. 2. Epid. pectinum ruptiones quæ circa pubem fiunt, ut plurimum ſtatim innoxiæ. Quæ vero paullum ſupra umbilicum in dextra parte ſunt, hæ ſunt doloroſæ, anxioſæ, & κοπρεμήμετοι, ideſt ſtercoris vomitum inducentes. Quem locum volunt intelligi de cæci inteſtini interceptione circum umbilicum ob ruptionem peritonæi. Tumor eſt quidem exiguus, ſed exitialis ut in ea muliere obſervatum quæ incola domus erat ad inſigne fontis.*

2. *Iſte volvuloſus Jo: Le Charron, evaſit quidem tunc. Exactis aliquot poſt annis alio morbo interiit. Aperto cadavere obſervatum eſt, mediam quamdam partem inteſtinorum, & meſenterii rupto peritonæo in ſcortum ampliſſimum, & omni fide majus prolapſam, ut etiam inde retrahi nequiret. Et iſta prolapſio erat illi naturalis, inteſtinaque, tamquam in loco nativo & augebantur in ſcorto & nutriebantur 1591.*

CONSILIUM XXV.

Ad Ptyaliſmum pro Comite de Chaulne.

Assis quam elixis utendum potius: Potulenta parca manu ſumenda: vini albi, & vaporoſi rarior uſus eſto.

Vitanda quæ vapores multos ſummittunt, ſuffitus & odorata, caput parcius calfaciundum: a paſtu moderate corpus exercendum, cœna frugalior prandio. Crura & pedes fricari debent mane. Aliquando laconico prudenter utendum eſt.

Corpus validis medicamentis non eſt agitandum, nec pilulis.

Conſerva roſarum cum rhab. in uſu eſto. Cucurbitulæ ſæpe applicandæ.

Mane prolectanda pituita apophlegmatiſmis paratu facilibus. Errhinis omnino abſtinendum non eſt.

Tabellis utendum. Conſerva roſarum frequenter utenda mane, & hora ſomni.

A paſtu drageta communi utendum, aut miva cytoniorum ſenſim liquefaciunda in ore.

Caput fricandum ſacculis moderate.

Suffienda capitis ſunt ornamenta. Decoctum radicis chinæ nonnumquam uſurpandum.

Exercitationes, curſus, ſaltus, equitationes, inſolationes ejuſmodi moleſtum ptyaliſmum proritant magis.

Ad

Ad eam rem valet Opiata ſequens.

℞. Omnium rad. aperit. an. ℥ j. eryng. & enulæ camp. an ℥ ſ. beton. ſtœchad. meliſſæ, mercurial. ſalviæ vitæ, bipinellæ, ungulæ caballinæ. an. m. j. hyſſopi. p. j. jujub. ſebeſtb. pruna damaſ. an. m. x. paſſul. corinth. glycy. an. ℥ j. ſeminis pœon. ſeſel. citr. an. ʒ j. cortic. citrii cond. & conſervæ acori. an. ʒ j. ſ. fiat decoctio in qua bull. foliorum ſenæ. ℥ iij. adde extra ignem caſſiam & infuſum ʒ vj. rhab.

CONSILIUM XXVI.

Pro impotentia ad Venerem.

ÆGER arrigit, ſed verpus mollior poſt manet ſic non ſubit, nec ſemen ejaculatur.

Id fit aut vitio inſtrumenti, aut totius corporis morbo, aut ſeminis defectu, aut ejus inefficacia, ut minus turgeat, & minus ſpirituum contineat, ac minus penis in ſua contentione & tenore maneat.

Videndum num olim aptior fuerit, an non proclivis ad libidinem, ut poſtea natura imbecilliore reddita, minus promtus fuerit.

An non doluerit aliquando partes iſtas, an non ſuffitum ex cinnabrio, aut conſimilibus paſſus fuerit.

An non vitio diætæ, ut ſi vinis tenuioribus utatur; & rebus liquidiuſculis? & an non parcius edat, ut ſufficiat ad alendum tantum, non ad nutriendum.

Congredietur loco & tempore, non crudus, alioqui ineptus erit.

Coeat poſt multam titillationem, & cum retenta urina & mejendi ſummo deſiderio, illito prius pene medicamento ordinato.

Nimium bona habitudo efficit aliquando ineptitudinem iſtam, vel quia corpus totum abſumit, & in alimentum convertit, vel quia vaſa fiunt anguſtiora præ mole corporis & pinguitudine, unde ſeminis quædam ſuppreſſio. Quemadmodum Hippocr. animadvertit nutrices nimium obeſas & ſucculentas minus lacte abundare. Rationes alibi expoſuimus.

Acetata, & olera multa fugitanda. Non jejunet. Non ſe nimium impleat, tum ne inde cruditas eveniat, tum ne revocatus ad ventriculum & partes adjacentes calor deſerat teſtes & partes ſemini mitificando deſtinatas.

Nimia cura & ſollicitudo obeſt, avocantur enim ſpiritus. Tales erigunt, ſed cadit erectio.

Uſus piſtaciarum frequens commendatur plurimum.

Pulvis pudendi Tauri. Cerebrum paſſerum.

Ad id conferet plurimum Opiata ſequens.

℞. Diaſatyr. ℥ j. conſervæ eryng. ℥ ſ. ginzib. conditi. ʒ j. ſ. rad. bulbi aſcalonii. ʒ iij. ſemin. erucæ, paſtin. & fraxin. an. ʒ j. renum ſcincorum ʒ ij. confectionis Alkerm. ℈ iiij. conſervæ anthos ʒ iij. cum ſyrup. conſervatio. citrii: fiat opiata utenda ad quantitatem nucis moſch. hora ſomni.

℞. Aqu. vitæ ℥ ij. macera ſeminis ſtaphiſagriæ ʒ j. foveatur verpus & perinæon.

CONSILIUM XXVII.

Pro uxore D. Poille, in imbecillitate visus aut potius caligine.

USus frequens pilul. comm. aliquando paullo vehementiorum capitis frictiones. Pulvis ex coriandro, fœniculo, similibus.

Opiata ex mithridat. conserva summitatum fœniculi.

Aqua in qua maduerit cinnamomum. Vitanda aqua valde frigida, nam lædit spiritus & ventriculum.

Sanguis palumbis instillatus. Decoctum chinæ. Pedum lotio cum cephalicis.

Insuffletur cinnamomum & saccharum candum, aut fœniculum, decoctum fœniculi & ocularium ad fovendum oculum, corpore mundo. Aqua ocularis distillata, addetur mel anthosatum & commune. Masticatoria.

CONSILIUM XXVIII.

Pro herpete cum serpigine.

QUum dirus quidam herpes cum serpigine brachium sinistrum, præsertim infra cubitum, & totam manum fœdaret, jam annos multos sæviens, ut etiam jam parti inducta diathesis videretur, postquam concepit, hoc malo liberata pars visa est, immo suus nitor restitutus. Unde hoc? Sed aquea quædam per uterum, aut per sinum pudoris excretio contigit, unde tandem tertio aut quarto mense abortiit. Fetus velut semisideratus videbatur, humor qui olim in manum sæviebat, uterum appetivit, non tamen eum læsit, sed id quod in utero erat afflixit; hinc ab orsus causa. Circa eum affectum hæc agitabantur.

Id quod in brachio isto efflorescebat, an per diadochen erat, an per apostasin. An morbus erat. Si erat vitium confirmatum & diathesis, cur nitidior cutis apparet, tamquam exstincto malo. An humor talis in corpore gignitur? An eam malam qualitatem in manu pruriginosa acquirit? Si enim purus affluebat & revocatur alio, quid inde periculi?

Ut sit apostasis, fieri debet repente. Si sensim fiat & multo tempore, nec est exanthema, nec apostasis, sed morbus Hippocrati. Quod hic fit, remanet enim vetus fomes mali & in corpore & in parte.

Malum externum cito curare non oportet.

Allata historia Atheniensis apud Hippoc. huic erat prurigo, & cutis leprosa: Usu balnearum naturalium cutaneus affectus curatus est, hinc Hydropicus factus interiit.

Allata historia mulieris cui caput dolebat quum uterum non ferret, &c. Causa hæc ejus rei videbatur, quia forte erat biliosa & bilis in utero aut circum uterum erat quæ summittens sursum vapores dolorem capiti inferret. Quum utero gerebat, sanguis & spiritus revocatus bilem temperebat. Hinc doloris capitis vacuitas.

Item notatus locus Hippoc. quod quum mulieres puræ concipiunt videntur gravius affici quam impuræ. Quod huic nostræ mulieri contigit. Nam quum habeat corpus penitus impurum, pro ratione impuritatis non habuit male initio conceptus. Aliæ enim mulieres quæ sunt puræ habent graviora symptomata. Verum tamen est quod etiam gravidæ perpetuo humidiores erant partes pudendæ ob speciem quamdam ῥευματισμοῦ.

Lib. de natura pueri.

Et male ominabamur fetui. quod contigit. Puer enim editus velut exustus erat

erat & tabo infectus. Illud enim Hippoc. valet. Qualia patitur mater utero gerens, talia & puer. Immo apud Hippo. editus est puer ulcus habens in coxa, quoniam præter rationem suppressis mensibus, mater conceperat.

CONSILIUM XXIX.

Pro socero nostro velut semitertiana laborante.

OBservatione dignum est quod quidam annotarunt hemitritæon accidere Ecclesiasticis, quod initio propter labores magnam bilis copiam congerant, deinde pituitam. Et ea pituita continuam quotidianam & tertianam intermittentem parit. Hoc dictum quadrat ægro nostro. Is enim, si quis alius utrumque humorem gignit. Et is humor erat veluti segregatus a massa sanguinis, & aliquo loco stabulabatur fovebatq; febrem.

Si febris focus esset circum pancreas, & ventriculum, aut vomitiones aut nauseæ adessent. Hæc non adsunt. Ergo focus febris alio consistit loco.

Semitertiana periculosa, quod non solum stomachum & partes nervosas attingat, verum veternosos facit, & cum deliriis annexas habet vigilias, resolutiones & syncopas 1.

Si continua est quotidiana cum intermittente tertiana, cur uno die sunt duæ accessiones? 2 Nisi forte ille paroxysmus, qui sine rigore est & frigore, sit tamquam quotidianæ indicium: non tamen est quid periodicum. Sed quum quotidiana remittat, deinde exacerbetur, illa exacerbatio est principium primi paroxysmi, & manifestus paroxysmus est tertianæ intermittentis. Arculanus vocat paroxysmum secundum semitam introitus, quia paullo ante præcedit alterum paroxysmum tertianum.

Ostendimus (ait Galenus) a bilioso & pituitoso succo febrem cum horrore venientem proficisci (idest semitertianam) Hæc enim κατ' ἐξοχὴν dicitur φρικώδης. *Adpar. 5.*
Eam vero quæ caret horrore, a bilioso quidem, sed eo lentiore & coctu difficiliore, quam ferunt principium partium esse inflammationem. Et hæc febris *sect. 3. l. 1. Epi.*
dicitur potius τριταιοφυής. Sic febres τριταιοφυέας, a bile lentiore esse vult, statuitque unum humorem, duplicem vero semitertianæ. Contra alio loco quum *Adp. 25. sect. 2. l. 1. Epid.*
loquitur de febribus, quæ τριταιοφυέες dicuntur, ait, *Generantur istæ febres non ex succo uno, sed pluribus, quorum calidior febrem acutam succendit statimque discutitur. Quæ dum corpus tenet, contingit frigidioribus corrumpi ac putrescere, iterumque ex illa remissione accenditur febris.* Sic uno loco statuit unum humorem febris τριταιοφυέως causam, in altero duos succos. At bifariam dubitationem istam elevare oportet. Uno modo quod quum ait duos succos causam esse istius febris, maxime id intelligendum est quum sunt ex intervallis horrores, aut parvi rigores, & manifestæ reduplicationes. Cujus generis τριταιοφυέας febres explicavit in Epid. loco allegato, vel dicemus bilem quam- *Par. 25. sect. 2. li. 1. Epi.*
dam benigniorem esse causam febrium τριταιοφυέων 4 maxime earum quæ potius accedunt ad eas de quibus Hippoc. in Aphor. Quæcumque febres non intermittentes tertia die fortiores fiunt, &c. in iis enim remissio est manifesta secundo die, altero paroxysmus manifestus.

Si in febribus horror est manifestus, an humor propterea est in venis? Credibile est humorem nempe bilem quæ facit intermittentem tertianam in hemitritæo ferri ad genus nervosum, & facere non rigorem, sed horrorem qui me-

dius eſt inter frigus & rigorem, & qui per ſe non eſt proprius humoris bilioſi. Sic Hippoc. obſervat febres continuas tertianarum more invadentes in quibus ſunt parvi rigores inordinati (ideſt horrores) & tamen non erant intermittentes licet rigores eſſent. Sic horror iſte potius videretur ob pugnam duplicis materiei contrariæ oriri, bilis & pituitæ, quam ob delationem in habitum corporis, ut fieri ſolet in reliquis febribus. Sed quomodo in continuis febribus contingant rigores ex intervallis alio loco explicavimus.

Lib. 1. Conſil. meorum adConſil. CX.

Febres a forti obſtructione ſunt continuæ ſymptomaticæ, & a materia extra venas, ut patet ex Galeno in quarto Aphoriſmorum.

Parti. 5. ſect. 3. lib. 1. Epid.

Neſcio cur Hippocrates animadvertit tabidos, & eos qui morbis longis detinentur præcipue ſemitertiana laborare.

Sic quum morbus ſit longus, Medicus obſervet num quid ſit ſemitertianum, ut mos, motus morbi, ſymptomata & periodi annotentur.

Com. ad part. 5. ſect. 3. lib. 1. Epid.

Nec obeſt objicere quod in morbis longis & tabeſcentibus ſ horror non adſit, qui κατ' ἐξοχὴν, facit febrem ſemitertianam horrificam, nam Galenus tali objectioni ſatis facit: *Si tabidis & aliter diu ægrotantibus ſolet accidere hæc febris, forte licet horrore careat, ſemitertianam vocabimus, ſi die ſecundo iterum invadat*. Tamen id potius dubitanter dictum eſt, quam abſolute pronuntiatum, quamquam valde probabile eſt. Et ut res certiſſima ſit ſatius eſt illud tenere quod ante aſſertum eſt. *Quæ febris ad integritatem non venit, ſed horrificas primo die facit repetitiones, altero ſimplicem unam acceſſionem, ſemitertiana vocatur, ſi autem ſimpliciter tertio quoque die invadat, dicitur proprie* τριταιοφυής.

Part. 23. ſect. 2. lib. 6. Epidd.

Comm. in 6. Epid. includit nomine τ̃ τριταιοφυέων, & ſemitertianas, & longas tertianas. Quod videtur falſum. Sic vox διότι, videtur aliter meo judicio interpretanda.

Eodem loco febres τριταιοφυέας, medias ſtatuit inter ſemitertianas, & tertianas illas in quibus aliqua eſt intermiſſio.

Verum quod ad therapiam ſpectat, quæſtio nunc non minoris neceſſitatis quam voluptatis moveri poteſt.

An laborantibus ſemitertiana continua habente paroxyſmos tertio quoque die, aut tritæophyea ipſo die tertio quo reduplicatio fit, aut vena ſecari, aut medicamentum dari tuto poteſt? Id enim in religione non eſt apud noſtros. At fortaſſis male. Si enim in afflictione ipſa, ſi in paroxyſmo cibum dare nocet, cur non & purgare, & medicari? Immo Galen. explicans cur febris diurna ſit longior quam nocturna & deterior, ait ideo diurnam eſſe & deteriorem & longiorem quod quum diurna eſt, oportet de nocte medicari, quod incommodo non vacat. Item quod conſtringatur corpus tum quum digeri debet. At dum urget morbus non difflatur corpus, ſed inclinante acceſſione. Viget interdiu, de nocte digeſtio fieri debet. Non fit ob noctem. Contra in nocturna. Nam interdiu diſcutitur quod nocte coctum eſt. Tertia ratio, ſi cubant interdiu, nocte non dormiunt maxime vero ob curationem: ſi non cubant, veſpertilionum vitam agunt. Nam nec nocte, nec die dormiunt. Sic temporis diuturnitate, & defectu ſomni, & defectu digeſtionis ob noctem quæ adſtringit, & ob intempeſtivum curationi tempus tabeſcunt. Sed quærat quis cur de nocte] non difflatur corpus? Id etiam ad arthriticos extendi poteſt. Vide quanta ſit

cautio

cautio Galeno in diurna febre aliquid moliri, ut etiam tempus ipſum nocturnum expectet ad medicandum.

ANNOTATIONES.

1. *Semitertiana funeſta eſt Cacoëthia, inflammatione, ſymptomatum vehementia, difficultate curandi. Eſt duplex focus & inæqualitas tanta, ut Medicus non facile curandi occaſionem capiat.*

2. *In ſemitertiana uno die eſt exacerbatio quidem cum horrore, ſed is levior eſt eo qui contingit altero die. Febres autem continuæ ſynecheis habent etiam paroxyſmos. Et quod cum madore quodam quotidiana repetat ſeu exacerbetur, illud eſt proprium quotidianarum.*

3. *Quid? nonne qui laborat tertiana febre etiam pituitam habet multam? Immo in omnibus eſt & bilis & pituita. Credo in ſemitertiana putrere duos humores æqualiter fere potentes & abundantes. Et id facit ad hemitritæi generationem & malum morem. Unde illud Galeni Com. in hiſtoriam de Philini uxore, Peſſimi ſunt morbi in quibus bilis & pituita redundant. Quibus ſuccis redundantibus ſemitertiana ſuccedit. lib. 1. Epid. Et ad hiſt. de Sileno, multo graviſſimi ſimul morbi in quibus pituitæ, ſeu ſucci crudi magna copia, & ſimul bilis colligitur propter ἀντενδείξεις in curatione.*

4. *Febres τριταιοφυέες duorum ſunt generum. Nec enim (ut vulgo creditur) omnes ſunt malæ, quia continuæ: ſed ſunt quædam quæ quodammodo ad Tertianas accedunt.*

5. *Tabeſcentes febre hectica laborant continua. Et tamen Galen. obſervavit quibuſdam tabidis adjunctam febrem tertianam, Hippoc. quintanam. Forte quinta hæc a materia eſſe videtur longe a venis ſemota, aut in pulmonem coercita.*

CONSILIUM XXX.

De Febre continua.

Illuſtris Domina febricitavit aſſidua febre. Alvus erat liquidior. Febre carere viſa eſt. Recruduit ſequenti die febris. Jactationes, lingua tremula. Decimo quarto mors, dextrum Hypochondrium molliter tendebatur. 1.

Relictis multis, quorum demonſtratio ex ſuperioribus duci eruique poteſt, in ea tantum parte laborabimus in qua quis dubitare poteſt qui fiat, ut qui febre aſſidua laboret duobus ſæpe tribuſve diebus fiat ἀπύρετος, & quodammodo reſtitutus, deinde denuo febricitet, & eodem modo die decimo quarto, citius tardiuſve judicetur 2., ac ſi nulla interjecta ἀπυρεξία, febris interciſa interruptaque non foret. Unde iſta ἀπυρεξία; an revera talis exſiſtit? an tantum apparet, & revera non eſt? Si eſt, quomodo fit, & cur dierum criticorum certitudinem non tollit & infirmat? Si enim morbus judicandus fuit die decimo quarto, & æger febre vacaverit duos treſve dies, an judicium erit diei decimi quarti? Iſta interjecta & interpoſita ἀπυρεξία continuitati & feriei dierum ſtato ordine progredientium officere videtur? Quoniam id ambiguum exſiſtit, hic veluti honorarius arbiter & interpres exſiſtam, ut quid ea in re ſit ſequendum, facile percipiatur. Ac primum hiſtorias recenſere operæ pretium duco; in quibus febris aliquam vacuitatem in aſſiduo continuoque cauſo, Hippocrates obſervarit. Deinde quid ea de re Galenus ſtatuendum putet, explicabo.

Phi-

Philiſcus continua febre afflictus die tertio mane & ad meridiem febre viſus eſt liber eſſe.

Clazomenius viceſimo judicatus, non ſudavit, a febre liberatur viceſimo ſeptimo coxæ dolor. Non meminit dierum interjectorum.

Qui in Dealcis horto habitabat, undecimo die febre erat liber, ſudavit, duos dies integros intermiſit, febris die 14. rediit, Item die viceſimo liber a febre fuit & tamen 40. die eſt judicatus.

Euryanactidis filia ſexto die liberata fuit febre, non ſudavit, judicata eſt. A judicatione die 7. riguit. Decimo a ſudore quem habuerat, deliravit, confeſtimque ad mentem rediit. Quum diem intermiſiſſet, duodecimo multum deliravit. Denique die ſeptimo a quo ita multum deliraverat, interiit: ideſt, totius morbi die decimo nono.

Circa hanc hiſtoriam duo obſervanda, prius quod abſoluta fuit intermiſſio, Poſterius quod quum intermiſſio fuiſſet aliqua, & die duodecimo deliraſſet & febricitaſſet, ſeptimo die ab iſto duodecimo ad mortem judicata fuerit. Et Galen. Comm. in iſtam Hiſto. ait, non eſt cur plenius quæramus de diebus criticis quum hi nullum habeant ordinem, quandoquidem mortem attulit, & deſtillatio a capite, & innatum tabidum. Quaſi velit a duabus hiſce cauſis dierum ἀταξίαν, & confuſionem inductam eſſe.

Parius etiam die centeſimo obiit, die 34. & 40. febre liber fuit.

Anaxion viceſimo ſudavit, febre liberatus fuit, die 17. febris rediit, die 34. judicatus.

Hermocratis vero hiſtoria non omittenda eſt, immo celebranda, quoniam ex ejus Commentario deducetur ratio omnis quæ valebit ad id illuſtrandum de quo quæritur. Textus hic Hippocratis, die 7. graviter habuit, ſub diem undecimum omnia illi viſa ſunt remiſſa eſſe. Die 14. a febre erat liber, non ſudavit, dormivit, omnino mente conſtabat, urinæ tenues. Dies 17. febris rediit, in ſequentibus diebus incaluit, febris erat acuta. Die viceſimo eſt judicatus, a febre liberatus non ſudavit. Die 24. incaluit. Proximis diebus acuta febris, lingua combuſta, die 27. mortuus eſt.

Aph. 43. lib. 4. Aph. Ac primum objiciamus Aphoriſmum iſtum, febres quovis modo intermiſerint periculum ab eſſe ſignificant. Et tamen Hermocrates interiit, & alii plerique in Epidemiis, quibus tamen in febre continua fuit ἀπυρεξία. Et ſic intermittit quovis modo. Immo Hippocrates utitur verbo intermiſſionis. Cur ergo perniciosus illis fuit morbus? fortaſſis majore id eget diſtinctione. Nunc audiamus Galenum de iſta vacuitate febris in febre aſſidua, ut iis ſatisfiat quæ primo loco poſita & quæſita ſunt.

Primum in Hiſt. de Hermocrate, quum dies ſeptimus valde moleſtus fuiſſet, undecimo die omnia remiſſiora viſa ſint, ita Gal. *Recte Hippocrates adjecit, viſa ſunt, nec dicit abſolute, mitiora fuerunt. Nec enim potuit ex periculoſiſſimis ſignis ſubito, quum eadem permaneret humorum cruditas, ad meliorem ſtatum devenire. Maxime quum nil eluxiſſet decretorii die undecimo, quod tamen eo die ſæpe fit.* Quod autem ſit ſignum exitioſiſſimum, fuit ſopor qui vel ſummam imbecillitatem ſignificabat, vel refrigerationem ſummam, addo & διάχυσιν, ob febrilem æſtum id quod Galenus non animadvertit, Hippocrates vero obſervavit.

Gale-

Galenus abunde quæstionis scopum tetigit, Com. ad part. 8. de Hermocrate, nam quum Hipp. ait, die 14. non sudavit, febre liber fuit, idem est ac si dixisset, visa sunt omnia remissa, & tamen reipsa talia non sunt, non sudavit, non fluxit sanguis, non erupit parotis, insida est enim morbi intermissio, aut potius remissio, Græce ῥαστώον, quæ vox notanda est, ut eo loco vocat, quamquam Hippocrates manifeste dicat, febris intermisit. Est enim sine ratione allevatio. Et Galen. in Comm. ait die 14. & 20. perfecte febrem cessavisse. Et vulgus Medicorum gaudet si qua videatur allevatio, tametsi ex symptomatis perniciosis proficiscatur, nesciens quum natura enecatur & exstinguitur calor insitus, tales solere accidere affectiones, ideft, febris intermissionem aut remissionem sine ratione. Eodem modo contingit in tumoribus. Nam quum pus fit, dolor fit & febris inaugescit quod nativus calor tumores immutet: Si a coctione revocatur natura, aut ipsa propter imbecillitatem abstinet, nec laborant, nec febricitant nisi perparum. 4. Et si pus fit & expurgatur præcedente & febre & dolore, pars fit salva: Si suppuratio, si febris, si dolor abest, pars aliquando putrescit. Idem contingit febricitantibus quum sine ratione allevantur, & febre vacant quum tamen præcesserint signa pessima. Tandem concludit Galenus: Quo commodius ægri habere videntur quum alioqui signa præcesserint perniciosa, hoc morbus multo deterior est existimandus. Et Galen. citat Histor. de quibusdam qui quum pessime haberent quum morbus desævisset, & fractus fuisset, Medicis & vulgo restituti putati sunt, immo jam ad munia obeunda redibant: paullo post redeunte morbo sublati sunt. In quo falli non oportet, nec ita securos nos de morbis esse oportet. Sic quando die 20. cessavit febris, id pessimum fuit signum, quia natura debebat potius novo excitato paroxysmo aggredi coctionem.

Et notandum id maxime quod scripsit dum reddit rationem cur die 17. febris invaluerit acutaque fuerit, id accessit (ait) non ratione caloris nativi, sed propter putredinem accensis πυρετώδεσι humoribus. Itaque ubi fervor discussus est, a febre homo vindicatus est die 20. sed sine lege ac ratione. Sic hoc suspectum fuit. At dices, quomodo sciam paroxysmum istum a natura vi caloris nativi intendi, non autem id totum a putredine sola esse, & quasi signum exstincti caloris nativi (nam quum paucus est calor nativus febres fortes non fiunt) id declarabit pulsus. Ideo quia Hipp. sphygmicam contemplationem omisit, nobis difficile est ex scriptis ejus ad cognoscendum, quibus id signis percipi possit. 7. Tandem concludere oportet & 20. die & undecimo istam allevationem suspectam omnino esse, commodiusq; videri habere ægros quum tamen non ita sit, sed vulgus falso decipiatur; quod exstincto calore nativo febris deserat ægrum, & quod reaccendatur eadem; fiatque νεωτερισμός quidam (ut loquitur) non vi naturæ, sed motu ipsius humoris, ut id totum symptomaticum sit; Ac credibile est pulsus frequentes esse, sed admodum parvos & humiles. Contra si natura valeret, & ipsa aggrederetur aliquid, pulsus alius foret. Item quod malignus sit ad finem morbi paroxysmus, id ipsius naturæ postremum conatum indicat.

Eam ipsam rationem de aucta febre ob motum ipsius putredinis, & febris vacationem ob exstinctionem caloris naturalis, Galen. explicat dum docet, cur Pythion, quum acuta febre laboraret, βραχύπνους factus fuerit 6: Quia, ait, primo

modie calor febrilis per putrescentes humores accensus ipse quidem digestus est relicto nativo ita infirmo, ut prius exstingueretur, quam febrilis calor denuo accenderetur, velut fervefactis qui putrescebant succis.

Quid? vidimus aliquando febres quatuor aut 5. dierum vehementissimas cessavisse, sine sudore, aut manifesta excretione, & tamen nil inde periculi secutum est. Forte si repetiisset iste tam gravis paroxysmus, & nil commemorabile apparuisset, ægrum sustulisset. Vel id contigit, quia calor nativus non est affectus, & debilis eo modo qui dictus est ante; præterea non adsunt alia pessima signa quæ aliis comitata mortem afferre solent.

Porro ex superioribus dictis patet, bifariam magnos esse paroxysmos, febremque magnam, vel sola humorum putredine & caloris febrilis auctione (id quod Galenus vocat humores accendi πυρέτωδῶς) vel propter vim naturæ & caloris nativi copiam. Priore modo vires sunt infirmæ, posteriore sunt validæ & potentes. Priore modo aliquando febris exigua esse videtur, sed id est potius signum fractæ naturæ & exhausti caloris contra naturam. Vix enim febris est magna præsertim cum robusto pulsu quin aut sit naturæ lucta, aut caloris naturalis cop[illegible] & ubertas: Et tamen incidit aliquando paroxysmus & auctior febris quum id fi[illegible] motu morbi & humoris quam naturæ. Et tunc post paroxysmum istum natura succumbit, & mors adventat, decipiunturque Medici. Prius enim exstinguitur calor naturalis quam denuo febris accendi possit 7. Quęstio nunc est, Si magnus pulsus, si febris insignis, si symptomata vigent, si æger æstuat insigniter, si sitit, Medicus aliquid tentabit evacuando, aut purgando? Forte morbus tunc consistit, in vigore est, pus fit (idest in pepasmum incumbitur in toto genere venoso) oppugnatur qualitas materialis quæ tam vehementem paroxysmum intulit, sinendum id naturæ, non revocanda, solus etiam emanans sudor plus proficiet quam quidvis quod agitare queas. Si tu revocas naturam ab instituto, criseis interturbabis, si interturbas, secretio non continget bona post coctionem. Ut mirum non sit, si purgatione immodica & detractione sanguinis morbus imminui, ac hebescere videatur, sed postea non amplius eluceat vis naturæ & ipsius aggressio insultusve, unde acutus morbus ἐκ μεταπτώσεως, longus fit. At satius esset brevius & acutius ægrotare. Quum enim natura morborum sit Medicus, plus efficiet coquendo & secernendo intra paucos dies per modum κρίσεως, quam nos vacuando, purgando, & humores innoxios agitando, & quasi camarinam movendo pro crisi & præcipiti judicio inducere τὴν λύσιν. Immo (magno Medicorum opprobrio) id observatur sæpe iis qui valida sunt natura, & quæ non facile quatitur, affligiturque, morbum febremque eodem fere tenore progredi & perseverare, (licet omni remediorum ope adversus morbum pugnatum sit) & feliciter crisin in 7. aut 11. aut 14. diem incidisse. Quod si natura sit debilior, & minime medicationibus assueta, frangitur quidem medicando vis morbi, sed protrahitur quia naturæ demtum detractumque est calcar suum, detractus stimulus quo sollicitata beatas ac felices crises miraculo quodam intentare solet. Sic non abs re Hippoc. toties celebravit, initio quidem agitandum aliquid, quiescendum vero quum omnia consistunt. Contra fit hoc tempore, nullo enim non tempore aliquid agitatur; etiam in vigore quidam phlebotomiam celebrant vehementia morbi adducti, minime rati, augeri symptomata ad victoriam naturæ & aggressionem, non propter deteriorem statum morbi,

morbi, & causæ morbificæ potentiam. Et initio morbi natura opprimitur tantum a causis morbificis, in vigore a symptomatis. Symptomata enim sunt fortiora, dispositio morbi non est fortior, sed melior est quam in morbi initio præsertim si morbus salutaris fuerit. Idest, quum natura coquat humorem, & fit lucta inter morbum, & naturam, non mirum si urgeant omnia, & augeantur symptomata, conditio tamen morbi & causæ morbificæ est melior, quia natura est potentior & victrix futura est, & si tum ab opere naturam revocas, quantum in commoda ægri pecces, ipse videris.

Nunc revocemus ad hypothesin id quod dictum est, & quæramus de pleuritide an prout augetur & dolor & febris, consilium capiendum est detrahendi sanguinis. An non auctio & doloris, & febris fit ob pepasmum? At quis dubitat quominus in pleuritide sit expectandus pepasmus, & ei studendum. Quum autem augetur & febris, & dolor, fortassis natura aggreditur coctionem. Et detractione sanguinis a penso revocatur. Ut mirum non sit si plerique intereant in quibus potius supersedendum fuerat tam frequenti venæ sectione.

ANNOTATIONES.

1. *Quum in febribus Hypochondrium dextrum molliter tensum est, scias febrilis affectionis originem hic exsistere, Galen. histor. de Hermocrate.*

2. *Vide num sit idem judicium quod & de septimana, & nonana de quibus Hippocrates part. 7. sect. 3. lib. 1. Epid.*

3. *Ubi tertius & quartus dies paria habent symptomata, & signa in acuto morbo, brevi judicium expectabis.*

4. *Hoc ex loco patet Medicos terreri non debere quum ægrum divexari agitarique viderint augerique symptomata. Hoc enim naturæ aggressionem significat. Quod dum fit, major quadam vis fit naturæ, & sinendum donec virus, aut partem materiæ superavit. Id quod in omnibus morbis fieri credendum est.*

5. *Inter cetera patet aperte ex Galeno ad part.* 10. *&* 12. *De Hermocrate, qua ratione vulgus decipiatur ratum* ἀπυρεξίαν *istam, bonum esse signum: Item docet cur febris quæ evanuisse videtur, revertatur.*

6. *Inter cetera hic locus annotandus. Unde hoc anno* 1587. *Multi interierunt fere nulla febre præsente (quoad pulsum) quia calor febrilis digeritur, remanet naturalis ita infirmus, ut prius extinguatur, quam febrilis calor denuo reaccendatur. Sed est falsa opinio* ἀπυρεξίας. *Remanet enim squalor nescio quis & siccitas linguæ. Et sensim ægri intereunt. Et Pellicarius Maclovius paullo post septimum visus est restitutus, deinde die undecimo extinctus est.*

7. *Vidimus enim plerosque e medio sublatos quibus Medici spem pollicerentur salutis, falso inducti febris lenitudine & parvitate. At parva erat febris inopia caloris naturalis, & naturæ imbecillitate, non causæ imminutione & caloris contra naturam victoria, in quo pulsus ad naturam rediisse videtur. Ideo fortasse doctrinam sphygmicam neglexit. Item caloris acris sensus non erat qui prius.*

CONSILIUM XXXI.

De Causo.

ÆGRI tres ſimili pęne febre laboraverunt. Cauſus erat non verus qualem deſcripſit Hippoc. Alvus libera erat, ſed nil proderat, aut parum ea excretio. Cruditas multa, tenuis & bilioſi humoris aut ſeri potius vis interdum apparebat.

4. *Acut.*

Primum de foco: De ſiti, alvi libertate in febribus continuis, urinis aut tenuibus, aut craſſis, de Phlebotomia & purgatione poſt phlebotomiam, & quod venæ ſectio aliquando præferri debet, febrium ardentium focus eſt gibbum hepatis, jejunum inteſtinum, os ventriculi, venæ ventris, pulmo quoque & pulmonis venæ. Dubitant quidam an pulmo focus eſſe poſſit. Id expreſſit Galen in Epid. Et idem Gal. docens quibus febribus continuis hæmorrhagia convenit. Ita, ait, hæmorrhagia maxime iis febribus cauſodeis convenit quarum ſedes in pulmone eſt. Sed apertiſſime alio loco explicat quibus notis diſtinguatur febris καυσώδης, cujus focus eſt in pulmone, ab ea cujus fomes eſt in hepate, aut ventre. Maxime vero ex difficultate ſpirandi diſtinguit. Et hic locus eſt diligenter notandus, ut quum ea de re dicendum fuerit, habeamus quod in præſens afferamus. Et Hippocrates ad talem criſin febrium ardentium quarum pulmo focus eſt, ſputorum craſſitudinem requirit. Quaſi vero, dicat quiſpiam, ſi pulmo focus febris eſt, ea non potius ſymptomatica dicatur quam eſſentialis. In uno loco ait ad καῦσον iſtum bilem in venis pulmonis effervſcere, in altero, ſimpliciter pulmonis meminit.

Ad part. 17. lib. 4. Acut. lib. 2. Epid. meorum.

Focus febris ardẽtis pulmo

Cur alvus liquida ſit in Cauſo, præſertim ſi focus in ventre ſit, non autem ſi in pulmone, inquirendum. Id terret Medicos ſæpe. Et adumbravimus quodammodo in libris noſtris. Breviter perſtringemus. Nunc & locos tamquam notans indicabimus. Primum ita Galen. in febribus alvus liquida eſſe poteſt tum ob ventris phlegmonem, tum ob colliquantem febrem. Hinc patet ob phlegmonem alvum liquidam eſſe poſſe. Item alio loco: Quibus venter afficitur & focus febris eſt, his corrupto cibo dejectiones liquidæ ſunt. Quibus pulmo focus febris, contingit ut adſtringatur interdum alvus. Si jecur cauſi fomes eſt, aliquando alvus liquida, aliquando ſpyrathodea excernit. Si ſolum phlegmonem patitur, dura alvus eſt: ſi cum phlegmone eſt imbecillitas, liquida dejiciuntur, viſcere ad ſe alimentum nequeunte allicere. Sed ejuſmodi dejectiones ab iis quæ ventre affecto eveniunt, diſtinguntur τῷ κεχυλῶσθαι, quod verbum elegantiſſimum.

Ad part. 17. lib. 4. Acuto.

De ſiti præclarum eſt quod ſcripſit idem Galen. Nam quum vident Medici pleroſque febre ſatis inſigni laborantes parum ſitire, aut nullam probabilem rationem afferunt, aut diſtillationem a capite cauſantur. Melius Galenus: *Interdum Cauſus in una parte, interdum in toto corpore gignitur. Si in toto corpore, ſitim omnino parit. Quum in una parte, non neceſſario, niſi pars ipſa ſitim afferat. Omnium autem primum id facit os ventriculi, deinde ſtomachus, poſt pulmo, ſubinde jejunum inteſtinum.* Id quod notandum eſt. Obſervavimus enim ante, Galen. velle, os ventriculi, hepar, pulmonem, & jejunum inteſtinum febris ardentis ἑστίαν eſſe. Vult & totum corpus. Quod notandum. Atque inde colligere poſſis attractionem ichorum in totum corpus, non tantum in majores venas cauſam eſſe Cauſi. Sic in habitu

Part. 1. lib. 4. Acut.

bitu corporis accendentur ichores & febrem committent, & dolores ὀστεοκόπους parient, & ſudoribus ſolventur. Et ab habitu maxime ſudor manat. Si ergo ventriculus, hepar, os ventriculi, jejunum inteſtinum, ſtomachus, & ſitis & febris ſunt foci quidam, item & corpus totum plenum ichoribus, quid eſt cur ad generationem febris continuæ recurramus ad venas internas majores?

De purgatione & phlebotomia, utrum præcedere debeat, ſæpe dubitari ſolet. Hippoc. abunde ea de re dixit. Sed duas ejus ſententias commemorabiles hic proponemus: ἡ φλεβοτομίη ἡγεμονικόν ἐστι, ut loquitur Hippoc. ubi inflam- 4. *Acut.* matio eſt, aut συστροφή. Deinde dixit, μετὰ τὴν φλεβοτομίην ἡ φαρμακείη δέεται με- *part. 21.* τριότητος καὶ ἀσφαλείας: Ideſt, medicatio quæ poſt phlebotomiam adminiſtratur, *& 22.* omnis & mediocritatis moderationiſque & ſecuritatis ſervantiſſima eſſe debet.

De Loyſonio id notandum. Ictericus factus eſt poſt ſeptimum diem. Ac *Lib. 2. de* de eo verum fuit quod ſcripſit Hippoc. in ardentibus febribus, ſi Icterus poſt *Indica-* 7. diem appareat, ſignum eſt ſublati ſudoris. Morbus non ſolet exſudare, nec *tionibus.* abſceſſum facere, ſed homo ſanus fit. Bilioſa enim alvi egeſtione curatus eſt. Quod ad phlebotomiam pertinet quæ tuto in febribus ſynochis putribus celebratur, duo obſervanda ſunt ex Galeni meth med. Prius, quod ſynochus non cadit niſi in corpus bene habitum & ſucculentum, & in virtutem imbecillam non cadit. Accedit quod calentis ætatis eſſe oportet. Poſterius eſt de ſanguinis detractione. In febribus continuis ſynochis ſpectatur obſtructio & putredo, multitudo, craſſitudo & lentor humoris, retentio humoris & excrementi tranſpirabilis. Inter cauſas cenſetur multitudo, & craſſitudo, lentor; Retentio excrementi tranſpirabilis eſt cauſa & ſymptoma. Putredo eſt cauſa & affectus. Morbus erit febris & obſtructio. At obſtructio & putredo ipſa per ſe per detractionem ſanguinis non poſſunt curari, alia enim remedia poſtulant. Si nutrimus febricitantes, augemus febrem, ſi non nutrimus, vires dejicimus. At ſatius eſt aliquid ſanguinis, quod proprium eſt partium nutrimentum relinquere, ut paucas exhibeamus ſorbitiones, quibus tamquam medicamentis potius quam tamquam alimentis utimur. Quid enim magis ridiculum quam non relinquere naturæ ſanguinem jam factum & aſſervatum, & neceſſitate cogi ad ægros nutriendos? Quod quotidie factitari ſolet. Nam poſtquam ſanguinem *Error* abunde detraxerunt, tum expreſſum capi aut aliquid ſimile multi alimenti offe- *Medico-* runt ut vires detracto ſanguine imminutas inſtaurent. *rum in*

Datum medicamentum ſub diem criticum hypercatharſin excitavit. Sic natu- *ſecanda* ra ab opere forte revocata eſt. Sed ſi natura die critico alvi profluvium pro- *vena.* ritat, cur & ejus miniſter Medicus idem non faciat?

Sæpe ex acuto morbo fit quodammodo Chronicus, dum materiam in profundo corporis quietam tranquillamque, & quæ motu ſuo naturam non ſit agitatura, movemus. An non melius eſſet naturæ criſin ſinere aut per ſudorem, aut alio modo, quam revocando naturam ab inſtituto in morbi longitudinem ægrum conjicere? Id quod adumbrat quodammodo Hippoc. 4. acut. Queis initio urinæ nebuloſæ ac craſſæ, hos, annuentibus ceteris, purgare convenit. Si urinæ inter initia tenues fuerint, hos non purgabis. Corpus quieti permittendum, ungendum, tenuiter nutriendum. Nam ſi ventrem moveris, urina non maturabitur, febriſque citra ſudorem ad judicationem in longum tempus protrahetur. Galen. in Com. explicat quomodo exhibitio alimenti naturam a coctione humorum

morum avocet, & medicamentum naturam conturbet, & propterea coctionem impediat. Sic febris non judicatur ut judicari debet, & in multos dies protrahitur.

Inquietudo erat maxima. Et quoniam de ea disputandi locus est amplissimus, ea re supersedendum est hoc loco. Egimus enim in lib. a nobis scripto de definitionibus Medicis. Et habeo multa eaque præclara annotata ad part. 19. lib. 1. τ̃ προγνωστικῶν, & in 2. Prorrheticon.

In uxore Pesmæi animadvertendus est quidam manuum tremor, aut potius subsultus quidam qui non tam erat ab infirmitate & exhausto, quam a cacoethia, aut humorum copia. Et quum recreatis viribus quæ initio valde afflictæ videbantur, diligenter corpus expurgatum fuisset, cessavit illud terrificum symptoma. Consimile fuit illud quod accidit Hortulano Domini de Roissy de quo ante.

Atque ex ea historia doceri debemus prognoseos vim & rationem esse valde ancipitem, nec deserendos esse a nobis ægros cujusdam infirmitatis ratione adductis. Sæpe enim humores crudi sunt, & tamen validis remediis naturam initio vexamus, & vires debilitamus, quas ad coctionem servare oporteret, & naturam ab opere avertimus, & materiam crudam agitamus: quæ agitatio naturæ infesta est.

Porro, quod ad curationem febrium pertinet, caput unum attingere pertinens ad victus rationem non erit alienum ab instituto. Et incipiendum erit ab Aphorismo Hippoc. Natura calido refrigeratio, potus aqua, quiescere: Somnus in frigore vestibus contecto: Et ex Com. Galen. in hunc locum sensum istum elicuimus, inter dormiendum calor intus augetur, maximeque iis qui calore acri ac febrili abundant. Proptereaque in loco frigido dormire debent, & vestibus cooperiri. Dormire quidem in loco frigido, ut aerem frigidum inspiratu attrahant: vestibus vero & stragulis cooperiri ut caliditas quæ se intro intulit, ad habitum revocetur. Sic corpus inspiratu aeris frigidi, dum in loco frigido dormit, & recalefactione superficiei vestimentorum vi ad temperaturæ quamdam mediocritatem redigetur. Sed id non omnibus naturis convenit. Quæ enim frigidiora sunt temperamento, hac victus lege offenduntur. Mens quidem fuit Hippocratis illo loco de naturis calidis id audire, non autem de febricitantibus: sed meo judicio belle apteque ad febricitantes accommodari potest.

15. part. sect. 4. lib. 6. Epd.

CONSILIUM XXXII.

Ad dolores ab utero.

Quum uterinis molestiis sese valde agitaret, & vix loco conquiesceret, post usum quorumdam remediorum hac in re partes D. Magni diligentiamque desideravimus.

Balneo utendum ad levationem dolorum. Aperiunda vena malleoli.

Utendum suffitu ex tapso, dictamo, chamæm. meliloto, semine fœniculi, anisi coctis in aqua, addita vini albi parte.

Ex iisdem impletus sacculus qui continebitur circum ventrem.

Purgationi tunc incumbendum fuit. Lac asinæ propinandum.

Notanda historia cujusdam mulieris quæ quum uterinis molestata fuisset post succussationem ab equo, post dolores longos excrevit aliquid pici simillimum.

Quum

Quum idem alteri mulieri contigisset, post diuturnos dolores, tandem eruptio carbunculi circa os sacrum sanitatis illius pars fuit. *Lib. 2. Epidemiorum meorum*

CONSILIUM XXXIII.

De Hypochondrica affectione, catarrho dorsali, et variis affectibus.

QUum intersit plurimum ad morbi cognitionem quæ ætas, quæ cæli constitutio præcesserit, quæ corporis constitutio, in hac symptomaton syndrome & concursu de prima morbi origine aliquid statuere difficile est.

In certam enim ætatem certi incidunt morbi, ut in pueros lithiasis, ab anno 14. ad 40. in constantem ætatem catarrhus dorsalis, & hæmorrhoidon molestiæ, auctoritate Hipp.

Sic ex relatu ægri omnino pendere oportet, donec aliter res innotescat.

At tanta est symptomaton diversi generis complicatio, ut quo referenda sint, vix oculatus Medicus perspiciat.

Inter hæc interioris cruris dolores sed fugaces, deinde pedum imbecillitas, gressusque impotentia, stupor dextrarum partium, gargareonis laxatio, vacuitas doloris aliquando, alvi proluvies, deinde longa adstrictio. Urinæ difficultas. Hæmorrhois purulenta, deinde urinæ incontinentia; denique ganglii, aut thymi species, flatuum molesta seditio sursum deorsum, dolores vagabundi, & plena querimoniarum oratio, cujusmodi melancholicorum esse solet.

Ex his quædam Hypochondriacæ affectionis certa sunt indicia, quædam distillationis & catarrhi dorsalis, qui aut Plinii Scelotyrben, aut paraplegiam tandem esset allaturus.

1 Nec enim novum est paralyseos & paraplegiæ rudimenta ab interno corpore & visceribus repetere, non a capite, ut vulgo fit, & in calculosis stupor femoris sine ullo defluxu contingit, quamquam a capite frequentius hæc dependere solent.

Interea tamen periculo non vacat non intellecta mali origine remedia decernere. Nam si Hypochondriaca fovetur affectio, forte tutus usus non est decocti ligni indici: si catarrhus tantum est, & a capite per spinalem medullam in subjectas partes defluxo, utile futurum est tale decoctum.

Accedit quod humor qui fluxit pituita est, aut ejus serum. Non acer, serosus aut nitrosus humor, alioqui dolor implacabilis fuisset. Pituita autem & ejus serum stuporem potius & lentorem parti afferre solet quam dolorem, ait Galenus.

Ut mirum non sit si effeminatio, nervosarum partium laxitas, & nonnulla resolutio sit secuta. Mucus enim iste laxat potius & resolvit, quam dolorem excitat.

Et si laxatio sphincteris ipsius vesicæ contigerit, unde involuntarie urina fluxerit, minus mirum fuerit.

2 Porro vix hæc secum consentiunt, ineunte Hieme molestum esse toto corpore caloris & æstus sensum, ceterum alias dimidia corporis parte, alias partibus inferioribus stuporem, gravitatem, imbecillitatem cum doloris quadam vacuitate contingere: Id quod diversas symptomaton origines convincit.

Nam molesta illa caloris sensio Hieme præsertim, per suppressionem seri videtur evenire: Et id Hypochondriacam affectionem maxime significat. Flatuum

enim istam copiam in Hypochondriacis ad phlogosin primarum mesenterii venarum Diocles referre videtur. Cui assentitur Galenus.

In quo ambigi potest de frequenti detractione sanguinis quam æger passus est. Si enim pituita aut humor similis in partes subjectas influens nervorum vim dissolvit, quorsum hæc frequens detractio sanguinis? Calor enim & spiritus est dissipatus, cujus magnæ sunt in his affectionibus elidendis vires. Ut mirum non sit si nullam mali allevationem ista evacuatio attulerit.

Ut concludam, nil certum elici potest, quum quædam sunt Hypochondriacæ affectionis soboles, alia & defluxionis, & catarrhi dorsalis indicia. Quod certo tenendum est, ne frustra decernatur remedium uni parti pro altera.

Ut autem ex diagnosi ad prognosin via muniatur, id verum quod Hipp. scripsit, torpores & sensus stupores propter morem contingentes siderationis signa sunt. Et idem Hippocr. Quibus senioribus torpores sunt vehementes, tum lumborum, tum crurum, quibus alvus non egerit nisi vi, his morbus diuturnus erit, prædicendumque, annum, ut minimum, duraturum 3.

Et quum duplex origo a nobis fuerit explorata, bifariam quoque remedia erunt usurpanda. Conciliandum robur partibus suscipientibus, & quarum tandem morbi longitudine sunt convulsæ. Ventri prospiciundum & visceribus a quibus pendent tot dolores fugaces, & impetus facientes modo in hanc, modo in illam partem. Id quod Hypochondriacis familiare esse solet.

ANNOTATIONES.

1. *Pars eadem convulsifico modo affici potest & paraplegico. Paraplegico quatenus nervosum genus magis afficitur, convulsifico, quatenus genus musculosum.*

2. *Si dolores qui in superiores partes sæviunt minuerent eos qui in partibus sunt inferioribus, metastaseos alicujus argumentum esset. Sed id fit per quamdam ἐπιγένεσιν. Nulla autem ἐπιγένεσιν, allevationem affert in prima parte in qua dolor est. Sed ut est propagatio causæ morbificæ, ita & dolores. At in metastasi contra fit. Levatur enim prima pars afflicta dolore.*

Hippoc. lib. 2. Prorrh. 3. *Vetustissimi morbi & pessimi & qui revolvuntur gravissime obediunt, itemque hi qui sunt in vetustissimis corporibus.*

CONSILIUM XXXIV.

De febre continua, cum dolore ad splenem.

MArg. Danieres, febre continua laboravit circa mensem Augustum: Dolor ad splenem & latus sinistrum. Splenicum id esse credebatur, nec tamen febris redoluit naturam humoris in splene congeri soliti. Insignis febris erat, lassitudines, genarum rubor magnus. Sed ἐκ μεταπτώσεως hæc febris in quartanam diu longam degeneravit. Circa morbum hujus hæc philosophabamur.

Rubicundi vulgo hepatici creduntur, & tamen hæc ægra splenica maxime patiebatur. Et a splene & febris biliosa, & rubores isti esse possunt. De primo exstat locus apud Hippocrat. Quædam ex villa Bulegaræ cepit ex splene laborare: Qui vero dextrum præcordium habent non quidem sublime, verum intentum, hi etiam magis sunt rubicundi (rubicunda quum esset). Quamquam ex eo loco vix colligas an rubor iste splenicum quid, an hepaticum significaret.

De

De febre biliosa ex splene ita apud Hippocratem Lycino Grammatico ex febre biliosa ex splene; capitis gravitas, &c. 1 Item alio loco: Post plejadas biliosi, splenes magni, duri, dolorosi, sanguinis eruptiones (Græce elegantissime Αἱμοῤῥαγικοὶ σπλῆνες) aliis sanguinis biliosus ob splenes. Quod notandum, ne quum febrem biliosam videas, & circuitus humoris biliosi, & motum, & sanguinis qualitatem, male accuses hepar, non autem splenem. Sic frustra medeberis. *Sanguis biliosus, ex splene.*

In ea muliere erat velut ζύμωσις σπληνός, quemadmodum apud Hippocratem ζύμωσις ἥπατος legitur.

Aderat lassitudo ὀστοκόπος, fit autem ob tenuium humiditatum acrimoniam, & quamdam διάχυσιν. Calor enim febrilis fundit & movet, sed non digerit, nisi critico tempore excernendi occasio affuerit. *4. Epid.*

Lassitudo sanorum est symptoma ob vehementem exercitationem: sed quæ sine exercitatione fit, morbosorum est.

Hæc detractionem sanguinis ferre non potuit. Quam mox enim ab aperta vena animo defecit, donec consilio D. Magni haustu aquæ parum refrigeratus esset ventriculus, & spiritus incrassati, ac quodammodo repressi. Porro a detractione sanguinis facile animo linquuntur quidam vel quod natura imbecilliores, vel quod timore magno percellantur viresque offundant omnes, vel quod os ventriculi amara bile perfundatur, aut quam maxime acri sensu præditum ac infirmum sit. Unum autem in operibus artis scire convenit, plerisque in detractione sanguinis deliquium contingit animæ, quum præsertim prima corporis regio non est purgata. Bile enim os ventriculi natat, quæ quia movetur, & non promovetur, deliquium animi afferre solet. Itaque (nisi quod valde impediat) cachecticis, cacochymis & biliosis ἄνω, vix sanguinis detractio convenit, nisi prius aut vomitu bilis exclusa fuerit, aut eadem deorsum medicamento cholagogo exclusa fuerit.

ANNOTATIO.

1. *Diximus ex Hippocrate quasdam esse febres biliosas ex splene. Errant Medici qui ἀδιορίστως, ad Hypochond. sinistrum & regionem splenis olea calida, fotus calidos semper adhibent. Apud Hippocratem locus est de Polycrate cui fomenta ad splenem calfacientia oberant, refrigerantia proderant. Hic locus non est dissimilis priori jam allegato in quo mentio fit de febribus biliosis ex splene. Et lib. de internis affectionibus meminit Hippocrates morbi cujusdam splenis a copia sanguinis orti. In eo secat venam internam cubiti sinistri, alioqui in eos incidit excretio sanguinis fæculenti multi a qua intereunt, ut D. Buron contigit, & D. Pajot, & infinitis aliis.* *5. Epid.*

CONSILIUM XXXV.

De Abortu, & fluore uterino.

NObilis mulier trimestrem utero fetum, aut paullo seniorem ferebat. Magnum quoddam confecit iter. Ac tunc magna affecta est molestia. Abortiit. Ac primum fetulum exclusit, deinde falsum germen cum grumis sanguinis, ac si jam nigrefactus foret. Ab eo aborsu dolores ad umbilicum, & τὸ ἦτρον perseverarunt. Alba ab utero proluvies, modo subrubra. Tandem alba continuo secedunt, & singulis mensibus menstrua apparent.

Mancus hic libellus & narratio in eo explicata. Multa enim alia ſunt explicanda, alioqui fruſtranea erit omnis opera quæ inſumetur.

Inter deliberandum dictum de eo Aphoriſmo. Quæ abſque cauſa manifeſta trimeſtres abortiunt, iis acetabula uteri muco plena ſunt. Et in hac forte abortionis cauſa hinc repetunda.

Item, quod mola aut falſum germen aliquod abortionem facit, dum id quod mortuum eſt excutit vivum fetum.

De αἱμάλωπι, ſanguinis eſt velut lividus in utero remanens tempore geſtationis quem fetus non capit: & hic aliquando ῥοῦν committit.

Morboſi menſes cum bono ſemine, & bonum menſtruum cum illaudabili ſemine molam facit.

Hip. Quum acetabula plena ſunt pituita, menſes ſunt pauciores. Quod defluit mucoſum & viſcoſum eſt. Et in menſibus quum purgari deſierunt per duos aut tres dies muci ex utero prodeunt, horror tenet, febris parva. Suffitus ad id utiliſſimus.

Mulieres bilioſæ æque ῥῷ laborant ac mulieres albæ & quæ vulgo ῥοώδεις dicuntur.

Initio lib. 2. de morb. mulier. Hip. ſenioribus fluxum album eſſe magis, junioribus rubrum magis ex febribus & aborſu, & menſium interceptione. In quo parum diſtincte inordinata menſtrua cum ῥῷ confundere videtur 1.

Compactæ mulieres non ita ῥῷ laborant, non ſunt bonæ nutrices, & quia ob ſoliditatem impeditur curſus lactis, & quia abſumunt alimentum in molem corporis. Contra mulieres albæ ſunt ῥοώδεις & τῷ ῥῷ obnoxiæ 2.

Quoniam nil de peculiari ægræ natura ſcripto ſignificatum eſt, nil de ætate, victus ratione, & iis quæ præceſſerint, difficile eſt aliquid ſtatuere quod morbi cauſam proxime reſpiciat. Et tamen in re hac ancipiti decernendum eſt aliquid prudenter, ne ſi irrita medicatio fuerit, ſaltem nulla gravis jactura conſequatur.

Hæc fuerunt capita deliberationis.

Victus ratio ſiccans ex uſu eſt, niſi aliter ſuadeat peculiare corporis temperamentum & conſtitutio.

Si qua in venis cruditas fuerit, mitificanda eſt. Si a capite vel aliunde fluxio fit, repurgandum corpus. Revulſione ſi opus fuerit, vel ad cutim Hydroticorum uſu fiet, vel vomitione, vel ſputatione.

Clyſmata cathartica pituitam circa locos oberrantem aut fixam prolectantia inſtituentur, non omittendo ſenam, agaricum in nodulo.

Si caput auctor mali ſtatuetur, purgationes & remedia capiti conſulent.

Si ventriculus imbecillior, humidiorve fuerit, ſolidioribus utendum, a liquidiuſculis & humectantibus nimium abſtinendum erit.

Ut viſceribus & meſenterio conſulatur a quibus forte fucus manare videtur, ſyrupus ſolennis ex rheo, agar. & ſena valebit. Item ſyrupus ex aq. melonariæ, cum agar. utero mirum in modum confert.

Hiera clementiore cælo dabitur ad eum finem.

Confirmato corporis habitu, vel hypocauſto ſi cælum ferat, vel ſiccatione per hydrotica emplaſtris utendum corroborantibus.

Pulvis conferet ex pulvere florum & foliorum roſæ tranſmarinæ; conſerva roſa-

rosarum siccarum, anthera spodio ℥, pulvere ossis sæpiæ, corallio utroque cum tartaro vini albi abluto in aqua rosarum, & multo saccharo.

Aquæ agri spadi conferent tamquam summum remedium.

Nec omittenda phlebotomia si res postulaverit.

ANNOTATIONES.

1. *Corpora servarum non sunt ita fluori muliebri obnoxia. Magna quoque vis est pathematon animi ad dissolvendam contentionem ipsius corporis, unde ad ῥοῦν proclivitas. Laxantur enim carnes.*

2. *Quum disputatur περὶ ῥοῦ, disputari potest de consuetudine mulierum. Hæ non detegunt morbos, unde aut sunt insanabiles per se, aut ex eventu: Item de earum morbis propriis; de natura, colore. Nam prout sunt albæ aut nigræ, ita sunt minus magisve opportunæ. Aborsus etiam sunt sæpe causa talis ῥοῦ, ex eventu. Vis enim utero quodammodo infertur.*

3. *Cornu cervi ustum & sæpe usurpatum aut potu, aut alio modo confert plurimum. Semen hederæ albæ commendat plurimum Hippocrates & corticem pini. Hoc est utrumque remedium parabile.*

CONSILIUM XXXVI.

De Raucedine.

IN summa raucedine cum loquendi difficultate ita a nobis cuidam monacho consultum est. Cassia delincta cum jure caulium rub.

Usus cassiæ frequens, aliquando cum decocto foliculorum.

Bolus ex terebinthina cum conserva violacea.

1 Suffitus ex decocto ungulæ caballinæ. Decoctum caulium rubrorum, hydromeli, hyssopi coma adjecta. Pulvis glycy. ex ovo sumatus, butyrum recens in pastillos confictum, vel cum melle delingatur. Pineæ & pistaciæ cum aqua rosarum, aut vino albo elotæ.

Masticare & delingere glycy. ac præsertim succum ejus.

Vinum album dulce, gallis *vin bourru.* Litus pectoris.

Extractio mucaginis seminis lini non veteris plurimum valere dicitur.

Decoctum ficuum, passularum cum saccharo rubro, aut cando.

Item Pendaleones ex pulvere elect. diaireos, conserva rosarum, aut ungulæ caballinæ cum sacch. aut melle bene cocto. Oleum sacchari. Succus amygdalorum amarorum.

CONSILIUM XXXVII.

De Causo. Pro D. de Torigny. Ad Dominum Dalibourg Medicum Senonens.

H. D. DE TORIGNY febris assidua. Calor interdiu paullum se frangebat. Exacerbationes nocturnæ, vigiliæ, dysuria, urinæ turbatæ, paucæ, sedimentum velut conglobatum, sed non verum habentes. Lingua nigricans, scabra. Sitis mediocris febri non ἀνάλογος. Septimo die omnia acerbiora 1. Ischuria & suppressio absoluta undecimo eadem. Non tanta tamen mejendi difficultas. Circa 14. sudor. Febris paullum deſæviit, urinæ perpetuo tales, sed copia major.

Causus erat qui hominem occupabat de secunda specie causi quam explicat Hippoc. 4. Acut. Multa enim ex symptomatis quæ secundum hoc genus

comitari ſolent, huic cauſo affuerunt. Præ ceteris urinæ ſuppreſſio. Hæc auctoritate Hippocratis adeſt aliquando in Cauſo, & tunc eſſe dicitur, vel quum omnino urina ſupprimitur, ut Gal. interpretatur.

Et in hoc ægro plurimum terruit nos iſta pauca mictio, dixiſſes enim excerni mucaginem & capillamenta. Et quod Galen. in Aphor. ait accidiſſe nonnullis, ut quadam τριχιάσει laborarent, quibus faba & orobus in uſu fuiſſent, id ægro noſtro accidit. Id quod excernebatur, mucorem ſeminis alicujus ſucculenti referebat. Et cubitum magnitudine ſuperabat. Velut ſuopte pondere in fundum matulæ propendebat. Et iſtam mictionem μυξώδεα appellare poſſumus, & ad τριχίασιν quamdam accedere dicimus. Et ut Hippoc. obſervat in mulieribus τὰ καταμήνια ὑμενώδεα, ut quibus multa pituita circa uteros reſtagnat, ſimilis in ægro mictio fuit. Pituita enim aut cogitur aut ducitur. Si ducitur capillamenta facit, aut aliquid ſimile. Et ſuppreſſio urinæ in principium morbi incidens, indicabat iſtam ἀπόληψιν, non eſſe a perturbatione critica. Hippoc. obſervat in Aphor. in febribus aliquando paucas & grumoſas eſſe urinas, unde aut ſuppreſſio, aut pauca mictio. Connivent enim vaſa ab oppreſſione & copia. In quo Medici errant ad diuretica ſtatim properantes, & comminiſcentes falſo, aut eſſe lapidem, aut calculum aut aliquid ſimile. At humoris craſſities eſt quæ id præſtat. Unde in febribus ardentibus tales apparent aliquando urinæ, & habent ὑπόςασιν ἄκαιρον 2, de qua diximus Comm. in Aphor. 69. lib. 4. Nos aliam cauſam ſuſpicabamur, vetus quoddam σάρκωμα, in urethra, aut ad paraſtatas. Explorantis catheter ſubire non potuit. Sic veteris cicatricis opinio fuit. Quod quum contingit, id quod tenuius & liquidius, effluit in mictu ipſo, quod craſſius eſt, reſes in veſica manet. Et tandem quia id quod ſimile eſt, facile ſeſe ſimili aſſociat & adjungit, pituita illa in veſica reſes novo cumulato humore accreſcit tandem capacitas veſicæ occupatur, & micturiendi deſiderium adeſt. Id quod multis opinionem fecit calculi, ſed longe erraverunt 3.

In hac cura nos geſſimus eo modo quo in iis quibus pituita viſcida & lenta eſt infarctus pulmo. Nam liquidiuſcula ipſa per ſe effeminant ſputum, & τὸ φλέγμα reddunt, ἐκτεθηλυσμένον, ideſt effeminatum, ut ea ratione non facile procedat. Sed contra potius agendum eſt per ῥυπτικά. Revocabamus materiam antecedentem ab urinæ viis, ne illa ſibi viam obſtrueret.

Ut in poſterum ita non afficiatur, ſi quid ſit reliquum ex antiquo ulcere in urethra illud perſanandum. Veſicæ & renibus conſulendum. Syrupus Arnaldi Villanovani ad capillamenta in urinis conferet. Aquæ αὐτοφυεῖς. Aqua hordei cum melle, hydromeli, hyſſopatum. Decoctum rad. enulæ campanæ. Lac aſinæ 4. Serum lactis. oxymeli. Cicera rubra. furfur. pariet. plantago. Pulvis oſſis ſæpiæ cum electuario diaireos ſimpl. ſacch. roſato pulvere gly. ebore. Decoctum ficuum ex ſententia Dioſcoridis.

ANNOTATIONES.

1. *Eſt urinæ ſuppreſſio febris καυσώδεως, proprium quoddam ſymptoma, & quod medentis conſilium & proviſionem ad ſeſe trahit. Fit autem multis de cauſis initio talium febrium. Præcipua tamen eſt copia humorum & pituitæ præſertim, vias urinarias occupantis. Vel confluxus humorum ad eaſdem vias. Et Medici graviter errarent ſi ad diuretica ſeſe converterent. Derivandum enim*

enim potius per alvum. Juvaret quoque elicere vomitum nisi re aliqua prohiberemur. Plerisque creatum est periculum, quibus præpropere diuretica sunt administrata hac sola ratione & consideratione quod urina non redderetur.

2. *Nota & vide quid sit sedimentum ἄκαιρον, & quod ante tempus est. Cui simile illud lib.* 1. *Aphor. quum disputat de urinis grumosis & paucis, ait, maxime quibus ab initio sedimentum inest. Tale enim sedimentum est,* καταχρηστικῶς *dictum.*

3. *Notandum quod quibus olim carnositas fuit in urethra, iis in vesica, non raro tanta crudi succi copia succrescit ut urinæ viam præpediat. Nec propterea conjectandum est calculum aut solidum aliquod corpus subesse. Et id nisi diligenter animadverteris, ægrum valde offendes.*

4. *Lac asinæ Gal. Comm. in* 4. *Acut. Statuit inter ea quæ vim humectandi magnam habent.*

CONSILIUM XXXVIII.

De Hepatis Marasmo.

QUUM diu laboravisset, & omnium judicio hepar in causa esset, & morbi fomes, tandem circa regionem hepatis tumor apparuit, cujus in apertione spem nonnullam collocaverunt. Coegerunt Medicos qui tandem putaverunt e re fore si ea parte pyroticum applicaretur. Non quod spes certa esset, sed quod certa desperatione incertum remedium multo satius foret. Aperta pars, sanies fluxit. Melius habere visus est. Tandem interiit. Hepar erat marasmo affectum & cancri modo affectum.

Nos in Consilium adhibiti ita ambigue disputabamus. Quærebamus an esset inflammatio, an phlogosis. Si inflammatio, par erat pulsum diuriusculum serrantem & vibrantem esse. Nisi quis objiciat id non esse necesse nisi membranæ, aut venæ, aut arteriæ afficiantur. Pulsus enim tunc talis est. Si inflammatur parenchyma idque leviter, pulsus talis non est. Ut inflammato stomacho, aut ubi cruditas est, etiam præsente inflammatione durus pulsus & vibrans non est. Generaliter, omnes qui febre diuturna laborant, ut jam marcescant, pulsum habent parvum, æqualem, frequentem, celerem, ut idiotis febrire non videantur, quod arteria pulpam digitorum non feriat. Et in hepatis suppurato non est pulsus idem qui in aliarum partium suppurato cernitur, quia hepar arteriis pæne caret.

Scirrhosum fit hepar sæpissime ex contumaci & inveterata partium obstructione, raro vel numquam ex inflammatione, quod in viscere calido & humido omnis inflammatio in perniciosum abscessum degeneret. Hac est in opinione Fernelius. Quæ an vera sit, vide.

Singultiebat sæpe. Quærebatur an hic singultus a pressu esset, an a resudatione.

Causa apostematis hepatis per affectionem propriam est mala temperies ipsius hepatis quæ humores pejores reddit attrahitque, ut tamen non bene a natura partis regantur. Sic fit abscessus.

CONSILIUM XXXIX.

De purulentis urinis.

UXOR D. Du Bourlabé, ab annis multis excernit una cum urinis nescio quid quod quum mejitur toti urinæ confunditur: ubi paullum resedit lacteum quid est & referens albore, æqualitate & levitate verum pus. Quæstio an pus sit. Nephritin passa non est, nisi semel tantum quod ab annis decem viderimus, idque nuper. Et quum afflicta fuisset, doloresque cessavissent, quæsitum est an non in corpore ipsius renis lapis impactus foret, qui olim tales urinas promovisset, nunc vero apertam nephritin attulisset.

Qui senior Medicus erat pus ex eo colligendum putavit quod fœtorem haberet, si quidem pus esset. Contra hanc partem insistitur. Primum Celsus explicans illud Hippocratis pus quam minime sit fœtidum, ita scripsit: Pus est melius quo minus, quo crassius, quo albidius. Item si læve est, si nil olet, si æquale est, (nisi locus hunc odorem excitet, addit Celsus cap. 26. lib. 5.) 1 Credunt vix fieri posse ut non male oleat, putruit enim materia. Putredo autem nullo signo cognosci potest quam odore. Sed quum exigua est putredo, & calor naturalis superior est, tum minimum olet. Sic particula illa ὡς ἥκιστα, non excludit omnem malum odorem, sed ut quamminimum oleat. Vix enim ab ulcere manat materia, præsertim a corpore interno, idque cum urinis quin oleat male. Quod autem gravis odor puris comes esse debeat, ut distinctio sit inter pus & succum crudum, qualem in urinis cernimus, ita Galenus. *Si quis utatur pane athletarum, in eo abundabit succus crassus & frigidus, qui proprie crudus appellatur. Est & pituita succus crudus & frigidus, non tamen crassus, ut qui humiditatem multam & spiritum multum habeat. Crudus autem succus tale proprie quid est quale est id quod in urinis subsidet quod puri aliquando est simile. Sed pus graveolens est & lentum: Crudus vero succus crassitie & colore dumtaxat illi similis est, ut qui nec graveolens est, nec lentus.* Sic difficile est statuere ad pus constituendum an necessarius sit odor gravis. Contra locum adductum facit alius in Aphor. quum Galen. explicat Aphor. istum. Si quis sanguinem aut pus mejat, aut squamulas, & gravis odor adsit, vesicæ exulceratio significatur, ita Galen. *Sanguinem & pus mejere omnium instrumentorum quæ urinæ inserviunt signa sunt communia. Odor gravis & maxime squamulæ propria sunt vesicæ.* Sic ex gravitate odoris colligit a vesica excretionem esse: quamquam observatum est excerni urinas purulentas, & valde fœtentes ulceratis renibus.

li. Progn. — *cap. 2. lib. 1. de alim.* — *Vide Aphor. 81. et 75. l. 4.*

Circa morbi hujus inquisitionem hæc raptim sparsimque colligebamus: Quum a venis urina fluat, per renes percoletur, & in vesica excipiatur, necesse est urinam affectionem horum trium indicare.

Ut ramentum ulceris signum est, sic arenula calculi, ait Galenus. Quamquam id minus verum est.

Notandum quum ait Hippoc. in Aphorismis. Si quis mejat grumos aut stillicidium urinæ habeat, dolorq; ventrem imum & pectinem occupet; circa vesicam labor est. Non dixit simpliciter, ait Galen. vesica laborat, quoniam communiter affectus pertinere potest ad urinarios meatus, vesicam & renes, sed dixit Hippoc. Quæ circa vesicam sunt 2.

Forte de ægra hac hoc dici potest, quemadmodum observatum est ulcus, & ab-

& abſceſſum renum fluoris muliebris cauſam eſſe, ita quis dubitat quominus aut latens meſenterii abſceſſus, aut alia in parte, ejuſmodi urinarum lactearum cauſa ſit, & quod ſi ea materia uteri viam appeteret, vaſaque ſubiret, ῥοῦν γυναικεῖον cauſaretur?

Apud Galen. Comm. in lib. 2. de Natur. human. Multa ſunt de excretione purulenta, quoniam auctor libri ſecundi de Natura humana, putat id pus eſſe quod in urinis hominum otioſorum ſubſidet: Galenus contra & ſuccum crudum putat, & ſputa cocta puri quodammodo ſimilia credit. Immo certa circuitione talia excrementa pus falſo referentia apparent. Nam ſucci crudi ac mucci maturitas pus quodammodo repræſentat. Eraſiſtratus talem ſuccum crudum pus revera eſſe putabat, & ita Galenus. Si quis pus in ſputis, vel urinis a ſucco crudo non diſtinguat, vel ſciens per dogmatis conſequentiam doloſe aget, ut Eraſiſtratus volens ab inflammatione oriri febres, vel eſt ſophiſta nequaquam in artis operibus verſatus. Pus aliud enim eſt a ſucco crudo & colore, & conſiſtentia, & odore.

Quæſtio hoc loco moveri poteſt plurimum utilitatis & voluptatis allatura, cur æqualitas in ſedimento urinarum tantopere commendatur, & in pure; eadem vero æqualitas in dejectionibus toto genere contra naturam eſt? Illud eſt enim Hippocr. *Mala eſt dejectio ſi fuerit parva, glutinoſa, alba, ſubchlora ac lævis.* Lævitas eſſe poteſt in laudabilibus excrementis, lævitas item poteſt eſſe in illaudabilibus 3. Quum lævitas eſt laudabilis, ſignificatur materiæ æquabilitas quædam, quam quum calor naturalis æquabiliter ſubit æquabilem magis reddit: ſed in rebus illaudabilibus æqualitas, & lævitas in pravis ducuntur. Ita præclare Gal. Læve redditur quicquid e corpore excernitur, aut quod habeat æqualem coctionem, ut nulla ejus pars effugerit naturæ alterationem: aut propter vehementem colliquationem, ut nulla materiæ pars imperpeſſa ſuperſit, ut quod ſalubre eſt, ſalubrius redditur quum æquale fuerit, ita id omne quod malum eſt, evadit deterius ſi æquale exſiſtat 4. Utrumque enim per omnem materiam apparet, quæ aut naturæ comtum recepit, aut turpitudinem pravitatis. De glutinoſis porro id adjiciendum, aut ſunt paucæ, aut multæ. Si paucæ colliquationem mediocrem ſignificabunt. Si multæ, aut cum fœtore, aut ſine. Si ſine fœtore, ciborum naturam oſtendunt quæ multum glutinoſum humorem ac crudum acervatum ſignificant. Si multæ cum fœtore, vehementem oſtendent colliquationem.

2. Progn. part. 21.

Duplex lævor.

Hæc ægræ noſtræ inſtituta ſunt.

Purgetur clyſteribus malacticis.

Utatur caſſia, ex rhab. & elect. diatrag. frig. Aut cum conſerva roſarum.

Uſus frequens eſto conſervæ roſarum & nenuph. Aqua amygdalar. dulcium, cum diatragacantho frigido.

℞. Electuarii diatragacanthi frigidi. ℥ 6. conſervæ violarum, et nenuph. an. ℥ ſ. pinearum et amygdal. dulcium excorticatarum: deinde infuſarum in aqua communi, et contuſarum. an. ℥ ſ. pulveris glycy. ℈ j. cum ſyrupo violato. fiat opiata. Cap. ℈ iiij. pro doſi, ſuperbibat hydromeli bene coctum.

ANNOTATIONES.

1. *Aphrodiſ. problem. 19. lib. 2. docens analogiam inter pus & hypoſtaſin*

docet

docet cur pus in abscessibus fœteat, & hypostasis non fœteat. Supponit autem falsum. Quia pus sæpe non fœtet.

2. *In hac muliere duo sunt quæ metum afferunt, vicissitudo caloris & frigoris, & lenta febris quædam. Et præsertim nocte exacerbatio contingit. Galen. ad Comm. ad part. 60. lib. 2. Prognost. explicat cur Empyici febre lenta teneantur & hectica, & cur noctu incalescant: Accidit omnibus hectica febre laborantibus, ut noctu intentiorem calorem habeant, non quod nox augeat febrem ratione ipsius diatheseos morbosæ, sed ratione dati oblatique cibi; incalescunt enim a sumto cibo & maxime dum distribuitur. Quare de nocte potius? Nam & cibus interdiu datur. A Vega mihi videtur pueriliter hoc explicare. Quia (ait) tempore Hippocratis non prandebant, sed cœnabant: Galenus æque male. Nec enim omnino explicat illud Hippocratis:* Noctu vehementior. *Melius diceret, quoniam agitur de purulentis, in omnibus suppurationibus dolores ad noctem id quod non tantum audiendum dum pus fit, sed dum pus continetur aliqua parte fovens febrem lentam. Vel dicemus, quum hecticis partes solidæ ignitæ sint, non mirum si noctu calor increscat, tum quia nox humectat, tum quia revocatur calor & spiritus intro. Sic calor crescit non ratione ipsius affectionis, sed ex eventu. Vel dicemus, nocte revocatur calor naturalis ad centrum qui calor quia igneus est, & non ἀτμώδης, dum revocatur intro non nanciscitur aptum domicilium, & quo loco humectare debet, siccat & squalorem auget. Et tunc non fiunt accessiones febriles, sed quædam exacerbationes. Præclara est hæc quæstio, & videtur contrarium contineri Com. ad particulam illam* Nocturna longa *6. Epid.*

3. *Lævor est quum calor naturalis sese in omnes materiæ partes æquabiliter insinuaverit.*

4. *Sic pus non dicetur e genere earum esse rerum quæ contra naturam sunt.*

5. *Quoniam vulgo ab usu cassiæ, & pilularum commun. statim sumitur cibus, id non placet Galeno cap. 31. lib. 2. de alimentorum facultatibus.*

CONSILIUM XL.

De Febre periodica, et tumore ventris. Pro D. Isabella Vestali.

De duobus agebatur, tumore ventris cum duritie summa, & de febre alias periodica, sed incerta & erronea, alias periodica & certa redeunte periodo. Tumor est tamquam symptoma: febris tamquam morbus, forte & tamquam symptoma. Utrumque enim suppressionis mensium est consectarium. Si enim proliciantur menses, spes est utrumque cessare posse 1. Porro in tumore isto & duritie hæc spectanda. E genere symptomatum est quæ ad tactum referuntur. Id enim quod molle, & λαπαρὸν debet esse, intensum & durum percipitur. Durum autem tribus efficitur modis, congelatione, repletione & siccitate. Videndum ad quod horum generum referri debeat. Tumor autem omnis aut est Hypochondriacus, 2 aut Hypogastricus, aut Hystericus: & κατὰ συνεκδοχὴν, tam partes quæ continent, quam quæ continentur audiri debent: ea de re amplum examen ante. Porro non idem durum & siccum, ut nec humidum & molle. Siccitas ebibendo humorem, concretio inspissando & veluti congelando, repletio, renitendo duritiem ostentat & indurat. Sed duri causa præcipua est concretio & mate-

materiæ quædam congelatio. At repletio potius renitentiam affert. Et non quæcumque renixum afferunt ea dura sunt 3.

De febribus quæ accidunt præsertim virginibus a suppresso menstruo Hipp. *Sunt*, inquit, *febres erroneæ*, περὶ παρθένων: Et libro de superfetatione sunt Epialæ, legendus uterque locus. Et hic successus esse solet, si acuta inflammatio, insanit virgo; si putredo, clamat: si caliginositas, timet, si malitia sanguinis, animi mæror.

Sanguis suppressus vel ad partes superiores refert se, ut cor & septum transversum, vel ad inferiores. Si in has, facile ad se redit, si in illas superiores ob ambages, & obliquitatem venarum non facile redit ad se. Et quum ad septum transversum rapitur, deliramenta excitat. Sed hæc ex intervallis cessant. Id quod nostræ virgini contigit. *Lib. de superfetatione.*

De menstruis suppressis ita Galenus: Si menstrua fluunt plus justo, morbi contingunt, si non fiunt ab utero, & in utero morbi contingunt. In utero aut dispositio inflammationi similis, aut erysipelati, aut duro tumori, aut cancro, quibus denique compatitur totum corpus.

Clysteres parentur uterini cum carminativis & elicientibus sanguinem, hypericone, centaurio minore & hiera: frequentissime subjiciantur 4. Aperietur saphena pedis dextri, lotis prius pedibus, & fricatis. Exhibebitur medicamentum Hypochondriacum cum foliculis & confectione hamech. Repetitis iisdem clysmatis altera saphena aperiatur. Tabellæ concinnentur trium santalorum cum rhab. triplicato, & electuario diacubeb. & dilacca. Utetur cum dosi una apozem. incidentis, attenuantis ex rad. rubiæ majoris, fœnicul. petro. cum majorana, agripal. artemisia & capillaribus.

Interea tamen fotus adhibeantur ventri ex malacticis, radice alth. liliorum cum chamæm. meliloto foliis malvarum violar. femin. lini altheæ omnibus incoctis in aqu. & pauco vino albo.

A fotu superponatur scutum ex bombace carpinato macerato in oleo κeirino, chamæmelino, & liliorum.

Utetur his pilulis.

℞. *Castorei* ʒ j. *myrrh.* ℈ j. *pulveris hieræ recentis dupla aloe* ʒ ij. *massæ pilularum sine quibus* ℈ iiij. *cum syrup. de hyssopo: fiat massa, de qua cap.* ℈ j. *cum dosi apozematis instituti.*

Fiant fotus ad uterum ex calidis, attenuantibus & aperientibus in aqua & vino coctis.

Fiat suffitus ex trochiscis de myrrha per infundibulum.

ANNOTATIONES.

1. *Quum omni ope adhibita tum admotis, tum assumtis, tamdem magna copia menses effluxissent, omnino sibi restitui visa est, & tumor iste resilire ac minui putatus est.*

2. *Non est novum Hypochondriacum eum esse tumorem, Hypochondriacum & situ, & natura rei. Immo plerisque Hypochondriacis venter tumet eo modo quo in Hydropicis. Immo pro Hydropicis curantur. Et quum instat tempus mortis, in ipso mortis articulo detumet omnino venter.*

3. *Si quando incidet occasio disputandi de siccitate, & duritie, & remediis eo pertinentibus, legendus Com. Rochonii cap. de scirrho.*

4. *Erat*

4. *Erat pracalidis ſatis viſceribus: itaque non valde conferebant ea calida remedia: Utendum erat potius contemperantibus.*

CONSILIUM XLI.
Ad Melancholica pathemata.

DIctum eſt partim ægritudinem eſse, partim ægrotationem. Hæc corpus attingit, illa animum. Quod animus afficiatur, declarant querelæ perpetuæ, metus, mæſtitia quæ levis perturbationis & deliramenti rationem habent: inquietudo, ſomni vacuitas, aut ejus perturbatio.

Cap. 6. lib. 3. loco aff. Galenus duplicem ſtatuit melancholiam, unam cerebri, alteram totius corporis. Ideſt, aliquando cerebri venæ ſanguine atro plenæ ſunt, & tunc caput afficitur: aliquando totius corporis venæ eo turgent ſanguine. Et tunc ſi cerebrum afficitur, per conſenſum afficitur.

Quæſtio, an melancholia morbus eſt cauſa generationis ſucci melancholici, an ſuccus melancholicus ejus melancholiæ cauſa ſit. Quidam dicunt melancholiam quum ſit affectus animi qui ἐν τῇ αἱρέσει τινὶ conſiſtat, talis ſucci parentem eſſe. At eſt ubi id fiat eſt ubi non fiat. Mæror & triſtitia ſigna ſunt pathognomonica, præſertim quum ſunt ſine cauſa manifeſta, melancholiæ. Hinc revocatio ſanguinis & ſpiritus ad interiora. Si ergo melancholia id faciat, ex eventu cauſa eſt aduſtionis humorum, facitque ut ſanguis & ſpiritus amittant ſuam viriditatem & lympiditatem. Nam ſanguis quum ſit mobilis ſuavis, & lucidus, hominem in ſpem erigit, lætitiam & comitatem inducit: Unde ſanguinei ſunt venuſti & hilares. At ſuccus melancholicus colore atro timorem ac triſtitiam affert: firmitate & craſſitie, in opinione ſuſcepta quantumvis ridicula, conſtantiam affert. Sic & morbus ipſe immutare alium ſanguinem poteſt, & ſanguis etiam, ut quum eſt in toto corpore, a natura alienus melancholiam ex eventu inducit. Præclarum enim

Ad part. 34. lib. 1. Prorrh. quod ſcripſit Galenus: *Conſtat autem quod totius corporis intemperaturas ſequitur mentis læſio, quod non ſecus afficiatur cerebrum quam totum corpus* 1. Quæſtio hæc pluribus diſcuti poſset.

Nunc dicamus uno verbo de metu & mæſtitia, quæ ſunt ipſius paſſionis ſignificativa quum ſunt ſine cauſa manifeſta. Sed ita tamen decidi hoc poteſt. Metus & mæſtitia ſine cauſa manifeſta ſunt melancholiæ pathognomonica, & metus, timor & mæſtitia ipſa per ſe poſsunt eſse ut cauſa melancholiæ. Sed id diverſa ratione audiendum eſt.

Eodem loco cap. 7. lib. 3. de loc. aff. Galen. abunde explicat quibus notis deprehendas aut in cerebro, aut in toto corpore redundare ſuccum melancholicum illius affectionis auctorem 2. Item quinam ſint obnoxii iſti morbo, & generationi talis ſanguinis. Molles, candidi & obœſi, ait Galenus, Nequaquam habent humorem melancholicum, ſed macri. Hirſuti, & quibus amplæ ſunt venæ aptiſſimi ſunt ut talis humor in his cumuletur. Eodem loco attingit curationis capita. Ubi univerſum corpus ſuccum ſanguinemque melancholicum continet, a venæ ſectione auſpicanda curatio. Ubi vero ſolum cerebrum, infirmus (quod ad hanc diſpoſitionem attinet) ſanguinis detractione non eget, quamvis ob aliam cauſam egere queat.

Sic duo melancholiæ genera perſecutus eſt Galenus, Tertium addit, Hypocondriacum, eſt tertium melancholiæ genus, ait Galenus, morbi comitialis exemplo, quum a ventriculo ortum habuerit 4. Et de eo morbo ſic Diocles. Eſt

alius

alius a ventriculo morbus, supple, melancholicus, ventriculi aliquando vehementes sunt dolores, qui nonnullis ad dorsum usque procedunt, concoctis cibis quiescunt, mox aliis ingestis eadem accidentia revertuntur. Est enim hoc maxime animadvertendum, quod dolores dorsi ejusmodi affectu laborantibus sint familiares; & quod modificato cibo quiescant, novoque rursus ingesto ingravescant. Hyparxin constituit Diocles etiam ex aliorum opinione in inflammatione primarum venarum quas lactes vocamus. Quamquam ipsi lactes proprie pro tenuibus & gracilibus intestinis capi soleant.

Et notandum est maxime, quod Hypochondriacam melancholiam a ventriculo oriri dicat, & Epilepsiæ modo, ejus præsertim quæ a ventriculo est. Quod possumus sic explicare. Quemadmodum in Epilepsia per consensum ventriculi, & in pavoribus puerorum, qui emittuntur vapores cerebrum feriunt, ut sit consensus inter ventriculum ob insignem nervorum texturam & cerebrum; ita in melancholia Hypochondriaca quæ elucent symptomata, ea maxime ratione ventriculi elucent, ut propterea a ventriculo malum oriri dicatur, licet fortassis ventriculus ipse non sit in causa, nec auctor mali.

Melancholia cerebri est affectus animi ἐν τῇ αἱρέσει consistens ς: firmitatem enim & constantiam habet etiam in rebus frivolis, & quæcumque agunt tales melancholici, etiamsi per se significationem habent alicujus judicii, ea valetudinis vitio morboque fiunt.

In Hypochondriaca est inflammatio quædam συστροφική, & ad ejus curam licet multa reclament, venæ sectio in primis est necessaria; Nam ἐν ταῖς συστροφαῖς φλεβοτομία ἡγεμονικόν ἐστι. Gallice, *c' est le conducteur de l' œuvre; il faut commencer per là.*

Melancholici patiuntur varia, varioque modo efficiuntur pro natura humoris, conditione animi, & moribus institutis & insitis. Quidam enim habent humores mites, non mores: alii mores mites, sed non humores. Ad melancholicos facile pertinebit id quod scriptum est in lib. de humoribus, Ἑκάστῳ δὲ τὸ προσῆκον τοῦ σώματος τῇ πρήξει ἐν τουτοῖσιν ὑπακούει, idest, singulis animi affectionibus & causis quæ extrinsecus incidunt, quæ pars cuique corporis coctioni est consecrata, & officiales, & ministrę partes, his morem gerunt, ut cerebrum cogitationi, cor animositati, hepar cupiditati.

Melancholici non eodem omnes modo affecti sunt. Sed ut varias animi partes unusquisque exercuit dum integra valetudine frueretur, nempe τὸ θυμοειδὲς, τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν, ita dum in melancholiam incidit, ideam pristinæ suæ consuetudinis retinere cernitur. Unde quidam dum melancholia prehenduntur de rebus venereis loquuntur & cogitant, alii eas voluptates sequuntur quæ cibo potuque capiuntur. Et tandem consuetudine naturam quamdam faciunt, in aliquamque rem defixi manent.

Quæstio est, cur definiatur melancholia, Delirium febris expers? & quomodo id intelligendum sit. Si de essentia quam ὕπαρξιν vocant, id audiatur, re vera est vacuitas febris. Si vero generationem spectes, non semper est febris vacuitas. Nam cumulus & coacervatio humoris melancholici naturalem œconomiam labefactat, putredinem aliquam generat quæ si alterius generis quam aliorum humorum putredo, denique hepar tandem infestat. Alio loco quæsivimus, an Hypochondriacos febris comitaretur.

An febris Hypochondriacis.

No-

Notandum quod scripsit Galenus, Molles, candidi, obesi nequaquam habent humorem melancholicum. Macri vero, & nigri, & hirsuti, & quibus venæ latissimæ sunt, aptissimi sunt ut talis humor in his cumuletur. Et fit interdum ut prærubro colore homines affatim in melancholicam temperiem incidant.

Quomodo autem οἱ ἐξέρυθροι, fiant melanholici, & varia experiantur συμπτώματα, in fine sequentis paginæ dictum est.

Ceterum in duobus errare videtur in cura melancholicorum; prius est dum inediam famemque tolerare jubebuntur; alterum dum medicamentis valde calidis & siccantibus exercebuntur. Quod ad prius, abstinentia cibi humores in multis acriores redduntur. Hinc ferocitas major. Unde biliosis & quibus temperamentum calidius & siccius est, & sudor, & saliva acrior redditur. Immo venenatam vim quamdam adipiscitur. Et morsus hominis biliosi jejuni venenum suæ qualitatis ratione æquat. Cibus vero euchymus sua benignitate succos acres temperat.

Ad posterius, quum biliosi per δυσδιαφόρησιν, nigri, hirsuti, & prærubri, & melancholicam diathesin facile subeant, & succi melancholici γένεσιν facile habeant, e re non videtur, si ad talia corpora, & tales succos acriora medicamenta & calidiora adhibeamus. Immo omnia pęne splenica, & succo melancholico dicata sunt ejus generis. Et tamen ἡ ὑποχονδρίων φλόγωσις, fere in illis esse solet. Et omnes practici decipiuntur nomine succi melancholici, qui suo ambitu sæpe continet eum succum qui χολὴ μέλαινα dicitur. Itaque hæc remedia ἀδιορίστως non sunt usurpanda 6.

ANNOTATIONES.

1. *Cerebrum enim in ratiocinabilitate alias laborat, alias in animalitate: In animalitate, quatenus cerebrum ut pars organica laborat, in ratiocinabilitate, quatenus mens, ideſt, temperamentum cerebri laborat.*

2. *Qui sunt flavi, præsertim si vigiliis, curis, laboribus usi fuerint & tenui victu educati fuerint, melancholicum succum generant.*

3. *Melancholia est quædam a vitio ventriculi, quemadmodum Epilepsia a ventriculo, Galen. cap. 7. lib. 3. loc. affect.*

4. *Hypochondriaca melancholia ortum a ventriculo habet. Notandus est totus ille locus, lib. 3. de locis affectis qui vere exprimit naturam morbi melancholici.*

5. *Ista* αἵρεσις, *cadit in eam partem animi quæ mentis & consilii est: id autem Hippocrates vocat* ῥέπειν εἰς τὴν γνώμην.

6. *Melanholici sæpe surdescunt, non quod vitium sit in instrumento quod* ἀκουστήριον *dicitur: sed* ἐν τῇ ἀκοῇ, *ideſt, in ea parte a qua audiendi vis manat.*

7. *Hippocratis illud est, lumbis dolentibus stomachi dolores antecedentes signa eruptionis sanguinis puto. Galenus in Comm. docet eundem humorem causam esse doloris lumborum, & doloris ipsius ventriculi, sed diversa ratione. Nam id quod crassius est, & suopte pondere vel restagnat circa lumbos, vel deorsum repit, idipsum graves reddit lumbos: id quod tenuius & ὀῤῥὸς λεπτὸς Græcis dicitur, ventriculi partes appetit, doloremque ibi excitat, & nonnunquam* λειποθυμίας. *Est enim credibile, sanguinem istum crassefactum inducere*

quam-

quamdam naturam grumosi sanguinis. Porro grumosus sanguis quot & qualia edat symptomata, non est necesse pluribus explicare. Ut non mirum sit eos quibus suppressæ sunt hæmorrhoides, aut quibus mulieribus restitant menses, sæpe animo defici ac linqui. Et præsertim quibus propter moram sanguis suo genuino ac naturali sero destituitur. Immo talibus post diuturnos dolores ἄνθρακες *immanes oboriuntur.*

CONSILIUM XLII.

Ad facilem uteri gestationem. Ad D: Sayvejum Melodunensem Medicum.

Accepi non ita pridem a nobili viro Vallentio litteras, remedia aliquot prophylactica complexas, quibus vestro cum consilio caræ suæ conjugis graviditatem securiorem alacrioremque redderet, & spe nonnulla prolis suam solitudinem levaret. Hæ perjucundæ mihi fuerunt, & quod a tam benigno & liberali homine venerunt, & quod tantum prolis desiderium honesto aliquo officio lenire sit gloriosum. Sed eo jucundiores, quando tu in earum extremo cum tacita quadam commendatione, nobis, de nomine incognitis, tam amice edito tuo nomine salutem impertiveris: In hoc & benevolentiæ, & candoris tui significatio maxima apparuit. Id quod partim innatæ tuæ virtutes, partim humaniores litteræ quibus mirum in modum reluces, tibi pepererunt. Ac mihi vehementer gratulor, quod ita contigerit, ut quum tali homine, idest fama & rebus in arte Medicinæ præclare gestis eximio, mihi fuerit communicandum. Si qua occasio nos Melodunum evocaverit, tunc abunde jucunda tui præsentia satis nobis fiet. Ceterum istis litteris D. Alibosii Medici clariss. consilium aperuisti. Tanti vero illud fecisti, ut, quæ tua est humanitas, nefas esse duxeris, vel tantillum ab eo dissentire. Nec committam quin omnia a me probentur. Quum enim nostris nitantur legibus, plurimum opis sunt allatura. Ut ne tamen officio meo desim, ac prægnantis ipsius expectationi, nonnihil ad consilium vestrum adjiciam. Etsi vereor ne potius meo de esse videar officio, si hoc mihi arrogarim, ut novo cogitando auxilio a vobis aliquid desiderem. Absit enim. Ac arrogans, (ne dicam dissolutus,) essem, si hac in me indulgentia, inani veluti gloriolæ vento me rapi sinerem. Immo id facio ut vestri consilii momenta & indagasse, & approbasse videar. Itaque omnis vestri consilii ratio in hoc vertitur ut & fetus & fetæ incolumitati serviatur. In idque studiosius incumbendum, quo luctuosius fuerit tam illustrem virum dulci sobole, idest, tamquam altero se, & superstite vitæ pignore privari. Ternos, ut audio, liberos unus annus sustulit. Hoc temperamentum a vobis est adhibitum, ut dum matris salus procuratur, fetui ipsi consulatur. Alioqui paullo vehementiore auxilio elideretur. Quod tam lubrica liberorum sit sanitas id fortassis καὶ πατρόθεν, καὶ μητρόθεν. Nec solum mater est accusanda. Ut res tamen nunc sunt, hujus demum ratio est habenda. Creditum fuit blando solum medicamento graviditati auxilium ac securitatem quæri posse. Sed nova res novi consilii auctor exstitit. Pustulæ in lingua, serpigines, & exanthemata certum συλλήψεως signum præferebant. Narrat Hippoc. Cuidam gravidę exanthemata in tibia erupisse; deinde in manu dextra: Cujus rei causa varia esse potest. Vel enim fetus imbecillitas significatur, alimentum satis non attrahentis: vel jecoris vitium notatur cujus soboles est tale exanthema. Aut quemadmodum pica,

ma-

malacia, & id genus tædia impraegnationem comitantur, ita & pustulæ suppressorum mensium comites esse possunt. Accedit temporis ratio. Nam Austrina tempestas quæ præcessit seri mali parens est, quam excipit pustularum, pruriginis, & mille aliarum molestiarum fetura. Vestrum est pro ratione causæ remedium præscripsisse. De quo si fusius dicerem, magistros artis non sine levitatis suspicione docere viderer. Tandem e re videtur esse si ejus quod præcessit, & quod præsens est, ratio habeatur. Nunc graviditas est, in qua gerendi & nutriendi fetus opportunitas quærenda est. Si humorum pravitati ipsius matris suum remedium decernitur, succo alimentoque legitimo fetus fruetur. Hinc abortionis occasio tolletur. At hic etiam videndum ne matris corpus agitetur, id quod fetum sæpe excutit. Præcessit peculiaris affectio ipsius gravidæ. Ῥευματισμὸς enim uteri est illi molestus. Is acetabula muco oblinit, facitque ut utero præter rationem irriguo lubricus deciduusque sit fetus: At id nunc curare non licet. Satis est animadvertisse, ut majore cum cautione singula administrentur. Hæc quum ita sint, conferre videretur sacculus collo appensus ex karabe, lapide magnetis & aquilæ, additis foliis myrthi, Croco & nuce moschata. Grana Kermes ex ovi luteo magno profectu jejunæ exhiberentur, vel grana aliquot ambræ eodem modo assumta. Tabellarum frequens usus esto, vel pulvis moderate exsiccans & corroborans erit utilis. Ita enim ista proluvies ῥοῦ causa effeminationem quamdam & utero, & rei in eo contentæ afferens, prohibebitur. Jusculorum & rerum liquidarum copiosior usus interdicetur. Mallem in usu rhei barbarici, & santalorum loco cinnamomi consistere, quam corrigendæ cacochymiæ studio paullo vehementioribus uti non sine elisionis fetus metu. Phlebotomiam prudentia vestra & αὐτοψία decernet. Hæc ego eo libentius scripsi, quo mihi dulcior est hæc communicandi forte oblata occasio. Ac velim scias, Sayvæe doct. diu satis me ancipiti animo fuisse, num hoc commentariolo paullulum luderem, an vero sine ampliore scriptione vestro consilio subscriberem. Illud hominis est candorem tuum qui me ad scribendum provocavit, probantis, hoc inhumanum & illiberale foret. Tandem in animum venit viros probos & litteratos boni omnia consulere, si modo ab animo benevolo & candido profecta videantur. Qui me norunt, ita judicabunt. Etiam atque etiam vale. Et si qua sese offeret occasio, ad nos scribe. Lutetiæ Parisiorum decimo Cal. Aprilis anno 1581.

CONSILIUM XLIII.

De Polypo, Ad Carnutum Gerbautium Pontissar. Medicum.

SImilitudines bonis & eruditis Medicis sæpe imponunt: nedum nobis qui nec usu, nec doctrinæ ad priscos medendi Magistros accedimus. In explicando affectu qui extremas nares piæ & honestæ virginis occupat, non multum es sedulus & accuratus. Forte enim polypus non est: nec tam diro hoste naris obsidetur. Aliud est Polypus, aliud σάρκωμα, aliud ozæna. Aliud morum quod & intimas nares & palpebras sæpe deturpat. Itaque ne eludat similitudo, symptomata vere sunt explicanda quibus tamquam signis affectus ab alio dignoscatur. Alioquin opera luditur, & perperam remedia administrantur. Itaque hoc desiderarem, quando in curam tam pertinacis, & obstinati affectus incumbimus, ut quibus signis adductus de Polypo certior esses, ea nobis

bis aperires. Decernere enim remedia morbo nondum patefacto, eſt ſcopum oculis clauſis ferire velle. Subolfacio quidem aliquid malignum & latens: præterea jam inductam diatheſin in partem & mittentem & recipientem. Vertigo enim moleſta quæ reviviſcit, jam cerebrum, διὰ τὴν ἕξιν male habere, id nobis inſinuat. Et malum per ſingulas hieme renaſcens, & fontis perennitatem, & partis imbecillitatem ſignificat. Unde noxa eſſet ſingularis conari omnino elidere & tollere illud malum quod in nares ſævire ſolet. Eſt enim exoneratio naturæ in eam partem. Unde non raro, aut ſuppreſſa naſi hæmorrhois, aut ulcus percuratum vertigines, dolores capitis, aut his deteriorem maniam intulit. Itaque eſt ubi malum alere tutum ſit, eſt ubi omnino elidere oporteat. Cautio hic ſumma adhibenda eſt. Vidi mulierem cui ſerpigo fœda manum ſiniſtram occupabat. Hæc concepit. A conceptu manui ſuus nitor, exſulante iſta ſerpigine, eſt reſtitutus. Translatus eſt ichor malignus antiquus mali fautor ad partes uterinas: fetus aborſu quarto menſe excluſus eſt velut tabo infectus ac ſideratus. Narrat Hippocr. de quodam Athenienſi. Huic erat cutis pſora ſcabrior & exarata: uſu aquarum naturalium eo affectu liberatus eſt, ſed Hydropicus factus ſuum diem obivit. Adeo cautos & meditatos eſſe oportet in externis affectibus curandis, quos tutius eſt ſæpe alere quam omnino exterere ac evincere. Velim nobis ſignifices an decocto aliquo ſudorifico uſa fuerit. Excutias formulas remediorum, & a Medicis, & a Chirurgis inſtitutorum, ut ne identidem cum faſtidio eadem uſurpemus. Significa illi per haſce meas litteras tamquam benevolentiæ, & officii obſides, me aliquid meditari velle, quod in ejus commodum cedat. Quamquam poſt tot doctorum conſilium quid ego aliquanto inferior meditor? Sed forte me audiviſſe non erit omnino pœnitendum. Nil certi ſtatuo, donec id quod deſidero nobis per te fiat magis apertum ac explicatum. Interea vale. Lutetiæ 25. Aprilis, Anno 1581.

CONSILIU LXIV.

De febre continua, cum gravibus ſymptomatis.

PHILIPPUS CASTALIO febricitare cœpit, ſumto medicamento auctior facta febris lingua aſpera, & rigida. Frequens mictio, ſed pauca. Aſſiduitas febris. Ardor urinæ. Credebatur natura velle omnia excrementa in vias urinarias deponere. Immo & latens phlogoſis in partibus ad urinam pertinentibus, præſertim circum veſicam in ſuſpicionem venerat. Per viginti dies pæne exibat urina innumeris vicibus, ſed pauca quantitate una vice reddebatur. Diabetæ metus erat maximus. Sicciſſima lingua. Corpus foris quidem ſatis temperatum percipiebatur, ſed internum erat incendium. Ad renes ſitibundos, & quamdam διάχυσιν, illud effluvium urinæ referebamus. Tamen vix conſtabat de ſede & cauſa. Virium erat magna infirmitas, deſperatio aliqua vitæ & ſalutis.

Primo quoque tempore abunde ſanguis detractus eſt, & pæne eo modo jugulata eſt febris. Saltem ei ſua vis & impetus detractus eſt ut quæ febris κρίσιν forte fuiſſet habitura, ſolutionem tantum habuerit.

Uſus caſſiæ frequens fuit ob ſuum ſqualorem & corporis interni ſiccitatem. Catholicon cum foliculis profuit, frequentiſſimus uſus juſculorum ex carnibus vitulinis & pullis. Uſus cardiacorum, & frequens uſus raſuræ unicornis.

Paratus ſacculus ex roſa, rad. iridis florent. ſantal. ligno aloes, floribus nym-

pheæ & cardiacis, exceptus aq; nenuphar. & rosarum.

Item extracta est pauca mucago ex semin. psyllii, & gummi tragacanth. in aq. rosar. & nenuph. addito pauco succo citrii.

Injectio succi amygd. dulcium cum aq. parietariæ. Emulsiones loco apozematon. Hordeata. Litus frequens ex rosaceo Mesuæi. Ad pubem usus oxyrrhodini.

CONSILIUM XLV.

Pro Angenosii Consulis filio tumorem in utraque mamma habente.

IN Mamma, præsertim sinistra tumor est & durities, mox major, mox minor, aliquando firmior: dolor digitorum appressu.

De hoc tumore, quid sit quæritur, unde sit, an vitium cutaceum, an aliunde ut cutis tantum & mamma sit depositaria: unde, an a liene, an a corde, an alio viscere, an ratione ætatis (idest) ob consensum partium genitalium & thoracis: Si aliunde est, & ratione ætatis evenit, cur non potius ἀνάῤῥοπιν, contingit ad nares, ut hæmorrhagicus fiat.

Primum tumor hic est morbus in solutione continui, & symptoma tactus dici potest, quia id quod tactui æquale apparere debet tumens & inæquale percipitur.

Dolor aut a tensione, aut ab acrimonia contingit, & symptoma tactus est.

Tumor non ita perseverans, sed sinistra mamma tumentior est, dextra minus, & a sinistra parte videtur id accipere, vel mammarum diadoche est, vel per apothesin, vel per metastasin id contingit. Si diadoche, vel dolore, vel externa causa, vel ratione communicationis aliarum partium, ut pote generalium. Est enim κοινωνία γονῆς, καὶ
6. Epid. φωνῆς. Id quod testatur Galen. passim disputans περὶ τοῦ τραγίζειν, in maribus. τραγίζειν in testibus marium. Et quo tempore tument lasciviuntque testes, vox gravior fit, mammæ turgent: in virgunculis σφριγᾷν, sororiare dicuntur, in maribus κναμίζειν, fratrare, seu fatriare: unde observatum lac in mammis masculis, materia per venas mammarias translata. Aliquando per thoracicas, unde circum alas materia quædam lactea in quibusdam est deprehensa.

Si apothesis est aut apostasis, cur ita evenerit, videndum: lustrandæ sunt enim singulæ partes ex quibus id dependere poterit. Videndus quis color corporis, quis character faciei, quæ symptomata, qui dolores. At spiritus fœtor, dentium pravus color, labiorum livor quidam & defœdatio, corporis color ad icterum quemdam nigellulum tendens, palpitationes cordis quæ sæpe sunt molestæ, aut lienis, aut mesenterii, aut utriusque affectionem significant. Hæc in fœdis coloribus sunt solennia symptomata.

Itaque splenicus esse videtur. Splen autem etsi pars in corpore non est principalis, tamen magnum ad salutem momentum habet. Olim dictus est corporis fiscus, idque non inconcinne. Et Hippoc. lib. de locis in homine: Quibus lien efflorescit, iis corpus attenuatur. Id quod tamquam signum, & tamquam causa malum est. Tamquam signum, quoniam significat proventum succi melancholici. Tamquam causa bifariam, tum quia extenuat corpus, tum quia iste affluxus succi melancholici obstruendo vias lienares, febres lentas, & id genus symptomata inducit. Id abunde explicavimus in nostro libro de morbis mulierum.

Cete-

Ceterum fiſcus corporis lien dicitur, quod detrahit toti corpori, quod in ſua commoda conferat.

Porro dubitabatur an tumor iſte mammarum ad puberes annos referri deberet, ut pro hæmorrhagia quæ iſtis annis convenit, in mamma tumor ſit tamquam ſuccedaneus. Nec abs re dubitatum eſt.

Item num vitium eſſet mammæ, aut ob ictum, aut ob aliquid ſimile. Item an ob pinguedinem in panniculo carnoſo id fieret, unde mares γυναικόμαστοι dicuntur.

Si abſceſſus iſte tumor rationem ſubit; cur non deorſum fit, tum quia de natura eſt melancholica, tum quia ea eſt conditio abſceſſuum, ut tum meliores exſiſtant, quum ad partes fiunt inferiores? Si ſpectetur ætas, ſurſum abſceſſus fieri debet. Nam ad part. 21. lib. 1. Epid. Tumores ad aures contigerunt, quum tamen materia eſſet frigidiuſcula. Sed juvenibus tantum & athletis id contigit. Quoniam & ætas, & exercitatio tantum potuit, ut humorem alioqui ignavum, & deorſum natum ferri ſurſum rapuerit. *Sect. 1. lib. 2. Epid.*

De abſceſſibus locus hic valde commemorabilis: abſceſſus aut per venas, aut oſſa, aut nervos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni ſunt qui infra morbum fiunt ut varices; lumborum gravitates ex ſupernis. Optimi potiſſimum ſunt inferni, & longiſſime infra ventrem, & remotiſſimi a morbo: & qui per effluxionem fiunt, Græce κατ' ἔκρουν, ut ſanguis e naribus, pus ex aure, ſputum, urina quæ κατ' ἔκρουν fiunt: Abſceſſus eſt, ſupra morbum eſſe videtur, ideo illaudabilis. Si impetus factus eſt naturalibus ipſis (ut verbo Pliniano utar) ad mammas, quis conſenſus pectori cum naturalibus? Multis locis iſte conſenſus Galeno explicatur. Et ita Hippocrates. Neque tuſſes diuturnæ 2, quoniam ubi teſtis intumuit, ceſſant. Et teſtis tumor a tuſſi ceſſat & allevatur. Quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, geniture, vocis. Id quod Galen. ſuſſurans hæc ipſa verba, declaravit lib. 6. Epidem. *Sect. 1. lib. 2. Epid.*

Tandem concluſum fuit id quicquid eſt partim ab ipſis viſceribus, & forte etiam a motu iſto, & inclinatione naturali humorum a partibus genitalibus ad mammas & pectus. *Ad part. 41. ſect. 3. & ad par. 12. ſect. 1. lib. 1. Epid.*

Adductum illud: Ubi fauces ægrotant, &c. Nimirum quoniam magni eſt momenti ſcire an vitium ſit cutaneum, an vero ſcaturigo ſit interna. Unde exſtat hiſtor. apud Hippoc. de quodam qui quum impetigine laboraret hauſit aquas αὐτοφυέας. A morbo liberatus Hydropicus factus interiit. Sic mutavit ſpeciem morbi, ſed non vitavit periculum.

Quamobrem quum ex palpitatione qua is aliquando affligitur, colore corporis malo, labiorum quodam livore (qui comes eſt & conſectaneus male affecti ſplenis) conſtet id quicquid eſt mali a viſceribus eſſe (quamquam & naturalem iſtum motum & inclinationem a partibus genitalibus ad thoracicas non negamus) in curam iſtarum partium viſceralium, ut ſic loquar, incumbendum eſſe videtur. Itaque ſingulis ſeptimanis decoctum folicul. ex uſu eſſe videbitur cum floribus Calend. bugl. viol. & polypodio paratum. Addi poteſt, & ceterac. & ſcololopen. Syrup. Regis Saboris, cum foliculis cum granis Kermes. In aquâ, qua utetur madebunt folia bugl. borag. aut bipinell. Fruſta pomi de curtipend. cortex tamaricis. Conſerva bugl. borag. florum aurentiorum in uſu erit. Decoctum Galli veteris, cum blugoſ. borag. meliſſa. Aniſum conditum, corian-

drum conditum. Frictiones. Ovum cum ſeta in Kermes tincta.

Fotus ad lienem ex foliis lauri abſinth. ſcolopend. roſ. ſpica nardi, ſantalis, cortice capparum, ſemine baſiliconis & lini. Item litus ex medulla cervina deſcriptus in praxi Hollerii.

Parti tumenti hic fotus adhibitus.

℞. *Radicis enul. camp.* ℥j. *rad. altheæ.* ℥.ſ. *foliorum calend. ſcabioſæ, fumar. abſinth. vulgaris, chamæpityos. an. p.*j. *florum geniſt. p.ſ. ſeminis lini.* ℥j. *ſeminis aniſi, fœnicul. altheæ. an.* ℥ſ. *coque in oxymelite pro fotu cum ſpongia.*

Demum ad oppugnationem externi mali, fons internus eſt exhauriendus, & viſceribus ipſis ſua prima vis & vigor reſtituendus.

Ad id facit optima vitæ lex. Nec tamen ſeverioribus legibus ætas adoleſcens eſt addicunda, obliganda.

Vitæ lex in cibo, potu, corporis exercitatione, animi ſtudio, ac inſtituto vitæ conſiderator.

In horum mediocritate, & morum & humorum ratio ac moderatio conſiſtito.

Medicæ leges ad cuſtodiam ſanitatis prandium liberalius, frugaliorem cœnam indicunt.

Simplicior & melior cibus, ſæpe non gratior, uſuvenito, & tantum capiatur, quantum ſuſtentandis viribus, non obruendis videatur.

Vini & aquæ æqualis mixtio. Album in uſu aliquando eſto: ſi gravitatem capiti afferat, interdicitor.

Aquæ uſus liberalior, ut obſtructionis & corruptionis viſcerum parens devitator.

Nec deliciarum ſuarum patrocinium, tamquam ipſius neceſſitatis, afferre oportet.

Si moleſtior ſitis, non tam illius ſedandæ quam leniendæ, aut fallendæ cura eſto.

Corporis exercitatio, frictio deorſum, agitatio, curſus, lucta, ludus pilæ conferre creduntur.

Sed hæc ſtatim a cibo, aut pertinaciore ſtudio interdicuntor.

Qui crudus ludit aut exercetur, cruditati fomitem ſuggerere creditor.

Ut cruditas, ita & inedia vitanda. Illa obruit ſpiritus, hæc exhaurit, conſumit & impenſe calfacit.

Ita ludere oportet, ut ludus nos non ludat.

Ut in cibo & potu moderatos eſſe oportet, ita in excolendo animo, & ſtudiis proſequendis moderatio adhibeatur.

Animi relaxatio & remiſſio, non languor & exſolutio conſuli putator. Illis invaleſcit ac roboratur, his emoritur ac elangueſcit.

Dare ſe vitæ jucunditati pars ſanitatis judicator.

Omnia denique quoad licet, & fieri poteſt, mediocria adhibentor.

His modis, cum DEO, prima ſanitas reſtituetur, morbus ipſe elidetur, qui plus ipſa fronte præ ſe fert metus, quam in receſſu, mali. Idibus Quintilibus anno 1581.

ANNOTATIONES.

1. *Aphrodiſæus probl.* 95. *lib.* 1. *explicat de ſpadonibus, mulieribus & pueris cur acutam vocem edant.*

2.

2. *Hæc vox, neque, pendet ex ſuperioribus, ut non legas: Neque ceſſant. Contra enim rem habere ſenſus declarat.*

3. *Aetius (ait) ſi poſt uſum olerum quis aquam bibat capitis ulcuſcula, ſcabies, lepræ, puſtulæ, impetigines, & deteriora his erumpunt.*

CONSILIUM XLVI.

De Tumore inguinis. Pro D. Crozonio.

ABunde hoc libro, & aliis locis diximus de conſenſu partium thoracicarum cum genitalibus. Ex extrema hac hiſtoria de tumore ad mammam orto diſputantes. Quod dictum volumus ne ad nauſeam uſque & faſtidium hoc repetatur. Ille de quo in ipſo titulo dictum eſt, querebatur de tumore paullo infra inguen oborto, & ad natem propinquam. Dolorificus erat, diuturnus digitis cedens quidem aliquatenus, ſed eorum non manebant preſſa veſtigia ut in phymatis phlegmaticis. Aliis viſum eſt eſſe in ipſa præſertim nate meliceres, ſed argumenta, & ſigna ejus non relucebant.

Adducta ſunt in deliberatione ea quæ & paullo ſupra de tumore. Præterea quum ille diutiſſima quadam tuſſi moleſtaretur, inde arrepta occaſio fuit inquirendi in principium & fontem mali. Dictum enim eſt tuſſiculoſos nonnumquam abſceſſu ad ſcrotum oborto capi ac detineri, id quod huic contigit. Et quæ materias & obſedit ſcrotum, & obſeſſum tenere potuit, majore ſui parte abſceſſit in inguen & propinquas contiguaſque partes. Et quum natura eſſet melancholicus, tumores iſti ad varicoſos potius accedebant, & nonnihil de natura lupiarum retinebant. Magna vero poſita eſt vis in diuturnitate iſta tuſſis, & natura temperamentoque ipſius ægri. Adductus eſt locus ex Epid. huc maxime pertinens: Nec repugnat rationi ut tuſſes diuturnæ ceſſent, quoniam teſtis intumuit: Et teſtis tumor a tuſſi ceſſat ac allevatur. Quod mirum eſſe debet. Et eodem loco: Indicationes fiunt ad teſtes quandoque ex tuſſi, & teſtes ipſi laborant a ſeipſis. Id quod lib. 1. meorum Epid. multis locis celebrius reddidi. Quemadmodum autem id fiat non eſt hujus otii atque loci. *Sect. 1. lib. 2. Epid.*

Poſita hac tumoris natura, nutriendum potius malum, lenienduſque potius dolor, quam omnino elidendum ac evincendum.

Habendam rationem antiquæ tuſſis duximus: Corpori ſua evexia, & εὐσαρκία reſtituenda, ſi fieri poteſt.

℞. *Rad. enul camp. & althee an. ℥ j. rad. bryon. ℥ ſ. abſinth. vulg. major. mercur. violar. an. m. j. chamæd. chamæpit. foliorum lauri, ſummitatum anethi, florum chamæm. an. m. j. truncorum caulium, & corticum fabar. an. p. j. ſemin. lini ℥ i. ſ. ſeminis altheæ ℥ j. fiant duo ſaccul. bulliant in aq. & vino albo: additis ℥ ij. aceti opt. fiat fotus cum ſpongiis.*

℞. *Mucag ſeminis lini, fœnig. rad. altheæ extract. in vino albo. an. ℥ j. ſucci caul. rubrorum, ʒ 6. axung. anſ. gallinæ an. ʒ 6. gummi ammoniaci, bdellii in aq. vitę ſoluti, an. ʒ ij. caſtor. ℥ ſ. pulv. ireos ℥ ſ. fiat unctio pro parte.*

℞. *Caricas n. 15. coque in ſapa, adde farinæ lini lolii, & lupinorum. an. ℥ ſ. terebinth. ʒ ij. fiat cataplaſma.*

Applicetur poſt uſum iſtorum remediorum lamina plumbi mercurio uncta.

Item Emplaſtrum de Ceruſſa, cum mercurio.

Et quoniam caloris ſenſus erat, & dolor non mediocris, ne uſu iſtorum maju-

majusculorum remediorum aggravesceret morbus, ad hæc leviora itum est.

Litus ex mucagine seminis psyllii, & lini cum aq; solatri, & plantag. Sacculi ex contemperantibus. Unguentum diapompholigos. Balneum. Lac asinæ. Aliquando ad partem litus ex populeone. Fotus ex herbis coctis in oxycrato, aut oxymelite. Cataplasma ex farina hordei coct. in iisdem.

Tandem quum dolores multos sustinuisset, & ad diætam a Chirurgis male revocatus esset, temporis successu tumor qui summam natem occupabat in suppuratum versus est. Pus in profundissimo delitebat. Excreta tanta copia, ut omnem fidem & opinionem superaret. Tandem extabuit. Mortuus est. Pulmo inventus est putris e regione ipsius mali.

CONSILIUM XLVII.

Pro Anglo Arthritico.

DOlor qui nobilem virum Anglum afficit, a fluxione pendere censetur. Occupat hic articulum, paullo se magis diffundit pro humoris quantitate. Fluxio etsi ab humore est a partibus amandato, non tamen omnis dolorifica est. Quæ enim aut distendit partem materia, aut acrimoniam molestamve qualitatem habet, ea doloris in parte parens existit. Quamquam sine fluxione dolor excitari potest, ut quum pars imbecilla, aut male affecta alimentum male conficit, & a congestione dolendi nascitur occasio. Articuli porro dolent iis qui faba & orobo vescuntur, in siccitatibus summis dolor ad articulos pertinet, in febribus laboriosis & lassitudine ulcerosa, non tamen id quicquid est arthritidis nomen demeretur. Quamquam & doloris par molestia, & æque sæva symptomata ac in arthritide gliscunt & apparent. Sed quum erroneo & vagabundo modo hic, modo ille articulus infestatur, quum aliquando certis temporibus, quum incertis, tum ea fluxio arthriticam naturam & ingenium resipit atque induit. Maxime enim vis ejus in impetu ipso & instabilitate cernitur 1. Porro aliud est articulos vere lacessi, aliud improprie ac leviter tantum. In arthritide enim vere dicitur articulus occupari: articulique nomine, non solum caput ossis quod inseritur, aut alteri 9 ossis cotyle intelligitur, sed & ligamenta & tendines, & quidquid ad articuli firmitatem structuramq; pertinent: ligamenta autem quum duorum sint generum, quæ a media ossis parte ducuntur, ea sensu vacant, quæ ab ipso periostio exquisite sentiunt. Hinc doloris immanitas & sævitia. His ita se habentibus quum & motu, & periodo, & doloris specie, & invasionis modo morbus hic ægrum opprimat, de fluxione arthritica statuere non dubitandum. Unde vero malum? an gentilitium, an patrum, an vitio ipsius peculiari corporis contingerit, non ita facile decernitur. Tamen quo statu res sunt quum magna sit in corpore ad morbum istum propensio, tum propter partium recipientium imbecillitatem, tum ob peculiarem vernaculamq; feri maligni naturæ gratiam vix recipientis generationem, ut ne morbus invalescat, videndum.

[6. Epid. — margin note beside "male conficit"]

Occurrendum porro in paroxysmis ipsis, qui acerbitate doloris ægrum domi morantur, occurrendum generationi istius humoris, exclusioni, partiumque imbecillitati. Videndum quoque ne quid in cura ipsa peccetur. Nam morbi sævitia sæpe ad varia & ancipitia remedia recurrere cogit. At quæ vel sine methodo auxilia adhibentur, vel quæ passim ab arte Chymica (quæ imposturæ plena

nullius

nullius non morbi curationem profitetur) vel ab Empiricis repetuntur, ea sæpe malum immedicabile reddiderunt, sæpe multos e medio sustulerunt. Hinc tophacea in articulis congeries, hinc eorum distortio, hinc marcor, hinc tabes, hinc denique cum dolorum iliade mors luctuosa. At præstat cum aliquo eoque levi dolore & tolerabili molestia, remedia ab arte & ratione instituta tuto usurpare, quam vana spe carendi omni dolore, a casu, a fortuna ignorantiaque profecta experiri, & in apertam vitæ perniciem incurrere.

In hoc præsertim morbo vitæ lex & ratio sanciatur. Et illud præclare dictum Galeni ob oculos obversari debet quod scriptum in Aphor. 2.

Vini usus aut nullus, aut exiguus esto.

Cervisia simplex, aut decoctum glycyrrhizæ, locum vini habeto.

Usus Veneris præ ceteris moderatus esto.

Inedia longaque cibi abstinentia devitator.

Potionum multo saccharo & cinnam. conditarum usus rarus sit.

Cruditas ex copia & varietate ciborum nasci solita vitator.

Somnus meridianus & statim a cibo.

Labor ut immodicus corpus tabefacit, ignavia exsolvit, ita moderatus labor articulos roborare creditor.

Elixis carnibus sine multis jusculis, item assis locus esto.

Non tamen plane jusculorum usu interdicimus.

Prandium liberalius, cœna parcior laudator.

Porro semel aut bis anno vena brachii dextri aperiunda, præsertim Vere & Autumno. Non tamen omnino id singulis annis usurpandum nisi morbus sæviat & invalescat. Syrupus erit paratus, quo semel mense utetur. Tamen Hieme pilulis locus erit, Æstate cassia usurpabitur.

Placet decoctum sarseparilliæ, aut radicis chinæ, non ad magnam provocationem sudorum. A ligno sancto abstinendum.

Pyrotica ad musculum deltoidem brachiis applicabuntur. Formulæ remediorum ad articulos firmandos repetentur ex superioribus.

Masticatoria & errhina aliquando conveniunt.

Usus lactis asinæ, aut caprarum.

Et quoniam in nervis mucosus est humor, is est siccandus prudenter & digerendus.

ANNOTATIONES.

1. *Unde illud Sereni:*

.... si articulos tabes inimica per omnes
Hæserit.

2. *Ita Celsus, Quibus articulorum dolor certis temporibus revertitur, hos ante & curioso victu cavere oportet, ne inutilis materia corpori supersit, & crebriore vomitu, &c. Quum ex morbo convalescit, leviter manibus unctis corpus permulcendum. Delectationis causa ambulandum, circumcisa omni negotiosa cogitatione. Paullatim vero debet omissis his legibus, eo transire, ut arbitrio suo vivat.*

CONSILIUM XLVIII.

De cerebri imbecillitate. Pro Consule Tholosano.

INter partes ceteras cerebrum mihi male affectum videtur. Hoc afficitur vel per se, vel per consensum aliarum partium. Per se quum affectionis causam in se continet. Et tunc malum est contumacius & diuturnius.

Per consensum aliarum partium subiectarum, & causa fixa nec est, nec affectio ita firma.

Initio scire an per se pars laboret an non, hic opus, hic labor, successu temporis facile innotescit.

Sed evenit ut si viscera intemperanter affecta sint, si cerebrum imbecillius redditum sive ab externis causis, præsertim a studio pertinaciore, sive ab internis, ea sit conspiratio & consensus earum partium, ut utræque accusandæ sint, nec minus harum quam illarum ratio habeatur.

Ac quod cerebrum vitium & imbecillitatem contraxeris, multis colligi potest argumentis: Item quod intemperies viscerum subsit, sanguine pote acriusculo genito: ut & internarum causarum & externarum vis apparuerit.

Quæcumque pars vel ab internis causis, vel ab externis, vel ab ipsis naturæ principiis tamquam ab incunabilis imbecillitatem contraxit, ea facile a quacumque paullo vehementiore causa afficitur, aliarum excrementa promte recipit, immo ipsa per se minus belle suum facit officium, non bene coquit. Hinc cruditas, hinc excrementorum proventus, hinc maligna qualitas surgit; Unde dolor, & dolendi promtitudo, unde partis sæpe quidam marcor.

Obstinata & pertinacia studia, lucubrationes, nocturnæque animi contentiones facile læserunt ac offenderunt. Nam spirituum dissipatio, consumtio & depastio consequitur, partiumque solidarum ægre reparabile vitium & labes. Ut enim moderatus animi cultus & contentio modica cerebrum conservat, ita immodicus labor idem extenuat, debilitat & exsolvit, ac si quamdam ἐξεγκεφάλωσιν induceret.

Sanitatis hæc pars esto ut & cerebri, & totius corporis ratio habeatur.

Cerebri ut laborantis, corporis ut malum foventis. Quamquam & externas causas impendio magis affecisse jam plane constat.

Itaque ne quid tale deinceps contingat, animi exercitia moderata sunto, quæ licet jucunda & homini liberaliter educato & ingenuo necessaria, tamen ipsa dulcedine illectum animum lædunt & offendunt, & corpus ipsius animi instrumentum deterunt ac imminuunt. Hic enim, ut & in ceteris rebus moderatio & temperamentum adhibendum est.

Cerebro aut sua vis restituenda est, aut, quæ adest, conservanda. Qui proventus excrementorum propria quadam infirmitate succrescit, impediendus, hauriendus. Hic minor erit, si cerebro sua vis erit restituta.

Toti corpori consuletur, reductis ad temperamentum aliquod humoribus & intemperie viscerum aliqua ex parte emendata.

Corpus non videtur frequentibus & validis medicamentis fatigandum: nam & humorum obagitatio fiet, quorum quies, sedatio & silentium pluris sæpe est faciundum. Præterea exhaustis a medicamento spiritibus, major infirmitas conciliabitur.

Sanguis detrahendus non est, nisi aut ejus redundantis signa affuerint, aut

dolor

dolor aliquis vehemens, detrahendi neceſſitatem inducat.

Conſervarum Cephalicarum non calidarum frequens uſus eſto.

Balnea aquarum dulcium conſuluntor.

Contineantur ore quæ ſalivam benigne eliciant.

Errhinis maxima cum cautione eſt utendum.

Fugienda omnia quæ gravem ſpirant odorem, immo quæ ſuavem, nam hinc capitis repletio, hinc gravitas.

Vinum non bibatur niſi aut multo cibo præſumto, aut juſculo præhauſto.

CONSILIUM XLIX.

De Symptomatis Hyſtericis, Hypochondriacis, & Catarrhoicis. Ad Dominum Burgenſem Xantonum Medicum.

NÆ egregie candidus es, hocque temperamentum modeſtiæ tuæ indixiſti, ut quum multa noris, aliqua didiciſſe non pigeat. Leve ingenium quum nil habeat, nil ſibi detrahit. Egregium vero, ingens, & magnarum rerum habens fiduciam, præclaræ indolis edit argumentum, quum etiam in rebus perſpicuis aliorum judicium requirit.

Non quin rem bene norit, ſed ut dubitando ſuum ſtudium, & plura diſcendi occultet deſiderium, & occultando aperiat. Ea tamen res te eo forte non adduxit. Nam partim rei difficultas, partim humanitas, & de ægra merendi deſiderium te ad opem implorandam excitavit: humanitas quidem, quod nil ſit prius 1. in morbis obſtinatis & melancholicis (quorum nomen omen quoddam ſiniſtrum prætendit) quam ea quærere quæ morbi moleſtias elevare, & querelas in iis morbis percrebras demulcere poſſint. Et licet malo ars victa fuerit, morbique diuturnitas eam eluſerit, tamen ab omni remedio temperare maligni & deſperantis hominis eſt. Solaque deſperatio pro omni ſupereſt ſolatio. Non artis vitium eſt ſi morbus incuratus manet, ſed accuſanda morbi pertinacia. Medicus ſe artis tuetur patrocinio: Et quum ad experimentum uſque proceditur, difficultas ſaltem morbi compeſcitur. Quamquam illud Aetii commemorabile. Multi melancholici tum quum curarentur, partem præſidii ab arte perceperunt. Dimiſſa curatione ſunt reſtituti: Natura ante curationem prævalente contra morbos ex medicatione imbecillos redditos. Quæ natura cum curatione affligitur, in quiete reſurgit, & ſuperat morbos aliquantum imminutos.

Nunc ad inſtitutum veniamus.

Non tam de morbo, quam de Symptomatis inquiritur. Symptomata ſunt non ὁμοειδῆ, nec ὁμογενῆ, ſed a diverſis oriunda fontibus. Et quum cauſa ſit fixa, ſymptomaton perpetua fit propagatio. Contra evenit in iis quorum cauſa fugax leviterque preſſa.

Non tam in humorum quantitate quam moleſta qualitate cauſa conſiſtit quam diatheſis quædam fovet. Hæc longarum obſtinatarumque affectionum & omnem Medicorum ſollertiam ſuperantium auctor eſt & alumna. Hæc quum adeſt, non tam de evincendis morbis, quam de nutriendis laboratur. Hujus quidem veſtigia novimus & effectus, ſed ea obtutum oculorum effugit, quin & vix ab animo comprehendi poteſt. Hanc veteres adumbrarunt, hanc proſecuti ſunt, ſed non aſſecuti. De hac apud te plenius dicere, Ma-

giſtrum

gistrum artis docere velle est, & tandem quantum hic operis fiat, pœnitebit.

Symptomata partim sunt Hysterica, partim Hypochondriaca, partim Catarrhoica. Quum ex his quædam sunt propria, plura sunt communia, ut quo sunt referenda, ignoretur. Deliquia animi, vertigines, oppressiones, dolores pectoris pleuritim mentientes, milleque alia tædia, & hypocondriaca sunt, & male euntibus mensibus apparere possunt. Possunt & suppressi seminis esse soboles. Possunt & eam affectionem sequi quæ ab Hippocrate atra bilis in utero dicitur. Quum scilicet in venis uteri reses est sanguis fæculentus, & tabum quoddam quod ab Hippocrate αἱμάλωψ vocatur, nomine ab oculorum affectionibus ad collectionem in utero apte translato; unde observatum est apud nos exstitisse mulieres quarum in utero sanguis atrabilarius colligeretur, quæ perpetuis doloribus sunt divexatæ. Tandem tumor ἀνθρακώδης miraculo ad lumbos erumpens, ut coquerendi, ita dolendi finem attulit. Idem contigit sæpe & Hypochondriacis.

2 Ergo diligenter incumbendum in investigationem primæ & dolorum causæ & foci. Similitudo sæpe peritissimis imponit. Aliter providendum si sit aliquid Hystericum, aliter si Hypochondriacum, aliter si promiscuum. Nam & ista deliquia (idem de ceteris sit judicium) a paucioribus mensibus esse possunt, & a neglecto fundi cultu; possunt & Hypochondriacæ affectionis esse consectaria. Præclarum illud Galen. in illud Hippoc. Lumbis dolentibus cardialgiæ accedentes, signa eruptionis sanguinis puto: Copia (ait Galen.) in venis acervata tenue quoddam serum in ventrem confluens cardialgias parit in os ipsius ascendens: portio autem abundantiæ ad inferiora devergens, lumborum dolores excitat.

Ceterum licet Hypochondriaci de ipso conquerantur ventriculo, id per sympathiam fit viscerum, & Hypochondriorum vicinorum. Et in his chylus non modo aduritur, sed corrumpitur ab externo calore, & propria putredinis specie terrifica symptomata edere consuevit. Recurrere ad solam intemperiem more vulgi, id minus cum Hippocrate cohæret, qui in veteribus reprehendit, quod in morborum causis assignandis, primis qualitatibus nimium tribuissent 3. Nam ea intemperies facile corrigeretur, immo senectus temperamentum adhibens, remedio foret, ut de hemicraniis a causa calida obortis censet Galenus quas ipsa senectute sedari putavit.

Ergo abstrusior causa est & diathesis quæ in humores virulentam vim inducit.

Cur Hypochondriaci dorsum & pectus doleant. Catarrhoica symptomata testatur brachii affectio paralyseos æmula, & destillatio in thoracem dolorem excitans, aut vere pleuriticum, aut pleuritim mentientem. Quamquam quotidie observamus harum partium dolores non tam a distillatione pendere, quam a maligno melancholicoque flatu a visceribus surgente: Testantur dolores omoplatarum Hypochondriacis familiares, & virginibus; quarum faciem fœdus deturpat color, & in his non tam laxare venam quam ventrem convenit, & flatui exitum dare. Immo a flatibus ipsis melancholia flatuosa & nomen & omen invenit. Hanc flatuum copiam & imbecillitas caloris nativi & succi melancholici ζύμωσις inducit: Præsente quadam ipsorum lactium & pylori phlogosi ex Dioclis sententia quam Galen. amplexatur.

Paralyseos rudimenta a capite repetenda. Quamquam plerisq; & Hypochondriacis

driacis & Hystericis tormina diuturniora, in partium quarumdam paralysin terminantur. Id quod Britonibus familiare, ut annotat Hollerius. Et est aliquid simile apud Hippoc.

Destillatio a capite in thoracem si ferina est, si tussiendi inane desiderium, prudenter se gerere oportet. Laudo Galen. præceptum de distillationibus malignis. Non oportet, ait, tamdiu in pulmone moram trahere donec crassescant: nec eas statim expelli necesse est. Nam in pulmone morantes non facile coquuntur & eum lacerant. Si excernantur, cito molestas excitant tusses a quibus caput repletur.

Ut ad rem redeatur, quoniam de Hyster. & Hypochondriacis facta est mentio, antequam de solemni remedio, nempe phlebotomia decernatur, unum præmonere ab re non erit. Placet clarissimo Dureto in consilium vocato, spem salutis in frequenti phlebotomia partim e malleolo, partim e brachio consistere. Parum dissensimus. Ille suppressionis menstruæ, aut evacuationis paucioris rationem habet. Et maxime omnia ad uterum refert. Nos dispositionem Hypocondriacam maxime consideramus. Quæ sæpe aut in Hydropem siccum finitur per μαρασμὸν περιφρυγῆ, aut in Ascitem per caloris naturalis paupertatem, in qua si sæpius sanguis detrahitur, Hydrops accersitur, aut tumor, corporis insufflatio vulgo nuncupata. Hoc ipse videris, & singula momenta consideraris.

De Hypocaustis & sudorificis parum plausibilis ratio esse videtur, quum constet calido & sicco temperamento esse. Quum sitis assidua, intestinorum æstum significet, paullo alienior talium remediorum usus esse videtur. Nec obest quod objicitur, pituitam abundare videri quod sæpe tussiat, & os saliva proliciatur.

Nam ptyalismus non raro dispositionis Hypochondriacæ est παθογνωμονικόν.

Et ut concedam nescio quem succum crudum redundare, partes solidæ sunt siccæ & sudorificis magis exsuccæ redduntur. Itaque paullo frigidior hæc ratio videretur.

Ad hos Canones deliberationis momenta reciderunt.

Cibus mediæ naturæ esto, qualitate humidus, substantia solidus 4.

Ab omnibus flatulentis abstineto.

Vinum lene, maturum multa aqua fractum, & parca manu bibito.

Ter mense purgationi operam dato ex opiata facta cum decoct. Hypochondr. foliis senæ, cassia, & passulis corinthiacis.

Detrahitor sanguis bis terve anno, tum incisa vena brachii tum malleolorum. Idque iis conditionibus quæ superius dictæ sunt.

Admoveantur hirudines ano.

Illinitor regio lumborum unguento rosato Mesuæ frequenter.

Balnea aquæ eglidæ fumo & odore carentis salubritati corporis accommodata judicantor. Decoctum Cephalic. additis ℥ ij. foliorum senæ, & agarico crudo, addendo quartam partem vini albi, ex usu esto. Apte id cum spongia fiet.

Ab Hypocaustis & sudorificis, nisi quæpiam res aliter suaserit, abstinetor,

Hæc forte paullo fusius disputata sunt, quam deceat apud artis & peritum & medendi magistrum. Sed quoniam significasti te tantopere cupere ut nos

una

una communicaremus, occasionem urgere volui. Hanc non tam casus; quam ratio & consilium videtur attulisse. Puduit longa scriptione tuo otio abuti. Sed hoc laboris lubens suscepi in eo præsertim quod tibi voluptati fore credidi, si qua ulla in re de te mereri possem, tuum desiderium novo officio facile lenirem. Vale. 24. Augusti Anno 1582.

ANNOTATIONES.

1. *Mirum est quod melancholici perpetuo conquerantur, & medicamenta sæpe appetant. Præclarus est locus cap. ultimo 7. Ethic.* οἱ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν, ἀεὶ δέονται ἰατρείας· καὶ γὰρ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ διὰ τὴν κρᾶσιν, καὶ ἀεὶ ἐν ὀρέξει σφοδρᾷ εἰσίν. *Melancholici motus habent vehementes & frequentes. Ideo Arist. cap. ultimo lib. de Divin. ex insomniis, melancholicos futura præsentire dicit: Melancholici, ait Aristoteles, ob animi impetum vehementiorem, ut eminus jaculantes collimant, & quod facile ac cito animum mutant, id quod est consequens cernunt. Tamen paullo ante dixerat homines plebejos futura prænoscere sæpius, quod eorum mens minus sit referta curis. Si hoc verum est, melancholici minus sunt idonei ad præsagiendum. Animum enim distractum & curis plenum habent. Cicero. 1. de Divinatione locum Aristot. superiorem sugillat: Animi enim integri, ait, non vitiosi corporis est divinatio. Ideo in animis hominum qui valetudinis vitio furiunt, nil divinum, nil præsagiens esse ait. Ceterum* μελαγχολίαν *furorem vocat.*

2. *Et non item pridem quum uxor Comitis de Chaulne, diu brachium doluisset, nec dolor remediis remisisset, tandem obortus est tumor in summo humero anthracodes, dolorificus maxime. Hic suppuravit. A suppurato magna levatio. Dolores autem in melancholicis vagi sunt, nec quiescunt sæpe donec se ipsi collegerint, &* συστροφήν *aliquam fecerint. Qui quum* συστροφὴν *fecerint, tum in suppuratum est incumbendum nisi aliqua aliaratio ratio dissuadeat.*

3. *Avicenn. scripsit caput de iis quibus dolor & angustia stomachi accidit quum comedunt, & quum distribuitur alimentum, cessat.*

4. *Oportet melancolicos bene comedere ut si fieri possit sibi* εὐσαρκίαν *concilient. Tum enim bene habent quum impinguantur. Et apud Hippocrat. Initio Æstatis plurimum comedendum est ut faciamus idem quod arbores quæ ad futuros æstus facilius ferendos sibi umbram ex pampinis & foliis comparant. Idem homines sibi debent comparare. Locus est præclarus. lib. 2. aut 3. de Diæta.*

CONSILIUM L.

De Elephantiasi.

ARvernus quidam a nonnullis elephanticus judicabatur. Ideo de eo a societate humana segregando cogitabant. Credo odio quodam litium fomite, & seminario id totum exarsisse. Et occulti odii privatarumque inimicitiarum magna exstiterunt argumenta. Ad forum res delata. Primum apud patrios judices: deinde ad Senatum Parisiensem negotium est devolutum. Statuit ut Medici & Chirurgi judicarent. Illi initia quædam elephanti retulerunt. A venis sub lingua paullum tumentibus & supercilio rariore argumentum desumserunt. Ad alios res relata. Illi aliter omnino judicarunt, vacuum omnino & extra suspicionem retulerunt. Id paullo Senatui alienius visum est, præsertim

quum

quum alii in alia & omnino contraria irent. Denuo decrevit ut omnes una convenirent, & inſpecto homine communicarent. Sic aut diſſiderent, aut rem omnino componerent. Decreto obtemperatur. Siſtit ſe homo, nudus exploratur. Nil percipitur quod vel tantillam fidem faciat tam diri morbi. Prioris & durioris ſententiæ viros pudebat retractare ſententiam. Rebus diligenter ſubductis relatum eſt nulla ſigna exſiſtentis mali apparere, nilque eſſe omnino propter quod humana ſocietate privari debeat.

Rogat Senatus, ut ſelecti viri judicent, num Socrates ſit elephanticus. Eſt enim Artificis abſolute reſpondere, vel elephanticum eſse, vel non eſſe. Ratio non eſt reddenda, niſi ſit neceſse, nec reddenda niſi apud peritos artis qui rerum momenta æſtimare poſsunt. Sed hic nec præcipitanter timidos eſse oportet, nec temere ſecuros. Ex æquo quippe & bono res eſt æſtimanda, ut ne nimia facilitate res extenuetur & elevetur, vel præjudicata opinione aliter ac eſt judicetur. Subolfacio enim accuſatores objicere patrem illius ante annos 40. elephanticum interiiſſe. Immo, ejus ſororem de morbo ſuſpectam eſse. De patre nil conſtat. Et cavendum ne ſit hoc præjudicium. Si enim ita rem eſse animo concipimus, eum jam forte elephanticum judicamus antequam ita ſit: aut leviuſcula ſigna, pro magnis & ponderoſis (ut ſic loquar) penſitamus. At in judicio ferendo videndum ne quid tale committatur. Quod pater dicatur fuiſse elephanticus, id quidem ad cautionem majorem valet, non ad certum præjudicium. Ad cautionem quidem majorem, ut nil negligatur, immo ne leviſſima quidem indicia & argumenta. Vel, ut ſerio magis dicatur, nil curemus quid ante, nec quid poſt, ſed omnino ad hanc hypotheſin veniatur: An hic qui nobis ſiſtitur Socrates, ſit elephanticus, quoniam de eo ſegregando diſceptatur. Hoc uno judicio tota hominis fortuna diſceptat.

Ceterum forte aliter ſe gerere oportet medice agendo, aliter ex æquo & bono. Nam ſunt ſigna Medica, & hæc altioris ſunt contemplationis. Alia ſunt ſigna vulgaria, ut quæ ſub obtutum oculorum cadunt. Si medice, ideſt paullo ſeverius agatur, quoniam antequam ſigna foris edantur, intus confirmatum & perfectum malum a Medicis credatur, poteſt elephanticus ita judicari nullis ſignis foras eminentibus. Maxime vero ſemen mali fovetur ac ſerpit intus, ſi a patre elephantico quis oriatur. Morbi enim quidam jure hereditatis ad poſteros derivantur, maxime vero elephas, & qui morbi partes ſolidas, quarum vis natura eſse dicitur, occupare ſolent. Semini enim neſcio quæ vis impreſsa eſt, quæ ut valet ad ſpeciem, ita latenter morboſam diatheſin devehit & transfundit. Eaque vis inſita eſt tamquam tradux, ut ex macrocephalis macrocephali generentur. Et ita luſtrare oportet inteſtinas partes.

Contra ſi ex æquo & bono res æſtimetur, relicto paullo exactiore internarum partium examine, ad ſigna externa tam univoca quam æquivoca deveniendum, ut per hæc tamquam manifeſta ad rei notitiam delabamur. Quamquam id nequit fieri quin & internæ partes explorentur. Nam difficilis reſpiratio, fœdus & gravis anhelitus, ſitis, urinæ confuſæ, pulſus tardior, excrementorum fœtor, multaque alia, internarum ſedium affectionem teſtantur. Ceterum ſigna univoca & æquivoca, & apud Cauliacum, & Hollerium cap. de elephanto, ediſſeruntur. Nec hic omnia tractare conſilium eſt. Sed ad auctores, ſi quando ſerio de morbo laboratur, eſt recurrendum. Inter ceteros & elegan-

eleganter, & plene ex Aretæo Gorræus edisseruit. Nunc cursim tantum & raptim, & ἀμεθόδως dicendum.

Elephas est extuberatio totius corporis inæqualis cum fœdo colore & characteris mutatione, non quod statim appareat. Nec enim prius intumescit, quam longius progressa sit corruptio.

Extuberatio in tumore est, tumor in pustula, pustulæ materia succus melanchol. bilis torrida, acida & salsa pituita.

Color varius est pro temperamento. Aliquando est roseus & phœniceus & rutilus qualis anagallidi alteri, & anemones flori, Unde ab Hippocrate dicunt vocari φοινίκινον νῦσον.

Videndum an sit vitio nutritionis, an assimilationis, an in defectione consistat. An sit primæ coctionis, an ultimæ, an mediæ, & id breviter.

Galen. ait, in tota animalis mole privatio actionis in crudis succis consistit, functio tamquam deficiens in semicoctis, prava vero in vitiosis succis. Ex vitiosis succis erysipelata, gangrenæ, cancri nascuntur. In nutriendi actione privatio actionis in atrophia est. Deficiens in gracilitate morbosa præsertim, vitiosa in leucis & elephantiasi cernitur. Tamen si leuci & elephantiasis sunt symptomata facultatis nequeuntis sibi familiare alimentum convertere, eatenus facultatis alteratricis deficientis esse videatur. Verum quia idoneam qualitatem non adipiscitur alimentum, idque propter malum partis habitum, leuce & elephas depravatæ facultatis symptomata credentur. Et si facultas deficit, ex eventu tantum deficit, ut patet ex 6. Epid. explicat Galen. cur qui abundent acri calore carnes habeant frigidas, licet venæ turgeant. Malunt enim partes suo genio & alimento fraudari, quam talem sanguinem & succum capessere. Quod postea explicabimus. Jam duæ aut tres quæstiones sunt explicatæ. Nunc an sit vitium tertiæ, an 2. coctionis. Si vitium in visceribus ipsis latuit, cujus ratione succus & sanguis pravæ qualitatis est particeps, optimo jure ad secundam coctionem referetur. Et quum tertia coctio secundam non corrigat, nil perinde est si dicatur esse elephas, aut secundæ, aut tertiæ coctionis. Quamquam ipsius habitus morbus esse dicitur, & capillares venæ vitium contraxerunt. Quod verum est ad perfectionem elephantis. Id quod nos abunde diximus in margine capitis de elephanto apud Aetium. Ibi enim repudiavimus opinionem eorum, qui tam frequenter sanguinem elephanticis demunt. Errant enim, ut illo loci fusius est disputatum. Accedit quod natura quam longissime potest amandat hoc virus. Ideo in capillares venas.

Quamquam foris in quibusdam tumores etiam adspectu horrendi apparent, quorum origo aut ab internis non est, si autem fuerit, contracta quadam mala diathesi in habitu ipso, talia in cute vitio vernaculo ipsius cutis erumpunt & efflorescunt. Ideo Hippocrates, ut multis locis annotavimus, ea quæ in cutem erumpunt, alias ut morbos considerat vitio cutis orientes, alias ut exanthemata, & τὰ τῶν ἐντέρων βλαστήματα. Et tunc ipsius tertiæ coctionis & habitus morbus esse perhibetur.

Sed hæc difficilioris sunt inquisitionis & contemplationis, magnumque judicium requiritur ut distinguere possis an a partibus internis repetendum malum, an vero totum id quicquid est ipsi habitui ejusque labi acceptum referendum.

Multa

Multa ſunt promiſſa, plura dici poſſunt. Tamen ſine recto ordine quædam inculcabimus, Primum illud tenendum.

Elephas eſt extuberatio totius corporis inæqualis cum fœdo colore characteris mutatione, non quod ſtatim appareat. Nec enim prius intumeſcit, quam longius elephas progreſſus fuerit & corruptio. Eſſentia hujus extuberationis conſiſtit in tumore contra naturam. Tumor in puſtula. Puſtulæ cauſa materialis ſuccus melancholicus, bilis retorrida, pituita ſalſa. Cauſa univerſa eſt corruptio partium ſolidarium & aſſimilationis. Aſſimilatio corrumpitur Hippocrates quum quod ingeritur ſuperat, novam formam inducit, deſtruit priorem. Quod ingeritur ſuperat, non ſuperatur, generatione, contagione & alterius morbi ſucceſſione. Et his modis fit elephas. Generatio autem aut eſt primigenia, aut non. Primigenia quum ſequitur naturam ſuſcipientis & efficientis cauſæ. His quidem ſuperioribus paullo verbis οὐσία καὶ ὕπαρξις τοῦ ἐλεφαντος conſiſtit, quæ ex lib. Hippocratis de alimento ducuntur, & quæ paullo amplius ſunt explicanda. Textus autem Hipp. eſt ejuſmodi, cujus tanta eſt & elegantia, & vis & auctoritas ut ceteris ſit præferendus:

Aſſimilat pro viribus natura, quum id quod ſuperingeritur ſuperat quidem, & illud quod prius ideſt prævalet, ideſt, alimentum dum patitur agit quidem, ſed tandem ſuperatur ab eo quod prius erat, ideſt a corpore & ejus forma. Ut lactuca conſideratur & agens & patiens. Agens dum coquitur tantum & ipſa refrigerat: ſed quum jam cocta eſt proxime aſſimilanda & calorem naturalem auctura vinci dicitur, & revera vincitur.

At adulterinum eſt alimentum tribus modis. Primo modo dum coquitur tantum alimentum, & ratione ſuarum qualitatum primarum afficit, ut lactuca, de quo priore modo paullo ante dictum eſt. Aut quum pravum eſt ipſum alimentum pravique ſucci, coquitur & nutrit, ſed poſtquam nutrierit, habitum ipſius corporis pervertit. Tertio, quum occulta & maligna qualitate agit. Nam totius ſubſtantiæ proprietate nocet. Ita tamen conſiderandum eſt, ut & tempus, & quantitas ſpectetur. Tempus, ut multo, vel pauco agat tempore. Quantitas, ut ea ſit ſufficiens ad evertendum; Quod pauca tandem ſuperetur, & a natura vincatur. Textus Græcus eſt is, ἀμαυροῖ δὲ ἑκατέρας, ſuppl. τροφὰς ἐν χρόνῳ καὶ μετὰ χρόνον ἡ τροφὴ ἔξωθεν συνεχὴς ἐπεισκριθεῖσα, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον στερεμνίων πᾶσι τοῖσι μέλεσι διαπλακεῖσα, καὶ τὴν μὲν ἰδίην ἰδέην ἐξεβλάστησε, τὴν δὲ προτέρην, ἔστιν ὅτε καὶ τὰς προτέρας ἐξημαύρωσε, ita Latine verti poteſt:

Evertit autem & deſtruit utrumque alimentum (quamquam in Græco eſt ἀμαυροῖ ἑκατέρας, ſuppl. τροφὰς, & non video, cur bene dicamus, tertia iſta ſpecies alimenti tota qualitate pugnans, evertit alias ſpecies alimenti, melius dicetur: (Obſcurat alias ſpecies) & in tempore, & poſt tempus, id alimentum quod continenter foris ſuperingeretur, firmiterque per multum tempus omnibus corporis partibus applicatum fuerit, & propriam quidem formam produxit, vel producere potuit, priorem autem, vel priores deſtruxit ac abolevit. Hoc enim loco, poſtquam ſuperius diſputarat de incommodis ex alimento ob manifeſtam qualitatem, agit de eo alimento quod propter vim quamdam occultam & vix explicabilem lædit, & ita in nos agit, ut novam quamdam formam inducat, priorem autem aboleat & perimat. Nec enim aliter ſuæ formæ proprietatem quæ antecedenti & priori formæ contraria eſt omnino, induceret,

quam

quam poſtquam aliam & meliorem & innatam corrupit ac peremit. Plura de iſta metamorphoſi, & viribus extranei & deleterii alimenti legas in Commentario ad iſtum locum breviter & docte ſcripto. Ceterum, externum dicitur alimentum, ſive foris adhibeatur, ſeu genitivo & naturali quodam partium & viſcerum vitio & tabo in nobis generetur & accumuletur. In nobis enim gigni ſolet humor qui nonnumquam venenatorum animalium virus ſua malignitate æquat. Et iſte locus ex Hippocrate citatus adumbrat & delineat vitioſum illud alimentum cujus vi in elephanticis tam horrenda excitantur ſymptomata, & dira monſtroſaq; quædam forma inducitur, oppreſſa ac peremta priore forma.

Plura habebam in animo quæ ſcriberem, ſed retuſus ſtilus meus tempeſtate bellorum quievit. Tantum adverſaria quædam hic adſcribam ſuper eadem quæſtione mota de probandis iis quos judex temerario judicio pro elephanticis judicarat. Erant autem Aruerni.

Signa univoca 6

1. Rotunditas oculorum & aurium. 2. Supercilii depilatio & extuberatio 3. Narium foras extuberantia & contorſio, & interioris partis anguſtia. 4. Labiorum deformitas. 5. Vox rauca. 6. Fœtor halitus & corporis.

8. Alia ex aliorum opin.

1. Ab Elephanticis natum eſſe. 2. Conſuetudo cum elephanticis. 3. Suppreſſio conſuetarum excretionum. 4. Uſus ciborum pravorum, vini præſertim. 5. Vita ærumnoſa in metu & mærore. 6. Extuberationes corporis, ſed præſertim faciei. 7. Aures acuminatæ. Naſus ſimus. Labia craſſa. Aſpectus horridus. 8. Color faciei ex rubore livens, vox rauca, oculi rotundi.

1. Extuberatio in extremis partibus. 2. Color ut in morphæa ut tenebroſus. 3. Defluvium capillorum & tenuium regeneratio. 4. Muſculorum quorumdam extenuatio ut pollicis & trapezitæ unde fiunt alati. 5. Stupor aut ſenſus amiſſio in extremis partibus ſiccatis & induratis. 6. Scabies, impetigo, gutta roſacea. 7. Extuberationes ſub lingua 8: unctuoſa cutis aqua adſperſa 9. Cutis criſpitudo inſtar anſeris implumis. 10. Sanguis thromboſus. 11. Senſus punctionis in cute. 12. Raro febricitant. Cauti ſunt. Alia petuntur a ſomno & urinis. Agnoſcuntur autem inter cetera. Diſpoſitio, actus. Diſpoſitio ex cauſis antecedentibus. Actus triplex, initium, incrementum, vigor. Principium, quum malum latet intus & ſigna minora foris exſtant. Crementum, quum ſe in externis prodit. Vigor, quum partes ulcerantur. Declinatio, quum partes corruptæ cadunt.

At vero tanti ſunt ſigna hujuſmodi, ut iis quaſi manibus ducamur ad latentes morbos, quæ quum ita ſe habeant, quæri merito nunc poteſt: An ut in aliis morbis ſi cui convaleſcendum omnia bona ſigna adeſſe oportet, ſi moriundum, unum malum ſufficit. Ita in judicio elephanticorum unum univocum ſatis ſit ad condemnandum, ad abſolvendum omnia univoca abeſſe conveniat. Nam judicium facit Galenus, & per τὰ συμβεβηκότα, & per τὰ ἀσυμβεβηκότα, ut hæc non adſunt aut illa, ergo, nequaquam id faciendum, alioqui non differt judicium Medici & vulgi quod in alienis miſeriis procax eſt.

Hippocrates morbos diſtinguit ex ſexu, ex ætate. Ætate, ante 14. annum leuce, ſeu lepra alba & cancer non affligit, niſi ſit congenitus affectus, ac ſi dicat, ſe prodit non merito ætatis, ſed alia ratione, hic morbus ætate nil impediente ſe prodit: A 14. ad 42. omnes morbi ſe produnt, ait Hippoc. a 42. ad 63. (Annus autem 42. notat annum climactericum 2.) ſtrumæ non adſunt.

At

At ſi quid elephanticum foret, & in matre & in filiis ſe prodidiſſet quum mater agat annum 63.

Quod ad ſexum attinet Hippocrates ait mulieres non laborare podagra. Seneca addit defluvium capillorum quo mulieres non laborant. (id tamen apud Hippocratem non legitur) quo fit ut miremur in hac muliere naturalem φαλάκρωσιν καὶ μίλφωσιν. Tamen Ariſtot. ait mulieres non fieri vitiliginoſas, & ob menſtrua, & cutis denſitatem, tamen his omnibus morbis laborant mulieres non quod mulierum natura mutata, ſed vita.

Filii hujus mulieris ſunt depiles ab ipſo ortu; in quo duo notanda. Prius, quod iſta depilatio eſt morbus particularis, non abſceſſus, juxta Hippocr. ſub finem 2. Prorrh. ut pityriaſis eſt aliquando vitium particulare capitis, intactis aliis partibus. Et id vitium transfuſum eſt in mares maxime, quia mares matrizant ratione Galen. Semen feminæ initio vincitur a maſculo, ſed adſciſcit menſtruum ut fortius ſe reddat contra maſculinum ſemen. An major pars ſeminis a capite unde fabulæ de Minerva.

Inter filios ſuſceptos de elephante, tamen non damnatos unus eſt vietus, deformis, & huic detractus erat teſticulus. Legatur locus in Eunucho, de ipſo Eunucho, ille vetus, veternoſus, vietus, ſenex. Et Donatus pulchre in Commentario. Eidem filio teter anhelitus, ſed a male conformato erat.

Quoniam autem fit maxime mentio de ſignis in facie, quæ ſigna ſunt prærogativa in elephante, bella eſt quæſtio apud Gordonium de quodam elephantico, cui facies naturaliter erat affecta. Rationem reddit auctor cur ita contingere potuerit.

Familia eſt in qua pubes eſt depilis. Scytharum valet exemplum, quia ars naturam facit.

Quod attinet ad criſpitudinem & depilationem quod pro criſpo glabrum ſumitur (quia pili regeniti non ſunt pili veri, ſed anſerini) locus eſt apud Terentium de facie cadaveroſa, in Hecyra.

Forte mater habuit a propagine aliquid elephanticum, ſed id in ea bonitate naturæ domitum aut exſtinctum eſt, & intemperies per traducem propagata ſopita eſt.

Mirum quod omnes filii matrizantes ſunt depiles, uno excepto, & filii filiorum depilium, & filiæ ſunt piloſæ.

Forte habitus ipſe fuit in muliere matre & filiis validus (qui natura tamen per Galen. eſt imbecillior partibus internis) & vicit malignitatem ut ſe non prodiderit. Unde Avicennas facit morbos habitus. Cacochymia deſtruit εὐεξίαν & καχεξία εὐχυμίαν.

Hæc adverſaria ἀτάκτως fere adſcribere non piguit, quod aliquando ea uſui eſſe poſſint ſi forte quæſtio & examen moveatur de elephante. Sic erit hic liber ut bonus promus condus deſiderio aliquando ſatisfacturus. Lutetiæ 21. Auguſt. 1596.

ANNOTATIONES.

1. *Ad Elephantiaſin curandam quidam malo & inhumano exemplo balneum ſanguinis humani præſcripſerunt. Sed hoc tam horrendum & impium inventum cum ipſis inventoribus exſtinctum eſt. Ita enim apud humanos homines (ut ſic dicam,)* Miſerum auxilium, tolerabile miſerius malum fecit.

Lib. 7. cap. 19. *Quoniam diximus obiter de anno Climacterico, unum & addam. Climactericus a Plinio annus ſcanſilis dicitur, ab aliis gradarius. Rara ajunt (ait Plinius) longiora eſſe tempora quia momentis horarum inſignibus lunæ ac dierum ſeptem atque novem ingens turba naſcatur, ſcanſili annorum lege occidua quam climacterem vocant. Annus ſexageſimus tertius periculoſiſſimus, quoniam uterque numerus ſeptem & novem, qui decretorii & malefici dicuntur, & ad ſuccidendam vitam pollentes, in unum quaſi confluunt ſepties novem, & novies ſeptem faciunt ſexaginta tres: & gradarius ſcanſiliſque dicitur, quod a ſeptimo incipiens, vitam hominis quaſi per gradus quoſdam agat & dirigat. Unde apud Hippoc. adumbratur ea vis & potentia dierum quadragenariorum: Ita Hippoc.* Mors etiam per fatum, μοῖραν Græcis, forte deſignata, ut noſcant omnes, quod omnia exſiſtentia quæ naturam ex iiſdem habent tranſmutationes per tempora venientia habeant. Anno finiente, multi morbi, multæ ſanitates, juxta temporis rationem ad menſes. Septenariis autem annorum quum multa alia inſignia corporibus fiunt, tum dentes pueris excidunt & renaſcuntur.

Et alio libro, ex multis conjectare licet vitam hominis ſeptem dierum eſſe. Id quod multis poſtea rationibus illuſtravit.

Denique tota Hippoc. doctrina, nil aliud ſonat quam dies pares, impares, menſes, annos, & vim Climacterici anni, ut paullo ante notavimus ex libro Coacarum animadverſionum.

CONSILIUM LI.

De inteſtini ulcere & hæmorrhoidibus. Pro Comite quodam Anglo.

Morbus qui non ita pridem illuſtriſſimo Comiti moleſtus eſſe conſuevit, & mali moris, & difficilis curationis nobis eſſe videtur. Ac mali moris, quoniam ulcus eſt quod altius egit, ac dyſenterico modo depaſtum eſt, a margine inteſtini non longe diſtans, & ab acri & ſalſuginoſo humore ſucci melancholici naturam æmulante, natum. Fovetur perennitate affluxus illius humoris qui exulcerando & exaſperando ipſi parti qua tranſit, moleſtus eſſe ſolet. Teſtatur menſtrua hæmorrhoidon excretio, quæ & cauſa mala eſt, & nova irrigatione novam irritationem affert. Vel credibile eſt ſucceſſiſſe ſuppuratæ hæmorrhoidi. Hujus rei fidem facit & fluxus, & dolor hæmorrhoidon qui ſævo cum cruciatu illuſtriſſ. Dominum afflixit. Hic plenitudinem & cacochymiam auctorem agnoſcit, ſed hanc potius. Difficilis curationis, non omnino deſperatæ eſſe videtur, ſi dominus & vitæ legem ſervarit, & conſilio conſulentium ſanitati paruerit. At id facit diuturnitas mali quæ naturam partis fatigavit; ejuſdem etiam pertinacia, & quod eo proceſſit, ut depaſcendi aſſiduitate jam & caro inteſtinorum abradatur, & tunica ipſa atteratur. Ut enim naſcens malum facile opprimi potuit, ſic inveteratum magis invaleſcit ac roboratur. His artificialibus conjecturis, non certis omnino rationibus, rem licuit æſtimare. Defuit enim Medici tamquam legitimi artificis narratio & deſcriptio, quæ certiorem de re fidem feciſſet, & quaſi digito demonſtraſſet. Omnino enim a narranti ore dependendum fuit, & ejus quem non ars rei gnarum & diſceptatorem, ſed aſſidua, dumtaxat penes ægrum diligentia & obſequium narratorem reddiderit.

Hæc

Hæc ſunt inſtituta.

Corpus purgetur caſſia ſine ſaccharo, & cap. cum ſyrupo violato. Clyſteres ex decocto nervalium herbarum cum capite vervecino addita caſſia. Alias anodyni ex decocto caricarum, ſeminis pſyllii, plantag. cum vitellis ovorum. Abſtineat vino. Utatur decocto radicis chinæ. Detrahatur ſanguis ſingulis fere menſibus. Lac aſinæ in uſu eſto. Hordeata & balnea. Et eo tempore intromittentur balani ex metallicis, exceptis mucore ſeminis pſyllii cum pauco opio. Pyrotica utrique brachio. Potiones vulnerariæ & diureticæ. Injectiones ex plantag. veronica, ſolatro, centaurio minore, conſolida minore, hordeo & ſimilibus quæ leviter detergent & retundent ſucci melancholici malignitatem.

Illinantur turundæ lenes & molles ex linimento conflato & unguento diapompholig. acto in mortariocum ol. nenuph. & violato addendo ſpodii, Karabes, utriuſque corallii ſubtiliter pulverizati, & ſupra marmor ducti ſufficientem quantitatem.

Addetur huic unguento aliquid philonii romani prout neceſſitas requiret. Die 15. Junii anno 1583.

CONSILIUM LII.

De Sanguinis ſputo.

GODONIUS ad tabem propendebat, cruentum expectorabat, ut peſſimo loco res ejus conſtitutæ viderentur 1. Quando autem ſalus promitti non poterat, dulcedo tamen aliqua vitæ calamitoſæ nonnulla poterat. In eum finem hæc quæ ſequuntur inſtituta ſunt: Dandum dilutum rhu. cum decocto ſcabio. ung. caball. paſſul & glycy. diſſoluto ſyrupo de ungul. caball. & violato; In uſu ſit conſerva roſarum & de ungul. caball.

Operiatur thorax hapſo imbuto ol. viol. & de Keiri.

℞ *Pulv. pulmo. vulp. præparati.* ℈ *iiij. diatrag. frig. & ſacch. penidiati an.* ℥ *ij. ſaccha. roſ.* ℥ *iij. utatur ſæpe.*

Paretur ſyrupus ex ſucco ungul. caballinæ, bipin. bugloſ. plantag. portul. madeat in eo nodulus gummi tragacanthi cum ℥ſ. ſeminis papav. albi. & cum infuſione roſarum ſiccarum in aq. roſarum. Hora ſomni utatur cremore hordei loco cœnæ, cum ſemine papaveris albi.

Applicabuntur pyrotica utrique brachio.

Balneum ex uſu foret, ſed metu ruptionis ſubitæ vomicarum, in aliud tempus differendum.

ANNOTATIO.

1. *Pauca quædam annotare nobis conſilium eſt. Ea enim de catarrho materia & fructuoſa eſt, & quum alioqui vulgaris ſit, oppido pauci in ea verſati ſunt. Mirabar quid eſſet cur fluxionibus opportuni, ita morbis incertas periodos habentibus impediantur. Unde febres quintanæ & ſeptimanæ, quarum Hipp. meminit, tabeſcentium fere ſunt. Eſt enim materia longe a vaſis ſemota quæ id febrium genus concitat. Si enim ea vaſa occuparet quæ aliarum febrium materia, non his intervallis febres iſtæ reduces forent.* Hippoc. part. 7. & 9. ſect.

Tria vero ſunt quæ animadvertenda duximus. Primum eſt, quod Galenus annotavit in Epid. de filia Euryanactidis quæ fluxionibus acrioribus in febre uit opportuna. Huic deſtillationes acres, tenues, multæ, parvæ, tuſſis, & 2. lib. 1. Epid.

nil coctum excrevit. Febris videbatur remittere , & tamen vera & salutaris remissio non erat. Die decimo nono interiit. Galenus unum notandum scripsit, & quod ad alios talibus fluxionibus abnoxios potest transferri: Nil est, *inquit*, cur in hac ægra de diebus decretoriis quæramus. Illi enim nullum ordinem habuerunt, quandoquidem destillatio a capite mortem attulerit, & tabes innata. *Hippocrates enim in fine historiæ adjecit*, ἦν δὲ συγγενικὸν φθινῶδες. *Et 4. in Epid. in uxore Meandri Cæci, in qua dierum criticorum observatio facta non est. Quid tum? a capite fluxio fuit, Cur propterea dies non observat. Nam & Hippocrates in ulceribus tibiarum observat dies criticos.*

Quæstio hæc moveri potest. An propterea dierum criticorum confusio quædam fuerit & ordinis perturbatio, ἀταξίαν *possis dicere, quod destillatio a capite ferina & coctionis incapax mortem intentarit? Præclarum hoc, nec sicco pede prætereundum.*

Com. ad part. 18 sect. 3. lib. 6. Epid. Vide part. 12. sect. 1. lib. 1. Epid.

Secundum quod nota dignum nobis videtur est illud quod Galenus scripsit. Destillationes a capite in pulmonem malignas crede si tenues & corrodentes fuerint, has enim nec in pulmone tamdiu morari convenit donec crassescant, ut alias fluxiones par est, quæ sunt quidem tenues, sed non corrodentes, nec æquum est statim eas excerni. Intus enim morantes nec facile concoquuntur, & viscus ipsum lacerare deprehenduntur. Si excernantur autem, tusses violentas commovent, ob quas caput repletur, ipsumque rursus materias in pulmonem depellit, metusque est ne ob tussim vehementem vas aliquod rumpatur. Quæ tussis iis accidit qui humores tenues & aqueæ substantiæ difficulter ex pulmone rejiciunt. Ascendunt enim isti humores a spiritu per tussim emisso sublati. Quod si tenues & aquei sint, disperguntur, & contra ipsius spiritus motum prius delabuntur, quam totam asperam arteriam egrediantur. *Et hic locus est notandus, & multi eum verissimum magno suo detrimento experiuntur.*

Tertium est de febre & macie quæ tenues fluxiones consequitur. Id Galenus abunde explicavit dum extenuationem corporis sequi ait ex calidis destillationibus. Et tunc Medici non reformidant phlebotomiam. Mirum autem sit cur quum destillatio ferina & calida a capite labitur, febrem primo quoque tempore promoveat. Est enim calor quidam fundens & liquefaciens qui quum alias in aliis partibus sit, maxime in capite est. Non quod forte non sit ea acris & calida distillatio quæ febrem accersat, sed est febris non ita apparens, et sepulta quæ id faciat, idest, quæ distillationem moveat. Sed hanc totam quæstionem de fluxionibus in lib. 2. Epid. meorum diremimus.

Quæstioni huic ultimæ annectendum est et illud præclarum Hippocratis præceptum. Quum enim a fluxionibus extenuatum est corpus, prima cura esse debet ut corpus pinguescat. Pinguedo enim illa et εὐσαρκία, *declarat fractam esse vim fluxionum istarum acrium et calorem contra naturam superatum. Præceptum quidem Hippo. est de iis quibus aspera arteria exulcerata est, et valde tussierunt:* Hos, *inquit*, quam maxime reficere oportet ut quam crassissimi fiant. *Et tamen Hæmoptoici fiunt. Quum alioqui magna Medicorum pars hæmoptoicis inediam præscribat. Sed horum duo sunt genera. Nam si præ copia sanguinis hæmoptoicus fiat, de cibo demendum est; si ob sanguinis acrimoniam et malam qualitatem, multi benigni alimenti usu acrimonia sanguinis temperabitur.*

FINIS.

GUILLIELMI BALLONII, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

CONSILIORUM MEDICINALIUM, LIBER III. ET POSTREMUS.

ITEM,

PARADIGMATA ET HISTORIÆ

morborum ob raritatem obſervatione digniſſimæ, quarum lectio non minus rei ipſius gravitate & admiratione, quam utilitatis ubertate eſt ad medendum & præſentiendum profutura.

OMNIA STUDIO ET OPERA

M. JACOBI THEVART

D. Medici Pariſienſis digeſta, & multis hinc illinc obſervationibus, ad obſcuriorum locorum intelligentiam, illuſtrata.

Ραθυμίας ἀπέχεσθαι, καὶ τὰ νοῦ ἀσκεῖν
Η μὲν γὰρ ἄσκησις πάντων ἐςι κρηπίς.

VENETIIS,
APUD ANGELUM JEREMIAM,
Via Mercatoria ſub ſigno Minervæ.

MDCCXXXV.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

APPROBATIO.

EGO ſubſignatus Doctor Medicus & Decanus ſaluberrimæ Facultatis Medicinæ Pariſienſis, teſtor Conſilia hæc Medica & paradigmata a Magiſtro GUILLIELMO DE BAILLOU Doctore Medico Pariſienſi & Decano celeberrimo, erudita oratione & ſummo judicio conſcripta, atque a M. JACOBO THEVART, Collega doctiſſimo digeſta, & obſervationibus aucta digna eſſe quæ typis mandentur. Datum Pariſiis Calendis Octobris Anno poſt Chriſtum natum milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo octavo.

PERREAU DECANUS.

AD CANDIDUM LECTOREM.

Nil opus Auctoris laudare volumina noſtri,
Hoc opus auctorem laudat, hic auctor opus.

J. THEVART, D. M. P.

GUIL-

GUILLIELMI BALLONII, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, CONSILIORUM MEDICINALIUM.

LIBER TERTIUS.

CONSILIUM PRIMUM.

De Capitis dolore, & Vertigine.

NGLUS annos natus 46. dolore capitis periodico jampridem laborabat, alias hemicrania eſt, alias cephalalgia, & hæc frequentior: Ita morbus diu afflixit, ut inveteraverit ac confirmatus ſit: quærit a nobis ut dolorem malumque leniamus, quandoquidem radicitus evellere potis non eſt, nec quiſquam ullo remedio ſublatum iri credit, niſi forte ætas ipſa remedium fuerit. Bilioſus enim valde eſt, & æſtuantia habet viſcera, unde evenire poteſt ut ſucceſſu temporis bilis defervescat, & non ita acris generetur. Ita enim Hipp. morbos σωντρόφυς in ſenecta defituros credidit. Id quod Gal. de affectionibus calidis intellexit. *Gal.com. in part.6. ſect.5.lib. 6. Epid.*

Antequam autem capita perſtringamus quibus nos opitulari poſſe tam pertinaci & rebelli dolori credidimus, nonnihil de capitis affectionibus paullo generalius præfabimur. Duo autem, aut tria perſtringemus, quorum unum ab inſtituto paullo erit alienius, ſed tamen quaſi ex eventu tractandum occurrit. *Partium principum affectiones etiam le-*

Primum eſt, quanti ſit momenti affectio capitis etiam levis, ſi ſpectetur pars laborans non cauſa doloris efficiens.

ves non sunt negligenda.

Secundum, an facultatis animalis consideratio sit in morbis necessaria, & quatenus.

Pro tertio, quoniam Galenus in morborum acutorum vigore tanti facit facultatem animalem, id quod tamen nonnullis parum probabile videtur, videndum quatenus id verum esse possit, nam mentionem sumus facturi de quadam Galeni auctoritate ex qua constare potest gravitatem affectionum æstimandam esse, alias ex dignitate & principatu partis, alias ex magnitudine causarum morbum efficientium. Ut si quod symptoma ἐπιγενόμενον contingat per augmentum causæ morbificæ, illud augmentum consideremus alias ex humorum vi & magnitudine, alias ex natura & conditione partis laborantis, ut quod magna aliqua causa in parte minus præcipua facit, in principe parte minor causa par & idem committat, & ejusdem momenti. Totum autem hoc eruetur ex commento quodam in 1. prognosticon.

Locus hic diligenter legendus quoniam & ad diagnosin, & ad prognosin maxime pertinebit.

Postquam locutus est de iis qui in febribus falsis objectis moti festucas colligunt, muscas venantur, gesticulantes manus ad os & oculos ferunt, unum valde commemorabile adstruit. Nam hæc aut in phrenitide, aut ardente febre, aut peripneumonia, aut capitis dolore contingere ait, sed alia, atque alia horum ratio
1 est. In phrenitide enim hæc sunt mala & essentialia & pathognomonica, & ideo
2 sunt perniciosa, quia pars princeps laborat; in aliis autem affectibus sunt ἐπιγενόμενα & magnitudinem causæ morbificæ sequuntur. Nam symptoma superveniens non oritur nisi aucto malo, ut singultus non ex quavis inflammatione hepatis sequitur, sed ex ea magna & gravi; & ita de ceteris. Sic in peripneumonia, dolore capitis, ardente febre non hæc eveniunt, nisi quum affectionis causa increverit. Id quod Gal. his verbis explicavit, merito igitur affectiones talia committentes, idest inducentes errorem mentis & partis imaginantis, ut inde gesticulatio manuum, muscarum venatio, & festucarum collectio consequatur, censentur difficiles, græce χαλεπαί, quippe quæ febris acutæ aut peripneumoniæ, aut doloris capitis sequantur magnitudinem, addit codex græ-
3 cus τῶν χυμῶν ἐργαζομένων, idest humorum committentium eas: a phrenitide quidem, quia pars princeps est affecta, cujus universum genus exitiale habetur, a febre vero dolore capitis & peripneumonia, ob magnitudinem (inquam) humorum committentium eas affectiones.

In phrenitide delirium malum ut essentiale & pathogn. in aliis morbis ut ἐπιγενόμενον.

Sic in phrenitide habet rationem τοῦ ἐπιδεκτικοῦ, in dolore capitis, peripneumonia, febre acuta τοῦ ποιητικοῦ, idest in phrenitide, ut & in morbis partium principum dignitatem & principatum partis observat, in aliis morbis vim ac potentiam humorum: quamquam in phrenitide observatio humorum non est differenda, nec negligenda, sed in aliis morbis quid materiale cernitur, in partium principum morbis, quæ pars: nam exigua causa magnos quosdam affectus producit in parte principe, ut de vulneribus capitis statuit Hipp. quum nullum etiamnum leve capitis vulnus negligi debere suadeat. Unde illud est Hippocratis memorabile: *Parva causa medelis exsolvitur nisi quid circa locum principalem affectum fuerit*. Nam ubi vitium est in parte præcipua, sæpe non est tam laborandum in evacuando, quam tollendo partis vitio. Id & in morbis longis & acutis observari debet: de acutis hic dicitur, de longis dicam: Tanti momenti est pars & vitium partis dominatum in corpore habentis, ut longitudo morbi sit ei accepta ferenda. Sunt enim morbi diuturni tri-

Lib. de pracept. sub finem.

bus

bus modis, vitio partis, culpa ægri, coctionis difficultate. Difficultas coctionis ob humoris copiam, naturæ imbecillitatem, & meatuum angustiam. Galenus de apoplexia loquens, quæ dies septem non præterit, ait, partes principes non diu ferunt fortes simul ac diuturnas passiones, immo a parvis causis impendio magis læduntur, nedum a gravibus, unde non mirum est si ubi delirat quis & nimium cerebro perturbato afficitur, terreatur vulgus, Medici non ita terrentur, præsertim quum perturbationis mentis causas, alias ab aliis secernant: quamquam dicat quis quid attinet si quis bene aut male in febre ratiocinetur? nihil enim ad curationem attinet quamquam in universum „ ab Hipp. est pronuntiatum: *In quovis morbo mente constare bonum, &* „ *bene se habere ad ea quæ offeruntur.*

Morbi longi vitio partis culpa ægri, & coctionis difficultate. Comm. ad aphor. 51. lib. 6.

Nunc itaque alias quæstiones explicemus, quid & quatenus conferet facultatum animalium observatio in morbis. Apud Galenum locus est qui multos hactenus torsit, neque enim putant omnino verum esse morbo consistente nec purgationi, nec venæ sectioni intendendum esse, quia tunc maxime concoctio " fit. Circa initium melius est minuere materiam, quo natura cetera facilius " evincat. Quum morbus consistit, nil opus est evacuare, dum natura jam " concoquit, tum ob alia, tum quia vis animalis maxima ex parte laborat, " & fatigata est, græce κεκμηκυίας τῆς δυνάμεως, licet naturalis & vitalis for- " tis persistat.

At quorsum mentio fit de facultate animali? quorsum sensus? ratiocinatio? memoria? phantasia? motus? nam licet æger maneat immobilis, nil propterea deterius illi contingit. Est enim facultas naturalis morborum coctrix & maturatrix: at ratiocinetur quis vel non, moveatur necne, nil attinet, at respiratio & sensus necessitatis sunt alicujus: respiratio vero ad vitalem facultatem quodammodo refertur, ut autem animal subsistat necessaria sunt hæc tria, vita, nutricatus, respiratio. Ad vitam ipsam respiratio referri debet, nec enim voluntaria omnino actio est, ut nec pulsus. Fit enim καθ' ὁρμὴν non omnino κατὰ προαίρεσιν. Ceterum Galenus parvi facere videtur facultatem animalem. *Quum valemus, ait, cerebro opus est ad actiones voluntarias non ita quum ægrotamus. Ad vitam cor & cerebrum par momentum habent, sed non idem in morbis.*

Ut animal subsistat tria necessaria, vita, nutritio, & respiratio. 7. Meth. Bene valentibus cerebro opus ad actiones volunt. non ita quum ægrotamus.

Quo pertinet locus præclarus in prorrhetico. *Quum virtus sine manifesta evacuatione imbecilla fuerit, duorum horum alterum esse oportet, vel enim gravans copia ostenditur, vel unius principiorum intemperies ac naturalis & vitalis virtutis imbecillitas est deterrima, & cito hominem tollit: una enim cum his animalis exsolvitur, sed si qua facultas in cerebro residet, afficitur, non protinus cor afficitur.* Quo ex loco demonstratio & illustratio eorum quæ hic dicuntur erui eliciqué potest.

Ad part. 5. l. 2. prorrh.

Ceterum ut tandem luce quadam allata aliquid concludatur, his nos cancellis orationem nostram coercemus. In corpore nostro est συντονία. & τόνος quidam ut animal subsistat nec sua mole obrutum ruat, aut dissolutum cadat ac prolabatur. Est enim harmonia quædam & contentio omnium virium, ut chordarum in lyra: hæc si dissolvitur male se res habet. In vigore morborum facultas naturalis coctioni dat operam, vitalis afficitur & laborat, & exsuscitat, opitulaturque naturali laboranti: restat animalis, huic si vis aliqua

Germana explicatio, locorum Gal.

infe-

inferatur, aliquid deterius continget: nam duabus prioribus laborantibus, saltem animalis aliqua ex parte integra incolumisque maneat, licet autem quod pertinet ad ratiocinationem & motum progressivum, non ita necessaria sit animalis facultas, ad respirationem & sensum facit, & ad conservationem istius συνθηνίας valet. Ideo Hipp. *In morbo mente constare bonum, ait*, licet nil sit necesse ratiocinari febricitatem. Bonum autem signum est & causa, quia quum respiratio ab ea facultate pendeat, quum libera est illa respiratio voluntatis, & instrumentorum integritatem significet cum mediocritate usus conjunctam, ut causa autem valet, quia usui & necessitati satisfaciat: quamquam autem diximus respirationem cum vita coincidere, & ad nullam particularem actionem referri; sed ad vitam solam.

Hipp. in Aphoris. Mente constare in omni morbo bonum.

Mentio quoque facta est de sensu. Hic in morbis est pernecessarius, nec enim sine irritatione quadam crisis fieri potest, si autem facultas sensifica laboret, natura non sentit punctiones & calcar ipsorum humorum, unde frustrata crisi sæpe succumbit & opprimitur.

Facultatis sensificæ læsio efficit ut natura frustrata crisi sæpe succumbat. Lib. ii. Meth.

Sunt qui ita conciliant locos istos contrarios, fatentur quidem verum illud esse Gal. in methodo medendi, ventriculi & jecoris, denique facultatis naturalis ita opus & munus esse necessarium ut sine iis salutaris coctio esse nequeat, sed in morbis thoracis ut in pleuritide, peripneumonia, & ceteris id genus, majorem quamdam esse necessitatem facultatis animalis quam naturalis, hic tamen distinctione opus est. Nam etiamnum in istis morbis est quædam prærogativa & efficientia facultatis naturalis, humor enim coqui & præparari exclusioni debet, quod ab energia facultatis naturalis pendet. At ut foras coctus humor & quasi putrefactus excludatur, viribus & laterum firmitate opus est, id autem est ipsius facultatis animalis: sed talis functio cum ipsa respiratione coincidit ut semper sese eodem quæstionis solutio referat ac revolvat: hæc autem paullo subtilius explicata sunt quam ut Medicum deceant, qui in artis operibus potius quam subtilibus disputationibus exactioreque actionum examine suam industriam ostentare debet.

Hæc autem de facultate animali obiter tractavimus, ut plus tamen temporis & operæ insumserimus quam nec crederemus: eo autem lubentius fecimus, partim ut nostrum quoddam quantulum est fallentes & lenientes otium, nobis ex aliqua parte faceremus satis, partim ut labore levaremus eos quos hactenus ea quæstio exercuit de necessitate facultatis animalis in morbis: Nunc ad nostri ægri dolorem capitis demulcendum veniamus: mavult enim sibi simpliciter provideri ac consuli, quam rebus ad exactius examen disputando revocatis, interea nostram manum auxiliarem postulare.

5. Deliberationis & curationis capita.

Tria concurrere videntur quibus doloris tam frequenter redeuntis causa assignari potest, plethora particularis ipsius cerebri, cui, assiduitate dolendi juncta est jam, ἡ διάθεσις κεφαλαλγική: viscerum intemperies, acerrimæ bilis & calidorum exhalationum parens: Tertium acuties ipsius sensus, potissima tantorum dolorum (quod attinet ad naturam suscipientis partis) occasio.

Com. ad part. 5. lib. de natur. humor.

Doloris assiduitas caput infirmius reddit minima occasione lædi facile, immo quia pars ægra & dolens suam quodammodo naturalem œconomiam pejorem habet & immutatam, proprium alimentum est oneri. Unde Galenus ait, eos qui capitis dolore frequenti sunt obnoxii, capite infirmissimo esse, & eas partes

tes alioqui imbecillas repletio quaquaverſum diſtendens dolorem concitat.

Hipp. hanc ſenſus acutiem, a prima origine repetit, *dum etiam in utero natura partes defæcat atque repurgat, vel ſupra modum, vel infra, vel intra modum*: quo autem purius cerebrum & defæcatum magis, eo hominem ſapientiorem reddit, ſed tantum bonum compenſatur quodam malo: dum hac ratione mutationes aeris facile perſentiſcit; unde illud Hippo. *Cerebrum plurimam vim habet in homine, hoc enim eorum quæ ab aere fiunt interpres eſt ſi ſanum exſiſtat.*

Lib. de ſacr. morb.

Vide aliã Hipp. de aere demonſtrationem quum agit D. 40. nu. 1.

6\. Et quum cerebrum in homine inter cetera animantia inſignem magnitudinem habeat multas & varias nervorum propagines non ſæpe totum dolet, ſed alias antica, alias poſtica parte: alias ſiniſtra, alias dextra; prout peſtifera vis morbi ſeſe huc aut illuc inclinaverit.

In pueris & quid contingat ſub finem lib. de ſept. partu.

Ceterum ad dolendi facilitatem facit aſſidua agitatio actioque animi, quæ humores rapit ſurſum, inflammat. Quandoquidem aſſidua cogitatio occæcat & corpus infirmum reddit, Celſo, unde magna pars urbanorum, & ſtudioſorum imbecillo eſt ventriculo. *Ii quippe*, ait, *valetudinarii vivunt qui corporum ſuorum robora inquieta cogitatione, et aſſidua vigilia minuere conſueverunt*. Sequitur enim illud quod eleganti verbo vocatur ab Hippocrate cerebri ἀνάλωσις, ideſt conſumtio, quæ iis maxime contingere poteſt qui pertinacius res & cogitant & tractant.

ἀμβλύνονται ἐν τοῖς μύξαις αἱ δυνάμεις ad part. 11. lib. 1. prorrh. Gal. cap. 11. lib. de ther. ad Piſ.

Ut conſulatur utrique plethoræ, & particulari & univerſali, licet ſæpius ſanguis detractus, tamen circa ver & autumnum poteſt detrahi, niſi forte a detractione deterius habeat, ut quum purior & bilioſior ſanguis erit, ſanguis enim bilem frenare ab Avicenna creditur.

Poteſt & obſtinato magis malo arteriotomia decerni, & quum redit dolor, eſt velut acceſſio febrilis maxime exſiſtente febre particulari & veluti capitali.

Alvus ſit mollior: quibus enim eſt ejuſmodi, ii nec pleuritide, nec magnis aliis morbis capiuntur, ait Hipp. Concinnanda opiata laxans vel caſſia deglutiatur ſuperbibito foliculorum decocto.

idem narrat de quodam, ſodali, qui etiã in lecto aeris mutationes perſentiebat.

A validioribus eſt temperandum, quia corpus impendio magis incaleſceret & agitaretur: at humorum tranquillitas & quies eorumdem perturbationi & ſeditioni eſt præferenda.

Si hæmorrhagia, aut ſeta porcina aut myrefolio, aut alia arte irritari poſſet, id porro optabile foret. Hirudines quoque pone aures applicabuntur & frequentes cucurbitulæ.

7\. Ad ſenſus acutiem veteres non reformidant Sopientia & foris admota & aſſumta: Et foris conſerva nenuph. & viol. cum ſemine lactucæ, lintea in lacte repente macerata, & fronti ſubinde admota; immo cataplaſma vulgare & ex mica panis.

Sanguis frenum bilis Avic.

8\. Dolor capitis incipiens emplaſtro adſtringente mitigabitur. Id docet frontale puerorum capiti applicatum, quod ſtrictius additum, dolorem repellendo compeſcit. Eſt enim frons pars maxime excipiens, occiput mittens. Uſurpato ad tempus emplaſtro adſtringente, digerente utendum ex floribus viridibus chamæmeli, hederæ terreſtris; veſica ſuilla lacte, vel aqua ſemiplena, vel pullus per medium ſectus admovebitur. Nares illinendæ oleo de ſemine cucurbitæ, immo aliquid narcoticum in aurem immitendum dolore ſæviente: intus ſyru-

De prudenti uſu Narcoticorum Galen. multa. comm. ad part. 5.

Sect. 6. lib. 6. Epid. Et Balio. lib. 1. consil. consil. 65.

syrupus nenuph. hordeata cum seminibus stupefacientibus: Quæ temperant & pinguefaciunt sanguinem & crassiorem reddunt, juvant. Decoctum pedum & crurum vituli, pisces, lactucæ, denique omni arte humectandum, quia humiditas sensum ipsorum spirituum obtundit.

Galen ad finem cap. 9. l. 6. de sanitate tuenda.

Inedia inutilis immo malefica est, ventriculus enim repletur per jejunia ichoribus, qui suffusiones & dolores capitis magnos excitare solent. Juvabit interdum frigidam sæpe ore continere, immo omnia quæ assumta sunt in pastu frigida aqua includere, ait Celsus.

Vinum jejunos bibere novitio invento inutilissimum. Plin. cap. 1. lib. 25.

Vitare piperata, condita, odorata. Zithum, id autem maxime ad sanitatem facit non bibere vinum nisi hausto jusculo, aut cibis satis abunde præsumtis.

Haurire serum lactis æstate.

Frequens usus conservar. nenuph. cichor. violarum ros. addito papavere albo.

Vinum aqua hordei frangendum dum domi vivet.

Errhina vitentur nisi velit mane aquam tepentem nare attrahere.

Frictio capitis est ubi juvat, est ubi obest. Student omnes caput siccare in biliosis, & iis quibus caput biliosius & æstuantius est, nocet: non ex parte ipsius cerebri, sed ex parte membranarum ejus & pericranii, frequenti enim frictione caput & siccius & minus perspirans redditur.

Vitet odorata.

De lotione capitis, de balneo, de pedum lotione judicium porro adhibendum.

Lotio capitis ab antiquis usurpata, a nostris intermissa, immo omissa, quia facile peccatur in lotionis usu, si modo prudenter administretur, plurimum auxilii est allatura.

Lixivium fit potius ex his quæ laxant & temperant.

Gal. locus notandus 4. acut. Hippoc. 3. acut. inter balnei dotes ait gravitatem capitis balnei usu tolli & juvari ad par. 58. lib. 3. acuto.

Frequens balneorum usus aquæ egelidæ odore & fumo carentis (quamquam ita Galenus canonem prudentiæ adhibet) capitis solius caliditatem quovis alio modo habentis balneum juvat: quum vero spiritus flatulentus ob humorum pravitatem ad caput fertur, hos lavare non convenit, ac si dicat, si localis est affectus in cerebro, juvat lotio: si a toto corpore, disconvenit. Pipionum applicatio in partes divisorum urgente dolore confert. Vide an hæc Galen. de balneo opinio vera sit. Sed quia æger quodammodo podagrizat, ut ita loquar, & imbecillitatem habet pedum, cautius agendum: de istis malis ita videbitur.

Ligatio tibiarum adstrictior omnino videtur.

Spongiæ imbutæ decocto parato ex vino, addita rosa: sumach. nuce cupressi applicentur pedibus.

Item sacculi sicci. Emplastrum palmeum. tritico calefacto pedes imponantur.

An vomitus conferat experiundum, nam caput replet.

Veneris sit usus moderatior & quem languor non excipiat, nam Venus maxime capiti & generi nervoso officit, corpus infirmius reddit, & ad resistendum morbis impotentius: ideo Hippoc. a coitu hominem imbecillimum reddi credidit quod ab homine exeat fortissimum: semen autem est; deinde in coitu homo quasi ex homine exsilit, ait Plin.

Pilularum communium frequens usus esto.

Syrupus paratus ex succis oxalid. pomorum limonum malorum aureorum, bugloss. borag.

Ulti-

Ultimus hic sit conservandæ tuendæque sanitatis canon quem Celsus eleganter descripsit.

Quum omnibus sit inutilis post cibum aut contentio, aut animi cogitatio, tum iis præcipue qui vel capitis, vel arteriæ dolores habere consueverunt, vel quoslibet oris affectus; vitari etiam gravedines distillationesque possunt, si quam minime eum qui his est opportunus, aerem, loca, aquasque vitet, si caput in sole protegit ne incendatur neve subitum ex repentino nubilo frigus id moveat, si post concoctionem jejunus caput radit: si post cibum neque legit neque scribit.

ANNOTATIONES.

1. *Maxima pars Anglorum rufo est capillo, vel quod artificio mangonioque id fiat, quod in naturam tandem mutatum est, fluxionibus calidis & biliosis in articulos obnoxia est, hæc autem calidioris temperamenti sunt argumenta: quod ad actiones attinet sunt promti, agiles, acuti, superbi, elatique animo, & tamen regio illorum est valde frigida, credo id esse a diæta, nam multa carne utuntur, zytho fortiori, generosis vinis & piperatis, aut cinnamomo conditis; hæc omnia bilem generant, immo affectiones cholericas, unde apud Hippocr. De Biante pugile vorace, experiebatur affectiones cholericas bile sursum ac deorsum exeunte ex carnis esu, (ait Hippocr.) maxime utebatur porcinis, crudis, vinis odoratis, dulciariis, polenta, ita vivunt Angli. Unum autem notandum de Britannis, idest Anglis apud Cæsarem in Comm.. Ii succo Erythrodani faciem & pilum infucabant, ut in bello essent horribiliores: hinc forte ruforum capillorum hereditas ex instituto ad naturam conversa est, ut de Macrocephalis notat Hippocrat. & Arist. prob. 2. lib. 38. quærit cur piscatores qui mare incolunt, & septemtrionales plagas, rutilo sint capillo. De iis autem idem dici potest quod de Scythis dixit Hipp. quorum aer est frigidius valde, Scythæ fulvi sunt ob frigus ingens, non vehemens sol ad eos accedit, a frigore vero albedo exuritur & fit fulva.* Cap. 10. de aer. locis & aquis.

2 *Inter eos qui ita delirant ut festucas colligant & muscas arceant abigantque, quidem aliter atque aliter affecti sunt: Nam quatenus falso sibi persuadent festucas & muscas adesse, quæ non adsunt, eatenus imaginatio læsa est, quatenus vero conantur aut colligere aut nocivas muscas abigere, ut quæ nocere possint, eatenus ratiocinationis vis nonnulla relucet, bene enim in eo ratiocinatur quod omne nocivum expelli debet.*

3 *Unde in omni febre est videndum ac providendum ne vis febrilis cerebrum occupet, quum enim pars sit magni momenti, ubi semel affecta est non nisi cum ægrotantium dispendio est affecta.*

4. *Bonum est in quovis morbo ratiocinari, non quod proinde æger convalescat: sed ait Gal. in comm. illius aphorismi & bonum & malum intelligi debet quantum in ipso est hoc aliquid. Nam quod ad vitam aut mortem attinet, oportet omnium signorum vires perpendere.*

5. *Locus est admirabilis lib. de carnibus Hippocratis, ubi agit de cerebro, aitque pinguedinis parum habere, multum glutinosi & ideo non facile exuri posse; id ad morbos cerebri plurimum valet.*

6. *Contra locum istum de sacro morbo alius est contrarius plane lib. 1. de diæta,*

diæta, ubi ait corpus maxime ſanum eſſe & mutationibus non obnoxium, aeris & temporum, ſi habet ſuum temperamentum ex rariſſima parte ignis & ex tenuiſſima parte aquæ. Eos ſaniſſimos ad quadraginta annos vivere ajunt, & iis morbis tolli qui circa talem annum quadrageſimum prehenderint, quomodo ex tenuiſſima parte aquæ & tenuiſſima ignis quum ſit facilius effluxus, ita ſanum corpus licet æſtimare.

7. Verum quidem illud Galen. cap. trigeſimoſept. lib. ad Traſyb. quod cogitatio & vigilia magis quam ſomnus intellectum perſpicacem reddat, unde illud, Craſſus venter mentis acutiem non facit, ſed omnia ſunto mediocria, nam notandum illud Hippoc. ad finem 2. de diæta acut. pertinax vigilia cibos crudos & ἀπέπτους reddit, Crudos qui coquantur quidem cum tempore, ἀπέπτους vero qui vix naturæ gratiam recipiant, & inter cetera animadverti debet quod ſedula oculorum in rem aliquam attentio necnon ipſius animi vertiginoſos homines reddit, ut ex Theophraſto fere ſub finem libelli de vertigine paret.

Vide com. Ballonii in lib. Theophraſti de vertigine.

Sed ſi cui eſt animus inquies, & qui opere paſcebatur & delectabatur, is non ſtatim ab opere ſummoveri debet, ſed amica conſolatione levandus eſt & aliquid ſuſſiciendum quod in otio negotium ſolitum nullo ægri diſpendio ſuppleat, animum enim ſedulum & actuoſum ceſſare mors eſt.

De labore mentis Ariſt. in poſit. duo ſunt genera laborum, unum violentum, alterum naturale, viſus labor, auditus, vocis, curarum. De viſu ita anima in id quod videtur intenta movetur & calefacit, calefacta humido evacuato, ſiccatur, per auditum allabente ſono anima concutitur ac laborat, laborans calefit & ſiccatur.

Sequitur poſt de cura locus perbellus 2. de diæta, unde illud Plinii, cogitatio aſſidua occæcat, abducto intus viſa: hic locus erit pro vertiginibus.

8. Ad hunc ſcopum locus eſt Galen. obſervandus cap. 9. lib. 6. ſanitatis tuendæ; ſunt, ait, capita quædam quæ ob arteriarum temperamentum, in vertigines & capitis dolores incidunt. Nota, illud arteriarum temperamentum, his, ait, arterias aperire convenit: illo loco agit de inæquali intemperie, inæqualis enim intemperiei magna vis eſt ad morbos generandos & curandos: bifariam autem interpretari poſſit quis intemperiem inæqualem, vel quod ſit calidi & frigidi quædam inæqualitas, ut quædam partes ſint juſto calidiores, aliæ frigidiores, nam fateor cerebri parenchyma eſſe frigidum arterias plenas ſanguine arterioſo & ferventiore, unde quum temperamentum cerebri cum arteriarum & ſanguinis in iis & venis contenti temperamento bene congruit, tunc omnia rite in cerebro adminiſtrantur, ſi aliter, nequaquam, ut quum ventriculus frigidiuſculus eſt & hepar calidius, omnia male geruntur; tunc enim quum partes principes & officiales contrario modo, & temperie ſe ſe habent, œconomia male adminiſtratur, vel inæqualem intemperiem interpretantur, quum inducitur intemperies ſed nondum introducta eſt, & quaſi hectica priorem interpretationem de inæquali intemperie fovet Galen. loco citato lib. de ſanitate tuenda. Alio loco Galenus ob ſpiritus humidi craſſique in cerebro agitationem fieri & apoplexiam ſæpe præcedere. Sic hypochondriaci fiunt vertiginoſi, & vapore flatuque ab inteſtinis ſurgente, & peculiari in cerebro generatione talis ſpiritus maligni, & ad id maxime facit inæqualis intemperies cerebri.

Inæqualis intemperies 2. modis fit.

Commen. ad apho. 17. lib. 3.

flatuum

flatuum maxime & malorum symptomatum auctor, hanc in epid. belle Gal. expressit quum ait, Calidis vaporibus sursum elatis repleri & inaequaliter affici cerebrum. Inaequaliter autem, ait, afficitur cerebrum quum quaedam partes secundum naturam sunt aliae non refrigeratae ipsis secundum naturam habentibus proximae sunt, hinc molesta fit distributio frigiditatis, a male habentibus, ad recte valentes. Sed inter cetera omnia quae Gal. scripsit ad essentiam vertiginis pertinentia locus ille pertinet, in pulmone iste spiritus cum materia dyspnoeam facit, in ventre melancholiam hypochondriacam, flatuosam, in corde palpitationem in cerebro Echo, tinnitus, vertigines: Et quia cerebrum pars est magni momenti ideo ab eadem causa eximium illud symptoma exsistit. Nam in cerebro flatus circumaguntur & arterias venasque perturbant, in ventre tormina movent, motum peristalticum impediunt, ventrem adstringunt, choleram siccam excitant, in cerebro motum impediunt & spiritus animales perturbant motusque suos ratos, & statos retinere impediunt.

ad p. 5. sec. 6. lib. 6. Epid.

9 *Illud Hippocratis est 2. Epid. Excandescentia valet ad bonos succos generandos & bonum habitum comparandum ut Gal. comm. in part.* 11. *sect.* 3. *lib.* 6. *Epid. notat quod illud dicitur de obesis, pituitosis, segnibus & ignavis, non de biliosis, quibus quies & tranquillitas potius confert, aliis vero stupidis cogitatio valet, unde illud* τὸ τῆς ψυχῆς περίπατος φρόντις ἀνθρώποις. *Et quia elegans locus ille Hipp.* 3. *Epid. sect.* 4. *audienda sunt verba Hippocratis plane aurea.* δεῖ ἐμπαιεῖν ὀξυθυμίην χρώματος ἀναλήψεως ἕνεκα καὶ ἐγχυμόσεως *lib.* 6. *Epidemiorum sect.* 5. *dum Gal. citat Hippocrat. aliis verbis utitur* ὀξυθυμίη χρήσιμος εἰς εὐχυμίαν καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνάκτησιν. *Id quod Hippocr. lib. de ossium natura docet dicens, colorum mutationes fiunt corde laxante, unde florentes & pellucidi, aut constringente, unde subvirides aut pravi alius coloris, ceterum aliud est* ἐγχύμωσις *aliud* ἐκχύμωσις *Gorr. in voce.* ἔγχυμα καὶ ἐγχύμωμα.

10 *Quomodo vinum laedat afferens convulsiones, deliria ubi inanito corpore sumitur, aut non praesumto cibo Gal. explicat com. ad aph.* 21. *lib.* 2. *& ad aph.* 36. *lib.* 7. *qui loci sunt commemorabiles, tamen idem Galenus comment. ad apho. quintum sectio* 6. *lib.* 6. *Epid. in doloribus capitis & hemicraniis praebet, quo modo merum autem vinum juverit somno conciliato Gal. eo loco explicat; id quod est notandum, quoniam id communi omnium opinioni repugnat, etsi ad affectus nervorum & cerebri remedia calfacientia & siccantia conferunt, cur vinum calfaciens & siccans non valet? An quia fundit vinum magis? an quia ut alimentum subit magis, & si quid nocere potest magis nocet? fundit enim & non discutit, quod autem vinum jejuno non bibendum sit Plin. lib.* 28. *cap.* 1. *jam citato de medicis qui commendabant se novitate placitorum & cibis praesumi praebibique voluerunt.*

Et Plin. cap. 1. lib. 23. Et Aph. 28 lib. 6.

11. *Nota cur dicat arteriae dolores, at id est consentaneum Galeno qui capite nono lib.* 6. *de sanitate tuenda, ait quosdam ob peculiare arteriarum temperamentum obnoxios esse vertiginibus, & doloribus capitis, quibus arteriotomia competere solet, quod notandum, nam illo loco agit de inaequali intemperie, de qua abunde agit & comm. ad part.* 5. *sect.* 6. *lib.* 6. *Epid.* 1.

CONSILIUM II.

Pro septenni puero molesta Raucedine laborante.

IN morbis nec præcipitanter timidos, nec temere securos esse oportet; hinc enim & illinc nonnisi, aut præ timore morborum derelictio, aut præ confidentiæ securitate temeraria remediorum usurpatio, & prognosis parum tuta. Ideo rem attollere malum, pejus vero extenuare, si quid est quod sit alicujus momenti. Rem attollere, vel quo plus profecisse videaris, vel quo ignaris & idiotis excellentior medicus existimeris non vacat, vel suspicione inanis gloriosæ, vel fortassis ignorantiæ aut avaritiæ.

Gal. in 1. Epid. circa initiū. Est autē comm. ad part. 17. sect. 1. lib. 1. Epid. ad part. 32. sect. 3. lib. 3. Epid.

Nunc de raucedine est, ubi raucedo floccipendi debet, & non attolli, est ubi magni fieri debet, unde Galeno quæ distillationes hominibus primo tussim concitant, deinde raucedinem neque consistunt, alteram tabis differentiam afferunt. sed alio loco facit plurimi ipsum vocis vitium quum multas ob causas tabes consequatur tum maxime ob distillationem fit, eam præcipue quam vitium vocis consequi solet. Adeo magni momenti est vocem vitiari.

Raucedo symptoma est laborantium faucium, vel ob pulmonis asperæque arteriæ humidiorem intemperiem, vel ob humorem superfluum a capite stillantem in fauces & vocis instrumenta plus æquo humectantem, vel non solum ob humorem a capite labentem sed ab aliis partibus vel inferioribus ad pulmonem missis vel attractis.

Ita enim Galenus tabem advenire, ait, aut ob distillationes a capite aut
2. ob vitium ipsius pulmonis, aut affecto pulmone non ob distillationem a capite, sed ob affluxum ab aliis partibus: unde videre licet quam male vulgus credat semper caput accusandum esse ut auctorem distillationum & affluxus ad pulmonem; attamen.

ad part. 17. sect. 1. lib. 1. Epid.

Galenus hic contra putat sæpe affluere humores ad corpus pulmonis aliunde quam a capite.

Ergo humectatio instrumentorum voci devotorum raucedinem parit, sicca enim magis corpora magis sonora sunt, quamquam moderata temperies facit ut clara & sonora sit vox.

Si id verum, corpora ergo calida & sicca sonoram magis rem aut sonum ederent, de siccis verum non de calidis, nam vehementi calefactione exasperatur magis arteria.

Ideo formidabilis est raucedo præsertim perseverans & maxime quæ ab infantibus accidit & incipit. Jam enim non amplius symptoma est, sed morbus.

Hæc autem raucedo fit vel peculiari vitio Epiglottidis quæ est primum vocis instrumentum, ex Avicenna, vel ipsius arteriæ, idque ab externa vel interna causa, vel ipsius pulmonis vitio, item quibus gargareon seu ligula excesa est, iis vox vitiatur & tabidi fiunt, ait Aphrodiseus.

4. Maxime autem vitiat vocem vehementior pulmonis calor, aut humiditas aut refrigeratio, quum a calore est, major & gravior est vox, quum frigiditas acutior, siccitas exasperat, & vocem gruum voci simillimam movet. Nimia humiditas veram raucedinem facit, quamquam in quibusdam raucescit vox ingratiorque est non ob simplicem illam humiditatem; nam aliquando humor eluerctur, sed ob vitium vel nativum ipsius arteriæ & bronchiorum, vel

Omnino tamen siccitas laudabilior est in instru

vel ob vitium adſcititium: ceterum tremula fit vox quum nimium humectatur vox, rauca quum pauca eſt humiditas, aliquando dilatatio major raucitatem facit, & tunc quædam eſt laſſitudo & loquendi difficultas. At quidam ex veteribus notavit, a calore multo ipſius pulmonis & arteriæ vocem vitiari, id quod ſanguineis & junioribus a ſanguinis repletione contingit, cogitur enim animans ob attractionem frequentiorem aeris fuliginoſi excrementi expulſionem quodammodo irrauceſcere.

In hoc puero tribus nitendum eſt conjecturis, vel enim rauceſcit quia thoracem & præcordia calidiora habet, vel quum ſit natus utroque parente calidioribus partibus donato, non mirum ſi pulmo calidior plurimum frigidi attrahit, & aerem foris, unde raucedinis major occaſio. Immo æque facile æſtate irrauceſcit, ac hieme præſertim, veſperi & in loco frigidiore, & idem pulmo attrahit undique ſanguinem & ſpiritum, unde plethoricis ſymptomatis facile gravatur, id quod neceſſitatem ſpirandi auget. Immo & puer hic nocte, hiante ore dormit, & interdum illi fere perpetuo os apertum eſt, quare? quia credo illi incumbit neceſſitas frequentioris inſpirationis & exſpirationis, unde raucedinis occaſio. Id quod ſæpe febrientibus accidit ob frequentiorem aeris frigidi attractionem cujus cauſa eſt febris, maxime vero ſi focus in pulmone conſiſtit, & hæc prima conjectura noſtra eſt.

Secunda eſt, quod ſit μεγαλόφωνος præter ætatem.

Tertia, quod natus ſit ille μητρόθεν ſtirpe tabida.

Ariſtot. prob. 22. lib. 1. calori nimio febrientes rauceſcere autumat.

De eo quod diximus præter rationem ætatis eum μεγαλόφωνον eſſe id contemni non debet: nam μεγαλοφωνία καὶ βαρυφωνία caloris indicium eſt, calor autem cor auget, auget & pulmonem, accedit & ipſius arteriæ inæqualitas, nam id ipſi puero accidit quia eſt προθυμότερος ut verbo Hippocratico utar, quod & jam grandioribus quum incipiunt hircire, Græce τραγίζειν ideſt hircorum more vocem reddere aſperiorem: vocem enim graviorem habet quam ætatulam deceat. Et in iſta præmaturæ vocis gravitate dilatatio inæqualis ipſius arteriæ contingit, id quod ad inducendum raucedinem quamdam facit: ſi itaque a calore gravior eſt vox & arteria ut tenerior, vim quamdam patitur & inæqualior fit, unde raucitatis occaſio, iſta autem raucitas minus formidabilis eſt. Eſt enim potius ut ſignum bonum, quandoquidem virilitatis & vis cujuſdam maſculæ eſt argumentum, puer enim iſte quia πρόθυμος eſt, ideoque abundat calore & pluri alimento fovendus eſt corpulentia, virilitate, vividitate, ut ſic dicam & quadam ἀγχινοίᾳ ætatem ſuperavit.

In pueris caloris et inæqualitatis arteriæ ſignum μεγαλοφωνία.

Ceterum ipſa dilatatio ante ætatem nocere poteſt; ex ſententia enim veterum dilatatio iſta raucitatis vocis cauſis adnumeratur.

De dilatat. vocis legatur id quod Gal. ſcripſit lib. de voce.

Ex dilatatione enim iſta quædam laſſitudo accedit, & difficultas in loquendo. Id quod ab hoc puero alienum non eſt, nam dum loquitur niſu quodam & contentione quadam utitur & vaſa jugularia, præſertim venæ dilatantur & intumeſcunt, id quod duarum cauſarum alteram agnoſcit vel iſtam arteriæ dilatationem vel pulmonis repletionem, & revera ipſe puer narrat ſibi inter loquendum & reſpirandum aliquid acidum in arteriam deerrare, acidum autem maxime voci officit, & ſi quid incidit in fauces acridiuſculum, non mirum ſi irrauceſcat: nunc ad cetera pergamus.

Unde hujus demonſtratio peti poteſt.

Tertia conjectura erat, quod ille μητρόθεν ſtirpe pulmonica ſatus eſſet, nam a ſtir-

Ut bonorum he-

reditates, ita & morborum successiones ad posteros perveniunt.

a stirpe generis morbi in posteros derivantur, & ut bonorum hereditates ita morborum successiones ad posteritatem perveniunt: avus enim anno ætatis vigesimo octavo tabidus ex pulmone interiit; matrem pueri sustulit pulmo & thorax purulentus. Copia autem puris erat insignis, & omni superior fide. Antequam ita purulenta diem suum obiisset per annum unum & dimidium ante querebatur de siccitate linguæ, siti & calore incredibili Thoracis, omnia sicca erant. Nil expectorabat, ne tussiebat quidem. Quum postea per dies viginti continuos de dolore sinistri lateris questa fuisset, & novies φλεβοτομηθεῖσα cum frequenti spiritu & inquietudine incredibili fato concessit.

Morbi congeniti seu parentales Pulm. metuendi.

Quum itaque puer tam parum sano utroque parente a stirpe materna satus sit, præsertim vero pulmonis propria ac gentilitia affectione quæ ceteros fere attingit, non mirum si quicquid partibus thoracicis acciderit quamvis τῇ φαντασίῃ exiguum negligi non debeat.

Ergo concursum, συνδρομὴν, Græci vocant, causarum in hoc puero animadvertimus, caloris dominatum in pulmone & corde (est enim biliosiore patre & matre genitus) unde pulmo cogitur sæpius alas suas explicare, ut cordi refrigerium afferatur. Testatur μεγαλοφωνία καὶ βαρυφωνία. Hoc enim testimonio est, multum caloris adesse & quum in corde sint focus, & lares caloris innati, cor calidius, & majus magnum amplumque thoracem requirit. Animadvertimus etiam irrigationem faucium etiam ab acidiuscula pituita: humectatio autem arteriæ raucam vocem maxime facit, siccitas autem si paullo sit immoderatior, vocis vitium affert: tamen humectationi siccatio præferenda, ut enim sonora corpora, claraque fiunt, quæ sicca, ita præ humiditate flaccescunt sonumque edunt obscurum; ideo natura vocalia organa, ficciora effecit maxime asperam arteriam atque Epiglottida, quo clarior vox efficeretur, sed siccitas modum excedens vocem quoque vitiabit.

Gal. ad part. 24 sect. 4. lib. 6. Epid.

His ita positis antequam ad remedia accedamus quorumdam animadversio est ob oculos ponenda.

Qui calidiore temper. & pulmone ii tabi & destillationibus obnoxii.

Primum quod distillationibus obnoxii sunt & pulmonum morbis immo & tabi & præsertim quæ a pulmone est illi qui calidiore sunt temperamento, qui sanguinem calidiorem fervidioremque sive natura sive vitæ instituto habent. Et tamen quia tale hominum, genus os pituita salivaque plenum habet, putat se frigidius & caput & cerebrum, & pulmones habere, contra fit, ut experientia deprehenditur.

Ballonius de his in 1. & 2. l. Epid. & consil. lib. 1. & in opusc. de Gibbis & asthmate.

Est enim quidam qualitate acri præditus calor, qui liquat, fundit & διάχυσιν καὶ τῆξιν facit, & in hoc multi falsa opinione catarrhi labuntur & decipiuntur. Plura in eam rem doceremus nisi id totum amplius fusiusque edisseruissemus in nostris commentariis.

Liberaliter sanguis detrah. in Thoracis

Secundum est, Galenus audacter iis sanguinem mitti jubet, quibus pars aliqua male conformata, maxime vero ait, si Thorax: a majori valet argumentum, ergo multo magis iis detrahendus, quibus corpus pulmonis calidius est, amplius, plenius, vitium enim thoracis aliquando est ab infirmiore natura, ut alatis contingit.

De ea re est etiam tractatio nostra copiosa in eo tractatu, quem de gibbositate scripsimus.

At εὐεξία καὶ τὸ πρόθυμον in hoc puero in laudabilibus duci debent, id enim bonum,

bonum, & ut signum, & ut causa: ut signum, quoniam declarat legitimas esse naturæ ipsius functiones in hoc corpusculo nutriendo: ut causa, quoniam declarat calori etiam paullo majori pabulum non deesse.

mala conformatioae. Galen. de sang. miss. adu. Era.

Et hic sese contrariæ indicationes offerunt, si, ut facilior sit respiratio, & pulmo non ita augescat, vel ob pleniorem ventriculum ipsum diaphragma opprimentem, non strănguletur urgeaturque, ipsius pueri genius defraudetur, dum de demenso ciboque detrahetur, prohibebitur corpus incremento, pueri enim non facile jejunium ferunt, ii maxime, qui inter eos sunt vegetiores, seu προθυμότεροι. Et etiam si plenius alatur, plus sanguinis generabitur, & occasio erit major ipsi pulmoni sui implendi, & oppressionis occasio major erit, tum ex multitudine sanguinis, tum ex ventriculi tumore, ventriculus enim ingesto alimento, ut pars membranea facile dilatatur, & assiduitate capiendi multi alimenti dilatatur magis; unde sive plenus, sive vacuus, ut amplificari solitus, ipsi diaphragmati liberæ respirationis instrumento oneri est, diaphragma pressum thoracem angustum reddit parte interiore, hinc pulmo angustia thoracis corde æstuante, majus refrigerium requirit & attrahit sanguinem, quum non sufficiat inspiratio exspirationi, immo & cor dilatatur, id quod in multis observatum est. Cor enim calidius affectum, aut oppressum multi aeris indigens, vehementer movetur, & inferne aerem nequiens attrahere, sanguinem valide attrahit, sanguis vi attractus, & copiosior quam par sit immo quodammodo cumulatus, & conculcatus opprimit & vasa distendit: hanc affectionem veteres medendi magistri barbaro, sed apposito nomine sanguisugum vocaverunt; partes enim hirudinum modo alliciunt & attrahunt. Deinde cor vehementius & celerius movetur majoris refrigerii ergo: & pæne animans suffocari videtur & veluti καρδιωγμοὶ adsunt attracto multo sanguine, & corde perspiratum non habente; quæ causa, ni fallor, impulit quosdam veteres ut velocem & crebrum cordis motum palpitationi similem καρδιωγμȣ nomine donaverint, idque ex consecutione quadam, quia homines viderent in isto crebro, & veloci motu, & palpitatorio καρδιώσσειν, maximo enim incendio vis vitalis laborat, ait Gal. Ergo quod ad Therapiam spectat; Bona victus servanda lex est, in cibo, potu, aere, quiete & corporis exercitatione.

Hippocr. 13. Aph. lib. 1.

Comm. ad aphor. 65. lib. 4.

Exerceat vocem jejunus, nam qui pleni loquuntur multum rauci fiunt, ait Aristoteles; sed maxime major vitanda repletio, diæta potius refrigerans esse debet quam calefaciens, veteres in affectibus thoracis nimii fuerunt in calefaciendo. Moderata potius in usu sunto.

Melicratum in usu esto aliquando, emollit pulmonem, videatur autem ne quid errati in calidiusculo hoc puero contingat, partes enim usu rerum mellitarum & saccharatarum intumescunt, unde apud Hippocratem οἶνος γλυκὺς μεγαλόσπλαγχνός ἐστι, melicratum promovet expectoratum, quamquam glutinosius aliquando sputum reddit, non ex se, sed ex eventu, id quod ex Hippocrate & Galeno notandum est.

3. de diet. acut. vinum dulce, μεγαλόσπλαγχνον. 3. de diat acut.

Lenientia & temperantia valent. Tabellæ bechicæ, glycyrrhizæ succus cum melle Narbonensi, aut melicrato, Amygdala, ficus, passulæ.

Cassia in linctu frequens, addita conserva violarum, alias in jusculo dissoluta: cassia condita nuper allata.

Intingere glycyrrhizam in ptiſana, & lingere.

Sectio venæ quum ſit argumentum calidioris pulmonis & repletionis.

7. De balneo videatur num conferat, quamquam eſt ubi balneum conferre poteſt, eſt ubi non poteſt, Galenus & Hipp. in affectionibus pulmonum balneum laudant. At dicet quis, ſi inflammatio in pulmone eſt, oberit: ſi copia humorum liquando & fundendo ſuffocationis periculum afferet. Revera Hippoc. vult cocto morbo balneum conferre, peripneumonicis, & pleuriticis (addit enim Galenus pleuriticos) balneum magis confert quam febri ardenti. Deinde vero etiam confert iis quibus nares ſiccæ, ideſt, quæ nihil reddunt, cerebro nimium reſiccato: confert & iis quibus æſtuant præcordia, id quod Galenus expreſſe docuit.

Fernel. lib.2.meth.ad fin. Ad part. 58.lib. 3. acut.

Actiones & motus ſint moderati, ut ne agitato corpore nimium pulmones incaleſcant.

8. Eſt & commodum ut aliquis ejus voci præſit ut nimio clamore arteriæ & pulmoni non vis aliqua inferatur.

Lingere mel erit optimum, caules rubri valent, item ſyrupus de glycyrrhiza, cum capillis veneris, hyſſopo, melle, ſaccharo, & ſapa, in parva quantitate.

Amygdalarum conferet, lac aſinæ, & alia arteriaca moderata: formulæ & hypoglottides exceptæ gummi tragacanthæ.

ANNOTATIONES.

1. *De voce & ejus differentiis multi multa. Cicero has differentias ponit, canorum, fuſcum, acutum, grave, flexibile, durum, & hæc in voce. Claudius Nero fuſcam vocem habebat, cujus corrigendæ ergo Muſicam amavit, Suetonius: Terpno muſico canenti Nero poſt cœnam in multam noctem aſſidebat, paullatim ipſe meditari & exerceri cœpit, nil eorum omiſit quæ muſici vel conſervandæ vocis cauſa, vel augendæ factitarent, ſed & plumbeam chartam ſupinus pectore ſuſtinebat, clyſtere vomituque purgabatur, abſtinebat pomis & ceteris officientibus: donec blandiente profectu (quamquam exiguæ vocis & fuſcæ) prodire in ſcenam concupivit ſubinde inter familiares græcum jactans proverbium: Occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectum. Æneas Sylvius qui poſtea Papa fuit, in magno hominum conventu de voce & Muſica cum aliis contendere ſolitus erat, & quum id quidam objicerent ut aliquid audax nimis & temerarium, reſpondit, ſolus homo leviſſimus eſt cantor.*

Sed obſervatione eſt quoque dignum Elephanticos vitioſam habere vocem. Idem de hypochondriacis dicendum; in quibuſdam non caput, non pulmo accuſandus, ſed luſtranda ſunt hypochondria & hepar ipſum maxime.

2 *Elephantici vocis vitium habent, quidam etiam a natura, & revera aut occulta eſt cauſa iſtius vitii vocalis, aut ſi percipitur ægre id fit.*

3 *Ex voce præſertim mala ducimur ad cognitionem eorum quæ intus latent Hippoc. lib. de arte. Ex voce & urinis ait, nos doceri, per interpretationes peregrinas,* ἀλλοτρίας ἑρμενείας.

4. *Si humiditas nimia raucos facit, ſiccandum, contra fit. Huc pertinet locus Ariſtotelis paullo ante citatus, quod vehementiore calefactione maxime exaſperatur aſpera arteria, prob. 12. lib. xi. problematum.*

5. *Dicunt Agrippam annotaſſe ſolos Gallos muſicos. Hiſpani ob ſiccitatem pulmonis vocem ſubmiſſiorem habent: vaſa enim et thorax non dilatantur, at Germa-*

Germani vocem gravem quasi boantem et fuscam habent, quia amplus thorax, calor multus, et excrementum fuliginosum multum, quod fuscam et minus canoram vocem facit.

6. *Hipp. inter eos quibus purgationem interdicit, raucos memorat, quasi raucedo catharsi non egeat. Ita Galenus ad part.* 115. *lib.* 4. *acut. raucos non purgari vult Hipp. horum enim frigiditatem et humiditatem sanare consuluit capite & reliquis membris quæ affecta sunt, exsiccatis topicorum usu.*

7. *De balneo unum est notandum, quod ante cibum alias dotes habeat quam post cibum. Nam ante cibum extenuat corpus, macrumque reddit: post cibum pinguefacit. Ideo Galenus docens qua ratione quibus præcisum est membrum, dysenteria cruenta non laborent, suadet ut de cibo detrahant, balneo utantur ante cibum, non post cibum comm. ad part.* 40. *sect.* 4. *de art. deinde vero balneum iis adversum est qui gravi morbo tenentur & quibus nobilioris visceris imbecillitas inest & quibus præcordiorum durus ac renitens tumor.*

8. *Sequendum illud quod est apud Sueton. in Nerone, tantum abfuit a remittendo laxandoque studio, ut vocis conservandæ gratia, milites nonnisi alio pronuntiante appellaret. Nil serio jocove egerit nisi adstante phonasco & monente ut parceret arteriis & sudarium ad os applicaret, & de Augusto pronuntiabat dulci & proprio quodam oris sono, dabatque assiduam phonasco operam. Is vocem intorquere, remittere, lenire, exasperare docebat.*

DE FEBRE NOCTURNA.

CONSILIUM III.

In quo quæritur cur Empyici nocturnas potius quam diurnas habeant exacerbationes.

UXOR præsidis Carmelii annos nata viginti novem, nata patre pulmonico qui tabidus interiit, eo fere anno exstincta est, quo & pater, adeo magna est vis morborum congenitorum. Id quod Hippoc. passim, & Aphrodisæus, qui morbos hereditarios statuit, docens calvitium iis non contingere qui humore abundant, qui capillo sunt promisso & simplici, nisi forte vitio stirpis, calvities contingat, ut contra humorum conditionem & vim, vis congenita sese ostentet & proferat. Fuit tempus quum suppressi fuissent menses ob causam manifestam (nam ægre mariti morbum ferebat), cœperunt fluere. Belle satis habebat. Tandem questa est de linguæ rubore, & siccitate juncta siti insigni. Pulmonum ardor erat & ἐρυσιπελατῶδες aliquid concepit. peperit. A partu substiterunt lochia, febris. Dolores lateris sinistri. Circa vesperum febris recrudescebat, jactabunda, ægre spirans, frequens spiritus. Animam actura videbatur. Febris mane (ut in morbis fere omnibus accidit, favente quodammodo Aurora) remittebatur. Inæqualitas erat caloris & frigoris. Iste status dies pæne triginta perstitit. Nullo juvabatur remedio, licet decies aperta vena fuerit. Tandem mors. Aperto cadavere omnia sana occurrerunt præter pulmonem. Pars sinistra pulmonis fere magna sui parte tabuerat & tabo infecta erat, sana reliqua substantia. Purulenta materia continebatur illa thoracis parte æquans sua

Immo ex Hippocr. morbi congeniti & parentales vix curantur Prob. 1. lib. 1.

ſua quantitate tantum, quantum duæ pintæ Pariſienſes complecti & comprehendere poſſent. Tamen fœtor non erat. Non erat gravis ſpiritus, Non multum tuſſiebat, & nihil iſtius materiæ ſputo excernebatur.

Facies ejus fere index erat affectionis pulmonicæ. Nam tota pæne facies ſæpe erat velut ſubalbida, & iis quos Hipp. ἐψημένους vocat latine excoctos dices, non diſſimilis. Galli vocant, *il a un viſage de conin parboullu*. Et hæc facies aliquando turgidula eſt & familiaris iis qui ſunt aut ſuppurati, aut quibus pituita putri ſcatent pulmones. Sed & genarum alias erat rubor fugax: & ſæpiſſime ignes ſacri in faciem involabant. Ex doctrina autem Hippocr. & maculas, & πόμφους, & ignes ſacros iis oriri quibus pulmonum corpus intemperie laborat, didicimus. Id quod notandum erat.

Ad finem 2. acutor.

Hæc capita fuerunt deliberationis antequam in graviſſimum morbum incidiſſet. Laborandum fuit in corrigenda intemperie connata & genitiva. In febre tollenda nocturna (hæc autem febris jam illam affligebat ſex aut quinque menſibus antequam inciderit in morbum in quo ipſa periit) in fetu confirmando (gravida enim erat) cum ſuppar ſtudium eſſe debeat conſervandæ & fetæ & fetus.

Et quum olim igni ſilvatico (qui herpes dicitur) partes faciei occupante laborarit, nunc velut febre non putri & eryſipelatode laborat. Ut enim tumores contra naturam differunt, ita & febres: quarum quædam ſunt ſanguineæ, ut ſynochi imputres, aliæ bilioſæ, in quibus potius alterationi, quam vacuationi locus eſſe debet.

Nec mirum ſi tantopere laboret, tenetur enim dominatu caloris acris mordacis, fuliginoſi. Eos autem qui eo ſunt temperamento, pingueſcere ſanitatis terminus eſt; Bilioſa eſt, itaque nocentiſſima inedia, Phlogoſis eſt in pulmone. Non tamen ita oportet accuratos in Phlogoſi pulmonum, ut in hepatis Phlogoſi. Hepar enim officina eſt ſanguinis. Et quod dedit negotium, fuit cognitio & ratio exacerbationum nocturnarum.

Et quum hæc mulier (ut ante diximus) faciem aliter atque aliter haberet affectam, mox genis colore rubro & calore ſuffuſis facie reliqua colore albicante qualem quoque deſcripſimus: Omiſſum eſt aliud quoque ſymptoma de quo graviter querebatur. Hoc autem fuit ἀμβλυωπία ſeu hebetudo viſus. Ideoque illa ſibi ſanguinem detrahi ægre ferebat. Hac enim ratione fore putavit viſum imbecilliorem. Et tamen ſi cui unquam mulieri ſalutaris fuit Phlebotomia, huic uni fuit. Hæc enim viſus hebetudo non ab obſtructione, aut paupertate ſpirituum animalium, aut ab imbecillitate, aut denique a vitio inſtrumenti fuit, ſed a ſanguine fervidiore & copioſiore qui in illa inferne ferebatur ſurſum. Id illi contigerat quod & iis quibus e nare hæmorrhagia futura eſt. Obſcurius enim vident donec largo ſanguinis fluxu venæ depleantur. Atque hujus rei cauſa ſolis medicis quibus ipſa ratio ſuffragatur, cognita eſſe ſolet. Pulmonica erat a pulmonum fervore, huic menſes non ſatis legitime reſponderunt. Lacrymari erat facilis, quod ὀξύθυμος, & imo pectore angens ſeſe animi iram coquebat, & præ pudore foras exerere non audebat, hinc lacrymæ pro omni refugio & ſolatio. Interea ad caput & pulmones calidiuſculos raptus humorum fiebat.

Ac quod oculorum ſeu viſus hebetudo ab ea, quam diximus, cauſa dependeat,

deat, vel auctoritate summi Hippocratis innotescet. Ita Hipp. Quibus nec febricitantibus, nec decoloribus caput & vertex dolet, &c his hæmorrhagia futura est. Quibus sanguis fluit, hi sani videntur. His autem vel splen elevatur, vel caput dolet, vel quippiam ob oculos obversatur, (Græce μαρμαρυγῶδές τι) sic visus obtenebratio ista hæmorrhagia solvitur, ergo nec imbecillitatis, nec obstructionis index est. *2. Prorrh.* *Ibidem.*

Et idem Hipp. loquens de specie quadam morbi podagrici & ischiadici in iis quibus magna sunt viscera, & olim sanguis e naribus fluxit, ait, interroga num fluxerit copiose olim sanguis e naribus, item num hebetudine visus (Græce ἀμβλυωγμὸν vocat) laboraverit. Si hæc hebetudo a sanguine & ferventiore & uberiore est. Vide & de nyctalopia apud eumdem Hipp. quæ pueros, adolescentes & juvenes tenet, & certis temporibus curatur per se. Huicque non sunt virgines & mulieres, si utrisque menses proveniant, obnoxiæ. Unde hæc nyctalopia? non aliunde quam a sanguine & copioso & fervente. Notandum id, ut ne cunctanter venam aperiamus in visus obscuritate, id quod vulgus falso reformidat, persuasus ab imbecillitate esse id quidquid mali est. *2. Prorrh.* *Nyctalopia nomine audiuntur quum ægri nocte vident.*

Sed quæstio oriri potest cur, quum tanta copia materiæ purulentæ in thoracis capacitate contineretur, non multum tussiebat, & nihil materiæ istius πυώδες excreatione educebatur. Galenus tres omnino causas assignat propter quas pus in thorace contentum non excernitur, puris lentorem & crassitudinem, membranæ pulmonem ambientis densitatem, facultatis in ægrotante infirmitatem. Addendum unum puto. Pars pulmonis sinistri exesa & corrupta erat, quare istud pus tanta collectum copia non sollicitabat facultatem ad excretionem sui. Facultas enim valida erat, membranæ densitas non impediebat (nulla enim ea in parte erat utpote consumta) pus non erat adeo spissum crassumque. Dicam meas conjecturas. Pulmo non sentit, habet enim corpus ἀναίσθητον, si aliquis sensus inest, ob membranam inest, at hæc tabuerat, ideo non poterat esse sensus instrumentum. Ideo vellicatio & punctio non sentiebatur, nisi in membrana costis subtenta & succincta, unde dolor percipiebatur acutus, sed pulmoni non erat reciprocus. Pars enim pulmonis effeta pus in latere sinistro contentum non exsugebat, ideo non expectorabatur, nec tussis erat quæ irritamenti & calcaris instar esse posset. *Contra alii nomen hoc accipiunt.* *Part. 60. lib. 2. progn.* 1.

Alia conjectura, crassior pars istius puris, aut putris pituitæ, (de hoc autem paullo post ex Hippocrate) obducta erat parietibus & thoracis & pulmonis reliqui; & sic impediebat quominus materia collecta in capacitate thoracis pungeret & irritaret, ut inde tussis moveretur. Quomodo vidimus plerosque cum tussi (quæ est calcaris instar ad repurgandum corpus pulmonis) quantitatem aut puris, aut pituitæ πυώδους, quantitatem (inquam) omni majorem fide excrevisse, & postea sani satis vixerunt, & quum tabuissent pæne, bonum corporis habitum & εὐσαρκίαν recuperaverunt. *1. de morb.*

Dicet quis cur toties dictum est puris, aut pituitæ putris & πυώδες; Quid illud est pus, aut pituita πυώδης; An idem sunt, an longe distinguuntur? Dico ego pituitam putrem recoctam & præsertim admixto sero putri ac bilioso, ut id quod excernitur virulentum quodammodo fit & subviride, idem facere fere quod & pus.

Sed hoc differunt, quod pus est malum ut signum & ut causa. Ut signum,

quoniam abſceſſum & inflammationem ſyſtrophicam proceſſiſſe declarat, unde conſumtio partis pulmonis ſecuta eſt. Ut cauſa, quia niſi exeat febrem lentam fovet, rigores inæquales affert, & corrumpit partem & in qua manet, & contagio vicinam. Iſta vero pituita putris & æqualitatem nacta & lævorem, mala eſt ut cauſa, quoniam afficit pulmonem ipſum mora niſi exitum habeat. Quomodo videmus quoſdam mungere viride & æruginoſum & πυῶδες fere (unde vulgus non inepte dicit, *il mouche comme de la boue de boſſe*. Et in tuſſibus quum pituita excernitur & ſputum album eſt ſemiputre, & ὅμοιον τοῖς πυώδεσιν, ſic loquitur Hippo. lib. 7. Epid. circa medium. Os charite, ἀπόχρεμψις ὁμοίη πυώδεσιν, quum cocta fuiſſet, & hæc materia initio bona erat, pituita enim & proprium erat capitis excrementum, ſed per moram & putredinem quamdam, & virorem acquiſivit dum cumulata, in parte non haberet ſuam ἔμπνοιαν, contra erat quædam κατάπνιξις, ut loquitur Theophraſtus, quæ putredinis & gravis odoris eſt cauſa.

Theoph. libro de ſudoribus.

Ac præter moram iſtam & κατάπνιξιν, & diſflationis carentiam obſervari debet quoque, eſſe quoſdam quibus ob proprietatem quamdam pituita omnis fere quæ in eorum corpore gignitur, habet aliquid κακόηθες, unde quamcumque in partem incurrit, ſævitiam ſuam manifeſtat. Dentes rodit & e ſuis alveolis radicibus eroſis diſturbat. Chæradicos tumores movet. Denique mille tædia milleque mala concitat. Eadem pituita ſi in pulmones irruit, exulcerat, afficit, denique in putredinem eoſdem pulmones reſolvit. Excreta e pulmone eadem materia aliquid habet inſuave, & aſpectu horrendum. Vulgus putat eſſe pus, ſaltem pæne eoſdem habet effectus, quos & pus ipſum.

Dentes ignibus indomiti cavantur tabe putris pituitæ. Plin.

In iſta ægra tanta materia, quæ aperto cadavere inventa eſt, pus non erat, meo judicio, ſed pituita πυώδης, quæ ſpeciem abſceſſus præſeferebat. Si enim pus verum fuiſſet, unde tanta copia, quum argumenta apoſtematis non præceſſiſſent. Sed uno fere anno antequam exceſſiſſet erat illi ingens ſitis, lingua ſicca, febris nocturna, calor acer & mordax, inappetentia, facies colore ſubalbido (vulgo *de couleur comme une pomme cuitte*) niſi quod malæ fugaci quodam rubore ſuffunderentur, in facie crebro ignes ſacri & volatiles. Quæ omnia male affectorum pulmonum ſigna erant. Sic a longo tempore fovebat illud malum & collectionem malignæ pituitæ, quam ſi, tuſſi irritante, excreviſſet, ab eo periculo fuiſſet aſſerta. At tuſſis non erat: cauſas autem veri-ſimiles paullo ante recitavimus.

Sub finem huius commentarii explicabitur ex Hippocr. aliud eſſe τὸ πύον, aliud τὸ πυῶδες.

Et ne cui mirum videatur hoc de iſta putri pituita commentum, adducendus eſt Hippocrates tamquam pro nobis fidejuſſurus. Fiunt ſuppurati nonnulli ſi pituita de capite delapſa ad latus agglutinata fuerit & putruerit. Tunc enim latus ut plurimum inflammatur, & patitur eadem quæ & ex pleuritide ſuppuratus. Id quod ſi alias alicui ægro accomodari poteſt, huic noſtræ ægræ aptandum eſt. Licet enim ſuppreſſa fuiſſent lochia, & dolor lateris ſecutus fuiſſet, non tamen credo per ἀναδρομὴν ſanguinem id tanti mali peperiſſe. Sed data occaſione & ob partum, & ob ſuppreſſum ſanguinem, malum quod ante ſigna aliquot ſui ediderat, nunc ſævit & ſæviendo ſeipſo fit deterius. De his aliorum eſto judicium, nec enim mearum opinionum ita ſum amans & aſſertor, ut non, ſi quis melius aliquid afferat, facile acquieſcam.

lib. 1. de morb.

Unum

Unum restat explicandum de exacerbatione nocturna in purulentis. Et quamquam de periodis morborum & humorum, disputare velle, opus est arduum & difficile, tamen quoniam de exacerbatione nocturna mentio aliqua facta est, sicco pede id præterire est alienum. Audiatur Hippocrates: his signis purulentos dignoscas. Si febris non dimittit, interdiu mitior, noctu vehementior. Si copia sudoris elicitur, ac tussiendi cupiditas est, nec quicquam tamen dignum commentatione expuunt. Si oculi cavi redduntur, maxillæ vero ruborem trahunt, & ungues manuum curvantur, digiti vero potissimum summi calescunt, atque in pedibus tumores consistunt, neque cibum appetunt, ac pustulæ circa corpus erumpunt. *Part. 60. lib. 2. prog.*

Galenus probabilem rationem afferre visus est, interpres vero A-vega frigidior paullo videtur in ejus rei reddenda ratione. Accidit omnibus hectica febre laborantibus ut noctu febris augeatur: non quod ratione febris nox augeat febrem, sed per accidens quod quidem tale exsistit, per febres hecticas, partes enim solidæ ignitiores evadunt. Ob id sui similis in se manet eodemque habitu febris caliditatem obtinens, ut calx, debilem contingentibus. Si edunt bibuntque accidit idem quod & calci aqua perfusæ: quo fit ut contingentes exterius ægrum multo calidiorem sentiant. Sic ob alimentum id contingit, non ratione τῆς διαθέσεως. Nam cum alimento calor est febriculosior. Statim adhibito augetur cibo qui vehementissimus percipitur tempore τῆς ἀναδόσεως.

Hæc quidem verisimilia sunt quæ adducit Galenus, ut reddat rationem cur exhibito alimento calor hecticus augeatur: sed si sero non exhibetur alimentum an increscat noctu? hoc non dicit. Item non explicat, quod pus habeat maxime suos paroxysmos nocturnos. Audiendum autem illud Hippocratis pronuntiatum in Epid. quum de multis locutus fuisset qui aut tetano, aut opisthotono correpti fuissent. Nam sanies quædam & ichor horum symptomatum terrificorum auctor erat. Tandem Hippocr. pronuntiat κατὰ τὸ ἐπιφώνημά τι (quamquam non video unde id dependeat, nec enim periodus de suppurationibus & doloribus ad noctem repetentibus, iis quæ prius dicta sunt, consentit & adhærescit. Ita Hipp. ἤράγε ἐν πᾶσι ἐμπυήμασι, καὶ τοῖσι περὶ ὀφθαλμῶν, μάλιστα ἐς νύκτα οἱ πόνοι. Idest, ac certe in suppurationibus & iis quæ ad oculum pertinent, dolores in noctem incidunt: ergo & febres. Sic Hippoc. docet cur suppuratis febris noctu augeatur, quia dolores & labores in suppuratione noctu irritantur. Sed tamen nondum ex Hippocrate constat cur proprium sit τῷ ἐμπυήματι, ut de nocte suam habeat ἐπισημασίαν. Sic Galenus mance explicat caussam paroxysmi febrilis, & tantum ad generales hecticas febres recurrit: nec tamen adhuc ratione ipsius affectionis noctu febrem irritari ait, sed ex eventu, nempe dati alimenti. Quid si æger hecticus aut empyicus sumat cibum tantum circa meridiem? A-Vega ait tempore Hippoc. solitos homines semel cibum capere, & id vesperi. Ita fiebat ut quum hectici forent circa tempus ἀναδόσεως τῆς τροφῆς; febris augeretur. Sed pace & Galeni & alterius interpretis Hispani dicam, hæ rationes sunt paullo frigidiores. Explicandum erat cur empyici quatenus tales, magis noctu febricitent. Quod commode fecissent si operam dedissent in explicanda sententia Hippocr. ex quinto Epid. adducta de nocturno paroxysmo τοῦ ἐμπυήματος.

Ἀναδόσεως tempus.

Epid. 5.

Morbi occultorum habent suas exacerbationes ad noctem.

Lo-

Particul. 61. sect. 3. lib. 1. Epid.

Locus est apud Hippocratem de distinctione febris nocturnæ & diurnæ, qui aliqua ratione contrarius videtur esse huic loco, qui est de nocturno paroxysmo in suppuratis, ita Hippocrates, febris nocturna non admodum letalis, longa tamen est: diurna longior. Sunt qui ῥέπει πρὸς τὸ φθινῶδες, ad tabem vergit. Ideo nocturna non admodum letalis est, quod coctionis sit capax, & quod interdiu excutitur quod nocte coctum fuerat, id quod in laudabili ducendum est. Dies enim & vigiliæ magis digerunt. Diurna longior dicitur, quia de nocte nil exsudat, nec ex facili ægri somnum capiunt ob curationes. Nox enim in curationem impenditur. Ideo ex Hippocrate, Galenus colligit diurnæ conditionem esse deteriorem, quod ad tabem ducat. Nam quum paroxysmus diurnus est, difflandæ materiei tempus in noctem incidit, at nocturnum tempus difflationi non est accommodatum, ut diurnum: ideo diurna est longior & ad tabem adducit, & ob curationem. Nam nox quieti est propria & accommodata: at noctu & cibus datur, & medicamenta capiuntur, sic tabescunt diuturnitate temporis; quia si cubent interdiu, somni defectu marcent, si non cubent, dum nec noctu nec diu dormiunt, vespertilionis & non hominis vitam agunt, hæc Galenus. Miror ego quum suppuratorum febres sint hecticæ, quum eorum conditio sit pessima, cur non diurnos potius habent paroxysmos, quam nocturnos, si quidem deterior est nocturna febre, ipsa febris diurna. Motus autem puris & purulentæ materiei in noctem potius incidit, ex sententia Hippocratis. De his aliorum esto judicium.

Gal. in com. Difflatio in febrem incidens maxime est commendabilis, quum paroxysmum aut levet aut finiat.

De motu quidem humorum inter omnes constat, quod sanguis mane, bilis circa meridiem, succus melancholicus vesperi, & pituita noctu moveatur, unde est analogia inter tempora universalia & unius diei particularis: utrumque tempus enim una solis circuitione finitur: dies quidem circuitione totius cæli, annus vero propria ipsius solis. Sic morbi qui alioqui in aliqua anni parte fiunt, ea diei parte quæ illi respondet exacerbantur, ut æstivi in meridie, autumnales vesperi, quod vesperum respondet autumno. Quæstio autem orietur. Numquid vernales morbi mane irritabuntur, ut hiemales noctu? Tamen vere tot morbi pullulant: in aurora pauci admodum. Immo tempus matutinum morbis & ægris amicum videtur: raro in auroram morbi incidunt. Et quum videmus in auroram morbos incidere, de iis male ominamur. Ut in pestilenti statu, quidam qui somno indulserant noctu, si in aurora rigere cœperunt, opinionem fecerunt latentis veneni. Adeo aurora favet ægris. Nam licet ægrotent febre aut nocturna, aut continua, tamen circa crepusculum omnia ad naturalem statum creduntur venire. Itaque nulli morbo fere contingit exacerbari mane in aurora. Respondent quidam de matutino tempore id quod de vere saluberrimo responderi solet, vel per se salubre est, nec morbos parit quoad τὴν γένεσιν pertinet, sed quod ad τὸν παροξυσμόν. Aliud enim est τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ παροξύνεσθαι. Autumno autem, ratione ipsius, & quatenus talis est, morbi fiunt & magis quam aliis temporibus, omnes autem fiunt deteriores illo in tempore, quia tempus est insalubre. Et vesperi ob horæ malignitatem exacerbantur morbi. Et quidam peculiari respectu & ratione, quia sunt autumnales. Sic & γίνεσθαι & παροξύνεσθαι. At in aurora possunt ratione præsentium humorum morbi παροξύνεσθαι, sed vix fiunt ratione ipsius temporis.

Hac Hipp. 2. Epidemiorum docet & tota antiquitas idem censuit. Tempus matutinum benignum est, favetque naturæ, & morbos mansuefacit. Hanc de vere quæstionem movit & explicavit non satis ample tamen Fran. Vallesius

poris.

poris. Immo si qua in morbo tranquillitas observetur, maxime in aurora id fiet. Unde etiam deterrimi morbi, cujusmodi sunt pestilentes circa diluculum mitescunt suamque sævitiam deponunt, immo videntur ægri restituti quum alioqui eodem ipso die peste jugulentur. Et tranquillitas morbi, symptomatum mitificatio, pulsus æqualitas mane apparens suspecta esse debet. Id quod multos sæpe fefellit.

Antequam scribendi finem faciam, dicam unum de differentia puris & purulenti, Græce τὸ πύον καὶ πυῶδες. Diximus enim ante tantam copiam materiei albidæ & puriformis, detractam esse ex sinistra thoracis parte, quam nesciebamus an ea referri deberet ad pus, an ad aliquid puri simile. Abscessus enim effatu dignus non præcesserat, ut tanta purulentæ materiei copia congereretur. At Hippocrates summus doctor eam distinctionem assignat. πύον τὸ ἐκ σαρκὸς πυῶδες τὸ ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης. Ideſt, pus ex carne: purulentum & puri simile ex sanguine & alio ex humido. Quasi vero omne pus non fit ex sanguine quum πύον dicatur τὸ αἷμα σεσηπός. Ex carne autem pus fieri ait quod suppuratio non videatur fieri sine erosione partium carnosarum capacitatis in qua pus fit: unde ex carne erosa pus fit; unde in contusione est procuranda suppuratio, quia nulla nova caro generari possit antequam contusa caro in pus vertatur. Et Celsus ait pus exire ex vulnere sanescente, quod corruptæ carnis in pus conversionem sequatur novæ carnis generatio. Nisi quis ex loco Celsi inferat non propterea ex carne pus fieri, sed ex sanguine, ubi enim sedata ex inflammatio, tunc sanguis non corrumpitur, & ita laudabilis agglutinatur, unde σάρκωσις. Argumento est quod ex vulnere sanescente (quod tunc ulcus est) etiam sanguis fluit, ait Celsus: Et eodem auctore nondum soluta inflammatione plus puris effluere debet: quare? Quoniam sanguis est illaudabilis & corruptus. Idemque auctor est concretum in vulnere sanguinem inflammationis causam esse, vulnus glutinari prohibere, & in pus converti. Contra Hippocratem stare Galenus videtur ex sanguine pus fieri ratus, quod in phlegmone in abscessum abeunte, sanguis extra vasa effusus in pus vertatur. At Hippoc. ex carne pus verum ait fieri, materiam vero puriformem ex sanguine & alia quadam humiditate ait fieri. Et vix in phlegmone suppuratio fit sine carnis erosione, id sinus indicat post puris evacuationem Et sanguis extra vasa fusus & calfactum, humidam & calidam carnem quam attingit, corrumpit, ex qua carne si natura robusta fuerit, verum pus nascitur: cui non raro admiscetur aliquid πυῶδες ex humoribus & sanguine extra vasa effuso. Unde apud Hippocratem, abscessus in
» suppurationes multis convertuntur, multum carnis ossiumque decidit.

Notandum autem est etiam ex Hippocrate humores sæpe κακοήθεις esse, ut in pus non vertantur: unde Hippocrates dicebat, fluxio non erat puri similis, sed alia putredo: ideſt, non verum pus fiebat nec ab humoribus, nec liquatis carnibus, nam corrumpebantur, ossa nervique decidebant. Et Galen. ait in comm. ob humiditatem & aeris tranquillitatem humores putrebant, sed pus non generabant, partes enim solidæ computrescebant διὰ τῶν χυμῶν ὑγρῶν μᾶλλον ἢ ξηρῶν. Nota additionem vocum harum quæ videntur πλεονασμὸν redolere, χυμῶν ὑγρῶν. Atque ut Hippocratis opinionem de vero pure & eo quod πυῶδες dicitur, ut unum ex liquata carne veri puris nomine donetur, alterum vero non, conclu-

In com. ad 2. epid. sect. 1.

7.

Celsus etiam de vulneribus loquens ait, vulnera & nimius calor & frigus infestant, maxime horum varietas: ideo est autumnus perniciosus.

Etiam morbi deterrimi mane mitescunt, ideo in malis ducendum quum morbi circa auroram invalescunt

Lib. de alimento

Cur non referat hypostases in morbis & excretiones semiputres ex pulmone ad τὸ πυῶδες

Hipp. lib. de ulceribus. Pus ex carne purulentum & puri simile ex sanguine & alia humiditate.

Cap. 26. lib. 5.

Par. 22. l. 3. Epid ſect. 3. Part. 24 ſect. 3. lib. 3. Epid.

Humores maligni in pus non vertũtur.

concludamus, non alienum fuerit afferre brevem diſtinctionem inter pus verum & ichores, ſeu alias quaſdam humiditates quæ ex ulceribus effluunt: Quam diſtinctionem Celſus breviter explicat, Sanies eſt ſanguine craſſior, varie craſſa, glutinoſa, & colorata. Pus craſſiſſimum albiſſimumque, glutinoſius & ſanie & ſanguine. Sanguis exit ex vulnere aut recenti, aut ſaneſcenti, ſanies eſt inter „ utrumque tempus: pus eſt ex ulcere jam ad ſanitatem ſpectante. Unde in eo- „ dem capite paullo poſt, pejus eſt pus multum, tenue, dilutum, magiſque ſi ab initio tale eſt. At (ante ut dictum eſt) pus non manat ab ulcere initio.

Cap. 26. lib. 5.

Notatque Celſus, ex ulcere majore plus puris exire debet, quam ex minore: item plus puris exire debet nondum ſolutis inflammationibus: at ſaneſcente ulcere inflammationes minuuntur, & tamen ſaneſcente ulcere pus manare debet, ergo ſedata inflammatione. Sed hæc ex comparatione ſunt audienda.

Ergo Hippocratis diſtinctio, περὶ πύυ ϗ πυώδεως, de pure & purulento ſtatui debet. Nos autem diſtinctionem a duobus fontibus derivari docuimus. A priore quidem ex ſententia Hippoc. qui pus a carne eſſe putat purulentum, ſeu ἴκελον πύῳ, ideſt πυῶδες & puri ſimile a ſanguine & alia humiditate. A poſteriore fonte, ex parte humorum. Nam quidam ſunt qui facile ſuppurant & a natura reguntur, alii non ſuppurant, ſed aut incorruptum quid, aut ichorem, tabum & ſaniem convertuntur. Nam quum ſanguis laudabilis ad partem affluit tumoremque facit, ſuppuratum laudabile procuratur. Si humor malignus & κακοήθης gratiam naturæ non admittit: ſed ut humor eſt ἑτερογενὴς, ita pus quoddam ἑτερογενὲς & ὁμωνύμως dictum, gignit, unde variolæ, exanthemata, carbones, ecthymata, herpetes a maligno ſunt humore. Unde in iis pus verum gigni non poteſt. Qui enim humores toto genere contra naturam ſunt, ſunt coctionis incapaces. Corruptio enim in parte fit. Id quod Celſus elegantiſſime ſcripſit: Genera tenenda ſunt in quibus noxa corpori eſt. Ea quinque ſunt. Quum quid extrinſecus lædit, ut in vulneribus. „Quum quid „ intra ſe corruptum eſt, ut in cancro. Quum quid innatum eſt, ut in ve- „ ſica calculus. Quum quid increvit, ut vena quæ intumeſcens in varicem convertitur. Quum quid deeſt, ut quum curta pars eſt.

Ea diſtinctio pendet ex Galen. loco ſupra adducto com. in part. 24 ſect. 3. l. 3. Epid.

9. Ut ad ægram reditus fiat: iſta eluvies & copia purulentæ materiei, pus non erat, nec erat conſumtio (ſaltem magna & æqualis copiæ humoris) corporis ipſius pulmonis, nam ſi pus fuiſſet verum, & præceſſiſſet ulcus pulmonis, oportuiſſet præceſſiſſe magnum ulcus, magnamque abſumtionem corporis ipſius pulmonis. Ergo a ſanguine erat ϗ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης, ut Hippocrates loquitur. Unde videmus aliquando ex thorace vulnerato, aut non vulnerato (idque poſt cadaveris ſectionem) ingentem copiam alias pituitæ purulentæ, alias ſaniei cruentæ, in conſpectum venire, quæ materia propterea non eſt pus verum. Aliquando excernuntur quædam σαρκοπυώδεα, & id fit dum diſcerpitur & eliquatur caro ipſius pulmonis.

Hipp. 4. Epid. de uxore Meandri Caci.

Sed tandem finiamus quæſtionem de nocturna exacerbatione in purulentis, ſive pus fuerit legitimum, ſive ſanies, ſive πυῶδές τι. Nos enim in ægra noſtra vidimus, & in Lucio equite (uterque enim conſimili morbo conſumtus eſt, & cum iiſdem ſymptomatis) exacerbationes maxime nocturnas, dyſpnoeam, ſpiritum difficilem, metum præſentis ſuffocationis, denique deſperationem: ut in ſingulis acceſſionibus nocturnis de funere & exequiis potius cogitaretur, quam de-

de exequendis medicorum præceptis. Et tamen ſingulo quoque mane ubi materia deferbuerat, & calor remiſſus erat, pæne uterque reſtitutus videbatur. Cauſa autem veriſimilis iſtius perturbationis & exacerbationis nocturnæ eſſe videtur. In omnibus ſuppurationibus (agitur enim de empyicis) dolores ad noctem incidunt: id quod non tantum audiendum dum pus fit, ſed dum pus continetur aliqua parte fovens febrem lentam. Quum autem empyicis, & propterea hectica febre implicitis partes ſolidæ ignitæ ſint, non mirum ſi noctu calor increſcat (non ob alimentum, ut vult Gal.) ratione ipſius διαθέσεως, quod tamen non vult Galenus, & quia nox humectat (ideo calor hecticus calce non diſſimilis ſe prodit) revocatur calor & ſpiritus intro: ſic calor increſcit non ſolum qualitate, ſed & quantitate. Et ita dum revocatur calor ad centrum, diſflatioque prohibetur ob noctis dominatum, calor iſte maleficus eſt, malignus, ſqualidus, non ἀτμώδης, nec nanciſcitur ἑστίαν, ideſt, focum, locum, domicilium aptum & conveniens, & calor fixus non accipit fluentem iſtum calorem febrilem tamquam amicum, & ἐπικρατοῦντα, contemperantem moderantemque, ſic non bene convenit iſti calori fluenti cum fixo: licet uterque in ægrum conſpiret. Sic quum recurrit calor maleficus & nanciſcitur æque malum & pernicioſum, dum augetur calor & dolor, non fiunt acceſſiones novæ febriles, ſed αὐξήσεις caloris & exacerbationes quædam, non ob novi humoris motum, ſed ob ignitam naturam ſolidarum partium ſeipſa factam πυρετωδεστέραν, ideſt, ignitiorem. Quomodo Galenus docet dictatque ſomnum aliquando obeſſe, ut quum humores, calor & ſpiritus revocantur intro & augentur inflammationes & dolores: ita in empyicis fieri ſolet.

Calor noctu increſcit ob ignitã partium ſolidarũ ſubſtantiam.

Calor naturalis verum ſolis heliotropium eſt.

Com. in aphor. 1. lib. 1.

Quærat autem quis an pus ſuos motus habeat nocturnos potius quam diurnos. Nam & in inflammationibus internis paroxyſmus eſt nocturnus. Et id non eſt proprium nec hecticis, nec empyicis ut nocturnas moleſtias potius experiantur, quam qui aliis morbis implicantur. Unde

Mirati ſumus cur antiquitas, peculiari quodam privilegio & prærogativa exacerbationem nocturnam puri & purulentis aſſignaverit. Nec enim id novum eſt. Nam & venerea lue affecti, præſertim ubi ſolidas partes invaſit & conſpurcavit, nocte dolent magis, & arthritici, & ὀδονταλγέες, & κεφαλαλγικοὶ & καταῤῥώδεες, denique multo maxima pars ægrotantium. Præter rationes a nobis adductas ſunt & hæ probabiles. Primo quia omnes ferme morbi ſub tempus noctis ingraveſcunt. Multis id quidem de cauſis. Partim quia ob adveniens tempus nocturnum fit admirabilis quidam motus & revocatio intro, motus quidem plane contrarius motui ipſarum vigiliarum. Deinde, coctio fit noctu. Coctio quidem non ſolum humorum naturalium, ſed & contrariorum & febrilium. At dum pus fit, febris augetur, & dolor. Quæ ratio & analogia de pure in abſceſſibus, in aliis morbis & febribus audiri poteſt. Maxime autem id apparet in empyicis. Dolent enim partes ſolidæ, & augetur calor febrilis qui interdiu in partes omnes expanſus erat. Accedat ad eas rationes, quod inter vigilandum animus occupatur & vigiliarum motus ſequitur. Et mens ipſa ſeſe noctu recolligens tota in morbi & doloris cogitationem incumbit. Admirabilis enim motus eſt intro inter dormiendum. Declarant dormientium phantaſmata. Mirum enim eſt quod qui dormit, præſertim ſi paullum laborat, animo pæne turbatur, ſomniſque exercetur permole-

stis. Ubi primum aperit oculos, omnia evolant, omnia fiunt composita & pacata & serena. Si rursum claudit oculos, eædem falsæ imagines sese menti offerunt ac obversantur. Secundo si oculi aperiantur, ista effugiunt & prætervolant. Interdiu sensus ab innumeris objectis pelliciuntur: & ista irritamenta & illecebræ retinent animum. Præterea amici sua præsentia interdiu dolores quodammodo deliniunt & demulcent, dum amica consolatione & alloquiis ægros prosequuntur. Et hæ rationes sunt fortassis cur in morborum futuris crisibus nox quæ præcedit molestior sit, quia somno interrupto, clarior fiat gravitas & molestia, quam interdiu. Atque ex Galeno colligere possis noctem ipsam non esse causam cur potius malum ingravescat tunc quam interdiu, sed quod quum alias, tum magis de nocte appareat. Has rationes nostro marte & ingenio paraveramus, ita enim quisque suo sensu valet & abundat. Et tamen inter legendum occurrit locus Aphrodisæi, in quo quæstio generalius disceptatur, cur dolores magis noctu augeantur. Et Aphrodisæus vir acutus & eruditus, commentus est rationes nostris non dissimiles, ut quis credat nos e penu illius eas desumsisse, & illam palmam (si qua debetur inventori) præripere voluisse. At nos non tantum arrogamus, ut non profiteamur per quem profecimus, quando plagii crimen plane vitandum putamus.

com. Aph 13. lib. 2. Aphoris.

Locus ille Alex. Aphrodisæi est probl. 116. lib. 1 probl.

Eamdem quæstionē de dolorum circa noctem irritatione discussit Langius 42. Epist. lib. 1. Epistol.

Hæc sunt quæ contractis orationis velis a me discussa sunt, amplioribus verbis excutienda: est autem opus oratione quæ commendetur lepore & utilitate. Lepore grata futura est legentibus. Utilitate quia ægris, disputatio erit salutaris.

ANNOTATIONES.

1. *Galenus enim comm. in particul. 62. lib. 2. prognost. ait dolorem tussim & ptyalismum in suppurato accidere quum corpus seu membrana, quæ pus obvolvit, eroditur: & quia tenuior sanies penetrat obvolvens corpus, fit tussis & ptyalismus.*

2. *Pus ipsum ut glutinosum aliquando impedit quominus & venæ & arteriæ hiantes, sanguinem effundant. Id quod Gal. explicat ad aphoris. 27. lib. 6.*

3 *Pus enim bifariam thorace reperitur, aut ob inflammationem præcedentem: aut τῷ ῥαγῆναι, quia ruptio facta est, & a parte in aliam pus deductum est com. ad par. 60. lib. 2. prog.*

4. *Gal. accomodate ad locum præsertim quærit an fieri possit ut quis pus excernat nulla febre præcedente? Auctor enim lib. 2. de natura humana loquens de iis qui intermittunt labores pristinos, Quibus, ait, sine febre multum puris expuunt. Et quicumque in lotiis multum habent quod subsideat pueris dolore absente. Et quicumque dejiciunt atque in dysenteriis cruenta, ii quidem omnes annum agentes 35. & adhuc grandiores sponte morbis occupantur, verum quibuscumque influit in pectus ii purulenti evadunt, quippe quum purgatio sit acclivis ac diutius in pectore moram trahat, putret & fit affectus purulentus, quibuscumque autem in vesicam cruentatur, id album a loci calore evadit excerniturque. Gal. com. in part. 10. lib. 2. de nat. humana.*

5 *Quid enim illud est quod in pleuritide quum inflammatio sit, excernitur pituita quædam putris, & ea solvit pleuritidem? quid illud est? An non sanguis biliosus pleuritidis auctor? Cur non aut pus, aut sanguis excernitur si materia conjuncta est malo? An quia membrana inflammatur, ideo sanguis quodammodo pituitescit, ut fit in inflammationibus partium nervosarum? fit enim excretio aut seri tenuis, aut mucosæ pituitosæque materiæ. Ad hunc locum pertinebit illud Hippocratis in Coacis,*

Quidam

Quidam anginosi quum evaserint fiunt purulenti si non sit expurgatio sursum pituitosa. An hæc pituita materia est synanches? videtur esse, quia quo excreto malum cessat, id videtur esse causa mali. Quæstio quæ hic proponitur scitu digna est.

6. Si revocatio spiritus & sanguinis intro febres & dolores in partibus externis lue laborantibus. At contra fit, nam Langius ait, inter dolores venereos sedari quia suo tempore, & calore sanguis & spiritus fovent, & recreant partes quæ nocte desertæ ab iis doluerant.

7. Matutinum tempus veri est simillimum. Quod ver si corpus omnino sanum excipiat, in eo statu conservat nil de natura innovans. Non sic æstas, autumnus, hiems, licet enim corpus omni carens reprehensione excipiant, tamen quia peculiarem unumquodque horum temporum humorem generat, non ita, ut ver in eo bono statu corpus servant. Hæc Gal. com. ad apho. 20. lib. 3. Hanc de matutino tempore ægris favente opinionem, & de sævitia morborum in tempus matutinum orientium judicium, leges apud Fernel. cap. 8. lib. meth med. in febribus. Et forte ea ratione a) adverbio antiquo manum pro mane deductum adjectivum manus a, um, priore syllaba longa, idest bonus, a, um, quod matutinum tempus sit auspicatius & favorabilius, & hæc conjectura nostra est. Celsus cap. 5 lib. 3. apertissime explicat hanc quæstionem de matutino tempore, aitque matutinum tempus sua natura melius esse, sed morbi vitio aliquando non est melius. Textus est illo loco sicco pede non transeundus.

8. Unde in hydropicis, & in cacochymis sanguis est saniosus medius inter sanguinem et pus verum. Immo puris nomen habere potest, quum ex opinione Donati in Terent pus dicatur omnis succus et humor corpori onerosus. Et forte illud est Hippocratis quod in corpore ægro capacitates corporis sunt plenæ ichoris: iste ichor est πυώδης τι. Unde paullo ante diximus in tussi materiam tandem pituitosam albam crassamque reddi, et dum coquitur, ἀπόχρεμψις ὁμοίη ἐστὶ τοῖς πυώδεσι. Hippoc. 7. epid. de Charite.

9 Pus aliquando generaliter sumitur pro humore albicante, ut quum Hipp. libro de aliment. ait venam a pure nutriri: aliquando pro corrupto humore à sanguine erat καὶ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης, ut quum Hippoc. 4. de morbis vermes in pueris contentis in utero gigni ait, quum ex sanguine et lacte putrente, quod dulce est, pus fit fervidum animalis materia. Sed puris nomen, ut hic generaliter usurpetur patet ex Hipp. Et Donat. in Ter. pus omnis humor dicitur corpori onerosus, unde expuere omnem molestiam.

CONSILIUM IV.

De sanguinis missione in melancholicis & data occasione explicatur illud Hipp. cur sanguis faciat ad sapientiam.

EX Galeni & omnium Medicorum sententia, melancholici alii sunt a fæce & limo sanguinis, & maxima eorum pars lienosa est. Hos juvat etiam febris, ut quæ coquat digeratque eum succum frigidiusculum qui est limus & superfluitas sanguinis. Et quartana febris tuta esse dicitur, & a magno morbo, idest, a comitiali, vindicare, quod successu temporis, humor crudus

mitifi-

Melancholici a lii a limo, alii ab assatione sanguinis

mitificetur. Ut mirum non sit, si quartana a tali nata humore fæculento; e genere morborum chronicorum censeatur. Ideoque Macrobius conferens jecur cum splene, ait illud caloris, hunc frigoris sedem esse & domicilium: & ideo sinistras partes debiliores dextris, quod dextras calor suus regat, idest, ab jecore calido manans (de quo dubitari potest quum cor fons caloris vocetur) at sinistræ contagione frigoris eas obtinentis, hebetes redduntur. De quo abunde diximus in eo opusculo quod de causis convulsionis conscriptum est. Alii sunt melancholici per assationem humoris biliosi, aut sanguinis ipsius. Unde corpora biliosa quæ carent perspiratu fiunt melancholica. In his assatio, suppressioque spectatur. Galenus utrumque breviter est complexus. Nam & quæstionem tractavit de mittendo sanguine ipsis melancholicis, & explicavit quinam sint melancholici, sive natura, sive vitæ instituto, sive ex eventu, ut suppressionis ratione, sive propter cibos potusque id contingat. Hippocrates ab effectis melancholicos collegit in epidemiis. Ac primum videamus quinam ex Gal. melancholici dicantur. Ex corporis habitu æstimandi sunt „ melancholici: molles, candidi & obesi nequaquam sunt melancholici; macri, „ nigri, hirsuti, & quibus latæ venæ, aptissimi sunt ut iis humor melancho- „ licus cumuletur. Et fit nonumquam ut homines præ rubro colore (ἐξερύθρους Græci vocant) affatim in melancholicam temperiem decidant: secundo loco flavi, idque maxime, si vigiliis, laboribus, & tenui victu usi fuerint. Item Celsus; Tenuioribus plus sanguinis, plenioribus magis caro abundat. Melancholici sæpe sunt macri & tamen amplas & plenas habent venas. Deinde exponit Gal. qui cibi humori tali generando sint idonei. Quo loco vere exponit quinam sint ii in quibus humor melancholicus facile generetur & cumuletur: paullo post ex sententia Dioclis docet sanguinem crassiorem generari in melancholicis hypochondriacis, in iis præsertim venis quæ alimentum a ventriculo excipiunt. Id autem evenit ratione caloris exsuperantis. Hippocrates aliter (ut ante dictum est) melancholicos observavit. Morbos fortiter atrabilarios " habent balbus, calvus, aut gracili voce præditus, aut hirsutus. Et paul- " lo post, Balbi, celere lingua præditi, atræ bilis humori obnoxii sunt (Græce μελαγχολικοί εἰσι.) Et ante, vocis gracilitatem varix solvit. Ac locus iste Hippocratis de balbis, de calvis, quod sint melancholici admodum obscurus est. Nec enim rationem reddit Hippocrates suo impeditus laconismo. Aliqui enim interpretari possint & balbos, & gracili voce præditos melancholicos esse, quoniam frigidiore sunt temperamento, ideoque pituita multa crassa frigidaque abundant. At pituita consistentiæ ratione humori melancholico qui san- " guinis limus est, assimilis esse solet. Quo modo Galenus interpretatur: me- " lancholicus humor quartani circuitus causa est, & incontinentiæ linguæ & stuporis partium, quia ob humoris crassitudinem tales affectiones consequuntur, quales ex crassa & lenta pituita eveniunt. *Sic incontinentia linguæ et stupor*; aliquid non est absolute Melancholicum, nec absolute pituitosum, sed " mixtum aliquid. Nam timor, tristitiaque absque causa manifesta, elephas, cancer, scabies, lepra, & vitiligo nigra melancholici sunt affectus absolute. Sic aliud est dicere balbos, linguaque hæsitantes ἰσχνοφώνους melancholicos, aliud nigros & hirsutos. Nam priores melancholici dicuntur sumta improprie pituita pro humore melancholico: nigri & hirsuti proprie melancholici dicuntur, sum-

cap. 7. lib. 3. de affect. loc. — *2. Epid.* — *sect. 5. lib. 2. Epid.* — *Com. ad aphor. 40 lib. 5.*

ſumtoque in propria ſignificatione melancholici nomine. Sic conciliandi loci videntur. Dum hic finem impono occurrit alius Galeni locus vere confirmans ea quæ ante diximus. Ita enim Hippocrat. in morbis melancholicis ad hæc " (ideſt ad ver & autumnum) periculoſi decubitus ſtuporem corporis, vel " convulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificat. Apoplexiæ, convulſio-" nes & cæcitates (ait Gal.) ob humorem pituitoſum fiunt, fiunt & ob melancho-" licum, quoniam utriſque eſt craſſitudo. Sic hoc loco ſtupor corporis aut " partis melancholici humoris ſoboles videtur, quod tamen alio loco negat Galenus. At his omiſſis quæ ſubtiliter comminiſcitur Galenus, multo ſubtilius Arculanus explicat qua ratione blæſi, balbique melancholici dicantur: hæc ejus verba ſunt, minus elegantia quidem, ſed rem vere exprimentia, Corpora ha-„ bentia cor calidum, cerebrum autem humidum, ſunt diſpoſitioni melancho-„ licæ opportuna, nam caliditas cordis eſt choleræ nigræ in corde generatrix, „ cerebri autem humiditas cauſa eſt cur facile impreſſio ejus ſuſcipiatur quod in „ corde gignitur: ideo balbi & lingua vacillantes, ad melancholiam parati „ ſunt, maxime ſi linguas lenes habuerint, & oculos mobiles, & cetera: ſic piloſitas, rubor faciei calorem cordis ſignificant, blæſitas, mollitieſque linguæ cerebri humiditatem. Arculanus autem ſolutionem quæſtionis de melancholicis & balbis eruiſſe videtur ex Hippocrate. Nam ille 2. epid. ſub finem: Quorum pectora bilem generant balbi ſunt, furioſi & calvi ſunt: in quo explicatur iſta cordis intemperies calida, auctor inconditorum animi motuum: nomine autem pectoris cor ipſum per ſynecdochen audiendum eſt. An vero rationes Arculani ipſæ per ſe nitantur, an facile evertantur, ipſe videris. Nam Hippocrates abſolute blæſos, & gracili voce præditos melancholicos affectus pati docet, Arculanus non abſolute blæſos, ſed quorum cor eſt præcalidum & fuliginoſi excrementi parens, cerebro ipſo humidiore exſiſtente ut ex balbutie linguæque hæſitantia apparet.

Aphor. 56. l. 6.

Ad Aph. 40. lib. 7.

1. Quibus cerebrum humidius cor autem calidius, ii melancholiæ ſunt opportuni. Arculanus cap. de melãchol.

Niſi forte conjungamus hos duos, blæſos & hirſutos, quos diſjunxit Hippocrates, conjungit vero Arculanus.

Niſi dicamus non vere balbos eſſe melancholicos, ut quibus humidius frigiduiſque cerebrum exſiſtat, ſed improprie balbos, ut quibus præ calore partim adventitio, partim cerebro innato, multæ pituitæ ſit διάχυσις, fuſio colliquatioque, unde ptyaliſmus & oris totius perpetuus mador, hinc balbuties mollitieſque ipſius linguæ. Hæc noſtra eſt conjectura. Quæ licet dignitate & veritate cum prioribus non contendat, habet tamen ſuum quoddam patrocinium quo aliquatenus tuta eſſe poſſet.

Nota de conjunctione & disjunct. blæſi & hirſuti.

Pituita διάχυσις a calore balbutiei cauſa.

Paullo longius digreſſi ſumus quam opinati fuerimus: ſed ea digreſſio eſt ad id quod inſtituimus valde opportuna. Sciendum enim fuit quinam ſint vere melancholici, ut de ſanguine mittendo in melancholicis plenius conſtet. Nunc itaque ad rem inſtitutam redeamus. Primum vero audiendus eſt Galenus qui de inſtituto hanc de phlebotomia quæſtionem ex hypotheſi examinat. Audito enim Galeno, ejuſque rationibus ad trutinam reductis, veritas facilius innote-" ſcet: Ita Galenus: Ubi univerſum corpus ſanguinem melancholicum continet, " curatio a phlebotomia incipiet: ubi ſolum cerebrum, infirmius (quod ad di-" ſpoſitionem attinet) ſanguinis detractione non eget, licet alia de cauſa ſan-" guis mitti poſſit. An vero cerebrum ſolum, an totum corpus ſanguine me-

Cap. 7. l. 1. de loci aff.

" lancholico abundet, discernendum. Corporis enim habitus est considerandus. De hoc paullo ante dictum. Itaque ubi cerebrum aut intemperatum est, aut sanguine melancholico plenum, non necessario ceterum corpus ita affectum est: at contra. Si totum corpus ita affectum est, vix immune est ab ea affectione cerebrum. Ita enim Gal. Constat autem ad totius corporis intemperaturas mentis læsionem consequi, affecto nimirum cerebro, non secus ac totum corpus affectum est. Quæstio tamen esse possit, an si solum cerebrum sanguinem multum melancholicum contineat, a sanguinis detractione sit abstinendum. Hanc eamdem distinctionem docte observat Galenus de malo cerebri topico, deque malo per consensum nato, quum agitur de vertigine: Capitis solius caliditatem, quovis alio modo habentis, balneum juvat: Quum vero flatulentus spi-" ritus ob humorum pravitatem ad caput fertur, hos lavare non convenit. " Qui locus diligenter advertendus est, quoniam gravis in eo lapsus esse solet. Nunc ad sanguinis detractionem in melancholicis redeamus: vena media secanda est: & si melancholicus sanguis non videatur, supprimendus est: sin talis appareat, vacuandus pro virium modulo. Ut autem finem commentandi faciam, quoniam nos hic prolixos esse non oportet, concludemus totam hanc commentationem. Conclusio autem fiet in præclara Hippocratis sententia, hæc " autem est ejusmodi: Credo inter ea quæ sunt in corpore, nil magis ad pru-" dentiam conferre quam sanguinem. Hic enim quum in constanti habitu consistit, consistit & prudentia: sanguine vero permutato, concidit & prudentia. Græca littera est ἐνεργειτικωτέρα, εἰ μὲν τὸ αἷμα ἐν τῷ καθεστηκότι σχήματι μένῃ μένει καὶ ἡ φρόνησις, ἐξαλλάσσοντος τοῦ αἵματος μεταπίπτει καὶ τὸ φρόνημα. Hoc autem Hippocrates familiari & apud nos nato exemplo docet: Quum corpus invaserit somnus; sanguis frigesit: id dum fit, languidiores fiunt corporis meatus, Græce διέξοδος. id patet, nam aggravata corpora reclinantur: & oculi ardent & prudentia permutatur, Græce ἀλλοιοῦται, opinionesque peregrinæ mentem exercent, quæ insomnia vocantur. Ad hanc tandem sententiam pertinet quoque locus Hipp. lib. 3. de diæta, quum loquitur de immodica repletione quam somni turbulenti sequuntur, qualia patitur corpus, talia videt anima visu jam concluso. Et in temulentis aucto repente sanguine μεταπίπτουσι αἱ ψυχαὶ καὶ ἐν ψυχαῖς φρονήματα: Sic sanguinis ἐξαλλαγῇ τὴν φρόνησιν ἐξαλλάσσει. Nam si omnino conturbatur sanguis, omnino ἡ φρόνησις ἀπόλλυται. Deinde subdit Hippocrates, τὰ γὰρ παθήματα καὶ τὰ ἀναγνωρίσματα ἐστίν. ὅταν διὰ τοῦ εἰσόδου ἔθεος μεταστάινωμεν, ἀναιρεῖται ἡμῖν ἡ φρόνησις. Hic locus est valde obscurus, & vix intelligibilis: Ita interpres, affectus & cognitiones consuetudines quædam sunt, idest, a consuetudine proficiscuntur: quum autem a consuetudine recesserimus, tollitur nobis prudentia, idest, habitus ratione comparatus ad administrandas vel res privatas, vel publicas. Porro (ut dicebat Poeta) gravissimum est imperium consuetudinis: per eam enim & animi morbi & artes comparantur: nec non per eamdem conservantur. De artibus id constat facile. Animi vero pathemata nonnisi consuetudine in bonum malumve habitum transeunt. Nam quæ boni malive specie objiciuntur, si aut ratione persequimur, aut vitamus, in eo appetitio cernitur, eaque cum ratione conjuncta. Quum reluctamur rationi, plusque potest delectatio quam ratio, tum contra mentis præscriptionem allicitur appetitio eaque ratione vacat. Si tranquilla ratio motu turbido cietur, perturbationes fiunt

Ad part 34. sect. 1 l. 1. Prorrhet.

Com. in 4. acut.

Permutatio sanguinis efficit ut concidat prudentia. In sanguine magna pars vitalitatis residet, ait Plin. Augumentum sanguinis affert μεταπτώσιν τῆς ψυχῆς.

Publius Syrus.

fiunt, quæ quum inveteraverint, morbi exſiſtunt. Si contra rationi obediunt auſcultantque, virtutes morales inde exſurgunt & expullulant. Hic artes, virtutes vitiaque a conſuetudine ducuntur, a qua quum receditur perit prudentia, quæ virtutibus morum perpetuo cohæret opinione Ariſtotelis. Hanc ſententiam quorumdam auſpicatu & ingenio ſic ſumus interpretati, pleraque in eam rem ſtatui ſcribique poſſent, niſi vereremur ne inſtituta hæc brevis explicatio mentis Hippocraticæ, in commentarium redundaret. Nunc alios quoſdam locos luſtremus in quibus Hippocrates eamdem pæne celebrat ſententiam, quod ſanguis maxime ad prudentiam faciat. De animæ ſapientia inſipientiaque ſic ſta-„ tuendum: quod humidiſſimum eſt in igne & ſicciſſimum in aqua ſi in cor-„ pore temperamentum acceperit, homines fiunt ſapientiſſimi, quia ignis habet humiditatem ab aqua, aqua autem ſiccitatem ab igne, uterque autem ſuffi-“ cit. Et convenienter iis quæ dicta ſunt Hippocrates de phrenitide loquens ita “ ſcripſit: *Sanguis qui eſt in homine maximam partem ad prudentiam confert.* “ Quidam dicunt totum. Quum vero bilis commota ad venas & ad ſangui-“ nem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage ac motione dimovet & ſeroſum facit, homo deſipit & non ſibi conſtat (quia calefactus ſanguis totum corpus calfacit) præ febris copia, & ſanguinis ad ſeroſitatem tranſmutatione, & motione non ſolita contingente. Græca verba ut appoſite dicta inculcanda ſunt: bilis commota διακινεῖ καὶ διουρεῖ τὸ αἷμα ἐκ συστάσιος εἰωθυίας καὶ κινήσεως, καὶ διαθερμαίνει. Homo vero non ſibi conſtat præ copia febris calefacto toto corpore, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ αἵματος διουρήσεως καὶ κινήσεως οὐ τῆς εἰωθυίης. Et poſtea de melancholicis loquens, nam ab atra bile delirant homines, ὅταν φθαρῇ τὸ αἷμα ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος. Nam tales, ut vocat, μελαγχολώδεες habent παράνοιαν, alii vero μαίνονται. Sic ingreſſus bilis aut pituitæ in ſanguinem motum naturalem impediens & ſanguinem ſeroſum, proinde morboſum reddens, prudentiam adimit, & delirandi porrigit occaſionem. Item facit aer opinione Hipp. Qui aer ad venas pervenit, confert ad ventriculorum ingreſſum & ad cerebrum, ſic enim ſapientiam & motum membris exhibet. Id dum non fit, ſed pituita in aquæ ductus irrumpit, tum convellendi occaſio eſt, ut paullo ante demonſtraverat. Ut omnia ad ἀνακεφαλαίωσιν reducantur, vis eſt in verbis Hippo. ponenda. Primum hoc ſtatuit *Hipp. ſanguinem ad ſapientiam facere, nam qualis ſanguis, talis ſpiritus, qualis ſpiritus, talis animus.* Hic autem medice nos locutos intelligas. Sanguinem autem bene temperatum eſſe oportet, & ſuam conſiſtentiam & motum naturalem habere. Propterea Aſiaticos ceteris prudentiores Hippocrates dicebat ob cæli clementiam & bonitatem temperamenti. Quibus ergo ſanguis eſt optime temperatus, blando, benigno, & halituoſo ſpiritu perfuſus, non alteratus, non mixtione alius humoris alienatus ſuique diſſimilis, denique in qualitate, quantitate, motu, conſiſtentia laudabilis, ii prudentia & benignitate morum ſunt commendabiles. Quorum ſanguis aliter habet, eorum mens facile vacillat & ægrotat. Senſus denique bonitas temperamenti perfectione & ſpirituum puritate cenſetur. Expendamus verba Hippocratis quum morbum ægrotationemque & defectionem ſanguinis depingit, quæ cauſa eſt cur homo imprudens inſipienſque reddatur. Primum conſiderat τὸ σχῆμα καθεστηκός: vertunt, *conſtantem habitum.* Hic ubi perſiſtit, prudentia in homine relucet. Opponit τῷ σχήματι καθεστηκότι τὴν ἐξαλλαγὴν: ideſt digreſſum defectionemque ex iſto habitu. Et tunc pru-

Hippocr. 1. de diæta.

Ad finem lib. 1. de morb.

κίνησις τῆς χολῆς. *ingreſſus bilis in ſanguinem.*

2.

Iſtud ſanguinis vitium vocat Hipp. in Coacis αἵματος φθορὴν καὶ ἔκλυσιν *Hic locus eſt obſcurus, ſed paullo poſt aperietur.*

Apud Galen. com. ad part. 13. 1. prorrh. ait tamdiu morbum crudum dici, quamdiu bilis cum ſanguine ſurſum fertur.

Lib. de ſac. morbo.

In lib. de locis & aeribus. prudentiæ fit jactura. Istam autem ἐξαλλαγὴν considerat in qualitate, & in quantitate sanguinis. In qualitate, ut quum refrigescit sanguis, id quod in somno fit, unde insomnia & peregrinæ opiniones; aut quum incalescit, ut dum bilis sanguinem subit, quod contingit in phrenitide, ut postea aperiemus. In quantitate, ut in ebrietate, aucto enim sanguine ἡ φρόνησις καὶ σύνεσις vim patitur & alteratur. Deinde addit, si conturbatus omnino fuerit sanguis, sequitur τῆς φρονήσεως ἀπόλεσις casus, ruina, deperditio. Aliud enim est simplex ἐξαλλαγὴ, aliud omnimoda ταραχή. Hæc sunt quæ libro de flatibus. Libro vero de morbis aliis vocibus est usus. Nam in sanguine naturaliter constituto considerat τὴν σύστασιν quam Aristoteles τάξιν vocat; & κίνησιν naturalem his opponit, nempe τῇ συστάσει τὴν ὄρησιν, τῇ δὲ κινήσει διακίνησιν ἐκ τῆς εἰωθυίης κινήσεως. Id autem fit maxime quum in sanguinem bilis subit, & fiunt ἐπίρροαι, ut libro de acutis loquitur Hippocrates. Itaque sive sanguis διουρεῖ (id quod Aristoteles vocat τὸ αἷμα ὑγραίνεσθαι, idest serosum humidioremque fieri, proptereaque morbosi sanguinis rationem subit) sive dimovetur ex proprio & naturali motu & cursu, tunc mens aberrat, magnarumque in corpore mutationum nascitur occasio. Forte est illud quod in libro de flatibus dixit, sanguinem habere suum σχῆμα καθεστηκός. Ceterum duo sunt notanda, prius, quod bilis sanguinem subiens, serosumque reddens, aut emovens, sanguinem calefacit, calfactus ceterum corpus recalfacit, hinc erroris mentis occasio: itaque semper hic consideratur intemperies perturbationis mentis causa: alterum, dum loquitur de atra bile sanguinem subeunte, unde aut παράνοια aut μανία, vocat τὸ αἷμα φθαρῆναι ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος, unde ante dixit prudentiam aboleri ἀπὸ τοῦ πάμπαν ταραχθῆναι τὸ αἷμα. Notanda vis verbis φθαρῆναι. Nec enim contentus fuit Hippocrates πρὸς τὴν μανίαν verbis διακινεῖν καὶ διουρεῖν ut ante. Ceterum unum addam animi gratia, quod forte delicatius exquisitiusque a me dictum putaverit aliquis: nempe nomen ἐθίσματα non tam consuetudines illas significare quæ ad virtutes morales comparandum valent, quam consuetam illam constitutionem, motionemque & statum sanguinis, quæ constitutio nativaque motio bonarum & quietarum animi functionum causa exsistit. Quid enim illud est quod scripsit Hippocrates, τὰ παθήματα καὶ ἀναγνωρίσματα ἐθίσματά ἐστιν; affectus & cognitiones consuetudines quædam sunt: melius referemus τὰ ἐθίσματα ad τὴν σύστασιν καὶ κίνησιν εἰωθυῖαν de qua ante diximus, quam σύστασιν καὶ κίνησιν εἰωθυῖαν ubi sanguis deseruit, ab eaque est depulsus ac dejectus, tunc mens labat aberratque. Si enim sanguinis quies, aut nativa quædam suique generis motio & consistentia ad prudentiam facit, quæ iis sunt contraria, mentem emovent & de rationis gradu dejiciunt. Sic τὸ ἔθισμα, idest consueta sanguinis motio agitatioque naturalis, temperies & consistentia & affectiones animi & cognitiones has illasve parit. Sed hoc longius quidem repetitum videtur, ex interioribus tamen Hippocratis arcanis: Item unus locus alterius est interpres & enarrator. Sed suus cuique abundat sensus. De sanguine seroso eodemque morboso nil amplius dicam quum plerisque in locis operum nostrorum abunde dixerimus, & alias, quum majus quoddam suppeditabit otium, aliquando dicturi sumus. Duo breviter annotabo de sero & ichore: unum est Hippocratis, Galeni alterum: ita Hipp. " quæcumque carnem in orbem circumsitam habent, ea omnia ventriculum habent

Sanguis in quantitate, qualitate, motu & consistentia laudabilis, ad prudentiam facit.

Ante ex Hipp. locum adduximus de decoloribus in quibus est τοῦ αἵματος κὴ ἔκλυσις κὴ φθορά.

Lib. de artic.

" habent. Omne enim inconcretum & quod non coaluit, sive pellicula, sive carne contegatur, cavum est. Impletur autem dum ægrum est sanie, Græce ἰχὼρ, dum sanum est flatu, Græce πνεῦμα, melius spiritum quam flatum vertas. Alter locus Galeni est quo apparet tantam esse vim immutationis ipsius sanguinis, sive per se, sive ob mixtionem rei alienæ, ut inde movendæ mentis nascatur occasio: Ita vero Gal. Crudo in morbo bona crisis fieri non potest: crudus autem est in quo bilis una cum sanguine sursum fertur, quocumque tempore id fiat: magisque tale aliquid evenit, quum igneæ caliditatis in cerebro collectæ immoderatio fuerit: Græce θερμασίαν ἠθροισμένην in capite dicit, ut focus in capite exsistat.

Aliud est abundare flatu qui πνεῦμα dicit. aliud flatu qui φῦσα.

3. Ad part. 13. sect. 1. l. 1. prorrhetic.

At vero hæc propositio, quod sanguis ad sapientiam vel plurimum, vel omnino faciat, non modo a nobis leniter tractata & degustata est summo labro, sed satis accurate explicata est. Eo autem libentius eam explicandam suscepimus, quod sæpius ab Hippocr. repetita est. Ubi enim generationem phrenitidis explicat, in qua delirii summa sunt omnia, ait id effici tum quia sanguis habeat motum quemdam non solitum, tum quod admistione bilis aut similis humoris alieni, suam σύστασιν amittat, & ut alio loco loquitur, τὸ χῦμα καθεστηκὸς, idest habitum naturalem constantem, alio loco ad hæc duo addit φθορὰν, corruptionem. Sed ex bilis mixtione ἡ φθορὰ sequitur, & ex motu solito commotio, & consistentiæ nativæ permutatio. Et in Coacis Hippoc. loquens de decoloribus ait, in his esse τοῦ αἵματος φθορὰν καὶ ἔκλυσιν. nomine τῆς ἐκλύσεως sanguinis consistentiæ dissolutionem significat. Denique fit τοῦ αἵματος ἐξαλλαγὴ, hinc sanguinis fit διαστροφὴ, & hanc sanguinis διαστροφὴν sequitur corporis ipsius διαστροφὴ quædam, ut loquitur Hippocrates. Maxime autem de Epilepsia a flatu nata.

Quamdiu bilis cum sanguine miscetur sursumque fertur, tamdiu morbus crudus dicitur Gal.

Quid sit sanguinē amittere suam cōsistentiā.

Lib. de flatibus. διαστροφὴ αἵματος.

Quod autem sanguinis mutatio sive in motu, sive in consistentia, seu in quanto, seu in quali, & facile fiat, & maximi sit momenti, ipse Hippocrates demonstrat exemplo familiari & sub sensum plebejorum cadenti. Illud autem a somno ducitur. In hoc enim ob blandum vaporem a cibo crudo recens ingesto & nondum modificato excitatum, sanguis aliquantulum alteratus, & paullo frigidior redditus, hominem consopit, dissolvit & effeminat, ut semimortuus appareat. Idem in temulentis apparet, quum copia vaporis extranei peregrinas opiniones affert, & corpus aut languidum, aut furibundum & ferocienti bestiæ assimile reddit. Si tantula hæc commutatio in sanguine, & ejusdem simplex alteratio, tanti momenti est, istasque affert turbas, quid fiet, vel quum vitiosus ipse per se erit, vel admistione humoris alieni genitus est?

Lib. de flat.

Tamen objiciat quis, non est necesse sanguinē alterari, nec vapores subire venas, sed per inanes vias & spatia dum feruntur sursum implent suo vapore intacto sanguine.

Abunde quidem ea de re dixeramus, tum in paginis prædictis initio hujus commentarii, tum in 2. libro Consiliorum meorum explicans locum libri 4. Acutorum, ubi docet humorum ὑποῤῥοίας καὶ στάσεις unde sequuntur τῶν πνευμάτων ἀπολήψιες. Tamen quoniam nuper legenti occurrit locus integer ex Platone a Galeno ad finem libri in alium locum translatus, & qui miro quodammodo humorum vim explicat, eum pede sicco transeundum non putavi. Quæ vero ratio eo me maxime adduxit, ea est, quod illo loci Plato videtur explicare Hippocratis sententiam de motu bilis in sanguinem, & sanguinis in serum mutatione, unde perturbationes mentis consequuntur. Et id quod nunc

in Timæo

a nobis dicetur, erit inſtar commentarii ad locum illum Platonis: explicabitque viciſſim alium locum libri Acutorum, in quo auctor libri utitur vocibus non uſitatis, unde obſcuritas gigni ſolet. Nunc autem audiamus Platonem loquentem, ut textum textui opponendo veritas tandem eluceat atque appareat.

TEXTUS PLATONIS.

Nomen τῶν ςάσεων a Platone uſurpatum.

Quum quatuor ſint ex quibus corpus conſtet, ignis, aer, aqua & terra, horum exceſſus, defectus & propriæ ſedis mutatio (Græce μετάςασις) etſi horum unumquodque non ſuſcipiat id quod convenit, ςάσεις καὶ νόσυς παρέχει, melius, ςάσεις, ideſt perturbationes & morbos afferunt. Quum enim a natura recedit & commutatur unumquodque (μετάςασις dicitur) quæ frigida erant calfiunt, quæ gravia levia fiunt, & multas mutationes (μεταβολὰς) ſuſcipiunt. Hoc de elementis, nunc de humoribus: Pituita alba intus detenta nocet & moleſta eſt ob ſpiritum bullarum, διὰ τὸ πομφολίγων πνεῦμα: Si vero foras exſpiret (ἔξω τὰς ἀναπνόας ἴσχειν) mitior quidem illa, ſed tamen corpus variegat (καταποικίλλει) unde leucas, alphos, & congeneres affectus parit. Sed vide qui noceat pituita, non nocet niſi in bullas vertatur & Gal. com. ad aphor. 51. lib. 7. ait pituitam, per ſe, non moleſtam eſſe nec ſternutamentum provocare niſi aut in flatum vertatur, aut acrimoniam acquirat. Id quod ex Platone deſumtum videtur.

Pituita alba intus.

Pituita alba foras.

COMMENTARIUS.

Antequam ultra progrediamur, dicatur aliquid de pituita alba, dulci eaque innocenti, quod dolores non pariat. Hæc aut intus manet, aut foras exit. Intus nihil moleſtiarum infert, niſi dicatur id facere ob flatum bullarum. Id quod obſcurius dictum eſt. Niſi forte quum referver, aut pars ejus præ cruditate in flatum, aut agitatione in ſpumam quamdam vertatur, & tunc doloris nonnihil afferat. Flatus enim levi de cauſa excitatur, & cruciatum infert. Et dum natura eam coquit, excitare poteſt flatus & πομφόλυγας. Si extra movetur materia phlegmatica alba, & ſi habet ἀναπνοὴν, leucas, & alphos in cute parit. Notandum id περὶ ἀναπνοῆς, ideſt ſi perſpirat & exhalat iſta materia, vitiligine alba cutim inficit. Habere τὴν ἀναπνοὴν foras humores dicuntur, quum natura foras emittit. Plato id ab Hipp. mutuatus eſt. Nam ad finem 4. de morbis, dum explicat cur pedes in hydrope tumeant aut non, ait alias aquam habere ſuam πνοὴν, ἀναπνοὴν, παραπνοὴν, utitur enim his tribus, aut non habere. Et prout id fit, aut tumet pars, aut detumet. Ad eamdem ſententiam Ariſtoteles quærit cur pueris & mulieribus minus frequens ſit vitiligo quam viris, & mulieribus ſi accidat, jam annoſis accidit. Quia, ait, vitiligo exitus ſpiritus eſt, at corpora puerorum & mulierum minus perſpirant, quam virorum. Quæ autem corpora conſenuerunt, perſpirantiora fiunt more ædificiorum veterum, quorum ſtructura partium jam laxior eſſe incipit. Hippocrates vocat ἀραίωσιν in ſenibus. Sic quum ait Ariſt. vitiligo exitus ſpiritus eſt, attingit eam Platonicam ἀναπνοὴν. Minus quidem medice Ariſtoteles de vitiligine. Ergo apparet ut pituita alba dolorem non exhibet, ſaltem commemoratione dignum. Id quod Gal. quoque docet explicans eodem ex Platone vires ſeri humorum. Pituitæ ſero topor & frigus ineſt, non mordacitas nec malignitas, niſi forte aut ſalſa aut acida evaſerit. At Plato poſtea

Unde apud Galen. 2 ad Glauco. junguntur hæc ἄπεπτον καὶ φυσῶδες. In materia enim cruda facile ἡ φῦσα excitatur

Probl. 4. l. 10.

Lib. de aere & locis.

Com. ad part. 38. ſect. 2. lib. 6. Epid.

poſtea cum pituita alba jungit ſuccum aut bilem nigram, & tunc affectiones ſequuntur maxime terrificæ: cujuſmodi eſt morbus ſacer. Fit autem quum pituita atræ bili miſta divinas περιόδους quæ ſunt in capite invaſerit ac infeſtaverit: Et quod notandum maxime, ita ait, Ut in ſomno mitior eſt, ſic eadem pituita atro juncta ſucco quum vigilantes invaſerit, diutius urget. Videmus enim vulgo evenire ut vigilantes paroxyſmo epileptico prehendantur potius quam dormientes. Quod non abs re a Platone dictum eſt. Et ſi plenum commentarium ſcribere nobis animus foret, plenioribus velis ſolveremus, & diligentius in ejus rei quæſtionem incumberemus. De pituita ſatis. Nunc ad alia.

Pituita atra bili miſta Epipleſiam parit.

Pituita alias in ſomno, alias extra ſomnum aliter agit.

TEXTUS PLATONIS.

Pituita vero ſalſa acidaque fons eſt omnium affectionum & morborum quicumque καταῤῥοικοὶ *dicuntur, ideſt, quorum eſſentia in defluxione conſiſtit, & varia ſortiuntur nomina, prout in has aut illas partes humor defluxerit.*

COMMENTARIUS.

Diligenter animadvertere debet an affectiones ῥευματικαὶ agnoſcant ſolam ſui cauſam pituitam acidam ac ſalſam. Galenus loco prius adducto ex ſexto Epidem. dolorem & malignitatem his maxime duobus humoribus & eorum ſero attribuit. Sed hæc inquirere alius ſunt loci atque temporis: Itaque ex inquiſitione ſuperſedendum puto. Nunc de bile flava.

Plato multum tribuit æqualitati aut inæqualitati libertati aut impedimento meatuum. Id Plin. admonuerat c. 24. lib. 22.

TEXTUS PLATONIS.

Quæcumque in corpore inflammantur ardentque, a bile flava id habent. Quum enim foras exhalat, Græce ἀνάπνοιαν ἔξω ἔχουσα, *refervens omnis generis tumores,* φυσήματα *emittit. Incluſa gignit morbos exurentes plurimos. Maximumque quum puro ſanguini admixta fibrarum genus ex proprio ordine depulerit, quæ fibræ eo ſanguini datæ ſunt, ut nec minus tenuis nec craſſus foret, nec præ caliditate (quum humor ſit) e corpore effluat, & ne præ denſitate motioni ſit ineptus, & vix in venis ſeſe convertat. Et cetera. Addit, in mortuo ſanguine ſi quis fibras colligat, is diffluit. Alioqui cum ambiente frigore relictæ coguntur.*

Hippoc. 4. acut. par. 27. τὰς ἐπιῤῥυσίας *cenſet* τῆς μελαίνης χολῆς καὶ δριμέων ῥευμάτων

COMMENTARIUS.

Non eſt dubium quin bilis quum accenſa fuerit & foris & intus excitato ſummo ardore & deflagratione, moleſtias non inferat. Quod ante de pituita alba dictum eſt quæ haberet ſuam quamdam foras ἀνάπνοιαν, idem & de bile dici poteſt. Unde quum Hippocrates bonum eſſe ait eryſipelas foras exire, id non fit niſi per iſtam exhalationem & translationem intus foras. Mirum autem cur dicat bilem in habitum corporis φυσήματα gignere, intus vero πυρίκαυσα νοσήματα. Φύσημα enim flatum ſignificat, & aliquid ſpirituoſum, aut inflationem. Et idem facit foris bilis, quod pituita intus. Hæc enim moleſta eſt (ut dictum eſt ante) ob flatum τῶν πομφολύγων: quid aliud eſt quam dicere καὶ τὰ φυσήματα; Nam πνεῦμα, φύσημα, καὶ πομφόλυξ habent aliquid συγγενές. Dicendum eſt bilem ubi fervet in habitu corporis non tam tuberculum aut vere tumorem excitare, quam tumorem improprie & potius puſtulas. Et τὰ φυσώδεα καὶ φυσήματα ad pituitam potius quam ad bilem flavam referenda ſunt. Tamen quoniam ubi bilis cum ſanguine fervet, bullæ & tenues veſiculæ excitantur, ideo parum medice fortaſſe ea omnia nomine τῶν φυσημάτων compre-

De viribus bilis qui corpus contineat, ſenſus acutiem faciat meatus corporis apertos retineat, coctioni proſit: vide fragmen Gal. ex Stobæo in præfatione libror. de dogmatiſ

Hippoc. & Platonis. prehendit. τὸ γὰρ φύσημα in bullante humore dicitur. Et ebullientis ſanguinis eruptio φύσημα ab Euripide nominatur. Quam ſignificationem Plato eſt ſecutus.

Perfervorem e nim φλυκτάνια & puſtulæ excitantur. Sed quæritur hic maxime cur bilis cum ſanguine mixta fibras e proprio ordine dimovet. Quomodo id fit? Primum quid eſt fibrarum genus ἐκ τῆς τάξεως deturbare? an fibras elidit, deſtruit, ut ſanguis expers fibrarum dicatur? Id videtur Plato hoc loco, & Hippocrates (ex cujus doctrina Plato deſumſiſſe videtur) primus id ſtatuiſſe. Ita Hippocr. Sanguis ad ſapientiam maxime facit: Quum bilis commota ad venas & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta conſiſtentia ac motu emovet, ſeroſum facit & calfacit. Calfacto hoc, corpus concaleſcit, & homo deſipit ſanguine in ſerum tranſmutato, motu non ſolito contingente, & præ febre. *1. de morbis ad finem.*

Ita ad verbum Hipp. & paullo poſt de maniacis. Quum ſanguis a bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent & dementes fiunt. Vide qui loquatur per verbum φθαρῆναι. Corrumpitur enim ſanguis per rei alienæ admiſtionem; verbum διουρεῖν per *reſolvi in ſerum* vertimus. Et apud Hippoc. ἡ γονὴ διουρηθεῖσα, ſemen morboſum & ſeroſum & generationi ineptum ſignificat. Sanguis, ait Hippocr. qui a corpore morboſus deſcendit geniturarn ſeroſam facit (διουρεῖ) & ad compingendum difficilem. Seroſa autem facta genitura, tempore aut pauco, aut multo cum ichore & ſanie egreditur. *lib de ſteril.*

Afficitur ſanguis a bile tripliciter. Quum itaque Plato ait a bile cum ſanguine puro mixta fibrarum genus elidi & perturbari, id videtur eſſe quod ſcribit Hippoc. A bile ſanguinem ſubeunte, ipſum ſanguinem tripliciter affici. Primum ſuam conſiſtentiam amittit, attenuatur enim, id quod non fit niſi fibrarum vitio. Item ex proprio motu dimovetur, & alium quemdam curſum inflexit. Tertio caleſcit: unde hæc? per bilis ſubeuntis vim & poteſtatem. Plato tamen paullo obſcurius loquitur quam Hippocrates. Nam ait genus fibrarum a proprio quodam ordine deturbari ob ipſam bilem. Non dicit fibras corrumpi, non ſanguinem attenuari & in ichorem reſolvi unde quæſtio eſt, an tanti ſit iſta deturbatio fibrarum ex ordine quodam ſuo, ut ſanguis propterea ſuam quamdam σύστασιν, καὶ κίνησιν, καὶ συμμετρίαν amittat? Sequuntur & alia verba Platonis ita obſcura: ut nec eam rem aperiant, nec quorſum dicantur, facile conſtet. *1. 2. 3.*

TEXTUS PLATONIS.

*Quum hanc in ſanguine vim habeant fibræ, bilis natura facta vetus ſanguis, Græce χολὴ γεγονυῖα παλαιὸν αἷμα, quum rurſus ex carne in ipſum ſanguinem illiquefacta mittitur calida humidaque ſenſum primo invecta ob fibrarum vim gelaſcens coit; gelatoque ac reſtincto illius violenter fervore, tempeſtatem intus tremoremque excitat. At ſi majore ſe vi inferat, evictis a caliditate propria fibris, confuſoque earum ordine effervеſcens victrix evadit. Et ſi ad extremum perdurare validior poteſt, ad medullas penetrans perurenſque animæ ibidem quædam diſſolvit retinacula, hancque ipſam liberat. Quum minor copia eſt, corpuſque liqueſcens & reluctatur, devicta aut per corpus univerſum excidit, aut in ſuperum infernumqae ventrem per venas expulſa, deque corpore, velut ex diſcordi civitate ejecta, inteſtinorum lævitatem difficultatemque affert, & cetera id genus mala. * Textus Græcus ſonat, bilis caliditate ſua ſuperans, fibras effervеſcens in confuſionem διέσεισε ad verbum, conſervat. Si deſtruit fibras, & proprie ſanguinem, quomodo dice-*

dicetur διασώζειν; *Nam vox illa* διέσωσε *si prævalere significat, frustra dixit* κρατήσασα χολὴ, *idest, vincens ac superans; hic interpres dixit,* διέσωσε, *victrix evasit, & tamen* τὰς ἶνας *non refert ad participium* κρατήσασα, *sed ad verbum* διέσωσε. *Quia participium* ζέσασα *accusativum non regit, sed est verbum absolutum. Et plenonasmus est dum dicitur* κρατήσασα διέσωσε, *superans superavit.*

COMMENTARIUS.

Instar commentarii in hunc Platonis locum, utilis erit explicatio sententiæ Hippocraticæ, quam Galenus summo studio industriaque conscripsit. Docet Hippocrates qui fiant apoplectici quidam repente & absque causa manifesta, quibus corpus, aut plenum est omnino, aut cacochymum, aut utrumque. In aliis dolor est & tristis sensus in parte quadam, in aliis stupor est & immobilitas. Ubi est summa plenitudo, humorum fiunt interceptiones, & spirituum. Ubi notabis Hippocratem alibi meminisse ἀπολήψεων τ̃ φλεβῶν, alibi vocat τ̃ πνευμάτων ἀπολήψεις ἀνὰ τὰς φλέβας. In priore venæ proprie intelliguntur, in posteriore quum ait ἀνὰ τὰς φλέβας, arteriæ unde per ἀπόληψιν spirituum per venas, audies vel pulsu intermissionem, vel ipsam etiam ἀσφυξίαν. fit autem id quum humores aut in venis aut extra venas sunt ita coacti & compressi præ multitudine, ut calor naturalis opprimatur ac velut stranguletur, id quod vocat πῆξιν καὶ σφήνωσιν τ̃ χυμῶν καὶ στάσιν: barbari humorum conculcationem ac incuneationem vocant. *Legatur lib. Theophr. de vertig. Part. 27. l. 4. acut. ad part. 23. 4. ac.*

Ac non mirum si ubi hæc eveniunt aut sanguis qui non erat vitiosus, corrumpitur, ut qui non habeat suam ἀναπνοὴν, aut jam corruptus erat. Unde Gal. comm. in lib. de acut. ait, exeuntibus & flabellatis succis qui sunt fluxionum auctores incorruptus & naturaliter fusus liquidusque fit sanguis. Quum manent iidem succi, Græce ςαύτων δὲ χυμῶν, nativumque calorem exstinguunt καὶ ἀποβάλλουσι (id quod obscurius dictum, ni velis interpretari disjicere & dissipare τὸ ἔμφυτον θερμὸν) sanguis tamquam in mortuo corpore πήγνυται concrescit ac cogitur, eadem & fere Platonis verba in eo textu quem illustrandum suscepimus. Quum bilis facta vetus sanguis (id est ac si dicat id quod in comm. Gal. ait, ubi corpus κακοχυμώτερον ᾖ) ex carne illiquefacta in sanguinem immissa fuerit, ob fibrarum vim gelascens coit Et eo loco idem Plato ait quod Hippoc. in libro 4. Acutorum & Gal in com. Quum dolores accesserunt (nam diximus alias initio morbi vehementis corpus attonitum immotumque reddi, alias mobile, sed dolens) bilis atræ, acriumque fluxio- „ num fiunt eruptiones & incursus, Græce ἐπιρρύσεις. Hoc quid aliud est, quam humores biliosos velut liquefactos in sanguinem influere & cum eo misceri, & veluti naturalem compagem sanguinis, Grece σύστασιν violare, aut extra vasa in partes quasdam peculiares hepar, cor inferri, & sic magnas in corpore turbas excitare? Plato fibras violari perturbarique philosophatur; Galenus in eo comm. sanguinem per influxum, & plenitudinem suffocari conculcarique, qui jam aut vitium contraxerat, aut difflatione prohibitus corrumpitur. *Ad part. 27. lib. 4.*

„ Subdit Hippoc. Dolent morsæ partes, intenduntur &c. Itaque corrupto „ sanguine, spiritibus naturales vias nequeuntibus transire fiunt perfrigera- „ tiones & dolores, gravitates capitis, tenebricosæ obversationes, aphoniæ, „ &c. ὑπὸ τῆς στάσεως, ob stationem, si jam ad cor & hepar fluxiones repant.

pant. Ubi notabis tria, διαφθορὰν αἵματος: ſpirituum ἀπόληψιν, καὶ humorum ſanguinis aut utrorumque τὴν στάσιν. Unde ſanguinis διαφθορὰ, an jam talis erat ſanguis? Nam Galenus ait fluxiones acrium humorum contingere τοῦ σώματος ὄντος κακοχυμωτέρου. An per admiſtionem acrium humorum? an per plenitudinem & πῆξιν καὶ στάσιν καὶ σφίγνωσιν; id quod Galenus videtur inſinuare. Nam ubi ſanguis κακοχυμώτερος naturam ſtimulat ad excretionem: ſi id fit intus, & non foras, mala eſt in particula forte ſuccus & ſanguis laudabilis eſſe poterat, ſed per affluxum acrium humorum calore oppreſſo, ſanguis partis corrumpitur. Sanguis (ait) διαφθείρεται, repleta a fluxionibus particula quæ afficitur. Plato vult per ingreſſum iſtius bilis elidi fibras, & attenuari ſanguinem. Et etiam veriſimile eſt quum acres & bilioſæ ſint effluxiones, & tenues, quum ſanguinem ſubeunt ipſum attenuari. Niſi forte congelatur & πήγνυται per ſuffocationem, ſuffocationem quidem per repletionem.

Si attenuatur qui fit facile πῆξις καὶ στάσις.

Quod attinet ad ἀπόληψιν ſpirituum & venarum (nam duo hæc ante adſcripſimus,) obſervatur & impedimentum motus in ſpiritibus, & in humoribus & in ſanguine. Dictum quoque ex innumeris Hippocratis locis in ſanguine conſiderari κίνησιν, σύστασιν, καὶ συμμετρίαν καὶ φθοράν. Sic motus in ipſo ſanguine pervertitur, hinc prudentia hominis alteratur.

De ſtatu quem στάσιν vocat, & Galenus & Hippocr. Platoni, ut ante dictum eſt, nomine τῶν στάσεων tumultus, diſceſſio, & ſeditio intelligitur, item factio. Et quum humores dicuntur ob contrarias qualitates & a natura diſceſſiones, turbare & commovere corpus, ἡ στάσις humorum dicitur. Et tamen in aliis locis ἡ στάσις ſignificat ceſſationem a motu, ſtatum, ſtationem & quietem. Sic dico contraria nomine τῆς στάσεως comprehendi videntur: στάσις per ſe ſtationem ſignificat & ex eventu diſceſſum, ἀπόστασιν, ſeditionem. Quia in factionem primum qui facit factionem ab una diſcedit parte eamque deſerit, ad aliam ſeſe adjungit atque confert, ab ea ſtat parte; ſic præunt motu ac ſeparatione in parte alia priori contraria ſtatur, conſiditur, conſiſtitur. Hinc ſtatio Græcis στάσις. Et quod prius dixit Plato quatuor humores efficere τὰς στάσεις non πάσεις, ut male legitur, idem paullo poſt de bile loquens ait χειμῶνας efficere, ideſt, tumultum ac tempeſtatem. Et in libris de acutis explicans ſigna plenitudinis ſanguineæ ait τὰς ὀμμάτων στάσιας, conſtantiam & immobilitatem oculorum nervorum principio immobili atque veluti congelato. Et manuum addit διαστάσεις quæ opponuntur ταῖς στάσεσι, porrectionem enim & mobilitatem manuum αἱ διαστάσεις ſignificant.

Com. ad par. 26 4. acut.

Ergo τοῦ αἵματος φθορὰν καὶ διαφθορὰν (nil intereſt) Hipp. conſiderat, quum nimirum ſanguis ſuam σύστασιν amittit aut per rei alienæ miſtionem (ut de bile dictum eſt) aut per propriam in ſe alterationem & corruptionem ob qualitatum aut diſſidium aut exſuperantiam. Præter hanc φθορὰν ſpectatur motus impeditus ſpirituum. Alibi motum impeditum in ſanguine reſpicit: ſed id eodem refertur: unde alias dicitur τῶν φλεβῶν ἀπόληψις (de ſanguine audiendum) alias τῶν πνευμάτων ἀπόληψις. vide opinionem Galeni. Hæc autem maxime fiunt in corpore cacochymo. Dolor irritat fluxionem, fluxio fit & augetur dolor. Auctis doloribus contrarii effectus contingunt. Ideo ait Hippocratem interpretans Galenus: Idque ipſum alterius cauſa redditur contraria. Atque iſta corruptio ſanguinis & ſpirituum, fit ob plethoram partium quam faci.

Com. ad part. 23. & 27. 4. acut.

Com. in par. 27. lib. 4. acut.

humo-

humorum influxus, influxum autem dolor & morsus partium. Celerior fit corruptio si corpus cacochymum, & augetur quum suffocatur sanguinis ob plethoram. Et impeditur aditus humoribus & spiritibus. Et fit στάσις sanguinis causa perfrigerationis. In textu Gal. legitur ὅταν δὲ ἐστὶ τὸ αἷμα legendum ὅταν δὲ ἐστῇ τὸ αἷμα, quum steterit sanguis. Ante enim legitur πάντων δὲ χυμῶν. Et insignis est hic in textu error. Ex his omnibus apparet quantum συμμετρία sanguinis in quanto & quali ad sapientiam actionesque temperatas conferat.

Paullo longius orationem commentationemque nostram produximus quam institutum fuerat. Sed æstus quidam interpretandi & locos explicandi nos abripuit.

Nunc ad rem institutam aggrediamur; locorum enim obscuritas & difficultas effecit, ut aliquid operæ impenderimus in iis explicandis quæ obiter in classicis auctoribus animadverterimus. Quamquam aliqua ex iis præter rem, in re tamen & e re esse possint. Diximus quos tumultus, quas turbas & seditiones afferat sanguinis mutatio seu in quanto, seu in quali, seu in consistentia, & aliis id genus. Ergo quicumque naturæ sunt ita comparatæ ut sanguis ceterique humores varias mutationes subeant, eæ sunt variæ, inconstantes, & tamen in aliqua constantia inconstantiam habent. Hujusmodi est melancholicorum natura. Ideo diximus ex Aristotele melancholicos perpetuo medicinam appetere, & ob suam temperiem vehementes appetitiones motionesque habere, nec non corpus eis perpetuo dolere. Unde & lamentis medicos afficiunt, & querelis subinde repetitis obruunt & obtundunt. Is locus ad institutum apprime facit. Tales μελαγχολικοὺς interpres vertit, qui atra bile laborant. De iisdem locus est alius apud eumdem Aristotelem dum disputat de voluptatibus; impotentiamque aliam ex imbecillitate ortam, aliam ex temeritate considerat. Acutorum hominum & atrabilariorum maxime est temeraria impotentia, quoniam acuti propter celeritatem, atrabilarii autem ob vehementiam; rationem suam & judicium non retinent, hoc ipso quod visionem aliquam objectamque speciem animo facile sequantur: & alio loco, facilius impotentia sanari potest eorum qui atra bile tenentur, quam eorum qui statuunt, nec stant in eo quod sit judicatum. Quibus ex locis apparet & impetus animi in iis quos atra bilis tenet, vehementes esse, & varios esse ancipitesque melancholicos. Unde videmus præclaros primariosque homines, ingenio valere, & melancholicos esse, & tamen multa facere quæ hominem constantem decent. Immo ad quamdam ἔκστασιν facile & ad ἐνθουσιασμὸν facile deveniunt. Et Plato asseverat ingeniosos plurimum concitatos & furiosos esse solere. Democritoque placuit nullum virum ingenio magnum, esse posse nisi qui furore quodam percitus fuerit ac concitatus. Et de Poetis Platonis illud, fores poeticæ frustra absque furore " pulsantur. Unde vero in melancholicis varietas ista, ista σφοδρὰ ὄρεξις καὶ ὁρμή; Nec enim in isto furore & ecstasi diu manere possunt. Unde & illud quod dolendi finem non faciant; an humor in iis efferus? venenatus? non potens regi gubernarique a natura? Id quod placuit Aristoteli. Et similem affectionem melancholicam explicat Hippocrates quam sua lingua φροντίδα vocat, *curam* vertunt interpretes. Animi quædam affectio est in qua ita ad rem aliquam attentus est, ut ab ea non facile recedat. Et quod in ventriculo est ἀλύκη, id est in animo φροντίς. ἀλύειν enim Galen. interpretatur, nullo modo quiesce-

Fundamentum disputationis.

De ea constantia aut inconstantia post dicemus ex eodem Arist. 4. Hippoc. 7. l. 7. ethic.

Aristot. pro. 1. lib. 30. Melancholic. ingeniosi. In Phædro.

ad finem 2 de mor. Com. ad apho. 56. lib. 7.

quiefcere, fed ab uno negotio ad aliud facile tranfire. Et tunc ad animum quodammodo τὸ ἀλύειν referendum eft. Hæc autem τῆς φροντίδος figna funt ex „ Hippo. anxietas, lucis ac hominum fuga, tenebrarum amor, timor, fepti „ tranfverfi tumor, in vifceribus ipfis velut fpina effe videtur & punctiones: hoc ultimum annotandum eft. Etenim conveniens effe videtur iis quæ ab Arift. dicuntur, nempe quod dolor fit quidam affiduus. Nos id experientia docet. Nam videas melancholicos tales querimoniis modum finemque non imponere. Dolet modo pars hæc, modo illa. Et revera aut fuliginofum excrementum
Probl. 13. lib. 30. caufa eft, aut flatus quidam malignus, virulento quoque fero comitatus in membranas καὶ τὰ περιόςια fefe infinuat dolorum eam iliadem concitans. Immo placide non dormiunt, fed turbulentis infomniis mens eorum agitatur. Id explicat Arift. melancholici ideo crebro in fomnis excitantur, quia calore largiore „ urgente animus moveri æquo amplius cogatur. Et quum motus vehementior fit, „ merito dormire nequeunt. Putat autem Arift. placidiffimum effe fomnum quum motus plurimus eft: motus autem eft plurimus quum larga caloris copia in partem interiorem retrahitur: id autem fit ubi cibus ingeftus eft, tunc enim & calor plurimus, & vapor plurimus, & motus plurimus, fic infomnium aut nullum aut paucum. Et ifto motu defiftente, animus quiefcit & prudentior fit. Ubi enim plurima vehementiffimaque eft agitatio, nullum oboritur infomnium, ait Arift. Nec animus tunc quiefcit & per fe eft quum fomnium nullum eft, contra qui in motu plurimo eft, nec paullifper quiefcit, hic nequit intelligere. At quum gravis fomnus eft, motus eft plurimus, agitatur animus, ideo non intelligit, intelligendo fomniat. Id facit pro melancholicis, nam fi in eorum animis eft perturbatio; fi motus plurimus, ergo fomnus gravis & placidus effe poteft, & infomniorum vacuitas eft. Contra evenit, nam & infomniis exercentur, & crebro dormientes excitantur. Sic contrariæ rationes videntur. Ita nodus folvendus. Ut concedant placidum & interruptum effe fomnum quum præ caloris copia & vaporum motus plurimus eft, tamen fi motus ifte æquo major fit, implacidus interruptufque eft fomnus, ut in ægrotantibus contingit. Ideo appofite dixit plenius ante Arift. de melancholicis loquens, calore majore urgente, animus moveri æquo amplius cogitur. Id autem fit in melancholicis. Hæc de infomniis & motu turbulento in fomnis. Quæ fortaffis in partem contrariam agitari poffent.

Sed iftæ mutationes frequentes in melancholicis quæ & ad corpus, & ad animum referuntur, an ratione caloris, an frigoris, an aliarum fimilium qualitatum fiant? Ariftoteles enim id afferere videtur. In quibus, ait, multa & „ frigida bilis eft atra, hi ftolidi funt & ignavi. In quibus multa & calida,
Probl. 1. lib. 30. „ ii perciti, ingeniofi, amafii, propenfi ad omnem excandefcentiam; nonnulli etiam loquaciores. Et quia in multis ille calor fedi mentis vicinus eft, morbis vefaniæ implicantur, aut inftinctu lymphatico infervefcunt, inde Sibyllæ „ & omnes qui divino fpiraculo inftigari creduntur, quum id non morbo „ fed naturali intemperie accidit. Quibus idem calor in aliquam mediocrita- „ tem remittitur, ii quidem melancholici funt, fed prudentiores. Habitus „ autem melancholicus ut varios morbos creat, etiam ipfe inæquabilis eft alias „ enim frigidus, ut aqua, alias calidus. Et fi quid formidandum nuntiatur, „ fi habitus jufto frigidior, timidum reddet: Si amplius caleat, metus inve-

„ ctus

„ ctus ad mediocritatem reducet. Fit ſæpe ut angamur ſuccumbamuſque ani-
„ mo, ſed cur, ratio non poteſt reddi: contra, ſecuritate animi geſtimus, nec
„ rationem reddere valemus. Quod bifariam explicare poſſumus. Vel quia hujus rei cauſa non redditur facile, quum hunc angorem ſimpliciter humor melancholicus non inferat, vel quod ægri ipſi cur ita ſint affecti, vix explicatur. Unde illud Hipp. timor & mæſtitia abſque cauſa manifeſta melancholica ſunt pathemata. Et revera timor & triſtitia ſine cauſa manifeſta melancholiam ſignificant tamquam poſteriora: & tamquam priora inducunt. Præ timore enim & ægritudine fiunt homines melancholici. Tamen Ariſtoteles hic calori frigo-
„ rique totum tribuit. Quibus calore nativo marceſcente oritur ægritudo, ii
„ ſibi potius laqueum petunt: Et juvenes potius quam ſenes ſe laqueo interi-
„ munt. Senibus per ætatem calor marceſcit, juvenibus, per vim ipſius affe-
„ ctus. Quibus calor ſubito exſtinctus eſt, uti repente ſe interficiunt, quum
„ nullum ante indicium præceſſerit. Et tandem ita concludit: Quum atra bilis friget, varias animi moleſtias anxietateſque gignit, calidior autem, ſecuritatem lætitiamque præſtat: hinc pueri lætiores, ſenes triſtiores. Et ait eos qui a coitu triſtiores exſiſtunt, tales ideo fieri quia excreto ſemine abunde refrigerantur: contra qui copiam quamdam excrementi cum ſemine emiſerunt: levati ſarcina hilariores fiunt. Denique ita concludit Ariſtoteles. Homines melancholici varii inæqualeſque exſiſtunt, quia vis atræ bilis varia & inæqualis eſt. Nam vehementer & calida & frigida reddi poteſt; & quoniam vim obtinet morum inſtituendorum (nam cal. & frigidum inter ea quæ in corpore noſtro ſunt mores condit) ideo nos morum qualitate afficit, ut vinum. Et vinum & atra bilis flatuoſa eſt. Ad finem, poſt verba quædam involuta & obſcura, aut melancholicos omnes non per morbum, ſed per naturam eſſe ingenio ſingulari.

Calid. & frigidum morum opifex.

Ego vero vereor ne Ariſtoteles, ut phyſicus plus æquo tribuerit primis iſtis qualitatibus, calido & frigido. Et videtur incidere in errorem eorum qui calid. frig. humidum & ſiccum omnium morborum cauſas & principia poſuerunt. Hippocrates eos ſugillat. Nec more vulgi, aut phyſicorum in iis qualitatibus conſiſtit, ſed altius ſeſe effert, & aliarum qualitatum humorumque vim potentiamque conſiderat. Quod ſi alias, in melancholicis maxime locum habere debet. Nec enim melancholicorum inæqualitates, varietas morum, impetus, milleque animi pathemata affectus ſunt ſimpliciter caloris aut frigoris, ſed aliquid aliud præterea eſt ſpectandum. Ariſtoteles quidem iis qualitatibus multum tribuit ut naturalis ſcriptor, quod magnam efficientiam habeant. Hippocrates contra de iis qualitatibus ſtatuit. Calidum & frigidum omnium qualitatum minime potentes eſſe judico: ſed ſecundis qualitatibus id quicquid eſt quod in corpore noſtro geritur & fit, tribuendum eſt. Calidum enim & frigidum facile ſeſe mutuo elidunt & infringunt. Superius docuimus quæ ſit vis ſanguinis acris, ſalſi & acidi, utpote quo natura uti recuſat. Et ex eo loco eruenda demonſtratio eorum quæ hic dicuntur. Ut autumno humores & ſerum virulentam qualitatem habent, & malignos morbos concitant, an quia calidi? an quia frigidi? Galenus cum Hippocrate ad temporis inæqualitatem recurrit: ea de re dubito. Sed & aduſtio, & ſuppreſſio fuliginis, & inæqualitas, & intempeſtivus victus qui æſtate præceſſit, & fructuum natura corruptibilis, accedente quadam naturæ & caloris naturalis imbecillitate, hæc (in-

lib. de vetere medicina.

Ariſt. primis qualitatibus Hipp. contra ſecũdis multum tribuit.

Cur Autum. morborum ferax.

quam)

quam) omnia hæc concurrentia pariunt malignam aliquam qualitatem morborum sui generis fautricem & matrem. Porro schola medica considerat bilem adustam quatuor modis.

4. modis bilis adusta consideratur.

Aut enim succus melancholicus naturalis aduritur, aut sanguinis pars purior, aut bilis flava; aut salsa pituita. Quæ adustione nascitur judicio & sapientiæ obesse creditur, ad furorem concitationemque animi alioqui plurimum valens. Si exstinguitur, partibus subtilioribus resolutis, remanente tetra fuligine, hinc stoliditas, metus & stupor. Sola naturalis ad sapientiam facere dicitur. Volunt quidem accendi, non uri, ut spiritus tenues, scintillantes excitentur qui propter suam λεπτομέρειαν homines agiles & alacres reddant. Sic tamen non est considerandus calor simpliciter, aut frigus, sed humores & quædam aliæ qualitates efficaciores.

De viribus sanguinis & succi acidi, salsi, acris (quia quod nutrit dulce esse debet) Hip ad finem lib. de vetere Med.

Et ita terminavisse videmur in eam primam sententiam Hippocratis, quod sanguis ad sapientiam faciat. Quamquam prima scribendi occasio fuit quæstio de mittendo sanguine in melancholicis, Diorismos ex Galeno attulimus. Et revera non est vulgaris ea quæstio. Nam si sanguis melancholicorum virus quoddam in se continet, si acer, si salsuginosus aut simili qualitate donatus, ea ne qualitas per phlebotomiam tolletur, aut corrigetur? Dicam unum a nobis sæpius observatum. Hypochondriacorum & melancholicorum vere dictorum sanguis non ita facile corrumpitur & ferescit, ut sanguineorum & calidorum humidorumque corporum sanguis. Ratio est. Sanguis eorum si acer, si salsus, si mordax, si acidus, ea qualitate se munit & tuetur adversus communem putredinem.

Sanguis melancholicorũ non ita facile putret ob qualitatem acrē, salsam, acidam, mordacē &c.

Malignus quidem & doloris parens est eorum sanguis ob inclusam qualitatem nescio quam, quæ naturam stimulat & angit, sed notas non habet facile vulgares putredinis. Ubi enim semel talis sanguis nitrosus, acer, salsusque putruit, dii boni, quantos dolores excitat, quam erroneos & vagabundos, & qui cruces ægrotantium medicorumque dicuntur? In maxima hypochondriacorum parte agnosco calorem nescio quem aridum, squalentem, mordacem, adurentem & zymosin fermentationemque in humores facile inducentem, an ratione istius caloris sanguis demendus, an hac ratione calori nativo, visceribusque ipsis refrigeratio afferri debet? Qui rerum novarum accensi desiderio sine distinctione (id quod artis pars maxima est) sanguinem detrahunt, audacter in eo habitu & temperamento id facient, partim caloris acrimonia inducti, partim sanguinis maligna qualitate persuasi: phlebotomia enim minuendo calorem, tandem temperabit reliquum, & partem maligni sanguinis amoliendo, locum generationi melioris præparabit.

Phlebot. melãcholicis confert, quia caloris acrimoniã minuit, pinguefacit, & dolorum sævitiam compescit.

Item: si tum demum bene habent melancholici quum pinguescunt, temperato & madefacto eo calore sicco qui in iis marcorem maciemque accersit, cur non conferet venæ sectio? Nam & vulgo pinguefacere dicitur. Tollit enim & pravum sanguinem maciei causam, & refrigerium affert isti calori intemperato. Sic ex eventu sanguinis detractio quamdam εὐεξίαν inducit. Fidem facit experientia quotidiana, facit & historia extenuatæ illius mulieris apud Gal. quæ evacuato impendio magis sanguine pici simillimo, priorem habitum nitoremque recuperavit. At dices, visceribus ipsis inusta est & impressa sicca & squalens intemperies: quid proficias licet massam sanguinis exhauseris? unde sanguis πρὸς τὴν φαντασίαν & aspectu apparet laudabilis? Et tamen magna pars melancholicorum, præsertim hypochondriacorum aut febre marasmode interit, aut tympanite, nonnumquam ob caloris naturalis ad bonos succos generandos

aptis-

aptis paupertatem; & caloris contra naturam ad κακοσφαγίαν facientis, diro hydrope, ideſt aqua intercute de hoc viderint qui audentius ſanguinem detrahere voluerint. At alia etiam ratio eſt quæ ad liberaliorem ſanguinis detractionem adhortabitur, nempe & frequentia doloris & ſævitia. Si enim conſtat & ex Ariſtotele & experientia ipſa, eos qui atro ſucco abundant, ut dolendi, ita conquerendi, finem non facere, quod doloris præſentius erit remedium ipſa ſanguinis detractione? At dolor non ob calorem, non ob frigus adeſt, ſed ob ineffabilem inexplicabilemque qualitatem ipſius ſanguinis, quam a neſcio qua viſcerum affectione & diatheſi acquirit. Et natura eum ſuccum ut non mitem & benignum refugit, relegatque & quoad poteſt, ſuis facultatis expellentis præſidiis uſa, repellit ac rejicit. Hoc dum fit, dolores in partibus nervoſis, quia humor cietur, excitantur. Et unum notandum eſt de iis, quod calcis modo eorum calor fuliginem pravam excitat etiam benignitate alimenti irrigatus: & a ſumto cibo deterius multo habent. Immo quaſi febricitare videntur. Nec eſt quod dolor in iis frequens ad ſanguinem demendum provocet. Si autem quoties de dolore conqueruntur, toties ſanguis detrahatur, ut conquerendi, ut dolendi, ita evacuandi ſanguinis finis non fiet. Hoc tamen relinquendum erit medentium prudentiæ, ut cui, quando, & quantum, & cur ſanguis mitti debeat, intelligant. Ut enim in jure omnis definitio periculoſa, ita generales propoſitiones in arte medica ſunt periculoſæ. Nam diſtinctione & dioriſmo indigent, qui eſt velut anima earum propoſitionum generalium. Alioquin in magnos errores promtus eſt lapſus. Hæc eſt doctrina Hippocratis, qui expendens has propoſitiones, omnis caſeus bonus, omnis malus, omne vinum meracum bonum malumve, docet quantis ſubjaceant erroribus qui ne definite eas pronuntiant. Idem de ſanguinis detractione in melancholicis, an facienda, an non, crebrius ne an rarius. Tandem ut commentandi finem faciam, melancholicis præſertim ſi localis in cerebro fuerit melancholia, aut ſi hypochondriaca, bene conſultum volo conſideratis iis quæ in curſu orationis a nobis ſunt demonſtrata. Nam in melancholicis hæc maxime conſiderantur: viſcerum ipſorum calida ſiccaque intemperies: proventus humorum aduſtorum, unde ſcabies, lepra, morphæa, terminthi, clavi, varices, hæmorrhoides, maculæ, exanthemata πυξινικὰ ut vocat Hippocrates, cancri, carcinomata, denique formidoloſus ipſe elephas. Præterea cutis obſtructio, fuliginoſi excrementi ſuppreſſio (quod excrementum quia inutile plane, eo natura non utitur ut ſero, ſed quantum poteſt excludere nititur) quæ ſuppreſſio gravium ſymptomaton cauſa exſiſtit: dolorum frequentium generatio & provocatio modo in his, modo in illis partibus: ut numquam reperias melancholicum ſine dolore, ſive quod ita ſit, ſive quod opinione & τῇ φαντασίᾳ majus quiddam ſit. Et niſi libri noſtri certam fidem facerent de generatione cauſæ iſtorum dolorum, nos crederemus omnes ementitos eos dolores & fictitios. At aliter res habet. Quamquam non negamus τὴν φαντασίαν plurimum poſſe in melancholicis. Hæc quum ita ſint, quum ſit viſcerum δυσκρασία, obſtructio, ſuppreſſio, proventus humorum acidorum, acrium, ſalſorum nitroſorumque (addo etiam virulentiam & κακοήθειαν & peculiarem putredinem) non tam forte cogitandum eſt de frequenti aut luculenta ſanguinis detractione, quam viſcerum & humorum correctione, quam ἐπανόρθωσιν vocant. Sic frequens uſus balneorum lactis aſinini, juſculorum (niſi forte

Unde videmus tumores melăchonicos ut cancros, carcinomata plumbo, ceruſſa, ſolano, plantagine, aeizoo juvari. Quia aduſtio ipſa tabeſque humori impreſſa eo remediorum uſu juvatur.

Generales in jure definitiones & in medicina propoſitiones periculoſæ.

lib. de vetere medicina.

Bilioſi quum ſint πλαδαροὶ τύφλεβοι tamen tenues ſunt, quia natura non fruitur iſto ſanguine. Ideo Celſus ait, Tenuioribus magis ſanguis, plenioribus magis caro abundat.

Tanti facienda est ἐυδιαφόρησις in omni morbo, ut non sit fere alia ratio recuperandæ valetudinis. Aristot. problem. 54. lib. 1

forte borborysmi & fluctuationes & flatuum origo proventusque impediat) ex carnibus vitulinis paratorum, tranquillitas animi conducit: Denique id quicquid tollens colorem eum plumbeum & citrinum melancholicorum εὐχροιαν, καὶ ἐυσαρκίαν, καὶ ἐυεξίαν conciliat. Tunc enim bene habere creduntur. Ut idem in melancholicis fiat quod in hæmoptoicis consulit Hippocrates, ut sanguis velut pinguis & benignus reddatur. At vulgus credit sanguinis frequentem detractionem pinguefacere, quia minuitur calor acer, febrilis & mordax qui maciei causa est. Pituitosum enim fit corpus. Pituita autem alendo est idonea, non pus, non ichor, non bilis utraque, ait Gal. ad part. 44. lib. 2. Acut. De usu medicamentorum dubitatur. Nam alii vehementer purgantia calidaque præscribunt. Unde hierarum & confectionum, ut hamech, logodii, Rufi, Archigenis, operosa concinnatio ad melancholicos definita & destinata. Præclarius Mesuæus, qui quodammodo temperat illud adverbium Hippocratis ἁδροτέρως, ut non adhibeatur ea vehementia quæ Hippocrati placuisse visa est. Nam vult melancholicos non semel, non bis, sed frequentius purgandos, non valide, ut natura evacuationem regat & moderetur, non naturam regat evacuatio. Præclarius Aetius de emolumento hieræ Archigenis qua melancholici & epileptici juvantur, non quod bilem excernant nigram, sed quia (ait) dispositio impressa partibus solidis sensim aboletur & exteritur sine commemorabili excretione humoris. Etiam minima quantitate, sed frequentius, sumebatur confectio hæc, ut sensim fieret delendo diathesin, quod nonnisi cum periculo si ἁθρόως id fieret, contingere potuisset: contra faciunt quidam Medici celebres purgatores, qui non cessant purgare, donec totum corpus exhauriatur & macrescat. At iste humor non tam est irritandus quam fovendus, alendus, mansuefaciendus. Et malo fundamento utuntur tales Medici, quum melancholici morbi non tam consistant in humore, quam in partium solidarum (in quibus ἡ φύσις consistit) vitio & diathesi. Id quod cum Archigene animadvertit Aetius. Ut sensim sentiam me labi in recentiorum opinionem qui morbos quosdam τῆς ὅλης οὐσίας novo exemplo & invento constituerunt. At vereor ne diutius exactiusque de melancholicis comminiscens melancholicus fiam. Circa enim studium, vigilia, vehemens & pertinax exercitatio, commentatio, animique contentio ad eam diathesin inducendam valet. Sed malo commentandi finem facere, ut ne ego mihi pro subjecto & materia fiam. Ego autem misertus dolensque vicem melancholicorum, hanc ad scribendum materiam præsumsi. Maxime vero impulerunt tria, medicorum non satis considerata in morbis melancholicis curandis ratio, eorumdem pudor, & calamitosorum ægrorum tædium. De Medicis hoc dicam. Omnes in melancholicorum cura semper accusant lienem, & qu[illegible] splen viscus sit frigidius, foris & intus calfaciunt impense: omnes enim he[illegible]æ splenicæ fere sunt calidæ & ῥυπτικαί. Sic lædunt: & [illegible] concedam spleni consulere, reliquo corpori officiunt. Ceterum in his morbis medicos & pudet tantæ diuturnitatis & querelarum. & ægros tædet. Sic ut tædio & pudori consulatur, videndum est. Alioquin & pro remedio ægris desperatio, & arti infamia pro laude continget.

ANNOTATIONES.

1. *Hanc quæstionem agitat Arist. prob. 38. lib. 11. Cur lingua hæsitantes sint melancholico habitu? an quia propere sequi imaginationem non nisi melancholicum est?*

est? hæsitantes autem tales sunt. Nam impetus dicendi præruit & antecedit facultatem eorum, quum animus visa sequatur. Balbos constat habere instrumenta vocalia tardiora: & tales vinolenti redduntur, quum suam imaginationem non rationem sequantur. Tamen credibilius est, balbos, gracili voce præditos & lingua hæsitantes vere melancholicos esse, non pituitosos, nam idem Hippocr. 1. epid. vocis gracilitatem & hæsitationem oborto varice elidi solvique scribit. Id quod inquisitione dignum est.

2. *Omnis enim sanguis vitiosus se ipso integro tenuior fit, in serum enim fere degenerat. Hippo. hoc loco id videtur significare. Sed hæc sententia de sanguine vitioso qui attenuatur est Aristo. prob. 2. lib. 10. Sed si sanguis putrens per putredinem fit seipso tenuior, qui stabit illud Hipp. lib. de carnibus, quod aqua putrefacta seipsa fit crassior, ut & cetera omnia? An illud verum? Mirum quod hoc tempore tantum fit seri in sanguine: Sexcentis (ait Galenus) quotidie venam secamus, paucissimam aquam supernatare reperimus, sanguine concreto, quamquam omnibus quibus vena secanda est, corpus male est affectum, & læsa omnium naturalis administratio, tum ne his quidem aqua supernatat, nisi pauca naturaliter habente corpore, renes serum perpurgant cap. 6. lib. 5. De usu partium. Et quæstio, id quod abscessus est in partibus extra vasa, id ipsum est febris in venis, unde quod pus est in abscessu, id est hypostasis in venis, in morbis venarum per putredinem tenditur ad attenuationem, nam sanguis serosior fit & tenuior (id quod in febribus quartanis fit) in abscessibus tenditur ad crassefactionem. Sanguis aqua multa dilutus non probatur vulgo a Medicis. Tamen ex Hipp. 4. de morb. non videtur ea aqua inutilis. Nam febri aqua est inimicissima. Bilis & humor biliosus nutrimentum est febris. Ex eo loco probares sudores esse inutiles, quia exhalat aqua quæ bilem & calorem temperaret remanetque humoris pars crassior & velut strigmentum.*

3. *Ceterum animadvertere oportet sanum dici bifariam, absolute, & late. Melancholici qui perpetuo parte aliqua laborant, etiam sani dicuntur, sed late: & tamen dolent, dolor autem contra naturam est. Illi non abundant maxima ex parte ichore, sed flatu. Ichore non ita abundant nec febriculosi sunt: flatu non abundant qui* πνεῦμα *quoddam amicum est, sed qui* φῦσα*, de quo Hipp. lib scripsit. Sic surditates quæ in febribus contingunt, item & parotides, utræque quum per raptum mixtionemque bilis eveniunt, cruditatem etiamnum morbi indicant. Et inter locos Galeni commemorabilis est iste, quum dicit, crudum tamdiu morbi dici, quum bilis cum sanguine permiscetur.*

4. *Melancholici nec sano sunt corpore, nec animo, licet magnorum sint facinorum auctores. Strenue & vehementer agunt & habent insipientiæ & sapientiæ intervalla. Idem iis contingit, quod & amantibus Comici contingere dicunt; horum disputationes sana consilia habent aliquando, sed statim resurgentis amoris vi ac sævitia devincuntur.*

5. *Didicimus ex Gal.* ἐξερύθρους *& sanguineos melancholicos fieri & Gal. ad part. 70. lib. 3. epid. sect. 3. Quibus multus sanguis & calidus generatur ii promte in melancholicorum humorum vitium deveniunt. Biliosi qui venas amplas habent & sanguinem fervidiorem facile fiunt melancholici. Nam calor magnus & materia multa, multam exustione fuliginem excitat, ait*

Hippocr. part. 1. sect. 6. lib. 6. epid. Nescio cur Plinius cap. 38. lib. 11. dicat biliosos abundare sanguine & eo pingui. Nescio cur dicat sanguinem pinguem. Nam soli obesi, et qui sanguinem pinguem habent, non fiunt melancholici.

6. Faciei pallor est in maxima melancholicorum parte. Unde ait Celsus, quibus diu color (sine ictero) malus est, ii vel capitis doloribus conflictantur, vel terram edunt. Deinde paullo post agit de pallida & tumida facie cap. 7. lib. 2.

7. Passim diximus in melancholicis (maxime per adustionem & suppressionem) fuliginosum esse excrementum, quod est multorum malorum causa. Ideo reseratio cutis & temperatio prodest. Nam quum biliosi & calidi sanguinis æstum in præcordiis habeant, multam excitant fuliginem. Ita ait Hipp. 6. Epid. Calidior venula (idest arteria) sanguinis copia exustum gignit.

8. Herbæ splenicæ & quæ dantur melancholicis si non vincant calore, tamen tenuitatem partium habent & siccant. Sic in earum usu erratur; unde Avicenna in quodam capite loquens de cura dolorum capitis, De humoribus istis melancholicis locutus ait, Si doloris causa sit succus melancholicus & is naturalis & phlegmaticus, administrentur calfacientia cum humectantibus: Si adustus succus melancholicus, remove omne exsiccans, et calfaciens, & sis contentus humectantibus. Id quod notandum est, nam ἀδιορίστως videmus tenuantia, calfacientia & siccantia melancholicis præscribi: Et tum maxima pars melancholicorum fit ab adusto humore. Quorsum enim audito melancholici nomine statim ad Capparis corticem aut decoctum myricæ seu tamarisci confugitur? Cortex capparis abstergit, incidit, ex calfacit, digerit, contrahit, densat &c. Quid opus his viribus in plurima melancholicorum parte, quum ea visceribus calidis & siccis esse videatur? Immo Dioclis opinione in iis lactium venæ ardeant & inflammentur. Tamaricis etiam cortex digerit & siccat, quorsum ad melancholicos qui sicci & squalidi apparent?

CONSILIUM V.

De Causo.

1. DE febre quæ Græcis Καῦσος, latinis ardens febris, barbaris Causon dicitur pauca commentari mihi consilium est. De ejus causa, signis assidentibus & pathognomonicis. De sede humoris: De crisibus: & de Causo proprio loqui animus est, prætermisso & relato in aliud tempus Causo illegitimo. De utroque auctor libri 4. Acutorum abunde sed confuse scripsit. Causa autem quæ nos maxime impulit ut hoc negotii susciperetur, est varietas
2. opinionum. De pathognomonico signo veri Causi video enim Galenum quodammodo varium, maxime dum loquitur de siti, quæ ἀχώριστον & signum pathognomonicum febris ardentis esse perhibetur. Et tamen aliis in locis non necessario adesse sitim apparet, quum tamen facultas naturalis integra satis videatur. Et tamen quum medici hominem causo correptum sitis expertem vident, exstinctam facultatem esse autumant. Ita enim Hippoc. In Causo sitis ἀλόγως malignum: Quod si necessario sitis adesse non debet, id in malis non est ponendum. Itaque ea de re videndum est, ut constet de siti ubi adesse aut abesse debeat.

Primum audiamus Galenum de distinctione febris tertianæ veræ & arden-

tis,

tis, quoniam utraque habet aliquid ὁμογενές. Ardens & tertiana febris materia conveniunt, loco ipsius materiæ non conveniunt, ut fiat febris ardens, in venis præcipuæ jecoris & ventris, ubi maxime bilis abundat. Tertiana fit quum totius corporis carnes nimis affluunt bile. Si carnes bile affluunt, non est necesse rigorem in tertiana excitari a vasis in habitum corporis per propositionem, omnis rigor, aut ab ulcere, aut a vase. Ideo si cutis stringatur biliosorum, & quantum bilis in carnoso congestum genere ante expurgabatur, quia in statu ab Hippocrate descripto, non purgabatur, ideo febres tertianæ natæ fuerunt. Hinc patet in venis ventris & jecoris bile putrefacta & accensa Causon gigni: Tertianam bile in universo corporis genere carnoso congesta & accensa.

Com. ad part. 20. sect. 2. lib. 1. epid. & cap. 3. lib. 2. de crisibus: in tertiana enim per totũ corporis habitum bilem ferri ait.

3. Nunc est differentia de loco. Sed est locus alius qui prædicto quodammodo adversatur. Eo loci inquirit Gal. de sede ardentis febris & de pathognomonicis signis, præsertim de siti, quæ alias pathognomonicum ardentis febris „ putatur. Galenus ita scripsit: In una corporis parte, quæcumque illa sit, „ interdum causus gignitur, interdum in toto corpore. Si in toto fit corpore, „ sitis adest necessario, quum vero in una parte, non de necessitate sitim infert, „ nisi pars ipsa sitim pariat. Omnium primum id facit os ventriculi, deinde „ ventriculus, post stomachus, post pulmo, & subinde jejunum intestinum.

Ex eo Gal. loc. magna Italorum medicorũ pars in febre tertiana corpus univers. superficiar. scarificationibus evacuat.

Ex hoc Galeni loco duo commemoratione digna venari oportet. Prius est quod non videatur stare differentia inter Causon & tertianam simplicem. Prius enim dixit tertianam gigni quum totius corporis carnes bile abundant; hic causi sedem unam statuit totum corpus, alteram, partem unam. Hic & causi & tertianæ febris focum statuit in totius corporis carnibus. Quæ ergo differentia est? Et paullo ante in eodem commento apertius explicat quid universi corporis nomine intelligat. Si in sola parte materia redundet, aut ab ea attrahatur, erysipelas exsistet, verum si venæ totius corporis exsiccatæ carnosis e partibus humiditates attraxerint, in toto corpore affectio excitabitur, quæ causon referet. Id quod majorem quamdam sollertiam requirit ut intelligatur. Ægre enim intelligi potest qui & causus, & tertiana febris in toto corpore excitetur & foveatur: unde movens eam quæstionem Galenus dubitando ait: An solum causus fit quum venæ arefactæ biliosos ichores allexerint? An non & carne patiente Causus erit, seu in parte una, seu in toto corpore pati eam contigerit?

4. Sitis quando est. Tamen in ep. lib. 1. Quod sitiãt causo capti, hoc proprium est febris καυσώδεως.

Posterius quod ex contextu Galeni colligitur, est, quod sitis non est Causi pathognomonicum. Inseparabile enim foret, quum de essentia ipsius febris ardentis dicatur. Ait enim Galenus alias in Causo sitim adesse, alias non. Adesse, si in toto corpore focus sit febris, aut si pars quædam focus sit quæ necessario sitim accersat. Non adesse, si pars aliqua laboret & focus sit qui sitim necessario non afferat. Sic in Causo omnino & necessario sitim adesse non oportet. Ideo medicus de Causo præsagiens si quempiam Causo implicitum viderit & expertem sitis (quæ alioqui magna esse debet) non statim male ominari debet, & vacuitatem absentiamque sitis facultatis naturalis intermortuæ signum esse existimare. Id quod ad honorem dignitatemque Medici apprime pertinebit.

Gal. com. ad apho. 37. lib. 4. Acuta febris fit humorib. putrentibus. Putrescunt vel sæpe toto corpore, sæpius in vasis solis.

Sed est apud Galenum, locus alius aliud quam ante edocens: æstuare, ut

Com. in part. 33. sect. 3. lib. 3. Epidemior. ardentē febrem & phren affect. esse ἱρυτιπε λαπῶδεας declarat.

& perpetuo sitire, est ardenti febri peculiare. Nullum aliud est insigne argu„ mentum. Est enim sitis assidua & exurens calor, quæ duo perpetua sunt „ Hippocrates (ait Gal.) ardentem febrem assiduitate sitis cognoscit & caloris „ exurentis, ut phrenitin delirio assiduo. Sit alia febris quæ corpus fundat & liquefaciat, non prius tamen vocabitur ardens quam adjunctam habeat perpetuo sitim immensam, & ardentem & fastidiosum calorem. Et tamen Hippocrates narrat de febribus ardentibus in quibus ægri erant soporosi & non multum sitiebant: nec enim febris valde acuta erat. Sed hoc raro contingit ut non sit vehemens sitis, præsertim si febris non ita sit acuta, licet ardens exsistat.

An sitis signum causi pathognomonicum

Et alio in loco narrat Hippocrates in quadam constitutione ardentes febres & phrenitides vagatas fuisse, deinde subdit: Et alii sitibundi erant, alii non. Ita Gal. Potuissent aliqui non sitire vel ob facultatis potum appetentis offensam, vel quia maligna humiditas illis ad ventrem non confluxerat. Omnibus enim putrida quædam humiditas fuisse collecta, sed non pari portione, nec æque prava.

Com. ad part. 34. sect. 3. 3. Epidem. part. 34 ejusd. sect. ad particul. 14. sect. 3. lib. 3. epid.

Alii sitibundi erant, quia confluxerat humor vitiosus in ventrem. Nam „ quum bilis, vel pituita salsa ventriculi tunicas imbibit, sitis inexplebilis „ excitatur. Tum quia os ventriculi nondum ab humore ita læsum erat, ut facultas corrupta foret. Tamen omnino, saltem ut plurimum, sitis intolerabilis est comes ardentis febris. Ideo auctorem libri quarti Acutorum redarguit, quod non tamquam pathognomonicum sitim annumerarit describens Καῦσον, sed tantum inter συνεδρεύοντα, idest, assidentia retulerit. At signa συνεδρεύοντα possunt & adesse & abesse.

Hic locus maxime facit ad dignoscēdum cur quidã in febre ardente nõ sitiant, et sint cib. inappetētes.

Ut tandem de siti aliquid constet, ut ne decipiamur frustraque & imprudenter de ægris aliquid non pronuntiemus. In febre ardente sitis adesse debet, ut absolute dicatur aliquid, & e genere τῶν παθογνωμονικῶν est, non autem e genere τῶν συνεδρευόντων: nam si e genere assidentium foret, abesse posset sitis sæpe. Tamen, ut ante declaratum est, est causus in quo non sit necesse adesse sitim, præsertim si focus Causi sit particularis, & in ea parte quæ inflammata & erysipelatis modo affecta sitim non provocet. Quæ Galeni sententia est, ut doceat exsistere Causon quemdam, cujus pathognomonicum non sit sitis. Et tamen semper audire oportet verum Causon. Nec enim mirum si in Causo non exquisito non ita inexplebilis sitis adsit. Quamquam Hippocrates etiam loquens de secunda specie Causi quem pituita salsa generat, inter signa magnam sitim recenset.

Com. ad part. 4 l. ἐν Α... ἀ· ακεφαλαίωσις de siti. 4. acut. part. 13.

Quibus de causis sitis quæ adesse debet in causo non adsit.

In causo si quæ sitis adesse debet, non adsit, his de causis id fieri potest, vel quia, ut dictum est, focus non est in parte quæ sitim afferat: vel quia mens læsa est, ut affectionis sensus non sit, & nil repræsentetur animo ipsi quia mens (in qua est τὸ κριτήριον) labat & ægrotat: vel quia facultas naturalis potionis appetens in ventriculo residens exstincta est. Omitto communem illam vulgaremque causam, nempe descensum & distillationem pituitæ dulcis qua tonsillæ, & fauces irrigantur. Si impedita sit tantum ad tempus aut languidior, sed non extincta & emortua facultas, potest sitis ad tempus non sentiri, deinde percipitur: Notandum porro est facultate naturali ventriculi emortua, sitim non adesse, quia impressionem causæ sitiferæ huc referre autumant. Mente quoque labante & læsa, non putat se sitire æger, quia mens speciem istius affectionis

non

labante & læsa, non putat se sitire æger, quia mens speciem istius affectionis non recipit. Id obscurum est, sed si quis intelligat qua ratione is doloris sensum non habeat cujus mens ægrotat, distinctionem istam haud dubio est percepturus.

Ceterum quum sitis absentia in Causo abolitæ facultatis index est, alia signa letalia recenset Hippocrates.

Item ante ex Hippocrate & Galeno diximus non adesse sitim in Causo, ut quum putrens humiditas in ventrem non influxit. Est & ex recentioribus quidam, qui unum non negligendum adnotavit, nempe cur sitis sit aliquando major quam febris, & cur sit minor quam febris. Sitis major est quam febris, ut quum in inflammatione juxta os ventriculi, arescit magis os ventriculi quam cor exuratur: Et contra, quum facultas languet, aut venter multa natat humiditate sitis febri non est analoga, est enim minor quam febris. Ego vero etiam ea de re meum interponam judicium: Vidi plerosque febrientes ardente febre, aut non valde dissimili, & tamen quum calor esset acerrimus, lingua exusta, signaque forent ardentis febris, tamen non aderat sitis, aut ea mediocris. Ratio vero non referenda videbatur ad aliquam causarum suprapositarum, sed ad instrumenti propriam affectionem. Lingua quum sit aut pellucida, aut nigra exustaque, & totus stomachus cui illa continua est, eo pæne modo affectus sit, arentibus iis partibus & supra modum siccatis non percipitur sensus indigentiæ, quia nervus subjectus linguæ non est eo modo affectus & dispositus esse quo debet. Itaque vacuitas absentiaque sitis non est signum emorientis facultatis, sed indicat abesse sitim, non causam quidem ejus, sed sensum necessitatis & indigentiæ sitiferæ deesse ob partes male affectas, utpote superficie exusta & torrefacta, in quibus causæ sitiferæ prima impressio & sensio esse debet. Hæc nostra est conjectura, quæ si cui probabilis videatur, excipiatur, sin minus, verisimiliore probabiliorique adducta, explodatur.

Com. ad part. 14. sect. 3, lib. 3. Epid.

Cur sitis major aut minor sit quam febris.

6.

Instrumenti propria affectio causa est vacuitatis & absentiæ sitis.

Itaque non quoties in Causo sitis abest, quæ tamen παθογνωμονικὸν esse creditur, toties male ominari de Causi eventu oportet, nec statim de ruina & casu facultatis naturalis in ventriculo & hepate residentis, judicare, quum certis aliis de causis abesse sitis possit. Ad sententiam Hippocratis accessit Fernel. cap. de febrium symptomatis, Interdum, ait, corpus febri exardescit sine siti: non quod frigida distillatio alvum proluat, sed quod ardoris causa longius sit a ventriculo. Quæ Hippocratis opinio est.

Antequam finis extremaque manus huic πραγματείῃ imponatur, duo breviter attingam quæ ad hoc de causo institutum pertinebunt: Prius est, cur in causo extimæ partes inalgeant: Posterius de causis ipsius Καύσου ex Hipp. mente, maxime vero de procatarcticis quas videtur Hippocrates in Causi generatione plurimi fecisse.

part. 16. l. 14. acu.

De priori parte dicemus, incipiendo ab iis quæ dicuntur ab Hippocrate de secunda Causi specie, in qua dicit, lingua salsa, extrema frigida: cur potius meminit extremorum frigidorum in secunda Causi specie quam in prima. Primam speciem excitat attractio ichorum biliosorum a venulis arentibus: secundam pituita potius salsa. Galenus tacite redarguit auctorem libri quarti acutorum quod indistincte dixerit in Causo secundo & notho frigere extremas partes. Nec enim frigent extrema nisi quum malignus est. (malignum autem mor-

morbum dicimus eum qui communem ſortem aliorum morborum ſuperat, & ægre curationem admittit) Si enim non eſt malignus Cauſus, in extimas partes calor expanditur. Si ſalſus humor vel in pulmone, vel ventre, vel in hepate putruerit, fumoſa eſt caliditatis ſubſtantia. Si malignus morbus, refrigerantur extrema ob virtutem imbecillam, & ob magnitudinem phlegmones ſanguinem univerſum ad ſe attrahentis. Duabus enim de cauſis morbus letalis dicitur. Nota imbecillitatem & phlegmonen duas eſſe cauſas. Galenus in aphor. duas cauſas memorat ob quas febris continua exſiſtit, nec tendit πρὸς τὴν ἀπυρεξίαν, inflammationem & malignam humorum putredinem. Inflammatio præſertim ἀξιόλογος retrahit intro calorem: & maligna humorum putredo & κακοήθεια humorum vires imbecillas affert. Galenus in prorrhetico explicans quæ cauſa ſit cur vires ad ſummum veniant imbecillitatis nulla præeunte vacuatione, duarum cauſarum alterutram aſſignat, vel copiam gravantem, vel unius principiorum δυσκρασίαν. Inflammatio vero partium internarum an morbum facit malignum? Id Galenus videtur loco ſupraſcripto, item & Hippocrates, ita enim, Febres ex hypochondriorum doloribus, malignæ. Quæ ſententia indiſtincte pronuntiata: febres ait Galenus, non omnes febres malignæ ſunt quæ ſequuntur affectionem partium in ventre contentarum; ſed ſi ob ſeptum tranſverſum affectum, aut hepar, aut ventriculum contingant. Deinde ait, Quin- „ etiam licet ventriculus inflammetur, aut ſeptum, aut hepar, non ſtatim „ febris maligna eſt dicenda, acuta forte dicenda, quamquam ne hoc quidem „ verum eſt, nedum maligna ob phlegmonem harum partium dicenda videatur. Unde idem Gal. non ſemper æſtuans febris ſequitur ad uteri inflammationem. Id quod non omnino verum videtur. Niſi forte dicamus eos Gal. locos audiendos de inflammatione aut parva aut magna. Et dum Hippocrates meminit dolorum hypochondrii, tacite inflammationem inſinuat cujus comes eſt dolor. Quamquam ut ingenue fatear, indiſtincte pronuntiatum eſt illud, Febres ex hyponchondriorum doloribus, malignæ. Id quod Gal. reprehendit. Melius enim veriuſque diceret, febres ex cerebro, vel membranis affectis, vel a corde affecto, vel ventriculo affecto, malignæ. Ergo non abs re quæſivi an febris ex eo maligna dici poſſet quod phlegmonem etiam ſatis inſignem partium internarum ſequeretur. In utramque partem rationes nituntur.

Perſequamur inſtitutum noſtrum περὶ κακοήθους, & de cauſis perfrigerationis partium extimarum tum quum omnia intus ardent & conflagrant. Id quod in continuis febribus convenit, in intermittentibus numquam obſervavit Galenus. Solis ardentibus malignis & lipyriis attribuit idem auctor. Cauſa hæc eſſe puta- „ tur, quum fortis phlegmone vel eryſipelas interno profundoque evenerit in „ corpore; totus ſanguis ad locum patientem revocatur, uruntur profunda, cutis refrigeratur, ut fit in principiis acceſſionum. Sed an iſta phlegmone vel eryſipelas malignæ febris quatenus talis eſt, eſſentiam conſtituit? Quod enim ante diximus ex Galeno melius dici febres malignas ex affecto cerebro, vel jecore, non hoc abſolute dicit Galenus, ſed quaſi diſputando & oppugnando ſententiam auctoris prorrh. de febribus ex hypochondriis, probabilius eſſe ait pronuntiare febres ex affecto cerebro eſſe malignas, non autem febres ex hypochondriorum dolore, quod tamen auctor prorrhetici explicavit.

Ut terminetur diſputatio de perfrigeratione partium extimarum in Cauſo, maxi-

Inflammatio & maligna humorū putredo cauſæ ſūt ob quas continua febris ſit.

Com. ad part. 5. l. 2. prorrh 9.

ad part. 21. ſect. 2. prorrhet. Galen. in com. præcedentis particulæ.

In Cauſo frigent extrema, id quod malignitatis ſignum eſſe ſuperius eſt dictum, id quod falſum eſſe ex eo loco hic ex Gal. citato patet.

ad partic. 14. ſect. 1. 6. Epid.

Galen. com. ad præfat. 2 ſect. 2. lib. 3. Epid. ubi ex profeſſo expendit hunc aphoriſm.

an febres ex hypochondriis malignæ. 10.

Com. ad apho. 48. lib. 4. ibidem.

maxime vero in eo quem pituita salsa putrens parit; ita Galenus audiendus: Extrema frigere in causo & febre quæ ἀσώδης dicitur, ob magnam viscerum inflammationem contingit, quæ phlegmone ex crassis fit succis. Qui prima Causi specie tenentur quem parit ichor & tenuior bilis, liberantur facilius, quod tenuis & fervens humor sit. Posteriorem Causon pituita potius salsa gignit quæ tantam febrem, quantam bilis, non affert, nec tantam sitim, nec ita in spiritum vertitur & evanescit. Immo sæpe adest alvi profluvium non juvans, quia non ita facile coquitur & obsequitur ista pituita putris.

ad part. 47. lib. 4. acut.

In textu Gal. ait. nec febrē auget.

11. Declarant quoque & ipsæ crises. Nam quum tenuis est materia, crisis fit per abscessum κατ' ἔκρουν: quum crassior & pituitosior, per ἀπόθεσιν. unde Causus secundus per parotiden aut hæmorrhagiam solvitur, quum focus in pulmone est: si in jejuno intestino vel hepate, coxarum dolor, pudendi livor, testis ipsius contentio vel quia in eo ipso teste inflammatio concipitur, vel quia attrahitur ab aliqua parte superiore inflammata, hæc, inquam, omnia judicatoria exsistunt. Antequam finio, unum addam, an acutarum febrium materia, licet pituita sit, frigida esse possit ut ratione istius frigoris materiei & extimæ partes algeant, & frigidi sudores emanent. Galenus vult acutas febres gigni vel in solis vasis putrentibus humoribus, vel in toto corpore. Et quod frigidus sudor sit in acuta febre, hanc causam recensuit. Quum putreant humores in vasis, eoque ex putredine magna caliditas sit, & tamen quæ excernuntur frigida sentiuntur, exitiale id est; docet enim in animalis corpore humorum multitudinem superbundare tantam frigiditatem habentium, ut nec a calore nativo, nec a febrili calescant. Sic acuta febris mala ut signum & ut causa. Causa quidem, quia promte dissolvit corpora: signum autem, quoniam humorum multitudinem esse frigidissimam ostendit, ut quæ neque a calore febrili transmutetur.

ad part. 17. lib. 4. acut.

An acutarum febrium materia frigida. Quis sit focus febrium acutarum.

Com. ad apho. 37. lib. 4.

Ex hoc loco duo venari & colligere possumus, unum est, acutarum febrium etiam causam frigidissimam esse, posterius si ita sit, & si ex Galeno pituita salsa causi causa sit, cur ita sanguis audacter demitur in Causo: quum ita sit materia frigida ut neuter calor & nativus & febrilis calfacere queat? Deinde Galenus sibi non constat, quorsum enim frigidi sudoris causam ad materiam ita frigidam refert? Idem enim esse judicium videtur de frigidis sudoribus & de partium extimarum perfrigeratione. Causa enim cur in Causo algeant partes extimæ, interioribus ita ardentibus, est phlegmone interna visceris alicujus, & imbecillitas. Phlegmone & incendium internum attrahit foris intro more cucurbitularum, ipsum calorem naturalem. Idem vero de externarum partium frigore & frigidi sudoris causa, videtur esse judicium, sicque Gal. sibi dissentit: nam frigiditatis partium externarum causam ad phlegmonem internam revocat, sudorum frigidorum causam ad materiæ frigiditatem.

Quomodo in Causo non conferat venæ sectio. Et ad hunc scopum Arist. probl. 6. lib. 1. & probl. 29. ejusd. libri quærit cur hieme febres ardentes sæpe grassentur.

12. Non est ergo recurrendum ad copiam materiei frigidæ tamquam acutarum febrium causam. Galenus enim scribit morbos longos a crassis & frigidis humoribus nasci; acutorum morborum, præsertim qui vel sunt continuæ febres, vel febres comites habent, causa est humor calidus & tenuis qui vel æqualiter in omnibus corporis partibus aptus est generari, vel loco aliquo est inclusus. Ideo in acutis morbis subitæ fiunt mutationes ob naturam humorum morbum committentium. Nisi forte recurramus ad id quod scripsit Gal. ad histor.

Com. ad aphor. 19. lib. 2.

de Sileno & Philini uxore, pessimos & gravissimos esse morbos in quibus pituita & bilis magna copia (& fere æqualiter) colligitur. Sic bilis adurentem calorem movet, pituita & succus crudus calfieri nequit, unde sudorum frigidorum proventus. Nec revera admittere possum istam Galeni rationem qua dicit febrem acutam pessimam esse ut signum quod significet multitudinem materiei frigidissimæ. Melius in eodem commentario dixerat succis ex putrentibus in vasis, vehementem caliditatem sequi posse, naturam vero solidas partes regentem, idest calorem nativum, ex eodem Hippocrate, aut exstingui aut proximam esse interitui, dum in febre acuta in qua omnia & foris & intus ardere debent, sudor frigidus apparet, & partes extimæ inalgent. Idem Gal. exponit in Epid. quomodo respiratio initio morborum acutorum sit frequens, deinde rara, & corpus refrigescat, quia humores putres æqualiter accensi sunt, & discusso calore febrili tam paucus restat calor nativus, ut proxime occumbat.

ad apho. 37. lib. 4.

Causarum procatarcticarum observatio non negligenda in medicina facienda.

ad histor. de Sileno 1. Epi.

Ultimam partem rerum institutarum expediamus de causis procatarcticis quatenus ad Causon pertinebit. Nam quum ichores acres a venulis arefactis attrahuntur, & febris καυσώδης excitatur, id in causis antecedentibus numeratur. Sed labor, vigilia, haustus vini meraci post insolatum externarum causarum in censu esse creditur Breviter id attingemus. Sunt ex medicis qui causas procatarcticas negligunt, sunt qui pluris faciunt. Nam quum extra corpus positæ sint, videntur negligendæ: tamen καὶ πρὸς τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν θεραπείαν non parum habent momenti: vulgus fere totus est in causis externis, & frustra eas causas tanti facit. Nec enim videndum quid morbum faciat, sed quid tollat, ait Celsus. Externæ causæ internas & antecedentes quasi irritant & provocant. Ab externa enim causa fere fit initium motus, id quod eleganter indicat verbum προκατάρχειν. Huc pertinet quod Gal. scripsit, Causæ externæ diarias febres excitant si corpus morbo non sit opportunum: Et ita laborasset Silenus, sed quia jam ad aliquid deterius aptum & comparatum erat corpus, ideo gravi morbo est implicatus, unde statim morbi initio gravia diraque symptomata apparuerunt. Et causæ procatarcticæ tam letalem morbum non produxissent, sed internas causas provocantes & lacessentes, mutuas quasi operas in perniciem Sileni dederunt. Sed ut omnis ea de re tollatur ambiguitas, adduci debet auctoritas Galeni qui quodam loco de istis causis precatarcticis amplissime dixit omnemque dubitationum levavit. Et quoniam ille textus paullo prolixior est, piget transcribere. Tamen propter utilitatem huc transferam: Hipp. non purgat eos
" qui ob intempestivos labores capite dolent. At corpore nostro ad morbosam
" dispositionem parato, utprope completa sit, aliquid externum accidens eam
" affectionem patefecit, febrem accendens, vel capitis dolorem, vel catarrhum.
" Deinde ex eo continenter ad morbosæ affectionis dispositionem non sine peri-
" culo languent: & tamen non cursus morbum excitavit, aut motio, aut in-
" temperantia. Nil enim horum sua natura vehementem languorem excitare
" potest. Si febris ex his causis fit, Diaria est. Si enim nulla subsit disposi-
" tio, nullum morbi genus inde consequetur.

Inter homines quia causis procatarcticis moventur & excitantur, hic in solam diariam incidet, hic non ægrotabit, ille in morbum gravem labetur. Quare? quia ita ad morbum erat dispositus

com. ad part. 115. sect. 4. ac.

Causæ procatarcticæ ad morbos graves inducendos sunt inefficaces, nisi corpus suscipiens ita sit dispositum.

Et tamen, ut aliquid nostro ingenio comparatum afferamus, potentissimam vim passionum animi esse affirmamus. Causa hæc πρόφασις nec ne dicatur, tamen ubi quis ex ægritudine tamquam causa procatarctica in morbum incidit, gravissime omnium laborat. Ipsa enim ægritudo imprimit nescio quid animo; dein-

deinde corpori, animi instrumento, unde functionum omnium & omnis œconomiæ ratio, &, ut ita dicam, cardines concuti ac convelli videntur. Et nisi ipsa ægritudo resederit, ægre autem levatur ac residit, vix ac ne vix quidem corpus suum primum robur ac vigorem recuperat ac resumit. Declarat hecticarum promta ob ægritudinem animique pathemata & mærorem generatio. Quod enim vix longo intervallo facit febris etiam satis magna, idest, contactis partibus & solidis partibus ipsius cordis hecticam non generat, id brevissimo spatio facit mæror animique ægritudo. Immo nostram ipsi experientiam judiciumque interponemus. Nos nos (inquam) in ipsis operibus Artis experientia didicimus eos omnes quos mæror ægritudoque animi in morbum, tamquam primaria ac externa causa coniecerit, aut letaliter aut gravissime periculosissimeque ægrotare: vix enim ægri, si liberari debent, etiam rebus omnibus rite factis, liberantur. Tanta est vis ipsius ægritudinis pathematumque animi. Nam quum omnis ægritudo miseria est, tum etiam est carnificina: habet ardorem libido, levitatem lætitia gestiens, humilitatem motus: Sed ægritudo majora quædam affert, tabem, cruciatum, afflictionem, fœditatem: lacerat ipsa, exest animum planeque conficit. 13. 14.

De viribus ipsarum ægritudinum Auctoris sententia

Hæc ex Marco Tullio in Tusculanis.

Itaque quum ægritudo tale sit monstrum & quod renascentis hydræ instar repullulet ac reviviscat, qua possumus ratione, & animo pæne hercule oppugnemus, vincamus, elidamus, conteramus. Denique eam animi præsentiam infractionemque adhibeamus quæ masculam virilemque virtutem in nobis inesse declarat ac testatur. 15.

ANNOTATIONES.

1. *Hippo. Causon fieri autumat quum venulæ arefactæ acres & biliosos ichores ad se traxerint. In Græco nomen plurale τὰ φλέβια legitur. Et ajunt quidam ex Hippocratis doctrina, Causon proprie gigni quum venulæ attraxerunt, ut ἐν τοῖς φλεβίοις Causus consistat, sed aliæ febres continuæ ἐν ταῖς φλεψί, id est in majoribus venis.*

2. *In causo alvus sæpe fluit per inflammationem jejuni intestini & lactium unde & impeditur ἀνάδοσις, & fit bilis & ichoris generatio, unde alvi irritatio, unde quando post Causon succedit hydrops, is habet fere conjunctum fluorem alvi. Quod notandum est, unde in tali casu & balneum potest conferre ut diximus alibi: Et phlebotomia ratione inflammationis potest conferre. (id quod multis non placet) etiam alvo fluente. Et revera in causo vero & illegitimo fluit soluta alvus nullo profectu, ob lactium & jejuni inflammationem & propter immodicum potum, & corruptionem alimenti quod in corpore & ventre bilioso & æstuante bilescit, unde excernendi calcar. Unde quum in febribus aqua summo sit remedio ad situm, quæri solet an confertim & raro an parum & sæpe propinanda rationes utrimque concurrunt. Vid. Arist. probl. 57. lib. 1. probl.*

3. *Quæ ob solam flavam bilem febris accenditur, sine aliquo visceris affectu, & si maneat adhuc intra vasa bilis, ardens febris vocatur. cap. 6. lib. 2. de crisibus.*

4. *Febres acutæ fiunt putrentibus humoribus. Putrent autem sæpius toto corpore, sæpius in vasis solis. Com. ad aph. 37. lib. 4. Com. ad part. 33. sect. 3. lib.*

3. *lib.* 3. *epid. Quibus in jecoris & ventris regionem, maxime in ejus os* κακοχυμία *irrepserit, hos ardentes febres sollicitant.*

5. *Inter ceteros locos ex quibus colligas Causi sedem esse in habitu corporis, unus est com. ad histo.* 10. *sectio.* 2. *lib.* 3. *ep. ubi ait febrem ardentem a biliosis esse humoribus, ideo necesse esse in ea muliere coacervatum humorem biliosum* κατὰ ὅλον τὸν ὄγκον τοῦ σώματος. *Per totam corporis molem. At in primis venis & simo jecoris cruditates fuisse, unde alvi profluvium & urinæ tenues. Sic causa conjuncta* τοῦ καύσου *erat in habitu corporis, non in ore ventriculi, primis venis & cavo jecoris, quod tamen fieri aliis locis autumavit. Quidam ut distinctionem assignent ajunt* καῦσον ἐν τοῖς φλεβίοις *consistere, sive toto corpore sparsæ sint venulæ sive in una parte. At aliæ febres ut synochi &* συνεχεῖς ἐν ταῖς φλεψί, *idest in majoribus venis quæ inter alas & inguina interjacent. Id Hippocratis doctrinæ quadrare autumant: Quod an sit verum, quæstionis est.*

6 *Gal. com. in particul.* 59. *sect.* 3. *lib.* 3. *epid. cur in Causo quidam sitiant, alii non, crassitudo humorum & tenuitas aquosa acervata erat (supple circa os ventris quod est sitis sedes) utraque frigida est sua sponte: vel acquirit calorem a putredine. In quibus calor putredinosus acquirit, in iis sitis, in quibus non, non adest.*

7. *Quoniam autem pituita sæpe multa est, & copiosior quam ut queat & a calore febrili & naturali calfieri & transmutari, ideo in imo corpore manet calor, in extimis non elucet. Gal. com. ad aph.* 37. *lib.* 4.

8. *Cacoethia in febribus, Cacoethia in ulceribus: non omnis humor vitiosus* κακοήθειαν *inducit, nec omnis putris, sed quem* καχεξία *corrumpit atque depravavit. Et tamen Galenus apho.* 57. *lib.* 5. *ait in Cachexia sanguinem suam symmetriam servare. Si servatur symmetria, cur cachexia auget putredinem humorum?*

9 *Quid est necesse partium extimarum refrigerationem signum esse malignitatis? Nam quia sanguis in media corporis parte colligitur (ait Galenus) in Causo, ideo eo revocatio fit caloris & spiritus; id quod ipse Galenus docet com. in part.* 21. *sect.* 2. *prorrh. uti partium internarum inflammationes magni quidem facit, sed ideo malignas esse non dicit.*

10. *Si revocatio caloris & spiritus ob internam phlegmonem causa est algoris partium extimarum, physica est hæc ratio, & non ideo causari oportet malignitatem aliquam. Tamen Gal. dum in secunda specie causi pro symptomate frigus partium extimarum recenset, ait, non perpetuo Causus talis est, idest, comitatus frigore partium extimarum, sed quum malignus fuerit. Sic cacoethia hoc symptoma causatur: vide ad par.* 16. *lib.* 4. *acut.*

11. *Causus qui habet sedem in pulmone, hæmorrhagia liberatur, ait Galenus in* 4. *acut. Tamen per eumdem peripneumonia non amat hæmorrhagiam: fere par esse ratio videtur Causi focum in pulmone habentis & peripneumoniam. vide de peripneumonia cap.* 3. *lib.* 3. *de crisibus. Pleuritis amat hæmorrhagiam, partim non amat, & inter causon & peripneumoniam ambigit. Minus enim quam Causus amat, & magis quam peripneumonia Gal. ibidem. Gal. in epid. generaliter, non habita ratione ipsius foci in pulmone pronuntiat hæmorrhagiam omni causo familiarissimam.*

12. *Morbi longi sunt trifariam, vitio partis, culpa ægri & ignorantia medici,*

dici, nec non pepasmi difficultate. Hæc in tribus consistit, in copia materiæ, naturæ imbecillitate & meatuum angustia.

13. *Hic damno animi pathemata. Est tamen ubi prosunt in ægris, est ubi obsunt. Docuimus alias quomodo* ὀξυθυμία *prosit. Qui locus est notandus. Et Gal. com. ad part. 9. sect. 5. lib. 6. epid. docet qui de industria ira excitari debeat, & quibus non; quibus cor & caput calidiora sunt, et affectu calido laborant, sed contra. Et Gal. ait Hippocratem consuluisse in defectibus animi irritationem quamdam animi, ut conatus fortitudine, defectus imbecillitate sanetur. Vide Gal. cap. 11. lib. de ther. ad Pisonem. unde notatur ex Hippoc. illud, Colorum mutationes fiunt aut corde laxante (unde pulchri et pellucidi,) aut constringente, unde subvirides. Tristitia et mæror* στενοχωρίαν *affert. Et hist. 12. sect. 3. lib. 3. epid. vide quos effectus habuerit mæror, quum tamen esset morbus tantum a plenitudine (id quod minime est periculosum, & facit ut etiam dies sextus bene indicet ut de virgine Larissæa patet) nam convulsiones & terrifica fuere symptomata.*

14. *Melancholici & quibus animus in miseria est, habent quædam intervalla, sed amatorum more, licet eorum disputationes sana quædam consilia, ea statim amoris resurgentis sævitia ac impetu devincuntur: sic melancholicis contingit. Sed notandum qui mæror, &* ἀπανθρωπία*, idest fuga hominum testentur* πάθος μελαγχολικὸν *apud Hipp. in Coac. Hollerii. ubi animadvertit interpres ab eodem humore contraria extrema pendere, heroicam virtutem &* ἀγριότητα*, quum homo quasi hominem exuens fit* μισάνθρωπος*. legatur locus iste.*

15. *Quod in ægris & viris prudentibus mærorem damnemus, hilaritatem præsentiamque animi desideremus, id temperandum est: aliud est gaudium, aliud hilaritas. Hæc profusum sæpe risum inuictum habet cum exspiratione sonora & intercisa. Gaudium a rebus seriis & animo pacato & conscientia rerum cum virtute junctarum, ducitur, hoc boni viri citra tamen risum fruuntur.*

CONSILIUM. VI.
De Impotentia coeundi.

INutilis sæpe est Medicorum opera, qui opiatas excitandæ, explicandæque Veneri proprias archirectantur & concinnant, quo ægri & corpore & animo dominabus sint gratiores. Nam hic judicio opus est, undeque frigidiores ineptique, & insulsi ingrati sunt salacissimo mulierum generi. Et obiter unum notandum, quod is tardus dicatur, qui corpore, & membris ineptus est, & imbecillus ad Venerem, & ideo minus amabilis apud dominas. Tardus facile venerem non explicat, id quod est meretricibus odiosum: insulsus qui caret sale, non est salax, & cupidus coitus. *Donatus in Eun.*

Aliquando non arrigit verpus, alias arrigit, sed molliusculus est. Sic non subit, nec semen ejaculatur. Id fit aut vitio peculiari istrumenti, aut totius corporis morbo, aut seminis defectu, aut ejus inefficacia, ut minus turgeat, & penuria spirituum laboret, & minus intentus maneat verpus.

Videndum de ætate, si ætas congrua, an olim minus aut magis aptus fuerit, an proclivior ad libidinem, ut vetere ubertate quasi arefactus langueritt, naturaque infirmior manus quasi dederit.

Viden-

Videndum quoque an naturalia illi non laborarint, an mercurii litum aut cinabrii suffirum passa fuerint, an vitio diætæ ut si vinis albis & tenuioribus usus fuerit, rebus liquidioribus, quæ quasi laxant, & effeminant carnes & semen. Assa enim carnem solidiorem reddunt; scire oportet an parcius ederit, ut sufficiat ad esse, non autem ad robur.

Item canones alii sunt observandi ut loco & tempore congrediatur, non crudus; alioqui ineptus erit: præcedente titillatione, ut sit ad Venerem incentivum & calcar. Id fit retenta urina, & mejendi desiderio.

Minus bona habitudo ineptitudinem istam conciliat vel quia totum alimentum absumit, & non sinit semen esse reliquum, ut succulentiæ & εὐσαρκοι nutrices, minus sunt aptæ, fiunt enim vasa angustiora, & in viris & in mulieribus, præ mole & pinguitudine. Rationes apud Aetium exponuntur a nobis.

Denique videndum ne, quæ adfertur, infecunditas, aut impotentia ut justa repudii causa, sit imaginaria & falsæ & mendacis amicitiæ testis. Sunt enim corpora quædam quæ simul juncta quamdam habent antipathiam ad justam fecunditatem & lætam de qua sic Plinius loquitur. Est quædam privatim dissociatio corporum, & inter steriles, ubi cum aliis junxere gignunt. Acetosa, & olera fugienda: Commendant Asparagos ad excitandam Venerem, facilis est usus. Absit jejunium: vitetur nimia repletio: tum ne cruditas oriatur aut ne revocatus calor, & spiritus ad ventriculum pleniorem deserat testes & partes semini mitificando, & cogendo destinatas.

Nimia cura obest, solliciti arrigunt, sed fugax est erectio.

Quidam hoc commendant quod sequitur.

℞. Amygd. pistaciarum, pinearum, & dactylorum an. ℥ i. conservæ satyrii, anthos, myrobolanorum condit. an. ℥ i. cortic. citrii conditi. ℥ i ſ. zinzib. conditi ʒ ſ. scincorum vino albo lautorum. ʒ vj. carnis caponis, & perdicis an. ℥ iij. cinnamomi caryophill. nucis mosch. an. ʒ ij. macropip. ʒ. j. galliæ moschatæ. ʒ j. seminis anisi, fœniculi an. ʒ ſ. sacchari ℥ xij. fiet opiata, utatur singulis matutinis, vel hac sequenti.

℞. Satyrionis conditi ℥ ſ. Radicis & seminis ascalonii an. ʒ i. ſ. seminis erucæ, fraxini & pastinacæ an. ʒ j. renum scincorum ℈ iiij. conservæ eryngii ℥ ſ. zinziberis conditi ʒ ſ. confectionis alKermes ʒ j. ſ. cum syrupo conservationis satyrii fiat opiata, de qua cap. dormiturus ad quantitatem nucis moschatæ; adde conservam anthos,

℞. Aq. vitæ ℥ iiij. seminis staphidos agriæ ʒ iij. macerari sinas per horas duodecim ad verpi fotum, & perinæi.

Ex majore parte istorum simplicium concinnatur a Fernelio opiata nomine Diasatyrion; huic inest mira vis calfaciendi: sed & in multis, ut ante diximus bona victus ratio sanguinis boni, & spirituum proba generatio, unde fecundum & multum semen conficitur, & superfluit ex reliquiis alimenti, sic cibus & potus primas tenent, bellariorum & multorum ciborum infarctus (unde æstus & turbatio contingit) nocent plurimum sanitati, & minus fecundos, & ad palæstram veneream idoneos reddunt. Notandum illud Hippocrate cibaria, „ & potus & obsonia (excepto pane & maza quæ fit ex farina hordei tosti „ liquore aliquo subacta) exceptis & carnibus, & piscibus, & aqua, reliqua „ omnia tenues & debiles utilitates habent ad augmentum, ad robur & ad „ sanitatem. Ad sanitatem (ait alio loco) optima sunt quæ modice ingesta suf„ ficiunt, ut & famis, & sitis sint medela.

Lib. de affectionibus.

Quod

Quod si ob causam aliquam impotentius reddatur corpus, est opiata Analeptica apud eumdem Fernelium, cujus usus esse potest in eo affectu.

ANNOTATIO.

1. *Non perperam hoc adjeci de reficiundis & consulendis viribus sed quod primum animadverti debet, est quod non semper more medicorum practicorum ad excitandam Venerem impense calidis utendum est. Nam calidiora exstinguunt semen, ut sabina & agnus castus. Item quidam temperamento sunt calidiore, & æstuantiora habent viscera, & hi minus sæpe ob* δυσκρασίαν *istam minus apti sunt ad explicandum Venerem: deinde vero quæ sunt calidiora flatus dissipant, quorum usus aliquis ad arrectionem: itaque hic judicio opus est, nilque temere agendum.*

CONSILIUM VII.

De Fœdis coloribus.

Difficile judicatur in quo febris hæc virginalis consistat, si est obstructio cur aliæ febres ab obstructione non habent eadem symptomata, gressum difficilem, & alia? cur non color olivalis in aliis febribus? si allegatur ætas virginum (nam & anno septimo, & sequ. morbus oritur) cur mares juniores quibus debet esse hæmorrhagia, iis virginalibus symptomatis non prehenduntur aliquæ quidem experiuntur mala, sed quæ cum fœdorum colorum (sic enim? morbus iste latens a symptomate nomen sortitur) incommodis gravitate, & vehementia non audint contendere. An quia instat tempus menstruum, & natura quia vellet intendere excretionem istam, nec potest, intestinum quoddam & cæcum quoddam fit bellum, omnium malorum auctor? An quia marium, & mulierum morbi longo intervallo differunt? Non videtur iste motus mensium causa, nam & septennes virgines decolores fiunt, celerius virgines quam mares ægrotant isto morbo, ut extra uterum facilius crescunt, & adolescunt, ut sanguis non requiratur ad incrementum quum jam satis idoneum habeant. Quidam morbi sunt nervorum, venarum alii musculorum alii, carnium alii, alii arteriarum: sic morbus, idest ea febris virginalis fœdo colore comitata in arteriis sedem potius habet, & iis quæ ad splenem pertinent, unde lienosum cor habere dicuntur, & saliens & καρδιωγμόν, idest celerem motum cordis, & pal-
„ pitationi similem, sæpe ob sanguinis φθορὰν, λύσιν καὶ ἔκστασιν; sic Hip. in Coa-
„ cis, ait decolorem faciem cum gressu difficili, spirandique difficultate, & de-
„ siderio rerum alienarum, significare sanguinis corruptionem & exsolutionem
„ seu φθορὰν καὶ λύσιν, Theophrastus in seminibus vocat φθορὰν καὶ ἔκστασιν, idest e natura egressionem ea corruptione prægressa.

Ratio victus in primis servanda.

A glutinosis & obstructiones parientibus abstinendum, maxime de potu providendum, sitis enim est insatiabilis: aqua cum quarta parte vini, talleolis citrii, & saccharo pauco valet, vino diluto utatur aut decocto graminis, & ceterach cum cinnamomo & chalybe. Non bibat dormitura. *Curatio.*

Non constringat corpus ut juncea appareat.

Clysteres frequentes ex malvis, capill. veneris, agrimonio, chamæp. anetho, mercur. cuscuta cum hiera, diaphin., lenit. catholic. melle mercuriali, saccharo rubro.

Pur-

2. *Rond. de splenis affect.* Purgetur corpus, aut medicamento familiari, aut syrupo solenni; vitetur usus rerum multum aperientium metu paralyseos. Non utatur multis jusculis ut fere fit, sanguis fit serosior, & putris amittens nativam consistentiam, & alendo inutilis est.

Hipp. 2. de diat. Assis utatur moderate assis, ut caro sit solidior, & firmior; ideo in pastu probo decoctum rad. scynæ, immo per dies aliquot utatur sudori blande eliciendo.

Si febris adsit, venæ sectio: brevi etiam tundenda saphena, sedata febre balneum aquæ tepentis, item pedum lotio.

Confert litus ex oxyrrhodino ad sævitiam doloris capitis familiaris.

Utatur sæpe semine fœniculi florentini, aut tabellis diarrh. abbatis.

Pilulæ ex pulvere hieræ tartaro pauco, croco martis agar. rheo, senn. cinnam. terebinth. gummi ammon. spica nardi, electi triasf. trochisc. de myrrha, syrupo, de hyssopo; si respuat pilulas, sit in usu medicamentum paratum ex decoct. rad. enul. camp. torment. sanam. eryng. rubiæ majoris, fol. eupat. polytr. bipin. scab. beton. flor. veton. altilis bugloss. & genistæ, coquitur sena, infund. rheum, cum ligno aloes & cinnam. syrup. rosa. pall. dissolvetur, ex iis parari poterit syrup. magist. aucta dosi omnium.

Purgato corpore utetur sequentibus tabellis.

℞. pul. scynæ & sassafras. an ʒ j. limaturæ chalyb. præp. ℥ j. lumbr. terræ præp. ʒ ij. ras. ebor. cor. cervi, diamarg. frig. an. ʒ ß. pul. rubiæ major. cort. citrii cond. conf. rosar. bugloss. an. ʒ ß. ligni aloes & cinnam. an. ʒ ß. cum saccharo in aqua bugloss. & ros. soluto. fiant 24. tabellæ, pondus sit singul. ℥ ß. capiat. per dies 24.

Hæ non sunt usurpandæ si hysterica sit mulier. Crocus martis hoc in affectu primas tenet, ideo minori cum apparatu parari poterunt hæ pilulæ.

℞. Croci martis ℥ ß. sauh ʒ iiij. cinn. & granor. Ker. an. ʒ j. fiat Elect. per tabellas, vel opiata seq. erit in usu.

℞. Conf. bugloss. violar. borrag. an. ʒ vj. conf. companæ & consol. an. ʒ 1. corticis citrii ʒ ij. nuces conditas duas pulver. lætif & diatr. an. ℈ j. confect. de hyacintho ℈ ß. sennæ pul. ℥. j. croci martis ʒ iij. cum syrupo de pomis fiet opiata de qua cap. ad magnitudinem nucis.

Hipp. 2. de diat. Decoctum Chinæ parabitur, habita ratione ætatis, corporis, & temporis, addita radice cichorii.

Laudatur usus aquarum naturalium, ob aciditatem ratione æstus.

ANNOTATIONES.

1. *Unde remedia quæ crocum martis recipiunt, peculiarem vim habent ad fœdos colores & viscerum infarctus contumaces. Quidam infundunt certam hujus quantitatem in vino albo cum semin. coriand. aut ligno Aloes, & de eo propinant 3. aut 4. uncias singulis matutinis.*

2. *De usu jusculorum crebro quæstio esse potest, quum sanguis sit serosus, nam quum tumeat caro & leucophlegmatiam minetur, frequens juscul. usus videtur absurdus; sic est quædam eo in casu* ἀντίνδειξις *nam æstus internus est: item dubitant an sanguis ille serosus & subviridis sit ante febrem, an post, et singulis diebus febre rebellante magis corrumpatur.*

3. *Assæ carnes solidiorem carnem præbent Hipp. sed febris, incendium in-*

terius,

terius, sitis, aliter suadent: hic judicio opus: tales virgines auriginosum corpus habentes ut et ii qui pravis scatent humoribus famem et sitim ferunt, quod maligno humore abundent qui eis instar pabuli est: sic venenata animalia nec fame nec siti pereunt, quia in iis nec calor, nec sanguis, nec sudor.

CONSILIUM VIII.

De Scelotyrbe.

AEger nobilis affectu laborat jam annuo qui scelotyrbe dicitur, & est species quædam paralyseos partium interiorum ab osse sacro, & spinæ superiore parte cum genuum infirmitate; initio data medicamenta valida per os sumenda, decoctum hermodactylorum, quum tamen a mitioribus esset inchoandum, in eo bis peccatum est, & quod data medicamenta purgantia per os quum inferiores partes malum occuparet. Illud enim est axioma Galeni: Quæ per ventrem inferiorem fluunt purgationes, fluxiones in partes vicinas conciunt: Alterum peccatum quod initio data valida medicamenta, quum mitius agendum foret; ita enim princeps, dum loquitur de curatione paralyseos initio; ne properes initio in usu fortium rerum, immo tarda usque ad quartum & septimum, lenit initio, clysteribus utitur, & revera consilium illud principis est sani judicii, & qui omittunt, graviter in medendo peccant.

L. κατὰ τόπους. lib. 3. fen. 2. cap. 4. Nocent valida medicam. initio. in paralys.

Quum a spina dorsi malum sit, consuluimus usum cauteriorum summa parte media & ad os sacrum.

Usus clysterum convenit addita Terebinthina, item terebinthinæ per os sumendæ.

Litus ex axungiis addita terebinthina, castoreo aut oleo chymico.

In pastu potio Guajacina diluta, aut sarsæparillæ decoctum.

Opiata ex pulvere scynæ, sena, rheobarbaro & pulvere laxativo, addito melle.

Fotus ex calfacientibus herbis.

In lecto eliciatur sudor instar stupharum siccarum, confert balneum adstringens cum alumine aut magma ex vinaceis.

ANNOTATIO.

1. *Plin. lib. 25. cap. 3. notat in Germani Cæsaris exercitu citra Rhenum ex vitiosi & medicati fontis aqua potu, vi malefica conspurcata, duos novos exsiliisse morbos, quorum primus nervos crurum adeo oblædebat ut compages in genibus dissolverentur & crura vacillarent, quem ob id σκελοτύρβην appellarent. Alter putridum erat oris male olentis vitium quod στομακάκην recte appellabant, quo intra biennium omnes dentes decidebant. Reperta autem auxilio est herba quæ vocatur britannica, non nervis modo, & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & serpentes.*

CONSILIUM. IX.

De Elephante pedum.

UXor filii San germani magni inæquali erat temperamemto, internorum bellum & calor, externarum partium, frigiditas, humiditas, & manuum quidam mador. Tumor erat crurum & pedum finistrorum, cacochymia suspecta erat, licet faciei color nitesceret.

1. Unde illud: faciei εὔχροια & mœstitia multa malum Hipp.

Jussa

Juſſa eſt a multis juſculis abſtinere metu leucophlegmatiæ. Interea non negligenda, interna intemperies, purgationes inſtitutæ, phlebotomia, uſus vini aqua temperati, ſemen coriandri & fœniculi a paſtu, moderate tamen quia ſitibunda eſt, redacta ad aquas Nivernenſes, plumbares pro balneo.

Si malum redivivum, fotus ex lexivio ſarmentorum additis lupinis, & alumine, & vino ſtyptico, furfur contunditur, adſpergitur aceto mulſo & applicatur.

Item ordinatum hoc cataplaſma.

℞. Farinæ hordei, fabarum an. ℥. iij. farinæ lini, orobi & lupinorum. an. ℥. ij. coque in oxymelite parato cum camæpyti & betonica, ſcabioſa, chamæmelo. Adde radicis ſigilli beatæ mariæ crudæ ℥ j. ſ. pulveris roſ chamæmeli an. ʒ. j. ſ ireos ʒ. j. cum oleo chamæmeli, fiet cataplaſma. Aliquando addetur ſapa & terebinthina. . Aliquando parabitur cum vino.

Item fiet cataplaſma ex furfure frumenti impoſito ſartagini addito vino albo, & aqu. decoct. camæm. Hirudines valent.

Si malum arte ſuperius fuerit, utatur ad dies aliquot ſarſæparillæ decoct vel rod. ſaſſafraſ. Valet radix mechoacan.

A N N O T A T I O.

1. *Elephas ſeu Elephantiaſis; Leontiaſis aut Satyriaſis & lepra Arabum a nonnullis dicitur. Tumor eſt ſecundum modum qui accidit in venis varicum qui in unaquaque parte organica poteſt contingere in cruribus, pedibus, virga, lingua, toto corpore, ut Nicomacho apud Gal. Accidit autem potiſſimum iis quibus intemperata ſunt viſcera, maxime jecur & lien, unde perennis fit humoris melancholici aduſti aut pituitoſi proventus qui quidem humores dum ad partes inferiores tranſmittuntur, eos in tumorem attollunt. Signa ſunt, caliditas, loci aſperitas, color niger aut fuſcus, eruptio ſanguinis nigri ex partibus affectis, urina craſſa, excrementa Alvi melancholica, uſus rerum ſanguinem, & humores adurentium.*

C O N S I L I U M X.

De Puella trienni nauſeam patiente a nativitate.

PUella triennis ex quo nata eſt nauſeam ἀνίκεστον patitur, cauſam mali referimus ad intemperiem hepatis, bilis multæ genitricem, & facit bi ioſam

Bilioſi ſunt φύσει vel ἕξει parte ſuperiore vel quod τῇ φύσει & ἕξει a natura ductum habet a folliculo fellis in fundum ventriculi.

Clyſteribus utendum putamus, quum alvus libera eſt, ægra a moleſtia hac

1. libera quoque eſt.

2. Victus humectans, refrigerans, perperam alii medici malum a capite repetiverunt & ſiccantibus uſi ſunt.

3. Abſtineat a multo butyro, pingua juſcula cum omphacio, vel ſucco limonum convenient, utatur malis granatis, & malis aureis.

A paſtu ſumat cydoniatum Aurelianum, vel ſimile non craſſum. Abſtineat ab iis quæ obſtruunt.

Utatur vino dilutiſſimo addita aqua, radicis graminis, aut cichorii; & quia vix admittit medicamenta in declinatione lunæ utatur aqua Rhei, vel ſyrupo de cichorio, vel caſſia in bolo, vel clarificata, vel Rheo, colato per manicam

cam Hipp. cum cinnamomo & ſaccharo cando, vel pauco Julep. roſato.

Syrupus roſarum valet cum decocto graminis vel decocto prunorum & paſſularum, ſyrupus oxyſacch. & de limonibus.

Conſerva roſarum pallid. vel tabellæ triaſant. addito pauco pulvere Elect. de ſucco roſarum.

Litus ad hepar & ventriculum ex roſaceo. fotus blandus ex ſantalis & roſa addito aceto.

Si febris prehenderit, phlebotomia.

Balnea in tempore opportuno conferent, in aceto roſaceo intingat carnem pulli aut alia.

ANNOTATIONES.

1. *Bilioſorum duo ſunt genera, alii bilioſi ſunt* τῇ φύσει, *alii ex eventu. Natura bilioſi vel tales ſunt temperamento ut qui ſunt hepate præfervido, unde bilioſi humoris proventus ſuboleſcit; habitu dicuntur bilioſi, ideſt conformatione, quorum ita conformata eſt veſicula fellis, ut ad ventriculum aut jejunum inteſtinum excurrat canaliculus felleus, & hi vocantur* πικρόχολοι ἄνω. *Talis erat Paullus Rhetor apud Gal. 2. de Acut. qui quum temper. pituitoſus eſſet, tamen crebris vomitionibus torquebatur illique perpetuo erat adſtricta alvus. Alii ſunt ex eventu qui piperatis, ſalſis acribus eduliis veſcuntur, et curis, vigiliis, irarum æſtu, et mœroribus corpus extenuant et conficiunt.*

2. *Scitum illud Hipp. ſect. 3. 6. Epid. ventris ſegnities omnium confuſio vaſorumque.*

3. Τὰ λιπαρὰ πρός τὰ φλεγμαίνοντα ὁ ξυμφέρει. ὁ δὲ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα, ὐδὲ πρός τὰ σηπόμενα, ἀλλὰ πρός τὰ φλεγμαίνοντα ξυμφέρει τὰ ψυχρὰ *Hipp. de affect.*

CONSILIUM XI.

De falſa ſpecie Iſchiadis.

Nobilis vir falſa quadam Iſchiadis ſpecie laborabat, corpus erat olim valde bilioſum, & a longo tempore ſentiebat imbecillitatem cruris ſiniſtri. Ratio victus inſtituta, uſus moderatus vini, & Veneris, frequentes clyſteres addita betonica, yva moſchata, radice ſanamundæ, conſolida, hiera, diapruno, Terebinthina interdum.

Apozema laxativum addito ſyrupo de pomis.

A medicamentis validis, & pilulis abſtinendum validioribus putavimus. Quia in Iſchiade clyſteres præferuntur medicamentis per os ſumendis, item natura corporis ægri conſideranda; detractiones ſanguinis e brachio, & malleolis conferent.

Provocandæ hæmorrhoides & anus fovendus.

Frequens uſus blandarum pilularum: A calidioribus oleis abſtinendum: ſolis chalaſticis locus eſto.

Fotus blandus ante ex roſa, capillaribus chamæpitis beton. ebulo, ſalvia, chamæ. meliloto, cortice ligni ſancti, enula campana, ſemine lini, fœniculi. A calidioribus abſtinendum.

Provocetur ſudor partis admoto latere imbrice.

Litus ex axungiis gallinæ, taxi, medulla cervi, lautis in vino albo addito,

oleo amygd. dulcium rosato, terebinthina pauca, Emplast. ex empl. ad fract. ossium, desiccativo rubro, terebinthina, addito pulvere Ireos, gummi Tacamacha si haberi potest.

Cauterium externæ Tibiæ.

Verno tempore aquæ Pugenses, & Borboniæ.

Decoctum blandum Chinæ, immo & balneum aquæ tepentis consulitur.

CONSILIUM XII.

Ad Serpiginem in facie psoræ prænuntiam.

OPiata laxativa instituta est ex decocto conveniente herbis splenicis sena, Tamarindis, Cassia, pulvere senæ, additis pomis redolentibus, in decoct. conserva violarum, pulpa passularum, cortice citrii, confectione hamech.

Sectio venæ valet, victus refrigerans & humectans: panis addito hordeo, Panis pistus in lacte, hordeum in jusculis carnium, hordeata frequentia, pomorum & prunorum usus & esus, epithemata jecori tempore calido: vinum fractum aqua, serum lactis cum bipinella vel fumaria, mala aurea, citria; ruptorium brachio; cassia frequens loco opiatæ, cum pulvere senæ, lotio capitis pustulis pleni, faciei remedia adhibeantur.

Lotio capitis ex lixivio sarmentorum caulium rubr. addita scabiosa in decocto pariet. agrimo. lapatho, radice campanæ, lupinis, furfure & vino albo, lavetur caput hydromelite ex melle rosato vel mercuriali.

Pro facie unguentum citrinum, pomata cum pauco sublimato dulcificato.

Item ℞ unguentor. rosati, Mesuæi citrini an. ℥. i. sulphuris pulverizati & aqua rosarum excepti. ʒ. j. ſ. terebinthinæ ʒ ij. cum succo citrii, fiat unguentum. vel

℞ aquar. plantag. ros. nenuph. an. ℥ iiij. sublimati gran. xv. fervefiant simul.

℞ Amygdal. dulcium excorticat. & in aqua rosarii macer. ℥ ij. ſ. micæ panis secalini ℥ iij. mellis ℥ ij. ſ. rad. ireos flor. ʒ ij. farinæ hordei & lupin. an. ℥ j. cum mucore gummi tragacanth. extracti in aqua damascena, fiat pasta pro toto corpore.

Lotio ex decocto hordei integri additis amygdalis, vel sero lactis.

1. Aqua seu lac virginale vulgo dictum; unguentum album ad scabiem, pru-
7. Therap. 2. ritum, & id genus affectus mire conducit.

ANNOTATIONES.

1. *Sic parari solet lac virginale a recentioribus,* ℞. *litharg. auri* ℥ *ij. cerusæ, salis commu.* an. ℥ *ſ. aceti, aquæ plantag. rosar.* an. ℥ *ij. caphuræ* ʒ *ſ. fiat collyrium, trajiciatur per manicam.*

2. *Fernel. parat ung. album cum* ℥ *iiij. cerusæ lytharg.* ʒ *ij. laut. diu in aqua rosarum quæ ejecta mortario excipiuntur sensimque oleum rosarum affunditur quantum combibere possint continenter agitando, additur sub finem aceti albi pauxillum & caphuræ* ʒ *j. ſ.*

CON-

CONSILIUM XIII.

De Oculorum morbis, maxime de macula ex morbillis reliqua.

MORBI oculorum difficiles ob varietatem partium ex quibus constant, & spirituum quibus tamquam soles duo splendent & sunt illustres, pars spirituosa est, & remedia vulgo refrigerantia eos spiritus obtundunt & repercutiunt, ratione membranarum & humorum frigore læduntur.

Difficiliores sunt curatu quia sunt in actione perpetua, quia lumini objiciuntur, quod lumen oculo sano amicum, ægro inimicum est, quia in cognato genere excedit, pes laborans nec sessionem, nec ambulationem requirit, sed quietem; cur non & oculus? testis catarrhactæ operatio, motus, & actio calfacit; difficillimi, si dolor capitis ut in hac ægra fit, & id minatur cæcitatem: item si morbus oculi sit consectarius exanthematum; virus enim indomitum est.

Circumcidenda omnis negotiosa cogitatio, & oculus mentem sequatur, non mens: oculos assidua cogitatio occæcat. Plin.

Summa consilii est ut sedetur dolor capitis in morbis oculorum ob multas rationes. A calidioribus temperandum. Cataplasmata ex mica panis farina hordei cum rosato Mesuæi, Oxyrrhodinum, medicamenta temperata. Opiata laxativa additis Tamarindis & conservis. Apophlegmatismi. Errhina nocent, 1. licet Hippoc. in Prorrh. 2. suadeat, notandum non imitandum sine magna cautione. Cauterium in confinio suturarum anterioris capitis. Curanda ut laborans fœdis coloribus. Macula oculi lambenda; digerenda, discutienda sine validiore medicamento. Decoctum sarsæparillæ blandum ad absumendum putre serum in usu sit quotidiano, idque dilutissimum. Valebit aqua ex herbis convenientibus addito saccharo cando. Seto tandem est adhibitus.

ANNOTATIONES.

1. *Commendat Mathiolus vinum ex Euphrasia & similibus herbis ad visum quasi deperditum. Verum euphrasia & similes herbæ magno & cæco errore in oculorum morbis sæpius usurpantur. Nam ubi in oculis est siccitas, squalor & ob mœrores, vigilias aut inedias spirituum consumtio, quis dubitat quin vinum ex dictis herbis sit nociturum?*

2. *In oculis, in omni animali est quoddam pingue quod intelligi debet de quodam glutinoso quod necessarium est ob actionem oculi continuam. Ideo cavendum sæpe ne nimium siccemus oculos & squalorem inducamus. Senibus enim frequens hebetudo accedit ob squalorem & siccitatem oculorum.*

CONSILIUM XIV.

De Tumore Epigastrii.

FIlius D. Sangermani conqueritur de Tumore & leni dolore Epigastrii, qui in Mesenterii glandulis collectus videtur non absimilis chæradum tumori. Affectus hic & ætate & temperamento congener est, illi perpetuum quasi alvi profluvium, non vera sit ἀνάδοσις nec venæ mesaraicæ exsugunt chilum ut ad hepar perveniat & fiat hæmatosis.

Bona victus lex imperata.

Fotus ex malacticis, litus ex oxyrrhodino.

Balnea.

Medicamentum additis herbis vulnerariis.

Pilulæ addito croco martis, vel tabellæ, vel conserva eadem croco addito.

Emplastrum ex mucore rad. althææ coctæ in oxycrato emplast. de mucag. & diachylo, addito cerato santalino aquæ Spadenses cum infusione foliorum orientalium.

ANNOTATIO.

1. *Notat Gal. comm. in aphor. 7. lib. 6. dolorem, et tumores ventris sublimes leniores esse: non sublimes periculosiores quod in profundo jecore, intestinis, ventriculo etc. partibus principatum habentibus inhærescant. Et iis non facile remedia admoveantur ut aliis supra peritonæum, quibus autem ob ingluviem magnus fit utriusque bilis et pituitæ proventus. Natura valens et robusta plerumque supervacua in pancreas et mesenterium ignobiles partes deponit, quæ totius corporis velut sentina sunt. In eas autem ex vicinis partibus illabuntur humores aut his locis et glandulis tempore exaggerantur, qui tumores primum molles, dein tractu temporis renitentes ingenerant, quod notavit Hippocr. 1. de morb. mul. Lien (ait) elevatus et repletus distribuit per venas corpori: et maxime in epiploon et partes ventrem ambientes et crura.*

CONSILIUM XV.

De dolore cruris post ictum ex Globo missili ex Catapulta.

Cruris dolor fuit infirmitas, extenuatio quædam ob ictum ex Globulo missili ex catapulta acceptum. Dictum est, licet extenuatio quædam adsit, non desinit tamen pars continere in se serum quoddam quod gignitur in parte vitio materiæ partis, quia omnis pars imbecilla alimentum non probe conficit, ideo evacuandum illud serum & pars roboranda.

Purgatio aliqua, Phlebotomia, fotus ex rosa in vino rubro addito cypero & chamæpiti, betonica, oleum de catellis, aditus aquæ Spadensis: stuphæ in lecto cum imbricato latere, Balsamum extemporaneum aut Arregon, unguentum ceroneum ex emplastro ad fracturas cum emplastro divino. Tibiæ non stringantur ligaturis, usus balnei in musto.

CONSILIUM XVI.

De varicosa hernia et hæmorrhoidibus.

Ad herniam varicosam & hæmorrhoidum speciem in hypochondriaco, hæc præscripta fuerunt.

Purgatio ex cassia, sena addita & pauco cinnamomo, medicamentum aliud ex foliculis cum bipinell. melissæ, eupatorii decocto, additis syrupis de pomis & de cichoreo: phlebotomia utriusque brachii.

Non irritentur hæmorrhoides, oblatæ per se, & si caput fecerint, aut blande provocatæ, aut potius allectæ aperiantur.

Ad scrotum fotus blandus roborans ex utraque rosa, alumine, pauco polygono utroque, & herba Roberti. Litus ex oxyrrhodino.

Ad inguen ut intercipiatur humor, emplastrum valde adstringens. Supra partem emplastrum, ex palmeo desiccativo rubro, unguento comitissæ, pulvere rosarum, & rad. ireos.

Malleolorum sectio si opus sit.

Lac

Lac asinæ. Aquæ naturales Forgenses.
Subligaculum conservans.

CONSILIUM XVII.

De suppressione urinæ.

INquisitum in causas illius suppressionis quæ fit aut vacua aut plena vesica. Putavit æger more vulgi a sola pituita id malum oriri, ideo cavimus, ne diureticis uteretur, donec de causa morbi constaret.

Olim laboravit sarcosi ad parastatas & partes vicinas, forte renovatur malum: censuimus purgandum corpus, minuta vena temperandum, clysmis refrigerandum: Emulsionibus, pilulis utendum ex aloe lota, injectionibus in vesicam, deinde cathetere explorandum num lapis subsit an non.

Opiata laxativa instituta, materialia fuerunt eadem quæ in syrupum de Althæa assumuntur.

Litus ad Perinæum ex rosato Mesuæi, balnea, abstinendum diureticis. Locus non fuit aquis naturalibus donec de morbi causis constaret. Dilutum cassiæ præscriptum.

CONSILIUM XVIII.

De Catarrho et sputo sanguinis.

QUoniam ludo palmario impendio magis sese exercebat nobilis Thesaurarius bilioso temperamento, statura longa corporis destillationibus obnoxius, sputationi sanguinis & ἀποχρέμψει non expectorato, quæ sequuntur præscribuntur. Vitæ lex primo necessaria est. 1.

Syrupi lenientes, hora somni syrupus de succis jujub. cum diacodio.

Gargarismus cum decoct. hordei. rad. cynogloss. symphyti addito juleb. rosato.

Hordeata, cassia cum Thamarindis, pulpa passul. fœniculo dulci & rhabarb. 2.

℞. Sacchari candi ℥ vj. Elect. diatriagac. frigid. ℥ ij. bol. arm ℈ j. conservæ. ros. ℥ j. ſ. conservæ symphyti & corticis citrii an. ℥ ij. diamarg. frig. ℈. ſ. carab. rasuræ eboris, pulveris glycy. an. ℥ ſ. cum sacch. in aqua ros. soluto fiant tabellæ.

Quod sequitur valet in excretione sanguinis.

℞. Mumiæ ℥ j. ſ. terræ sigill. boli arm. an. ℥ ſ. antheræ ℈ ſ. conservæ rosar. siccæ. ℈ iiij. tragacanthi ℥ j. ſ. sacchari penidiati & rosati an ℥ iij. cum pauca quant. sacchari & gummi tracaganthi in aqua. ros. soluto, fiat pasta ex qua fiant trochisci usuales.

Utatur sæpe conserva rosarum.

ANNOTATIONES.

1. *Hic rufus est biliosus, mites habet tamen humores, licet aliter Hipp.* 2. Epid. *Quorum pectora bilem generant balbi, furiosi, & calvi fiunt, verum tabi obnoxii, juxta illud Celsi, destillatio in corpore tenui & longo tabem minatur.*

2. *Sputum sanguinis est de apicibus artis. Plin. cap. 38. lib. 11. notat de duobus Consulibus qui habuere sanguinis excretiones per os non periculosas; Est & epistola de hæmoptoico apud Plin. Epistola 19. lib. 5. Ante annos aliquot, ait, dum intente instanterque pronuntiat sanguinem rejecit atque ob hoc in Ægyptum missus a me, post longam peregrinationem confirmatus rediit nuper:*

nuper: deinde dum per continuos dies nimis imperat voci, veteris infirmitatis tussicula admonitus rursus sanguinem reddidit; qua ex causa destinavi eum mittere in prædia tua quæ Foro Julii possides: audivi enim te sæpe referentem esse ibi & aera salubrem & lac hujusmodi curationibus accommodatissimum.

CONSILIUM XIX.

De Aure suppurata & manante sanie.

NON abs re incumbendum in curam gravis affectus auris qui gravior futurus est ni provideatur, dignitas partis, sensus exquisitus, angustia loci, vicinitas cerebri id suadent. Nervus a quinta conjugatione in aurem inseritur exquisiti sensus, item eo dolor major est, quo in angustiore loco, item morbi oculorum intra oculos nocent, morbi aurium, non solum intra aures nocent, sed ad cerebrum progrediuntur, hinc deliria, phrenitides.

Dolor in angusto. Senec.

Æger hic hypochondriacum quid habet.

Com. ad aph. 24. lib. 1.

Hic & dolor ex intervallis repetens, & saniosa excretio notanda. Quod eo periculosius, quia quum (ait Galen.) aures non sunt destinatæ expurgando cerebro & aliena est a natura excretio per aures. In pueris natura ad tempus abutitur auribus, adductus aphorismus lib. 6. Quibus natura nares humidiores, & genitura humidior, minus sani vivunt.

Sic ægro & aures sunt humidiores quæ reddunt saniosum quid & tabem quamdam, id quod pessimum est ut signum, nec mirum si minus integra fruatur sanitate. Ideo ex Hippoc. Corpora volucrium quæ vesicam non habent, nec mejunt, nec salivant, nec spuunt, sunt saniora.

Lib. 2. de diæta.

Adductus locus ex Hippoc. 4. de morbis, Quibus per os nares, vesicam, alvum fit excretio, sani sunt, quod per eas partes videatur fieri excretio omnis humoris peccantis. Et quum humor affligens per eas partes evacuatur, nullus morbus prehendit. Si hoc verum est, quorsum phlebotomia? non meminit Hippoc. nec aurium, nec venarum, quarum apertio liberat a morbis.

Quæstio an juvanda excretio, an minuenda, an supprimenda, an quid agendum forte idem fiet quod in hæmorrhoidibus, omnino supprimere funebre est. Laudat vinum mellitum Aetius ad aures manantes, & cum judicio siccantibus utendum dicit.

Tetrabibli 2. serm. 2. c. 81.

Rondeletius quoque cataplasmata instituit utilia dolori demulcendo, ex rad. lilior. mal. fol. solani, hyosc. flor. rof. nymph. chamœm. melil. farin. hordei, lentium, additis oleis rof. viol. nymph. & pingued. anseris.

Probat quoque lac recens mulsum, ut & albumen ovi fortiter agitatum.

Nam hic dolor & excretio consideranda veniunt: dolori debetur eaque satis frequens phlebotomia, ni ægrum hæmorrhagia ei ætati propria levaverit.

Purgatio decreta ex pilulis communibus, & imperatoriis, aliquando ex fortioribus: hypochondriis provisum per hypochondriaca, frictiones; errhina quoque commendantur.

In dolore & inflammatione oleum rosatum cum tantillo aceti quod remedium Galeni est, ut ne cui mirum videatur, mel rosatum indatur, aut syrupus de siccis, aut de absinthio, cur non & in inflammatione, julep. rosatum conveniat.

Epist. 2. l. 19.

In tinnitu aurium Manardus decoctum ligni Indici commendat, forte non alie-

alienum erit ab hoc loco, quum de purulenta aure agatur.

Succus porri, ad sonitum aurium commendatur a Fuchsio, & allii Ascalonii.

CONSILIUM XX.

De congressus impotentia.

QUidam annos natus viginti sex ad Venerem ineptus erat explendam; non talis natura, sed quia primis annis pubertatis œstro libidinis excitatus sese exhauserat & confecerat; sic & instrumentorum erat quædam imbecillitas intempestivo labore contracta, & aut minus aut inefficacius semen, insulsus non erat, quia satis ad libidinem titillabatur, sed tardus, quia Venerem explicare non poterat, eviratus erat, quærit a nobis ut vir fiat.

In hoc affectu considerandum an defectus sit materiæ seminalis, an ejus vitium, an instrumentorum & vasorum spermaticorum, an ejaculantium.

Magna hic prudentia adhibenda, nam nec nimis calfaciendus (ut fit in aliis, quod frigidis convenit) quia ætas & temperamentum reclamat, & febris facile moveretur: nec ad vulgaria remedia adigendus; nam usu calidiorum flatus dissiparentur, quorum aliquis usus est in exercenda Venere, frigidiora nocerent semen extinguendo, & nimium refrigerando. 1.

Juscula moderata conveniunt, vinum temperandum, & cibo præbito bibendum. Abstinendum per tempus ab actu venereo; aliquando verpus patitur resolutionem aliquam ob majorem extensionem manufactam, id quod meretrices conari narrat Rondeletius, balneum non confert metu effeminationis partium: ni in eo coquantur adstringentia ad robur partium, aut immergatur corporis media pars in magmate racemorum.

Clysteres cum herbis mediocriter siccantibus: medicamenta roborantia, cassia, & quæ emolliunt laxando non proderunt.

Tabellæ roborantes & conservæ. 2.

Pro decoct. medicamenti rad. tormentillæ, senamundæ & consolidæ utriusque, veronica, fragaria, belis, prunella, pilosella, herba Roberti, stellaria, grana Kermes, flores betonicæ altilis, semen card. portul. ocymi: folia senæ infund. & Rheum, syrup. de cich. compos. dissol.

℞. Pulveris elect. triasant. ʒ j Aromatici rosati, diambræ, pulveris Chinæ, coralii & succini an ℈ j. conservæ rosarum & symphyti Rhab. ℈ ij. conservæ rof. ʒ ij. radicis torment. dictamni & ligni aloes. an. ℈. j. fiant tabellæ cum facch. in aqua rof. soluto & vino Hippocratico pauco.

Fiat massa panis qualis descripta apud Fernelium.

Hæc opiata sit in usu. ℞. Conservæ rosarum, corticis citrii, myrobal. an. ʒ vj. pulveris Chinæ ʒ ij. f. conservæ consolidæ ʒ iij. pinearum, pistac. an. ʒ j. ſ. diasatyrion ʒ ij. diamarg. frig. & diarrhod. an. ʒ ſ. terræ sigill. ʒ ſ. cum saccharo rosato fiat conditum cum saccharo vel opiata cum syrupo. hora somni præsertim.

Confectio diasatyrion erit instar omnium descripta apud Fernelium.

Fotus blandi ad perinæum & partes vicinas, ex rosis commun. & transmar. santalis, radicibus consolidæ, bistortæ, & tormentillæ utriusque, foliis myrti, & plantag. coctis in aqua & vino.

℞. Emplast. contra rupt. ℥. j. unguent. comitiss. & desiccativi rubr. an. ʒ vj. trochisci de spodio, & terra sigillata an. ʒ j. pulveris santal. & mastich.

an. ℈ iiij. cum cera lota in aqua rof. & aceto pauco, addita pauca terebinth. fiat magdaleon pro inguinibus & partibus vicinis.

℞. Emplaſt. ad fract. oſſium. ℥ ij. cerati ſantali. ℥ j. pro lumbis.

Injectiones fiant in penem roborantes ex roſarum heptaphylli, pentaphylli & ſcabioſæ decocto.

Forte & blandum Chinæ decoctum valebit, additis ſantalis.

ANNOTATIONES.

1. *De excitantibus ad Venerem, aut Venerem ſopientibus exſtinguentibuſque abunde cap. 10 lib. 26. Pli. ubi ex Theophraſto citat eſſe herbam quamdam Veneris concitatricem quæ poſt coitum ſexageſimum etiam Venerem non ſinit elanguere, notandus locus, item de ſatyrio quod ſi quis id manu tangat, ad Venerem ſtimulatur; ibidem. Sed hæc fidem ſuperant.*

2. *Plinio cap. 23. lib. 21. commendatur herba dicta ſcolymos in vino ſumta. Fuchſius ex Plinio citat locum lepidum, exemplo Cicadarum, et ad Venerem mentham ſativam commendat.*

Cicer (res vulgaris) ad Venerem ſtimulat, ſemen auget, ideo ejus gratia admiſſariis equis datur: eſt autem cicer rubrum, quod ideo venereum vocatur, ocymum etiam valet.

CONSILIUM XXI.

Pro quodam juvene ad Venerem inutili.

JUnior ad Venerem avidior, promtior & ardentior fuit, hinc & ſeminis minor vis & vitalitas, & inſtrumentorum mollities, parum arrigit, & arrectio fugax, affluit etiam ſponte ſine libidinis pruritu quippiam ſpermaticum, ſed falſum & adulterinum: temperamento eſt calidiore. Equitationibus magnis & frequentibus uſus. A calidioribus abſtinendum putavimus: item Venerem exercendam, ſed ex longis intervallis & prægreſſis incentivis, & pruritibus libidinis: hæc capita ſunt deliberationis.

Putamus purgandum corpus caſſia, rheo, addito cinnamomo.

Clyſteres non vulgares, ex emollientibus, ſed qui ſint vice injectionis ex roſis communibus plantag. foliis rubi, radicibus tormentillæ, trifolio, conſolidis, lapatho, agrimonio, diſſolve mel roſatum, ſacch. rubrum & roſatum, ſyrup. roſ. pallidar. cum diapruno pauco ſine oleis.

Opiata ſit in uſu ex conſerv. bugloſſ. borrag. anthos, cortice citrii, florum ſalviæ, beton. addendo parum ſeminis erucæ & paſtinacæ, renum ſcincorum, pinearum, piſtaciarum cum tantillo confectionis alKermes vel de hyacintho: utatur ſatyrio condito & præſertim ejus radice ſucculentiore; nam duplex radix eſt, una tenuior, & inutilis, alia ſucculentior.

Satyrium quod valet eſt trifolium ſatyriacum ita vocatum.

Frequens ſit uſus pinearum, piſtaciarum & amygdalarum. Item bulborum, paratorum ut decet, & parum conditorum.

Cerebellis paſſerum & columbarum quidam utuntur ad excitandam Venerem.

Imus venter & perinæum foveantur ſequenti decocto aut muria.

℞ Salviæ minutioris, puleg. rориſmar. an. m. j. ſeminis erucæ, paſtinacæ an. ʒ ſ. roſ. rub. florum chamæm. melilot. an. m. ſ. cyperi ℥ j. ſ. excipe ſacculo, qui bulliat in aqua & vino rubro ſtyptico pro fotu perinæi & pectinis.

Parte

Parte detersa fiat litus ex mastichino additis ovis formicarum & pauco castorio, non alienum erit admovere emplastra ut ante dictum est.

ANNOTATIONES.

1. *Hoc loco dicimus juvenem quasi eviratum, et quod junior in palæstra venerea se exercuerit et quod magnis laboribus se confecerit. Plinius notat de equis, hircis et arietibus ad coitum segnioribus, ob assiduos labores, et ea ad coitum impotentia vocatur prosedamum: eamque ob imbecillitatem quæ immodica venere contrahitur, Democritus damnavit Venerem ut in qua homo ex homine exsiliret, et hercle raritas ejus utilior. Cæsar lib. 6. de bello Gallico Germanis loquens, ait, quod qui diu impuberes manserunt maximam inter suos laudem ferunt: hinc alitur statura, aluntur vires, nervi confirmantur, intra annum viginti feminæ notitiam habuisse in turpissimis habent rebus; nam homo pubescens nodum quemdam solvit, et solvere sentit, Gallis* (denoüer) *præcipue si qua fuerit ægritudo et Plin. cap. 6. lib. 28. et 37. lib. 71. solus homo, ait, pubescit, quod nisi contingat, sterilis est in gignendo, sive mas sit sive femina.*

Cap. 10. lib. 26.

2. *Usus cicerum commendatur Gal. semini generando aptum, inflationes facit, Venerem stimulat: rubrum autem calidius albo, et lædit vesicam exulceratam et renes: semen bombacis idem præstat. Sed maxime sal ad Venerem excitat, ideo putavere quidam Venerem ex mari ortam: apud Plutarch. usus salis prohibitus erat sacerdotibus, ut essent castiores, et in sacrificiis a sale abstinebatur.*

Plurima genera morborum primo coitu & primo feminarum mense solvuntur.

CONSILIUM XXII.

De Vetere Arthritide.

Victus ratio in primis servanda. Abstinendum ab iis quæ ad cutem humores pellunt. Vini usus moderandus, Venus mediocris, sectio venæ ex intervallis, purgationes ante paroxysmum arthriticum. Hirudines pedibus aliquando admovendæ. Cauteria repetenda. Fotus blandi ex herbis coctis in aqua & vino cum sacculo vel spongia. Balneum aquæ dulcis, additis rosis, summitatibus rubi. Balnea naturalia sæviente dolore. Ceratum Galeni cum populeone aut vitellis ovorum, vulgare cataplasma ex mica panis cocta in lacte vel zytho, modice repellendum. Fluxionem minuent & dolorem, rosa, lens, lactuca, intybum, fructus myrthi & semina frigida, in primo impetu valet aeizoon. Mica panis secalini cocta in oxycrato inflammata parte. Cassia applicata pro divitibus, valde siccantia emplastra sub finem dolorum addi solita vitanda, aut moderanda, est enim partium & siccitas & squalor.

Manardus c. 32. l. 14. recedа æscribit non negligenda. 1. 2.

Usus lactis asinini, hypnotica sæviente dolore, item usus olei ex torpedine ad demulcendos dolores arthriticos, usus pilul. validarum vitandus. Opiata laxativa addito pulvere Chinæ præferenda.

ANNOTATIONES.

1. *Laudant balnea aquæ tepentis domestica, laudant & naturalia; immo aquæ naturales suo tempore maxime conferre possunt.*

2. *De podagra Romanis incognita Plin. cap. 10. lib. 26. morbus avorum memoria incognitus & peregrinus insanabilis non est credendus; sponte & desinit & curatur remediis convenientibus: idem narrat eos qui lacte asinino usi sunt*

ſunt fere a morbo arthritico immunes. cap. 9. lib. 28. Sic non modo naſcentibus nobis, ſed & ſeneſcentibus lac prodeſt.

CONSILIUM XXIII.
De paraphimoſi.

VIr erat annos natus ſexaginta paraphimoſin in balano habens, dubitabatur an a lue, an a nimio conatu; an ob fluorem muliebrem uxoris: malignum quid phlogoſis & tumor & replicatio præputii præſeferebat.

Conſultum ut corpus diligenter purgaretur, aut opiata laxativa, aut ſolemni ſyrupo.

Phlebotomia brachii, immo malleolorum, ſi phlogoſis gliſcat.

Balneum, litus, & prægrediens fotus mollis ad partem.

Uſus radicis ſaſſafras aut chinæ additis ſantalis ob intemperiem hominis in potu, & poſt opiatam convenientem cardiacam: injectio detergens & parum emolliens, inter balanum & præputium.

Emplaſtrum de mucilaginibus cum pauco neapolitano. Immo pilulæ mercuriales valebunt; & levis ſectio malo rebellante.

ANNOTATIO.

Nomen φιμώσεως non modo ad penem referri debet, ſed ad omnes partes naturales quæ meatum habent, & diduci poſſunt, ut oculos, anum, præputium, uterum, labia; verum de præputio frequentius dici conſuevit ſic glandem ſeu balanum tegente ut nudari non poſſit; capiſtratio a nonnullis dicitur. Eſt autem φίμος nexus ſummi oris ſacculorum, quum toto ſuperiore ejus ambitu in anguſtum collecto funiculo clauduntur & religantur; παραφίμωσις quum e contrario, tum præputium, tum alia naturales meatus occludentia ita retrorſum deducta ſunt ut reduci nequeant.

CONSILIUM XXIV.
Pro D. Villebois Seneſchalio aliquid vertiginoſum ſentiente partim ab hypochondriis, partim a capite.

CUique ætati ſua eſt ſanitas, ſui germani & proprii morbi, progreſſus & incrementum impediendum, licet currentibus annis multæ eveniant mutationes.

Senibus, inter alios morbos vertigo eſt familiaris affectus, terrificus, ſed qui plus terroris ſæpe quam periculi afferat, ideo non negligendus. Nam ut morbi animi ſic & corporis, non ibi finiuntur ubi oriuntur, facilis ortus, difficilis interitus eorum, ubi ſunt in ortu, & quaſi in cunabulis, facile vitantur, adulti vix evitantur.

In D. ægrotante quinquagenario vertiginis leve quoddam initium eſt, quum ſub deliquio animi dii prohibeant incrementum, & eo minus negligendus affectus naſcens, quia licet forte a partibus imis ſit, cerebrum pars princeps afficiatur, tandem morbus alienigena in cerebro ſedem firmat quaſi jus civitatis habiturus quod eo perniciosus eſt. Ceterum ut notavit Hippocrates, parva etiamnum cauſa in parte principe magnum quid affert, magnas item tragœdias ciet: μικρὴ αἰτίη ἄκεσιν χύεται, ἢν μὴ περὶ τόπον καίριον πάθῃ malum hoc non tam per ſe formidandum quam conſecutione majorum metuendum, ex metu ſecuritas

nec

nec aliquis celerius opprimitur quam qui nil timet. Apud comicos timido celeritas tribuitur ad quærendum percontandum, ſecuro tarditas: timens paucis verbis & utitur & alium audit, ſecurus pluribus: ſummum indicium ſecuritatis ſuperbia eſt, nimia ſecuritas frequens eſt initium calamitatis.

Et prudens Medicus minus de hoc malo, ut de omni gravi quod quid pejus minatur, ſecurus ſit, ne ſi neglectus ſit morbus, aut ars malo victa fuerit, vel ignoraſſe vel fefelliſſe reputetur.

In domino ægrotante minus negligendus ætati congener, quia ejus animus inquies eſt, & curis perpetuis ſtudiiſque affectus, corpus aſſiduo labore affectum. Accedit, quod ei cerebrum exquiſiti ſenſus (nervos & membranas audio) celeres ſunt motus, defecatius & expurgatius eſt cerebrum, talia capita vertigini, & deterioribus affectibus patent.

Id quod metum auget, eſt quia circa ortus & obitus lunæ malum ſe prodit, at aſtra maxime vim in caput exercent, ut in ſedem & metropolin rationis & prudentiæ: accedit quod aſſidua cogitatio occæcat abducto intus viſu; Magna pars urbanorum ſtudioſorum imbecillo eſt ventriculo, quod obſervatione maxime dignum eſt, immo & capite, ob ſtudia & curas, in his cruditas & vaporum in caput ſummiſſio.

Ad hos canones pro tuenda ſanitate, & vitando malo conſilium omne dirigendum.

Caput non nimis tegendum, nec aperiendum, & contumeliis aeris obiiciendum. Quamquam antiquitas pinxit omnes fere tecto capite, ut erat ſollicita de tegendo rationis domicilio, tamen Plinius ait veteres ſtatuiſſe ut coram Magiſtratu capita aperirentur non tam venerationis gratia, quam ut conſuetudine capita fierent firmiora.

Hipp. lib. 2. de diæta, de viſu, & auditu qui moveat ſpiritus, & deſiccet. Cap. 6. lib. 28.

Vitetur nimius labor corporis, & animi, ne labore pertinaci vires trucidentur. Labor animi reddit corpus infirmius, & corporis idem rependit animo, licet ignavia corpus hebetet, labor firmet, illa maturam ſenectutem, hic longam adoleſcentiam faciat; hæc ſint mediocria.

Valetudinarii vivunt qui inquieti vivunt.

Moderanda ergo omnis animi actio (ut dixi) quod ad ſanitatem confert, auctore Platone, ſumens ſimile ex equis conjugatis eumdem currum trahentibus, ut par eorum ſit tractus, labor & conatus.

Jejunium vitandum, delectus ſit ciborum ut melior ſit coctio, vina calidiora vitanda. Primo hauſtu ſit aqua, fractum & quaſi enerve & præſumatur cibus.

Odorata vitanda.

Non ſoli capiti providendum ſed & viſceribus in quibus aliquid eſt hypochondriacum, hinc teter vapor. Non excitanda ſternutamenta. Blando errhino melicrato utendum aut jure betæ.

Lectio ſit moderata, præſertim a cibo.

A cæpis, alliis & acrioribus alimentis abſtinendum.

Si animus nimis vigil, nec placidus ſomnus vel defectu benigni vaporis aut mentis agitatione, aut cerebri ſiccitate, hordeata, & conſervæ nenupharis, & violarum ſub horam ſomni in uſu ſunto.

A paſtu

A pastu aut gelatina cydoniorum, aut pulvis digestivus, & panis bis coctus dulciarius.

Consulimus partibus nutritiis, unde mali prima labes, ne cerebrum coafficiatur.

Purgatio. Clysterum frequens usus esto.

℞ Rad. bugloss torment. caryophyllorum & tunicis an. ℥ ij. bipin. veroni. bugloss. meliss. betoni. epithy. eupat. an. m. ſ. seminis fœniculi florent. card. an. ℈ ſ. foliorum sennæ ℥ iij. infunde per horas aliquot addendo cort. citrii conditi ℥ j. ſ. dissol. express ℥ ij. Rhab ad partem cum cinnamomo, & ligno aloes infusi syrupi de pomis laxat. & de cichorio comp. an. ℥ vj. fiat dosis.

Pilulæ. ℞ aloes lotæ in succo bugloss. aut borrag. ℥ vj. rhabarb. ℥ j. sennæ ℈ iiij. ligni aloes & ambræ an. gran. x rad. dictamni & elect. triaſ. an. ℈ j. seminis ocymi & visci querni an. ℈ ſ. cum syrupo de cichor composito, fiat massa, utatur ante pastum, possunt validiores pilulæ decerni, sed usu rariores.

Conditum. ℞ Conserva viol. bug. borrag. cort. citrii an ℥ ſ. conser beton. anthos, an. ℥ ij. visci quer. ℥ ſ. diamarg frig & elect. de gemmis an. ℈ j. rad. dictamni ℈ ſ. pulveris angelicæ grana sex conf. alkermes ℥ j. myrob ℥ ij. cum saccharo bugloss. aut rosat. fiat conditum pro fine pastus.

Mist. in poolit. ℞ Pulveris diaireos ℥ j. radicis dictamni, torment. an. ℈ j. diarrhod. abb. triaſ. simpl. an. ℈ ij. raſ. eboris, cornu cervi, dent. apri, visci quer. marg elect. an. ℈ j. confectionis alkermes gran. x. conser rosar. & corticis citrii an. ℈ iiij. cum sacch. in aqua rosſ. soluto fiant tabellæ usuales.

Balnea æstate in usu sunto.

Hæc est summa Consilii nostri. A validis, & a capite evocantibus abstinendum putamus, danda opera partibus nutritioni dicatis, non neglecto capite, hoc nostrum sit præjudicium tamquam ad graviora præludium: judicium Medico domestico relinquimus, plus pedes multi faciunt quam unus. Convivium a pluribus collatum melius est ac lautius, quam unum atque simplex. Multorum conventus rectius decernit quam vir unus quisquis ille est, Medicus domesticus addat, detrahat pro ratione loci, temporis, ægroti, & ingenii morbi.

ANNOTATIONES.

1. *In sicco prudentia esse dicitur, & qui calidiore, & ficciore sunt cerebro, ii sæpe acriores, actuosiores, prudentiores aut potius celerioris ingenii. Zoroastres hominum primus risit eo die quo genitus est: eidem cerebrum ita palpitavit ut impositam repelleret manum, id quod futuræ scientiæ erat præsagium, tales non tam sunt prudentes quam scientes.*

2 *Ad ægros qui consueverunt ferre aeris incommoda eodem habitu omni tempore (adeo magna vis consuetudinis mollitie spreta) accommodari potest apopth. 20 & 24. de Agesilao lib. 1 apoph. & 19. lib. 8 de Polemone. Et revera (ut ait Celsus) assueti duris frustra ad delicias vocantur. Sic aliquid de Parthis & Græcis simile scribunt; nam in ingenti clade mortuorum facie tabo perfusa capita sunt distincta ex mollitie eorum, qui tecta habebant capita, & duritie eorum quibus aperta erant semper capita.*

CON-

CONSILIUM XXV.

Pro muliere ſtranguriam ſeptennem patiente.

NOvies utero geſtaverat, nona graviditate puellam utero gerebat. Ad tertium menſem, mejendi deſiderium inceſſit, aliis rebus occupata non meminit urinam emittere. Aliquo poſt tempore eam non reddidit. Conqueritur, ſtranguriofum quid ei contigit, id vires acquiſivit, etiam a partu in quo ſpes erat ſanitatis: ab eo tempore miſere eo affectu afflicta eſt: dubitant an lapis, an oris veſicæ ulceratio, omittitur immiſſio catheteris, augetur malum calamitoſum, læditur injectionibus in ſinum pudoris; vel magna eſt exulceratio, vel injectiones ſunt acriores. Medici ambigunt quid & unde id ſit, urina non fœtet, reddit aliquando craſſas urinas & cum lacteo ſedimento quod abſceſſum vel in veſica, vel in paraſtatis, vel renibus ſignificat, etſi numquam de rene queſta eſt; ad nos itum eſt, imploratur auxilium.

An hæc tantula ſuppreſſio & retentio urinæ potuit tantum malum acceſſere? potuit, ſi diis placet. Ita Gal. Quum craſſior urina eſt ſemel retenta & diutius, & non reddita legitimo & ſtato tempore, fit initium lapidis, id decretum Galeni forte in hac ægra locum habuit. *Com. in 6. epi. in eum aph. in pueris poſt mictum concretio.*

Id facile fieri potuit in mulieribus quarum urinæ ſunt jumentorum urinis magis ſimiles in gravidis, quibus ob fetum facile urinæ difficultas oboritur. Accedit quod ea mulier geſtabat filiam & imo quaſi ventre collocatam, unde veſica conſtringi potuit. Item geſtatio femellarum aliquid ſæpe mali moris & ominis ſecum trahit & geſtat. Quærendum eſt an non fluorem muliebrem ſit paſſa, an non a viro aliquid contraxerit, item obſtetrix obſervet & exploret, an uterus loco non ſit motus. Exploranda fuit cathetere, & ad lapidem, & ad ulcera, qua parte manent & ſæviant: mulierum morbi ſunt curatu difficiliores & maxime ob pudorem quia ſe ſe facile non produnt, ſi quid præſertim circa naturalia oriatur: forte fuit initium calculi ex levi occaſione & ſe exprimendo, & comprimendo facile cogit lapidem manente & expreſſa tenuiori materia, & Hippocrates ait, lapis fit ex biliofiſſima materia (ut eſt ſabulum) & pituitoſiſſima, quæ eſt mucus tamquam cæmentum lapidis. *Inveſtigatio cauſa.*

Alia ſunt remedia lapidis, alia ulcerum, & quod unum juvat, alterum lædit, ideo conſtet de morbo.

Ægra abſtineat ab acidis, ſalſis, & acribus, & a diureticis, uretica non damno, emulſiones ex decocto hordei ſeminibus frigidis, majoribus & minoribus. *Victus.*

Addatur ſaccharum roſatum in ulcere, candum in lapide.

Utatur caſſia in bolo addito diatrag. frigido, vel clarificata caſſia ſoluta in decocto rad. pentaphyll. tunicis, oxyl. bipinellæ piloſ. paucis baccis halicacabi additis foliis ſenæ & ℥ j. ſ. caſſiæ.

Clyſteres frequentes, ſi ulcera ſunt, addantur herbæ vulnerariæ, veronica, beton. conſolida, clyſteres ex decocto capitis vitul. ex lacte ad fomentum quibus interdum addi poterit papaver, aut philonium. *Clyſteres.*

Fotus blandi ad imum ventrem.

Phlebotomia brachii, & malleolorum: ſemicupia; balnea, immiſſio partium pudendarum in pelvim profundam aqua, & lacte plenam. *Hypnotica.*

Utatur

Utatur hypnoticis, ut omni arte levetur malum, pilulæ de cynoglosso locum habebunt, injectiones valent ex althæa, consolida, fragaria, agrim. sanicula, bugl., veronica, addito syrupo de siccis & juleb. rosato, aut melle violar. aut rosato, si ferre queat. Item aqua amygdalata injecta.

Si ulcera rebellent, trochisci Gordonii aut albi Rhasis, aut aqua Lantfranci subjicientur.

Potus. Utatur aqua saccharata, vino fracto, ptisana, pomaceo, aqua alba ex amygdalis.

Pulvis. ℞. Pulver. Elect. diatrag. frig. ℥ vj glicyr. ʒ ij. seminis portul. & papaveris albi an. ℈ iiij. boli arm. ℈ ij. carabes, diamarg. frig. an. ʒ ſ rasuræ eboris, cornu cervi, antheræ an. ʒ ſ. conservæ rof. ʒ j. sacchari rosati ℥. iiij. f. pulvis cap. aliquando mane ʒ ſ. ex hydromelite.

Utatur trochiscis alkekengi Fernelianis, hydromeli conferet ex decocto pentaphylli, hordei, melle & saccharo cando aromatizato, ligno aloes aut rhodio.

Si ulcera sunt terebinth. lota valet: radix sassafras conferet: lac asinæ mane & vesperi.

Quia emacruit utatur marci-panibus ex carne pullorum cum amygdalis, pistaciis, penidiis lautis in aqua rof. & nenuph. ad ulcera massa pilularum sequens utilis erit tempore & loco.

℞. Pulveris consolidæ & radicis sanamundæ an. ʒ ſ. terebinth. ustæ & pulverizatæ ℈ iiij. conservæ rof. siccæ ʒ ſ. Rhab. ʒ j. rhapontici ℈ ij. carabes ℈ j. Elect. diatragac. frigidi & diaireos an. ℈ ij cum syrupo rosa. siccarum, fiat massa capiat. ʒ j. pro dosi.

CONSILIUM XXVI.

De Tumore cancroso pro D. de S. Jean.

NOn ita pridem prædixeramus oriturum cancrosum quid, quum mali maligni initia & incunabula (ut sic dicam) videremus, utinam nos augures augurium fefellisset, mitius cum domina ægra actum fuisset, nec tanta mali atque doloris acerbitas fuisset, nec projecta appetentia fuisset, quæ mala ut signum, & ut causa: ut signum, quia dominatum atræ bilis docet, hæc prosternit appetitum, ut acidus & naturalis succus melancholicus acuere solet, ab adustione enim natura abhorret: ut causa, quia corpus marcescit & macrescit, deest habituosa & glutinosa substantia quæ calori febrili resistat, maligna atræ bilis acerbitas alimento, cum appetitu sumto, mitigatur & demulcetur.

Causa. *Atrabilis appetentiam dejicit, acidus succus naturalis contra eam acuit.*

Quæstio nunc: an pyroticum, aut supra aut infra partem tumentem conferat? utrique parti sua sunt patrocinii momenta.

1. Hic quid dicam animi sum anceps, an supra an infra malum. Id canon est prudentiæ, non tam videndum ut prosimus, quam ut non obsimus; quum enim nobis res sit cum corpore succo atro & feroce scatente, videndum ne quid sinistri contingat in ea parte quam cauterium exusserit, & domestici judicium medici laudo id remedium dissuadentis. Si mite cauterium, inutile, si immitius vix præstabitur periculum: meum ante fuit præjudicium quum de ea re rogaremur, certo nunc judicio confirmamus. Ægra tabescit vi morbi, ætate, mærore, defectu alimenti novi, appetitu prostrato, tabo melancholico

& ichore:

& ichore carnes irrigantur, vereor ne pro levamento novi mali sit irritamentum, itaque abstinendum, brachio adhiberi potest minore cum periculo, profectu minimo. De prognostico certe hoc dicere licet quod malum hoc grave & plenum terroris exsistit in muliere potissimum; quotidianis enim rerum eventis & observationibus deprehendere licet, mulieres non pronas esse ad hypochondriacum affectum & melancholiam ab adustione, repugnans enim habent temperamentum, sed ubi semel in eum affectum inciderunt, difficilius curantur. *Hipp. in Aph. hypochondriacæ mulieres difficilius curantur quam viri, & non ita huic affectioni obnoxiæ.*

Cancri sunt alendi non curandi, nec irritandi, inutilis opera est, & ægri sequitur calamitas, mitigare, delinire humanius, tutius; irritare crudelius, periculosius.

Phlebotomia ex intervallis juvat. conciliatio somni etiam laudano monstri paracelsici, vel solemnibus & solitis hypnoticis.

Syrupus de pomis, de succis; pilularum usus non probatur, opiata ex conservis pulvere senæ, rheo, & similibus utilior & tutior: omni ope excitanda appetentia, & etiam deteriore cibo sed gratiore, diuturnum ægrotantium desiderium; juvat medicorum indulgentia (Hippoc. teste) in morbo diuturno. 2.

ANNOTATIONES.

1. *Melancholici ubi sunt inappetentes male habent; splenici sunt voraces sed de acido succo melancholico non de adusto est judicium: nam sæpe appetentiam dejicit, immo voraces splenici sunt non tam ob acidum succum quam cancrosam lienis dispositionem.*

2. *Purgatio instituitur frequentior non vehementior, & sicubi alias ἐπίκρασις locum habet ut sit nutritionis & purgationis gradus & vicissitudo, frequens & mitior evacuatio supplet vicem minus frequentis sed validioris, quamquam Hipp. in Aph. per inferiora vult melancholicos ἁδροτέρως repurgari. Tamen cum quartanariis mitius agitur, quum tamen ea ab humore sit melancholico. Item cancros qui sunt soboles istius humoris alimus & nutrimus, vehementibus irritamus. Ita autem hic scrupulus adimitur. Agitandi sunt & purgandi melancholici ἁδροτέρως non omnes, sed qui purgatione egent. Ita Mesuæus, in morbis melancholicis non semel, non bis, sed per intervalla, molienda est evacuatio, eaque ita temperata esse debet, ut natura regat evacuationem, non evacuatio naturam ipsam. In his ergo maxime habenda ratio adustionis & caloris adurentis, nec simpliciter calor considerandus, quod tumores atrabilarii satis superque testantur. Estque virus quoddam junctum cum adustione quod plumbo solanove emendatur quodammodo, aliisque vehementioribus magis ac magis irritatur: quod si in externis affectibus curandis qui virus & pertinaciam melancholicam redolent, moderatio adhibenda est, ut non exacerbentur sed nutriantur, cur non idem in internis affectibus melancholicis usurpandum? Irritatio istorum morborum, seu externorum, doloris provocatio est, mors ipsa denique; eorumdem nutritio, est fomentum quoddam, dolorum levatio, dulcedo quædam, vitæ ejusque prorogatio. Sic melancholicis lac, balnea, & quidquid modicum temperatumque est profuit, quod violentum irritansque obfuit. Sic enim adustio humorum, & maxime si bilis flava assetur, imprimit vim nescio quam humoribus: unde quos alioquin irritat frigus, & calor, eos lenit, fovet, mitigat medium ac temperatum. Et quod de humoribus atrabilariis dicitur, idem de moribus melancholicorum audiendum est: acerbioribus*

ribus objurgationibus irritantur ac fero ciunt, mollioribus verbis & frigidis minime corriguntur, moderatis rationibus ac sermonibus facile acquiescunt ac temperantur.

CONSILIUM XXVII.

De hernia pro filia D. Margeret.

RAmicosi colicos dolores facile patiuntur, id fit ob ligaturas, & subligacula adstringentia. Item aliquod vitium est in conformatione, in mesenterio & intestinis: fit æstus in intestinis, flatus generatio & impetus, alvi durities, unde caloris incrementum, immo motus περιςαλτικὸς intestinorum vitiatur quodammodo, & ob flatus vernaculos calida ventri admoventur; hinc calor, hinc alvi durities & egestio laboriosa quæ intestinum expellit, quod venter intumet, deinde subsidit, id a glandularum mesenterii tumore, & quasi fermentatione oritur, vel ubi serum putre aut flatus adsunt.

Pro ramice non valde probantur remedia per os sumta, quidquid obganniant impostores, qui vocem facto sublimiorem habent, pulvis tamen probari potest post usum topicorum, de quo Fernelius in libello consiliorum egit.

Consultum est ut omnis agitatio corporis violenta vitaretur.

Pilularum communium usus communis valet ad alvum facilem.

Conveniens deligatio plurimũ præstat in curatione herniæ. Pulvis.

Maxima vis in fasciarum convenientium usu.

In fine pastus conveniet hic pulvis.

℞. Panis tosti & pulverizati, ℥ j. radicis consolidæ ʒ j. ſ. coriandri conditi, fœniculi, anisi, an. ʒ ij. conservæ rosa. siccæ ʒ j. ſ. carabes, rasuræ eboris, ligni rhodii an. ʒ. ſ. pulveris elect. triasant. ℈ ij. sacch. rosati & communis an. ℥ iij. fiat pulvis de quo capiat post pastum.

Utatur conserva sive opiata sequenti, bis aut ter in hebdomada, maxime circa lunæ occasum.

Opiata.

℞. Conservæ berberorum, rosarum an. ʒ vj. Myvæ cidonior. ℥ j. conservæ symphyti ℥ j. corticis citrii myrob. conditarum an. ʒ iij. corallii rub. radicis bardanæ, pentaphylli. & bistort. an. ℈ iiij. seminis portul. plantag. an. ʒ i. Elect. diatrag. frig. & diarrhod. an. ʒ ſ. rasuræ chalybis præpar. ℥ ſ. cum syrupo cytoniorum & juleb. rosato, fiat opiata de qua sumat ut dictum est, vel

℞. Conservæ symph. majoris, rosarum antiq. corticis citr. sacchari cond. an. ℥ j. sigill. beatæ Mar. jaceæ albæ, & nigræ an. ʒ ij. boli arm. in aqua rosar. lot. sang. drac. an ʒ ij. ſ. acaciæ hypocist. an. ʒ j. ſ. carn. cydon. sacch. cond. sine aromatibus ℥ ij. limaturæ chalyb. ℥ j. syrup. myrtini. q. ſ. fiat opiata ad usum.

Valebit emplast. contra ruptur. cum mastiche, magnetis lapide, acacia, hypocist. bol. arm. except. oleo cydon. & terebinthina.

Item fotus ex ℥ ſ. aluminis dissol. in ℔ j. aquæ fabrorum & coct. ad medias pro fotu.

Fotus.

CONSILIUM XXVIII.

De sterilitate an ex parte viri, an mulieris.

IN rebus æstimandis & judicio ferendo omnia utrimque ad certam regulam sunt revocanda, ne falsum pro vero supponatur.

Atque

Atque quum alias tum maxime, quum agitur de infecunditate, quæ molesta esse solet, & matrimoniorum perturbatrix, soboles enim eorum est vinculum, fidum pignus, & amicitiæ conciliatrix. Et quoniam ad tristiorem partem strenua est suspicio vimque affert veritati: ea suspicio innocenti sæpe nocet dum spes prolis titillat, sollicitat, lites fovet. In causa infecunditatis æqua lanx est afferenda.

In re quæ proponitur maritus culpa non vacat, non vacat & mulier. 1.

Mola quæ est moles indigesta & naturæ quoddam irritum opus & quasi ludibrium, docet, aut viri semen effetum, aut uterum naturæ ægrum uligine plenum, unde semen serescit & vim genitivam amittit.

Vir arrigit, emittit, effundit, & immittit, bene Venerem explicat, id quod viro patrocinatur naturalia sunt secundum naturam: mulier ῥεῦν quemdam patitur, & eo tabo irriguus uterus minus est aptus ad semen concipiendum etiam prolificum, ut sua virili & mascula vi semen muliebre ad texturam, & primum exordium, & ad opus mutuum excitet, impuritas uteri quæ hunc quasi indignabundum reddit, maxime causa est sterilitatis. 2.

Fluores albi Veneri officiũt & nocent Hipp. sect. 2. l. 2. Epide. Eorum colluvie semen effetum fit et indignabũdus uterus congressũ aversatur.

Dicunt mulierem habere corpus εὔσαρκον & habitius, item & virum. At corpora habitiora sæpe non sunt magis prolifica, immo minus. Macra sunt salaciora, libidinosiora, & fecundiora, licet semen prolificum glutinis plus habere debeat & lentæ substantiæ ad fecunditatem, & diuturnitatem, & plantæ sunt vivaciores quæ plus lenti & glutinosi habent humoris. Salaces aliquando sunt infecundi, quum habeant salem ad libidinem, sed non ἐνέργειαν prolificam. Id forte huic viro convenit; statim incitatur, statim Venerem explicat, statim elanguet, non desinit tamen semen esse naturale & fecundum: in amplexu suo & congressus aculeo, cunctantior esse debet, ut non tam facile semen emittatur. 3.

4. Judicium dominorum consulum & rei æstimatorum esse debet, ut habeatur ratio viri, non negligatur mulier.

Viri, ut bona victus lege utatur, si negotiosus, actiones temperet: labor corporis mentem impedit, labor mentis corpus adimit (ut loquitur Plin.) & attenuat, homines negotia perplexa tractantes Græc πολυπράγμονες aut non sunt prolifici, aut prolem valetudinariam producunt.

Labor corporis menti obest & vice versa.

Purgetur vir aliquando senna, syrupo de cichoreo, & rosarum ut semen serosius esse desinat, cassia effeminat ni addatur rheum. Vide potum ante institutum ad eum finem.

Purgatio.

Utatur tabellis roborantibus cum rheo & croco martis, ligno rhodio, aloes, addito pulvere scincorum præparatorum, utatur & conservis. Verum hæ tabellæ non conveniunt, si non fluidum semen, & imbecilli hepatis signum non adsit.

Tabellæ.

Fotus virilium blandus: quamquam de eo dubitatur, quia e natura habent.

Purgationes pro muliere instituendæ sint blandæ, fotus, & insessus, addita artemisia, matricaria, betonica, bistorta, sanamonda, rosis, consolida utraque conferent.

Immo injectiones in uterum ex iisdem herbis.

Tabellæ roborantes ex triasantalo, Rheo, croco martis.

Decoctum blandum ex scyna si ῥοῦς perseveret. Sed maxime videndum ne mulieri sit levis suspicio de impotentia viri, ut ne vinculum matrimonii resolvatur, quod spes prolis firmat, & id passim hodie fit, & quum mulieres non ament viros nisi frigidiuscule, impotentiam facile prætexunt ad dissolvendum matrimonium. Et insecunditatem adferunt ut justam repudii causam, sed sæpe imaginariam, & falsæ & mendacis amicitie testem : sunt enim corpora quædam quæ simul juncta habent quamdam antipathiam ad justam fecunditatem & lætam. est quædam privatim dissociatio corporum (ait Plin.) & inter steriles ubi quum aliis junxere gignunt, alii, aliæque tantum mares, alii feminas gignunt, alii alternant, alii semel in vita datur gignere.

Corpor. quædã simul junƈta habẽt quamdã antipathiam.

Verum cupiditas puerorum conjugali fidei præponi non debet, etsi natura quemadmodum nascendi, ita gignendi legem scribit, & nos parentes alendo, nepotum nutriendorum debito alligavit.

Valerius cap. 1. lib. 2. & de cœlibatu punito c. 9. lib. 2.

ANNOTATIONES.

1. *Senes sunt ad Venerem inepti, & vanum sæpe trahunt laborem, sunt tamquam milites emeriti, immo seniliter oderunt, quod in juventute fuit amabile. Ajunt auroram deam, (& hinc auroræ nomen) habuisse quemdam Deum maritum, quem (quum is senex factus esset) in crepusculo & summo mane relicto cubili maritum deserebat.*

2. *Diximus alias virum non debere esse aut fatuum, aut insulsum, quia aut non excitatur ad Venerem aut eam non explet. At ex parte mulieris in congressu non debet nimium se movere quod mulieres quæ nolunt concipere faciunt, & id latine, crissare dicitur, id autem faciunt ut concinniorem Venerem exhibeant viris, aut ut sibi abigant conceptum semen, quod incidit in vulvam feminæ in ipso conceptu non se moventis; sic salacitas in viro, & nimia concussatio & motus in congressu sterilitatem facit.*

3. *Ea dari debent talibus corporibus quæ minuunt corpus, frictio dura & vehemens spissat, mollis lenit, multa corpus adimit, ut ait Plin.*

in.

4. *Paullo post aliud dicitur, citaturque locus Plin. cap. 37. lib. 11. ex quo colligere licet corpora pinguia minus fecunda & senescere celerius. Et revera observatione deprehendimus homines hyrtos esse salasiores & libidinosiores.*

5. *Ut mulier concipiat puram esse oportet, quo ad fieri potest, nam muco plenæ nec facile concipiunt nec signa conceptus percipiunt, unde Hippocr. lib. de carnibus, horrorem, calorem, dentium stridorem, convulsionem quamdam circa articulos, uteri segnitiem & torporem signa conceptus prodit, sed puras mulieres hoc pati asseverat, crassæ & mucosæ non ita percipiunt.*

6. *Non fuit visum divortium Romæ inter virum & uxorem, nisi post annum vigesimum & quingentesimum ab urbe condita, idque ob sterilitatem. Servilius spurius primus cum uxore infecunditatis causa divortium fecit.*

Plut. in compar. int. Thes. & Rom.

CONSILIUM XXIX.

De Febre καυσώδει pro D. Gobelin Abbatissa.

QUoniam in acutis morbis minimis momentis maxime fiunt inclinationes, unde etiam bonorum medicorum in dubio fluctuat animus aut ad sanitatem aut ad mortem; vereor in hac ægra (quod omen Deus avertat) ne non sit tam locus spei quam desperationi. Ἀυπνία medicum assidentem aut

docet

docet aut confirmat, consules medicos absentia ipsa dubios & ancipites reddit, æqua lanx ad medicum domesticum, desiderium & incertum consilium ad absentes medicos pertinet. Desperatio hinc aliqua nata quod morbus sit auctus, 1.
est enim febris καυσώδης magnus morbus, major in sene muliere, maximus quod non ita pridem gravi morbo afflicta fuerit, a quo vix dum respiravit viresque resumsit, si morbus remediis non cesserit, sed ea eluserit, vix forte nostris obsequetur, conferemus consilia in salutem Ægræ, quia in collatis consiliis est quid auspicatius, firmius & augustius, quam in singulari judicio, si morbo victore frustra data & tardius missa id morbo celeri non negligentiæ cunctabundæ tribuendum. Ut dictum ita factum, & quia in numero est quid magnum & augusta vis perhibetur consilii collati quod singulis quibusque judicii parum insit, omnibus plurimum.

Plin. sec. lib. 7. Epistola de Pomponio tragœdo & Arist. 3. polit.

Nostrum consilium D. Martino Collegæ forte obvio communicavi, aperui. Ille illud probavit, subscripsit, idem censuit & non recensuit.

Remedia

Clysteres ex carnium vitulinarum decocto. Epithemata ad cor & hepar ob incendium, litus ad spinam ex rosato Mesuei. Fotus blandi ad renem veteris & querulæ affectionis sedem, si sæviat dolor nephriticus, modo non sit a febre.

Apozemata instar gratarum emulsionum, dilutum cassiæ cum syrupo limonum, abstineat rheo ni lingua & morbus madescat, terebinthina cum rheo in eo ardore damnetur; miror cur data, nisi ob suppressam urinam, at sæpe in febribus ardentibus suppressio urinæ est κατὰ ἐπιγένεσιν ob febrem, forte eo necessitas adegit. Boni consules, si non probarint, inter viros bonos, quos malus animus & affectus transversos non agit, tam grata esse debet dissentientis simplicitas, quam probantis auctoritas, modo sit studium, & cognoscendæ veritatis stimulus, candor debet adesse potius quam tristis & ambitiosa censura; difficilis sæpe rerum cognitio & in ambiguo multa ambigunt & vacillant.

Phlebotomia valet ni vires reclament.

Conciliandus somnus nenupharino, hordeata, lotiones pedum, distillatum instaurans cum julebo rosato.

ANNOTATIONES.

1. *Non potest Medicus per Epistolas cibi aut balnei tempus eligere, vena tangenda est: vetus proverbium est, gladiatorem in arena consilium capere, aliquid adversarii vultus, aliquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis intuentem monet, quid fieri soleat, quid oporteat in universum mandari potest & scribi. Tale consilium non tantum absentibus, sed etiam posteris datur. Illud autem quando fieri debeat aut quemadmodum ex longinquo nemo suadebit, cum rebus ipsis deliberandum est, non tantum præsentis, sed vigilantis est occasionem observare properantem. Sen. Epist. lib. 3.*

2. *Dulcia & pinguia ac oleosa replent, quia ex modica mole multum diffunduntur; calefacta autem & diffusa caliditatem in corpore replent ac tranquillam esse faciunt Hippoc. 2 de diæta. Terebinthina autem mordax asperæ arteriæ & ori Gal. lib. 7. compos. phar. part. oleosa & pinguis citissime flammam & ignem concipit ideoque præsente febre aut alicujus partis inflammatione non usurpanda; calore enim atque acrimonia phlogosim exasperat atque incendium adauget.*

CONSILIUM XXX.

De Sterilitate.

MUlta pro alia muliere & ejus viro dicta ſunt : ſed hic nova ſeſe res offert ; nam non longe a nuptiis infecta fuit tabe venerea a viro, hinc uterus diſpoſitionem ῥευματικὼ contraxit. Quærebatur num ea labes ſterilitatis cauſa eſſe poteſt, an non, & partes naturales & uterus ipſe ob gonorrhæam infectus fuerit, in luem enim veneream non fit præſcriptio, latent reliquiæ, domatur venenum non vincitur. Querimonia eſt de ſterilitate an ex parte viri aut mulieris, videas bene habita corpora & ſana non beari prole; in quo Medici valde ambigunt & anxii ſunt. Primo, quia eorum conſcientia eos remordet ne quid aut peccent aut faveant alterutri, ne innocens accuſetur: deinde quia incitantur deſiderio in querulis coniugibus prolis excitandæ quod beatum amoris pignus ſit proles. In hac muliere eſt ῥοῦς γυναικεῖος, fundus agerque naturæ alieno humore irriguus ſordeſcit & elangueſcit. Præcipua cura ut uterus ſit ſanus ne ſemen fecundum exoleſcat & vim nativam amittat.

In luem veneream non fit præſcriptio.

1.

2.

Mulier bona victus lege utatur, vitet lactis uſum, fructuum, ut ſanguis ſit robuſtior.

Quæ uteros habēt humidos ſiccos &c. non concipiunt Hipp. in Aphor.

Utatur pulvere digeſtivo a paſtu, aut pane biſcocto, magnas corporis & animi vitabit actiones, & motus præſertim a conceptu & retento ſemine, clyſteres frequentes etiam ex decocto herbarum vulnerariarum, blando medicamento utetur.

Habebit ſyrupum magiſtralem, item pilulas uſui devotas.

Vide ante innumera remedia ad eumdem finem. Aliquando ſecetur vena brachii, aliquando malleorum, ſi purgationes voto non reſponderint.

Fotus ad partes naturales; injectiones in uterum moderatæ. Peſſaria.

Primo vere balnea, aliquando ſemicupia, emplaſtrum pro matrice ad lumbos.

Decoctum ſarſæparillæ convenienti tempore. Pilularum forma ſequens uſui eſſe poteſt.

℞ Aloes in aqua betonicæ lautæ ʒ vj. rhabarbari ℈ iiij. trochiſcorum de carabe ℈ ij caſtor. ʒ ſ. agar. troch. ℈ iiij. ladani ʒ ij. radicis biſt. & tormentil. an. ℈ j. diambræ, ſpicæ nardi, croci martis ʒ j. cum ſyrupo capillarium veneris, fiat pilularum maſſa, pro doſi capiat ʒ ſ. una hora ante paſtum.

Capiat aliquando pilulam ex terebinthina lauta in aqua buglοſſi, aut decocto herbarum capillarium.

Prodeſt lauta in aqua betonicæ, capiat autem vere, & autumno ſub finem menſis menſtrui.

In decocto medicamenti ſint ſenamunda, eryngium, tormentilla, grana Kermes, & alKeKengi & ſimilia; ſyrupus magiſtralis ex iiſdem additis ſarſaparilla, parthenio, veronica, ſcabioſa, rhab. agarico, ſyrupo bizantino.

Pulvis digeſtivus prædictus addito ligno ſaſſafras, decoctum ſarſæparillæ ſine vi elicito ſudore : in ſemicupio artemiſia, mercur. nepetha, matric. capillar. bipinella, radices bardanæ, biſtortæ, chamæmil. ſemen lini, bulliant. ſuffitus ex trochiſcis aliptæ moſcatæ. peſſus.

℞. Pulveris roſar. & antheræ. an. ℈ ij. ireos. ʒ j. zibeth. ambræ an. gran. 4. moſchi tantill. ſant. citrini ʒ j. fiat pulvis excipiendus bombace. Si calor, ir-

rore-

reretur pessus aq. rosa. & nenupharis cum mucore seminis psyllii, ambra & santalis.

℞. Radicis pentaphyll. bistort. senamundæ an. ℥j. beton. veronicæ, robertianæ, adianthi, rosa. polyg. majoris an. p I. ligni rhodii. corticis guajacii & santal. utriusque an. ℨiij. coque in hydromel. adde saccharum rosatum.

Suffitus fient ex convenientibus.

De suffitu & conservis utilibus maxime de conserva salviæ, plura aliis locis.

Inter cetera si hæc parum profecerint, valebit usus radicis limonii & salviæ in vino albo. *Vide de sterilitate lib. I. cõ. sil. Ballonii.*

Interea non negligendum quod dictum est de suspectis reliquiis luis, in eam rem valebit opiata Fernelii, atque utile erit aliquot diluculis sudores hausto guajacino cremore blande promovere.

Meminimus trochiscorum aliptæ moschatæ.

Non erit alienum dare aliquando opiatam quæ ad Venerem excitet, ocymum id præstat, uterum purgat, item salvia.

Ad intentiones prædictas laudatur syrupus ex succis matricariæ, agripal. nepethæ cum saccharo, si calidiora fuerint hæc, ad temperatiora veniendum est.

ANNOTATIONES.

1. *Mihi numquam emoritur ista lues, nec ejus omnes fibræ eliduntur, domatur quidem, omnino vincitur ac exstinguitur numquam; adeo magna vis est morbi κατὰ τὴν ὅλην οὐσίαν. unum tamen observatione dignum quod tumores venerei domiti tandem naturæ gratiam recipientes & contagionis sunt expertes & boni moris esse incipiunt, ait Vigonius.*

2. *Vulgus est proletarium, totum incumbit veneri, apud ignobiles vulgaris reperitur generatio Plin. cap. 14. lib. 7. de mulieribus aptis aut ineptis ad conceptum abunde Hipp. 2. prorrh.*

3. *Pilularum ex terebinthina usus vere, & autumno frequenti satis in usu, sterilitati medetur nobilis mulier clarissimorum medicorum consilium secuta, hac arte & ingenio sterilitatem vitasse se affirmavit, frequenter devorabat pilulam unam ex terebinthina optima, præsertim ineunte vere per tres menses & exacta æstate initio autumni per tres alios menses quod creditu non est difficile; maximas enim dotes & opportunitates terebinthina est consecuta Et quoniam difficile in pilularum formam terebinthina reformatur: modum id faciendi ex magistrorum artis consilio aperimus, terebinthina in decocto conveniente elixanda est ut facilius ducatur, & consistentiam acquirat formandis pilulis apprime utilem.*

℞. *Rad. tormentillæ & bistortæ an. ℥ß. parthenii, polytrichi, melissæ, betonicæ, & trifolii odorati an. p. j. fiat decoct.*

℞. *Terebinth. ℥ij. bulliant in aqua decoct. superioris blanda ebullitione, deinde sinantur refrigescere in parte decoctionis ejusdem actu frigidæ, adde rhei ℨj. pul. Karabes ℈ij. myrrhæ ℨß. ambræ grisea ℈ß. formetur massa, de qua capiat pilulam unam, ut dictum est.*

4. *Ad conceptum, mirum quod scribit Mathiolus de succo salviæ cum pauco sale. Agrippa (ait) hanc sacram herbam vocat, quam prægnantes mulieres si fluidæ laxæque fuerint commode comedere possunt, nam continet conceptum vitalemque reddit, at si succi hujus heminam 4. a secubitu die adjecto pauco*

ſale hauſerit, deinde viro miſceatur concipiet: ajunt in Ægypto poſt ſævas peſtilentias mulieres ab iis qui ſuperfuerunt coactas fuiſſe ut eum ſuccum biberent atque inde plurimi producti ſunt fetus.

CONSILIUM XXXI.

Ad ſurditatis initia pro D. Bazanier.

Pilulæ. PUrgationes convenientes ex maſſ. pil. de agar. cocciar. lucis & aur. an. ʒ j. aloes nutr. in decoct. beton. & macerat. ʒ. iij cum ſyrupo de ſtæchade doſis a ʒ j ad ℈ iiij. Panes humeris applicentur calidi, cucurbitulæ, injectiones
1. in aurem convenientes ſed copia ſatis bona, deinde repurgentur. Adhibeatur cauterium brachio, Turundæ illinendæ baſilicone ad ſuppurationem aliquam, oleum violatum. Anemones & braſſicæ ſuccus valet pro Errhino.

2 Succus ex anguilla toſta in verubus.

Item ſuccus bulbi extractus cum pauco vino albo, cotto imbutus aqua cardui indatur. Maſticatoria, oleum amygdal. dulcium aliquando amararum cum pauco oleo rutæ. vel

3. *G. Eſchaottes.* ℞. Succor. rutæ, bulbi eſculenti an. ℥ j. vini albi ſubtiliſſ. & generoſi ℥ ij. madeant ſuper cineres calidos, impleatur, hora ſomni, auris, deinde obturetur cottone moſchato.

Opiata. Opiata ex conſervis ſalviæ, anthos, meliſſæ, conſ. acor. enulæ, aromat. roſat. major. mithrid. vetere, hieme potiſſimum cum ſyrupo de ſtœchade. Purganda auris auriſcalpio.

ANNOTATIONES.

1. *Quum omnis aurium tinnitus ſit fere incurabilis, raroque voto ſatagentis medici reſpondeatur, æquum eſſe putant quidam dolorem aliquem inducere, ſi inducere tutum ſit quum aurium dolor tormentis annumeretur, ſaltem immiſſis Turundulis unguento baſilicone aut alio vim ſuppuratoriam nacto illitis, aliqua ſuppuratio molienda, ita enim fit, ut abſcedendi quadam lege & ratione materia coctione ipſa obſequentior reddita, foras erumpat ægrorum commodo maximo.*

2. *Quibuſdam non placet injectio oleorum in aures, tum quia ratione viſcoſæ naturæ obſtruunt, tum quia ſordes, ſi quæ forinſecus inciderint ratione viſcoſi olei facile medio in meatu inhæreſcant, unde novi mali nova occaſio.*

3. *Quum anfractuoſæ ſint aures, injecta liquoris convenientis guttula non ſatis eſſe poteſt, ſed potius implenda eſt auris, deinde cottone occludenda.*

CONSILIUM XXXII.

De lethargo, ſyncope, & cardialgia.

AD ſextum Calend. Aprilis Dominus Coronæus deliquio animi correptus fere exanimatus eſt. Adjutus, parumper vires & corpus reſumſit, domum redux factus eſt ἄφωνος. Aliquid lethargicum ominabamur, teſtes marcor quidam animi, corporis torpor, inexpugnabilis ſopor, molis corporis quaſi quaſſatio, nec niſi punctus aut vellicatus ſenſum probabat ſuperſtitem ſed hebetiorem, deliria fugacia, ſi morbus inveteraſſet typhomania fuiſſet, ſenſus caloris inſignis maxime in fronte, & qua plexus retiformis latet, aderat. Et id maxime lethargum præſagiebat, plus periculi quam ſpei aderat niſi; quod narrabant ægrum aliquid ſimile olim paſſum ſed non tam terrificum, id aliquan-

quantum nos solabatur. Nam securus facile in iis aliquis esse debet quæ sine periculo evasit. Parum tamen spei erat, maxime quia morbi cerebri de apicibus artis sunt; nam levis causa sæpe gravem morbum promovet, effectus causam superat, idque quia pars princeps & sensus scaturigo; deinde in ambiguo versabamur, an reficiendus tantum, an purgandus & extenuandus; pertulerat inediam jejunus, etiam diei integri, at defectu alimenti spiritus ardent, bilis suavi alimento carens efferatur, & suo sero (quod frenum est) destituitur, & ventriculus inanis aliunde mendicat alimentum, sed sæpe infelix per colliquationem, hinc malorum ilias, syncopæ, spasmi, cardialgiæ. In dubio hoc vicit sententia de repurgando, & a capite revellendo, quum & plethoræ sese signa proderent: metus alioqui erat, aut siriaseos cerebri aut sphaceli, aut morbi attoniti quem sæpe phlogosis in cerebro facit in paroxysmo & extra (quod mirum) phlebotomiam alacriter non tulit, medicamenta facile, & quod medicis facile negotium facessit, est admirabilis cerebri, & vasorum ejus in inæqualitate æqualitas, medulla ejus est glutinosa, frigida, humida. Unde Hippocr. cerebrum vocat metropolin frigidi & glutinosi. Arteriæ & venæ calidiores elaborato spiritu & tenui sanguineque turgent, hinc ajunt cerebrum frigidum aerem impense calidum æquare. Quid hoc est? in hoc quippe naturæ ars & sollertia se probat. Glutinosa substantia impedit quo minus aut arescat, aut marcescat, deflagret & ἀνάλωσιν patiatur. Quod contingeret ob assiduas cogitationes, studia & quinque sensuum juges actiones. Unde quibus cerebrum est siccius & defœcatius, paullo prudentiores fiunt, sed id boni sæva mercede compensatur: testes homines acerrimi ingenii quibus sacer morbus non pepercit, & quum consentiunt natura glutinosa frigida cerebri & arteriarum calor, in ista inæquali æqualitate felicitas actionum relucet. Usu remediorum reducta hæc temperies cerebri & meatuum cerebri libertas, unde spiritus, suos motus & meatus habent (quum cerebrum vel ut mens, vel ut corpus laboret) ægrum auspicato a periculo liberavit, & claræ conjugi desideratum restituit, hæc acta me ordinario M. & consulibus D. D. Marescotio, Martino, Seguyno.

Celsus. Hipp. de præc. parva causa medelis exsolvitur nisi quid sit circa partem principem.

Cerebrum metropolis frigidi & glutinosi.

ANNOTATIO.

1. *Cerebrum glandula est fluxibus opportuna Gal. cap. 8. lib. de sang. missione. At quomodo excrementis se facile liberet, docet Hipp. lib. de Glandulis* 1.

CONSILIUM XXXIII.

De puella quam ob terrifica symptomata vel possessam vel obsessam esse putabant, quasi de censu τῶν ἐνεργουμένων & numero diceretur.

IAM ante proposuimus puellam, quæ ex quo nata est erat κακοστόμαχος & nauseabunda, & tamen ἀνέμετος, nec enim revomebat, maxime nauseabat circa quosdam cibos. virgo de qua hoc loco, pathemata habebat melancholica, & inter cetera unum fuit mirandum, quum ea totam se Deo vovisset, & consecrasset, tamen in ipsa communione quum Christi corpus, tamquam Deus ipse vi Sacramenti sumendus esset, non poterat sumere & uti. Nauseabunda erat & κακοστόμαχος. Alii putabant id fieri quod in pane ἀζύμῳ corpus Christi contineretur, id enim peculiare observatum est in ea, quod panem ἄζυμον & sacrum, & non sacrum sumere non poterat. 1.

2. Alii putabant id contingere ob respectum ad corpus Christi & Sacramenti reverentiam & conscientiæ aculeum aut metum judicii Dei, si forte corpus Christi non sumeretur eo modo quo id fieri debet. Tanta vis pathematum animi.

Alii id quicquid fuit melancholicum putabant. Tanta est vis & energia humoris melancholici. Immo homines similes reddit ἐνεργουμένοις unde ad ἐξορκισμοὺς tamquam ad summam anchoram & sacram confugitur.

Ceterum in hoc perplexo negotio varias in partes judicia hominum distracta sunt, & in rebus dubiis sanior pars sequenda fuit.

Non omittenda consilia & remedia divina censuimus, nam in Ritu Ecclesiastico & remediis divinis remedium remediorum consistit, humanis consiliis & auxiliis prævalent. Purganda, syrupo de succis juvanda. Balneis utendum, sero lactis colato, opiatis ex conservis addita confectione Alkermes, succo citrii, myrobolanis, croco martis, bolo.

ANNOTATIONES.

1. *Sic observant physici soli homini contingere inter cetera animantia ut vulneratus non reddat sanguinem, & pars incruenta maneat & id metui tribuitur.*

2. *Melancholici toti jacent, ut ajunt, in fermento. Ideſt ægro sunt animo, ira, & passionibus animi turgent, & multa humori melancholico in mores licent, unum & idem in articulo placet & displicet, crebris mutationibus ut remediis utuntur. Id in mulieribus multo formidabilius est ob judicii imbecillitatem & sexus anxietatem.*

CONSILIUM XXXIV.

De scrophulis pro Domina L. M.

Causa. DE scrophulis multi multa & sæpe in vanum, morbus enim est ludificans operam medicorum. Rondeletius multa remedia adhibet, & calida plurima, in quo, pace tanti viri dicam, ab eo dissentimus, humor enim acer, mordax salsus & nitrosus id genus mali gignit & fovet.

Victus. Exacta vitæ lex tenenda: fotus ad partem ex scabiosa, bipinel. veronica, coctis cum medulla ligni sancti.

Opiata. Opiata laxativa cum pulvere scynæ.

Detractio sanguinis, sanguisugæ parti admovendæ, lac asinæ quod ex Galeno ab elephant. liberat, balnea, serum lactis æstate, addita bipinella, veronica, fumaria, scordio, rore solis, pilosella.

Syrupus regis sabor. Pomatium, senamundæ radix hic & in malignis morbis mirificas habet vires, item radix buglossi temperando.

Usus pilularum addito mercurio.

Fuchsius. Galeopsis sive scrophularia major commendatur maxime ad strumas. Scrophulariam ratione nominis chæradibus proficuam putant, tamen aron imitatur & chelidonium minus vocatur, ita ajunt, si loco sicco nascatur periculosa est, acrimonia enim sua exulcerat & imitatur malitiam humoris, strumas committentis; si loco humido, & uliginoso, perutilis; vide, an hoc verisimile. Chirurgus nos alloquatur ut de emplastris non calfacientibus conveniatur, cauteria utilia sunto.

ANNOTATIO.

1. *Lues venerea, struma, elephas aliquid habent cognatum & συγγενές, tres has hydras unus alexicacos Hercules, hydrargyrosis vincit & opprimit. Strumas autem sanat profusa per os maligna pituita quæ in capite redundabat; illincque in subjectas partes delabens illarum causa fuerat. Mercurius enim quum sit frigidus & humidus impendio supra omnia medicamenta calidorum humorum fervorem obtundit, furorem & impetum coercet, siccitatem temperat, malignitatem cohibet, calida & sicca viscera ita humectat ut bilis in posterum minimum colligant. Dolores calidos per se mitigat, frigidos ex accidenti, purgatoria scilicet vi in alvum deturbans, vel in os regerens, scirrhos emollit & resolvit ratione humiditatis tenuitati partium conjunctæ. At vero Mercurius, de quo hic fit mentio, is est quem dulcificatum vocant, alii aquilam albam seu cœlestem aut sublimatum dulcem; non crudus & minime præparatus, qui plumbi fusi instar, partibus quibus adhæret, paralysim inducit, ventriculum lædit, intestina diris cruciatibus torquet, corpus subtumidum & ἰσχνόμενον reddit, gravissimaque symptomata invehit. Ille autem paratur ex hydrarg. crudi ℥. vj. & sublimati ℥ viij in mortario marmoreo, cum pistillo ligneo, simul agitatione diuturna commixtis & tritis adeo ut nulla hydrarg. crudi bulla supersit, quibus peractis, massa in matratio colli longi collocatur & igne cineritio, per 6. horas circiter sublimatur exstincto igne. Mercurius sublimatus summitati vasis adhærens excipitur a fæcibus, & fuligine venenata separatur, qui si gustanti dulcis non percipiatur, aut ulceri sordido adhibitus escharam facere deprehendatur, eodem apparatu iterum edulcandus est. Sic dulcatus hydrarg. exhibetur quum morbi cacoethia & pervicacia id præsidii genus expostulat forma boli aut pilul. cum pilulis cocciis troch. alhandal. extract. scamm. Aloes, pul. rhei. sennæ diaphœn. crass. confect. hamech. &c. quæ vim ejus languidam & ignavam irritant quibus admiscentur spica cinnam. ambra, Moschus, sed potissimum folia auri aut ejus scobs, seu limatura. Nihil enim est quod argentum vivum avidius imbibat quam aurum, atque ita illud per alvum cum auro egeritur cum quo maxima intercedit amicitia, nam ipsum purgat, sordes expuit, crebro jactatu fictilibus in vasis, & quæ inaurantur hydr. intercedente, aurum pertinacissime retinent metallaque omnia hydrarg. supernatare observamus, ut aquæ ligna, præter aurum quod unum ad se rapit. At si ptyalismum provocare expedit, hydrarg. sine purgantibus exhibetur.*

CONSILIUM XXXV.

De Fluore muliebri & muliere cachectica.

AGitur de gravi symptomate tertii generis in excretis, excreta aut toto genere sunt contra naturam, aut juvant, ut hæmorrhois. Quod excernitur, quamdiu, quomodo, unde, consideratur locus a quo in quem Tribus de caussis ρ͂ς hic muliebris curatu est difficilis, primo quod inveteratus jam habitum contraxit, deinde per se, quia jam in utero labes contracta est, & in temperamento laborat, & in solutione continui ob ulcusculum quod videtur natum ante octo annos ob partum difficilem, unde quid membranosum excretum est: deinde morbi & uteri & in utero sunt difficiles & per se, & quia aliæ partes in eum se exonerant. Accedit quod ex Hipp. uterus sit plenus

1. Uterus plenus attracta humiditatis.

nus attractæ humiditatis; tertio a stirpe materna aliquid genitivum & insitum est. Morbi, ut hereditates ad posteros infausto omine perveniunt, & per traduces propagantur. Totum corpus cacochymum est, brevi futurum cachecticum. Mæror multum confert, nam tædio valetudinis impatibilis, (ut loquitur Plin.) nihil non agit & frustra, accedit desiderium prolis, & ejusdem habendæ desperatio, utinam esset aliqua ut hereditatum ita morborum insitorum felix præscriptio & jus ad alios non devolveretur tamquam æternæ possessionis, ut elephas, sæpe hemicrania, strumæ. Ægra eadem patitur, quæ & virgines fædo colore deturpatæ, morbus hic ferax multorum est malorum, ægris, & medicis, crux est & tormentum, omnia probant & improbant, utuntur crebris mutationibus tamquam remediis, Artis præsidia aut elevantur, aut eluduntur, & uterus irriguus pravo quoddam tabo spem tollit sobolis, quæ est prærogativum conjugalis amicitiæ, pignus & vinculum matrimonii, hac colluvie semen effetum fit, & indignabundus uterus congressum aversatur, uterus bene constitutus ubi genitalis temporis hora advenerit, concharum more ad uniones gignendos halituosi roris desiderio tenetur, & oscitatione quadam recipit, unde Hipp. uterinorum malorum & suffocationum originem repetit ex eo quod uterus aridior orgasmum habet, errabundus sursum, deorsum inclinat pæne furibunde, & πρὸς τὴν ἰκμάδα idest ad blandum, & genuinum fontem, seu hepar sit seu alia pars gratiosi roris, incitatur, quum alieno humore & putri sive alienigeno, sive indigeno madescit, id malum & ut signum & ut causa: ut signum, quia, quum sit fastidiosi odoris, corruptionis est index, ut causa, quia perpetuo partem afficit & deterius quàm ante stimulum Veneris hebetat, congressus desiderium minuit, spem blandæ prolis adimit: partus difficilis prædictus ligamenta laxavit, spem prolapsus uteri attulit, & refriget uterus, ob immodicum sanguinis fluxum & ejus laudabilis, coagulatus enim ex firmis fibris, quum ceteroquin in decoloribus virginibus, & cachecticis sanguis putris sit elisis fibris serosus. Hipp. ait esse in sanguine λύσιν elisis fibris & φθορὰν corrupta substantia.

Hoc in negotio animus in dubio vacillat, si fluor perseverat, magna incommoda sequuntur, si supprimitur, majora; maxima, si a toto corpore est. Eo suppresso vidimus uterum gangræna affectum, id me movet quod mulier sit cacochyma, terret & Galeni decretum. Totum corpus utero fere simile est, quod notandum est in hoc morbo. Qui fluor fit per exonerationem partium male affectarum robore naturæ tandem in colliquativum fluorem terminatur; nam aut cita mors, aut præ tabe & tabo vita misera consequitur. Probamus diuretica, aut uretica potius, ne error contingat quem observat D. Rondeletius de cachectica & pallida virgine, quæ paralytica facta est usu diureticorum, non prius exacte liberatis obstructionibus: Consilii, & concilii nostri summa hæc est.

Totum corpus utero simile.

Cap. 31. methodi.

Victus ratio satis exacta esto; euchymis assuescat, ventriculi male affecti, acidis, salsis, austeris delectantur: bene affecti dulcibus, ex quibus vera sit nutritio, freni pravo appetitui sunt injiciendi, pessimum signum est sitis inexplebilis. Nutritio non sit plena quia corpus cacochymum, etsi forte benignitate alimenti pravus succus mitigatur. Sumat alimenta ἀπέριττα quæ parum habeant excrementi, ut corruptioni via obstruatur.

victus.

Haben-

Habenda ratio totius corporis, & partis totius per medicamenta crebra, & mitia alio humorem avertentia.

Uſus frequens foliorum orientalium, Rhabarbari cum ſyrupo roſarum pallidarum non valde recenti, ſyrupo de pomis, ob palpitationem cordis, & diathesin hypochondriacam. *Purgatio*

Decoctum ſit conveniens additis herbis vulnerariis, radice conſolidæ, ſenamundæ, fragariæ, yva arthritica, taraxaco, veronica & ſimilibus, æſtate folia ſive flores tunicis ſeu coronariæ hortenſis, his adde prunellam bipinell. buglam, ſaniculam, herbam Roberti, equiſetum.

Tabellæ ex triaſantalo triplo, rheo, addito chalybe præparato. *Tabellæ*

Tabellæ aliæ quales præſcribuntur cachecticis & decoloribus virginibus ex cortice citrii condito raſura eboris, cornu cervi, lapidibus precioſis, coralliis, pulvere ſaſſafras, pulvere vermium terreſtrium præparatorum, fœniculo, limatura chalybis præparata.

Pilulæ ex aloe nutrita in ſucco bugloſſi, rheo, croco martis, radice pentaphyll. ladano, carabe, addita pauca terebinthina uſta, & dialacca ſi forte Aureliis præparatur. *Pilulæ.*

Poterit uti parva quantitate terebinthinæ lautæ vel per ſe, vel cum pauco rheo.

Opiata ex conſervis ſymphyti, roſarum, florum cichorii, calendulæ, coralliis, elect. diatragac. frigidi cum pulvere radicis tunicis. *Opiata.*

Si calor acrior, caſſia juvat, alias ſena & ſyrupus roſ. cum agarico.

Conſerva roſar. Ribes elect. diaireos, diatragacanth. frigidum.

Fotus ad pectinem ex roſa, maſtiche, & olibano, fiat ſuffitus.

Decoctum ſudorificum non validum addita radice ſaſſafras cum pauca medulla ligni Indici & majore quantitate ſarſæparillæ. *Sudorificum.*

Santala addantur quæ moderate ſudorem proliciunt, corpus non nimis tegendum ut tantum eliciatur ſudor, non vi exprimatur.

Initio paſtus, ſecundo utetur decocto ſed imbecillimo, quum æſtus erit, id non fiat.

Omni ratione excitandus appetitus, a cibo abſtinere malum, cacochymi fere ſunt inappetentes, & cibos faſtidiunt, & ſuo quaſi tabo & malo ſucco aluntur more venenatorum animalium quæ fame non intereunt quia illis nec calor, nec ſanguis, nec ſudor, quæ ſale naturali aviditatem augent. *Plin. cap. 72. l. 10.*

Apozemata ex diureticis non valde calfacientibus viis expeditis per catharſin, ne fiat ad habitum crudorum traductio paralyſeos minax, & auctor; adde taraxacum, capillares herbas, radicem bardanæ, rubiæ, & cetera. *Apozemata.*

Alias utetur aliis apozematis additis radicibus & herbis vulnerariis & roſa tranſmarina, pyrotica duo ad latera ſpinæ inter lumbos & os ſacrum, ubi fere deſinunt ligamenta uteri.

Phlebotomia parca manu, ſed frequens ſi impurior reddatur ſanguis. *Venæ ſectio.*

Blandi Fotus ad imum ventrem ex corroborantibus non multum calfaciendo. *Fotus.*

Emplaſtrum ad lumbos roborans ex maſtiche, roſis, unguento comitiſſæ, bolo addito, & terebinthina.

Aqua rhabarbari ex decocto vulnerario confert. Injectiones in uterum ex radice tormentillæ, conſolidæ, biſtortæ, fragariæ, polygono, veronica, bellide, & aliquot aliis ſimilibus cum ſyrupo de ſiccis.

Ali-

Aliquando pro injectione fiet hydromeli ex aqua, melle rosato, hordeo, si acrius id sentiatur mitigetur.

Balnea Borbonensia circa autumnum & immersione corporis & haustu ad uncias quatuor.

Magis placent aquæ vulgo dictæ, Forgenses, prope Rhotomagum.

Si non vacet & placeat iis uti, fiat balneum domi, additis adstringentibus & alumine, præsertim recipiat fumum ex pulvere conveniente per infundibulum.

Clysteres apprime conferent.

Pessaria non acria ad robur uteri detergendo & siccando.

Hæc decreta consulibus D. M. J. Altino, I. Martino, Seguyno, Doctoribus medicis & J. Guillemeau Chirurgo Parisiensi & Regio, & a me in ordinem redacta.

ANNOTATIONES.

1. *Uterus Hipp. dicitur plenus attractæ humiditatis; tamen apud Galen. quæ lac provocant, minus calida esse debent quia (ait) mammæ attrahunt, quæ menses cient calidiora sunt, quia uterus non attrahit, ait Galenus.*

2. *Plinius cap. 24. lib. 22. in lassitudine, & siti homo ad iram est pronior, sed hæc animæ asperitas dulciore cibo mitigatur, ira, luctus, tristitia, animi impetus cibo mollitur. In eadem sententia est etiam Seneca lib. 2. de ira, senes difficiles, & queruli sunt, ut ægri & convalescentes, & quorum aut lassitudine aut detractione sanguinis exhaustus est calor, in eadem causa sunt siti fameque rabidi & quibus exsangue corpus est, maligneque alitur & deficit.*

Hinc prover. A lasso rixã quæri. Item illud Plauti, fames & morabilem in nares conjiciunt.

CONSILIUM XXXVI.

De sputo cruento, pro Thesaurario.

Ad D.D. Andream Laurentium Archiatrum Henrici IV. Galliæ Navarræ Regis.

Agebatur de cruento sputo in Thesaurario; hic hypochondriacus, melancholicus & cacochymus laborabat, quo tempore maligni morbi vagabantur, & qui fauces & thoracem invadebant; hinc ambigui eramus, an ista excretio esset verenda; si mos morborum vagantium cernitur, metus est, si temperamentum cernitur, minor metus esse debet. Hippocrates inclinationes & motus sursum, sanguinis etiam ad partes thoracicas minus formidabiles in melancholicis esse ait, levi de causa sanguinem excernunt ob naturam flatulentam: flatuosi fiunt hæmoptoici exiguo incommodo, pterygodees fiunt hæmoptoici, quia flatuosi. Item excretio per superiora etiam a liene per ventriculum supplet vices hæmorrhoidum, præcedunt dolores ad hypochondria, tale genus excretionis: & revera talis æger brevi feliciter est liberatus, & bona de ejus salute concepta spes nos non fefellit.

Sed desiderasti D. Archiater locum illum Hipp. de securitate excretionis sanguinis per os in atrabilariis, qui levaret metum quadam-tenus, ægrotantis de rejecto per os sanguine, miratusque es esse apud Hippocratem. Indicas tuum genium, mores civiles, & discendi aculeum, qui summæ in te doctrinæ est index. Socratem quippe agis & exscribis qui scientissimus parum se scire prædicabat, & dum se ad discendum pauperem credidit, ad docendum se locupletem fecit, profiteri enim se discere volentem est lumen ad consummatam rerum cognitionem. Ignari nulla de re dubitant, soli sapiunt, philautia eos transversos agit,

in alienis æſtimandis ſunt ambitiose triſtes aut elevant aliena aut cachinnantur. Tu aliter facis, id quod tuum animum civilem candidum & rotundum declarat, item ſunt alii qui nolunt docere quod ſciunt, & tamquam arcanum putant, & neminem docere, & comunicare id quod ſciunt in auctoritatem ſcientiæ eſſe putant, quod culpa non vacat. indico locum Hippocratis, deſiderium tuum (C. Archiater) lenio, me, meaque quantula ſunt voveo, & dico. *Plin.*

ANNOTATIO.

1. *Soli homini contingit profluvium ſanguinis e naribus, alias id terrificum, & aut vetus vitium capitis, aut ſanguinis, aut hepatis latentem labem ſignificat, ut contingit D. Michelo; huic hepar in vitio erat & noſtro judicio erat corruptum, totum corpus æruginoſum, familiaris erat illi hæmorrhagia, ut prædixeramus, obiit in Deo, tamen Plinius mentionem facit Voluſini præfecti, cui omnibus annis per os fluxit ſanguis & attigit annum* 90.

CONSILIUM XXXVII.

De ulcere Renis.

NObilis mulier habet antiquum ulcus in rene, cacochymia quam ſecuta eſt ſoboles deterior, cachexia, & leucophlegmatia hydropis prænuntia, ni Deus averterit.

Videtur morbus ſemper in eodem ſtatu, nec progreditur nec retrograditur. At (ait Hipp.) tranquillitas morbi diuturnitatem ſignificat, non fit ulla ἴφοδος. *ἀπαραξία in morbis longitudinem ſignificat.*

Si calor inſignis ad renem dolentem, valet venæ ſectio parca manu. *Phlebotomia.*

Aqua alba ex amygdalis, hordeata cum ſaccharo cando & roſato, aut bugloſſato, aut violato.

Conſerva roſarum rubra & alba, decoctum blandum chinæ cum vulnerariis.

Aqua Rhabarb. cum ſantalis & veronica, radice pentaphyl. conſolidæ & caryophylatæ. Item quæ ſequuntur valent. *Purgatio.*

℞. Terebinthinæ uſtæ ʒ ij. ſ. corallii rubri terræ ſigillatæ an. ℥ j. pulveris ſæpiæ, & baccarum hederæ an. ʒ ſ. carabes ℈ ij. excipe omnia terebinthina Veneta & balſamo Peruviano, fiat maſſa, formentur pro ʒ j. tres pilulæ cap. ʒ ſ. tertio quoque die. *D. Andreas. Laurentius Archiater. hoc addidit.*

℞. Radicis Chinæ ℥ ſ. agrim. veronicæ feminæ bipinel. ana m. j. coque in lib. iij. aquæ ad conſumtionem quartæ partis cap. ℥ viij. per 30. dies, mane. *Decoctum ſudorificum.*

℞ Succi millefolii, rubi ſummitatum quercus an. ʒ iij. ſucci betonicæ ℥ ij ſ. pulveris alabaſtri certam quantitatem, infunde alabaſtrum in olei roſati omphacini lib. ſ. per horas xx. cum ſuccis ſupra dictis & cera, fiat ungentum pro renibus.

Utatur poſt paſcha decocto primulæ veris, buglæ, ſaniculæ, bellidis, bipinel. Robertianæ, ſymphyti, addito melle roſato, ſaccharo roſato aut cando.

Phlebotomia parca ſed frequens, ut in abſceſſibus internis convenit.

Litus ex ſevo aut medulla cervi in aqua vitæ lautis pro tumentibus partibus. *Litus.*

Fotus partium, modo harum, modo illarum, cum herbis non multum calfacientibus, coctis in aqua & vino albo, addatur parum aluminis. *Fotus.*

Sacculi ex furfure, avena, cicere rubro, milio, ſale, ſalvia, chamædry,

cha-

chamæp. rosis, radice gentianæ, consolidæ, & iridis florentinæ, baccis lauri & juniperi: adde semen seseleos, lupinum, fœniculum, limaturam Guajaci, lac asinæ, si non prosit abstineatur.

Tabella. Tabellæ diaireos, diatrag. frigidi Elect. Tabellæ Elect. triasantali cum Rhabarb. addito croco martis, redeat ad aquas naturales si malum contra remedia nostra rebellarit ut superius & superbius. Exacta vitæ lex non est necessaria, tamen prudens & certa prodest, quia laborant renes, & est abscessus aliqua victus lege frenandus.

CONSILIUM XXXVIII.

De abscessu renis & uteri prolapsu.

ABscessus renis laborabat D. Bourgeois, comes erat ilias multorum symptomaton: dolenda fuit ἐπιγένεσις tam sævorum malorum exiguam spem salutis adferens, extenuabatur malum, eludebatur, non domabatur, licet collata fuerint consilia, vix spes aliqua restat, terret ulcus renum, hinc œconomiæ naturalis concussio. *Causa.* Renibus magnus est consensus cum ore ventriculi. Hinc illæ lacrymæ, erat cachectica, cachexia magis terret quam cacochymia. Hæc illam parturiit: partibus contracta labes ἐν τῇ ἕξει ob serum putre & paupertatem caloris naturalis, φθορὰ & tumor partium terrificus est, & hydropis minax, consolatur tantillum, quod sit fugax & non constitit, est (ut ait Hippo.) aliqua ἀνάπνοη aut διάπνοη, idest nonnulla meatuum libertas, alioqui humor resideret hydropem adferens incluso spiritu, quod exemplo vasis liquore pleni patet, quem spiritus intercludit, & licet vas inclines ore prono & fit singultus, non effluit, sic Hipp. philosophatur.

Purgatio. Summa hæc consilii, purgetur blande. A scammoniatis abstineatur, syrupus rosa. cum agarico valet. aut ℨ j. mechoacan in vino infundatur aut seminis ebuli tantumdem, ad uterum prolapsum irriguum ichore pessulus confert ex subere, cera, pulvere antheræ aut rosarum nuce cupressi ligno rhodio.

Emplastrum. Adstringens emplastrum ad lumbos, modo non impediat cursum mensium.

Fotus. Fotus partium tumidarum ex roborantibus calorem naturalem, chalasticis discutientibus, *Cataplasma.* cataplasmata ex farinis, hordei lentium coctis in oxymelite communi & pauco scyllitico.

Litus. Litus ex oleo irino, vulpino pulvere ireos, addito aut vino albo aut aqua vitæ.

Differatur usus aquarum naturalium donec aeris incommoda & contumeliæ mitescant, & spes sit earum transitus per ambages, & volumina corporis. Balnea naturalia calidiora conferent, leucophlegmatiæ, de pyrotico sumus anxii quid consulamus, nisi calor naturalis sit, vegetus, verenda est gangræna, quæ in pari affectu sæpe contingit, dissuadet id maxime longitudo morbi, unde per traducem tanta malorum propagatio differatur, donec lares patrios reviserit, pulvis digestivus aut aromaticum rosatum valet, essentia anisi aut caryophillorum suspectior est.

CON-

CONSILIUM XXXIX.

De hepatis intemperie.

IN nobili viro D. Damours duo maxime considerantur, temperamentum calidum siccum valde biliosum multorum uber incommodorum & ferax; item civilis & politica vita, homo suæ spontis, uni tantum Rovæo alteri Mæcenati addictus, homo alioqui nullis obligatus legibus, modo militiæ, modo ruri, sed Celsus loquitur de homine sano, & qui suo arbitrio sanitatem suam regere potest, sic intemperies hepatis a parentibus contracta, jure hæreditatis hausta ac expressa, si non tollenda, attemperanda, modificanda, corrigenda modico contrariorum usu, ut tamen cum hominibus æger, vir politicus vivat, & se a consortio hominum civili non seducat ac retrahat. *Celsus lib. 1.*

Utatur vino præsumto, cibo aut jusculo præhausto, alioqui vinum nocet ex Galeno; vitet motus animi celeres, cursum citatis & elocatis equis, valet pomacium, syrupus de pomis & violatus, juleb. rosat. æstate balneum, phlebotomia, serum lactis cum cichorio silvestri, cassia cum jusculo vitulinæ carnis, tinctura rosarum, lac asininum, temperamentum hoc minatur mille incommoda, immo Rondeletius notat biliosos, ad phthisin propensos, dubito an hic locus Galeni sit verus, sanguis alit, calfacit, sanitatem, bonumque colorem efficit, bilis flava continet corpus, non permittit latentes meatus dissolvi, incitat & acuit sensum, coctioni prodest, ductus excrementorum apertos & faciles facit, atrabilis est velut sedes & fundamentum reliquis humoribus, pituita nervis membranis, articulis & linguæ ad motus facilitatem prodest. *Commen. aphoris l. 2.* 1. *Cap. 1. l. 23. & c. 21. l. 24* 2. *Galenus in præfatione in librum de dogmatis Hipp. & Plat.*

ANNOTATIONES.

1. *Et Plin. cap. 38. lib. 16. loquens de plantis, ait, nec omnibus adeps caroque larga, sicut nec animalium acerrimis, at biliosi acres sunt.*

2. *Hac arte parari solet tinctura rosarum in libris 4. aquæ tepidæ maceratur ℥ j. rosar. rubrarum exsiccat. quibus additur uncia una aut altera succi limonum, aut ut chymicis placet ʒj. aut ʒi. s. spiritus aciduli vitrioli aut sulphuris, post quatuor horas aqua colore rosarum tincta filtratur, saccharoque dulcoratur. Confert mirifice calidæ intemperiei hepatis & febribus. Ex floribus violarum bugloss. borrag. &c. eadem via, variæ ad varios affectus tincturæ educi possunt.*

CONSILIUM XL.

De affectibus hystericis, & hypochondriacis.

MUlta symptomata sunt observata in D. Battefou, scotodinos, vertigines, flatus, in cerebro ἐκλύσεις, crurum dolores, murmura in ventre; huic olim quasi congenita fuit hemicrania, cui cephalalgia successit, multa pathemata hysterica hypochondriaca, numquam conquerendi finis; consideranda, causæ foventis & affectus mali diuturnitas.

Habitus corporis plenior, longa viduitas, quum ferax esset & proli studuisset, dedisetque operam & operata fuisset, actiones animi inquietæ, irasci celeris, sensus exquisitus, ex utero proluvies quædam. Quæstio unde tanta malorum ilias. Certum est quod morbi mulierum & virorum longe differunt, & mulieres hypochondriacæ & melancholicæ κατὰ φλόγωσίν τινα, deterioris sunt conditionis, quam viri. Errant medici curantes morbos viriles ut muliebres, mulierum ge- *1. de morbis mulierum.*

nus

nus veretur suos morbos detegere præ inscitia & pudore, initia & progressus ignorantur, hinc morbi obstinati & versipelles; quod ad cephalæam attinet, ob sensum partis exquisitum, ea sæpe oritur & quia depuratius & exactius fit cerebrum. Sub finem lib. de Septimestri partu ad quadragenarium numerum hunc aut illum refertur causa cur quidam pueri sint imbecillo capite & cerebro, locus notandus: bona habitudo & εὐεξία. tamen Hipp. damnasse videtur, quia ad εὐεξίαν sequitur ardoris inflammatio: quum quid tale anima patitur, ad insaniam adigitur & cerebrum patitur, hic contra commune judicium εὐεξία vituperatur alio loco laudatur.

Hipp. l. de M. sacro, ait fetus cerebrum aut supra, aut infra modum repurgari hincque sensus acutiem oriri. Interdum ἀμβλύνονται ἐν τοῖς μύξαις. Hipp. l. de aff. part.

Unde potest quæstio moveri plurimum utilitatis allatura, an sensus exquisitior retundendus, an minuenda bona habitudo, ut ne quid medicus ex præjudicio peccet.

Multa sunt a Medicis instituta de quibus disputari potest, sed boni sunt consulenda aliorum judicia. Consilium nostrum & collegarum D. Martini, Seguyni & Altini est ejusmodi

Omnia quæ calidiora & caput feriunt vitanda.

Fotus blandi non calfacientes ad hypochondria, ob flatus. Purgationes blandæ, actiones animi frenandæ & moderandæ, sanguis temperandus, minuendus aliquando, abstinendum a graveolentibus ad nares admoveri solitis, Balnea amotis calidioribus, & caput replentibus, conservæ cephalicæ, utero & hypochondriis consulendum, Suffitus ad uterum. Pessuli, Arteriotomia in acerbitate doloris capitis. Si utatur aquis medicatis, a valde sulphureis abstineat. Cultus uteri novo conjugio eoque læto, & grato tamquam naturæ agri & fundi omnibus remediis præferendus.

Quæ sequuntur remediorum formulæ a medico Paracelsico præscriptæ fuerunt.

Hydromeli.

℞. Radicis Chinæ ℥ j. ſ. visci querni, radicis acetosæ, taraxaci an. ℥ j. corticis frax. ligni rhodii, rasuræ eboris an. ℥ ſ. uvarum corinthiar. ℥ iiij. malaxentur in libris 4. hydromelitis per horas 24. coque ad medias, sub finem adde flores bugloss. borag. calendulæ, cola per manicam, aromatiza cinnamomo cap. ℥ iij. pro dosi, mane hora 7. vel utatur syrupo de pomis, vel violato addito succo limonum.

Syrupus.

℞. Aquarum bugloss. fumariæ, endiviæ, pomorum redolent. an. lib. j. in his macera per tres dies ad ignem lentum, Balnei Mariæ foliorum sennæ ℥ iij. agar. troch. ʒ vj. epith. santali citrini cinnamo. an. ʒ ſ. fortiter exprime, per torcular. in expressione denuo adde eorumdem foliculorum ℥ j. ſ. conservæ florum viol. bulgloss. cichorii, & per tres dies ad eumdem ignem macera, exprime, coque & cum ovorum albuminibus clarificetur. huic expressioni claræ adde succi pomorum redolent. & violarum an. ℥ iiij. cum facch. sufficienti denuo coque adde sub finem coctionis rhab. ʒ ſ. prius macerati in aqua cichorii, fiet syrupus; dosis ad ℥ ij. usus sit bis mense.

Opiata.

℞. Radicis cich. acetos. oxylapat. taraxa. an. ℥ j. polypo. & visci querni. an. ʒ vj sem. cardui, citrii, rutæ an ℥ ſ. 4. semin. frigidor. major. an. ʒ iij. fumar. agrimo. meliss. capill. veneris an. m. j. florum calendul. genistæ, lilii, tiliæ arboris an. xj. florum. borrag. bugloss. an. xij. coque in æquis partibus seri lactis & aquæ pomorum in lib. 1. ſ. colaturæ claræ adde foliorum orent. ℥ ij. ſ.

mace-

macerentur per duos dies ad ignem balnei colentur, exprimantur, adde ſucci violarum ℥ iiij. mannæ ℥ vj. eoque in ſyrupo ad mellis conſiſtentiam in qua adde extra ignem caſſiæ & tamarin. an. ℥ iiij. pulveris ſennæ ʒ vj. Rhab. ℥ ſ. pulver. diatrag. ʒ iij. aniſi & cinnamomi an. ʒ ſ. fiat opiata, capiat ℥ ſ. vel ʒ vj. pro doſi, in qua addes feculæ Bryoniæ ℈ j. ſi affectio hyſterica divexet.

℞. Pulveris triaſant. coral. præparati, Margar. præparat. unicornis, ſpodii, oſſis e corde cervi an. ʒ j. ſalis crami & croci chalybis ſine aceto & ſine igne parati an. ℈ iiij. confectionis de hyacintho ℈ ij. ſacchari roſat. in aqua bugloſſ. & meliſſæ diſſol. quod ſuff. fiat elect. per tabell. ponderis ʒ j. capiat mane. *Tabella.*

℞. Cruſtarum panis albi in vino granat. infuſarum & exſiccat. ℥ j. conſervæ roſ. ſiccæ ℥ ſ. fœniculi & aniſi an. ʒ ij coralli præparati, margar. an. ʒ j. ſ. maſtich. ℈ ij. cinna. ʒ j. ſacchari roſati dupl. utatur ex cochleari.

Fotus facti ad hepar, & meſenterium ex corticibus cappar. frax. filicis cichorii, valerianæ, tarax. ligno rhodio, ſantalis, agrimo. lingua cervina, hepat. polytrich. matricar. arthemiſ. meliſſ. abſinth. ſemine lini, cyton. cocta omnia, in aqua fabrorum, addendo aceti roſa. & ſcyllitici an. lib. ſ. item. *Fotus.*

℞. Seminis papaveris albi, hyoſch. lactu. portula. pſyllii. an. ʒ iij. florum ſambuci, chamæ. nenuph. an. p. j. eoque in lacte diſſol. vitellum ovi, croci ℈ j caſtor. ℈ ſ. fiat enema injiciend. hora ſomni. *Enema.*

Loti pedes papaver. lactucæ nenuph. viol. chamæm. ſambuci, anethi decocto.

℞. Aquæ roſ. bugloſſ. nenuph. meliſſ. an. ℥ iij. diamarg. frigid. ʒ ij. diamoſchi. ℈ j. ſ. vini albi. ℥ ij. aceti roſat. ℥ j. ſ. pulveris ſeminis papa. ℈ iiij. theriaces recent ℥ ſ. croci, camph. an. ℈ j. fiat epith. pro fronte, & temporibus hora ſomni. *Epithema.*

In paroxyſmo vertiginoſo, etiamſi lapſa fuerit ægra, hæc aqua antiſcodotina uſui erit.

℞. Corticis citrii flavi exſiccati ℥ ij. viſci querni. ℥ j. ſ. foliorum betonicæ, meliſſæ an. m. ſ. florum calendulæ, lilii convallium viol. bugloſſ. an. p. ij. ſeminis cardui citrii, tunicis acetoſæ an. ℥ j. theriaces ℥ ij confectionis de hyacintho ℥ j. diamarg frigid. diacorallii an. ʒ ij. vini albi generoſi lib. j. ſ. aquarum florum tiliæ arboris, ceraſor. nigrorum, pomorum lib. ij. ponantur in alambico digerantur per quatuor dies in balneo mariæ, fiat diſtillatio ad uſum dictum.

CONSILIUM XLI.

De dolore brachii.

NObilis domina de Monglat ab aliquot menſibus brachii doloribus laborans, quærit a nobis ut dolorem malumque leniamus: varia huic dolori demulcendo uſurpata fuere remedia, ſed fruſtra, dolores brachiorum ſunt rebelles, ut plurimum & ſæpe aut ignorantia aut præpropero ſanitatis deſiderio peccatur, dum initio ea uſurpantur quæ ſub finem progreſſo morbo adhibenda ſunt.

Phlebotomia omiſſa eſt, fiat in parte oppoſita deinde in ægra. A nimis calfacientibus & liquantibus abſtineatur.

Purgatio ex blandis pilulis ſine quibus cum agarico addito Rhab. & ligno aloes.

Syrupus roſ. cum agarico valet, temperetur ſyrupo viol. aut de pomis, aut de cichorio compoſito.

Ad dolores nocturnos, aut hordeatum cum semine papaveris, aut pilulæ e cynoglosso.

Panes fiant oblongi applicandi brachio.

Decoctum herbarum coctarum cum aqua & vino, applicentur sacculi expressi arcula suprapositá.

Rebellante morbo blandum decoctum sudorificum. Sanguisugæ.

Balsamum quale præscriptum alibi, ceronea, cataplasma ex farinis, oleum de catellis.

Miraculo posuit litus ex aqua vitæ cum theriaca vetere.

CONSILIUM XLII.

De Hepatis, & partium alvinarum phlogosi.

DOlores colici præcesserunt, sed inflammationis notæ erant in visceribus, maxime in hepate, æstus erat ex pugna humoris biliosi, aut flatus, aut humoris crudi, tandem tumor in ventre infra jecur apparuit, rotundus blando manus contactu irritatus: suspicio fuit aut tumoris glandularum mesenterii, aut dextri uterorum cornu.

Blandis fotibus usi sumus, quinquies sanguinem detraximus, ob phlogosin, dilutum cassiæ dedimus ut ardorem intestinorum temperaremus, visum est dare medicamentum non celer actione, ut sensim demoliretur tumorem, nam hydragogum non prodest, syrupus magistralis ex senna, rheo, cum herbis vulnerariis & radicibus detergentibus, usus pilularum de hiera addito gummi ammoniaco & bdellio, agarico, dissolve gummi in oxymelite & aceto scyllitico illine oleo de capparibus, mucagine seminis lini, addito unguento dialthæas aut de mucaginibus.

CONSILIUM XLIII.

De Epilepticis convulsionibus & rudimentis apoplexiæ.

Ad Rempublicam Venetam de Legati morbo missum.

1. NObilis Legatus inclitæ Venetiæ paullo ante idus Januarii, morbo fuit affectus & lecto afflictus, principium fuit apoplexiæ, marcor animi, vocis privatio, item sensus & motus, paullo post partim vi naturæ irritatæ, partim humoris efferi aliquid fuit convulsivum. Malum quinquies repetivit, causæ visæ sunt dominatus humoris efferi nempe bilis a qua vapor summissus cerebrum tentavit, index curatio. Multa bile evacuata ad se rediit, morbus extenuatus, causa alia malum quoddam serum quod nunc in corporibus dominatur, quia hiems suam apud nos non habuit temperiem, accessit ipsius subjecti dispositio. D. Legatus habet cerebrum exquisiti sensus, id effecerunt labores, & curæ juges, intempestæ, imbecillo est stomacho, cujusmodi est magna pars urbanorum & cupidorum litterarum, & eorum, qui se magnis implicant negotiis, curiose & sedulo cum sanitatis jactura, curat negotia & dignitatem clarissimæ Reip. Venetæ, pertinax animi labor vires convellit: ego primus medicus vocatus, bis sanguinem detraxi; quod in capite insignis ardor sentiretur ad plexum retiformem, adjutus vires & corpus resumsit; erat enim corporis quassatio quædam, initio aliquid funebre ominabamur, sed Dei opt. max. ma-

Plin. sic loquitur

2.

nus

nus adjutrix & sospitalis medicis coadjuvantibus malum omen avertit, dubitandi occasio fuit gravitas morborum cerebri, medicorum sæpe operam eludens ob partis dignitatem, in cerebro est æqualis inæqualitas. Arteriarum & spirituum tenuitas & calor substantia glutinosa, alioqui ob juges actiones marcesceret, in quo sollertia naturæ relucet. Quæ res nos consules medicos ad duo impulerunt: Prius ut adhiberemus remedia quæ ad morbum profligandum valerent, & præcavendum antevertendumque similem, quod Deus avertat. Posterius ut actiones animi temperet. Vix parem animum esse posse putamus tam perplexo Legati oneri & negotio. Frustra autem alicujus rei foret prædictio nisi cautio adhiberetur.

3.

4.

ANNOTATIONES.

1. *Dominus Legatus voluisset se liberare ea legationis cura, sed id sperare non audebat ne jugum excutere videretur, voluit se magis morbo quam oratione excusare ut loquitur de Sulpitio Tullius Philippica 9. Qui Sulpitius obiens legationem mortuus est: locus quadrat D. Legato.*

Numquam epilepticum quid passus erat quum bile abundaret & pruritum præsensisset, abstinentior cibi fuisset, animum laboribus fatigasset, est redditus aphonos, vomitiones pravæ bilis, ac si febrilis paroxysmus fuisset, incredibilis ardoris & caloris sensus in toto capite, linguam momordit, fere truncavit, rediit malum die quinquies. Restitutus misso sanguine educta bile deorsum. Quæritur qua ratione malum prævertatur, ne quid tale contingat, natus est annos 40. aut eo circa, sicco est capite, & nil pœne mungit ut pueris congener est morbus, ita circa annos 40. aut 42. vi anni climacterici malum id adoritur numquam quid tale expertos.

Hipp. lib. 2. prorrh. & libris de diæt.

Pilo est rufo, & bilis dominatus significatur, mirum quod Plinius notat de cervis, hi bilis dominatum ex pilo designant, & tamen carent febribus, & vitant febres qui cervina carne utuntur. Ajunt cervum esse animal timidum & calorem acrem non habere nec humores.

In agro dominatus, & vis humorum observatur, sensus acuties: a qua parte convulsionis occasio, videtur Hippocrates tanti facere dignotionem loci ex quo epilepsia dependeat, ut quasi satius sit a capite, aut a pede, aut a manu esse quam plane ignorari; sed id per comparationem dictum est, cognitio originis mali, prudentiores, & cautiores reddit.

Æger habet cerebrum minus repurgatum, unde aut sternutamenti, aut vertiginis, aut sacri morbi occasio, unde qui trochiscis de tyro seu vipera utuntur, fiunt vertiginosi cerebro nimis repurgato.

Quidam in eo casu ad cephalalgiam ob exquisitum sensum dant narcotica. Non ferenda inedia, etsi quidam medici inedia pertinaci dicant aculeos bilis retundi omnes, ego vero contra, nam efferatur bilis; corpus repurgandum non validis medicamentis; bene consuletur usu pilul. ex aloe cum pulvere triasantali, Enemata frequentia erunt ex usu.

Amuleta valent & alexipharmaca, pulvis cranii humani.

Feratur in annulo ungula alces quæ carnem digiti contingat, radix ononidis valet cum oxymelite.

Mediocris labor & animi & corporis, qui humores crudos & ἀπέπτους reddit.

Bilis benigna & mansueta inedia beneficio effera & immitis redditur.

3. *Morbus sacer a bile non fit sed a pituita Galen. Non a quavis fit pitui-*

3. *Hipp. de morbo sacro.* *ta sternutamentum, sed aut flatulenta, aut acri; ideo Plato dit, pituitam non esse causam doloris nisi per pompholigas idest bullas flatuosas, bilis sensum acuit, & alimentum reseratis viis distribuit, ideo videndum, ut temperetur, & ut cystis fellis suum faciat officium, nam quum diligenter repurgatur ab hepate fel, hepar mitius & dulcius redditur, quo pertinet notandus locus apud* *Lib. 5. quæstionum quæstione 9. de ficu ficus fructus dulcis, lignum & folia amariss.* *Plutarch. cur ficus fructus ita sit dulcis quum folia & lignum ipsius arboris amarissima sint, similitudinem de felle & hepate affert auctor.*

4. *Corporis & animi labor quodammodo similis esse debet.* 4. *Ad actiones animi & corporis moderandas pertinebit locus ex Plutarcho; simile affert de curru, quem duo conjuges equi trahunt nisi pari nisu & labore trahant, & si unus alterum excedat, inanis est labor: idem de corpore & animo. Actiones & conatus concordes & similes esse oportet, ut in negotiis tractandis sint pares animi vires & corporis, nam nimia animi actio corpus debilitat, & corporis labor immodicus animo officit.*

CONSILIUM XLIV.

De latente pulmonis & hepatis intemperie & aliis affectibus.

1. *Causo.* IN nobili juvene annos 30. nato perdita valetudine (ut ait Tullius) latens est labes hepatis & pulmonis, nonnulla spirandi difficultas, sputum mali moris, faucium & gutturis calor, squalor & siccitas, quam his temporibus quibus populares morbi vagantur, malum signum deprehendimus, & minax affectionis, pulmonum, immo tabis & febris hecticæ πρόδρομον.

Hydrargyrosis fere semper pulmonibus labem inurit. δευσοποιὸν καὶ δυσέκπλυτον. Accedit quod æger ob labem veneream aliquando unctus fuerit. At quicumque (aut certe major pars) hydrargyrosin passi sunt, in iis fere labes in pulmonibus delitescit, cur id fiat, aliorum sit judicium: labem aut pulmonis aut hepatis pallor in facie designat, de tertio articulo id unum annotabo. Ad Venerem satis promtus, non est nec fatuus nec insulsus, arrigit, semen habet, at in congressu non totum emittit ac ejaculatur, sed circum prostatas & parastatas hæret ac ignavum manet, id quod aut languorem partium naturalium, aut hebetudinem aut quasi viarum obstructionem a collapsu partium significat.

Victus. A calidioribus alimentis abstinendum. Ardoris faucium maxime ratio habenda. In decocto carnium & volucrum addatur hordeum mundatum: immo hordeata in jure carnium parata conferent, Amygdala apparanda in eum finem; laventur aqua rosarum, aut nenupharis, sumantur, aut mane, aut hora somni, vinum diluatur vel ptisana, nisi sit ingrata, vel aqua, non apponantur lintea calida gutturi, phlebotomia parca manu.

Purgatio. Pro affectu pulmonis valet pectorale decoctum addita radice consolidæ, pediscati, pilosella, scabiosa infundatur & coletur cassia addito saccharo cando, decoctum ficuum & passularum, pectus liniendum butyro loto in aqua rosacea, saccharum violaceum, syrupi solemnes, pilulæ albæ. A succo glycyrr.

Bechica. nigro abstinendum, delingendum mel, aut solum, aut cum butyro recenti.

Pro hepate decoctum agrim. hepaticæ, intyborum, adianti cum foliculis rhab. syrupo de cichorio compposito, & de limonibus.

Tabellæ. ℞. Diatrag. frigidi tabellati ʒ i. ſ. pilularum albarum ʒ ii. ℈ iiij. glycy. ʒ i. ſ. conservæ ungul. caball. & rosarum an. ℥ ſ. sacchari candi, corticis citrii conditi an. ℥ ſ. cum saccharo in aqua rosarum soluto, fiant tabellæ usuales.

℞.

℞. Amygd. dulcium in aqua rosarum maceratarum & excorticatarum ℥ ij. pinearum pistaciarum an. ʒ vj. pulpæ passularum, lautarum in aqua rosacea, pulpæ dactylorum an. ʒ vi. medullæ seminum frigid. majorum, & bombacis an. ʒ j. gummi tragacanthi, pulpæ caponis ℥ iiii. coxarum ranarum ℥ i. amyli, ℥ i ſ. cum saccharo sufficienti fiant marcipanes igni lento, capiat & in pastu & extra, addi potest pulpa carnis testudinum. *Marcy seu massa panes.*

Fiat saccharum rosatum in rupe pineis confixum, si marcescat æger, significabit, & parabitur resumtivus ex testudinibus syrupus.

Perseveret in usu lactis asinini.

Pro latente vitio in partibus naturalibus, parabitur balsamum pro litu earum partium.

℞. Rosarum, salviæ, chamæp. veronicæ, pilosellæ, scordii an. m. j. cyperi ℥ i. ſ. santalorum, ligni rhodii an. ʒ iii. seminis ocymi, pœoniæ an. ʒ ii. macerentur in vino albo vulgari & frontigniaco cum aqua scabiosæ, & pauca aqua imperiali, deinde bulliant sensim in fictili novo donec tabuerint. Adde medullæ cervi ℥ i. ſ. ol. irini ℥ ii. ol. de spica. ℥ i. gummi elemi & terebinth. an. ℥ i. bulliant ad consumtionem aliquam succorum & aquarum. fiat expressio pro balsamo. *Balsamum.*

Aliquando, ob serum putre quod in pulmonibus colligitur, utendum erit blando & tenui Chynæ decocto.

Utatur syrupo suo pectorali parato ex succis ungulæ caball. bipinellæ, pedis cati, buglosf. cum saccharo cando & rosato.

Pro thorace litus ex rosato Mesuæ; veteres interdicunt frequentiori usu remollientium & pinguium, ne pulmo mollior fiat, & si qua sit putredo, ne augeatur, præsertim si sputum sit putre ac purulentum. *Litus.*

Non erit alienum uti blando & moderato balneo ad difflationem corporis, vitetur colliquatio usu aut diuturniori, aut frequentiori, aut calidiore. 2.

Syrupus violatus hodiernus recens miri est profectus.

ANNOTATIONES.

1. *Pro isto ægroto valet locus Hipp. 2. Epid. sect. 1. color qui multum est pallidus & ex candido pallet, quoniam hoc omne ab hepate est.*

2 *Hippocr. 1. de morb. sputum semiputrefactum non absolute coctum & mitificatum* ἡμισαπὴς *vocat: Et excretionem hanc e pulmone semiputrefactam* ἐκ πεθυλησμένην, *effeminatam, divulsam & nil compacti habentem: abominatur autem illud sputum, vocatque* μυσάττεσθαι τὸ σίαλον, *quod aut malitiam & malignitatem sputi denotat, & rei quæ extunditur: tale autem redditur, ob continuum & nimium usum rerum emollientium, intus seu foris usurpatarum.*

CONSILIUM XLV.

De Ischiade.

A Longo tempore ischias molesta fuit, rudimenta arthritica, rheumatismus minatur, & pedum tumor, cachexia, immo stupor brachiorum & metus tandem paralyseos cujusdam.

Consultus est usus tabellarum diacarthami aut electuarii de citro, aut syrupus ante præscriptus cum granis burgæ, spinæ, aut dosis conveniens ex senna, rheo & syrupo rosarum pallidarum cum radice eryngii, senamundæ

Phlebotomia ſatis frequens ſed mediocris, cauteria in occipite, ad partes tumentes, id quod ſequitur.

℞ Axungiæ porci, medullæ cervi an ℥ iiij. butyri loti in vino albo, aut aqua vitæ lib. ſ. pulveris ireos, ʒ j. ſ. terebint. ℥ j. caſtorei ʒ ij fiat linimentum, Balſamum poteſt parari, ad ſpinam dorſi, fotus ſicci ex herbis. Cataplaſmata ut ante cum farinis coctis in hydromelite, hyſſopo, ſcylla addita, gentiana, ſapa, cypero.

Sudorifica per dies quindecim, uſurpanda emplaſtra de baccis lauri.

2. Balnea plumbaria, dialacca, diacucurma, trochiſci halicacabi, mechoacani, tabellæ aromatici roſati, cauterium in occipite, ſi iſchias perſeveret, cauterium infra os ſacrum ad muſculum natium.

Cataplaſmata ad Iſchium evocantia ex gummi, item emplaſt. ex ſulphure pice nigra, diachylo ireato, terebinth. oleo irino, ſulphur. aut empl. de baccis lauri. ad fract. oſſium, ceroneum, gratia Dei cum tereb.

Inter cetera laudantur pilulæ ſtomachicæ, & vehementiores evocantes a capite.

ANNOTATIONES.

1. *Miſera arthriticorum conditio, ſi comedendum, manus, ſi ambulandum, pedes non habent, ſi dolendum, pedes & manus habent, ut dicebat Polemon ſophiſta.*

2. *Iſchias iisdem remediis curatur atque arthritis, præterquam quod repellentia non admittit; ſed purgato corpore valenter foras ex profunda cotyle trahentibus ut cataplaſmate ex ſtercore columb. &c. & clyſt. acribus indiget. repellentibus autem non utendum in Iſchiade, quia junctura in profundo ſita eſt. Et ex vicinis & ambientibus vaſis repellentium ope ad illam humores protuderentur.*

CONSILIUM XLVI.

De raucitate & affectu rheumatico.

1. TRIA in hoc ægro notantur: vitium oſſium narium, ut de nare loqui videatur, raucitas vocis, magna cum tuſſicula, & affectu rheumatico, dolore membrorum omnium, maxime partium nervoſarum, oſſium vitium ex reliquiis luis venereæ ſecutum, raucitas, partim faucibus vitiatis, partim contracta in bronchiis pulmonum labe.

Purgandum diligenter corpus: luculenta ſanguinis detractio. Cataplaſmata anodyna, fotus, hypnotica interdum. Ob vitium oſſium narium ad amuleta venerea veniendum; domitum eſt venenum, non victum. decoctum radicis ſaſſafras, cum ſantalis, opiata laxativa ad luem ex pulvere ſarſæp. cort. guajaci, folior. ſennæ, rhei, agarici, turbith. cinnamomi, zinziberis, aniſi, ſyrupo de pomis compoſ. & roſar. cum agarico.

Temperandum a vino, cibus vino præbibendus, a calidioribus abſtinendum ob pulmonum intemperiem, de pilulis ex mercurio videbitur, anxia res, anxium conſilium, ab errhinis abſtinendum, ne violenta narium munctione confractio oſſium major ſequatur. thorax reſumtivo unguento liniatur, hydromeli cum ſaccharo cando, ſyrupus ungulæ caballinæ, pedis cati, de ſymphyto Fernelii, decoctum galli decrepiti ut fieri & parari ſolet cum manna calabrino, diatragacanth. diaireos, aqua ſcabioſæ & bipinellæ cum ſaccharo roſato, aut violato: ſaccharum

roſa-

rosatum paratum cum maceratis passulis in aqua rosarum; lac asininum, balneum aquæ dulcis, syrupus resumtivus, gelatina. Sed maxime habenda ratio ipsorum pulmonum quia aliquid mali præsagiunt, quod Dominus avertat & averruncet tamquam verus medicus & sospes.

ANNOTATIO.

1. *Quicumque (aut certe major pars) junctionem ex hydrargyro passi sunt, in iis fere labes in pulmonibus inexplicabilis delitescit, unde coloris suavitas seu bona coloratio (ut ait Tullius) &* χλώρασμα καλὸν *Hippocr. perit decutiturque, at latentem pulmonis, aut hepatis labem pallor in facie designat.*

CONSILIUM XLVII.

De affectu oris qui στομακάκη *dicitur. Pro Oeconomo D. Britannici.*

Antiquitas affectum oris vocatum celebrat, hic æger aliquid simile patitur, ulcera maligna, erodentia & minantia corruptionem gingivarum, & membranularum ossium, cancrum metuimus: de lue venerea suspicio erat, tamen ea est imminuta & elevata. A liene aliquid pendere videtur, melan- 1.
cholicum quid est & splenicum. Aliquo loci Hippocrates ulcera oris, quorum origo a splene est, valde terrifica scripsit, in hoc ægro fere remedia, & industriam chirurgicam ludificantur.

Consuluimus purgationem convenientem, phlebotomiam; usum balneorum tempore opportuno; decoctum sudorificum per dies aliquot, præmittantur pi- 2.
lulæ ex mercurio, singulis dosibus, ita tamen ut ptyalismus non provocetur, apozemata laxantia addito pulvere amborum cancrorum.

℞. Mellis Narbonensis ℥ iiij. ol. sulphuris parum pro litu partium. pro topico laudatus est usus mercurii dulcificati, gargarismus ex vulnerariis.

℞. Herbæ Roberti, Nicotianæ, pilosellæ, veronicæ, scabiosæ, betonicæ & scabiosæ, an. p. j rasuræ guajaci ʒ vj. rosarum vulgarium & transmarinarum an. p. j. rad. bistort. pentaphyll. an. ℥ ſ. fiat decoctio ad ℔ ij dissol. syrupi de succis, mellis rosati an. ʒ vj. sacch. rosati ℥ ſ. pro gargarismo.

ANNOTATIONES.

1. *Hippocr. lib. de int. affect. hunc affectum* στομακάκην, *quem alii scorbutum appellant, describere videtur: venter (ait) inflatur, postea vero etiam lien intumescit & durus est & dolores acuti in splenem incidunt; color etiam mutatur & niger conspicitur, pallidus, ex ore male olet & gingivæ a dentibus discedunt & in tibiis ulcera erumpunt, membra extenuantur, alvus dura exsistit. Et in fine 2. prorrh. quibus lienes magni, iis gingivæ vitiantur, & os grave olet, in tibiis mala ulcera habent & nigras cicatrices: meminit quoque Strabo hujus affectus, quem, non* στομακάκην, *sed a voce* κάκκη, *quod iis os* κάκκην *oleat,* στομακάκην *vocat.* Capl 3. l.
Plinius autem confundit stomacacem cum scelotyrbe, quam usu 25.
aquarum locorum trans Rhenum in Germania fieri dicit. Est enim scelotyrbe proprie paralysis quædam species, qua qui laborant recte incedere nequeunt sed nunc in lævam, nunc in dextram contorquent corpus ob partium inferiorum resolutionem quamdam.

2. *Fallopius Mercurium, divinum mixtum appellat, aitque duo esse in rerum* Lib. de
natura quæ illi admirationem pariunt, magnetem nimirum & hydrargyrum; mor. Gall.
ex quo quidem possumus ostendere resurrectionem, nam in cineres convertitur,

& levissimo labore in propriam formam redit. Multa quippe edit opera, quorum nulla probabilis ratio reddi potest, quo fit ut ad occultam qualitatem sit confugiendum; ejusmodi est facultas illa qua ptyalismum seu salivationem & sputationem movet, atque vis illa cathartica, qua licet frigidus adeo excellit, ut ne ustione eam exuat, sed in cinere retineat, multo quam ante validiorem. Purgat autem crassum mucum atque ipsam pituitam, & ex consecutione quadam bilem utramque. Et quamquam modo supra, modo infra, interdum utroque modo purgat, maxime tamen propria & ingenita vi supra purgare natum est, caput petit, cor fugit quia igneum quocumque modo adhibeatur, sicque quidquid colliquavit, undique primum in ventriculum, dein in fauces & os regerit & compellit non tussi, non vomitione, sed continua & molesta mucosi sputi profusione reiiciendum, qua purgandi ratio veteribus incognita, & ab iis numquam tentata, oris profluvium a recentioribus vocitatur. At vero si quando morbi species ejusve pervicacia aut cacoethia id præsidii genus in usum revocandum esse insinuat, ut ptyalismus non provocetur, purgantibus admisceri debet quæ vim illius languidam & ignavam stimulent, ne quod in ventriculum attraxit fusis liquatisque carnibus & humoribus illic subsistat, & gravissimorum symptomatum causa sit. Eaque ratione gravissimis morbis expugnandis, lepræ, scrophulis, scabiei, morphæis, impetigini, lumbricis enecandis, lui venereæ conferre potest, nam terget, mundificat, modo per alvum, modo per urinas sanguinis massam repurgat, postremoque corporis habitum supervacaneorum humorum illuvie liberat.

CONSILIUM XLVIII.

De Tussi permolesta pro D. Florette Consule.

IN molesta tussi & quasi pruritu ad summam partem asperæ arteriæ post somnum purgationes blandæ sunt institutæ, cassia & in bolo, & in potu colato, ptisanæ usus in vino, hordeata, amygdalata, lac asinæ, item hoc instaurativum & resumtivum.

℞. Caponem unum, pullos duos, armum vitulinum aut carnem pectoris vitulini, coque in aqua fluviali aut cisternæ, addendo parum aquæ scabiosæ, & oxytriphylli: in eadem aqua coque tres aut duas testudines nemorales demtis extremis, adde pulmonariam herbam, tussilaginem, hordeum mundatum, bipinellam, pilosellam minorem, sive pedem cati, seminis papaveris & bombacis an. ℥ j. semina frigida majora, seminis sesamis ʒ ij. passulas xxx. gummi arabici & tragacanthi an. ℥ ſ. penidiarum ℥ j. ſ. cum sufficienti quantitate sacchari, fiat syrupus ad libras duas.

℞. Conservæ rosarum mollis ℥ ij. conservæ tussilaginis, violarum & pedis cati an. ʒ vj. pulmonis vulpis preparati ʒ iij. mannæ Calab. ℥ j. ſ. conservæ symphyti ℥ ſ. diamargariti frigidi, & diatrag. an. ʒ ſ. cum syrupo de succis, & juleb. rosato fiat opiata, capiet frustulum hora somni cum syrupo sequenti.

℞. Syrupi violati & rosarum siccarum & nenupharis an. ℥ j. ſ. syrupi papaveris rubri ℥ ij. capiat parum ex cochleari, cum prædicta opiata.

Coquatur vetus gallus cum carne vitulina, farciatur venter foliis & floribus ungulæ caballinæ, hordeo, passulis, jujubis, sebesth. semine bombacis, & gummi tragacanthæ portiunc. utatur eo decocto mane cum ℥ j. ſ. mannæ Calabrinæ.

CON-

CONSILIUM XLIX.

Pro juvene melancholico cujus mentem mœror perculit & de ſuo ſtatu dimovit.

VIctus ratio humectans & refrigerans præſcripta. Balnea, lac aſinæ, ſerum lactis cum eufraſia & bugloſſo. Purgatio ex ſenna, ſyrupo de pomis, cum herbis ſplenicis, venæ ſectio brachii & capitis, item ſaphenæ, hirudinum uſus. Pyrotica internis tibiis, aquæ Pugenſes, ſeri lactis uſus frequens, hordeata, elleboriſmus malo rebellante eligatur; elleborus niger qui floret circa finem Decembris flore purpureo, aut dentur grana octo extracti ellebori nigri, hieme purgetur modo pilulis ante cibum, modo paullo validioribus.

Moderatus victus, colloquia amicorum blanda & amica, nihil moleſtum 1.
aut quod iram provocet, dicendum, læta omnia. Acerba omnia aut triſtia vitentur.

Rerum ſeriarum narrationes vitandæ, ægro concedendum, condonandum paullo, indulgentius favendum, ut frontem contrahat nullo modo, ſed apertam habeat.

Amicis colloquiis conſolandus, levandus, demulcendus.

Muſica, ludus amicus & facilis, blanda exercitatio.

Medicamenta blanda cum granis Kermes, niſi forte res tandem (ut dictum 2.
eſt,) elleboriſmum requirat, ſuccus pomorum valet, cæſaries decurtanda. 3.

ANNOTATIONES.

1. *Celebratur hic verſus apud Græcos, qui citatur a Plutarcho apud Apollonium* ψυχῆς νοσέσης ἰατροὶ λόγοι, *ægroto animo medicus eſt oratio; ſiquidem, ut inquit ſapiens Hebræus, ſermo mollis frangit iram: huc alluſit Horatius in Epiſtolis.*

Sunt verba & voces quibus hunc lenire dolorem.
Poſſis, & magnam morbi depellere partem

Sed ut in corporum morbis pro ratione valetudinis alia atque alia adhibentur præſidia, itidem in animi malis non eadem adhibenda eſt oratio, ſed interim diſſimulandum, interim acrius jurgandum, nonnumquam blandius monendum juxta Paulli monitum, argue, obſecra, increpa.

2 *Antiquitus ellebori plurimus uſus fuit ad levanda mentis & capitis vitia; hinc natum Adag. apud Ariſtoph. in Veſpis* πῖθ' ἐλλέβορον, *quo dicto ſignificat inſanire quempiam, &* ἐλλεβορίζειν, *inſanire eſt Gr. Duo ellebori genera Dioſc. lib. 4. album & nigrum, quod alii entomon, alii polyrrizon, alii melampodion vocant: albo vomitiones cientur, nigro alvus inferior diluitur, utriuſque periculoſa ſumtio. Ita tamen olim frequenti in uſu fuit ut ad pervidenda acrius quæ commentabantur ſtudiorum gratia ſæpius ſumſerint: ſic legimus apud Gell. cap. 15. lib 17. Carneadem Academicum ſcripturum adverſus Stoici Zenonis libros, ſuperiora corporis elleboro purgaviſſe, ne quid ex corruptis in ſtomacho humoribus ad domicilia uſque animi redundaret, & conſtantiam vigoremque mentis labefaceret, tanta cura tantoque apparatu vir ingenio præſtanti ad refellenda quæ ſcripſerat Zeno, aggreſſus. Conſtat tamen purgationem ex elleboro difficilem eſſe terroriſque plenam, nec adhibendam niſi quum pervicacioris morbi neceſſitas expoſtulat, nec aliis ceſſit remediis; bilem enim atram, deinde flavam atque craſſam pituitam detrahit in alvum, non e viſceribus modo ſed &*

e ve-

e venis, e quibus sanguinem rapit, & e partibus extremis, maximeque e cerebro, ideo confert elephantiasi, melancholiæ, furori, epilepsiæ &c. In quibus affectibus tuto dari potest legitima quantitate & præparatus ut decet: infunduntur radices certa quantitate contusæ in jure carnium pingui, aut in hydromelite, aut in aqua hordei, expressumque datur. Alii ex fibris elleb. extractum parant, radices & fibras macerant per diem integrum in aceto rosato, effuso aceto rad. exsiccatas contundunt, in matratium capax recondunt, superessund. succi limonum partem unam, & succi pomorum redolentium partes duas in bal. Mariæ digerunt, colant, exprimunt, purumque sic ab impuro separant.

3 Cæsaries nomen invenit a cædendo, hinc Gallia comata ex longa cæsarie dicta. Cæsaries promissa, idest longa, Cæsariati comati dicuntur, mulieres non habebant cæsariem, sed viri, nunc viri longam, naturalem & artificiosam habent cæsariem, cæsione prætermissas, Galli vocant perruque.

CONSILIUM L.

De incontinentia urinæ & stillicidio involuntario post lithotomiam, pro filio D. Machau.

Tortuosa urina fluens calculo exsistente in vesica.

QUUM calculus est in vesica, non fluit urina, nec emejitur sine dolore, & tortuosior est urina fluens, ut verbo Pliniano utar: quum grandior est calculus & discinduntur fibræ sphincteris musculi, fere urina non retinetur, sed involuntarie distillat magno ægrotantium fastidio, dolore, & incommodo, nisi forte ad annos pubertatis prægressa lithotomia puero: si quædam fibræ intactæ manserint, officium præbent læsarum, & caro extuberat fecundior, supplens vicem læsarum fibrarum.

Victus.

Victus ratio sit commoda & salubris, utatur pane & carnibus coctu facilibus, fructibus coctis, cerasis novis cum pane, alias urinam movent; jentaculum sine potu aut pauco, sero largior potus ad sitim sedandam, noctu bis aut semel mejat, vino utatur dilutissimo, hieme præsertim; si aqua cocta utatur, addatur cauda equina, herba equisetum vocata, ut parcat potui, tamen si urina coloratior, calidior, non ita sit parcus in potu, satius enim est in eam partem (plus bibendo) peccare, teneat in ore aliquid siti placandæ idoneum, vitentur salsa, piperata, lateri indormiat primo, deinde dorso ad mediam noctem, a mictu indormiat alteri lateri, surgens mane e lecto mejat, desideat, si fieri possit. Alvo liberiore minus emejitur, mediocriter exerceatur, utatur medicamentulis roborantibus purgando. Cassia sola nocet, laxando partes nervosas, vesicam & partes spermati conficiendo, & continendo dicatas.

3. Topica adhibenda conveniant proprio puberum temperamento, calida sed moderate, & humectantia non multum siccantia, fotus ex aqua fabrorum cum vino crasso. Aquæ naturales minerales, vitriolatæ, borbonenses, pucenses, spadenses, earum stillicidium, valet balneum, potus, fæx illorum fontium, aut loco illorum aqua fabrorum cum sulphure, alumine, nitro, vitriolo albo, aut alio cum limatura ferri & chalybis, sacculi parati cum cauda equina, rosis ad fotum, si non contingat melior sanitas, borbonensia balnea adeat, ad haustum, balneum & stillicidii commodum, parabuntur tabellæ ex equiseto, santalo & saccharo.

Cydoniatum Aurelianum aliquando conferet, modo non adstringat nimis alvum.

Ut ſtillans urina recipiatur vaſe commodo, parabitur burſa aut vas ex ferro candido albo, cum impoſita ſpongiola, ita tamen ut ingreſſum non impediant.

ANNOTATIO.

1. *Quibus ſalutariter lapis detractus eſt, nec in ipſa ſectione perierunt; aut dubiæ ſunt ſalutis, Caſſiam dare pro cathartico nocet, quod fit, vel quia diuretica eſt, vel quia nonniſi cum tormine aliquo, ab inferiore parte alvum evocat aliquando, dum inflatur in alvo perturbationem excitat: perturbatio autem iſta vulnus veſicæ inflictum irritat. At in exhibitione catharticorum obſervandi ſunt maxime dies critici; in iis enim motus quidam fiunt naturæ, quos vel impedire, vel reprimere non parum eſt. Aqua hordei & julep. roſatum in uſu frequenti eſſe debet. De clyſteribus unum notandum eſt, qui ſunt blandiores ſæpe ignavi & inutiles ſubſiſtunt, & præter hoc quod inutiles ſunt, lædunt ſæpe & vulnus efficiunt deterius, ideo acriuſculi ſunt ſubjiciendi, attemperanda tamen res eſt, pro natura ægri, proque inteſtinorum ſenſu pigro vel acuto. At quod ad vulnus attinet, detergentia, & mundificantia ulceri non imponunt lithotomi, quia, ajunt, ipſa urina quæ ſenſim per vulnus fluit, detergendi vim habet, et ſupplet vicem medicamentorum detergentium.*

CONSILIUM LI.

De cachexia cum faciei pallore, et ſymptomatis hypochondriacis.

INſtitutum juſculum, armus vitellinus cum pullo farto cum acetoſa, lapatho, bugloſſ. borag. bipinella, endivia, portul. floribus geniſtæ, capparibus, pomo de carpendulo, coletur pullus, exprimatur uſui.

Hydromeli paratum cum ℥j. radicis filicis, chinæ ℥ſ. ligno rhodio, ebore ad ℥ſ. coque in hydromelitis libris quatuor per duas horas ad conſumtionem tertiæ partis, adde flores geniſtæ ſub finem, cichorii, bugloſſ. violar. aceti ℥iiij. cola, aromatiza cinnam. & ſantalo cap. ℥iiij. mane per dies duodecim. *Debet fieri decoctio apta antequam fiat hydromeli.*

℞. Syrupi de pomis, granat. limonum, violacei tincti & acidioris redditi an. ℥iij. utatur.

Inter cetera tinctura roſacea & prærubra valet.

℞. Foliorum ſennæ ʒvj. ſantali citrini ℈j. aquæ bugloſſi, pomorum de carpend. an. ℥iiij. ſucci limonum ℥j. macera per horas duodecim, exprime, adde ſucci pomorum ℥j. ſacchari violati ʒiij agita cum albumine ovi, utatur eo decocto poſt juſculum. *1. Purgatio.*

℞. Aquarum fumariæ, bugloſſi, pomorum, cicho. an. ℔.ſ. ſucci limonum ℥vi. adde ℥j Rhab. ad partem infuſi ſucci roſ. pallidarum ℥iiij. cum ſaccharo, fiat ſyrupus. *Syrup. mag.*

℞. Aloes in aqua cichorii ad ignem beatæ Mariæ ſolutæ, & poſt ad mucaginem coagulatæ ℥ij. gummi ammoniaci in aqua roſarum ſoluti per ſetaceum trajecti ℥ſ. triaſant. ℈ij. myrrhæ ʒiij. maſtiches ʒj. ſalis abſinth. ℈iiij. croci ℈ſ. cum ſyrupo de ſucco roſarum, fiat maſſa, de qua capiet ℈j. aut paullo plus ante paſtum. *2. Notanda hæc formula & examinanda.*

Clyſteres inſtituti: hæmorrhoidum provocatio.

℞. Pulveris triaſant. ℈ij. corallii præparati, perlarum præparatarum an. ſpodii cornu cervi an. ʒſ. oſſis de corde cervi unicornis an. ℈j. fragment. hyacinthi ſmaragdorum cum ſucco limonum parat. croci martis ſine igne & aceto *Tabellæ.*

to parati, ℈ iiij. confection. de hyacintho, cinnamomi interioris ℈ j. sacchari in aqua rosarum soluti quod suff. fiant tabellæ.

Balneum institutum. serum lactis a balneo.

℞. Seri lactis ℔ ij. tria poma de carpendulo incisa bulliant: fiat colatura, adde flores cichorii, bugloss. borrag. an. p. j. bulliat denuo, adde saccharum cum albumine clarificetur, capiat mane.

A N N O T A T I O N E S.

1. *In præcedentibus dictum qua arte eliciatur tinctura ex rosis, aut floribus violar. bugloss. borrag. &c.*

2. *Vera aloes præparatio fit hac ratione, ejus certa quantitas in pulverem redacta in phialam vitream immittitur, affunditur aqua cichorii. end. aut acetosæ in balneo Mariæ. maceratio fit per 3. vel 4. dies, demum aqua rubicundissima aloes, essentia tincta extrahitur & a fæcibus, per inclinationem separatur destillaturque per alembicum, donec mellis consistentiam acquisiverit.*

C O N S I L I U M LII.

Ad mulierem recens nuptam, epilepticis convulsionibus afflictam & affectu qui σπασμότρωμος vocatur.

HUic ægræ inito consilio hæc remedia sunt instituta, clysteres ex emollientibus, arthemisia, absinthio, centaurio minore, melle mercuriali, & hiera.

1. Institutum decoctum ex rad. fœnicul. polyp. tarax. zyng. oxalid. oxylapathi, pœoniæ feminæ, cypero, valeriana, radice filicis fem. agrim. fumar. bipinel. chamæpithi, mentha, nepeta, hyssopo, calend. floribus centaur. minoris, semine card. nigel. Rom. glycyr. spica nardi, calamo arom. fi. decoctio, cujus in colatura foliorum sennæ vino albo nutrit. ℥ ij. Agar. troch. ʒ iij. seminis carth. ℥ ij. caryophl. ʒ i. ſ. macera, dein exprime ad ℥ xij. dissol. syrupi rosarum cum agarico ℥ ij. oxymel. scyllit. ℥ j. fiat in tres doses apozema.

Sectio venarum brachii & saphenæ.

℞. Radicis pæoniæ & cyperi an. ℥ ij. chinæ ℥ iij. sassafras ℥ i ſ. rasuræ juniperi & ligni rhodii an. ℥ i. florum lilii convallium, tiliæ, calendulæ an. ʒ iij. florum anthos p. iiij. baccarum juniperi, p. iiij. corticis exterioris citrii sicci ℥ iiij. concisa pone in doliolo quod capiat pintas xxiiii. infunde libras xx hydromelitis parati ex parte mellis & partibus octo aquæ, ad supernatationem adde lib. ſ. fermenti cerevisiæ pone in loco tepido, pone in furnum pistoris, sinatur fermentari, donec cesset ebullitio, donec deferbuerit, fiat transcolatio, capiat ℥ 6. per dies duodecim, pro effectu iterabit.

Primis diebus quibus utetur eo hydromelite post dosim acceptam fiat fotus hypogastrii & lienis.

Fotus fiet ex radice gentianæ, aristoloch. enulæ ad ℥ ix. cortice hederæ arboris, mediani fraxini, radice chelidoniæ ad ℥ ij. foliis ceterach, erysimi, nasturtii, absinth. centaurii, menthæ, melissæ, arthemisiæ, tanac an. m. i. floribus sambuci & ebuli, baccis lauri, junip. coquantur in aqua fabror. & quarta parte vini albi & cum aceto scyllit. fotus fiat cum spongiis.

Purgatio ut ante, vel per sequens apozema.

℞. Foliorum orientalium ℥ vj. agar. troch. ℥ iij. rhab. ℥ i. ſ. turb. hermod.

℥i. caryoph. ʒiij. cinnam. macis. ʒij. ſ. irrigentur omnia vino albo, infunde per quatridiuum in vaſe vitreo clauſo in balneo Mariæ, in ea quantitate aquæ beton. calend. cardui, valerianæ quæ ſupernatet ſex digitos, poſt ebullitiones leves fiat expreſſ. adde ſyrupi roſarum pallidar. mannæ Calabrinæ per ſolutionem depuratæ filtrationem ʒx. ſacchari candi ℥viij. poſt exhalationem in alambico reduc in ſyrupum, cap. ℥ij. cum ptiſana vel aqua beton. & cardui horis tribus ante juſculum. *Syrupus.*

Bis hebdomade capiat ʒſ. hujus maſſæ.

℞. Gummi ammoniaci in aceto ſcyllitico ſoluti ʒiij. bdellii ita parati ʒij. aloes depuratæ in ſucco roſar. abſinth. centau. minoris, rutæ ℥j. extracti ſennæ ℥ſ. myrrh. ʒij. croci ʒj. ſ. ſalis gemmæ ℈iiij. cum ſyrupo roſarum fiat maſſa, addendo dum formatur olei aniſi ℈j. ad uſum. *Pilulæ.*

Veſperi cubitura capiat opiatam & mane quum non utetur hydromelite prædicto.

℞. Florum galangæ, calendulæ an. ℥j. florum anthos. ℥. j. ſ. Theriac. ʒvj. confec. alKermes & de hyacinth. an. ℥ſ. cranii humani, viſci quercini an. ʒiij. radicis valeri. ʒvj. diambræ. & aromat. roſati an. ʒij. cum ſyrupo parato per extractionem e ſucco menth. arthemiſiæ & vino albo fiat opiata, adde pulverem corticis externi citrii, ferularum, bryoniæ & radicis campanæ ſingul. an. ad ℥ſ. caphuræ ℈ſ. capiat inſtar avellanæ ſuperbibendo parum hydrom. vel vini albi. *Opiata.*

Non omittantur frictiones capitis, lotiones partium inferiorum ex decocto nervalium herbarum & hyſtericarum, cucurb. frequentes clyſt.

Item aqua ad neceſſitatem paranda.

℞. Radicis enul. camp. bryon. ariſt. gentianæ cyperi an. ℥ij. pœoniæ utriuſque valerianæ, an. ℥iij. zedoariæ angel. imperatoriæ, galangæ an. ℥j. corticis aranciorum & citrii ſicci an. ℥ij. ſ. florum rutæ major. an. ʒj. florum anth. ſtœch. hyperici an. p. ij. baccarum junip. ℥iij. caryop. cinnamo. macis an. ʒx. infunde in quantitate vini Hiſpanici quæ ſupernatet ſex digitos, adde theriaces ℥iiij. per octo dies, fiat ſeparatio per filtrum a fæce, mox diſtilletur in balneo Mariæ alambico vitreo, in cujus capitello ſint circa lumbum noduli quatuor repleti croco & granis ſex camphoræ, mellago in fundo vaſis manens coaguletur ad conſiſtentiam pilularum, quæ loco dictæ opiatæ ſumi poterunt iiſdem horis, fæces calcinentur ad albedinem, cineribus affundatur aqua diſtillata quæ poſt dierum aliquot digeſtionem ſeparetur inclinatione, ſervetur & in vaſe vitreo ſub ore bene obturato ad uſum. Nares ungantur oleo ſuccini, & gagatis, ſpina in paroxyſmo ungatur axungia humana & ſuilla, cocta cum ſalvia & vino generoſo. *Pilulæ.*

ANNOTATIO.

1. *Elleboriſmo miras tribuit vires adverſus epilepſiam Plinius, & eum extulit exemplo Bruti hominis primarii; hujus loco, nonnulli tempore paroxyſmi cochlear unum aut alterum vini emetici, in os infundunt. Valet item contra epilepſiam decoctum rad. eryngii pœoniæ maris & viſci quercini cum hydromelite.* *Cap. 7. & 8. lib. 22.*

CON-

CONSILIUM LIII.

De urinæ incontinentia.

VIrgo Aureliæ matura viro, etiam a tenera ætatula urinæ incontinentia laborat, cui ut rite, & ex arte medeamur, quosdam articulos & quæstiunculas descripsimus quibus respondebunt Medici domestici, ut collatis sententiis re diligenter expensa, & fructu remediorum aut utili, aut inutili in commune aliquid consulatur.

An a natalibus malum natum.

An a parentibus lapidosis, an non fuerit calculosa.

An non præcesserit casus in os sacrum aut in perinæum, num suspicio paralyseos osculi vesicæ, aut casu, aut alio modo.

Cap. de paralysi. Num passa fœdos colores, an adhibita remedia, nam observat Rondeletius virgines quasdam factas paralyticas usu remediorum calidiorum & aperientium in medendo fœdis coloribus: sic videndum an id mali in virgine, aut a renibus, aut a vesica. An non sit diabetes morbus gravis, an in fundo vasis urinarii phlegma, aut quid lacteum & purulentum, an urina sit graveolens. An fluat urina non sentienti & vigili & dormienti. An sitibunda. An in sopore malum minus: nam quibusdam dormientibus horologium apponitur ut meminerint urinam reddere.

Explicentur remedia adhibita. An non ad balnea, & plumbares aquas traducta. An non tutus.

A multis jusculis abstinendum, & diureticis, frequens haustus & parvus, a vino albo abstineat, aqua ferrata usui sit, scyna aut sarsaparilla utilis. Fotus ex adstringentibus, semicupia ad partes imas, jus lentium valet si calorem in ore sentiat, cassia cum tamarindis & rhabarbaro, in pastu, cydoniatum Aurelianum ex succo, non quod durius est, nam ventrem adstringeret, & malum augeret.

Corpus purgetur syrupo magistrali infrascripto.

Pulvis. ℞. Florum urticæ Græcæ nenuph. an. p. j. seminis lact. portul. ligni rhodii, cannabis, & santalorum an. ʒ j. seminis plantaginis, malvæ, corallorum an. ʒ ſ. cum saccharo cando & rosa. an. ℥ j. fiat pulvis cap. mane ʒ j. cum pauco vino albo aqua ferrata diluto.

Utatur jusculo gallinæ coctæ cum lactuc. portul. bugloss. borrag. farciantur interiora granis berberis, radice pauca symphyti, tormentilla, myrobal. gummi arabico addita ʒ j. rhabarbari, fiat panatella addito vitello ovi.

Spinæ dorsi imæ parti adhibe emplastrum adstringens.

Syrupus. Fiat syrupus ex bugla, sanicula, urtica mortua, robertiana, oxytriph. primul. veris, consolida majore, torment. acetosa, oxylap. granis Kermes & berberis, santalis omnibus, passulis integris aqua rosarum lautis, semine plantag. lact. melon. cum ℥ iiij. sennæ, addita expressione ℥ j. rhabarbari seorsim infusi, addito ligno aloes, juleb. rosato & syrupo granatorum.

CONSILIUM LIV.

De profluvio seminis non venereo.

NOn abs re vir nobilis curam suæ sanitatis habet, (quorsum enim felicitas, si non adsit sanitas?) & naturam ducem sequi destinavit, hæc

eter-

æternitatis est avida, alias capax, & per novam sobolem, ut per progerminationem id facit: si in arboribus adeo sedula, quid in homine agat qui ad Deum tamquam arthetypum formatur, & ex tantulo semine re tantula miros effectus producit ideo D. laborans in eo conservando laborat ut semen sit prolificum, non insulsum, non degener, non evanidum, ut homo ex homine exsiliat, tantulum semen ex omnibus quasi partibus deciduum rapit secum ideam quamdam hominis, ut homo sit tamquam character, & transcriptio quædam viva: semen est tradux ad æternam propagationem, ex omnibus partibus decidit, & deciditur ex prona quasi semita ductuque, omnes meatus, aut tubi ad partes naturales imas (quæ per ἀντονομασίαν, naturales dicuntur, aut potius κατ' ἐξοχὴν) tendunt, diriguntur, conspirant; hinc summa in palæstra venerea voluptas, ideo harum partium maxime habenda ratio, sive ut simplices, sive instrumentales considerentur, nervi tendines miro artificio fabricati, in generatione valent plurimum. At partium principum ad opus aliquod etiam leves affectus magni sunt momenti; inter cetera animantia homo a congressu maxime exsolvitur quia proportione corporis multum seminis excernitur, & quod robustum est exsilit, & ut ædificii constructio, sic corporis compages quatitur ac convellitur, dum semen decedit. Mirum quod maxime in mictu & egerendi conatu ægro domino semen effluat, id partium vicinia & sympathia facit, hinc qui mejendi desiderio tenentur concumbere nequeunt, quia meatus implentur per affluxum, & qui concumbunt si mejere velint, penis intenditur, id quod ad rem præsentem pertinet; inde est formæ & morum similitudo, & in aliis animalibus, major est similitudo quam in homine, quia cogitatio alio traducit, celeriter transvolat; hinc majores differentiæ, dissimilitudines, quia velocitas cogitationum, celeritas animi notas multifarias imprimit, non sic in aliis animantibus: immo in iis certi sunt per anni tempora concubitus, homini omnibus horis dierum ac noctium (quod ut ajunt) magis intersit hominem nasci quam cetera animalia: immo nulla animalia gravida præter mulierem coitum norunt: itaque non mirum si sanitatis maxime ratio habetur, & ut natura ad pristinam integritatem redeat: usus Veneris ad æternitatem quamdam per sobolem & ad sanitatem si moderatus est confert, quia qui tardius & moderatius Venerem exercuerunt, maximam laudem habuerunt, quia validiores & longioris vitæ fuerunt, sic statura corporis alitur, aluntur vires. Mirum in homine: ceteris animantibus in congressu satietas, homini prope nulla, licet usus Veneris ad æternitatem producenda sobole & ad sanitatem si moderatus est conferat, ut præfractior & magis ridiculus videatur Democritus, qui usum Veneris damnarit, ut in qua homo ex homine exsiliat. Id ad Paganos non ad Christianos, apud quos eximia soboles desideratur ad gloriam Dei, & ejus cultum, & eximia gerenda negotia in Reip. decus & salutem, laudo antiquitatis studium quæ tanti fecit hominis generatiouem, ut remedia quædam excogitarit ad generandos liberos pulchros & bonos, hermesias vocatur.

Plin. c. 63 l. 7.

Continet multa laudanda & non negligenda, non ita est efficax ut quod promittit emittat & exsolvat, & spem effectus mentiretur aut elevaret.

Danda quæ succum lentum generant, ut sunt extrema animalium, & testudines, & ostrea; Arbores sunt vivaciores, quæ lentum habent succum, exercitium violentum malum, inutilis a cibo contentio animi & jugis actio, spiritus *Victus.*

ritus ad partes ſuperiores fertur, inferiores fraudatæ ſpiritu imbecilliores redduntur.

Homines ſollertes & negotioſi liberos generant imbecilliores, vulgus eſt proletarium, robuſtos generat.

Magna pars urbanorum eſt imbecilliore ventriculo, item ſtudioſorum. pertinax vigilia cruditatis parens, ex cruditate affluxus humorum & effluxus: laboris naturalis in viſu, auditu & ceteris, exceſſus vitetur.

Ira vitanda, licet oxythymiam laudet Hippocrates & excandeſcentiam ad bonos ſuccos generandos & εὐχροίαν. Id de pinguibus & ſucculentis audiendum, non de bilioſis, & gravi negotio occupatis & ſtudioſis.

Corpus & animus inſtar duorum equorum viribus æqualium corpus & animum tamquam curru & vehiculo, ideſt, ſe ipſos trahere debent.

Sinapi, acria, allia ſunt vitanda.

Diæta, aliquando ſiccans & adſtringens.

Portul. intybum (nam quidam ajunt cichoracea ſemen minuere) plantago, lactuc. bugloſſ. borrago in jure conferunt, hordeata, oryza. quidam conſulebat piſtacia, pineas, paſſulas, avellanas, amigdala, ſed parum conſulto.

Semen enim augent, & ad Venerem excitandam commendantur, hic inſtituuntur ut ſit ſemen craſſius; uſus ſit vini craſſa diluti aqua, aut ſimplici, aut in aqua torquis aureus candens exſtinguatur.

Purgatio. Purgatio ex rheo & ſyrupo de cicho. ex intervallis, apozemata exend. ſcariol. plantag. ſemine lact. cirrul. coque in aqua, adde ſyrupum limonum, de granat. roſa. ſiccarum.

Opiata. Opiata commendatur ex acetoſitate citri, ſemine canabis, camphora. ſemine portul. lact. nenuph. floribus, ſemine agni caſti, rutæ.

Alia opiata ex cydoniis conditis ad ℥ ij. corall. rub. margar. an. ʒ ſ. balauſt. ʒ j. ſemine agni caſti, & rutæ ad ℈ j. conditum fiat cum ſyrupo roſarum ſiccarum, valent trochiſci de terra ſigillata.

Quod ad topica ſpectat.

Fotus. Fotus ad perinæum ex foliis plantag tapſi, centinod. cupreſſo, roſis, floribus cham. cortice granat. ſacculus plenus bulliat in rubro vino & aqua fabrorum.

Litus. ℞. Olei roſati, myrtill. maſt an. ℥ j. pulveris corall. rub. maſtich. antheræ an. ʒ j. cum cera fit unguentum.

Emplaſtrum. Emplaſtrum comitiſſæ & deſiccat. rub. confert.

Quæ evocant ad cutim valent, de aquis plumbaribus videbitur ſi res urgeat.

Inſeſſus in plena, decocto adſtringenti, pelvi impoſitis partibus naturalibus.

Teſtudines valent, cancri fluviales, ſyrupus reſumtivus.

Semen ſalicis, & urticis albæ confert.

Valet purgatio ex conſerva roſarum nymphææ, ſymphyti, rhabar. myrobalanis conditis, aut ſyrupus conveniens, juvat mandere rheum cum paſſulis, utatur vino optimo non hujus anni, in quo vina ſunt tenuia quæ ſanguinem ex Hippocrate imbecillum generant & ſerum tenue.

2. Li. 2. de diæt Plin c. 5. l. 4.

Abſtineat a diureticis, utatur pane in lacte ſubacto.

Marciapanes cum carne pullorum conferunt.

Diar-

Diarrhod. abbatis, electuarium de gummis, pasta regia.

Hæc scripta collata sententia M. Jacobi Guillemeau Chirurgi Regii.

ANNOTATIONES.

1. *Quoniam de Gonorrhæa agitur, non venerea, & quæ scortatorum est flagellum, sed de quodam seminis effluvio naturali & tamen morboso, unum annotabo de usu veneris: diximus usu veneris vim & corpori & animo inferri, unde corpora vieta & flaccidiora fiunt, animus imbecillior, nec omitti debet nominis eunuchi etymologia; nomen ipsum videtur ridiculum, quia homo quasi effeminatur, tamen traxit originem vel* ἀπὸ τῆς εὐνῆς, *a lecto, cui custodes eunuchi erant ad tuendam conjugum castitatem, & quia diligentiores erant & observantiores æqui & pudici, quam famulæ: vel dicitur eunuchus quasi* εὖ νοῦν ἔχεις, *quasi magis mente constet, ob neglectum veneris usum; unde venerea dicebantur* ἀνόητα *antiquis, quasi extra rationem seu irrationabilia.*

2. *Tiberius sui temporis medicos sugillabat, qui Surrentinum vinum laudarent ob tenuitatem salubritatemque, quum tamen acidiusculum foret, & generosum acetum esse dicebat; Claudius successor nobilem vappam vocabat, talia vina Galli vocant* Ginguets.

CONSILIUM LV.

De febre assidua cum gravibus symptomatis.

DOmina Myron Britanniæ incola incidit in gravem morbum, ideft in febrem continuam cum gravibus symptomatis, maxime quia habet hypochondriacum aliquid ab intemperie ingenita: accesserunt, & causæ externæ de quibus dicam. Tria videntur gravem morbum intulisse, cui febris lenta & quasi hectica successit κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν. Primum natura & ingenium morborum grassantium, qui κακοήθεες sunt, a sero maligno, putri, ob prægressa tempora quæ suam temperiem non retinuerunt, hinc fetura symptomaton facessens negotium medicis, & ægros in metum desperationis æmulum conjiciens. *Causa.*

Secundum, timor ob naufragii periculum in cymba: Recens erat nupta, confecerat multa itinera dispendio sanitatis dubia & ancipiti vita. *Qui cymba vehitur tantum abest a morte quantum ligni crassitudo impedit.*

Tertium, natura ægræ a me satis cognitæ, temperamentum biliosius quam natura sexus ferat, hinc hypochondriaca, hinc vetus de liene querela; mulieres calidiore temperamento afflictæ sunt valetudinis, non desperatæ, hinc Aristoteles: melancholici perpetuo medicinam appetunt.

Frustra accusatur uterus, ut male fit in omnibus morbis mulierum (quamquam id non sit negligendum) nupsit nuper ægra, & ejus uterus colitur, frustra darentur hysterica remedia, ut quæ nimium calfaciant & augeant viscerum æstum, hypochondriacamque intemperiem, multorum malorum auctorem. Quod Hippocrates dicat uterum morborum muliebrium causam, id intelligi debet quatenus est ἰδιοσυγκρασία muliebris per sympathiam, aut ἰδιοπάθεια uteri, & salvo meliore judicio hypochondriaca symptomata redolent hysterica symptomata. *Uterus muliebriũ morborũ causa Hipp.*

Melancholici ab adustione non sunt vehementer purgandi, quum melancholici dicantur, non tam ii qui succo melancholico abundant, quam qui partibus solidis tales sunt, est sollertis medici id distinguere, nocet unum pro altero supponere ob remedia hysterica, non negligatur distinctio & examen, nova est *Ex Aetio notanda est melancholicorum distinctio.*

va est conjux, faciles & felices partus, (Deo auspice) & cultus uteri tamquam fundi ob novum conjugium erit medela symptomatum hystericorum.

Cultus uteri hystericis medetur affectibus Hipp. de morb. Mul & Vir ὡς πλ. χῖστα ξυνοικήσασι ἀνδράσιν. Herba olim vocata nepenthes oblivionem timoris & tristitia inducit.

Concinnandus syrupus cum senna, rheo, splenicis, addito succis bugli, pomorum, eufrasiæ, yvæ arthriticæ, oxytriphylli, granis Kermes; radice tunicis, pentaphylli, radicis scynæ parum ob serum putre, tempore cerasorum addatur succus eorum, flores & folia vetonicæ, valet sectio basilicæ & dextræ, & sinistræ; exploret medicus, an non tumeat lien, causa sæpe tabis corporis, tumor est discutiendus, inutilis alioquin erit opera.

Capiti consulatur remediis convenientibus jam præscriptis.

Si hæmorrhoides appareant & caput faciant num opus sit eas aperire, videbitur, sunt morbus in muliere, in viro sanitas. Balnea convenient, lac asinæ, serum lactis ovi albumine clarificatum, addatur bipinella, aut euphrasia non ea herba quæ fel terræ, & fumaria dicitur.

In hypochondriacis sæpe accusatur ventriculus, quum sit innocens, sed aut in pyloro aut jejuno intestino mali labes delitescit, ut notavit Diocles, quod Galenus primus observavit, ut jam ante notavimus variis in locis.

CONSILIUM LVI.

De febre lenta et tumoribus glandularum gutturis strumam minitantibus.

Arist. Vide Gal. de locis aff. Aurora morbis ut musis amica ideo, qui morbi circa matutinum tempus exacerbationes habent ut plurimum κακοήθεις sunt. Rondeletius in ea est sententia & impendio calfacientibus utitur.

TRIA sunt observanda in ægrotante puella annos 26. nata, quæ ante menses aliquot afflictioris fuit valetudinis, febris lenta quæ præcessit, & cacochymiam habet parentem cachexiæ: profluvium alvi mesentericum, linguæ siccitas, quam nos in illa a somno excitata observavimus, quod eo est deterius quia in aurora salubri alioqui apparet. Tertium quod metum affert, est tumor in glandulis colli chœradum minax, nisi prudenter & ex arte Medici providissent, & prævidissent, purgando & suppuratum impediendo, hoc dirum omen averterunt, licet feliciter, (sed id raro) in quibusdam suppurato tales tumores evanuerunt, consumta membranula quæ materiem continebat, maxime si pus maturum sit: nam ante si effluat aliquid cancrosum affert, sic mora quædam licet tædiosa securior est. Quidam artis periti (ut non omnia omnes vident) in Chæradum cognitione & curatione vacillarunt, a pituita illas nasci putant, & ad calfacientia & siccantia recurrunt, item ad hydrotica calfacientia, hinc in malum cancrum fit conversio & transitus, dum illa pituita incalescit plus æquo & exasperatur. At, ut ex Platone notat Galenus, pituita non quævis nocet, sed salsa aut acida: salsa est atræ bilis soboles, & affinis, hinc quibus in facie gutta est rosacea, in iis chœradum & cancrorum est seminarium, immo & arthritidis: sic gravis error committitur in usu calfacientium & siccantium remediorum, & antiquitas prudentius præscripsit serum lactis, asinæ lac, syrupum regis Saboris. Sic post longum morbum tumores in glandulis colli paruerunt, glandulæ sunt partes depositariæ & emunctoria cerebri, aut male affecti, aut onusti pravo succo. Victus ratio humectans & refrigerans confert, quum jam hecticæ febris signa se prodant, neglectis tumoribus istis ad tempus, licet calfacientia & siccantia rejiciamus.

Repressa & mitificata febre tantillum scynæ in aqua macerabitur, adjuta radice cichorii & polypodii.

Aqua

Aqua rhabarb. cum radice oxalidis, & tunicis, lac asinæ quod ab Elephante vindicat. *Purgatio.*

Utatur decocto sequenti, quo die lacte non utetur.

℞. Radicis consolidæ majoris, scrophulariæ minoris, enulæ camp. in oxycrato temperatæ, filipendulæ an. ℥ ſ. saniculæ, buglæ, bellidis, pilosellæ, bipinell. robertianæ, beton. an. m. ij. glycyrr. passul. an. ʒ vj. florum cord. p. ij. fiat decoctio capiat ℥. iiij. pro dosi cum pauco vino albo & syrup. capill. veneris, instar apozematis. *Apozema.*

Parti applicetur lamina plumbi fugitivo illiti. vel, ℞. Emplastrum diachyl. ireati ℥ ij. gummi ammoniaci aceto soluti ℥ ſ. fiat emplastrum. *Emplastrum optimum.*

Scrophularia ipso nomine & fronte mirum quid promittit ad curationem chœradum, sed in exsolvendo promisso languet, viribus æquat Aron seu serpentariam calidam & siccam, valet ros solis, herba dicta, & pes cati sive pilosella minor.

Si tumores colli sint contumaciores, valet hoc emplastrum.

℞. Emplastri de Vigo, duplo mercurio ℥. ſ. emplast. de cerusa, malaxentur sine oleis, emplastrum divinum mirifice confert.

Radix herbæ quæ dicitur gladiolus contusa cum rosato Mesuæi prodest tumoribus istis, & per dies quadraginta detur ʒ ſ. pulv. illius radicis miro eventu.

Valent opiatæ ex conservis cardiacis non calfacientibus.

Valent hordeata tempore legitimo præscripta hora somni.

Miraculo proficere ajunt jaceam albam, (quam speciem violæ esse ajunt) item papaver rubrum macerant in vino, contundunt, mucaginem tumori chœradico applicant, id remedium temperando prodest, & eas habet dotes quas requirimus in remediis strumarum, exclusis calfacientibus, & nimium siccantibus.

CONSILIUM LVII.

De contumacibus ruboribus post exanthemata.

Consultum est ut æger sumat cassiam sæpe, diluto vino utatur, minuatur sanguine, serum lactis sumat, aut lac asinæ: lavetque faciem eodem, vel

℞. Rosat. mesu. lauti in aqua nenupharis ℥ iij. nutriti ℥ ſ. pulveris unguenti citrini ℈ iiij. pro litu faciei. Sed noctu linteum unctum imponendum est. *Unguentum.*

Pomata cum oleo ex frigidis semin. confert.

Paretur ℔. j. ſ. emulsionis ex seminibus frigidis & amygdalis contusis in decocto anagallidis, hordei, floribus nymphææ, sem. & foliis acetosæ, adde ℥ iij. aquæ nenuphar. lavetur facies, aut aqua liliorum cum troch. alb. rhasis, vel *Lotio.*

Accipe sex pedes vervecinos, contunde cum carne & ossibus: coque totum in aqua, quæ post fiet mucaginosa, lavetur facies: satius erit accipere aquam nenupharis aut plantag. quæ miras habent vires ad faciei nitorem in quibus solvitur caphura, aut maceratione sem. psyllii.

Item valebit cremor lactis cum aqua rosarum, aut oleum de vitellis ovorum: vel accipitur frustum lardi antiquum, coquitur in vino rubro ad perfectionem, ubi refrixit pinguedo supereminens asservatur usui. Duretus radit frustum lardi, ramenta diu macerata in aqua fontana aqua rosarum excipit & vasi calido imponit. *Dureti ptomata.*

CONSILIUM LVIII.

De serpigine, specie tineæ & pityriasi.

TEmperamento est melancholica per adustionem quamdam, & id habet a stirpe generis nobiliss. mulier. Purgabitur opiata laxativa, ex herbis convenientibus, hepaticis, & splenicis, senna, rheo, syrupo de agrimonio Rondeletii, byzantino, regis Saboris, additis conservis convenientibus, cassia in sero lactis, senna cum decocto carnis vitulinæ.

Purgatio.

Parabitur syrupus ex succis, cum granis Kermes & fructu halicacabi, at inter cetera recenti. Æstate huic syrupo addetur succus cerasorum, additis ocellis idest floribus betonicæ altilis, hic confert hypochondriacis.

Detractio sanguinis certa de causa est prætermissa, id medici domestici ex prudentia pendet, inde forte malum est rebelle magis & inextricabile ut loquitur Plinius. Medicus etiam prudens anceps est & labat. pomaceum defæcatum conferet, cui tamen vinum dilutum præferatur. Lac asinæ aut capræ, ut vitetur hectica diathesis; vitanda est nimia abstinentia & jejunium, serum lactis colatum cum syrupo violato, juleb. rosato. Balnea cum herbis non calidis, sub finem adde 24. ℔. lactis, ante addatur furfur anagallis, palea hordei. Epithemata ad cor valent.

Balnea.

Valet pasta detersiva ex amygdalis nudis, maceratis in aqua rosarum & nenupharis, mica panis secalini cum melle, iride florentino, farina hordei, fabarum cum medulla gummi tragacanthæ, extracta in aqua scabiosæ, aut ejus decocto addita acetosa, sunt qui addunt mucorem aut infusum ari radicis sive serpentariæ. A fotu & balneo litus conferet ex ℥ j. rosati Mesuæi cum ʒ j. pulveris mercurii dulcificati: aut applicatio laminæ plumbeæ litæ mercur. dulcificato unguent. diapompho. de cerusa.

Pasta. *Litus.*

Panis in lacte subactus: cucurbitulæ siccæ & cornicula.

Decoctum ex anagallide, furfure, hordeo, ut ante dictum, fotus ex radice althææ, fol. acetosæ, violariæ, primulæ veris, anagallidis, caulibus rubris, cum melle simplici, aut rosato, aut mercuriali.

Fotus.

CONSILIUM LIX.

Pro filia D. Habert cui tumores in collo, et ulcera in gingivis soboles diathes eos strumosæ.

MULTA de cerebro dicta sunt cur frigidum & glutinosum, item de tempore, quod a sero putri morbi grassantur, tempora enim a sua temperie degenerarunt, quæ nunc prætermitto, glandulæ colli sunt quasi depositariæ cerebri, aut male affecti, aut pravo humore onusti: Et ulcera multa vidimus, & diros abscessus, in quibus quia interni juxta & externi erant, cutis contra se afficeretur, quia ulcus intus, foras, & contra penetraret, hinc gingivarum labes humore traducto & transmisso.

Consulendum capiti, repurgandum etiam tabella diacarthami, de citro, aut succo rosarum.

Purgatio.

Syrupus magistralis cum chamædry. chamæpity. tertia specie symphiti, aut potius tertia specie oxylapathi quæ bonus Henricus dicitur, agrimon. salvia vita, veronica, vulnerariis herbis, pauca medulla Guajaci, pentaphyllo, addatur

Syrupus

tur rhabarb. ſenna, agaricus, ſyrupus byzant. roſar. pallidar. ſuccus, aut decoctum florum perſici. *Huic miras dotes tribuit Fuchſius.*

Loco ſyrupi fiat opiata ex decocto ſimili & laxantibus, addendo conſervam violarum, bugloſ. nenuph. meliſſæ, betonicæ. corticem citrii, cum pulvere ſarſæparillæ, chinæ, diarhodone abbatis, addendo duas tabellas de ſucco roſarum. *Opiata.*

Decoctum ſudorificum blandum.

Cucurbitulæ ſcapulis: hirudines temporibus: Emplaſtrum de betonica capiti.

Hora ſomni conſervæ cephalicæ mediocres non calfacientes, errhina ex non calidis conferent quæ blande ſuum mucoſum e capite eliciant.

Foris quadrantia ceronea, cataplaſmata ex farina lentium, orobi, fabarum, cocta in hydromelite, addita therebinthina, emplaſtrum divinum, divinum effectum, & officium præſtabit.

Potui domeſtico vino, aut aquæ addatur ſarſaparilla, aut china.

ANNOTATIONES.

1. *In uſu errhinorum magna cautione utendum eſt, ſive utendi tempus & particulare & univerſale conſideres, ſive materiam. De tempore quod duplex eſt, particulare ut ſingulis diebus, aut mane, aut veſperi: veſperi omnia ſunt cruda, mane cocta & parata excluſioni, ſic quod errhinum commode uſui eſſe poterit matutino tempore, veſperi inutile eſſe poterit a cœna; mane enim ſequax & obediens eſt materia, veſpere rebellis: ſero craſſa, per cruditatem, mane per coctionem, craſſa fit enim, lævis, & æqualis, ſic minore negotio extunditur; quo pertinet locus celeberr. Hipp. 3. de diæta, nares citra cauſam apertam a cœna implentur, & repletæ eſſe videntur, emungunt autem nihil, ubi mane deambulare & exercere cœperint emungunt ac ſpuunt; mucus & ſaliva, repletionis ſunt κρίσις 1. index & ſignum: quieſcente corpore meatus ſpiritus illa obturant: ubi calefactum eſt corpus præ labore attenuantur & excernuntur.*

De tempore particulari dictum eſt, de univerſali dicendum. Alia errhina æſtatis tempore, alia autumni, alia hiemis uſui eſſe debent: in materia fere peccatur, fere enim omnia ex herbis calidis & ſiccis parantur, ut hyſſopi, major. ſtœch. anagall cui poſtremæ vis ineſt maxime deterſoria, deſiccatoria, & ob calorem nonnullum attractoria. At magna hominum pars non mungit facile, ob ſiccitatem quamdam & caliditatem quæ ineſt in capite, id genus ſunt bilioſi, melanch atrabilarii, qui curis & ſollicitudine animum exercent, ab eorum enim naribus nil excernitur, niſi partes hæ fuerint præhumectatæ. Ideo Hipp. 3. Acut. dicebat balneo nares humeſcere, ſicque valent potius quæ ſuo blando calore et halitu humido partes iſtas tepefacient: de majoranæ pugillo in aqua multa macerato dici hoc poteſt, quod tuto uſurpatur a nonnullis; tutius betæ, et anagall. ſuccus, hydromeli. ad deterg. et humect. conferre poteſt. *Pro diverſitate temporũ varia errhina uſurpantur.*

CONSILIUM LX.

Ad Ardorem, et reliquias antiquæ Gonorrhœæ.

Cogitatur de iſto fluxu non omnino ſiſtendo, ſed moderando, in id præſcripta victus ratio conveniens. *1. Emulſiones.*

Conſultus uſus emulſionis ex decocto hordei amygdalis ſemper. vermiculari, *Bolus.*

ſem. frigidis, aqua plantag. & roſarum, ſyrupo violato. Bolus ex caſſia, rheo. cum terebinthina & diatrag. frigido, pauca conſerva nymphęæ, ſub finem, cum rheo ſolo pro litu ad perinæum roſato Meſuæi addatur parum argenti vivi in
Litus. ſuccis ſalviæ & limonum exſtincti proſunt temperata, ſi calor adſit, injectiones ex refrigerantibus aquis, hordei decocto, lacte, vulnerariis herbis: tandem ad aluminoſam aquam deveniendum.

Uſus conſervæ roſarum nenuph. cum cydoniato Aurelio & myrobalanis conditis.

Opiata. Opiata laxativa ex conſervis aptis, rheo, & ſenna: vel tabellæ roborantes ex ſantalis conſ. roſ. Karabe, & rheo: item pilulæ ſub finem uſui eſſe poſſunt, ex aloe lota, Karabe, ſenna, rheo, pulv. junip. & hederæ, except. tereb.
Pilulæ. aut ſyrup. de althæa. Alternis diebus exhibendæ ſunt tabellæ diatragacanthi, ſyrupus additis herbis vulnerariis halicacabi fructu, ciceribus, tranſcolata: conſerva roſacea valet pro potu, aut decoctum chinæ cum rad. cich. aut cum oxyacantha. Sed quia æger eſt ſalax & libidinoſus, id quod fluxum ad partes imas provocat, danda quædam remedia quæ ſemen minuant & quæ ad ſterilitatem faciunt, aqua rhabarb. in qua radix ſenamundæ pentaphylli incoquatur, hordeata conferunt.

Item terebinthinæ parum lautæ ℨ ij. mellis parum, pulveris diatrag. frigidi.
Bolus. ℨ j. fiat bol. meminimus ante injectionum. Iterum dicimus eas parandas ex hordeo, palea hordei, veronica, piloſella, bellide, ſemine cydoniorum, pſyllii, con-
Injectiones. ſolida, medulla guajaci, agrimon. pentaphyllo, plantag. florib. hyperici, cum ſyrup. abſinthii, roſarum ſiccarum, melle roſ. Trochiſcis albi rhaſis, ſub finem malo rebellante, alia injectio conveniet ex aqua plantaginis myrthi, ſolani vel decocto ejus, cum trochiſcis rhaſis & pauca aqua aluminoſa, vel tantillo hydrarg. dulcificati.

ANNOTATIO.

1. *Videndum ſedulo ne diuturnum cervicis veſicæ ulcus nobis imponat. Ex hoc enim, curata interdum gonorrhœa, perinde atque e proſtatis poſt diuturnas gonorrhœas purulenta quædam illuvies, aliis in totam vitam, aliis donec juſta curatio adhibita ſit, ſtillare & ægri induſium commaculare conſuevit, quæ Gonorrhœam ementitur.*

CONSILIUM LXI.

De Satyriaſi.

QUidam uxorem duxit, poſt aliquot annos laboravit ſatyriaſi, eaque vehementi & moleſta, longe ante Gonorrhœa laborarat, a qua liberatus erat, & a matrimonio uxor ejus ne minimum incommodi ſenſerat; viſcera habet calida & æſtum internum (is enim eſt temper. melancholicus) ſæpe conque-
1. rendo objicit: ſentit acrimoniam & nitroſi humoris velut inſultum & impe-
Cauſa. tum. Opinio primi deliberantis, ſalvo noſtro judicio, ut benigne pæfatus eſt, fuit, ut enematis primum conſuleretur, phlebotomia, blandis medicamentis, non neglecto reſpectu humoris melancholici additis ſeminibus viticis & nymphææ. Probavit quoque balneum, lac caprillum, opiatam ex conſervis refrigerantibus, & aliquantum corroborantibus, litum ad partes naturales & lumbos ex nenupharino, Oleo & roſato Meſuæi. Animo & corpori providendum putavit.

vit. Animo contra pathemata, quod ad illecebras & imaginarias voluptuarias cogitationes attinet: cogitatio voluptuaria cum illecebris semen auget alliciendo & sensim deorsum attrahendo, maxime quum picturas pulchras, aut mulieres cogitant, aut vident. *Litus.*

Utatur jusculis æger cum extremitatibus vitulinis & gallinis cum hordeo & passulis, ita moderatos esse oportet ut contemperatio adhibeatur, & stimulus Veneris omnino non tollatur: valet syrupus de pomis simplex & cum senna, syrupus nenupharis, juleb. rosatum, syrupus violatus. Opiata laxativa cum senna, tamarindis, materialibus syrupi de cichorio composito, cassia, manna, conservis temperantibus, tabellæ diatragacanthi frigidi ex intervallis. Opiata corroborans, Balneum universale & particulare; lac asininum, serum lactis clarificatum cum albuminibus ovorum, addito syrupo violato & julepo rosato, aut saccharo violato, aut buglossato. Injectiones in penem ob glandulas male affectas, aliquando ob ulcusculum in glandulis ipsis. *Opiata.*

Alvus sit semper mollis, vel arte, vel natura: qui alvo sunt ficciore, sunt libidinosiores (quamquam hoc disputari potest) priapismo, satyriasi, & gonorrheæ obnoxii magis. In pelvi lacte plena insideat, addita portulaca, trifolio, nymphæa.

Aeizoon & cichoracea sunt minus apta, quia generationi obesse dicunt.

Sunt qui laudant trochiscos de camphora.

ANNOTATIO.

I. *Aliud est homo insulsus, aliud fatuus, ille caret sale, & non excitatur facile ad Venerem, fatuus non potest facile explicare Venerem & explere, senex vanum trahit laborem, licet excrementa sint salsa & nitrosa: unde gementes dicuntur a comico. I. tussientes & quasi gemebundi ob excrementum nitrosum, ideo dantur lenientia ad sputum movendum non calida ut in asthmaticis a copia, unde laudatur pulegium quod vitia pulmonum facit excreabilia, ut loquitur Plinius.*

CONSILIUM LXII.

De vertigine & symptomatis melancholicis & hystericis.

OMnibus diligenter expensis, judicamus oculorum suffusionem & tenebricosam vertiginem, a vaporibus melancholicis, tam ab hypochondriis quam ab utero elatis originem ducere: quamobrem distinctione opus est, & affectarum partium maxime habenda ratio; nam remedia quæ utero suam dicarunt operam, calida tenuiumque partium boni vel tetri odoris hypochondriis nocent, vertiginem augent, capiti, jecori & præcordiis plurimum obsunt: sic judicio opus est, ut prima mali causa innotescat, & ea cognita, legitima præsidia adhiberi queant. Observatum est N. D. a teneris annis capitis doloribus fuisse obnoxiam, quæ causa esse potest cur hæc pars citissime afficiatur. Et ad id non mediocriter conferet exquisitus nervorum & cerebri membranarum sensus, ideo non probamus remedia calida & odorata, seu interius assumta, seu exterius adhibita, sive in balneis (magnopere tamen profuturis,) seu in fotibus regioni ventriculi admovendis, juvandæ coctioni & flatibus discutiendis dicatis & accommodatis. *Causa* *Offensis obnoxia infirmitas, ait Celsus.*

Victus. Delectus sit ciborum; humectantia maxime conferunt, a calidioribus & siccioribus alimentis abstinendum.

Moderanda omnis animi actio & contentio, cura & negotiorum graviorum tractatio seu πολυπραγμοσύνη.

Aperiatur ex intervallis vena brachii, aut temporis dextri, si dolor urgeat, aut crebrius vertigines adoriantur.

Phlebotomia.

Utatur opiata & conserva solutiva a D. Quercetano præscripta, quam si respuat, ejus loco parabitur syrupus magistralis, non minoris virtutis & efficaciæ, si hystericis divexetur symptomatis, clysmatis utendum, vitandaque erunt, peculiari de causa, nisi urgente maxima necessitate, fœtida naribus admovenda. Somnus conciliabitur syrupo nymphææ cum tantillo diacodii ut exquisitior partium sensus spiritusque quodammodo consopiantur, convenienti tempore balnea aquæ tepentis fumo & odore carentis ex usu erunt incoctis foliis viol. nymph. bugloss. lapathi, borag. Et vitis æstate maxime, hora somni cap. conserv. rosar. bugloss. borag. cum tantillo conf. melissæ & consolidæ. Denique maxime providendum, ut cognoscatur fons & origo affectionis hujus, nam dolores acerbi de quibus conqueritur N. D. non omnino ab utero, sed ab hypochondriis & cerebro repetendi sunt, quod quadam consortii lege seu per sympathiam laborat & cujus maxime habenda ratio est.

CONSILIUM LXIII.

De morsu canis rabidi.

Cucurbitula cum scarificatu. IN omni morsu cavendum, etiam si non rabiat, dente canis omnis virus gerit. Teneatur vulnus apertum per dies quamplurimos, parte morsa si non sit nervus, aut tendo insignis scapello est scarificanda pars, aut sanguisugæ admovendæ, & cauteria sine magno dolore, applicanda cucurbitula, aut pullus per medium sectus, cataplasma valet ex allio, fermento, cæpa, theriaca, & momento salis. *Cataplasma.* Stercus columbinum cum ruta viridi, panis e clibano extractus, aut tostus vino, aut aqua vitæ madefactus. Celsus admovet ceram cum resina, ammon. Galb. allium, mel, sinapi cum nucibus; Oxalis sumta, & admota cum allio & fermento prodest; ne lavetur ulcus aqua sola, alioqui decreto omnium est incurabile; æger injiciendus in aquam, ut cogatur bibere, vino cum sale, aut muria ablui potest ulcus. Theriaca sumta, admota, & quia æger adierat aquas marinas, & rubor insolens apparebat in facie, sanguis detrahatur ex utraque basilica, lotio faciei valet cum lacte asinino & anagallide: bis in hebdomada blande purgetur decocto sennæ, ex bipinella, scordio, eufrasia & buglosso. *Vena sectio.*

Jus bipinellæ & acetosæ cum vino albo pauco alexiterium est, pugillus madeat in vino, opiatæ usus; conserva cum pulvere cancrorum fluvialium, aut eorum pulvis cum vino albo per multos dies ore sumtus.

Sudorificum blandum usui esse potest cum aqua scabiosæ, bipinellæ, ulmariæ & theriacali, impositis lagenis aqua plenis, præmissis remediis sequ. de balneo controversia esse debet.

Purgatio. ℞ Meliss. oxal. bipin. scabios. scord. an. p. j. semen. ocymi, & cardui an. ʒ ß. fol. senn. ℥ ß. caryophyllo ʒ fiat decoct. in qua infunde rhei elect. ℈ iiij. cinn. ℈ j. in colatura diss. syrup. ros. pall. ℥ j. conf. hamech. ℈ iiij. fiat potus.

℞.

℞ Conſ. bugl. borag. anth. an. ℥ j. conſ. meliſſ. cort. citr. cond. ſalviæ an. ℥ ſ. pul. canc. fluu. ʒ j ſ. theriaces. ʒ ij. fiat opiata cum ſyrupo de pomis, utatur mane & veſperi. *Opiata.*

℞ Rad. oryl. ℥ j rad. & fol. acet. m. j. bipinellæ, rutæ meliſſ. ſcordii, plantag. veronicæ & beton. an. m. ſ. rad. ſanam. ʒ vj. ſem. ocymi & cardui an. ʒ j. ſ. fiat decoct. in aqua bull. fol. orient. ℥ iiij. feſtucarum ellebori nigri ℥ ſ. diſſol. in colatura tabellas elect. de ſuc. roſ. tres ſyrup. roſ. pallid. ℥ iiij fiat ſyrup. cap. bis hebdom. cum aqua ſcordii, & bipinellæ ℥ ſ. aut ʒ vj pro qualibet doſi. *Syrupus.*

CONSILIUM LXIV.

De affectione hypochondriaca pro Angenoſii uxore.

Non eſt artificis rationem ſemper reddere cur id vel illud ægro præſcripſeris, quum & artis, & uſus fiducia pronuntiet, edicat ut artifex: hoc vel illud faciendum, denique αὐτὸς ἔφα, ne ſi rationem reddat hæſitanti ægro & omnia ſecura metuenti majorem hæſitandi occaſionem prætexat ac inſinuet. Medicorum, & aliorum in arte magiſtrorum decreta, tamquam ſenatus conſulta eſſe debent, quorum ratio ut omnia arcano pectore concluſa non niſi loco & tempore ab eo tamquam ab oraculo elicienda eſt, tamen apud magiſtros artis ſuccincte & præciſe, non ad pompam & faſtum dictorum factorumque rationem reddere medicus conſortione officii, ut frater non erubeſcit, nec eum quantum id fiat pœnitet, modo ad ægrotantis ſalutem id referatur. Certis argumentis colligimus in nobili muliere, cui nos remedia præſcripſimus aliquid eſſe hypochondriacum, quod nomen habet aliquid latentis energiæ quæ opinione major eſt, & plura ſe effectu promunt & efferunt quam nomen & affectionis ratio promittat. In intemperie cal. ſicca primarum venarum, unde alimenti non fit elixatio halituoſa, ſed aſſatio fuliginoſa & λιγνώδης, & in phlogoſi dioclæa conſiſtere videtur, quaſi vero tot ſymptomaton quæ hypochondriacos querulos, & ærumnoſos reddunt, fibræ, ſoboles, propagines, ab iſta tantula intemperie tamquam ab antiqua matrice & radice pullulent & oriantur. Adeo obſcuræ ejus affectionis reconditior eſt cognitio, manifeſti tamen effectus licet origine ignoti, quia diſpoſitio hypochondriaca, et fautrix et alumna, hæc tamen non facile agnoſcitur, in hypochondriacis ſanguis eſt acriuſculus, nitroſior, alendo ineptus, quem & carnes repudiant, & nervis moleſtus eſt, unde punctiones, ſtupores quaſi paralyſeos minaces, mille querelæ, mille tædia, dolores animi, & corporis, mille cruciamenta, fixi, vagi dolores, quaſi maligno ſpiritu errabundo, & ab incerto fomite naſcente, per omnia penetrabundo tamquam lupus eſt qui patrem non vidit, hic dolendi & querendi non eſt intermiſſio. Tabeſcunt & in dies macreſcunt: tantiſper dum εὐεξίαν habent atque εὐσαρκίαν ab iis tædiis immunes ſunt, maxime dum calor in humido radicali nutritur, & fovetur, dum halituoſus eſt, ſed dum ἐκλάμψιν is facit, & acriuſculus fit, non amplius irriguo humore radicali fotus, tepefactus ac manſuefactus, tunc hypochondriacus affectus, ut latens anguis ſeſe prodit & ſenſim nitor faciei deperit & εὐεξία tollitur, dilabitur corpus, ac extenuatur, nec prius, hypochondriaci meliuſculi ſunt, quam quum pingueſcunt, licet primus nitor atque εὐσαρκία ſit irrevocabilis, unde Ariſtoteles & Phyſici Melancholicos dicunt

In historia de Bimonzio. cunt medicinam appetere, quia eorum corpus pungitur ac dolet, & infelicibus plantis ea conterunt, ut prius dictum, ac mirati sumus in ægra nostra factam mutationem ipsius habitus κ̀ ἕξεως corporis. Ante paucos annos corpus habuit εὔσαρκον, quasi εὐεξίαν habens, cum coloris suavitate, ut videretur quasi præ mole corporis ἄναρθρος, nunc macra ac dilapsa apparet, & ab eo tempore morbi & dolores apparent, ac sobolescunt. εὐεξία bona ut signum & ut causa. habet εὐσαρκία multa commoda, aut pauca, aut nulla, nisi forte movet illud Hippocratis, conducit ad sapientiam, ut minime carnosi sint homines, nam ad
1. de diæta ad finem. carnis εὐεξίαν ardoris inflammatio consequitur, quum autem quid tale accidit aqua superata homo ad insaniam adigitur, attamen dictum jam ante carnis bonam εὐεξίαν in iis quibus æstuant viscera, & qui in album hypochondriacorum referuntur, procurandam esse, nam in his post maciem εὐεξία est quasi
3. sanitatis terminus & ad bene de ægro sperandum signum: immo ad morum suavitatem valet, id declaravit Cæsar qui minus metuebat a Dolabella & Antonio, utroque elegante succulento & florido, quam a Cassio & Bruto macilentis, subtristibus & strigosioribus. Itaque id dare operam oportet in ægra nostra ut elisis, si fieri possit, fibris affectionis hypochondriacæ quæ falso credita paralyseos rudimenta, dolores, inflammationes & mille tædia alia suscitat, ut primæ εὐεξίη restituatur. Id fiet idonea victus lege, purgatiunculis sæpius repetitis, phlebotomia parca manu celebrata, clysmatis refrig. hordeatis emulsionibus addito semi. pap. albi, balneis, lacte asinæ.

Macri magis formidandi quam floridi & succulenti.

ANNOTATIONES.

1. *Sic apud Comicum in Andr. obstetrix dicit, date bibere quod jussi, date quod imperavi, sic auctoritatem medicorum imitata.*

2. *Unum maxime notandum de melancholicis quod maxime habenda sit ratio adustionis, & caloris adurentis propterea non simpliciter calor considerandus; id testatur natura, conditioque tumorum ab eo humore natorum, nam plumbum & cerusa maximum auxilium adferunt. Quid ita? quoniam est virus quoddam junctum cum adustione, quod solatro, plumbagine, cerusa, plantagine, emendabile est, ceteris impendio magis irritatur & efferatur.*

3. *Melancholici pinguefaciendi sunt, alioqui eorum humores ferociunt magis, dulcedo enim alimenti temperat & suaviores mitioresque reddit humores, contra quia melancholici perpetuo conqueruntur molestumque rei cujuspiam sensum habent, putant extenuatione, purgatione, sibi opis non nihil posse adferri; at contra fit, nec enim tam quantitas humorum molesta esse solet, immo bene habent illi quum εὐεξίαν compararunt, dummodo εὐσαρκία non impediat difflatum fuliginum, quæ etiamnum in talibus visceribus generantur: nil itaque tam noxium est quam fames, abstinentia, extenuatio, & si in aliis extenuatio iram provocet multo magis in melancholicis, consilium est Hipp. dum loquitur de iis quibus aspera arteria exulcerata est ob acres fluxiones, & tussis jugis est permolesta, studium curaque esse debet, ut ii reficiantur & quam crassissimi fiant, denique necessum est ut idem hic contingat quod arboribus quæ æstatis initio ad ferendos futuros æstus umbram sibi ex foliis & pampinis comparare solent, nam talia corpora similia sunt arboribus quæ in regione arida & siticulosa nascuntur, ait Themistius.*

Bonus habitus confert melanch. dummodo diffla tum non impediat.
Hipp. lib. de diat.

CON-

CONSILIUM LXV.

De cholera morbo pro D. Angetio.

MAGNI refert, ut qui reip. utiles sunt & bene præstiti muneris, officiique fiducia sunt commendabiles, firma sanitate fruantur, salus enim reip. cum eorum salute conjungitur, & ex valetudinis detrimento, resp. nonnihil capit detrimenti. Sic olim inter vota quæ pro principe nuncupabantur, id primum, ut vita prolixa foret, eodem & jure pro magistratu idem fieri debet; quæ causa fuit ut unum de D. Trancautio adscribere officii nostri ratio monuerit, quod ad ejus salutem apprime pertineat. Cholera morbus sæpe nobis & videntibus & medicis eum sæpe prehendit, morbus ita acutus & præceps ut fere & vitæ filum præciderit & ita præceps ut tenui, extremaque spe salus ejus penderet, facies illa Hippocratica cum oculo cavo characteris & coloris mutatione apparebat. Apud Hippocratem, choleram, morbum acutissimum ἀπὸ τῶν χολάδων dictam quod χολάδες intestina vocentur παρὰ τὸ χολῶδες τὸ ἧπατος δέχεσθαι, duplicem reperio, unam humidam: siccam alteram; in humida est perturbatio ventris immodica bilem per vomitum & dejectionem excernentis. Morbus hic facile hominem consumit, ob defectus animi, frequentes bilis & crudorum humorum excretiones, quas excipit ἐφίδρωσις, pulsus vermiculans, surarum contractio, & tensio, frequens morbus iis quibus aut alimentum in lactibus corrumpitur, aut non distribuitur, & effectu salutaris est, quia si æger superstit, sanior degit. Sicca cholera dolorifica est, quia fit a maligno flatu distendente & divellente; iis familiaris est qui aut fungis vescuntur, aut valde crudis alimentis, mixto vino generoso, pipere, sale, allio; nulla pæne fit excretio, quod flatus obicis instar impedit, sed venter differtur dolore ac quasi disrumpitur. Humida est cholera quæ dominum afflixit, & nisi repurgetur antequam morbus sit redux, aut vena illi secetur si quid urgeat, verendum, ne oscitans, imprudens, & nimium sui securus opprimatur, & quoniam omnis mali prævisio est inutilis ni ad eum cautio adhibeatur, ideo medicus familiaris & sæpe in aurem personet quid & quantum periculi re neglecta ingruat; Summaque rerum in eo est, ut bona victus lege utatur, ut blando medicamento tertio quoque mense utatur, hæc præcautio morbum imminentem arcebit quum facilius excludatur morbus, quam jam introductus expellatur, & quamquam de eo morbo aliquis securus esse potest quo sæpe deprehensus ab eo liberatus est, tamen ea falso credita securitate, & a periculo liberatione, non est viri boni salus sæpius periclitanda, hic enim canon prudentiæ apud comicum: Quod cavere possis, stultum est admittere.

Cholera duplex humida & sicca.

Celsus sic loquitur.

Eadem sunt præcavendorum & curandorũ morb. præsidia. Facile quis securus est in iis quæ sine periculo evasit: ible sollicituri debet cui hæc nova sunt Cels.

CONSILIUM LXVI.

De febribus diariis hecticæ prodromis & rene purulento.

D. Robinelli vidua laborat intemperie calida sicca quæ febris hecticæ minax est, & quum non videatur febricitare, habet quasdam diarias, quæ febres hecticas, aut veras, aut nothas prægrediuntur, ut alias ex Arculano annotavimus, vetus quoque est querela renis purulenti, immo nescio quod tabum, aut semen maleficum circum partes uteri stabulatur, quod conspirat in ejus perniciem, fovet, & alit alia mala sic, ut continuatio, & series quædam sit malorum, hinc illæ lacrymæ, hinc illa misericordia, & medicorum aures

perpe-

Lib. 3. de diæta perpetuò obtunduntur, ac verberantur, hinc reperimus verum illud Hippocr. ſummum eſt bonum ſanitas, divitiarum, aut bonorum corporis nulla eſt uti-
1. litas citra ſanitatem: nec mirum ſi artis præſidia eludantur, nam naturam ob-
In Epid. morbi cõnutriti in ſenecta relinquunt ſcuram, (ideſt intemperies & quæ ab ipſo ſunt fata) mutare difficillimum; non transformantur, corriguntur quidem. Et mirum quum veteres calidæ intemperies, ætatis flexu & fluxu curentur, aut minuantur per Hippocratem, cur hæc mulier veritatem illius oraculi Hippocratici non perſentiſcat, maxi-
Galen. in comm. interpretatur de calidis. me vero quum in victus ratione non peccet, præter intemp. etiam malam partium diatheſim, atque διαφθορὰν accuſare licet, tot ſymptomatum cauſam. Corrigendæ ergo intemperiei conveniet uſus ſyrupi ex ſucco plantaginis utriuſque, acetoſæ, lamii, addito nenuph. ex juleb. roſato, ut moleſtias caloris adurentis
2. & hæmorrhoidum devitet. Pomatio utatur, opiata laxativa, qualis poſt deſcribetur: clyſteribus ex ſero lactis addito butyro, plumbeato, qualitas enim plumbi hic apprime confert, vel injicientur hordeata, vel aquæ refrigerantes cum mucaginibus, utetur emulſionibus, item paſta (in formam maſſæ panis) in quam ingredietur ſemen papaveris: in calore iſto & phlogoſi conferunt glutinoſa, & lenta, quia eum ſuo lentore domant & temperant, ut de glycyrrhiſa alias annotavimus. Immo eſt deliberatum num litus ad lumbos ex hydrargyro pauco conferret.

3. lib. meth. Caſſia valebit, quamquam in ardore renum Rondeletius (neſcio quo motus conſilio) caſſia interdicit, quia ait, calfacit propter nonnullam quam in ſe habet caliditatem.

Ibidem in meth. Sed & ob ulcus vetus renum quidam conſuluere uſum decocti ſudorifici. Ita Rondeletius. poſt evacuationes utile erit promovere ſudores, vel ingreſſu laconici, vel guajacino cremore qui movet ſudores, ulcera terget, copiam urinæ minuit, ſic in omni ulcere renum, & veſicæ juvat, & hæc quæſtio eſt de apicibus artis.

Injecti clyſmi ex mollientibus plantag. foliis papav. ſeminibus frig. & ſemin. papav. ſemine pſyllii cydon. coctis in ſero lactis. Addita eſt aliquando clyſteri ʒ ß. pilulæ de cynogloſſo.

Facta eſt opiata ſolvens ex ℥ ij. foliorum ſennæ coctis cum althæa, fumaria, plantagine, bipinella, cicerbita, roſtro porcino, paſſ. diſſolutæ ſunt ℥ ij. caſſiæ additæ ʒ vj. thamarind. mucaginis ſeminis pſyllii extract. in aq. parietar. ʒ vj. uſa eſt ad ℥ j. præſcriptus ſyrupus de papavere rubro, data quotidie mane de hac opiata ſequente ad quantitatem nucis.

℞. Conſer. roſ. nenuph. an. ʒ iij. raſ. eboris, cornu cervi, elect. triaſant. an. ℈ ij. limaturæ chalibis præparatæ ʒ iij. cum ſyrupo de cichorio ſimpl. fiet opiata ad uſum.

ANNOTATIONES.

1. *Optimum bene valere; ſecundum formoſum eſſe: tertium habere divitias nulla fraude quæſitas, ait Plato in Gorgia.*

Hippocr. συγγενέας vocat in Epid. καὶ συντρόφους. 2. *In doctrina Hippoc. ſunt morbi congeniti ſeu connutriti, Plinio parentales dicti, qui ut hereditates ad poſteros veniunt atque in mancipatum, ſuntque æternæ poſſeſſionis, ſic in eos morbos non eſt longioris temporis exceptio.*

CON-

CONSILIUM LXVII.

De Rheumatiſmo.

UXOR D. Piiartii Aurifabri videtur laborare ea affectione quam ῥευματισμὸν vocamus de quo libellum dedita opera exaravimus, cujus vis in eo conſiſtit, ut & effluat in habitum humor, aut impulſus a partibus internis robuſtis, aut rigato toto muſculoſo genere per διάχυσιν quamdam humorum in habitu contentorum: immo vero id fit forte & per impulſionem, & per attractionem. Item vis conſiſtit in eo ut a parte in partem ſubinde fiant tranſlationes, unde tandem inſignis circum articulos abſceſſus excitatur, in plenitudine & cacochymia id maxime excitatur, ut Hollerius annotavit, vulgus ad caput id refert & ſoli capiti ſtudet, ratus fluxionem eſſe a capite: Gal. ad robur partium principum ſe ſe liberantium pravo humore diſpendio imbecilli corporis habitus, in quem relegant deponuntque ſuas ſordes. Duo ſunt loci commemorabiles, qui non longe ſunt diſſimiles huc adducendi ut ex iis demonſtratio aliqua deſumi queat, prior eſt in aphoriſmis, quum loquitur de fluxu immodico ſanguinis: Fieri poteſt, ait, ſi ora vaſorum ad uterum pertinentium plus æquo aperiantur, & ſi ſanguis, vel tenuior, vel calidior fiat, & totum corpus ob aliquem malum habitum gravetur ſanguine, licet ſuam ſymmetriam copia non excedat; expellit ideo ad venas uteri, ut accidit ἐν ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσι in quibus alias in aliam partem fluxus fit, fieri poteſt (inquam) ut immodica menſium ſit evacuatio.

Ballonius citat libellũ ſuũ de rheumatiſmo an.1643. editum.

l. de magister. chirurg. cap. de repell.

8. cap. de ſang. miſſione.

Alius locus eſt Gal. de venæ ſect. partes imbecillæ, ait, excrementitiis morbis capiuntur hac ratione τὰς ῥευματικὰς διαθέσεις fieri ſcito, univerſo corpore imbecillo exſiſtente, quæ una eſt aliqua, καχεξίας, ideſt, mali habitus ſpecies, principibus illius partibus, licet in iis paucus ſit ſanguis, gravari ſolitis, eumque ad carnoſas juxta cutem partes protrudentibus, & magis ad glandulas, &c. Et paullo poſt, Quibus pulmo, lien &c. cerebrum, carnoſo genere natura ſunt robuſtiora, in iis ad glandulas & carnes fluxiones perveniunt, quum præſertim, univerſus corporis habitus imbecillus fuerit, ut ἐν ῥευματικαῖς διαθέσεσι quo in caſu Gal. roborat partes, evacuato prius ſanguine, licet imbecillitas ſit carnium, & mirum quod immodicus non eſt ſanguis, ſuam enim ſymmetriam quantitate retinet, quare ergo gravantur partes? ſi modicus eſt ſanguis, immo ſi parcior unde tanta νωθρότης; Ajunt id fieri ob imbecillitatem partium, nam imbecillo homini exiguum etiam pondus oneri eſt, & quum partes robuſte ſeſe exonerant in genus muſculoſum & glandulas, fit quædam plenitudo ad vires. Ego vero non tam ad quantitatem ſanguinis id revoco, quam ad vitium quoddam ejus, imbecillitas partium & habitus non eſt ſine morbo, cachexia ipſa & ſumma decoloratio habet & deſignat aliquid κακόηθες. Non in aliqua evacuatione ſanguinis & corporis externi, habituſque roboratione ſalus ægrotantium conſiſtit ut placet Galeno; alia quædam ratio inquirenda eſt; unde videmus & cachecticas & decolores virgines non juvari, aut ſanguinis detractione, aut purgatione (licet utrumque queat uſurpari, ſed curatio non inde pendet) balneæ naturales, & crocus martis, miraculo curant, ubi eſt latens aliquid quod non niſi medicamento virium latentium exigatur & depellatur, fidem quoque facit quod cachexia ipſa in leuco phlegmatiam, aut elephantem degenerat ac terminatur. Vide plura alio loco. in morbo hu-

8 cap.

1.

Conſil. 30.

jus

jus mulieris & in omnibus similibus, ex dicto Hipp. omnes cavitates & inania musculorum ichore replentur. venæ sectio in hoc affectu remedium est ἡγεμονικὸν, sub finem blanda catharsis; & quoniam genu valde laborat & tumet, placet emplastrum ex sigillo beatæ Mariæ crudo. Emplastrum de baccis lauri cum pulvere ireos, ichore replentur carnes, & muco maligno nervi & ligamenta, qui mucus quum laudabilis est, apte, & sine dolore moventur partes: sin minus contra, & quo magis ægri extenuantur, partes replentur tetro ichore, & muco, & ex Gal. iste mucus nec affusione nec cataplasmate, nec medicamento attrahitur aut discutitur, sed coctione, & mitigatione eget, potius cataplasma valet ex farinis in vino coctis addendo sapam, fæcem vini, sigillum crudum B. Mariæ; experiundæ sunt stuphæ siccæ sub finem, aquæ plumbares primas forte tenebunt.

Com. in lib. 3. de Articulis. Præclara quasi pro emplast. ex gummis liquefacientib.

ANNOTATIO.

1. *Morbus hujus mulieris ad febrem laboriosam accedit, in qua circum maxillas, & articulos abscessus fiunt ex Hippoc. & forte in habitu corporis, & genere musculoso est materia morbifica, ut Gal. ait, materiam causi in universo corporis habitu esse. Et Gal. comm. in aphoris. 31. lib. 4. communem locum qui patitur in lassitudine, et labore spontaneo, et non spontaneo, genus universum musculosum esse putat.*

CONSILIUM LXVIII.

Pro D. Mombeliart dysuriam et stranguriam patiente.

AB equitatione mictus cruentus, excreti lapides, dolor in rene. Dolor ad splenis regionem, qui autem non est splenis, sed per viciniam renis laborantis & tumefacti fit. Urinæ alias crassæ, mucosæ, purulentæ, suspicio ulceris. Cathetere probatus, non deprehensus lapis, licet ejus magna fit suspicio, & non percipitur, nisi a valde perito, aut certis de causis eludit, aut fallit catheterem. Ideo ad probationem deveniendum putamus.

Nobis argumenta sunt affecti renis, affectæ vesicæ, aut quia in ea calculus est, aut exulceratio internæ membranæ a pure, ichore, aut tabo a renibus manante; plerique enim habiti sunt lapidosi in vesica, unde stranguria, quibus a rene malum erat, item ulceris rudimenta in collo vesicæ, aut partibus vicinis suspicamur; at interest scire, an ulcus sit in urethra, an lapis, alioqui futilis futura est disputatio.

Vide ante consil. 26.

Quæstio præclara est, an pus sit, aut quid purulentum, an necesse sit ulcus esse, nam in venis sanguis pus fit apud veteres, ait Donatus, explicans illud Terentianum, Expuere omnem molestiam ex animo, pus, ait, significare omnem humorem corpori onerosum. Victus ratio conveniens præscripta.

In Eunucho.

Clysteres etiam additis herbis vulnerariis sunt instar fomenti, in eo ægro cui alvus pigrior est, cassia in bolo, & dissoluta, immo clarificata.

Si ulcus, studendum ulceri, immo dilutius decoctum Guajaci valet; si ulcus sit in eam formam accipiatur ℥ f. maceretur in decocto passul. gram. & acetosæ, fiat instar ptisanæ ad usum in pastu.

Abstinendum a validis diureticis, hordeata valent, emulsiones, lac asinæ, aut capræ, bis die.

Syrupus nenupharis ad somnum ciendum, & leniendas molestias, dolorem, balnea,

balnea, injectiones convenientes in vesicam, ad dilatandum. Nam ob frequentem enixum in micturiendo stringitur os vesicæ, emejitur id quod tenuius est, remanet fæx, hinc illæ lacrymæ.

Decoctum foliculorum & cassiæ valet, litus blandi, usus hydromelitis recentis & aquosi, usus aquæ albæ, missio sanguinis, ex brachio & saphena. Aquæ Spadenses ob ulcus, si sit in vesica lapis, advocandus lithotomus.

ANNOTATIONES.

1. *In urinis quorumdam mucosum quid, tenax & glutinosum apparet quod matulæ suo lentore ac tenacitate adhærescit ita pertinaciter & obstinate, ut inde avelli nequeat, deinde postquam fundus matulæ propendet, & dorsum versus inclinatur, ea materies cogitur in se, & conglobatur & affatim acervatimque velut provolvitur. De causa ejus materiæ sic præter naturam genitæ plerique digladiantur: alii ad renes referunt, alii ad cacochymiam corporis & fluorem muliebrem; alii ad colliquationem quamdam corporis, vulgus ad catarrhum; alii ad pravam quamdam dispositionem partium omnium urinariarum, alii ad ulcus sordidius ipsius vesicæ, alii ad morbum vesicæ, alii ad hypersarcosin urethræ, ut effluat id quod tenuius est, remaneat quod crassius præ angustia aquæductus, alii ad calculum in vesica contentum: immo quum calculus in vesica & frequens micturiendi desiderium, æger se comprimit ob dolorem, & ita emittit id quod tenuius est, quia compressio est, in conando remanet crassius id quod in dies lentescit, & observarunt primarii & lithotomi lapide in vesica contento diutius, non initio quum dolores excitat, & ipsa vesica ægrotat, & fœtet, mucum illum naturæ molestum excerni, tales urinas reddi, donec exclusus sit: laborat enim & ægrotat vesica, & quia pars est membranosa & habet aliquid νευρῶδες, tale in ea congeritur excrementum, tum a proprio ipsius excremento, tum ab externo: ubi vero excluso lapide vesica melius habet, tum nil tale generatur, quorum demonstratio peti potest ex Galeno comm. ad part. 66. lib. 3. art. quum distinguit excrementa partium, carnosarum ab excrementis partium spermaticarum, maxime vero membranosarum, sunt enim μυξώδεα, tenacia, lenta glutinis instar, & quum id quod in mucosa urina apparet, non sit dissimile ei excremento quod decedit e partibus spermaticis urinæ istius mucaginosæ; causa necessario adscribetur morbo ipsius vesicæ, ægrotat autem quoties in ea lapis exsistit. Simile quid a Fernelio obser. cap. 16. de urinis & Gal. ad aph. 3. lib. 5 non videtur definire excrementum superfluum, simile quidem naturæ partis ut humor exsistit, in osse medulla, in hepate sanguis, spumeus humor in carne pulmonum, in articulorum compagibus humor glutinosus & in cadaveribus eorum qui calculo interierunt vesicæ inventa est plena muco, isto simili mucilagini extractæ ex seminibus carnosis & succulentis.*

2. *De injectionibus in vesicam videndum an sit ulcus simplex, an cum calculo, indicatio enim alia adest, Rondeletius ad detersionem puris in vesica injicit guajaci decoctum. Item parat alia non pœnitendæ lectionis, si aquæ refrigerantes, aut similia ejiciuntur, ista refrigeratio confert ad coagmentationem lapidis, & ipsius vesicæ naturam spermaticam lædere potest purgato corpore, bolis potius quam potionibus utendum, remedia topica usurpari possunt quæ leniter ardorem reprimant, pus abstergant, & ulcus glutinent, in eum modum.*

℞.

℞. Trochiscor. Gordonii sine opio ℥ ij. diss. unum in lacte caprino, aut hordei decocto, si ulcus quis purificare malit quam glutinare, & per catheterem in vesicam per aliquot dies injiciatur, purificato ulcere diss. unus trochisc in lacte ovillo, nam glutinat, si pus crassum admodum diss. Troch. 1. in aqua mulsa, hæc magis conducunt quam sumta, quod ab ore ad vesicam longa sit via, dolor autem quem mejendo patitur æger mitigatur fotu pectinis ex malva, rad. alth. nymph. flor. cham. melil. semi. nymph. calami aromatici.

CONSILIUM LXIX.

Pro D. des Brosses tussiculoso phthisico.

Lib. de sacr. morbo. DEstillatio erat ferina in pulmones vetus tabi & seri putris collectio in pulmone, ut in epilepticarum ovium cerebro saniosus est humor auctor mali, auctoritate Hipp. jam ulcuscula & vomiculæ in pulmone.

Quibus pulmones sunt calidiores iis quadã tabes est familiaris nomine tabis largius sumto. Vide l. 2. conf. Ball. Quæstio fuit an utendum siccantibus detergentibus & adversus pulmonum & mollitudinem & putredinem eorumdem, an humectantibus: illa putredinem arcent, robur pulmoni conciliant, hæc putredinem patiunt, revera temperanda hæc sunt, ne humectatione nimia sputum effeminetur, ut loquitur Hipp. & putredo augeatur, neve siccatione os siccius reddatur & sputum non educatur, veteres in simili casu utebantur Hedrychroo, idest compositione quadam ad pulmones corroborandos, & nunc sunt qui concinnant tabellas cum flore sulphuris ad siccandum eo modo quo olim hedrychroon laudabatur.

Lib. morb. Capita inter hæc constitimus, linctus cassiæ, aut cassia soluta, gargarismi refrigerantes & adstringentes, in ferina destillatione in materia calida catarrhi: in frigida aqua tepida ore contenta.

Galenus lib. de locis aff. Aetius in ferina destillatione utitur oxyrrhodino & capitis lotione ex incrassantibus & refrigerantibus, id quod notabile.

Si febris putrida conjuncta est ex urinis patebit, corpus purgetur. Emplastrum ex thure & mastiche cum emplastro de betonica ad suturam coronariam in formam T.

Pulvis cum pulvere scynæ pulmonis vulpis, penidiarum, elect. diatrag. frig. conserva rosarum vel tabellæ instituentur additis floribus sulphuris, ut quidam volunt hoc modo.

℞. Pulvis diatrag. frig. & diarrh. abb. an. ʒ j. florum sulphuris ℥ ſ. sacchari optimi ℥ ij. gummi tragac. dissol. in aqua rosar aut cinn. ℈ j. confundantur in mort. marm. dein cum tantillo olei anis. formetur massa tabell. dosis an. ʒ ſ. ad ℈ ij.

Syrupus de symphyto descriptore Fernelio valet, vel similis a D. magno celebritate medendi maximo institutus in Hist. Godonii lib. 2. Consiliorum nostrorum.

Formulæ masticatoriæ, additis iis quæ pulmonem siccant, vi sua ryptica & a corruptione impediunt.

Hipp. 3. de ar. Quæstio præclara, an balneum conferat? conferre potest multis rationibus, quas prudens medicus fabricaretur, an non & blandorum sudorificorum usus etiam commodus, ut serum putre absorbeatur, nam quo corpora strigosiora & macilentiora eo magis sanie & ichore quæ supersunt carnes scatent.

Quo-

Quoniam putres etiam humores in ventriculo, & mesenterio succrescunt, & diarrhœæ funestæ tabescentibus contingunt, infusum rhab. ex usu est aliquando. Item pilulæ ex aloe lauta, pulvere diatrag. frigidi, rosa. rhab. santalis.

Vel tabellæ ex pulvere diatrag. frigidi & triasantalino, ex rheo.

Conservæ symphyti, nicotianæ, ros. viol. herbæ paralyseos, & pulveribus thoracicis conferet. *Primula veris siccat & adstringit.*

Caro cydoniorum, & conserva nympheæ addi potest cum pauco pulvere scynæ, aut radicis sassafras: litus ex oleis refrigerantibus lautis in aqua ordei & rosarum.

Sectio venæ frequens, sed pauca evacuatio sanguinis.

Suffumigium ex herbis vulnerariis & nicotiana, symphyto utroque, pulvere guajaci, ad siccandos pulmones, valet item hic syrupus qui proxime viribus æquat syrupum de symphyto. *Plura in lib 1. consil Ball. ad tabidos et hæmoptoicos initio.*

℞. Florum & germinum salicis an. m. ß. rad. althææ. utriusq. plantag. bechii marrub. albi, sonchi seu rostri porcini caulium rubr. an. p. j. jujub. sebesth. num. 20. seminis bomb. ℥ ß. florum nymph. p. ij. fiet decoct. in aqua hordei, & aqua macerationis rosar. provincial. incol. ad lib. 1. dissol. succi bipinel. pilosell. & pomorum, an. ℥ iij. saccha. quod sufficiat, fiat syrup. ad usum ex cochleari.

Notandum quod in tabescentibus a pulmone (idem etiam de reliquis) consumta valent (modo non sit febris putrida juncta) iis de causis quas alibi attulimus, supplent enim vicem testudinum nemoralium. I.

Valet & hordeum mundatum, in jusculo carnium crepante & cocto. *L. 1. cons. Ball. initio.*

Aqua alba confert.

Manna cum jusculo galli decrepiti.

Pineolatum in rupe, syrupus ex passulis, sed & ad pulmones valet syrupus de symphyto quem concinavit Fernelius. Item pasta seu electuarium regium quod optimum est, & paratum legetur lib. 4. meth. medendi, item mandere rheum cum passulis utile erit.

Ceterum quidam somnifera tabescentibus, maxime si tussiculosi sint, præscribunt, quod magna cum cautione faciendum. Galenus enim notat semen papaveris supprimere ea quæ a thorace, & pulmone educuntur, valere autem in tenui & acri fluxione. *1. de alim fac. cap. de semin. papaver.*

ANNOTATIO.

I. *Ad tabidos & pulmonicos dari debent ea quæ calorem tabificum temperant, & lentum succum habent, ut resistant calori depascenti qui consumit corpus, carnes enim (ait Hipp.) magis liquescunt a malis quam nutriantur ab assumtis; unde notandum unum apud Plin. quum loquitur de succis arborum, vivaciores sunt, ait, plantæ quibus succus lentior est. Idem judicium de corporibus, & ille humor radicalis lentus, halituosus, glutinosus: in eo affectu syrupus sequens maxime commendatur.*

℞. *Caponem unum succulentum, armum vitulinum, aut partem pectoris vitulini, coque in aqua fontana & parte aquæ scabiosæ, & in eadem incoque carnem ℥ testudinum nemoralium detractis extremitatibus, adde hordei mundati m. ij. flor. tussilag. nymph. violar. an. m. j. sem. frig. major. & minor. an ℥ ß. sem. papav. albi ℥ ß. scariolæ, acetos. lactucæ an. m. j. gummi*

tragac. & arab. an ℥ iij. passul. ℥ ii. sem. sesami ℥ iij. penid. ℥ j. fiat decoct. ad ℔ ij. ſ. adde sacchari quod sufficit, fiat syrupus ad usum.

CONSILIUM LXX.

De arthritide, lumborum doloribus & aliis affectibus.

SYmptomata hæc vexant D. Deudicourt, dolor ad umbilicum, ructus graves, nidorulenti, acidi, aliquando inflatio non tam sumto statim cibo, quam in anadosi, arthritis, quæ symptomata comitatur & dolor circum lumbos, id autem fit sæpe quia mesenterium quod hic laborat, alligatur lumbis & spinæ, quo fit ut affectiones mesentericas, spinæ dolores & lumborum, item & paralyses quedam sequantur, ut Meloduni post dolores colicos contingit.

Nota de paralysi Melodunensibus & Pictaviensibus familiari

Si ea symptomata fugacia sint, bono est, si stabilia, durioris, & exitiabilis fati sunt minacia: nam aut dominatum caloris contra naturam significant & paupertatem nativi & partium imbecillitatem, aut rebellem obstructionem in mesenterio; sed notanda maxime distinctio hoc in loco μετεωρισμῶν recentium, aut veterum, & divisio obstructionis Attenuativæ & Oppilativæ.

Attenuativa est in senibus, in pulmone, unde dyspnœa, in nervo optico, unde cæcitas, in urethra unde urinæ suppressio.

Lib. de morb.

Allatus locus de morbo ructuoso, quem Hippocrates νῦσον ἐρυγμώδεα vocat de morbis qui in juvenibus curantur, in senibus immedicabiles. Item quod icterici admodum flatuosi sunt.

Denique quum ille sit arthriticus, mitiorque morbus in dies fiat, an id bono est, & materia supprimitur an imminuitur. At arthritides biliosæ una cum senecta relevantur, alioqui arthritidem cessare, exitio est, & aut epilepsiam, aut apoplexiam accersit & quasi in locum suum sufficit ac substituit.

Visum est laborandum esse in obstructionis ablationem, si ab infarctu est humorum καὶ ἐν σφηνώσει, iniiciendi clysteres, purgandum corpus, diligenter balneo utendum, fotu hypochondriaco non calfaciente.

ANNOTATIO.

1. *Arguitur vulgo imbecillitas partium, ut morborum causa & morbus sæpe in materia est: tamen Galenus aliquo loco ridet eos, qui imbecillitatem causam in ore perpetuo habent, quasi aut parum dicant, aut nihil: tamen lib. de symptomatum causis tanti facit partium imbecillitatem, ut licet nulla materia superflua affluat, febris tamen redeat, contra sentit com. in aphorism. de eunuchis, qui locus notatu dignus: hac voce utitur etiam Celsus dum sic ait, Magna pars urbanorum stomachum imbecillum habet, signa edit pallorem, nauseam &c.*

Raro non aliquis partem habet imbecillam. Celsus Et alibi offensis obnoxia infirmitas.

Apud eundem capitis infirmi fit mentio, & ad id commendat affusam aquam frigidam, & alio loco cuilibet pars aliqua natura est imbecilla, an ea imbecillitas ad intemperiem, an ad morbos materiæ revocanda.

Itaque videndum quid nomen imbecillitas significet, aut aliquid habeat ἄρρητον nec id negligendum, ne frustra partem natura imbecillam inaniamus & medicamentis affligamus, immo detracto sanguine infirmemus. Nam imbecillitas robur addendum suadet & insinuat, unde qui sæpe capitis doloribus capiun-

capiuntur, capite sunt imbecillimo, & repletio eas partes quaqua versus distendens dolorem excitat.

CONSILIUM LXXI.

De febre assidua cum symptomatis paraphoricis, catarrhoicis & cataphoricis.

AUrelius adolescens medio Octobri capite doluit, febris, sed ea fallax, quum se febrire non putaret, nulla dum intermissio officii, lex vitæ neglecta, dolor tamen capitis in dies aggravescebat, externa accusabantur, ut ætas ad omnia prona, tandem febris aucta, dolor capitis auctior, febris vere κεφαλικὴ τυφώδης, nihilominus tamen sui negligens modo ruris, modo in urbe fuit, securus omnium, tandem lecto affigitur & affligitur, fallax pulsus ut in morbis capitis, urina fallacior, ille febri non respondebat, & in capite focus erat, segnities alvi nec nisi arte provocata, quicquam ex alvo affluebat. Æstus viscerum, sed major capitis; oculus ardens, facies rubra, maxime genæ, aliquid pulmonicum suspicabamur, dolor capitis major ad synciput, omnia noctu graviora, clamores, jactationes, deliria fugacia, indecora corporis compositio, mox ad se reditus, rursus deliria intra verba, somnus profundior, ut vix excitaretur, deinde κῶμα ἄγρυπνον, & inæqualis symptomatum mixtura, mox catochus, nisi quod deliratio jugis non foret, mox lethargicum quid, mox typhomanias species; tandem oculi fixi & rigentes ut in catoche, obscura phrenitis, blanda, contrectabilis, dextrarum partium rigor, revera σπασμώδης, & deinde paraplegiacum quid, siriasin quamdam & φλόγωσιν suspicati sumus, difficilis respiratio, qualis peripneumonico: omnia visa sunt mitiora, convalescendi spes aliqua, morbus varie lusit oppugnatus, sed non expugnatus invaluit: dolores repetunt, omnia in pejus ruere, per dies 40. traxit mors.

Obscura blanda et contrectabiles desipient. pessima Hippocrat. in Prorrh.

In primo insultu morbi negligentia ipsa ægrotantis conjecit eum in periculum, quum morbo victus lecto per decumbendi necessitatem afflictus est, adeo terrifica symptomata paruerunt, ut aliquid funebre nos ominaremur, utinam nos augures augurium ipsum potius fefellisset quam dira sors bonæ indolis juvenem sustulisset.

Symptomat. cerebri aut cataphorica, paraphorica, catarrhoica, aut cephalalgica.

Symptomata quæ caput exercent, aut sunt cataphorica cum somno profundo, aut paraphorica, cum delirio, aut catarrhoica cum fluxionibus, aut cephalalgica cum dolore capitis, tria sustinuit æger, paraphorica, cephalalgica, cataphorica. Et quum morbi cerebri sint curatu difficiles, cognitu sunt difficillimi: parvæ ejus causæ gravia in capite edunt symptomata immo solus vapor teter, furtim surrepens convulsiones terrificas invehit, & magno medicorum dedecore. Sæpe capita hominum morbo capitis consumtorum aperta sunt in quibus nil commemorabile repertum est, quod mortem intentasset, quum alioquin medicus aut abscessum, aut simile quid repertum iri pronuntiasset, spes augurantium ipsa inspectio fefellit & eorum fiducia, & inspectatio in stuporem vertit, ac si cum ipsa anima mortis occasio evolasset.

Parva causa medelis exsolvitur nisi quid circa partem principem sit Hipp. de præc.

Causa interitus & symptomatum terrore plenorum fuit illa siriasis & phlogosis præsertim membranarum cerebri, in his & in cerebro non tam fuit alteratio quam alienatio, & in iis fuit quædam hectica intemperies diuturnitate temporis contracta, morbus forte initio fuerat curabilis, sed ex eventu incu-

Aliud afficere cerebrum ob alterationem, aliud per alienationem quamdam Gal in 3 com. p. 33. Hippocr. prorrh. hanc dicit esse similem lanis tinctorum δευσοποιὸν καὶ δυσέκπλυντον. Celsus in lethargo marcor et inexpugnabilis dormiendi necessitas, in phrenitide prompta ad omnem audaciã mens est.

rabilis factus est, febricitans nec cibo, nec largiore potu abstinuit, & aeris gravitatem & contumelias non vitavit, sic tota vis venenata se in caput inclinavit. Accessit pulmonis dextri impuritas, in quo vomicæ erant veteris tabi, & puris reliqui, ex peripneumonia, qua ante annum laboravit, & ita ut medici magis adversum rerum exitum timerent, quam sperarent secundum. unde Hipp. notat quosdam ex pulmone lethargos quum afficitur cerebrum tetro vapore, unde marcor cerebri, & marcet æger, nec fari potest, ut uno dicam verbo Typhomaniæ erat potius species quædam, mixtis symptomatis phrenitidis, & lethargi, non vera & aperta fuit phrenitis; in qua ad omnem audaciam prompta mens est, sed ob impressam inustamque hecticam cerebro & membranis intemperiem obscuram, vulgus designat phrenitin ex morsu, clamore, insultibus, involatu in obvium quemque unguibus, delirio perpetuo, sed alia est sine his manifestis. Id quod Galenus diserte expressit, & sese ipse eleganti ea enarratione vicit in prorrhetico. Citat locum Hipp. ex epid. nullus phreniticorum valde insanivit, sed veternosa ad somnum inclinatione gravati peribant, & hi phrenitici obscuri vocantur; & id sæpe vulgo ignotum & medicis, eos demum vocant phreniticos qui clamant & exsiliunt, in obscura ea virium languor est, & hectica quædam affectio phrenitidis est; idem contigit quod lanis tinctis, quæ colorem non deponunt, ita quidem hæc affectio cerebro impressa hectico modo vix elui potest, & ni beneficio ætatis adiutus fuisset, & artis ope, vix tanto morbo superfuisset, sed morte fuisset præventus, tandem aggravescente valetudine succubuit, expertus illud Hipp. Quibus convulsis oculi fixi relucent, non apud se hi sunt & diu ægrotant. sperandi & desperandi vices fuerunt: tamen in deteriorem semper partem nostrum judicium & prognosin vertisse, auriti testes multi fuerunt. Ægro in sua initia resoluto sectione internæ partes oculis subjiciuntur, aperto capite, venæ quasi varicosæ tabo & sangnine nigro turgentes videntur, item observatum.

1. Ad part. 33. lib. 1. Prorrh.

Anatome corporis.

Hippocr. hanc affect. vocat ὑπερέμενον. cerebri.

In ventriculo medio serum multum, medulla cerebri quæ mollior & friabilis esse debet siccior, membranæ siccissimæ, quasi per syriasin & deflagrationem arefactæ & rigentes vix lacerabantur, vix novacula præcidebantur, acutiei secantis resistentes. Immo sectæ crepabant more membranarum arietinarum igni objectarum atque occalescentium: pulmonis partes dextræ lateri adhæsu contumaciore lacerabiles, plenæ vomicis, tabo & pure scatentibus, hæc reliqua ex gravi peripneumonia, quæ anno preterito illum oppressit ac pæne consumsit, hepar labem conceperat, sed non maximam qualem pulmo, hinc illæ lacrymæ, sic hectica intemperies cerebri, pulmonum maxima, hepatis minor labes, juvenem (arte malo victa) arte & natura repugnantem oppresserunt, expugnarunt, sustulerunt.

ANNOTATIO.

1. *Tremulæ obscuræ blandæque, & contrectabiles desipientiæ valde phreniticæ, ut Didymarcho in Coo obvenit ut cit. Hipp. 1. prorrh. Gal. in com. meminit phreniticorum, de quibus loquitur Hipp. 3. epid. Nullus phreniticorum, ait, vehementer insanivit, velut aliis usuvenit, sed alia quadam veternosa in somnum inclinatione capite gravati peribant. Et paullo post, phrenitide ex bilioso succo generationem habente, quum is in cerebrum decubuerit, principio quidem qualitate ipsius nondum toti corpori cerebri permixta confusaque tu-*

multua-

multuosæ fiunt desipientiæ: procedente vero tempore, simile quippiam contrahitur lanis quæ a tinctoribus appellatis tincturam accipiunt, nempe & hæ vix eluibiles redduntur, non secus atque eæ quæ ab initio colorem habent, talis igitur cerebri tinctura Græ. βαφὴ desipientiam hecticam habet, atque ob id affectio horum, ut febrium hecticarum prava est.

CONSILIUM LXXII.

Pro muliere sterili fluxu muliebri laborante.

PRæcesserunt fœdi colores, labes viscerum observatur, mala ex se & ex consequenti: per se quoniam cachecticum quid est, & intemperies cordis, & arteriarum, ex eventu & quasi auctarii vice, quia hæ virgines pravo utuntur victu & res alienas liguriunt, unde humorum pravorum cumulus & propagatio, ab eo tempore nupsit, a nuptiis sterilitas, inde morbosi menses & ῥοῦς γυναικεῖος. At longe distinguuntur, si natura bene ordinata euntibus mensibus dat inducias, ῥοῦς fit, id non fit in morboso mense, nec in gonorrhæa virulenta.

Symptomata, odoratus imminutio, aliquid ephialticum, σπασμώδες, menses mali ῥοῦς, uteri indignatio congressum respuentis, dolor, molestusque sensus in consuetudine ipsa, ex quo tempore resoluta est virginitas res meliores non fuerunt, unde non mirum si non possit γυναικωθῆναι, nec mater fieri, hinc illud Hipp. Sana muliere moderati sunt menses, pauciores, plures, ad pauciores dies sunt quid morbosum & sterile, & ut de morbosis, ita de sanis, & quibus per pauciores dies sunt menses, succulentæ sunt & viriles & μιαστόκοι non fiunt, nec partus, nec conceptus sunt memores. 1.

Purganda non valde, & liquando non sistatur fluxus, roborantibus est utendum.

Decoctum vulnerarium valet, caryophyllata, pentaphyllum, fragaria, pulveres siccantes, pilulæ purgantes addita terebinthina cum diatragacantho frig. addito rheo: de aquis naturalibus videndum.

ANNOTATIO.

1. *Plurima genera morborum primo coitu & prima mensium eruptione solvuntur, quod si non solvantur, vix, ac ne vix curationem admittunt, ait Plin.*

CONSILIUM LXXIII.

De rubore narium.

D. Robinella sentit ex intervallis appulsum fuliginis, aut vaporis calidi, ut est prædita visceribus calidis, extrema naris incalescit, intumescit, sed ut mulieri non potest eripi cura cultus corporis, ita nil negligit quod ad id mali evitandum pertinere possit; immo etiam ad Empiricos confugit. Illi calidis rem irritarunt, & infecta plane res est. Nos ea ratione ei consultum voluimus, quia malum a visceribus, iis danda opera est, phlebotomia, purgatio cum cassia valet cathol. senna, lautio pedum, epithemata, cucurbitulæ, enemata refrig. caveat topica frigidiora, eaque quæ moram in parte affecta trahant, unguentum citrinum, cera virginea lauta in aqua rosarum, & nenuph. vinum fragorum, cremor hordei, decoctum hordei quo mangones ad mangonium pue- Celsus.

rorum, & nitorem utebantur Hipp. tempore, emplaſtrum molle ex gummi tragac. arabico, amylo, pauca ceruſſa & cera virg. loco ceruſſæ lythargyrus valebit. ℞. fol. ſalicis m. ij. albumina xij. ovorum, ſucci limonum ℥ ij. diſtillentur cum lacte, oleum ex ſeminibus frigidis, aqua liliorum cum troch. albi rhaſis, vel emulſiones, aqua roſarum cum pauco mucore ſeminis althææ & gummi tragacanthæ, fruſtum carnis vitulinæ mane applicatum, valet paſta regia Fernelii & hordeum mundatum in juſculis.

CONSILIUM LXXIV.

De quodam vomitum patiente cum ventris tormine.

ENimvero id totum de quo agitur hypochondriacum eſt magnum quid, & opinione majus. Res enim ſubindicata latet, & inteſtina eſt, quam vix animus apprehendat, accuſatur ſemper ventriculus licet innocens & viciniæ lege patiens, dioclea pylori phlogoſis intelligitur, chylus aduritur, talis ſanguis, at natura aduſtionem horret, elixationem admittit, unde locus eſt Plinii, cur homines ſunt breviores ſuis temporibus, quam olim, quia aduſtio ſemen alterat & conſumit; hinc marcor, ſqualor, tabes: nuper octo vidi ægrotantes ſimili morbo afflictos alimento ſumto, gravis erat ventriculus, coctio talis qualis in anadoſi, dolor, corpus differebatur (verbo Terentiano) dolore, noctu quies & induciæ, die ſequenti redundatio ſtomachi.

Aſſumtorum vomitus hos per menſes tres, alios per quatuor exercuere, pars ægrorum emarcuit, tabuit, collapſus aqualiculus, mors; pars, at cujus minore virium diſpendio morbus productus erat, afflicta quidem & lecto & morbo, vomitus periodicus ut in cœliacis, ventriculus quidem facit officium, pylorus obſtructus, & meſareon, aut oppilativa, aut attenuativa obſtructione (ut loquuntur veteres practici, non tam verborum quam rerum aucupes) per collapſum vaſorum & viarum, & hæc fatalis filum vitæ præcidit. Id fit in opticis nervis, unde perfecta cœcitas, illæſo oculo in apertis cadaveribus eorum, quos ſua ſors peremerat, alias inventa pylori inflammatio obſtructionis & anguſtiæ cauſa, in aliis glandularum meſenterii durities, impendio magis & quaſi callus, meſenterii ut quidam ſphacelus, ut mirum non fuerit ſi ventriculus alimentum appetiverit, quoad potuerit coxerit res ingeſtas, ſed vitio anadoſeos & ob vitium labemque meſenterii omnia rejectantur vomitu, licet chylus gratiam naturæ receperit.

Videor tamquam in tabula afferre lineamenta ad vivum expreſſa cauſæ tam dira ſymptomata excitantis, & graviora, ni dii prohibeant excitaturæ, ni tutelaris deus fibras tam pertinacis affectus eliſerit. Eſt quædam attenuativa oppilatio natura fatiſcente & inſtrumentis nutritioni dicatis feriantibus, credo labem neſcio quam & κακοήθες, unde σφάκελός τις, ut ita dicam per alienationem non per alterationem, & præclare actum a te qui temperatis uſus fueris, inductus opinione inteſtinæ φλογώσεως quæ tot malorum eſt fabricatrix; hic metuo adverſos rerum exitus, tamen ſi velis explicare ægram ut dolendi ita querendi, & quærendæ medicinæ non ſit finis, non quin naturæ dandæ ſint induciæ; valent tabellæ ex chalybe, aqua rhabarbari, aquæ naturales; balnea, medicamentum in balneo, fotus mites, pilulæ ex aloe lota, ſuccino, pulvere ſennæ, ſatalis addita pauca quantitate pilul. aggreg. exceptis omnibus ſyrupo de cichorio,

Curatio.

ſomni-

semnifera, pilulæ de cynoglosso, decoctum foliculorum addito rheo, & saccharo cando, ne revomat.

CONSILIUM LXXV.

Pro fluxu dysenterico et mesenterico.

Consideravimus tempus a quo laboravit (erat enim jam tertius mensis exactus) periodon, motum humoris, speciem humoris, & doloris.

Quæsitum, an fluor esset simpliciter dysentericus an diarrhoeicus, an mesentericus, an hepaticus, in quanto, quali, & excretionis modo. *Omnis fluor est dysenter. diarrh. mesent. et hepaticus*

Intestinum ob diuturnitatem fluoris τὴν διάθεσιν ῥευματικὴν conceperat.

Non abs re, de periodo quærebamus, an certis horis, an incertis rediret fluor, veteres hepaticum & cerebralem distinxerunt a stomachico & intestinali, quod primus sit periodicus, cerebralis fere a distillatione est, hæc autem dici solet esse nocturna potius: tamen Hippocrates longarum dysenteriarum, & lienteriarum causam a capite repetivit. *lib. de affect.*

Et ea dispositio rheumatica duo facit, excrementa a jecore facile recipit, & ea magis corrumpit ob vetus vitium, parti sanæ suum alimentum est solatium, ægræ tamquam onus est.

Gal. dum libris de locis affect. medetur ῥευματικῇ διαθέσει tria statuit, ut alimenta sumantur, non facile corrumpenda, ut adstringant, ut roborent. *Gal. 2. de diff. feb.*

Apozemata sunt instituta ex iis quæ hepar reficerent, & quia ulcusculorum & tabi nescio cujus erat suspicio nonnulla, portio herbarum vulnerariarum incocta est, ut buglæ, saniculæ, symphyti minoris, agrimonii, veronicæ, sanamundæ. *Apozemata.*

Aqua rhabarbari imperata est, lac capræ, quæ depasceretur folia salicis, summitates ruborum, viminis & rosariorum.

CONSILIUM LXXVI.

De tumore hepatis seu fermentatione.

Cujusdam Præsidis servo febricitanti tumor & durities quædam ad tactum apparebat, alii scirrhum dicebant, alii non a flatu quia fugax fuisset; initio paroxysmorum regio hepatis apparet tensa & inflata, sed id residit calore febrili aucto. Nos putabamus id esse quod Hippocrates in epidemiis vocat hepatis fermentationem quamdam, nam in febribus aliquando & cystis fellis intumescit, & totum hepar fervente & bulliente in capillaribus venis sanguine, & turgentibus humoribus, & ii medici quibus sine experientia ratio quædam suffragatur nec morbum istum norunt nec medicari possunt. In tali affectu non est parcendum sanguinis detractioni, hæc enim largior opitulatur, malactica & foris admota fere sunt inefficacia, profluvium quoque biliosum juvat, sed illud non solet opportune evenire nisi detracto luculenter sanguine ardor mitescat, & tumor duritiesque minuantur, id quod valde est notandum. *ζύμωσις hepatis.* *Liberalis vena sectio hepatis fermentationi convenit.*

CONSILIUM LXXVII.

De auditu imminuto qui βαρηκοΐα, καὶ δυσηκοΐα dicitur.

Magna vis est constitutionis temporis πρὸς τὴν ἐυηκοΐαν, ἢ βαρηκοΐαν, ἢ δυσηκοΐαν. Περὶ δὲ παρακοῆς ἢ παρακοΐας paullo post dicitur: nam in aquilonia

ad aphor. 17. lib. 3 constitutione & animæ, & corporis constitutiones meliores exsistunt, conciliatur enim partibus vis, robur & εὐτονία & Gal. diligenter operationes istas animæ & naturæ distinguit quas vocat φυσικὰς καὶ ψυχικὰς ἐνεργείας. Aquilo reddit corpus εὐκίνητον καὶ εὔχροον, ut ait Hippocrates sectione tertia lib. 3. Aphorism.

Quum dicit mobile, & bene audiens corpus, animæ functionem & τὴν ἐνέργειαν significat, quum autem bene coloratum, dicit naturæ operationem, & quum paullo post dissolutionem explicat quam affert Auster, ait, mala est ista Austri διάλυσις ad omne opus sive ψυχικόν sive ζωτικόν, credo quod ζωτικόν confundit μετὰ τοῦ φυσικοῦ. si austrino & humido tempore auditus est obtusior, id ab humectatione est, & ex humectatione διάλυσις sequitur, a dissolutione quadam actionis læsæ: actio siquidem est partium solidarum.

Sic δυσηκοΐα ab austro est κατὰ τὴν λύσιν τινά. Quod ad curationem attinet, aliter te geras si sit obstructio, aliter si humectatio, & dissolutio; contrariis enim oppugnatur morbus, & obstructioni debentur ἐκφρακτικά, quæ autem mixta sunt ex rhypticis & attenuantibus, & detergentia, humiditati siccantia, dissolutioni συνεκτικά, idest quæ contendunt, ac firmant.

Ceterum imminuta auditio symptoma est, actio enim læsa est in genere eorum quæ audiuntur: morbus est obstructio, hæc autem aut fixa est, aut fugax Galeno, surditas fit ob humorem quemdam in auditoriis meatibus impactum, Græce διὰ τὸν σφηνωθέντα χυμόν; & alio loco, firmatos una in parte humores species una symptomatis, tum naturalis partis tum humoris virtuti peculiaris consequitur.

ad part. l. 1. prorrhet. ad part. 27. l. prorrh.

Curatio. In obstructione aurium quidam habent olea suspecta, ut quæ obstruant suo lentore, aquæ vitæ, aut theriacalis, aut rutæ valent, castoreum, oleum de terebinth. chymicum, semen cumini infusum in aqua vitæ, & rutæ, deinde expressum, succus bulbi esculenti & rutæ & vinum album.

2. Quibusdam placet in summa obstructione procurandam quamdam suppurationem, ut aliquid ex aure emanet, sed habenda maxime ratio subjectorum viscerum.

Catharsis instituenda ex intervallis eaque blanda.

Mulier ægra cui hæc decernuntur remedia multis signis melancholica deprehenditur, tamen mollem carnem habet, candidam, obesulam. At qui talem carnem habent Gale. nequaquam habent humorem melancholicum; videndum est ne habitus exterior nos decipiat, fraudemque faciat, sæpe enim exterior interiori non est similis.

Libr. de l. aff.

ANNOTATIONES.

1. *Aurium affectus sunt summa cura prænoscendi, ac præsertim ii qui cum dolore exsistunt, oculorum quidem dolores & morbi noscendi quidem & plurimi faciendi, sed non tanti quanti aurium affectiones. Notandum enim quod eleganter scripsit Celsus cap. 7. lib. 6. aurium usum proximum luminibus nobis dedit natura, sed in auribus aliquanto majus periculum est, nam vitia oculorum intra ipsos nocent, aurium inflammationes doloresque ad dementiam mortemque præcipitant.*

2. *Decoctum cannabis sativæ vermes in auribus delitescentes, aut alia animalcula allicit auctore Plin.*

CON-

CONSILIUM LXXVIII.

De Melancholia hypochondriaca pro muliere hysterica.

Aristot. Seneca l. de ira.

SOlemne est illud Philosophorum decretum, omne imbecillum querulum esse: quum autem duplex imbecillum sit, natura & valetudine: in primo genere, est mulier valetudinarii, in secundo, hæc mulier in utroque hæret & laborat, unde perpetuo querula est: & medicorum aures querelis subinde novis fatigando querendi finem non facit, quia non facit dolendi, nec conquerendi satietas est. At quærere oportet an jure dolendo queratur, an infractione animi id contingat, an quia melancholica est, an melancholici perpetuo doleant, omne enim animans duce natura voluptatem quærit, & dolorem, ut summum malum fugit dolorique remedium quærit. In eo genere sunt melancholici (præsertim si humor per assationem, aut suppressionem acriusculus est) sive quod natura, sive quod valetudine imbecilli sunt, propterea quod queruli. Ideo Arist. ait, melancholicos perpetuo medicinam appetere, idest summis & assiduis votis remedia postulant, sive sint alimenta, sive sint medicamenta, immo eorum major pars pharmacorum est, quam alimentorum appetentior. quare? quia dejectam habent appetentiam, unde? ab intemperie & affectione prava quam Gal. in prognosticis eleganter vocat κάκωσιν τοῦ στομάχου, idest oris superioris ventriculi: temperatæ enim naturæ dulcia & appetunt & iis fruuntur, intemperatæ imminutam habent appetentiam, & exoticas in cibis qualitates desiderant, unde tales melancholici sicci sunt & strigosiores.

quæst. obiter hic agitatæ de melãcholicis.

7. Ethicorum. Melancholici perpetuo medicamenta appetunt.

Ceterum abhorrent a cibis nisi excedente qualitate præditis, medicamenta purgantia appetunt, licet ab iis sæpe deterrime habeant, quia humores eorum aduruntur nec putrescunt, putredine ordinaria, quæ humores exclusioni paratiores & obsequentiores reddit. Sed quæri potest, quænam sit hæc dispositio diathesis, sive intemperies τῶν ὑποχονδριακῶν; Rondeletius ex Dioclis non omnino vera opinione, sed plausibili, & ex parte probabili, putat id totum malum pendere a mala intemperie primarum venarum mesaræi & etiam mesenterii. Declarant signa hic non enumeranda, inter quæ est volæ manuum siccitas, & squalor. At cutis squalida labem vitiumque ventris significat, declarat curatio medicamenta humect. refrigerandoque purgantia, syrupus de pomis, syrupus violaceus, lac asinæ aut capræ, Balneorum frequens usus a cibo, aquæ Spadenses, Nivernenses; αὐτοφυεῖς immo eis ulcera oriuntur & καρκινώδεις tumores qui non nisi pompholyge, plumbo, cerusa, & mercurio leniuntur & mitigantur, & quod fit foris, idem domi & in visceribus fieri debet.

Galen. de loc. Aff c. de melan. ch. Hipp. in Coacis. Legitima hypochondriacorũ curatio.

Sed impediunt flatus multi qui in hypochondriacis scaturiunt, & indicatione quadam contraria avertunt ab usu rerum humectantium, & refrigerantium, quæ causam oppugnarent: sic quod est primæ & radicalis affectionis remedium, auget symptoma, ut fit in hydrope & squalore & hectica viscerum intemperie, quum enim quæ flatum discutiunt calidiora tenuiorumque partium esse debeant, siccitatem squaloremque partium augent, quæ causa impulit Themistium magnum physicum, & tamen non satis bonum medicum, ut credat atram bilem naturaliter frigidam refrigerare ventrem, & jecur partes nutritioni devotas & consecratas: quod si verum est, mirum non esse debet, si tantus sit flatuum proventus in hypochondriacis. Immo vero κατ' ἐξοχὴν flatuosa melancholia esse dicitur: quamquam hypochondriacis, & iis quibus æstuant

Contraria indicationes in cura melãcholicorum observandæ.

Cur melancholici macrescunt.

æstuant viscera, quos θερμοκοιλίους vocat Hipp. non raro usuveniat, ut quum calore acri abundent, non desinant esse flatuosi, immo in tympanitem fere post dolores alvinos diuturnos & vix placabiles incedant, & iis non raro secari vena solet secundum illud Hippocratis ἀνεμίην φλεβοτομίη λύει. Verum isto loco Themistius rationem reddebat cur melancholica corpora macra essent, ita enim ait, Affecta sunt corpora, ut eo non fruantur alimento quo vescuntur, & idem alimentum non subit partes nutriendas, & id genus corpora sunt infelicibus lignis assimilia, quæ in regione arida, & siticulosa nascuntur. Themistius autem atram bilem proprie non sumit, sed pro succo melancholico frigido, magna enim pars melancholicorum & deterior morbosiorque per flavam bilem, aut succum melancholicum ustum, aut sanguinem generatur: unde cineri, aut tartaro calcique talis humor similis est, quibus per adustionem calor est acer & mordax; unde melancholici tales sunt pilosi, abundant multo excremento fuliginoso, quia in iis sanguis & succus est acriusculus, & calidiores sunt arteriæ plenæque fuligine.

Usta bilis & melā-chol. succus gravia indu-cit sympt.

Effectus frigidi non arguunt semper causam frigidam.

Quoniam Themistius videt multos effectus frigoris, causam putat frigidam, at in magna parte hypochondriacorum est calor acer & mordax, hic est corruptor, & fructum non capit corpus, immo quo corpus calidius calore adventitio, & febrili, calore naturali omnium bonorum auctore, eo frigidius existit.

Sect. 6. lib. 6. Epid. partic. 2.

Id quod expressit illud Hipp. quibus calidior venula est, idest arteria, multitudine sanguinis exustum procreat & idem excernit; exustum autem τὸ καυσῶδες vocat, a quo fuliginosum excrementum multum; intemperies cordis & arteriarum, concurrente pulmonis calore & siccitate tam celeris motus, cordis (præsertim per gressum) causa est, & tam affectio hectica est: non sic in aliis febrientibus contingit, non enim moti, ita anhelosi sunt: immo in corde ipso jam speciem aneurismatis subesse autumamus spiritu & sanguine mirum in modum arterias distendente & dilatante.

Celer cordis motus ab intemper. hectica, & quadam aneurismatis speciei oritur.

Sed nunc relicto disputationis filo cetera perstringamus, numquid cordis magnitudo, & ejus intemperies in ea muliere, cujus ergo susceptum est hoc præludium difficilis respirationis causa esse possit, qualis esse solet in iis qui cucurrerunt. Unde tanta inappetentia? biliosa quum sit temperamento, cur tantopere flatuosa? icterici non admodum flatuosi, quia in iis bilis abundat, non pituita quæ in flatum resolvatur, & raro imbecillitate partium nutritioni servientium (quæ una causa est generationis flatuum) laborant, ait Galenus, quæ opinio an vera sit porro inquirendum.

Com. ad part. 72. l. 5. apho.

Difficultas hæc spirandi quia creber & frequens est spiritus nomine τοῦ καρδιωγμοῦ, apud quosdam veteres exprimitur: præsertim quum palpitationi similis est. Erotianus παλμὸν ἀθρόως καὶ σφοδρῶς ἐν τῇ καρδίᾳ (proprie dicto corde) γενόμενον, cur καρδιωγμὸς id vocetur vel καρδιαλγία, non est facile explicare: nisi id fiat, vel quia talis affectio significet vim vitalem maximo incendio laborare, vel quia quum per æstum cor celerrime vehementissimeque moveatur, anima deficere videatur, & id veteres vocant καρδιώσσειν, καὶ καρδιαλγεῖν dici verbo vulgari potest, unde quum pulmo inflammatur, frequentia sunt animi deliquia, καὶ ἔκλυσις. hæc nostra conjectura & præjudicium aliorum sit judicium.

Com. ad aphor. 65. l. 4. aphor.

Item peccatur in hypochondriacorum morbis, nam fere ad lienem opera dirigitur,

rigitur,

rigitur, & dum incidentia, ῥυπτικὰ attenuantia, cappares, tamarix, cassutha, chamædrys, chamæpitys, flores sparti, immo radices calidiores præscribuntur, hepar siccatur primum, quia integris viribus traducitur ab iis medicamentosis simplicibus, & dum vulgus & medicorum & hominum intendit per corticem tamaricis & asplenium lienem minuere, minuit: immo forte fit ut perexiguus sit splen, quod malo est; nam satis amplum & validum esse oportet splenem; ut hepatis sanguinem purget, alioqui mille incommoda sequentur.

Atenuãtia & incidentia hepar siccant, lienem minuunt quod sæpe malum est.

Ideo non est bonum minui lienem aspleniis medicamentis, nam ubi minor non bene defæcat sanguinem; hinc inappetentia, & mille incommoda; sic narrant de chameleonte, qui nec bibit, nec comedit, soloque aere nutritur; quod hic lienem non habet, semper hiat, semper tenuem qua vescitur auram reciprocat chamæleon.

Plin. cap. 43. l. 8.

Quamquam quæstio est an medicamenta splenica integris viribus hepar pertranseant, si id fit, non fit sine noxa hepatis. At ajunt non esse necesse, quia a vena porta sunt rami mesenterici, quorum unus ad splenem tendit: melius faciunt qui in affectibus splenis & hypochondriacis ad buglossum, borrag. nymphæam, succum pomorum confugiunt, alia vero siccant longo usu impendio magis. At, omnis ὕπαρξις melancholiæ hypochondriacæ consistit in intemperie sicca partium in hypochond. contentarum, cum nonnulla caliditate sine affluxu, sed cum obstructione potius a sanguinis & aliorum humorum crassitie. Eamque ob rem limaturam chalybis in hypochondriacis & decoloribus virginibus commendant quod pluribus explicatum est alibi.

Quæ quum ita se habeant, hypochondriacis sunt ut plurimum φαρμακείαι ἐργώδεις, nam in ista siccitate partium naturalium in qua illius affectionis omnis ὕπαρξιν diximus residere, non purgandum ἁδροτέρως i. vehementer. Enimvero hypochondriaci fere æstuantia habent viscera, calida & sicca sunt temperie bilis acris genitrice, & quum suo calore & siccitate symbolum habeant & affinitatem cum febre, mirum cur fere non febricitent, aut patiantur febrem quamdam sui generis, quamquam revera interdum diarias quasdam febres patiuntur febrium hecticarum προδρόμους. Sed & observavit antiquitas, Mulierem raro fieri hypochondriacam, διὰ τὴν φλόγωσιν, sed ubi fit, deterius habere, quia id est alienius a temperamento frigido humido, quod muliebre est, quum tamen perpetuo doleant & conquerantur: item sentiunt punctiones & lancinationes & in cute & in visceribus. Ideo Arist. dicebat corpus melancholicorum perpetuo pungi revera, quod de elephanticis scribunt inter signa quidem æquivoca duo hæc notant; quod raro febriant, & quod in cute punctiones sentiant. Notanda hæc & revera hypochondriacum esse vere est habere gradum unum ad elephantem. Rondeletius ait, hypochondriacos & melancholicos videri quidem carere febre, sed tamen febrire quadam specie febris quæ iis propria est. Sed unum observatione dignum, metus est major ipso periculo, & phantasia maxime afficitur. De his verum quod Timor in his ipso major solet esse periculo. Item illud: Quid timeam ignoro, timeo tamen omnia demens: symptomata sunt minora quam opinio ipsa concipiat: sed causa major est, & efficacior quam percipiat, immo est gradus ad elephantem. Sic nomen hypochondriacæ affectionis (nec enim morbus est qui notari possit sed effectis se prodit) multa includit & opinione majora: Mirumque est, quod qui delicatiores, immo

5. ἁδροτέρως non sunt purgandi hypochondriaci.

Metus & mæstitia si perseverent signũ melancholicum Hip.

Qui delicatiore sunt cerebro facilius melanchol. symp. affi ciuntur.

mo bene temperato cerebro facilius & gravius afficiuntur, exalatio tetra facilius impressionem facit, stupidi & obtusiore ingenio non ita percelluntur.

Sic prius hominum genus feliciore est ingenio quam fortuna & valetudine. At vero quod ad therapiam attinet eamque difficilem reddit, est, quod affectionis remedium auget symptomata, flatus, borborygmos, inflationes, morbus non tam est in humoribus, quam in partibus solidis.

Aetius.

Una consolatio est, neglecti isti morbi sæpe fiunt leviores mirumque ad aliquid conferre negligentiam. Sed & ipsa senectus quæ morbus est, remedio est, præsertim si ex macro habitu comparetur.

Sed his relictis breviter curationis capita attingamus.

Capita deliberationis pro therapia.

Consulendum capiti tremulo, partibus naturalibus, in quibus scaturigo & soboles flatuum ἄνω καὶ κάτω qui flatus tantorum malorum sunt auctores: consulendum quoque & partibus uterinis.

Capiti, litu ex oleo de salvia arte chymica extracto, expresso nucis moschatæ ol. nardino cum cera in aqua vitæ lauta, castoreum valeret nisi fœtor adesset, valet quoque litus ex oleo de spicanardi, vulpino, lumbricorum, addita aqua vitæ emplastrum palmatum, divinum, & de meliloto.

Hystericæ affectioni trochiscis de gallia moschata, suffitu exceptis, pilulis quoque de castoreo, & assa fœtida cum aloe.

Partibus naturalibus, præsertim ipsis flatibus tanti tumultus seditionis oppressionisque partium spirabilium auctoribus studendum, medicamento legitimo. Dictum est ante, omne medicamentum esse illi mulieri ἐργῶδες, ideo balneum præmittendum videretur, purgatio sit ex catholico ad ℥ ij. f. colatum & clarum in multas doses, vel rhab. cum syrupo de cich. comp. cum rheo; & ut deorsum revolvantur flatus, clysmata ex jure pingui, quia ficciora sunt exta & intestina.

Difficultas oritur διὰ τὴν ἔνδειξιν, causa calida], intemperies lactium calida & sicca, unde obstructio attenuativa, remedia hujus nativæ intemperiei augent symptomata, ut observatum ante, & vere juvatur vino absinthite tabellis calidis; pulvis digestivus confert, ovi luteum cum saccharo, aut grano ambræ griseæ.

Fotus blandi ad splenem & ventriculum, usui esse possunt.

ANNOTATIONES.

Hipp. loc. aureus l. de diæta. loquens de visu et auditu. Hippoc. 2. prorrh & in Epid.

1. *Ut quod de ea dicitur pertineat ad omnes alios hypochondriacos quorum magnus est numerus. Ægra πολυπράγμων est actuosa, & negotiosa unde animus inquies, & qui non finit corpus refoveri. Est autem labor naturalis, aut violentus: naturalis labor, visus, auditus, vocis, curarum, anima in id quod videtur intenta movetur & calescit; calefacta evacuato humore siccatur, de auditu idem, mirum ne est, si illa non pinguescat; ceterum quum hæc mulier hypochondriaca sit, mirum quoque quod niteat facies, quæ in aliis decolor & plumbea, in sanguineis εὔχροια est, & teste Hipp. εὐανθές.*

Illi autem contingit quod pueris cachecticis quibus in cavo hepatis bilis recocta tanti mali auctor exsistit. At vere splenica non est bene colorata & inappetens, quod splenicis veris non evenit. Credo esse, velut ἀνεύρισμα quoddam vasorum cordis.

Quæstio mota cur virgines decolores tam male spirent quum alii febricitantes

tes (ni malum in pulmone) id non patiantur. cur olim eam difficultatem ſpirandi non patiebatur? interna calent, fuligo magna, arteria calidior exuſtum quid procreat, corpus non ita ſpirans, bilis torrida, nitrum, ſulphur dominatur, ut in vetere Gallo. Teſte Hipp. 2. de diæt. hinc omnia antiqua & marcida alvum magis movent quam recentia quia putredini propiora: fidem facit caro Gallorum nitroſa & ſalſuginoſa. Si a calore ætas defecta & inclinans remedio eſſe debet, morbi calidi in ſenecta relinquunt. Hipp.

Lienoſi ſunt voraces, tū ob acidū ſuccum, tum etiā ob cancroſa.n. lienis diſpoſitionem.

An detractio ſanguinis valet quæſtio? menſes in bilioſis ſunt detrimentoſi, ait Hippoc. & ſæpe λειποθυμίας afferunt.

In hypochondriacis præſertim qui ſunt tormenta medicorum ob acres humores qui eos pungunt (qui partim natura, partim victus ratione, partim curis & ſollicitudine fieri poſſunt, maxime vero fiunt quibus viſcerum eſt intemperies, ſi temperantia tantum adhibemus, malum non tollimus, ſed lenimus tantum, ſi acria, & quæ humorem tollunt; irritamus: idem contingit quod & in herpetibus, & ſerpigine. Glutinoſa mollia remedia malum fovent, immo deterius faciunt, acria cauſam evocando non ſtatim ſanant ſed irritant (qui locus pulcherrimus ab externis affectibus ad internos nos ducendo) ſanitatem enim ratione evacuationis ſuccum mordacem abluendo & detergendo non τῆς ἐπικράσεως efficiunt: imo contemperantia aliquando mordicationem majorem efficiunt ex accidenti, ut ſi corrumpuntur & una alunt foventque cacochymiam. Sic videmus ſerpigini, pſoræ, ſcabiei &c. a bile uſta, pituitave ſalſa cutis vitiis aquam ſalſam lythar. ſulph. aquam hydrargyri alumin oſam prodeſſe magis quam temperata & ἐπικραστικά, quæ alunt foventque cacoch. & acrimoniam. An ea lex contrariorum, ut contrariis contraria elidantur & oppugnentur; his & ſimil. ration. chymici fundamenta ſua ſtabiliunt dum dicunt ſimilia ſimilibus curari.

Galen. c. 12. l. 2. de ſimp. medicamēt. facul.

Sed hæc omnia ad rationis & veritatis normam & legem revocanda ſunt, nam ea Gal. methodus in cura prædictorum affectuum non deſtruit ſolemne illud Axioma Therapeuticum. Contraria contrariorum ſunt remedia.

2 Non abs re dicebamus paullo ante perperam in hypochondriacis calidis & ſiccis dari medicamenta ſplenica falſa lienis affecti opinione, minuitur enim hepar, ſiccatur, augetur intemperies ſicca, educitur ſerum liquato ſanguine, & defectu ſeri ſanguis aduritur, & quum lien minor eſt juſto, non rite defœcat ſanguinem humore melanchoilco; quo fit ut in venis & arteriis ardeat, unde pici aut gagatæ lapidi ſimillimus exſiſtit. Ideoque Galen. non vult detrahi ſanguinem ſi in cerebro tantum affectio ſit & nigreſcat ſanguis, ſi in toto corpore ſanguis nigrior, audentius ſanguinem mittit, ſi non ſit melancholicus ſupprimatur, ſic ſtatuit eas diſtinctiones: In hac muliere flatus generabatur ob inæqualem intemperiem ventriculi & hepatis, & ii diſtendebant ventriculum in dies, ventriculus amplior & capacior non poterat comprehendere cibos, unde ructuum & flatuum perennitas generationis. In hac muliere (ut in cadavere obſervatum) ſanguis nigruerat, corque vix refrigerium accipiebat, hinc pulſus inæqualis & palpitationi ſimilis, ventriculus ampliſſimus erat, frigidiuſculus, unde rebus calidis delectabatur, licet lingua ſicca eſſet & calidius hepar, ſic ventriculus vix cibos coquebat.

CON-

CONSILIUM LXXIX.

De doloribus hystericis & hypochondriacis.

VIrgo matura viro doloribus saevis ad regionem ventriculi torquetur, & maxime ἐν τῇ ἀναδόσει ipsius alimenti, tribus post horis ab eodem alimento sumto. Inter caetera, repetunt saeviuntque magis noctu, & ita venter ob agitationem spiritus flatulenti & humoris qui suos motus & περιόδους non habet, quasi fermentatio foret aliqua, intumescit, ut nisi distringatur laxeturque, opprimatur crepetque inedia, distentio fit divulsioque, eaque ita dolorifica ut vix ferendo sit, & tamen habet ὀρθοστάδην, nec ejus lamentis querelisque locus datur, fere fit enim ut ii morbi negligantur qui decumbendi necessitatem non afferant, licet ipsi per se saevi & immanes exsistant. Unde dolores dentium quia vulgares, podagrae, tusses, tormina ventris & verminationes fere negliguntur, quia sine febre, & vulgo homines affligant. Vulgus solet tantum misereri febricitantium, quia morbus est perspicuus, & utinam ipsi hypochondriaci aperte febricitarent. At ob squalorem & hecticum quemdam calorem eorum humor non est suppurabilis, nec hypostasi declaratur. Dolor lateris, aut pleuritis nescio quae totum hominem ad se convertit, in lecto retinet, medicos cogit, denique nullo non magisterio & artificio appugnatur, quum dolores dentium, tusses, tormina, saevitia sint superiores, immo tormentis adnumerentur.

Dentium affectus, podagra, tormina &c. negliguntur saepe licet tormentis adnumerentur.

ait Cels. Dolor vires maxime infringit, & huic prōte occurrendum, dum habet rationem causa morbum augentis, aut foventis.

Quod quum verum sit, & nil tam infirmum corpus faciat quam dolor, is primum omni arte est mitigandus, & is morbus in quo dolores adsunt, pluris est aestimandus, majoreque procuratione dignus, quam is a quo dolores absunt, & revera dictu est mirum quanta & quam longa dolorum acerbitas fere constantiam & patientiam ipsius virginis vicerit & convulserit, & piget scribere ne id vertatur artis medicae dedecori. Saepe, ait Tullius, non sunt graviora carnificum tormenta quam quorumdam morborum cruciamenta. Id quod hic observatum est, & fere iis non condolemus, qui aut assiduo dolore affliguntur quasi conquerendi eorum assiduitas opinionem faciat, aut sublati, aut imminuti mali. Eorum vicem dolemus, qui febricula, aut inflammatione laborant, ut dictum est, tabem, hecticam febrem, dolores dentium & graviora his mala in aliis negligimus, quod non sunt ea ita conspicua, ut inflammationes, aut herpetes. Id Langius transtulit ingeniose ad animi & corporis affectiones; pluris vulgus facit corporis levem affectionem in alio quia evidens est, quam animi cruciamenta & tormenta: magis tamen in morbo esse judicantur qui tabe, aut marcore laborant, quam qui manifesta inflammatione, aut febri. hae enim magis apparent & sensum feriunt: sic sunt in graviore poena improbi qui lento passu ducuntur ad aeternam mortem, carnifex enim animus quotidie minutis ictibus pungit & caedit. Hippocrati hae sunt causae cur morbi muliebres ἀνίατοι, 1. fere sunt incogniti: 2. prae pudore non narrantur, & saepe progressi sunt antequam ingressi videantur. 3. error medicorum si curant pariter morbos viriles & muliebres, nam longe differunt, sunt enim & corporum & hominum proprietates, id quod mirum, quum non tam longe femina a mare differat, & illa mas inversus dicatur. An ob uterum? an fas eas tragoedias excitari in viduis & virginibus ob tantulam partem? Sunt morbi peculiares feminis, alii maribus. Olim arthritis mulieri pepercit, non nunc: non quod (ait Seneca) mulierum natu-

Quae vilia putantur cognoscere difficile.

Hippo. de flat. in Epist.

Muliebres morbi fere incogniti Hippocr.

natura immutata fit, sed vita, & quum virorum licentiam æquarunt, morbos virorum æquarunt, & quia feminam exuerunt, morbis virorum plectuntur. Hipp. mille motus uteri agnoscit, & uterum omnium morborum muliebrium radicem putat.

Uterus omnium morb. muliebr. causa Hippocr.

In hac dolores sunt descripti paullo ante, & ii a sumto cibo repullulant, & integrascunt; unde id? dolores potius mitigari deberent appulsu boni & amici alimenti, flatus sunt multi a materia cruda & calore imbecilliore, nec enim vigente hieme nec æstate media flatus oriuntur.

Mirum cur nondum aut tympanites ortus fuit, aut translatio ad caput juxta aphorism. Qui circa umbilicum labores, & dolores qui neque medicamento, neque aliter solvuntur, in hydropem siccum transeunt.

Aph. lib.

Quid hoc quod tam diuturni dolores? nemo enim potest valde dolere & diu, ait Seneca; sic amantissima nostri natura cuncta disposuit, ut dolorem aut brevem fecerit, aut tolerabilem. Dentium, articulorum, nervorum, aurium dolores sunt acutissimi, quia in angusto.

Senec. in Epist. *Dolor in angusto.*

Cæterum in examine istorum dolorum quæsitum est, an essent hypochondriaci, an hysterici, an mixti, licet enim ventrem superiorem affligant, possunt etiam esse hysterici, ita enim intelligere oportet motus ipsos uteri sursum deorsum ad hepar & lienem, ut loquitur Hippocrates, non quod reipsa loco moveatur uterus, sed quod sui, aut appetentis, aut indignabundi argumenta edat, in his aut illis partibus, habet enim insignes venas, quibus cum hepate consentit, & nervos quibus cum cerebro, & arterias, quibus cum corde.

Sed hæ insignes afflictiones contingunt virginibus viro maturis, incredibile enim dictu quantæ mutationes in ætates incidunt primis coitibus & prima mensium eruptione, natura enim sui motus dat quoddam signum, & dum sanguis suo exitu frustratur, refluens ad hypochondria oppressionem facit.

Varii uteri motus.

At notandum est, sanguinem, aut ad alimentum, aut ad augmentum, aut ad fetum futurum suppetere debere, ubi sufficit ad alimoniam, aut ad augmentum, id quod restat supervacuum est (natura autem eo consilio mulieres leviores frigidioresque effecit, ut corpore minus spirabili plus sanguinis restitaret) id quod non solum in interno, sed & in externo corpore fieri debet; ideo venæ laxiores esse debent, ut ad habitum sanguis feratur, deinde eæ sunt laxandæ quæ ad uterum pertinent: frustra enim evacuationem per uterum menstruam cieremus, nisi habitus ipse plenus foret. Tunc enim argueretur sanguinem & ipsi virgini sufficere & puero futuro. At discernere num redundet an non, & in externo & in interno corpore, hic opus, hic labor est.

In curatione sunt ἐνδείξεις ex parte flatuum, ex parte temperamenti & caloris genitivi acriusculi. Ergo observata sunt hæc, species morbi, situs, causa, curatio, prognosis. Hecticus est calor causa mali & dispositio hypochondriaca, & ob appulsum novi alimenti dolor in digestione sentitur, prius alimentum fere non descendit, nec fit attractio ob obstructionem & tumorem partium sanguine repletarum: sic alimentum aut corrumpitur, aut non attrahitur, & hypochondriacorum febris est sui generis, & febris est tumori cancroso non dissimilis, unde sola temperata prosunt hypochondriacis & balnea maxime, ut ante observatum.

Curatio.

Ut in rebus omnibus est quædam maturitas suaque tempora, sic in virgi-

nibus

nibus suo tempore natura molitur καταῤῥηξιν, quam si non consequitur, hinc oppressiones, humor enim motus & non promotus oppressionem facit.

Menstruales non fiunt sæpe quia partes sunt validæ quæ totum sanguinem sibi, & retinent & acquirunt, & nisi partes infirmiores reddantur & sanguis imbecillior non fluat; idem fit quod in alienatione mentis a raptu, & vi sanguinis, effeminandus enim est æger & sanguis de consilio Aetii & ad deliquium animi detrahendus. Quod an verum sit quæstione dignum videtur; quod autem ob robur ipsius sanguinis ipse alio transferatur, eoque aut menstrui materia pauca sit, aut nulla, patet ex Galen. & ut e contrario morbi causa tollatur, videtur ei robori sanguinis imminuendo incumbendum esse.

Sed ad therapiam pertinet quoque illud, cur quum recumbit in lecto minus frequens & gravis dolor est, cum aut sedet, aut deambulat amplior fit, in lecto inflectitur facilius corpus, & per inflexionem duo sequuntur commoda: unum, quod per inflexionem recalescit venter, calefactus autem venter melius coquit; secundum est, quod dum flectitur corpus, laxantur partes & sinuantur, id quod exitum flatibus dare solet horum demonstratio eruenda est ex Aristotele, dum quærit cur sit melius cubare corpore inflexo quam distento, ubi physicas rationes exponit memoria non indignas. Itaque instituta convenienti victus lege, repurgato corpore, balneum instituatur; venæ sectio celebrata e brachio ratione ipsius plethoræ, licet non sit secuta manifesta allevatio, nil perinde est, iteranda tamen est. Quasi si quis artem medicus, is & artis eventum præstare semper debeat & possit. In arte medica licet sit perpetuum quod fieri debet, non est tamen perpetuum quod sequi convenit: postmodum vena in malleolo tundenda est, quo inclinet sanguis deorsum, qui in hac virgine semper (contra naturæ morem in mulieribus) partes superiores appetivit.

CONSILIUM LXXX.

Pro notario paralyticon aliquid patiente, aut potius laxationem quamdam articulorum ipsarum omoplatarum.

NOtarius quidam colico dolore vexatus est eoque acerbissimo, tanta fuit immanitas, ut præripuerit occasionem medendi cum methodo quadam metu majoris incommodi, sæpe ad levationem doloris immittendus fuit balneo, celo frigidiusculo, immo, ut verbo dicam, cum temeritate remedia rapienda potius fuerunt, humor qui id genus dolores concitabat, erat æruginosus qualis in ægri illius corpore congeri ac cumulari solet. Quare? ob ipsorum viscerum intemperiem & fervorem, non tam forte a natura quam a diæta contractum: unum enim de eo ægro notandum est quod & ad notitiam & istius colici doloris & familiaris, & morbi alterius qui inde secutus est & cujus gratia hic locus tractatur, maxime pertinebit. Illud vero est, æger iste etiam dum prosperrima sanitate fruitur (si modo in eo sanitas est) solius vini & panis usu sustinetur, a carnibus, jusculis, & omnibus aliis esculentis abhorret, ad solum vini, & ejus generosioris & meracioris usum confugit, hinc proventus bilis, hinc seri indomiti congeries, hinc inappetentia, augetur enim intemperies nescio quæ in dies magis appetentiam dejiciens, calor enim acer ori ventriculi molestus est, edendi desiderium ademturus.

Sic loquitur Cels.

Hinc sitis assidua & rerum quæ alienam qualitatem excedentem habent;

immo-

immoderata cupiditas: ita enim a Galeno dictum definitumque est, soli, ait, extra naturalem statum constituti amaris, acerbis, acidisque cibis delectantur, naturaliter habentes & excrementis vacui pinguibus & dulcibus, & nulla vehementi qualitate præditis cum voluptate delectantur.

Bene habentes dulcibus ægre amaris, salsis acidis &c. delectantur. ad part. 14. sect. 5. lib. 6. Epid.

Cæterum præter incommoda quæ affert vini usus præsertim ubi cibo non est temperatus, de quibus incommodis dictum est, aliud etiam longe deterius est, est autem nervosi generis imbecillitas, unde cerebri affectio, & apoplex. epileps. tremoris nervorum, paralyseos opportunitas, etsi enim vini sua sunt commoda, præsertim si præsumtis cibis hauriatur; ita maximum sequitur detrimentum si jejuno vacuoque ventriculo & nullo projecto alimento bibatur. Obiter autem dictum hoc sit, tamen quoniam exstat ea de re præclarum Galeni edictum illud non debet prætermitti: Qui vel inedia, ait Gal. vel alvi profluvio, aut fluxu sanguinis, aut tali evacuatione, famem habent, non capiunt ex usu vini utilitatem, immo offenduntur, quoniam & convulsionibus & deliriis confestim corripiuntur, si antequam cibum sumserint, vinum bibant. Item dum loquitur de iis qui sunt opportuni podagricis insultibus, tria maxime recenset, quæ ejus affectionis occasionem afferunt, desidiam, crapulam & vini usum maxime ventriculo inani. Nocent, ait, & potus multi & generosi vini, præcipue cum aliquis jejunus potarit.

Vinum jejunos bibere novitio invēto inutilissimū & placitum Medic. novitate sese commendantium Plin.

1. ad aphor. 21. lib. 2.

Unde mirum non est si noster æger inciderit in speciem aliquam paralyseos, aut potius relaxationis articulorum ipsius humeri: vinum ad id est valde efficax, nisi forte quis dicat vinum quia calfacit & siccat, tantum abesse, ut obsit nervis ut eos roboret, pares enim habet vires, ac olea arte chymica elicita, quæ siccando & calfaciendo tantopere firmant, contendunt & roborant nervos. Id quod Galeni patrocinio tueri facile possit. Quæ enim incommoda vinum sanare videtur ea ante ipsum effecerat, sic vinum nervis erit alexipharmacum, nedum venenum, unde male epitheto Bacchi insignitur ὁ οἶνος λυσιμελής. Ita Galenus, Vinum facile nervos replet ob calidam temperiem, intrat enim, ut quum non habeat crassam substantiam, sic substantiæ copia nervos convellit, rursus autem qualitate sanat eam quam fecit dispositionem nervos calfaciendo atque exsiccando, & si id non facit, mors sequitur, & ut vinum sanat convulsionem, ita & febris. Quis autem apud Galenum locus est, qui vino magis patrocinetur, cur tam caute podagricis, lunaticis, tremulis, paralyticis, & omnibus quibus nervosum genus afficitur, interdicetur? & ut paullo ante dictum est, datur a Galeno hemicranicis; si siccat, si calfacit, etiam paullo immoderatius sumtum, non nocebit, immo medicatam vim habebit, & tamen audito affectu cerebri, aut nervorum, aut membranarum, cane & angue pejus exsulat. Nescio cur id fiat nisi dixerimus calfaciendo & siccando juvare posse, sed vel maligno tetroque vapore nociturum esse vel plus ipsum vinum fundere, liquare & humores irritare quam possit digerere; unde fluxionum proventus & nervosi generis repletio & humectatio, unde Galenus ait, repletis nervis convulsio fit, replet autem vinum.

Com. ad apho. 28. lib. 6.

Objectio de vino quã quis in affectionibus nervorũ usum vini tueri queat.

Galen. ad aphor. 5. lib. 5.

Vinum substantia nervosis partibus noxiũ, qualitate amicum.

Relaxatio ista & πάθος παραλυτικὸν, secutum est dolores colicos. An id fit? revera vidimus plerosque qui post longos morbos, præsertim post colicos dolores speciem quamdam paralyseos contraxerint. Quod qua ratione eveniat pluribus, satis est locum indicasse, est philosophi in ipsius causæ investigationem incum-

Magis fundit et liquat vinum quam

possit digerere, unde dist proventus, & nervosi generis repletio & infirmitas

Gal. ad aphor. 5. lib. 5.

4. 6. Epid. part. 3. 5.

In scholio in cap. de colico dolore.

incumbere. Primum notus est Hipp. aphorismus: Cui intestinum a dextra parte articulorum morbo laboravit, erat quietior, postquam vero id curatum fuit, erat dolentior, id quod tribus de causis contingit: vel quia numquam duæ partes sunt inter se similes, ut æqualiter afficiantur, vel quia duobus doloribus omnino non eumdem locum occupantibus, eorum major obscurat & elevat minorem, vel ut ipsemet ait Galenus in com. quod humorum in articulos influentium motus ad colon intestinum est conversus, & revocatus: si id verum est cur non post dolores colicos humor in articulos referri non potest? itaque novum non est, aut dolorem articulorum, aut paralyses colici doloris esse consectarias. Quidam id intestinorum malum de descensu in scrotum interpretantur, mavult Galenus de dolore colico intelligi. De ea quoque re J. Hollerius arte medendi & singulari judicio antiquis medendi magistris non postponendus, hoc litteris cosignavit, quod autem a veteribus scriptum est colicum dolorem in paralysin transire, id rarum apud nos, familiare vero est Britonibus; cuidam sacerdoti ex dolore colico paralysis quæ colicum dolorem solvit, sed ea superfuit, qui hoc fit ut ab intestinis in principia nervorum fiat humoris recursus? vide an sit vera paralysis.

Non est mihi institutum amplius de paralysi disputare, ampla enim esset materies, & quæ non esset hujus instituti, tria tantum præstabo; primum per capitula proponam ea quæ in medicorum consilio eram propositurus de paralysi. At non tam paralysis quam relaxatio nervorum & articuli a nobis deprehensa est. Secundo, an quum sub finem morbi paralysis contingit, num ea a siccitate potius sit repetenda. Tertio, si sub finem morbi contingit, cur non potius contrahuntur articuli quam laxantur?

πόνος καὶ λύσις in vita observatur ut corpus unum & continuũ sit.

In toto homine, totaque vita observatur, καὶ πόνος καὶ λύσις, conformatio & apta membrorum colligatio, ut corpus unum & continuum esse videatur.

Paralysis ab obstructione nascitur, a compressione, divisione, seu solutione continui: sic laxatio ligamentorum paralyseos causa esse potest.

De hoc affectu in præcedentibus consil. 8.

Aliquando superiores partes resolvuntur, aliquando inferiores, ut crurum & tibiarum, est resolutio quæ σκελοτύρβη antiquis vocatur, malum hoc contigit, ex pravarum aquarum usu; in exercitu Germanici Imperatoris, cum superiores partes occupantur, si cerebri non est suspicio, ad medullam spinalem, & cervicem malum refertur.

Si primæ vertebræ cervicis afficiuntur usque ad quintam, periculum est ne vox intercipiatur.

Part. 1. sect. 1. lib. 3. Epid.

Paullus cap. 18. l. 3. particulares paralyses explicat.

Si quinta, ad manum affectio extenditur, unde apud Hipp. tremor erat in manibus Pythionis, erat enim collectio in primo intercostali, qua parte thorax est contiguus vertebris cervicis. Si ergo in quinta malum est, absoluta est paralysis; Si in sexta, non sensu, sed motu privatur manus. Si septima & octava, thorax afficitur, sed & quidam digiti resolvuntur quoniam nervi ab ipso cubito & olecrano ad digitos tendunt laborantes.

Causa, obstructio, compressio, solutio continui.

An siccitas paralyseos causa sit, dubitatur; nam sub finem morborum corpore emaciato videmus paralysim quamdam oriri partibus redditis imbecillis, corpore languidiusculo reddito, compagibus ipsis aliqua ex parte dissutis & vacillantibus.

An

An non a ficcitate potius & imbecillitate quadam hæc locatio, laxitas, & *Vide de*
refolutio fequitur. *Tabe co-*
xaria post
Tertium jam erat ut quæreremus etiam fi fub finem morborum paralyfis *sex mor-*
fequitur corpore ficciore reddito, cur non potius coarctatio, & constrictio fe- *bi men-*
quitur, non obstructio, non compreffio? Ac quod fub finem morborum præ- *ses; in*
fertim poft dolores colicos aliquid παραλυτικὸν oriatur & contingat, illud paullo *Coacis &*
ante dictum eft, & recentiorum obfervationibus teftatius redditum. Et non alie- *paul. post*
num erit Fernelii obfervationem attexere. Obfervavimus tertianam diuturnam, *dicetur*
& quartanam in atrocem cruciatum colico immaniorem definere, qui nonnum- *de ea.*
quam & in artuum dolores, & in paralyfim facefcit: & eodem capite, paullo *De para-*
ante attulerat hiftoriam cujufdam qui cum biliofæ vomitioni foret obnoxius, *lysi post*
ea fuppreffa immanes colicos dolores fuftinuit: hos fecuta eft paralyfis partium *colicum*
quæ fub capite funt, rigores erant frequentes. Idem Fernel. fcripfit, alius qui- *dolorem*
vis humor in fpinæ medulla infixus paralyfim committit, ac fæpe flava bilis *Æg. cap.*
hanc infligit, quum fub finem intermittentium febrium in fpinam dorfi & *18. lib. 3.*
nervorum propagines & origines effunditur, his auctoritatibus & exemplis res *Fernel. c.*
facta eft multo illuftrior. *10. lib. 4.*
patho. Et
apud Hip.
Eutychis
Nunc autem poftremam partem attingam, cur quum morbus longus præ- *post cho-*
cefferit confumto multo humore & fpiritu, pars non constricta potius fuerit *lericas*
quam laxa ac diffoluta: hoc pluribus verbis explicare animus non eft, nunc *affectio-*
tantum adducam Hippocratis auctoritatem, ex qua hujus rei demonftratio, aut *nes distē-*
faltem probabilis quædam ratio duci poterit, locus eft commemoratione dignus, *sionem*
& tanto viro Hippocrate dignus, qui non ea quæ fub fenfum cadunt more *nervo-*
vulgi obfervat, fed quæ reconditioris funt cognitionis. Sententia Hippocratis *rum cru-*
hæc eft: Carne expertibus citius & excidit articulus & reponitur quam carne *cialium*
„ præditis. Minor inflammatio humidis & macilentis quam ficcis & carne præ- *passus est*
„ ditis oboritur: quia ubi violenta eft luxatio, repofitio quoque dolorifica eft: *7. epi. ca.*
dolorem fequitur inflammatio & inflammationem adftrictio: ubi mucus adeft & *3. lib. 5.*
carnis inopia, facilis eft repofitio; hinc dolor nullus, nulla inflammatio, nulla *patho.*
adftrictio, lubricus enim ob mucum redditur articulus, deinde fubdit Hipp. *Hæc para*
lysis post
colicum
dolorem
Omnino autem mucofiores funt articuli macilentis quam σεσαρκωμένοις, i. eft *Pictaviē-*
carnofis & carne præditis, nam carnes eorum qui non recte per inediam exte- *sibus fa-*
nuati funt, Græce λελιμαγχημένοι, eæ mucofæ funt magis, fi graciles funt *miliaris*
quam fi carnofi funt, & tunc παχέες dicuntur, fi cum inflammatione mucus *est.*
„ fubfit per ipfam inflammationem ipfe articulus quodammodo vincitur, & li- *Part. 29.*
„ gatur & non multum propter mucum elabitur. Hæc autem Hippocratis verba *lib. 1. de*
paullum a ratione aliena videntur, nam quum quis fit macilentus per febrem, *artic.*
fit confumtio fpiritus & carnis: febris enim, ait Plinius, fanguinem confumit, *Vide libr.*
inedia confumit & extenuat, unde aphorifmus, corporibus carnes humidas ha- *Ballon.*
bentibus fames adhibenda, ficcat, enim corpora. Galenus edito eleganti com- *de arthri-*
mentario explicat carnes eorum qui vel fame, vel luctu & merore, vel iracun- *tide.*
dia, vel dolore extenuantur, mucofas etiamnum fieri, quia per ea pathemata *6.*
ipfis in carnibus fiunt quædam συντήξεις, colliquationes & muco liquato opplen- *Ibidem,*
tur carnes, qui per eam corporis fuperficiem non diffiatur, nec fenfibili nec in- *7.*
fenfibili tranfpiratu. At quum medicus diætam inftituit & corpus attenuare vult, *Apho. 59.*
lib. 7. In
part. 30.
lib. 1. de
artic.

primum id inedia coercet, deinde frictione, & exercitatione: si aliqua colliquatio contingit, vel per manifestum sudorem, vel insensibilem transpiratum reliquum digerit, sic si qua ex corpore reliqua est humiditas, ea educitur, ni educatur corpus liquatum tumet.

8. Hic locus dignus est nota, ut disputemus contra eos qui deducto alimento satis esse putant ad consumendos humores superfluos famem præscribere: nam si corpora sunt biliosa, bilis magis effervescit, & æruginis naturam induit: si pituitosa, liquato adipe & carnibus, mucus quidam colligitur qui molestiam infert, at ubi vel exercitatio, vel frictio, vel decoctum conveniens adhibetur, foras digeritur & egeritur quod dilapsum ac colliquefactum erat.

9. *Variæ de mucoso excremento quæstiones.*

Antequam ad umbilicum res deducatur quoniam de relaxatione articuli humeri ipsius dictum est, duo breviter attingentur; prius de muco, quid sit, ubi sit, & quarum partium sit, & an facile consumatur: posterius relaxato articulo an pars tabescat, an crassior fiat, an non, ut otiosis contingit.

10. *Nomen hoc διαθέσεως ῥευματικῆς potest explicari ex c. 4. l. 1. de locis affect. Ex hoc loco apparet, quum morbi membranarum, cartilaginum & partium nervosarum vix elidantur, mucus enim nec facile coquitur nec discutitur.*

Mucus & partium carnosarum & nervosarum esse videtur, ex textu superiore, & tamen Galenus videtur detrahere partibus ipsis carnosis, Caro, ait, non propria sui ratione fit mucosa, aut alia pars sanguinea, sed proprium excrementum est quale in affectionibus rheumaticis (διαθέσεις ῥευματικὰς vocat) & in jecorariis excretionibus, Græce τὰ διαχωρήματα ἡπατικά frequenter in ossibus „ & cartilaginibus & membranis apparet, raro in carnibus, hic mucosus hu„ mor, aut ex communicatione quam cum illis partibus habet, aut ex copia „ succi qui in illud confluit, quum pituitosus & mucosus humor ibi collectus „ est, hic ægre exinanitur, quum nec perfusionibus, nec cataplasmatis, nec medicamentis attrahi, aut discuti queat.

Posterior pars est, an si pars luxatur & excidit, extenuatur; quum contra aliis appareat obesior, crassior, & tumentior. Aphorismus sic habet: Queis coxendico dolore affectis coxa excidit & incidit, muci superveniunt, in Græco ἐπιγίνονται. At quum mucus præcedat laxationis & luxationis causa, melius legitur ἐγγίνονται αἱ μύξαι. idest in acetabulo ingenerantur muci, nisi pro eodem utrumque verbum sumatur, & quamquam quum laxatio contingit & facta est, mucus etiam denuo ingeneratur, tamen ante genitus erat, sic in primo erat τὸ ἐγγίνεσθαι, in posteriore τὸ ἐπιγίνεσθαι per causæ morbificæ productionem. item apud Hippocratem est alius locus de tabe coxaria quæ post morbum semestrem con„ tingit: Quibus sæpe recidiva facta est si sextum mensem excesserunt facile in„ coxariam tabem incident: id fit quum humor contumax vix & ægre exclu„ sus venis in articulum magnum & latum decubuit, ubi qui calidiore loco coqui nequivit, ægre concoquetur, cetera ad demonstrationem ejus rei in Coacarum comm. apud Hollerium: nam dubitare quis posset num necesse sit a venis & reliquo corpore ad articulum humores confluere, an non diuturnitate morbi carnes circum articulos liquentur, hinc mucorum proventus, hinc laxitas, hanc exitus ossis e suo loco consequitur.

11. *9. & 60. l. 6. 5. In Coacis. Pars mucoplena aut ob venarum fluxum, aut carnium vicinarum σύντηξιν:*

Caro autem crurum, aut tibiarum in luxatis tabescit, licet, πρὸς τὴν φαντασίαν mole quodammodo tumidior esse videatur. Et Galenus tria considerat in elapso articulo, ut non fiat nutritio, inde tabes sequatur; Articuli e sua sede emotionem: ineptitudinem ad usum: otium; otii nomine omnia concludi possent, nam pars otiatur, & quia suo loco dimota est, & quia ad usum inutilis

12.

visa

visa est, inde iners pars manet. Quare ergo non nutritur? Notandus est Arist. *Cap. 9. l. 2. de part. anim.* locus, quo docet corpus nostrum continuum, aut aliquando contiguum esse & ratione ipsius continuitatis vasorum fit in omnes partes divisio & partitio, nulla vena seorsim per se est, sed omnes, pars sunt unius, si os separatum esset, officio non fungeretur, vena etiam si qua separata foret, nec suæ origini continua tenderet, suum sanguinem servare non posset. Calor profluens ab origine facit ne gelet &c. Ergo in relaxatione summa, non mirum si partes emacientur. Et si quædam superficies carnosa tumentiorque apparet, vera caro non est. Quum quis exercetur & fricatur, is fibrarum substantiam pleniorem habet, carnis te- *Com. ad part. 81. l. 3. de art.* nuiorem, sed validiorem: contra non exercitati fibras graciles habent & carnem multam, sed mollem præ humiditate, est enim ista caro caseis qui coagulantur similis; exercitatorum vero integre coagulatis: plura vide eo loci ad hanc tractationem valde conferentia.

Atque ut tandem scribendi finis fiat, consideret medicus an fit extenuatio omnino facta in iis, qui aut paralytici fiunt, aut quibus relaxati & exsoluti sunt articuli (longe enim interest) an proluantur nescio quo muco liquatis *Observatione digna in cura paralyseos.* carnibus, & non excusso digestoque eo quod liquatum est. Tunc enim falsa opinione extenuationis & maciei, & marasmi non induceris ut omnino a sudorifico abstineas. Huc enim pertinet historia memorabilis apud Galenum de quodam qui cum tophos & πορῶδές τι in renibus haberet, usus est medicamentis attenuan- *Historia Gal. notanda.* tibus eo usque, ut digitos ægre mobiles haberet & quiddam cavum sonantes præ siccitate; medici id observantes, non habita ratione victus qui præcesserat, ad remedia paralytica impendio magis calfacientia siccantiaque confugerunt, nil profectum est, immo magis malum ingravescebat. Melior habitus liberaliore victu restitutus est, restitutaque & sanitas est & motus digitis est restitutus, indeque τέκμαρσις medendi elicietur ut motus & sensus deperditio, aut depravatio aliqua aliquid παραλυτικὸν portendens non tam corporis extenuatione opus esse quam refectione edoceat, alioqui multi hic errores committerentur.

Quoniam pravo utitur victu æger jussus, & (aut maturandæ sanitatis spes *Curationis capita.* tenuis foret) monitus ad alium sese convertere. Purgatio ex solemni syrupo est instituta, usus decocti scynæ cum guajaci medulla interiori additis passul. & glycyr. masticatoria, errhina, pyrotica ad suturam coronalem, frictiones, litus ex balsamo parato ex herbis nervalibus concisis & in oleo hypericonis per dies aliquot ad solem objectis, deinde igne lento coctis addito vino, mastiche & therebinthina, totoque expresso in oleum eliciatur, fotus ante cum spongia in similium herbarum decocto macerata, his peractis admotum est emplastrum, ex emplastro ad fract. ossium, contra rupturam, , desiccat rub. admisto pulvere salviæ, denique cantharidum pulvis admotus fuit humeris, & brachio sero multo evacuato restitutus est, magna ex parte, id quod observatione dignum est, declaravitque curatio quodammodo temeraria, quam vere de causis tanti mali cogitaverimus.

ANNOTATIONES.

1. *Qua ratione dolore capitis, immo in hemicrania vinum conferat (id quod præter vulgarem opinionem est) somnum conciliando, ideoque humorem coquendo Gal com in part. 5. sectio 6. lib. 6. epid. item eo loco experimentum facit quomodo jejuno ventriculo vinum datum noceat.*

2. *Ita Mesuæus capite de paralysi vinum in paralysi vitetur, nam facit penetrare materias ad nervos quæ non penetrarent, est inimicum nervis & oculis, ipsius abusus est causa morbi ipsorum.*

3. *Conjectura hæc nostra est, ut plus subeundo vinum fundat, & liquet quam foras digerat: at medicamenta hydrotica fundunt & digerunt.*

4. *De paralysi post colicum dolorem Paul. Æg. caput scripsit ad finem 18. cap. lib. 3. & Ballonius in lib. epist. medicinalium.*

5. *Hic dicimus paralysin sequi post colicos dolores & sub finem morborum quod Fernelius explicavit ample locis citatis.*

6. *Ad hunc locum facit prob. 5. lib. 1. Arist. cur utentibus pravo cibo & inediam patientibus pedes intumescant, tabescunt & intumescunt, ut fit in cachecticis. Primum intumescunt, deinde exarescunt.*

7. Μύξα *Mucus dicitur, est autem substantia quædam lenta, glutinosa, quæ proprie in ossibus cartilagine & membranis congeritur: improprie autem in carnibus. vide com. ad part. 66. lib. 3. de art. huc pertinet id Hipp. lib. de loc. in homine: mucus omnibus a natura est, quum purus fuerit articuli sani sunt & bene moventur: labor & dolor fit quum a carne humiditas fluxerit vitiosa.*

8. *Vulgo dicitur per inedias ventrem biliosos & acres humores ad se attrahere: unde apud Hipp. 4. de morbis ventriculus vacuus fruitur corpore colliquescente. idem pœne com. ad aph. 50. lib. 6.*

9. *Calor appulsu novi alimenti recreatur, sed quum defectu novi cogitur mendicare aliunde ac veluti resumere dimissum alimentum ac remandere revocatum, tunc fatiscit & corpus magis ac magis collabitur, unde in febribus prout sunt gradus purgationis, ita & renutritionis.*

10. *Horum demonstratio petenda ex com. ad apho. 39. lib. 5. ubi docet excrementum (loquitur maxime de naturali) habere humorem similem naturæ partis, ut sanguis in hepate est, & in articulorum compaginibus humor glutinosus.*

11 *Quod hic humor mucosus sit proprius membranarum & nervosi generis, apparet ex principiis ipsis generationis; nam Hipp. lib. de carnibus docet alias partes ex pingui esse, ut ossa, alias ex glutinoso, ut membranas & nervos, alias a sanguine ut carnes.*

12 *Arist. prob. 5. lib. 1. docet per famem & inediam & ob pravum victum pedes intumescere; quia corpus tabescit, qui locus huc pertinet.*

CONSILIUM LXXXI.

Pro Domina de Roissy ischiadicos dolores patiente.

Appetente vere & humoribus quasi vernantibus dolor ad ischium sinistrum acerbus, non vera tamen ischias, sed incipiens, ni malo occursum fuisset, his capitibus breviter res tractata est.

Morbi nervosi generis, ex parte humoris & subjecti curatu difficiles.

Morbi nervosi generis de apicibus artis sunt ob curandi difficultatem ex parte humoris & objecti, seu subjecti corporis.

In humore consideratur modus quo dolor movetur & natura ipsius.

Modus aut per modum fluxionis a superioribus in inferiores partes, a nobilibus in minus nobiles, aut per congestionem in parte jam imbecilla. Tertium

tium modum addo ex Galeno per colliquationem quamdam in carnibus ipsis, quam colliquationem non sequitur digestio foras ut fit in senibus, qui colliquantur & dolent.

Duæ forte huc concurrunt, fluxio & fusio humorum in ipsis carnibus & musculis, unde rarefactio, et diminuitur caro musculorum. unde apud Hippocratem τὸ ἄσαρκον καὶ ἄλιον κῶλος vocatur, *demusculatum* interpres vertit.

3. causæ in genere, fluxio, congestio & colliquatio.

Cavetur ne humor a parte robusta, aut ignobili in imbecillam & minus nobilem repellatur, præsertim hæc methodus servatur; contra Hipp. & Galenus sentit, humorem enim tuto ajunt regeri posse in fortiores & nobiliores, utpote quæ quum viribus polleant, his usæ humorem coquant & mitificant.

2. de nat. hum. hic locus est notandus.

Ratio posterior de liquatione humorum, & carnium casu in senibus (ut dictum est) cernitur, diffluunt enim carnes circa ossa & tabent hinc dolores.

Humor qui aut arthritim, aut ischiadem facit; ambiguus est, de ischiade raro a sanguine Galeno a bile & pituita mixtis sæpe, hinc illud Plato. pituita acida & salsa fons est affectionum καταῤῥοϊκῶν, si frigidus, aut calidus humor foret, per simplices qualitates oppositas vinceretur. At istæ secundæ qualitates non habent ita contrarium, unde quod remedium nunc juvat, mox idem lædit & medicorum opprobrium morbus hic dicitur, & cæca origo ejus paullo videtur.

In Timæo

Ad part. 66 l.3. de articulis docet Gal. quale sit excrementum nervorum, ossium, cartilaginum & quam ægre coquatur, digeratur & evacuetur.

Medicamenta per os sumta initio non ita conferunt, præsertim si sint μοχλικά. hoc enim therapeuticum præceptum, quæ per interiorem ventrem fiunt evacuationes, fluxiones fere in partes vicinas commovent.

Sacculi ex furfure, fotus, enemata, adstringentia lumbis, detractio sanguinis e brachio, non ligare tibias, non impingere materiam in articulos: usa est clysmatis, axungia porci lauta in aqua vitæ, cataplasmatis, ceroneis non valde calfacientibus, vesicis suillis lacte plenis, brevi Dei beneficio convaluit.

Sed plurimum adjuta fuit ceroneo sequenti.

℞ Diachyl. albi ireati ℥ iiij. gummi pini picis naval. benioing an. ℥ j. ceræ novæ ℥ j. ſ. dissol. lento igni, adde emplastrum de melilot. & de mucag. an. ℥ ſ. cum oleo chamæ. & terebenthina, fiat cerotum.

Gal. 9. sec. locos loquens de priapismo.

CONSILIUM LXXXII.

De stranguria, dysuria & ischuria.

D. Deliure circa mensem Majum modo stranguria laboravit, modo dysuria, ischuria aliquando, purulentum minxit limpidum τὸ μυξῶδες tunc dixisses vere φλέγμα πυῶδες, aut τὸ πύον φλεγματῶδες, sanguinis concreti grumi excernuntur, denique abominanda erant omnia quæ per urinam, & cum urina excernebantur, hypochondrium sinistrum efflorebat & intumebat, splenem laborare & induruisse suspicabantur, foris & intus medici utebantur remediis respicientibus lienem, interea ren sinister coafficiebatur, & jam calfactus fotibus splenicis & decoctis vicinia ipsa lædebatur, de eo ægroto hæc tria notanda: Primum temperamentum biliosum valde, hepate intemperato: Secundo ante annos 25. de lumborum dolore querebatur: Tertio, gonorrhœa aliquando laborarat & dum gravia symptomata & dolores pateretur ad partes urinarias, renes, vesicam, etiamnum medici splenem curabant, rati forte eas urinas vitiosas indices esse exonerationis ipsius lienis, non raro enim id contingit. Ideo formulæ remedio-

rum similiter pariterque dicabant operam & reni, & spleni. Sic forte paullum temeraria fuit medicatio, (pace medicorum dicam, a more enim meo alienum est quemquam sugillare, ne dum artis nostræ magistros et officii societate consortes et collegas) quia quod spleni consulere poterat, renem laborantem lædere poterat. In excretione observatur materia, modus excretionis.

Materia & modus excretionis observatur.

Si hoc, vel illud totum renale est, et successu temporis urinariæ partes mittentes, ducentes, excipientes laborarunt.

Materia. Excretio multiplex qualis affectis renibus esse solet, ideo fallaces sunt in renalibus urinæ, materia, pus, sanies, tabum, urina tenuis, crassa, mucosa, ulcus renis antiquum notant: mucosa bifariam, aut ob pituitam purulentam; vel pus pituitosum; hinc excretio mucosa, & ob quoddam ulcus fit sæpe talis, vel quod partes membranosæ spermaticæ, jam dissolvuntur, aut tale proprium excrementum colligunt & excernunt, id quod Gal. docet libris de articulis.

Ea urina mucosa, aut calculum in vesica significat, aut oris vesicæ ulcus, aut veterem affectionem vesicæ ad part. 66. l. 3. de art.

Tertia ratio ob peculiare vitium parastatarum, ut in iis qui gonorrhœa laborarunt, vel calculum in vesica habent.

Modus. Nunc de modo, modus est stranguriosus, qui senibus est familiaris ob pituitam salsam, dysuria est alias ob infarctum & obstructionem & humorum confluxum in partes urinarias. A splene stranguria quædam esse potest. At nec tam facile nec tam diuturna est.

Sic hic renes accusandi sunt omnium judicio.

Et tamen splenica sunt data toties, hic lien fateor laborat ut signum, non ut causa; quia quibus lien efflorescit, iis corpus extenuatur & docet male administrari œconomiam naturalem, ut signum, & ministrat materiam ob viciniam: immo rem potest quadruplo major esse etiam consumta carne, & facere opinionem tumentis splenis, id quod observavimus.

Gonorrhœa quæ olim præcessit maxime in causa & relinquit in lumbis dolores & querelas: item symptomata memorata facile inducere potest affectis viis urinariis, stranguriam & dysuriam.

1. *Aquæ naturales.* Laudo usum aquarum naturalium, offendunt tamen siccatos & emaciatos, tamen si ulcus renis in causa est, ab iis non desistendum: curato ulcere tabes & marcor desinet, Balnea conferent, purgatio ex lenitivo, phlebotomia frequentior ex basilica sinistra valde proderit, si hæmorrhoides sese offerant excipiantur.

Purgatio.

Si suspicio carunculæ in urethra, huic consulatur quadrantibus remediis, injectiones fiant frequentes.

2. Lac asinæ & mane & vesperi, ni hypochondrii affectio dissuaserit, sed experiundum.

Hydromeli probo, fugiatur oxymeli præscriptum, & diuretica detersundunt & ardorem urinæ cient.

Nec probo splenica nimis detersoria, nimis sanguinem detergunt sero detracto, et venas aperiunt.

In suppressa urina succus amygd. dulcium; supradictum hydromeli parabitur etiam cum herbis vulnerariis, non multum calfacientibus et aperientibus; conserva rosarum in bolo et potu.

ANNOTATIONES.

1. *Quum æger olim Gonorrhœa laborarit, videndum num etiam hydrargy-*

rosum

rosim passus sit, aquarum enim naturalium usus (maxime earum quæ vitriolo imbuuntur) nociturus esset: nam dicuntur nocere iis qui uncti fuerunt in lue venerea, ratio est quod odium intervenit calcantho, quo illæ aquæ imbuuntur & argento vivo, quod a calcantho dicunt cogi, coerceri, & colligi, unde postea id argentum vivum magis vires exercet in partes & eas corrumpit.

2 *Lac in magnis doloribus, idque recens mulctum, dolorem mitigat, ardorem temperat, ulcera abluit, deterget, illinit intestina, solida roborat, vim acrium humorum obtundit, eorumque malignitatem reprimit, nec terreri oportet initio si obsit, perseverandum experientia docet, fit enim ut tempore lac refrenet, & contemperet cacoethiam & pravitatem humorum in corpore turgentium, sic Hipp. 2. de morb. mul. exhibet in fluxu muliebri bilioso; lac asininum, aut serum, ea tamen cautione ut lienosa non sit mulier, aut flatuosa exsanguis,* ἢν δὲ ἡ φύσει σπληνώδης ἢ πνευματώδης λείφαιμος μήτε ὄῤῥον μήτε γάλα πινέτω, *ideo non abs re observavit auctor lac asinæ minime profuturum præsente aliqua hypochondrii affectione, puta tumore, obstructione, aut duritie.*

CONSILIUM LXXXIII.

Ad fluores muliebres pro D. præposita.

RAtio victus pernecessaria in primis, diligentissime corpus purgandum alias decocto foliorum sennæ mundatorum cum pimpinella, plantagine, betonica, bugla, sanicula, melissa, radice oxalidis, adjicitur & rhab. & syrupus rosarum pallid.

Aliquando convenient pilulæ tempore frigidiore.

℞. Pulveris hieræ picræ ℈ ij. rhab. ℈ iiij. massæ pilularum sine quibus ʒ j. pulveris ireos florentiæ & castorei an. ʒ ſ. ligni aloes & pulveris guajaci an. gran. 8 fiet massa. possunt addi trochisci de camph. ladanum & agaricus. *Pilulæ.*

Aliquando deglutiat vel in forma liquida ʒ ij. terebinth. vel in pilul. cum pauca mastiche & saccharo.

Tabellæ. Tabellæ triasantali triplo, aut quadrup. rhab. addatur crocus martis vel chalybs ipse præparatus, aut rhabarbarum conditum cum syrupo violato, sectio venæ: si sanguis impurus, audentius erit ex utroque brachio demendus.

Fiat aqua ex maceratione rhab. qualis datur puellis, decoctum fragariæ, aut sarsæparillæ, aut schinæ addito cinnamomo pulvis terræ sigillatæ ex luteo ovi.

Ambra grisea ex eodem luteo

Conserva rosarum in frequentissimo usu, addi potest bolus, aut terra sigillata.

℞. Pulveris elect. diatrag. frigidi & diaireos an. ℥. ſ. coriandri conditi & fœnic. conditi an ʒ. j. quatuor seminum frigidorum, major. & papaveris albi an. ʒ. j. boli armenæ, & pulveris elect. diarrh. abb. an. ℈ j. pulveris chalybis præparati & tartari præparati an. ʒ j. facch. rof. ℥ vj. rasuræ eboris ℥ ſ. fiat pulvis. *Puluis.*

Æstuarium confert, sed maxime aquæ Spadenses aut Nivernenses.

Sed & sarsæparillæ, aut ligni indici, aut schinæ decoctum maxime profuturum profitebor.

An ad florem muliebrem balneum utile, ut ad alvi profluvium ex Galeno dubitari potest.

Saccharum candum valet, pulvis rad. pentaph. et lignum rhodium.

CON-

CONSILIUM LXXXIV.

Pro Jacobo Memmæo raucitatem conquerenti.

Animi pathemata alterant vocem, & in viribus et in qualitate.

AD ea ſymptomata, de quibus querela eſt, remedia quidem medica non negligenda, tamen hic ægritudo potius eſt quam ægrotatio, ſic ab animo potius repetenda ſunt quam ab arte quod ad has miſerias occalluiſſe jam debet: iſta enim ægritudo non ſolum miſeria eſt, ſed eſt carnificina, tabem enim affert, cruciatum, fœditatem, lacerat, exeſt animum, conficit. Omnis medela animis præſentia. Vitia vocis ſenſim atque ſenſim accreſcunt, nec ſolum contumelias injuriaſque aeris ſequuntur & humores, ſed animi pathemata, quæ omnes naturæ actiones pervertunt. Ideo Claudius apud Sveto. vocis modulandæ corrigendæque ergo muſicæ ſtudium amavit, meditabatur, exer-
1 cebatur clyſtere vomituque, purgabatur pomis, & officientibus abſtinebat, & blandiente profectu tandem prodiit, pronuntiabat dulci & proprio oris ſono. Auguſtus dabat operam phoniaco qui vocem leniret, ac remitteret. Quibus patet moderatis actionibus corporis & animi, animique tranquillitate calorem naturalem foveri, pulmones temperari, vocem quoque pro rauca & fuſca, levem reddi, & canoram. Caſſia lingenda, aliquando in bolo deglutienda, habeat paratam confectionem de Rebecca, Venetianam conſervam roſarum, & de floribus ungul. caball. glycyr. mandat. pugillus aut buglofſi, aut bipinellæ quum privatim cibum capiet in vino macerabit.

Purgatio 2.

Paſſularum uſus ſi reperiuntur.

Manna ſi habetur cum carnium decocto.

Succus amygd. dulcium.

Tabella. Tabellæ aut hypoglottides.

℞. Pulveris elect. diatrag. frig. ℥ vj. electuar. diaireos ℥ iij. ſacch. candi ℥ j. raſ. eboris, cornu cervi an. ℥ ij. conſervæ roſar. ℈ ſ. cum ſaccharo in aqua roſ. ſoluto, adjecto pauco diatrag. frig. & tantillo cinnamomi, fiant tabellæ vel formulæ.

Valebit & linctus mellis puriſſimi, ſumere ficus vel coctas, vel crudas prodeſt, & melicratum, therebinthina linctu ſumta ſi ingrata nimis non eſt, ſyrupus de glycyr. pomatium, uſus ptiſanæ.

ANNOTATIONES.

1. *Ita animus mœrore percellitur ut corpus ſuſtinere nequeat ac velut ſequatur omnium membrorum ruina, ait, Donat. in Adelph.*

2. *Confectio de Rebec a expectorationem juvans, ſic parari ſolet Venetiis. ℞. glycyr. minutim inciſæ ℥ j. ſ. rad. ireos flor. ℥ ij. infund. in aqua roſac. duos dies coqu. in ℔ j. ſacchari cum gummi tragacanthæ f. baculus ad uſum.*

CONSILIUM LXXXV.

Pro D. du Breuil cephalalgiam patiente.

NOS ex ſcripto medici nonnihil ſubolfecimus de morbo dominæ jam ſemeſtri capitis dolore affectæ & afflictæ, ſubolfecimus quidem non intelleximus, quia adeo jejunum ſcriptum ſterile & ab artis imperito profectum ut rem tantum attigerimus, id quod in re quæ eſt tanti momenti & tanta perfunctorie agendum non fuit, nam aut actum agemus, aut re non intellecta periculum ægræ creabimus more eorum qui ad ſcopum non viſum collimant,

mant, ut quo fors tulerit tela ſcopum alludant non feriant, itaque domeſtici medici imploramus ingenium & ſollertiam qui ſolus rem acu attinget. Nos videmus melancholiæ in cerebro fixæ jam ἐν τῷ ἕξει exſiſtentis magna eſſe argumenta. Quo malum immedicabilius eſt, lejentericus fluxus œconomiam naturalem fatiſcere declarat, & ni nos medicus ab ea opinione retraxerit, eam ſequimur ſententiam, nec ſuis patrociniis deſtituta eſt: candor dominæ laborantis morumque ſuavitas debet nos pellicere, hortari, immo cogere ut tantam mali acerbitatem aut tollamus, aut levemus, tollere ἀδύνατον.

Exſtat enim illud Hippocratis oraculum: Quibus dolores ſine manifeſta cauſa fiunt, diuturni in toto capite, & debiles fiunt gracileſque, his prædicendum morbum priore graviorem eſſe &c. Vide plura apud Hippocr. ad hanc ægram accommodanda, item illud eodem in loco: Qui a multo tempore apparent & facies ſubtumida, eos capite dolere ſcias &c.

Interea blando uſu rhab. ægræ conſulatur, item pilularum de hiera cum pulvere diamarg. frigidi. opiatæ corroborantes valent, apertio venarum frontis, aut arteriarum ſi dolor urgeat, præcedat tamen apertio venarum brachii & hæc pro virium modulo, cœlo benigniore fotus capitis ex malacticis addita ſenna, ſed amica conſolatione fibræ illius ægritudinis quæ jam altius radices egerit, ſunt elidendæ, & ſi qua ſunt quæ ejus animum exaſperare poſſunt, ea notitiæ ſubſtrahere oportet.

ANNOTATIONES.

1. *Morbi (ait Seneca in Epiſt.) aut ſunt longi, aut præcipites: longi dant intercapedinem & refectioni locum atque inducias: breves autem & præcipites citiſſime aut exſtinguunt, aut exſtinguuntur.*

2. *Ægrotantis animi Medicus eſt ſermo, ægritudo autem non ſolum eſt miſeria, ait Tull. ſed etiam carnificina, exeſt animum, corpus conficit & tabem inducit facile, dein vero experientia verum deprehendere licet eos quos animi ægritudo & triſtitia in morbum conjecit tamquam primaria ac externa cauſa, aut lethaliter, aut graviſſime ægrotare: vix enim ægri, ſi liberari debent, etiam rebus omnibus rite factis & adminiſtratis, liberantur.*

CONSILIUM LXXXVI.

Pro muliere Carnotenſi febre lenta laborante.

Species febris conſideranda primum, dein tempus quo nata eſt, denique procatarcticum. Omnes facile prehenduntur morbis ſuæ temperiei propriis. De externa cauſa ægritudo fuit morbus animi amiſſis liberis, mulier autem ob infirmitatem judicii facilius altius afficitur, & ob mollitiem corporis, nec enim ei adeſt ad reſiſtendum facultas: de animo mulierum notandum illud Gal. cum vitale robur infirmum eſt, animi vero pathemata valida, facile animi eſſentia diſſolvitur, hinc iræ, hinc odia, & iræ quidem lenibus de cauſis, quia animum qui bene & præclare (ut loquitur Comicus) gubernat, mulieres ipſæ infirmum gerunt. de animo hactenus, de corpore nunc, illud eſt Hippoc. qui ſunt blæſi linquaque hæſitant, patiuntur morbos fortiter melancholicos, quia cerebro ut molliori & effeminatiori facile imprimuntur fuligines & tetri vapores ab æſtuantibus viſceribus, a pulmone præſertim excitati.

Omnes congeneribus têperiei ſuæ morbis prehenduntur. Gal. 1.

1. Epid.

Ut ad morbum animi reditus ſit, tanta eſt vis ægritudinis ut œconomiam natu-

naturalem perturbet; declarat ob mœrorem febris hectica quæ primo prehendit quod alias successu temporis evenit, mœror uno quasi ictu plus facit quam humores, qui longas febres procreant.

Tempus vernum favet quod salubre est, quodque si recipit corpus sanum, illud in eo statu conservat, ait Gal. hic non tam efficientis quam suscipientis causæ ratio habenda, at hoc anno efficientis causæ magna fuit vis, ver enim siccum fuit & aquilonium, at quum tempestiva tempestive non fiunt, morbi fiunt inconstantes & difficilis judicii; dein habenda quoque ratio suscipientis causæ: nam licet per aphor. quartanæ in æstatem incidentes sint breves, contra fit si lien sit infirmus, ait Hippoc.

τοῦ ποιητικοῦ ϗ ἐπιδεκτικοῦ habenda ratio in morbis. Hinc Aetius convalescentes melanagogo purgandos esse dicebat. Hic dolor a pastu vel est notha colica febres longas sequi solita vel proprius hypochond.

Species febris erratica & in morbis longis humor maxime melancholicus gignitur pro reliquiis febris, dolor a pastu in ventre: tussis quæ a splene esse potest, denique id totum hypochondriacum, ideo clysmi laudantur. Cathartica blanda, balnea, phlebotomia, syrupus Sabor. fotus, limatura chalybis, tabellæ triasantal. cum rheo.

ANNOTATIO.

1. *Huc alludit Aristot. dum ait, omne imbecillum natura querulum esse. Et Seneca lib. 2. de ira, Senes, ait, difficiles sunt & queruli, ut ægri & convalescentes, & quorum aut lassitudine, aut detractione sanguinis exhaustus est calor. In eadem causa sunt siti fameque rabidi & quibus exsangue corpus est maligneque alitur & deficit. Eamque ob causam iracundiores sunt valetudine, aut ætate fessi. Vetus proverbium est a lasso rixam quæri. denique quibus quavis ex causa corpus infirmum est, iis animi pathemata valida sunt.*

CONSILIUM LXXXVII.

De tinnitu aurium.

MORBI cerebri quum magni sint momenti, curatu sunt difficiles & difficiliores fere quam cognitu. Et ideo Hippocrates naturam diligentem in conformatione cerebri & ejus repurgatione statuit, ut vel supra, vel infra, vel intra modum repurgetur.

Dolor in angusto ait Senec. ideo aurium, dentium, dolores sunt atrocissimi.

Tribus de causis curatu difficiles sunt, quia princeps pars, quia locus angustus, & ut dolor in angusto major est, ita ægrotandi & dolendi causa conclusa est: Tertio quia pars facile inæquali intemperie laborat ob dissimilem temperaturam parenchymatis cerebri & ardorem arteriarum, cerebri ἀναισθησίαν pene, contra nervorum, & membranarum sensum exactum; hinc symptomata cephalalgica, cataphorica, catarrhoica & paraphorica. Jam vero agitur de strepitu sonituque & tinnitu auris, in quibus essentia consideratur ex causa, loci natura, facultatis robore. Omnia hæc cruditatis & flatulenti sunt soboles spiritus: sunt symptomata læsæ auditionis, quod in oculo cæcitas, hebetudo & error, id est surditas, tinnitus, sonitus in aure: differunt tamen, bombus enim exsolutionem partis cerebri, unde vis audiendi manat, sequitur.

Bombus ut a tinnitu & sonitu differat.

Ceterum hæc vel ex acuitate sensus, vel vitio instrumenti, vel per se in cerebro, vel a partibus subjectis, primario, vel secundario.

Per se continuus est, tamen affectio quæ initio erat per sympathiam, tandem per protopathiam fit, causa in ægro fuit externa, sed eam juvit facile dispositio partis corporis & humorum: at vero Celso auctore valetudinarii vivunt,

vunt, qui corporum ſuorum robora inquieta agitatione & vigilia minuere ſolent, & Hippoc. pertinax vigilia cibos crudos & ἀπέπτως facit, quod huic ægro contigit, nam & cacochymus eſt, & pertinaci ſtudio ipſe inquies & aſſiduus inhæret.

Tertio ulcus fuit in aure ab inflammatione, ab inflammatione autem vel abſceſſu, malum.

Obſervatione vero dignum eſt facultatem corpus noſtrum diſpenſantem, ſeu naturam, ita in corpore omnia temperare ut harmonia quædam ſequatur, & omnium actionum integritas: contra fit ſi quid intemperatum, inæquale, anomalum, & maxime ſi partes contrario temperamento præditæ. In hepate & ventriculo id fit, item maxime in cerebro, hinc vertigines, palpitationes cordis, tinnitus. Sonitus aurium, & tamen natura cerebrum frigidum eſt, immo ab Hippoc. frigidi & humidi ſedes, & metropolis dicitur.

Tinnitus in iis ſymptomatis numeratur, quæ in affectione corporum conſiſtunt, ut colorum mutatio ad viſum refertur, ita ad auditum tinnitus: differunt tamen in hoc, nam ſi ad affectum ſimplicem referuntur ab actione læſa ſunt; ſi ad actionem læſam proxime a morbo pendet, ut ſoni, vel ab anguſtia, vel a flatibus. In tinnitu flatus eliditur, & interrumpitur, quod facit materiei tenuitas, robur facultatis, anguſtia loci. Bombi cauſa flatus craſſior bombilans more apum, & fere eſt ab exſolutione quadam partis illius cerebri a qua vis audiendi derivatur, ut ante dictum.

Ad tinnitum præcedentem, in juvene cacochymo cerebrum ſtudio pertinace fatigante, jam abſceſſum auris paſſo, cum magno judicio ſeſe gerere oportet, quod impuritas eſt ſanguinis & in toto corpore & in cerebro maxime, præſertim vero quod in ea familia facile congeritur putre & indomitum ſerum, quod eam valetudinariam efficit. Decreto medicorum, & exacta purgatio, detractio ſanguinis, balnea, & decoctum ſudorificum eſt inſtitutum a quo bene feliciterque habuit.

CONSILIUM LXXXVIII.

De cachexia pro uxore Gaii.

IN hac ægra partim ſe prodidit nobis ægritudo, partim ægrotatio, ut jam languor quidam eſſe videatur: ac ægritudo quidem, quoniam animo ſibi multa finxit, quæ efficiunt ut animus ſit inquies & irrequietus, & quum mulier ſit, ob mollitudinem corporis & animi judiciique imbecillitatem, altius ſe penitiuſque imprimit ægritudo, juxta illud Galeni: Quibus vitale robur infirmum eſt, animi vero pathemata valida, iis animæ eſſentia facile diſſolvitur, ut paullo annotavimus.

Et quoniam intemperātia pravuſq; victus fœdum hūc affectum inducit; ſunt autem morbi ſupplicia luxuria & intemperātia vide Senecam Epiſt. 1. lib. 15.

Ægrotatio in hoc quod febris lenta, dolor capitis hemicranicus, lentitudo corporis, deturpatio coloris, & pro vivido & nitido, pæne ſubviridis, & cum virore pallidus, menſes decolores: denique cacochymia, quam proxime ſequitur cachexia a pravo corruptoque ſanguine, quo tantiſper partes fruuntur, & aliter fit quam in ἀτροφίᾳ, quia nutritio non fit: hic vitioſa nutritio per labem alimenti, ſive externi, ſive interni, unde Galen. etiam in cachexia ſanguinem ſuam ſervare συμμετρίαν ait, licet corpus eo gravetur, ſed ſuam ſymmetriam quidem ſervat, τῷ πλήθει, id quod omittitur in textu Græco.

2. Com. ad apho. 57. lib. 5.

Hunc

2. Prorr. Hunc morbum & συνδρομὴν horum Hippoc. expressit miro modo. Quibus colores dum juvenes sunt, pravi sunt & longo tempore non admodum icteri, hi seu viri seu feminæ capite dolent, lapides & terram comedunt & hæmorrhoidas habent, quæ omnia concurrunt in hanc ægram, pravus color, diuturnus dolor capitis, pica, hæmorrhois, hæmorrhois autem in muliere morbus est ex Celso & Aristotele; in viris purgatio est naturalis, in muliere non item, & ut signum & ut causa.

Hæmorrhois in muliere morbus, in viro sanitas ex Cels. Arist.

Unde quæstio an in humoribus morbus hic consistat, an in dispositione quadam prava & quasi habituali & hectica affectione: si in humoribus, in evacuatione & purgatione spes est.

Si in habitu & ἐν τῇ ἕξει, ut ajunt, vix arte corrigi emendarique potest, unde Gal. com. in lib. 2. Prorrh. in vitiligine & leuce jam dispositio & habitus jam introductus, & licet humores omnes evacuaveris, nihilo magis proficias.

3. *Lib. de locis in hom.* Et Hippoc. 4. acutorum sub finem, pallidos, decolores & subtumidos non purgabis, ἀχρόας purgare non convenit, & in Aphorismis: Qui salubritatem corporis habent, & qui pravo utuntur victu, ægre in purgationibus habent.

Locus hic admirabilis Aetii medici serm. 2. primæ tetrabibl. 4.

Et Aetius loquens de melancholicis & epilepticis, ait eos juvari usu hieræ Archigenis, quum nullam bilem excrevissent, sed quod malus habitus membranarum cerebri exteritur, datur parva quantitate, ut non fiat evacuatio condigna.

Quo fit ut Hippoc. lib. Epid. pallentibus ad coloris suavitatem, calore foras revocato ὀξυθυμίαν consulat, lætitiam & in nimia confidentia metum, prout aut lætitia excitandus animus, aut metu, si confidentior sit exanimandus, & projiciundus.

In eo maxime laboratum est, ut daretur opera & purgationi humorum, propter cacochymiam, & ipsi cachexiæ corrigendæ, quæ leuces, vitiliginis & elephantiaseos sæpe est antesignanus, intemperies enim inusta impressaque partibus corruptionis alimenti causa exsistit, & quod facit pravus cibus assumptus, idem facit genitus ob intemperiem partium ipsarum. Generatur enim virosum alimentum quo natura etiamnum fruitur loco melioris alimenti, unde tandem habitus cachecticus introducitur. & Galenus explicans cur in purgatione exsolvantur ii qui pravo utuntur alimento, per eos intelligit & qui capiunt pravum alimentum & qui jam contentum habent in corpore, & vitiosa dicuntur alimenta per relationem ad pravum sanguinem, qui ex iis generari debet, numquid enim quod externus cibus pravus facit, idem non faciat alimentum bonum, corruptum autem propter maleficum calorem & febrilem sive a natura datum sive introductum?

Quod facit cibus cacochymus, id facit genitum alimentū ob partium intemperiē.

Plura in Ballonii comm. in apho. 36. lib. 2.

Ad eam intemperiem nativam dominæ ægrotantis consuluntur aquæ Spadenses, item & blandum decoctum scynæ ad consumendum virus, quod pravæ nutritionis causa juvans & insuavis pravique coloris, quum enim gignitur succus per coctionem, is licet nutriat nutritione largius sumta, tamen is εὐχροιαν non inducit, item excrementa alimenti nocentiora sunt & fastidiosiora quam in aliis temperamentis, & augent, foventque primam intemperiem primamque mali labem, ideo purgatio valet frequens ut ne malum augeatur pejusque fit homini viventi quidem & prima sua sanitate qualicumque utenti.

Insti-

Instituta enemata hypochondriaca & hysterica. Apozemata cum senna agarrheo & syrupo de pomis, balnea.

Cauteria brachio, fotus chalastici ad lienem.

Aquæ Spadenses, pilulæ ad provocandos menses.

ANNOTATIONES.

1. *Lib. 2. Epid. sect. 1. Hipp. locus notandus & huc pertinens. Color est qui multum pallidus est, & ex candicante pallet; quia omnis hujusmodi ab hepate est; inde fiunt hepatici in iis morbis, & morbi regii ab hepate, & qui a splene sunt nigriores, &c.*

2 *Nil tamen vulgare est quam nomen cachexiæ quæ τῇ εὐεξίᾳ contraria est: in utraque moles corporis plena satis est & uber, sed in cachexia torpor est, & lentor corporis, in habitu autem bono & laudabili est alacritas. Illic carnes subtumidæ, quales in facie cadaverosa Comici, ubi caro, quasi cadaverosa livore, & rubore quodam infucata & personata tumidulaque apparet. Duplex est autem cachexia, universalis & particularis, ut ex longa lippitudine oculis evenit: universalis fere a jecore est quæ triplex censetur. Una pituitosa quæ in virginibus apparet, in quibus flos nitorque faciei decutitur deperitque. Secunda melancholica quæ ut in elephantem, leucem, aut vitiliginem pituitosa terminatur. Tertiam Galenus Aqueam cachexiam vocat, sanguine in aquam converso. In cachexia vitiosa nutritio est, nutritio tamen quia apponitur alimentum parti, & licet sanguis sit vitiosus, est tamen sanguis, ideo ab atrophia differt in qua nutritio non fit, carnesque liquantur & corpus fit exsuccum sensim strigosumque; quamquam autem Fernelius differentiam posuerit inter καχεξίαν καὶ ἀτροφίαν, tamen aliter quibusdam esse videtur, Gorrhæus enim cachexiam in solidarum corporis partium depravatione statuit qua alimentum omne corrumpitur. Tertia enim coctio in habitu fieri solita male perficitur & alimentum corrumpitur; inducitur enim cacochymia quam excipit cachexia, & quia corrupto alimento non potest bona nutritio contingere, sequitur ut cachexiæ ἢ ἀτροφία succedat; in quo a Fernelio longe Gorrhæus discrepavit; in cachexia enim moles carnis apparet fovetur que qualicumque sanguine: sed cachectici habent aliquid faciei cadaverosæ, in atrophia collabitur moles; Et Celsus definivit cachexiam per tabis speciem ubi malus corporis habitus est, sic morbum per symptoma definit. Tamen longe interest partem tabescere omnino, aut aliquatenus nutriri assimilatione & adhæsione facta ad partes solidas, licet depravatio sit alimenti, unde vitiliginosæ virgines & elephantici carnem & molem habent, nisi forte dicas tandem in atrophiam desinere ipsam cachexiam, si diu duret, aut ipsam tumidam carnem & quasi cadaverosam cachecticorum improprie carnem dici & improprie nutriri. Quo pertinet illud Arist. Cur qui vitioso cibo utuntur & fame diutina laborant, pedibus intumescant: per tabem consumtionemque id evenire posse putat, tabescunt enim qui esuriunt, & qui vitioso fruuntur alimento, natura enim abhorret & mavult suum fraudare genium, quam tale capere alimentum: qui fit ergo ut quum pravus sit sanguis, nutritio fiat in molem & tumorem habitui athletico similem, nisi quod color non est genuinus & floridus. An alimentum in suis fontibus corruptum est, & appellens ad habitum corporis non hic corrigitur, sed retinens aliquid de vetere inquinamento nutrit etiamnum partes? An in suis fontibus bonum,*

Donatus in Hecyra

Gal. Lib. 1. de alimentis c. de lente.

Qua ratione cacochymia, tollit εὐεξίαν & καχεξία τὴν εὐχυμίαν vide apud Duretum in appendic. 11. l. 3

Fernel. l. consil. & path. cap. 7. lib. 6.

Virgines fiunt aliquando leucophlegmaticæ, tertia autem est hydropis species. de hac leucophlegmatia & cur pituita alba κατ' ἐξοχὴν dicatur accurate ut solet omnia Hollerius.

Aristot. proble. 5. lib. 1.

sed

ſed alludens affluenſque ad habitum vitio morboque ipſius habitus talem qualem nutritionem, molem & characterem facit, unde qui pravo alimento, aut eo facile corruptibili fruuntur, tument turgentque, ſed prava nutritio vocatur, & qui calida ſiccaque habent viſcera, parteſque ſolidas, & ad melancholicum temperamentum vergentes (nec enim melancholici tantum dicuntur qui humorem melancholicum colligunt, ſed qui tales ſunt τῇ ἕξει & partibus ſolidis) capto etiam euchymo alimento non pingueſcunt, mirabiles enim ſunt naturæ effectus. Unde in aliis locis movimus quæſtionem, qui fiat ut in habitu corporis ſit multus adeps, qui a puriore ſanguine eſt item bonitaſque coloris, cum tamen viſcera ipſa, ideſt hepar & lien putria appareant.

1. Epid. Ball.

Immo major quædam quæſtio, num ipſe habitus peculiarem quamdam naturam habeat, ut habeat quoque ſuos morbos non repetita origine a partibus internis. Partes enim extimæ corporis dicuntur a Galeno natura imbecillæ, utpote in quas, partes internæ ut primariæ & principes, in quas (inquam) ut depoſitarias ſuum virus amandent & ablegent, quin & habere ſuarum actionum vim, non ab hepate, aut aliunde mendicatam Galenus auctor eſt, ſic ſuam quamdam naturam habent, ſuum miniſterium, ſuas vires & genium, ſuam ſanitatem, ſuos morbos.

Lib. de locis affect.

Virgines illæ fiunt ſæpe leucophlegmaticæ licet bilioſo ſint temperamento & ſitibundæ: tamen Gal. inter eos qui temperamento ſunt frigido leucophlegmaticos recenſet ad part. 70. ſect. 3. lib. 3. Epid.

Quum quis diu ægrotat & non purgatur, fere carnes liquantur & corrumpuntur, & fit aqua. ſic fit hydrops, ait Hipp. libro περὶ παθῶν & ſane in cacochymis id fit, & tandem in cachecticis, ſi corrumpitur caro quæ aqua fit: nam lib. de carnibus Hipp. ait per putredinem omnia craſſeſcere.

4. *Virgines quarum pallet fœdataque eſt facies, fere omnes cachecticæ ſunt. Sed inter ſymptomata quæ eas virgines comitantur, eſt greſſus impotentia & difficultas ſpirandi, ut ne minimum arduum poſſint aſcendere, unde hoc? An ratione febris? cur alii gravius febricitantes non ſic habent? an ob flatus? cur qui colico dolore laborant, & omnes hypochondriaci flatuoſi non ſic habent? an ob obſtructionem? cur iis qui longis morbis a forti obſtructione natis infeſtantur non idem contingit? an quia diaphragma premitur? unde in aliis idem contingeret, at non videtur fere quid ſimile in aliis; an quia cor intemperie laborat? idem in febricitantibus non cernitur. An ratione ſplenis? ſæpe non tumet, idem in quartanarios & quibus induruit ſplen, caderet. An quia ob pravam nutritionem partium, non aucto, ſed mutato & vitiato ſanguine totius corporis eſt νωθρότης lentitudo, gravitas, ita ipſa viſcera parteſque internæ ſunt ponderi ipſi naturæ; maxime hepar & pulmo, unde gravata natura non poteſt molem corporis ſuſtinere, cor non refrigeratur vaſis quaſi collapſis, ut obſtructio ſit et attenuativa et obſtructiva: cauſa illius δυσχινησίας crebrioriſque ſpiritus, aut in greſſu, aut in aſcenſu mihi videtur cognitu difficilis, ideo meas conjecturas tantum attuli, ſed revera in fœdis coloribus magna eſt obſtructio, et quaſi omnium vaſorum ϛενοχωρία, unde ſpiritus ſuas non habent περιόδους, motus, et meandros, ut idem virgunculis contingat, quod iis qui incubo laborant, in iis enim quaſi perpetuus incubus eſt.*

Cauſa greſſus difficilis in fœd. color. ob vaſorum anguſtiam ſpirituumq; interceptionem.

Duretus cap. 13. 2. Coac. lib. non id tam refert ad neceſſitatem inſpirationis

tionis, quam exspirationis, ob fuliginosum multum excrementum, et vasorum angustiam, est enim quædam intemperies hectica in ipsis arteriis.

CONSILIUM LXXXIX.

De tussicula & spirandi difficultate cum suffocationis metu.

TUssicula quædam tamquam paranymphus adest, postea tanta difficultas spirandi cum febre aliqua eum detinet, ut præsentis suffocationis metus adsit. Ea accessio jam sexies eum afflixit, & quum quasi de funere agitur, ecce oborta sudatiuncula, dispnœa eum relinquit, & primæ sanitati restituitur, quod mirum est.

Huic male conformatus thorax, sternum est eminens & gibbum. Unde quæritur, an a capite hoc, an a materia in pulmone, quæ eum paroxysmum committat, an a visceribus quum splenicus sit. Si a pulmone est, qui fiat ut tanto intervallo sanus degat nil tale expertus; ajunt a visceribus malum oriri excitato crudo vapore & crasso qui dyspnœam eam committit, nec sinit ægrum quiescere donec discussus fuerit. Id etiam in plerisque vidimus ægrotantibus.

An sit tantum quoddam incendium, fugax tamen in corde, quod καρδιωγμὸν improprie dictum, idest crebrum & celerem motum cordis affert, de quo ante hoc in libro; ut hic idem fiat quod in palpitatione cordis, prout enim vapor, aut in has, aut illas partes sese insinuat, ita varias edit affectiones, idem forte est quod in ephialte.

An suffocantis catarrhi species est respiratio præparata in qua æger ita est affectus, ut ni certam figuram deligat non possit animam ducere. *Vide aph. 12. lib. 3.*

An sit tantum paroxysmus febrilis, in quo non est novum oriri quasdam ἀσφυξίας, convulsiones, incubum, vertigines, spirituum interceptiones, manuum palpitationes, quæ aut diuturnæ febris signa sunt, aut brevis in deterius judicationis. *Hipp. l. de judicationibus & Gal. aph 34. l. 4. & 12. lib. 3. ubi agitur de catarrho suffocante.*

Victus ratio præscripta, vena secta, bechica instituta.

Purgatus est syrupo magistrali; post cujus usum pristinæ sanitati fuit restitutus; dum hæc scribimus agitur septimus fere mensis, ex quo malum non recruduit.

ANNOTATIO.

1. *Difficultatem spirandi adfert angustia pulmonum, compressio a perversione spinæ, pectoris depressione, tuberculo, item vasorum obstructio, ab humorum copia, conniventia eorumdem, ex marcore pulmonis, substantiæ adhæsus pulmonum ad latera. Ad crassos & obstruentes humores educendos valent, quæ moderate humida, si viscosi, non solum opus humiditate, sed & detersione, ex acidis: sic melicratum ad crassa, oxymeli ad viscosa conducit. Deinde ptisana, & vinum dulce, si & peripneumonia & pleuritis cocta sit, nullaque adsit inflammatio, si sitim facit vinum non confert, impedit enim expectorationem, quæ autem juvant nec sitim adferant, nec sint diuretica, ideoque aquæ naturales pulmonicis nocivæ, quod ducant urinas & expectorationem impediant, & acria omnia interdicuntur a Gal. in dyspnœa, fundunt enim sanguinem, & liquant & educta tenuiori portione crassius reddunt quod relinquitur & 6. Epid. sect. 4. de filia Agesii asthmatica locus præclarus est, quo interdicit*

Diuretica nocent pulmonicis, quia sanguinē liquant & impediunt expectorationem 13 l. 5. simpl.

interdicit acribus: at Gal. loco citato dum acria damnat, id temperamenti adhibet, ut pauca quantitate acria addantur liquidis, ut utrorumque usu valetudini ægre respirantium consulatur.

CONSILIUM XC.

Pro muliere Issodunensi splenica cum metu hydropis.

SYmptomata quæ narrantur docent lienem jamdiu male affectum fuisse, dolor enim ac tumor conspicuus hydropis prænuntius, affecti lienis soboles est, qui ab humoris melancholici illuvie quodammodo distenditur ac turgescit: hujus signa sunt respiratio crebrior & difficilior, præsertim in cursu & labore, aut quum in latus dextrum decumbitur, appetentia persistit, ventriculi tamen læditur concoctio, flatus sursum deorsumque erumpunt cum hypoch. sinistri rugitu quodam & murmure, corpus in dies macrescit, juxta illud: Quum lien floret corpus extenuatur, attrahit enim ut molle corpus: carnes liquantur, humor in splenem illapsus relegatur alio.

Provisum ventriculo, quia morbus erat annuus & tumenti jamque scirrhoso spleni ventriculus compatitur, provisum fotu, litu.

Aqua decoctionis ceterach, addito caryophyllo & cinnamomo valet. Aqua frigida interdicta.

De victu provisum est abunde.

Præscriptus pulvis digestivus.

Syrupus magistralis ex rad. aperientibus in aceto maceratis, rubiæ, eryngii, helenii, symphyti, splenicis. Cortice tamaricis, semin. ebuli. Cortice capp. fraxini, ulmi, coctæ ℥ ij. foliorum sennæ. ℥ ſ. agarici, zingiber. cortex citri conditi additus ℥ ſ. electi rhabarb. addita, syrupus bizantinus.

Pulvis ex limatura chalybis macerata in vino albo, cum coriand. sem. aut cum tabellis, aut pilulis convenientibus.

Oxymeli paratum ex decocto florum genistæ, & ceterach clarum addito cinnamomo & caryophyllis.

Fotus ad lienem non ex malacticis solis (nec enim nimis molliendum metu cancri) sed ex rad. bryoniæ, helenii, sigilli beatæ Mariæ an. ℥ ſ. rad. bismalvæ ℥ j. ſ. seminis lini ℥ iij. floribus chamæm. cypero pauco, coctio facta in aqua & aceto sub finem addito.

Cataplasma ex ℥ j. ſ. radicis bryoniæ, erucæ, sigilli beatæ Mariæ ℥ iiij. pulvere chamæmeli, & ceterach cum lib. ſ. axungiæ porci veteris.

Phlebotomia etiamnum præsente tumore aliquo consulitur.

Danda opera provocandis mensibus, usu pilularum Rufi, capillarium, rubiæ, cicerum rubrorum.

Primo vere usus aquarum naturalium:

CONSILIUM XCI.

Pro uxore consulis de Goussencourt quæ a duobus annis ter, aut quater passa est effluvium sanguinis sursum deorsum.

AGitur de symptomate tertii generis in excretis & retentis. Excreta aut toto genere contra naturam, aut quantitate, aut qualitate, hic & res quæ excernitur & qualc & quantum consideratur, modus excernendi, locus

qua

quo fit excretio, quod excernitur ſan[illegible] eſt res plane contra naturam & excretio ſymptomatica eſt, ſi m[illegible]es exceperis. Quamquam in muliere hæmorrhois morbus eſt, hinc aphoriſ. Sanguis qualiſcumque dum ſupra fertur, malus, infra autem, bonus, quum niger exit, excretio mala per os, ni in muliere deficiant menſes. Item Hippocrates ait, ſterilibus vomitum ſanguinis ad concipiendum prodeſſe, ergo in hac muliere excretio mala ratione loci. *Hæmorrhois in muliere morbus, in viris purgatio, ait Celſus.* *In Coacis Duret.*

Excretio fit ergo αἱμοῤῥαγικῶς ut loquitur Gal. ideſt per κατάῤῥηξιν Gal laudat quidem excretionem deorſum ſi pauca ſit, & non ſit αἱμοῤῥαγικῶς ſeu ἀθρόως i. confertim. Item vult nigrorem ſanguinis acquiri tarditate greſſus, ſic peccat quantitate, item colore; nam pici ſimilis eſt, aut aſſatione, aut corruptione.

Gal. diſtingui vult opus naturæ a ſymptomate.

Sic tria pro affirmante parte occurrunt, quod per os ſanguis excernitur 2. per os 3. affatim multus; at ſymptomatica ſunt hæc omnia. *Lib. de ſympt. diff.*

Contra pro negante, non omnis vomitus ſanguinis malus, ut de muliere ante dictum, Plinius notat de Saturnino, qui quotannis ore ſanguinem rejecit & annos 90. vixit. Item apho. Qui ſanguinem evomunt, alibi eſt πτύουσι i. expuunt, bonum, larga excretio melior eſt quam parva, ex doctrina Hipp. ut ante dictum in Epiſt. ad D. Laurentium.

Secundo Gal. ait multos habere lienem imbecillum, qui ab hepate ſanguinem non repurgat, ſanguis ſuppreſſus ἀθυμίας gignit, excretus, vomitus cruentos. *Cap. 1 l. 6. de loc. affect.*

Tertio in melancholicis ſanguinis excretiones non omnino malæ, quod obſervatione dignum eſt, melancholici flatu abundant, auctore excretionis ſanguinis, πτερυγώδεες ſunt αἱμοπτοικοὶ ob flatus.

Sive ſit eroſio, ſive anaſtomoſis & velut ναυτίασις venarum pravum ſanguinem eructantium, ſive latens cauſa. Vereor in ſimili caſu cadat, niſi ſoletur illud Celſi, Sunt hominum proprietates, ſine quarum notitia non facile præſagitur, facile quis ſecurus eſt, in iis quæ ſæpe ſine periculo evaſit. Ille ſollicitari debet cui nova ſunt, hinc Aphrodiſ. quærit, cur morbi frequentes minus ſint periculoſi, quam rariores. Mulier hæc reſtibilis fuit fecunditatis, hæmorrhoides aliquando paſſa eſt, hinc ſanguis alio curſum inflexit, ſanguis ei mitti debet, & eo audentius quia fertilis fuit edicto Hippocratis. 1. 2. *Lib. de ſuperfœtatione.*

Frequenter repurganda, quia cacochyma, & quia fuit hæmorrhoidalis, ſyrup. de pomis cum rhab. & folliculis, additis intyb. plantag. juleb. roſato, aperientia minus quadrant, ne reſerent ora vaſorum, tabellæ triaſ. cum rheo, formulæ, ex bolo quas devoret, lac aſinæ, conſerva roſarum frequens, a pilulis abſtinendum, caſſia cum rhab. valet, opiata ex conſerva roſar. & ſymphyti. lapide hæmatite corallis, terra ſigil. bolo. enemata.

ANNOTATIONES.

1. *Qui fit ut tanta ſanguinis copia effluxit & ita niger, & cur repetierit jam ſæpius ea excretio? ſi ruptum vas, aut eroſum, qui fit ut non univerſus ſanguis effluat? præſertim ſi ruptum, non poteſt tanta erumpere copia & putris & niger, niſi jam ante collectus fuerit, ſed quantum ſenſim*

ex suis vasis effluit sanguis fit [illegible] ulum quoddam (Græcis ἐπίπωμα) quod impedit quominus ef[illegible]guis & una cum sanguine anima, quod autem sanguis, & pus maxime sua crassitie impediant venarum, & arteriarum effluvium, & quod eo excreto, aut deterso aperiantur ora venarum, aut arteriarum, denuo docet Gal. in aphor. qui locus apprime elegans et utilis ad diagnosim.

Com. ad aph. 27. lib. 6.

2 Quæstio an frugalior, an liberalior victus dandus; liberalior convenire videtur ad contemperandum, de eo nos alio loco, sed et unum observatione dignum est, quod in mulieribus fertilibus quas Hyppocrates μνησιτόκους vocat, audacter sanguinem mittimus, quum desinunt utero gestare, ut fit in mutilatis, quibus cruenta succedit dysenteria.

CONSILIUM XCII.

De affectione quæ dicitur ἵππος.

Com. ad part. 24. l. 1. prog. & com. ad part 11. l. ant. sectio 2. prorrh. Romæ Pætorum familia ob hoc vitium oculorum nativum. Com ad part. 10. sectio 2. prorrh.

OCulorum affectio est ἵππος, insita & naturalis per quam illi non quiescunt, Gal. stridori dentium naturali comparat. dicunt non esse morbum, quod de eo nemo priscorum scripserit, apud latinos oculus pætus dicitur qui huc atque illuc movetur & vertitur, & sic significaret illud quod ἵππον vocamus, quamquam sunt qui pætum interpretantur eum qui obliquis oculis in altum respicit, aut qui alterum oculum minorem habet. Alii strabonem dicunt qui oculos distortos habet; pætum eum, qui oculos leviter declinatos; tamen potius & pætus & ἵππος ad perpetuam oculorum mobilitatem refertur. Apud Hippo. contrariæ sunt affectiones ὄμμα πεπηγὸς & ἵππος. namque πεπηγὸς, fit ob musculorum oculos moventium immobilitatem, vel ob omnium oculi musculorum resolutionem, vel æquam contentionem, & quæ in neutram partem vergat. ἵππος autem quum instabilis est oculus. In primo prognost. oculos vocat, ἐναιωρουμένους idest instabiles, mobiles: interpres, delusus voce hac ἐναιώρημα quod in urinis sublimitatem significat vocat oculos ἐναιωρουμένους, idest sublimes & male (nisi alludat ad illud quod diximus pætum significare, qui obliquis oculis in sublime respicit) tamen oculus dictus ἐναιωρούμενος instabilem significat & oculus ἐνδεδινημένος καὶ ἐναιωρούμενος & ἀστήρικτος idem significat, item & πυκνὰ κινούμενος, & τοῦ ὀφθαλμοῦ σύστρεπτον καὶ ῥῖψις καὶ ἐναιώρημα καὶ πυκνὰ κίνησις, idem sonant com. ad part. 27. sect. 1. lib. 6. Epid. ubi legitur ὀφθαλμοὶ ἐνδεδινημένοι Latinus interpres vertit *obtortos oculos*, melius *oculos intus motos et quasi vertigine affectos*. Ceterum oculus mobilis in morbis, aut delirium, aut tremorem musculorum oculi declarat.

Ἐνδεδινημένος. gnificat intus agitatum. Oculi ῥῖψις opponitur τῷ θράσος quum æger confidenter & impudenter, aspicit. Vide com. Vega, in prognost 6. l. 1.

Auctor libri definitionum ἵππον bifariam interpretatur, equus est affectus musculi oculum firmantis, qui comprehendit basim visorii instrumenti, septimus quidam in oculo musculus est qui firmiter adhæret oculo a posteriori parte, per quem firmatur oculus, & nervus opticus quem ipse amplectitur. Idem auctor libri definitionum præter primam definitionem allatam τοῦ ἵππου, ait affectum esse ab ipso ortu, per quem instabiles semper sunt palpebræ: in posteriore definitione ad palpebras malum refert, in priore ad oculum ipsum, quæ opinio est castigatior & melior.

Ceterum si ab imbecillitate est consumta humiditate nimia, & comparata quadam firmitate ipsi septimo musculo oculum confirmanti, tandem ea affe-

ctio

ctio corrigitur, ut in puerorum epilepsia contingit. Calor enim naturalis certo tempore in humido multo facit suam ἔκλαμψιν ut Hippocr. de quadraginta diebus notat ad finem libri de octimestri partu & eodem loco ait elegantissime Αἱ δυνάμεις ἀμβλύνονται ἐν μύξαις, idest, in muco facultates hebetantur.

Ceterum credo pætos fieri & ob calorem nimium agitantem, eo modo quo videmus irascentes mobiles oculos habere, & ob infirmitatem nervosi generis, quum vitium a calore est, delirii est nota; ut dictum ante.

Item aliquando affecta est nervorum origo, aliquando peculiaris est affectio ipsius musculi, non repetito & accersito altius principio.

Hæc instituta sunt puero ita laboranti.

Victus ratio tenuis pro ratione ætatis, cœna parcior, purgatio bis mense, ex senna & syrupo rosarum.

Utatur aqua in qua coquantur passulæ, semen fœniculi addito cinnamomo.

Utatur blandis masticatoriis addita nuce moschata, mandat salviam.

Exercitatio ante pastus. Non dormiat a pastu cito.

Exsiccetur cerebrum sacculis convenientibus, hora somni, conservæ convenientes cum pauco pulvere seminis pœoniæ.

Pyroticum nucæ colli.

CONSILIUM XCIII.

De dolore capitis & oculorum.

DOlor capitis contumax, & oculorum, qui filiam D. præsidis misere & diu afflixit, adeo perduellis & rebellis fuit, ut omnia artis præsidia neglexerit. Is a materia fuit non simpliciter calida, aut frigida, sed a salsa pituita per putredinem calida, quæ strumarum fere auctor est, & hisce temporibus innumeris, & strumæ, & cæcitates præeunte dolore capitis & oculorum contigerunt. Pestilens fuit constitutio, quam præcesserunt ista mala, & inflammationes oculorum eadem materia loco apto cancros facit, adeo effrenis est; in cerebro non facit, aut quia alio amandatur, aut ratione temperiei cerebri, id non facit, unde quærit Aphrodisæus cur in mammis fit cancer, in cerebro non fit; quia cerebrum & frigidum & humidum est, & sic resistit salsedini, aut acrimoniæ materiei cancrum geniture, & ad eumdem sensum Hippo. scripsit, cerebrum est sedes frigidi & humidi, & quasi metropolis est, calidum autem est pinguis sedes & metropolis; quod enim calescit, primum omnium quum diffunditur pingue fit, & ideo cerebrum quia minimum pinguedinis habet, plurimum vero glutinositatis, a calido exuri nequit, libro de Carnibus. Victus ratio legitima instituta fuit, multoties sectæ venæ quum ex partibus superioribus tum inferioribus; temporum venis admotæ sanguisugæ, cucurbitulæ omoplatis, enemata omnis generis injecta; frequentes purgationes institutæ ex senna, rheo. syrup. de pomis cum decocto cephal. & hepat.

Cancer in mammis non in cerebro generatur ratione frig. & humiditatis. Aphrod. prob. 90. l. 1.

Hipp.

Malum ita rebelle fuit ut nullis fere cesserit remediis.

CONSILIUM XCIV.

Ad Gonorrhœæ reliquias.

TAntum malum non eſt ut major quædam machina ſit adhibenda. Repurgetur cholagogo, quia excretio eſt χολώδης.

De frictionibus ad inguina ex fugitivo videbitur.

Inſtitutus pulvis ad gonorrhœam ſequens.

Pulvis. ℞. Quatuor ſemi. frig. major. an. ʒ j. pulver. elect. diatrag. frig. corall. utriuſque an. ʒ j. ſ. antheræ ℈ ij. Karabes ſem. myrtill. & cydoniorum, hederæ ij. pulver. chinæ ʒ j. ſ. liquiritiæ raſæ ʒ ij. tartar. vini ʒ j. ſ. ſacchari roſati q. ſ. fiat pulvis.

Data terebinthina cum mellis parva quantitate.

Pulvis diatrag. frig. & conſerva nymphææ.

Pilulæ. ℞. Aloes ℥ ſ. cretæ ſuccini gentianæ, ariſtolo. dictammi, myrrh. ann. ʒ ſ. mithrid. ʒ ſ. terebinth. ʒ j. cum ſyrupo de alth. fiat maſſa, de qua capiat pilulas quatuor tertio quoque die, tribus horis ante juſculum, vel hæc.

Sunt qui crocum martis addunt. ℞. Rhab. ʒ j. ſ. hieræ ſimp. ℈ ij pilul. ſine quibus & ireos florent. an. ℈ iiij. croci gran. ij. caſtorei ʒ j. cum aqua matricar. & vino albo infuſionis granorum aliquot ambræ griſeæ, fiat maſſa de qua cap. ʒ j. poteſt addi agaricum: & quia rheumaticis doloribus interdum divexatur, quæſitum an in rheumatiſmo arthritidis minace balneum tutum, juvat reſerando cutim, bilem & ſerum temperando, nocet evocando in habitum & liquando, ineunte vere id fieri poteſt, ut locus ſit blando ſudorifico, meliora ſunt apozemata, quam pilulæ, licet medicamenta liquida horreat, caput habebat

Fotus. πιτυριῶδες, fotus emolliens inſtitutus, deinde decoctum violar. pariet. ſaponariæ, veronicæ, paleæ, hord. furfuris oxylapathi caul. rub. fumiterræ, ſcabioſæ, tapſi, pinguis gallinæ, plantag. cocta cum hydrom. mell. mercur. fotus cum ſpongiis, quarum magna eſt vis.

Poſt lixivium ſarment. trumorum caulium, lupinorum, ex orobo, agrimo. marrubio, rad. bryoniæ, cypero, iride, & ſenna.

Paſta. Paſta ex amygdalis amaris, farina orobi, lupinorum, pane furfuraceo, rad. ireos, pulv. ung. citrini, melle roſato, aut mercuriali, addito gummi tragacanthæ lauto in aqua roſarum.

Litus. Et quia dartæ faciem invadebant, conſultum oleum de ovis lib. I. aquæ plantag. in aqua fervefiant, grana x. ſublimati.

Opiata. Denique ut monuimus ante, quum æger faſtidiat liquida, pilularum loco poteſt parari opiata laxativa ex conſervis roſar. nymph. bugloſs. borrag.
Tabella. rheo, & ſenna, item valent tabellæ roborantes ex ſantalis & rheo vel ſyrupus ſolemnis additis herbis vulnerariis, halicacabi fructu, ciceribus, tranſcolata conſerva roſacea.
Sudorificum. Repurgato corpore diligenter proderit decoctum chinæ cum oxyacantha, aut radice cichorii.

CONSILIUM XCV.

De fluxu sanguinis & fluore muliebri cum suspicione cancrosæ in utero affectionis.

CIrca mensem Novembrem contigit fluxus sanguinis uxori Taſſini, jam annum quinquagesimum assecutæ, quum facta esset διακύρωσις venarum fluxus non substitit, id contigit, vel quia pituita putris & salsa qua abundant annosæ mulieres & viragines, venas reserarat, vel quia qua data porta consuetudine fluendi sanguis viam appetiverat, vel quia jam καρκινῶδές τι concipiebatur, tunc autem eroduntur ab atro sanguine, vel quia immodicum sanguinis fluxum ῥοῦς, isque malignus sequitur, ait Hippocr. quia exhausto multo sanguine is qui residuus est ὑποχολώδης redditur, maxime si purgatus non fuerit. *2. de morbis mulierum.*

Quum procedit tardius κάθαρσις, ῥόος est πυώδης: quum celerius, subcruentus. Junioribus sunt subcruenti, senioribus sunt mucosi & quasi πυώδεες sed non vero pure; gravissimi sunt mulierum morbi, partim ex parte illarum, partim ex parte medicorum: illarum quidem, quia sive fluant menses, sive non fluant, si quid peccatur morbi fiunt, item quod ob verecundiam morbos celant: medicorum, quod earum morbos non norunt, & ut viriles curant, licet longe differant, ait Hippoc. *ad finem lib. de locis in ho.*

Cacochymæ, non modo habent menses decolores, sed & inordinatos. *In lib. 5. aphor.*

Cur aliis ῥοῦς, & mensis fluit seorsim, aliis confusim, confunduntur laxatis viis, & fatigata natura. Quum natura valet, retinet, quum infirmatur, confusio fit, & id totum est symptomaticum & motu morbi. In venis mesaraicis & chylus & sanguis continentur diversa ratione.

Remedia sunt victus ratio legitima, phleb. catharsis blanda, clysteres anodyni, lac asinæ, decoctum brassicæ ad colluendum valet, decoctum prunellæ, plantag. utriusque rosf. betonicæ, veronicæ, geranii, sanamundæ, pimpin. stellariæ. *Curatio.*

Serum lactis cum succo aliquo in mortario plumbeo subactum mirifice est profuturum, item unguenta diapomholygos, de plumbo, & de cerusa, tam simplici quam ulcerato cancro conveniunt.

ANNOTATIONES.

1. *Hic decipi non oportet, nec confundendus fluor albus cum purulenta excretione, ut quum Hippoc. 2. Epid. narrat de ea quæ gemellos peperit laboriose, nec purgata est bene & tumor totius corporis evenit, & rubrum mensem ad sextum mensem duravit, dein τὰ λευκὰ omni tempore fluxerunt quæ rubro statim colore inficerentur, sed alba hæc fieri putavit ob mutationem ad albedinem propter suppuratum, putat enim vitio obstetricis relictam carunculam quæ putruit & ora vasorum corrosit exulceravitque, unde ulcus & alborum excretio.*

2. *Quum sanguis qua data porta consuetudine fluendi ad uterum fertur, sæpe varices (ut in tibiis) in utero & circum uterum fiunt, loco hæmorrhoidum in ano, mulieribus, vel in utero hæmorrhoidum, & quibus sanguis qualitate peccat, vel si salaces sunt, & non satis aut subiguntur, aut concipiunt, unde melancholicæ fiunt, ut constat de muliere salace quæ quum succussione equi ad Venerem excitata esset, nec ei satis fieret a marito, exiit a*

potestate mentis, tamdem ex utero omnibus pacificatis exiit ingens copia sanguinis picem referentis, balnea naturalia adiit, concepit, ad se rediit.

Et notandum quod contigit nobili mulieri, dolor incredibilis ad uterum, suspicio fuit humoris melancholici in utero & hypochondriis, tamdem morbo cessante carbunculus magnus & ferox obortus est, si ad partes interiores, ad uterum præsertim, sanguis inclinarit, carcinomatis, aut cancri metus.

CONSILIUM XCVI.

De voce pæne deperdita.

D. De Bobigny conqueritur de symptomate, nempe de vocis vitio; quæ enim vox clara liberaque esse debet, ea obscura est & vix intelligibilis.

Symptoma autem est in genere eorum quæ audiuntur; causa esse videtur in vitio organorum, organa sunt triplicia, excipientia, deducentia, moventia.

Obstructio esse videtur, morbus ergo est in conformatione: si obstructio est, cur non adest difficultas respirationis? obstructio ista sufficit ad vocem corrumpendam, non ad respirationem difficilem.

Possunt institui tabellæ ex elect. diaireos mastich. oliba. diarrhod. abb. cinnam. cum saccharo soluto in aqua infusionis stœch. aut rorismarini.

Valet hydromeli, coma absinthii adjecta, & oxymeli ut nonnulla moveatur tussis ad expediendos pulmones, venæ sectio ex intervallis, cassia, manna dissol. in jusculo galli veteris, succus glycy. niger, oleum ex saccharo.

Purgatio.

Capillarium decoctum, maxime adianthi, valere creditur, pulmones detergere & animam quasi dilatare, linctus cassiæ superbibendo decoctum caulium & cicerum rubrorum.

Apozemata bechica.

Decoctum ficuum & passularum cum bipinella.

Linctus mellis aliquando solius, aliquando cum optimo butyro.

Pomatium bonum est & vinum dulce si febris non adsit, idque oligophorum. Est enim calidis visceribus prædita, ideo cavendum ab iis quæ impendio magis calfaciunt & siccant.

Ῥυπτικὰ magis conveniunt; oxymeli autem inter ea censetur, ut campana & hyssopus, magis (inquam) quam quæ dulcia & humida sunt, sputum enim effeminant, ut ait Hippocrates, nisi forte quis dicat emolliendum esse ut id quod emollitum est detergeatur facilius τῶν ῥυπτικῶν usu.

Maxime vero videndum ut contrarium contrario opponatur, an sit obstructio, an induratio, an plenitudo aliqua.

ANNOTATIONES.

1. *Observati sunt quibus ob aerem frigidum ambientem nervis recurrentibus refrigeratis vox est imminuta & pæne ademta, laryngis vitium obscuram sæpe reddit vocem, dum patitur resolutionem quamdam, Aetius eo in casu utitur garg. acriusculo spiritus detensione, coacervata respiratione, & continua vociferatione; glycyrriza commanducata valet. fotus ad laryngem ex rosa, cypero, sem. fœniculi.*

Notat Avicennas varices esse quoque de genere eorum quæ vocem emendant:

2. *De singulari fato illius mulieris unum quoque addemus, quum per annos aliquot sensim, atque paullatim emacruisset, omne alimentorum genus fastidivisset & ut loquitur Hippocrates* ἀπονενοημένως ἔχειν πρὸς τὰς πάσας προσφορὰς

ρὰς tandem repente ac inopinato exstincta est, ac quum cibum nec appeteret nec caperet (apud Hippoc. autem λαμβάνειν significat cum aliqua appetentia accipere) quotidie vivendo moriebatur, & moriendo vivebat, prehensa est paroxysmo febris tertianum typum referentis; tertio post die idem paroxismus, a quo revaluit & fuit ἀπύρετος, & habebat more solito jocum & deambulationem cogitans. At accessit rigor πρόδρομος tertiani, & tertii paroxysmi, fuit rigor ingens & tantus ut ab eo non potuerit, ut loquitur Hippo. ἀναθερμαίνεσθαι, totum erat sane λειπυρικόν, interna conflagrabant incendio, sequenti die fato concessit, conquerebatur maxime de dolore ad hypogastrium, invenitur aperto cadavere pulmo aliqua ex parte inflammatus, hepar exsuccum & mali coloris, sed uterus erat corruptus, & quasi gangræna affectus, plenus tabo, & sanie, quæ erat δυσώδης. maritus per tres annos pæne abstinuerat a congressu, forte si ager fundusque cultus fuisset melius cum ea actum foret.

Laborarat olim ῥῷ γυναικείῳ, qui erat tetri odoris, aliqua ex parte & fere omnino suppressus erat.

Interiit fere a veneno interno & genitivo; hæc quum alias fecunda esset, quod mirum, quum fæmellam conceperat, fluebat ista materia etiam copiosa, quum marem, aut minor erat, aut sistebatur.

Aliam etiam videre contigit mulierem quæ patitur menstrua toto graviditatis tempore quum mas concipitur, id non evenit quum femina concepta est; sed quærat quis, quomodo febris continua non præcessit? qui tertiana tam simplex eam sustulit? At tertiana periculo vacat, immo & febres quæ quoquomodo intermittunt, nedum tertiana quæ tantam intermissionem habet. vide aliquid simile contigisse apud Gal. qui notat causas in corporibus nostris generari quæ potentia & virtute tum virus rabidorum canum, tum letalia medicamenta repræsentant. *In prorrhet.*

In morbis a partium corruptione non potest certo prædici exitus ut in humoral. morbis.

Sic in morbis nec præcipitanter timidos, nec temere securos esse oportebit, & revera iis qui vitio singulari, præsertim vero corruptione partis intereunt parum tutos securosque esse oportet, nec prædici exitus potest, ut fit in morbis humoralibus, immo febre fere vacare videntur, id quod in cantore Durantel & in præposito dicto Hardy & aliis multis a nobis visum est anno 1594.

CONSILIUM XCVII.

De tussi molesta & sputo cruento.

1. Tussis molesta & sputum cruent. aut a destillatione, & exoneratione a part. pul. vicinis.

DUo sunt symptomata quæ molestiam inferunt, tussis sæpe inanis & cruentum sputum: hæc sequuntur, aut destillationem a capite, aut collectionem veterem materiæ in pulmone contentæ, aut exonerationem quamdam a visceribus & partibus pulmoni vicinis: tribus enim modis, tussis molestiæ excitantur, & sputum sanguineum apparet, unde frustra sæpe caput omnium horum auctorem creditur, quamquam ab eo injuriarum ejusmodi maxima pendet occasio.

Antiquitas tussim quamdã a splene molestum esse statuit.

Distillatio morbus non est, sed morbi est consequens, maxime vero, ut dictum est, affectionem capitis consequitur. Caput vel ut pars similaris, vel ut orga- 2.

organica afficitur: ut similaris, ut quum calidior, aut frigidior pars; organica ut quum plenior & obstructionibus scatentior.

Veterum assiduam molestamque tussim Sen. ea pertussim vocat.

Duo vero maxime observari debent facultatis retentricis, aut imbecillitas, aut excretricis ab acriuscula materia irritatio, id quod facit ut perennitas descensus & defluxus materiæ consequatur: in priore διάχυσις καὶ σύντηξις cernitur, in posteriore orgasmus & impetus aliquis, unde tussiendi assiduitas, posterius est peculiaris generatio humoris efferi, mali, salsuginosi, qui quoquoversus se insinuaverit & irruerit, hic sævit, hic grassatur, hic ferociam excercet, unde videmus eos in quibus est ejus humoris generatio, distillationibus, & febri inde natæ marcorique consectario obnoxios.

Ceterum catarrhus omnis, auctore Hippocrate a carnibus est calidis aut frigidis; a calidis per fusionem & colliquationem: a frigidis per expressionem, maxime vero marcor, & extenuatio eos adoritur, qui defluxui a calore acri orto obnoxii videntur.

Locus notandus de capite refrigerando in distillationibus ferinis ex Aet. vide plura in 2. consil. Ballonii libro.

Ideo plerique peccant qui falso persuasi tussim omnem a frigido ortam magnam auxilii vim, in usu rerum calidarum, aut admovendarum, aut assumendarum solent collocare, frigus quidem occasio esse potest, sed & febrem & distillationem acris & ferini humoris potest concitare, sic falli non oportet.

Immo gravissime peccatur in usu remediorum topicorum caput calfaciuntium ob tussim & defluxiones: contra caput refrigerare oportet aliquando; ita enim Aetius loquens de usu oxyrrhodini in distillatione ferina, ait ab eo remedio refrigerante distillationem ferinam incrassescere, tussim sedari, somnum induci, calorem exurentem temperari.

Curationis capita.

Purgatio, venæ sectio, humorum temperatio, materiei acris delabentis inhibitio, correctio, delinitio, &(tempori) a pulmone exclusio valet. accedit partium a quibus humor fluit robur & confirmatio, valent cathartica, alias lenientia, alias viscera repurgantia.

In hemoptysi cavendum ab aloe; syrupo rosa. pallid. & aliis quæ vim habent ἀναστομωτικὴν

Cassia vel linctu sumta, vel bolo, vel jusculo soluta, addita tamarindorum, aut passularum pulpa, conferet, senna valet.

Quæstio est, an in acribus stillicidiis, pilulæ acriusculaque remedia conferant: rationes utrimque probabiles afferri possunt, eas scholasticis exquirendas relinquamus, audiamus ea de re antiquorum consilium. Galenus in methodo medendi dat medicamenta ex alto evocantia in phthoe, ubi præsertim teter humor in capite gignitur qui stillandi assiduitate partes subjectas irrigans eas afficit, unde raro, sed tamen interdum danda opera purgationi per fortiora medicamenta, quia mitiorum vis est sæpe ignava & eluditur, unde Fracastorius ea in parte Galenum æmulatus id genus remediorum violentorum consuluit in hæmoptoicis κατὰ τὴν διαύρωσιν. & Hippocrates in descensu putris pituitæ a capite validius purgandum putat, contra de Phtheiriasi loquens Celsus medicamenta intus lenia danda sunt ne quid acrioris pituitæ concitent.

Vide Hipp. l. de internis affect. Gal. 5. meth. c. 14. & 15.

Ballonius in libr. 1. consil.

Venæ sectio ex usu esto, bis anno, & quum latus sinistrum dolitet, paullo crebrius ab ea parte sanguis est demedus.

r Libr. de intern. affect. Lib. 6.

In hæmoptysi est ubi plenius cibandum est ubi parcius; si copia sanguinis est, parcius: si acrimonia, temperationis ergo plenius; nam fames & inedia bilem in nares conciunt.

Temperatio humorum jusculorum usu, prunis, violis, syrup. viol. jujub. de ne-

de nenuph. juleb. alexand. ficubus, hordeo, in jusculo cocto, opiatis, pilulis bechicis.

Syrupus de lamio ex urtica, & de symphyto descriptione Fernelii & jusculis, pomorum redolentium, ungul. caball. berbecorum granatorum, aqua rosarum addito semine papaveris rubri & albi.

Balnea, lac asinæ.

Sed & licet magna sit utilitas jusculorum, in iis tamen temperatos moderatosque esse oportet, nam patet ex Galeno liquidarum rerum frequentiori usu, pulmonis carnes rariores & putredini objectas magis fore, immo & sanguis tenuior serosiorque fit & putredini opportunior.

Manna conferet.

Conserva rosarum, rosa enim privilegio vim habet sistendi catarrhi unde rosa ἀποτεῤῥεῖν dicitur, quod inhibeat fluxiones.

Sed & inhibitio in faucibus fieri debet, gargareonem & pharyngem & laryngem gargarismis corroborando, id quod pauci animadverterunt, tamen id genus remedii in primis ex usu futurum est.

℞. Plantag. berberorum, portul. an. m. j. seminis papaveris albi ʒ ij. hyoscy. ʒ j. fiat decoctio in aqua hordei, in colatura dissol. diamaron. ℥ j. aquæ rosarum & succi granatorum an. ℥ f ß. gargarismus ad ℔ j. colluat os frigide.

Data præscriptaque est opiata ex conservis rosarum nenuph. viol. symphyti, additis rasuris.

Et in sanguinis rejectione, consultum est, ut uteretur adderetur que bolus armena, terra sigillata, mumia.

Vel pulvis ex iisdem concinnaretur aptus formandis, aut cylindris, aut pilulis hypoglottidibus, aut tabellis, sed videndum ne usu nimio adstringentium ἀνακάθαρσις impediatur.

Lib. de inter. affect. Hippocr. hæmoptoicos pinguefacit ne tabeant & inopia cibi sanguis efferetur.

Fames et mora bilem in nares conciunt. Plaut. Cap. ult. lib. 4. locorum affect

Ob nimiũ jusculorum usum & rerum liquidarum effeminatur sputum Hippoc.

ANNOTATIONES

1. *Hic æger cui hæc sunt instituta macilentus est & satis procerus, de eo audiendum videtur quod scripsit Celsus cap. 7. lib. 2. frequens distillatio in corpore tenui & longo tabem timendam esse testatur.*

2. *Quid est quod tantopere reformidatur sputum cruentum ut tabis prodromus, Galenus enim ait, mitissimi sunt morbi in quibus cruenta rejiciuntur? loquitur de pleuritidibus sanguineis, sic pro nomine,* morbi, *lege,* pleuritides.

Hæc autem affectio terrifica est, quia sæpe est tabis minax, tamen si solandus æger est, adducetur locus Plinii de Macrino & Saturnino urbis præfecto, utrique hæmoptysis erat familiaris & tamen Saturninus annum nonagesimum attigit. Et notavimus alibi, magnas excretiones sanguinis e pulmone minus esse periculosas quam parvas. Qui sanguinem emittunt ait Hipp. si sine febre quidem salutare, si vero cum febre, malum, curare vero acerbis & refrigerantibus aph. 37. lib. 7.

3. *Nil est tam vulgare quam tussis, & quo magis tussis est vulgaris, eo fere negligitur, & idem dolori dentium contingit; qui quia crebro sævit, nullique parcit, aut ætati, aut sexui, eo minoris æstimatur & tamen tormentis annumeratur, tussis præsertim quæ vetustior & molestior mala sæpe, ut signum, & ut causa: ut signum, quia, aut vitium partium a quibus manat*

fluxio,

fluxio, aut in quas repit, aut humoris malitiam significat: ut causa, quia succussu & excussu pulmonem offendit, & caput: immo caput replet (ait Hipp.) ob agitationem, & pulmonem calfacit, quæ incommoda magnifacit. Tussis autem alia est humida, alia sicca, humida fere a distillatione est, & plus nocet quantitate quam qualitate humor. arida non ita a distillatione est, nisi forte aliquando ab efferi indomitique humoris labentis irritatione, sæpius est a refrigeratione, (unde, quum os aperitur, aut quis loquitur statim tussit) a tuberculo, ab exulceratione, & horum materia irritans non facile exigitur; Testatur pleuritis cruda, in qua inanis est tussis. Fernelius ait eam tussim quæ semel anno, aut ex intervallis molesta est, a destillatione esse quæ continenter nullaque, aut minima intermissione fatigat, aut vitiosam pulmonis affectionem, aut veterem obstructionem, aut stabilem intus causam habet, quod tamen probabile videtur, nam quibusdam ferina destillatio est, eaque a capite & assiduo vexat, testis sensus ipse, nam dum fauces transit molestiam infert irritando, error autem aliquando in ea tussi committitur, quæ a latente in pulmone vitio oritur, dantur enim sæpe styptica eaque virus in pulmone supprimunt, si enim ponimus, aut pus, aut saniem subesse; sicque obstructionem tussis caussam agnoscimus, adstringendo obstructio augetur, & materia expectorabilis sistitur.

CONSILIUM XCVIII.

De Alvi fluore, hæmorrhoidibus & aliis affectibus pro uxore Anglorum legati.

Insuetæ & subitæ temporum locorum tempestatumque mutationes, sæpe gravium morborum causæ ob repentinam corporis humorumque agitationem Epist. ad Damagetum. Celsus.

NObilis domina clarissimi Angliæ Legati conjux, ex quo Lutetiam appulit (agitur autem annus quintus) dubia & lubrica fuit valetudine, sive id loci, aeris, & cęli mutatione contigerit, sive potius, ut ait Hipp. quod ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων πάμφορος ἐστὶ τῶν πάντων νοσημάτων, & totus homo a nativitate morbus est.

Primum ejus faciem & nonnullas partes ignes sacri affecerunt, & ea quæ Græcis φλυσάκια καὶ φλυκτάιναι dicuntur. Affectus quidem cutanei alias lædunt, alias non lædunt: lædunt, & mali sunt, ut signa, quum ob vitium internum, aut imbecillitatem expullulant; prosunt & ut bonum signum apparent, si critice, si per exonerationem quamdam efflorescant. in nobili domina cacochymiæ effectus & soboles fuerunt, neque enim critice erumpunt.

Cutaneum hoc malum licet sæpe fugax & innocens fuerit; tamen afflixit, quia faciem maculavit. At feminis cura, & cultus corporis non facile eripi potest. Aliquo post tempore profluvia alvi eam exercuerunt, alias cœliaca mesenterica, alias lejenterica: ab his vix ac ne vix liberari potuit.

Sed & inter cetera sęviit molestus hæmorrhoidum dolor, ubi enim semel eminebant ora venarum & tanquam capitulis surgebant, oborta inflammatiuncula, dolor movebatur tormentis pæne annumerandus: alias immodicus erat fluor, & tamen minus fuit molestus, fluxus etiam non mediocris quam omnimoda suppressio verebamur ne inclinata in præcordia & in viscerum aliquando materia gravi morbo corriperetur: ideo non suppressimus quod eo sanguinis profluvio imbecillior non redderetur, habet enim purgationem hanc, non morbum, ait Celsus. notabis φράσιν purgationem non morbum; tamen fluendi assiduitate sphincter infirmior fuit: hinc sedes procidua & ejus quasi ἐκτροπή. Verum hæc

Sub finem c. 6 de hæmorrh.

Verba in morbis partium naturalium, consuetudine verecundius loquentium accommodata nobis videntur, licet videatur difficilis Celso earum partium morborum explicatio, homini præsertim pudorem & artis præcepta servanti: quamquam in vulgus eorum curatio precipue nosci debet quæ invicissimus quisque alteri ostendit; nostrum autem judicium de conferta illa mensium & hæmorrhoidon evacuatione, in muliere præsertim, aperiemus.

Inter hæc mala & tædia sæpissime doloribus capitis, maxime vero hemicrania fuit vexata, unde tristis caloris sensus in fronte & temporibus, fuitque pars anni aliqua, in qua vix somnus conciliari potuit, ut etiam ad hypnotica & narcotica necessitas nos adduxerit, & verebamur ne intemperies calida sicca membranas cerebri invaderet, quæ tandem affectum τῇ σειριάσει non dissimilem procrearet.

Adustus humor melancholicus graviorum capitis dolorum sæpius causa esse solet.

Sed ad hæc tot tantaque mala anno millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, accessit calamitas morbillorum seu variolarum vulgo dictarum, & tanta quanta maxima concipi animo, oculisque videri potest, sed ab ea partim Dei beneficium, partim artis medicæ officiosa sedulitas asseruit atque vindicavit, ut nulla, aut perexigua istius luis vestigia restiterint; atque non mirum est, si antiquitas in hominibus certas proprietates, & ἰδιοσυγκρασίας annotarit, ut corpora a corporibus, & morbi a morbis longo differant intervallo.

Dicam unum de peculiari natura & temperamento illustris dominæ. Omnium malorum causa referenda videtur ad perennem generationem seri putris, & maligni, quod in cutim erumpens ignes sacros & phlyctenas excitavit, in ventrem profluvia, remistum sanguini & copiosiora menstrua ciet, & hæmorrhoidales venas replens effluvium sanguinis per alvum concitat.

Sanguis quippe a mala hepatis diathesi ita vitiosus & ἰχωροειδὴς generatur, 3.
sanguis morbosus est, & ut vulgo dicitur & κατάπληθος & κατάπαθος. rursus Aristoteles opinione vel τῇ φύσει vel νόσῳ. sanguis enim humidior morborum est parens, ait Arist. & Græce διυρεῖν dicitur, idest liquescere, in serum alendo ineptum converti, quia suam πῆξιν & σύστασιν naturalem amisit, κατὰ τὴν ἀναστοιχείωσίν τινα. Nec enim tam sanguis est, quam saniosus sanguis; & revera ἰχώρ. ἰχώρ autem inter verum sanguinem & pus medius est quodammodo, ait Celsus. Apud Aristotelem vero generalius sumto nomine, sanies, sanguis incoctus est αἷμα ἄπεπτον. Ἄπεπτον autem dicitur, aut quia nondum coctus est, aut quia in serum diluitur & convertitur: sic enim per putredinem amissis suis fibris sanguis in putre quoddam serum resolvitur, id quod sanguini illustris dominæ contigit, quoties enim sanguis detractus est, (detractus est autem fere vicesies necessitate ad id impellente & vere & autumno, quo tempore morbi ejus gliscunt, & egerminant) impurus fluxit & impurior quam quis credere possit. 4.

Lib. 3. c. 19. de hist. animal.

Credidit antiquitas quod diis non esset sanguis sed χὼρ aliquis pro sanguine. Loco supra posito.

Ut mirum non sit, si non sufficiat menstrua evacuatio per sinum pudoris, 5.
sed & alia purgatio subsequatur per anum, menstruam fere periodum retinens, & ea videtur supplere id in quo deficit consueta per menses evacuatio, quæ alioqui aliis mulieribus minus valetudinariis satis esse solet. 6.

Hinc Aristoteles paucis mulieribus mariscas fluere ait, aut varices oriri, aut sanguinem e naribus manare, & si quid horum accidit detrimentum in menstrua decumbit: supra enim statuerat sanguinis e naribus, aut ex sede profluvium,

Arist. c. 19. l. 2. de hist. animalium.

vium, varicum quoque ortum non contingere solere, nisi iis quibus sanguis morbosior esse solet, aut quibus viscus aliquod male habet, ut credam quidem mulieribus menstrualibus fluxum hæmorrhoidum morbum esse, viris non morbum, sed sanitatis tutelam, sed de his fortassis plura quam par sit præsertim apud artis peritum.

Intra vero hæc remedia consistendum putavimus.

Curatio. Vere & autumno, & sæpius aliquando sanguis detractus est, ni detrahebatur gravi aliquo symptomate premebatur.

Cassia jusculo dissoluta magno profectu usa est, temperabatur enim pulmonum & hepatis intemperies quædam.

Balnea in usu frequenti fuerunt, æstus hypochondriorum moderandi ergo.

Ad pathemata melancholica opiatæ contulerunt, hedricis medicamentis usa est, ad demulcendos dolores.

Hæc porro a me non tam docendi quam communicandi studio dictata sunt, nulla enim non opera dari debet, ut illustrissimæ dominæ saluti consulatur, hæc ejus valetudo, & incommoda & imbecilla ad id nos invitat, & tanto citius quanto promtius in morbos ruit, in multa enim imprudens caderet nisi ab amico medico moneatur. Offensis enim infirmitas est maxime obnoxia, sed & ad hoc officium & obsequium accendere debet illius candor, & suavitas, Medici enim fuit amici notare peculiarem naturam quo facilius imminentes morbi arceantur & præsentes abigantur, facilius quippe morbus excluditur, quam introductus expellitur, hoc autem operæ pretium magis faciat amicus medicus quam extraneus, utilior enim est amicus, licet par sit scientia, ideo in suo medico non solum scientiam, sed & fidelitatem, & benevolentiam Tullius requisivit.

Celsus Raro quisquam non aliquam partem imbecillam habet. Ægrius eijcitur quam non admittitur hospes. 7. Hipp. Tull. Suetonius. Lib. 3.

ANNOTATIONES.

1. *Hæc domina in Franciam venit cum suo conjuge Legato, quod novum & insolens erat Augusti Cæsaris temporibus, hic enim Legatorum nemini permisit, nisi gravate & hibernis mensibus uxorem intervisere. Apud Tacitum est disceptatio arguta Severi Cæcinnæ & Valerii Messalini, an mulieres debeant esse comites suorum maritorum sive in bello, seu in legationibus.*

2. *Nota loquendi formam Cornelii Celsi in iis quibus vitium non est internum, sed tantum* συναθροισμὸς, *hæmorrhoidum fluor purgatio est, non morbus, in aliis contra, si vitium internum, si symptomatice, omnino fluit sanguis, est morbus. Estque quod dicimus, vi morbi fit, & vi naturæ.*

Quod autem ad fluxum earum immodicum pertinet, duo animadversione, & provisione digna sunt, prius, quod, qui sunt cacochymi, & laborant hepatis intemperie, quique vitiosum sanguinem congerunt, ii fluxus immodicos patiuntur, atque sanguis peccat duobus modis & κατὰ τὸ πλῆθος & κατὰ τὸ πάθος, *maxime vero in mulieribus, si enim fluxus muliebris a Gal. comm. ad part. Epidemiorum* συγγενὲς βοήθημα, *vocatus, & qui mense velut vectigal redditur, non sufficit naturæ ad expurgandum & fluxus hæmorrhoidum requiritur, malum id est, & ut signum & ut causa. Et revera quotquot mulieres fluori hæmorrhoidum obnoxias vidi, eæ valetudinariæ vixerunt. Notatque Hollerius viduis aliquando loco mensium fluere hæmorrhoidas, item quibusdam gravidis quatuor menses; posterius quod observandum est, ad therapiam pertinet, nempe quod diligenter & exacte purgari debent ii quibus*

Hæmorrhoidibus mulieres obnoxiæ fere sunt valetudinariæ.

imma-

immodice fluunt hæmorrhoides, corpore enim legitime repurgato promtius & tutius & desinunt & supprimuntur hæmorrhoides purgationibus; cacochymia, quæ extra vasa est foras exigitur, corpus temperatur & refrigeratur, hinc sanguis gignitur temperatior, ideoque minus ad naturam irritandam idoneus, quæ non potest frui sanguine fervidiore, & naturam μελαγχολικωτέραν sapiente.

Desinunt hæmorrh. corpore legitimis purgationibus vacuato.

3. *Aristoteles ait pro ætatum ratione sanguinem distingui,* καὶ τῷ πλήθει καὶ τῷ εἴδει, *ad finem cap. decimi noni lib. tertii de historia animalium: In sanguine autem cernitur, substantia, qualitas, color, caliditas, frigiditas, consistentia, quæ* σύστασις *dicitur, & quum serum fit istam* σύστασιν *vitiatam dicimus. Idem Aristoteles viam paraturus ad tractatum de hæmorrhoidibus divídit sanguinem in sanum & morbosum* νοσώδεα. *Et hinc occasio ducitur & canon secandæ venæ, fit autem malus &* φύσει *&* νόσῳ. *omnis* πῆξιν *habeat necessum est, nisi fibris sit cassus ut sanguis damarum: Hippoc. lib. de natura pueri laudat sanguinem fluentem a partu si grumescat.*

Quæ in sanguine conside-randa veniunt.

4. *Hunc locum de sanie & sanguine putri illustrat Aristoteles reddens rationem, cur soli homini hæmorrhagia e naribus contingat, probl. 2. lib. 10. admonet inter cetera hoc quod quisque sanguis vitiatus integro tenuior exsistit. Talis autem est qui se excrementis miscuit & quasi in saniem degenerat.*

Ichor autem in malam fere partem capitur apud Hippoc. & est quædam anni pars ichorum procreatrix & singuli humores suas quasdam habent humiditates ὑγρασίας, ὀῤῥὸς, ἰχῶρας, *qui quidem retinent naturam humoris proprii &* συγγενὲς. *unde apud Paullum sub æquinoctium vernum sunt* γλυκεῖς *ichores sanguinis. At vero circa virgiliarum ortum sunt & generantur, maxime* ἰχῶρες πικροὶ *& quemadmodum cuique humori suum est serum naturale, ita humori præter naturam suum quodammodo est serum malum.*

Autumno generantur sanguinis ichores πικρόι.

Est & aliud excrementum quod proprie λιγνυῶδες *dicitur, & maxime iis succrescit qui pravis alimentis utuntur, ut sunt cœpæ, allia, &c.*

Cuique humori natur. & præter naturam suum serum.

5. *Alii audentius sanguinem demunt quum impurus est, quod impurum sanguinem noxam afferre corpori asserant: alii contra: Galen. restrictior est in sanguine mittendo quum impurus, utrisque suæ rationes patrocinantur.*

6. *Citavimus ante ex Aristotele soli homini inter animantia hæmorrhagiam contingere, id quod Plinius docet cap. 38. lib. 11. sed maxime notandum est iis partem aliquam in vitio esse quibus familiaris est hæmorrhagia, quamquam id distinctione opus habet, videndum enim num sanguis fluat,* κατὰ τὴν ἀτονίαν *an per plethoram, & conatum naturæ, verum ex hoc Aristotelis loco multa notatione digna eruentur, & maxime quod pertinet ad sanguinem* ἰχωροειδῆ, *& ad hæmorrhoidum fluxum, an sit morbus in mulieribus, an simplex purgatio. Celsus subtiliter & medice loquens de iis quibus parum tuto supprimuntur hæmorrhoides, præsertim quum tali profluvio imbecilliores non redduntur, ait hanc purgationem non morbum esse: in varice enim, hæmorrhoide* τὸ αἷμα ἐστὶ νενοσηκός, *at* ἐν ῥῷ *sanguis est morbosus, menstrua autem mulieres a ceteris morbis sanguinis vindicant. Et* τῶν ἄλλων νοσηματικῶν οὐ μετέχουσι αἱ γυναῖκες: *non dicit* νοσημάτων, *ac si velit & menstruam purgationem esse aliquid* νοσηματικὸν, *idest morbosum, quod si mulieribus contingant varices hæmorrhoides,* καταμήνια *fiunt* χείρω, *idest pauciora, detrimentum in menstrua incumbit, ait Gaza, non quod in viris fiant a laudabili sanguine: loquens*

Hæmorrhagia familiares iis quibus viscera sunt imbecilla.

enim

enim generaliter, ait, κενοσηκότος τῶ αἵματος est, varix, hamorrhagia, hamorrhois.

7. Nil magis ægris prodest, quam ab eo curari a quo volunt. Senec. lib. 4. declamat. 5. decl.

CONSILIUM XCIX.

De hepatis & pulmonum calida intemperie cum totius corporis extenuatione. Pro D. Judith. Memmœa.

Hipp. lib. de loc. in homi.

QUUM morbus est incognitus etiamnum remedia sunt tentanda, hæc si minus juvent, modo allevetur æger sæpius repetantur; communibus autem utendum remediis donec res patuerit, id maxime in longis, quia res urget in acutis.

In deliberando aliquid ponere quod non est, magni refert; exacte etiam nimis quærere, nec aliquid statuere donec ἀποδεικτικῶς res innotescat, non vacat periculo, id enim affectatum nimis.

Sanguis humidior, vel natura, vel morbo.

1. Puella habet cerebrum καταῤῥοικὸν & nares humidiores Hippoc. opponit τὸ ὑγρὸν τῇ φύσει, τῷ ὑγρῷ ἐκ τῆς νόσου. Aristoteles autem loquens de sanguine humidiore & morbosiore, ait, ita esse vel natura, vel morbo, seu τῇ φύσει vel νόσῳ. qui natura nares habent humidiores morbosis sani sunt, qui ἐκ νόσου vice versa.

6. epid. hic locus legitur.

Catarrhosus eo se habet modo, quo is qui diarrhoea laborat, quod diarrhoea in ventre, id est in cerebro catarrhus, ait Galen.

Cap. 4. l. 3. de symto. caus. Quæ sicciora humid. primigenia: humidiora humid. excrementitia.

Plerique sunt sicci, humiditatem tamen plurimam habent, quo enim quidque est siccius humiditate primigenia, eo humidius est humiditate excrementitia, id senes declarant, sed & in aliis ætatibus id fit; maxime vero humiditatem excrementitiam habent, qui calorem habent fugacem, qualis in palea accenditur, contra qui calorem stabilem habent & carnes solidas, minus sunt excrementosi, nisi peccent in ratione victus.

Puellæ huic multa est humiditas excrementitia, quod imbecillæ naturæ est argumentum, & caloris instabilis, tussiculosa est, cerebroque est amplo & humidissimo, sic tabescit defectu boni roris, & alimenti fixi, & glutinosi, & excrementis scatet, cerebrum enim fere liquescit.

Hipp. lib. de carnib.

Cerebrum est metropolis humidi & glutinosi, & facile colliquationem patitur a calido præsertim, facile enim fit a calore σύντηξις vel διάχυσις. σύντηξις enim tristius nomen est, tristioris causæ argumentum.

Rubor est genarum fugax, pulsus frequens cum mollitudine, macies, sputa subviridia guttulis sanguinis adsperſa, quæ non tam a vasis, quam a pulmonis substantia delicata aliquantum excoriata, Ichor enim sanguineus manat, hæmorrhagiæ frequentes, hæ sunt calidiorum pulmonum notæ: quibus vero imbecillior & calidior est pulmo, iis hæmorrhagiæ e naribus sunt frequentes, unde Hipp. „ attractio, pulmonis incendium. At vero puellas hæmorrhagicas esse fere contra naturam est, melius enim per uterum repurgarentur, ideo Aristoteles damnat mariscas & fluxum e naribus in mulieribus menstrualibus, rationes explicatæ sunt paullo ante, quamquam Hippoc. vult menstruo deficiente bono esse si fluat e nare sanguis, fluor enim succedaneus est.

Cap. 19 l. 3 de hist. animal.

Plin. c. 38. l. 11. Arist. probl. 2. l. 10.

De hæmorrhagia unum notandum, quod hæc soli homini contingat ex Plinio, Aristoteles id belle explicat in problematis, docetque quod omnis sanguis vitiosus ipso sanguine integro serosior est, & tenuior.

D. Fer-

D. Fernelius annotat eos e naribus ſanguinis fluxum pati, quibus viſcera ſunt imbecilla, & jecur maxime, id quod hydropicis contingit, itaque eſt potius robur addendum jecori, quam captanda occaſio mittendi ſæpe ſanguinis, quia ſtillat ſanguis, qui e nare fluit: hinc illud Hippocratis; Quibus e naribus fluit ſanguis, iis, vel ſperes ſplenem in tumorem elevatum, vel caput dolere, vel habituros ante oculos μαρμαρυγάς.

Cap. 4. l. 2. meth. med. Contra eos qui ſecent venam quia vident e nare ſanguinem fluere lib. 2. prorrh.

Extenuatur puellæ corpus in dies, omnis extenuatio, aut alimenti penuria, aut corruptione, aut exercitio validiore, aut dolore, aut morbo colliquante, præſertim evacuatione, aut creſcendi opportunitate. Coloris tamen bonitas, ſæpe fallax eſt, ut quæ ſæpe ſit potius index intemperiei viſcerum quam humorum bonitatis.

Marcoris cauſa alias latet, alias non; tabeſcunt quidam ob morbum, τῆς ὅλης οὐσίας, quod ipſe Gal. docet exemplo auriginoſorum, quibus hepar vitioſum eſt, quum nil manus tactu deprehendat.

Lib. de loc. aff.

Videtur fere obnoxia pemphingodi, febris inflativa & ſcintillans vocatur, præbet enim opinionem exſilientium, & manui occurrentium ſcintillarum.

Si in hepate ἀτονία foret, aliis ſignis id pateret.

Videbatur ipſius jecoris σύστασις mala ut mollior & laxior, ſic facultas retentrix imbecillior & quia humores non ſatis retinentur, effluunt.

Contra τάραξις oculorum, ophtalmiæ frequentes pulmonem potius calidum accuſabant, ſic & hepati & pulmoni conſulendum fuit.

Curatio

Laudatur caſſia cum roſacea conſerva: immo conſerva iſta in uſu, juſcula glutinoſa, ſantalorum in aqua maceratio, maſtiche, cruſta panis, lac aſinæ, litus jecoris ex ſantalino, elect. triaſant. ſyrupus de lamio.

Dubitatur de lacte quia fumidum eſt, & caput opplet. Volebant lapidem jaſpidem collo appendi. Gal. jaſpidis viridis meminit, nec tantum tribuendum auctoritati eorum qui proprietates occultas laudant, quin ad manifeſtas concurratur, hæmatites lapis ſi foſſilis reperietur, non autem factitius, probatur, non indormiat pulvinari ex pluma molliori facto, non obvertat faciem igni, omnis exceſſus & gravitas aeris vitetur. De uſu frigidæ quatenus utendum ſit vide apud Hippoc. de liquidorum uſu.

ANNOTATIONES.

1. *Seroſior ſanguis & qui in aquam citrinam reſolutus eſt, non caret vitio: vel enim ob putredinem fit talis ſanguis, reſolutis a putredine fibris; vel ſereſcit, quia crudior eſt nondumque coctus, vel ob potum liberaliorem, vel jecoris imbecillitatem, univerſus ſanguis fit ſeroſior, ut in hydropicis apparet, vel etiam ob imbecilliores renes, ut qui nequeant illud attrahere, vel eorumdem obſtructionem, quo pertinet locus Galen. ad partic. 28. 2. prog. loquens de urinis ſubrubris, eas ad diuturnitatem, ſed ſecuritatem morbi ait apparere, fiunt autem quum ſanguinis ſerum cum urina excernitur: indicat autem id exſuperantiam ſanguinis non exquiſite cocti & confecti, & quia eſt exſuperantia humoris integerrimi, abeſt periculum, quia humidior, & ſeroſior quam eſſe debet coctione opus habet, idem docet Gal. ad hiſt. 2. de Hermocr. ſect. 1. lib. 3. Epid.*

Sed obſervatione dignum quod ait Gal. primum quod ſuis temporibus fere expers erat ſeri ſanguis, nunc autem & pueris, & natu majoribus in putre ſerum reſolutus eſt, quo fit ut vini albi uſus ſit ſalubrior, quia tenuitate partium

& subeundi facilitate sanguinis serum secernit & expurgat: posterius, quod non detrahebatur sanguis nisi male affectis.

2. *Menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens bonum, ait Hipp. aphor. 33. lib. 3. rationem reddit Galenus in comm. nam si ob aliquam dispositionem lædit mulierem retentus, si per aliam partem vacuetur, omnem tollit læsionem.*

CONSILIUM C.

De Aphthis in ore & calida viscerum intemperie.

QUUM olim fecundissima foret domina des Marests, utcumque per ætatem gestare desineret, esset tamen restibilis fecunditatis, desiit esse menstrua, unde aphthæ in ore, siccitas, calor thoracis &c. hæc autem temperamento sanguineo erat.

Consultum est, ut bis terve anno vena incideretur, eoque frequentius ex (1. *Lib. de superfetat.*) Hipp. quo fecundior fuit, natura enim solita erat multum sanguinis absumere in nutritione, & formatione fetus, nam molestior & periculosior erit ei mensium suppressio (licet naturalis) quam si sterilis fuisset, ob consuetudinem, & generandi multi sanguinis, & foras in enixu emittendi, & nisi de demenso solitoque cibo detrahatur, ægrotabit, ut ii quibus crus est mutilatum, & dysenteriæ cruentæ sunt obnoxii: par enim est propemodum ratio. (*Cap. 38. lib. 11.*) Solus namque sanguis temporarium sumit incrementum (ait Plin.) & citissime generatur, si quidem hostiæ abundantiorem fundunt sanguinem si biberint, id etiam & nutrices docent, in quibus tam facile & lac evanescit, & exuberat. Victus ratio ad unguem servanda, juscula refrigerantia non multum nutrientia, ovis & carnibus utendum parcius, stricta tamen victus lex non placet, ut ne defectu pabuli accendantur humores, sub finem pastus aqua frigida, cydoniatum, frustum pomi, epithemata ad cor & hepar, vinum dilutissimum, pomaceum, piratium, ptisana pro vino, hordeata non plena, sed cremor solius hordei, additis sem. frigidis, vinum diluatur aqua hordei.

Lotio pedum, balnea, lac asinæ domi hordeo nutritæ, syrupus inspissans sanguinem, julep. rosat. gargarismi refrigerantes, cassia, clyst. refrig. apertio venæ malleoli.

ANNOTATIO.

1. *Hipp. loco laudato sic habet,* γυνὴ ἤ τις ἀελκύμων ἐοῦσα πέπαυται κυισκομένη φλεβοτομείσθω δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ σκελέων. *Mulier quæ facile concipiebat, si concipere desinat, illi bis in anno tum e manibus, tum cruribus vena tundenda est. Rationes sunt in contextu.*

CONSILIUM CI.

De vertigine.

HIC morbus quo majoris est momenti, eo majori studio curaque profligandus est. Et quum multæ sint vertiginis causæ, vel indigenæ, idest a cerebro natæ, vel alienigenæ, tentanda sunt remedia communia, donec peculiaris affectionis notitia major fuerit; tunc enim in eam partem cura dirigetur, itaque in communioribus remediis erit consistendum.

Ratio victus in cibo, potu, rebus non naturalibus servanda est, maxime

me vero animi pathemata moderanda sunt, quæ hic plurimum virium habent.

Pulveres corroborantes a pastu cydoniatum.

℞. Sem. anisi, fœniculi & coriandri cond. an. ℥ ſ. ſem. pæoniæ ℈ j. conservæ rosarum siccæ ℈ iiij. diaireos ʒ ſ. ossis e corde cervi, & diamarg. frigid. an. ℈ ſ. cum sacch. rosat. ℥. iiij. fiat pulvis.

Pilulæ in frequenti usu minores, majores.

℞. Pilul. imper. assaiereth. an. ʒ ij. visci quer. ungulæ Alces & rad. pæoniæ an. gran. vj. fiant pilulæ minores.

℞. Mass. pilul. de hiera dupla aloe, sine quibus & aggreg. Mesuæi, cocciarum an. ʒ j. salis gemmæ, cranii hum. sem. pæon. an. ℈ j. pulver. sennæ ʒ ſ. cum aqua beton. infus. cinn. & ligni aloes fiat massa, de qua cap. semel hebdomada.

℞. Conservæ rosar. ℥ ſ. bugloss. borrag. melissæ, tunicis altilis, calendulæ, florum pæoniæ an. ʒ j. ſ. corticis citrii ʒ j. sem. pæon. ℈ ſ. cranii hum. mithrid. an. ℈ j. cum pauco pul. diamarg. frig. fiat opiata ad usum. Ptarmica, aut vitanda, aut moderate utenda, ptyalismus utilis est, cucurbitulæ, clysteres, lotiones pedum tempore convenienti. Phlebotomia, vere, & autumno, aliquando e malleolo. Non utendum vino, nisi præsumto cibo, aut præhausto jusculo.

Non dormiendum statim a cibo. Nimia actio cerebri, & vigiliæ obsunt. Mutationes aeris fugiendæ.

Frictiones capitis fortes præsertim & circumductæ.

CONSILIUM CII.

Ad impediendum aborsum, pro filia D. de Monglat.

Ratio victus est præscripta, nec est quod gravida perpetuo se se contineat in lecto metu majoris mali, nisi forte ad octavum mensem, aut principium noni.

Applicabitur emplastrum ex unguento comitissæ, tragacanth. mastich. cera & bolo armena.

Conserva rosarum liquida valet, & bolo & potu sumta.

Quoniam ῥοῦν quemdam patitur, is omnino prohibendus non est, sed utendum infuso rhei cum santalo citrino, aut aqua rhabarb. sola, vel tabellis rhei ex elect. triasant. aut pilulis ex eodem rheo concinnatis.

Convenient tabellæ cum coralliis rasur. ebor. cor. cerv. succino, rosa, lapide hæmatite, cum saccharo in aqua ros. soluto, utendum, & pul. ex fœniculo dulci, coriandro, rosa, corallio, mica panis tosti pulverata, cum saccharo rosato, aut pane biscocto.

Phlebotomia confert; scutum ad regionem ventriculi ex lapide aquilæ, absinthio, rosa, cypero, nuce moschata, caryoph. cum tantillo croci, vel madeant flores bugloss. in vino; clysteres (qui per se in gravidis reformidantur) ratione torminum subjicientur anodyni, subodoretur gratos odores, ingratos refugiat.

CONSILIUM CIII.

Ad fluorem muliebrem.

ANte omnia, moderata vitæ lex utilissima & per necessaria est, tantique momenti, ut ea sola tam molesti morbi vindex & liberatrix esse possit, alioqui licet salus ipsa ægram servare cupiat, ea non possit.

Detractio sanguinis frequens utilis, clysmatum usus, & tabellarum triasantali triplo rheo, aut sumitur ex ovo sorbili pulvis paratus ex osse sæpiæ, diatrag. frig. pane tosto, & siccato elect. diair. anthera, rasura eboris multa, cornu cervino, coralliis.

Decoctum sudorificum ex scyna & sarsaparilla.

Suffitus per infundibulum decocti rad. symph. enul. camp. rosar. rad. pentaphylli, sem. lini, pæoniæ, cyperi, calam. arom. flor. cham. arthemisiæ.

Usus aquarum Nivernensium potu, deinde plombarium balneo, post sequentis syrupi usum.

Syrupus. ℞. Rad. enul. camp. symph. utriusque sanamundæ seu caryophyll. pentaph. dictamni an. ℨ vj. cichorii totius, hepat. eupat. frag. buglæ, saniculæ, primulæ veris, veronicæ, scabiosæ, melissæ an. m. j. seminis cardui ℨ ij. rosar provinc. & transmarin. an. m. j. halicacabi fructus x. fiat decoctio in qua leviter bull. fol. orient ℥ iiij. succi pomorum & bugloss. an. ℥ ij colaturæ ℔ j. adde infus. ℥ j. rhei infusi in parte decoct cum ligno rhodio, sant. citr. & cinnam. sacchar. qu. s. fiet syrupus mediocriter coctus, exhib. cum aqua bugloss. & bipinellæ ad ℥ ij.

Agaricus quidem confert, sed quia mulier fluori sanguinis immodico obnoxia est, eo abstinendum fuit.

CONSILIUM CIV.

Ad molestos herpetas & serpiginem, cum furfure & squammis.

SErpigini, psoræ, scabiei, & cet. a bile usta, aut succo melancholico pituitave salsa cutis vitiis, aqua salsa, sulphur, lithargyrus, testæ ovi in aceto maceratæ donec mollescant consumanturque, conferunt. An ea lex est contrariorum ut contrariis elidantur & oppugnentur, an non potius ἐπικεραστικὰ conveniunt, ut acribus mitigantia aptentur? Temperantia conveniunt per se & mixta detergentibus & acriusculis, & nocent aliquando. Id bellissime explicavit Gal. acria, ait, medentur mordacibus humoribus, quia educunt succum mordacem abluendo, & abstergendo non statim sanant, sed exasperant potius, sanitatem enim efficiunt ratione evacuationis, non ratione τῆς ἐπικράσεως: immo contemperantia aliquando majorem mordicationem efficiunt ex accidente, ut si corrumpuntur, & una alunt foventque cacochymiam: si humoribus acribus sunt superiora, juvant, si humorum majores sunt vires, lædunt: immo alitur foveturque cacochymia & acrimonia. Quo fit ut medici ea misceant temperentque, ideo ut valetudini Nob. viri consulatur, hæc ex usu erunt remedia. Victus ratio refrig. & humectans in primis conveniet, utatur ptisana loco vini, aut pomatio limpidissimo & probe defœcato, usus cassiæ in potu vel bolo, aut dissol. in jusculis vitellinæ carnis, in quibus folia sennæ certa quantitate macerata prius fuerint, balneum ni vires dehortentur conferet. Item lac asinæ, & abluere partes impetiginosas eodem lacte,

Cap. 12. lib. 2. de simpl. med. facult.

Victus ratio.

Purgatio. 1.

hor-

hordeata clariuſcula, & ſyrupus violatus recens, cum ſyrupo de lupulo cum aqua cichorii & paſſularum.

Fovendæ ſunt partes ſero lactis, in quo coquatur hordeum, furfur, ſcabioſa, anagallis, morſus gallinæ, rad. biſmal. fol. helxines, vel ex ſacculo, aut potius ſpongia.

Fiſſuræ linantur ung. aureo, addito vitello ovi, mucore ſem. cydon. extract. in aqua roſar. aut deſiccat. rubro ob metallica. mica panis macerata in decoct. avenæ valet ad lavandum, ſi malum rebellet aqua aluminoſa (inflamm. mitigata) aut argenti vivi, ſulphur cum axungia: enulatum cum mercurio pauco, citrii ſucco, addito ung. roſ. Meſuæi, aut pomata ſequens. *Fotus.* *Litus.*

℞. Fruſtum laridi ſalſi, in talleolas incidatur, eas per novem dies in aqua frigida tempera, quotidie mutando, quibus exactis in aqua plantag. & roſ. denuo macera. & vas cineribus calidis impone ut liquentur & tabeſcant talleolæ, additis deinde ℥ ij. ſucci limonum, nive candidiorem pomatam efficies, maculis faciei, & furfuribus extergendis maxime idoneam: quidam præſcripſit quod ſequitur.

℞. Axung. ſuillæ ℔ j. infunde & lava in aceto ex vino albo & in eodem coque, adde ſulphuris & mercurii an. ʒ ij. f. ung. ad uſum.

ANNOTATIO.

1. *Notat Plin. cap. 12. lib. 28. Poppæam Neronis uxorem ad faciei nitorem aſinino lacte uti ſolere. Item Dion Nicæus in vita Neronis narrat Sabinam quingentas aſinas habere, quæ proxime peperiſſent: hæ quotidie mulgebantur, ut ipſa earum lacte lavaretur, formam enim & nitorem corporis magno ſtudio curabat.*

CONSILIUM CV.

Ad tumorem genæ lupiam minitantem.

INſtitutum medicamentum cum decoct. primulæ veris, beton. lupul. ſcabioſ. rad. dictam. torment. helenii, florum ſtœch. geniſtæ, anthos, incocta ſennæ agar. infuſ. ſyrup. de ſtœch. additus & diaphœnicum.

Si reſpuat medicamentum præſcriptum, uti poterit ſequentibus pilulis.

℞. Maſſ. pilul. ſine quibus ʒ iij. imp. ℈ iiij. rhei electi ʒ. j. maſſ. pilul. de agar. & cocciarum ann. ʒ j. ſ. cum ſyrupo de ſtœch. & ℈ j. viſci. quer. fiat maſſa de qua cap. ℈ iiij. pro doſi ſemel, aut bis menſe.

Interea teneatur in ore & manducetur hoc maſticatorium, ad pituitam e toto cerebri corpore, maxime ex ejus ventriculis per infundibulum in os & palatum attrahendam.

℞. Pul. nucis moſchatæ gran. x. maſtich. olib. an. ʒ. j. ſtaphid. agriæ & rad. gentianæ an. ℈ ſ. ireos gran. x. ſacch. candi. ʒ j. ſ cum gummi tragacanth. temperato in aqua beton. fiat maſſa de qua fiant formulæ ore tenendæ & verſandæ.

℞. Ligni ſancti ℥ j. macer. in aqua tepida per horas decem incoque poſt agrim. m. ſ. hyſſopi, parum glycyrr. ʒ ij. ex hac aqua accip ℔ j ſ in qua incoque mellis Narbonenſ. ℥ j. ſ. deſpumetur & cum aceto ad guſtum fiat oxymeli aromatiz. cinnam. pro gargariſmate & collutione oris.

Fotus instituti ex remoll. & digerentibus, addita radice bryon. parva quantitate & scabiosa multa.

Litus ex chamæm. axungiis lautis in vino, aut decoct. chamæm. mucoribus pariter extractis, addito aceto sub finem & pauco gumm. ammon. cataplas. ex farinis orobi, erui, lupinorum coctis in oxymelite.

Sudorificum non erit inutile, emplast. de Vigo cum mercur. diachyl. ireato empl. de meliloto, vel cum empl. de cerusa cum mercurio.

Rebellante malo pilulæ ex hydrarg. convenient & syrupus paratus ex rad. symph. torment. sanam. person. herb. pipinell meliss. utraque veronica succisa, eupatorio. iva arthr. sem. card. acetos. passul. corinth. incoque ℥ iij. fol. orient. agar. ℥ j. dissol. express. ℥ j. rhei in aqua ulmar. inf. cum cinn. & caryophyllis aliquot, add. ℥ iij. succi pomorum de carpend. ℥ iiij. syrup. ros pallid. sacch. ad sufficientiam cap. ℥ j. s. pro dosi cum aqua buglossi, syrupi prædicta simpl. coqu. in aqua fluviali in qua macer. per horas xij. sarsæpar. ℥ ij.

Hujus syrupi loco poterit usui esse sequens opiata ad ℥ j. exhibenda 8. quoque die.

℞. Pul. sarsæp. ʒ x. pul. fol. senn. ℥ ij. rhei ʒ iij. pul. trium tabell. diacarth. ℥. s. conser. melissæ ʒ vj. conf. hamech. ℥ s. cum mellis desp. quart. iij. fiat opiata. Conveniens victus ratio præscripta, ad unguem servanda est.

CONSILIUM CVI.

De intemperie omnium viscerum calida ad elephantiasim accedente.

MOnachus quidam intemperie calida viscerum omnium, quanta maxima dici potest laborat, ut elephantiaseos metus sit a cibo (licet in usu vini moderatus) oculorum & faciei ardor & quasi deflagratio.

Consultum est ut cassia uteretur & in bolo, & dissoluta cum sero lactis, aut decocto hordei, vel decocto foliorum sennæ in decocto vitulinæ carnis cum herbis refrigerantibus & sem. frigidis.

Phlebotomia semel mense & ex brachio dextro & sinistro, seri lactis usus & nenupharini syrupi, hordeata: lotio pedum, balnea temperata, postea corniculorum applicatio: litus ex hydrargyro pauco cum unguen. rosato Mesuæi ad lumbos, & plantas pedum. Litus ex populeone aliquando ad lumbos cum trochiscis de camphora, epithemata ad cor & hepar, vel ex oxycrato & aqua rosar. & plantag. poma, pruna, circumcidatur vinum omnino metu incrementi ipsius intemperiei, quæ elephantem dirum minetur, vel utatur diluto ex aqua hordei præsumto cibo multo, & aqua præbibita, vel mica panis in vino sic diluto maceretur, ut animam vini hauriat.

De Zytho dubitatur, quia crassum generat succum, acrimoniam habet per hordei putrefactionem, ut nisi lupulus adderetur, vix statim ab acore vindicaretur: immo ajunt quidam medicinæ proceres hordeum putrefactum lolii vires æmulari. Lolium autem quam officiat, nemo dubitat, immo & lolium & zythum gravat caput & inebriat, ideo dubitatur, an huic ægro conveniat ad dirum elephantem proclivi, nisi forte zythum aquatum & minus, præferunt pomaceum lympidum defœcatum nec acidum, nec prædulce.

Neque

Neque verò abs re de pomaceo & piraceo quæruntur dotes & conditiones. Nam Hipp. ait vina tenuia dulcia urinam movere, & alvum humectare, corpus & ſanguinem debilem facere, adverſariumque in corpore ſanguinem augere. *2. de diæta.*

Numquid hæ qualitates dulce, tenue, facile incidunt in pomaceum, & piraceum? ſi id fit, non poſſunt non infenſa eſſe corpori, præſertim eas qualitates adepta, de iis videbit prudens medicus.

Item ad eumdem ægrum pilulæ ex hydrargyro præſcriptæ ſunt cum temperantibus paratæ.

Sed abfuit parum, quin caſtratio imperaretur, quod citra hanc corrigi non poſſe videretur tanta phlogoſis, hectica fere adeo provecta erat.

ANNOTATIO.

1. *Quamquam bona habitudo corporis & roboris firmitas, ſuavitas coloris, eorum qui verſus ſeptemtrionem cereviſia utuntur, ſatis ipſi cereviſiæ videantur patrocinari, tamen ejus utilitates una maceratione putredinis matre & corruptionis obſcurantur & abolentur, quum, ſicut in aceto fieri ſolet, quod acidum eſt parte ſeroſa & liquida, ſuperſtite pauco calore nativo, at parte terreſtri acriuſculum, ob caloris putredinalis impreſſionem, calor nativus hordei pæne exſulet & ſuccedat putredinalis; hinc elephas, hinc carinariæ, hinc impetigo. Lolii enim naturam hordeum maceratione, putrilagine, & fermentatione acquirit, at lolium vi malefica inſigne. Zithum autem damnat Dioſcorides, damnat Gal. damnant & hi verſus ab Eobano ſcite ſcripti.*

Qui docuit craſſo Cererem confundere ſucco;
Hinc iratus erat, Bacchus & ipſa Ceres.
Nam peluſiaci qui laudat pocula Zithi,
Illi nec cerebrum nec caput eſſe puto.
Renibus, & nervis cerebroque hic noxius humor,
Sæpe etiam lepræ ſemina fœda jacit.

CONSILIUM CVII.

De hydrope.

TUmor ventris erat inſignis & ſcroti ut facile fit confluxus & transfluxus. his remediis uti oportuit adacto ſcalpello ipſi ſcroto, ad educendas aquas & ichorem & flatum.

Veternoſi pro hydropieis ſumuntur apud Terentium, veternoſus autem dicitur veterno morbo detentus & affectus cujus generis eſt vetus hydrops.

Victus ratio præſcripta exſiccans, utatur aſſis potius quam elixis carnibus, illæ ſolidiorem carnem efficiunt, potus ſit vinum album, cum decocto eryngii & ſcynæ, pulvis digeſtivus cum aniſo, fœniculo, coriandro, diarrh. abbat. decoctum filicis maris cum paſſulis corinthiacis.

Uſus clyſteris ſemel hebdomada, ſequenti die purgatio ex ſenna, manna, ſyrupo roſarum cum agarico addita particula elect. de citro, de ſucco roſarum, aut diacarth. ex decocto rad. enul. eryng. bruſci &c. granor. halicacabi, cicer. rubrorum; vel parabitur ſyrupus cum foliculis, agar. pulvere ſennæ, caſſia, addito diapruno ſolut. & trochiſcis halicacabi. Mane quum non purgabitur, utetur decocto bruſci, eryngii, campanæ, addita chyna, vel per ſe, vel cum vino poſt ſumtam tabellam triaſ. cum martis croco.

Dilutum rhei cum aqua praſſii ordinatum, vel accipitur ℥ j. ſ. rad. ebu-

Purgatio. Potus. li, vinum album & aqua hordei, & fit bis expreſſio ad uſum: uſus jalap, aut mechoacan, ligni nephritici, ſaſſafras, eryng. & lithoſpermi.

Tabella. ℞. Cort. citrii cond. ℨ j. ſ. raſ. ebor. corn. cervi, frag. lapidum pretioſ. an. ℈ j. rad. ſaſſaf. & chinæ. an. ℈ iiij. croci martis parum, κermes ℨ ſ. diamarg. frig. & roſat. an. ℈ ij. fœniculi florent. parum, cum ſaccharo in aqua ungul. caball. ſolut. fiant tabellæ vel triplo ſaccharo conditum ad uſum, loco tabellarum triaſantal.

℞. Rad. chinæ & ſarſæp. an. ℥ ij. macer. in ℔ vj. aquæ per horas 8. dein fiat conſumtio tertiæ partis & aromatiz. cinnamomo.

Fotus. Fotus matutinus ex rad. camp. alth. ſcillæ, chamæm. pariet. beton. ſtœchade, abſint. addito cypero & ſcœnæ anth. coctis in aqua & vino albo, addito aceto,

Litus. Litus ex Chalacticis vel emplaſt. de baccis lauri, vel

℞. Mucor. ſem. leni extracti in decoct. fotus ſuper. ℔ ſ. ſigilli beatæ mariæ crudæ ℥ iiij. butyr. recent. lauti in vino albo & aceto ℥ viij. pulver. dauci, cumini, ireos, an. ℨ ſ fiat litus.

Cataplaſma. Cataplaſma fiat ex farina hord. fabar. orobi, cum mica panis ſecalini, adde parum terebinth. & olei chamæm. efficacius erit quod ſequitur, paratum ex farinis lini, fabar. orobi, lupin. coct. in oxymelite addit. rad. bryoniæ crudæ dialtheas, terebinthina, pulvis ireos, & hæ farinæ alias coquuntur in oxymelite parato cum chamæpity. beton. veron. ſcab. ad ℥ j. ſ. ſigill. beatæ Mariæ crudi pul. chamæm. ℨ j. ſ. ireos ℨ j. terebint. addi poteſt magno profectu. fiat cataplaſma aliquando cum vino, alias cum ſapa. Pulvis datus ex ſaccharo cando, nucleis meſpilorum, & milio ſolis, probatur ſoldanella ad ℨ j. cum vino albo ceteris nil proficientibus.

Aquæ naturales. Novo vere ſi ſuperſit adeat aquas plumbares vel Nivernenſes, & ut alvus facile fluat, utatur ſyrupo paſſularum purgante ſequenti.

Syrupus paſſ. purgans. ℞ Fol. ſenn. ℥ ij. coqu. in decocto pector. in colaturæ ſuffic. quant. coque paſſul. ℥ iiij. & cum ſacchar. fiat in formam opiatæ liquidæ capiantur paſſulæ aliquæ cum prædicto ſyrupo.

CONSILIUM CVIII.

De fluoribus albis & aliis affectibus.

NObilis domina cacochyma labem contraxit in utero & vitium ſive ex marito impuro, ſive labe interna: illa quum abhorreat medicamenta, conſuluimus ut in ovo rhabarbari pulvis includatur ſumendus, ante decoctum rad. eryng. trifolii, cum paſſulis corinth. & damaſcenis, utatur ſyrupo de pomis, & de ceraſis.

Fluores albi non ſunt negligendi, ſive a toto corpore ſive ab interno utero fluant, utrumque non negligendum.

Decoctum interioris guajaci & chinæ plurimum conferet, ſit gratum, utatur mane & ante cœnam.

Quum occaſio advenerit, valebit decoct. rad. conſolidæ, ſanamundæ, fragariæ, yvæ arthriticæ, trifolii, taraxaci, veronicæ, roris ſolis, piloſellæ minoris (quæ pes cati dicitur) florum tunicis, coronariæ hortenſis, prunellæ, pimpinellæ, buglæ, ſaniculæ, ſive herbæ Roberti.

Diamarg.

Diamarg. frig. aromat. rosat. diatrag. frig. ex intervallis exhibeb. item id quod sequitur.

℞. Corticis citrii cond. ʒ j. ſ. raſ. ebor. cornu cervi fragment. lapidum pretioſ. an. ℈ j. rad. ſaſſafras & chinæ an. ℈ iiij. croci martis ℥ ſ. Kermes ʒ ſ. diamarg. frig. & roſati an. ℈ ij. fœniculi florent. parum, fiant tabellæ. *Tabellæ.*

Pro matrice balnei ex roſis rad. ireos, florentiæ, zibetho, ambra, betonica, dictamo &c. *Balani.*

Si partes inferiores paullo ſint calidiores poſt purgationem, peſſuli ex aqua roſarum roſarum granis duobus zibethi, mucore pſyllii extracto in aqua convenienti.

Semicupium aut balneum cum herbis convenientibus conveniet, lignum nephriticum utile.

Cylindri ex ligno aloes diamarg. frig. arom. roſ. diambræ; humor qui ab utero fluit non ſtatim reprimendus, aut ſupprimendus ſi fieri poſſit ipſa ægra habitior reddatur, juſculis cum carne vitulina, volatilibus, cum farina panis albi, vitello ovi, ſaccharo, inſtar panatellæ.

Diaſpermaton Fernelii valebit, item aquarum naturalium uſus; Mentionem fecimus decocti ſudores provocantis accip. ℔ vj. in quib. macer. ſarſæpar. & chinæ pulver. hor. x. dein fiat ebull. & conſumtio tertiæ partis, aromatiz. cinnamomo addatur parum pulveris ſaſſafras, fiat injectio in matricem cum ſyringa ordinaria, vel *Injectio.*

℞. Agrimo. hord. an. m. j. poſt temperationem bull. in aqua in ℔ ij. piſſol. ʒ j. ſ. pulveris albi, fiat injectio in matricem ter aut quater in die. *Pulvis albus fit ex vitriolo albo infuſo, & liquefacto ad ʒ. 1. ſ.*

CONSILIUM CIX.

De doloribus capitis, & ad hepar & ventrem.

MUlier annos 40. jam dudum de doloribus capitis, & ad hepar & ventrem conqueritur, multa horum compeſcendorum gratia uſurpata fuere a multis remedia, ſed fruſtra quærit a nobis ut malum doloremque leniamus.

Conſuluimus uſum mannæ calabrini cum jure prunorum & paſſul. aut cum juſculo parato ex carnibus. *Purgatio.*

Apozemata parentur ex decoct. rad. fragar. cichorii, eryng. taraxaci. Ariſtol. tamaricis herb. veron. potentillæ, bipinellæ, milii ſolis, cuſcutæ chamæd. chamæp. acetos. trifol. quinquefol. cum ſyrupo de limonibus capill. veneris, aut de pomis, vel

℞. Polyp. quer. glycyr. an. ʒ vj. agrim. ceterach. an. p. ij. cremoris tartari albi ʒ ij. coque in aqua meliſſæ, diſſolve ſyrup. roſar. pallid. cum agar. ℥ j. ſ. *Juſculum purgans.*

Aperiatur baſilica ſequenti die.

℞ Rad. petroſ. fœnicul. gram. an. ℥ j. raſ. ebor. cornu cervi an. ʒ iij. rad. cich. ſectæ in partes ℥ ſ. ſem. melonum. ʒ j. include ventre pulli conſuto, dein elixetur cum carne vituli, ſub finem adde fol. agrim. meliſſ. ceterach. an. p. ij. in juſcul. colati ℥ vj. diſſol. cremorem tartari albi ad ʒ j. ſucci pomorum ℥ j. adde ſuccum limonum cap. per decem dies mane.

℞. Fol. ſenn. ʒ iij. irrigentur ſucco limonum, infunde per horas 12. in vino albo, admiſceatur juſculo, alternis diebus.

℞.

℞ Croci martis ℥ ij. pul. diambræ aromat. rosat. an. ʒ j. ſ. pul. cort. citrii & aurantiorum an. ʒ ii. cinnam. ʒ i. ſ. macis ʒ i. cremoris tartari cryſtallini ʒ ij. ſ. fiat ut alKool. excipe ſyrupo parato ex vino malvatico & ſacch. cap. ʒ i. mane ſuperbibendo parum vini albi, aut juſculi cum aqua borrag. deambulando mane.

Deglutiat pilulas ſtomachicas cum gummis ad ʒ ſ. vel cap. pilulas præſcriptas cum croco per 20. dies.

Tabella. ℞. Confect. alKermes ʒ j. magiſt. perlar. & coralli an. ʒ ſ. corticis aurantiorum, & citrii conditi ſicci an. ʒ iii. cinnam ℈ i. ſant. citr. ℈ ii. ſacch. q. ſ. cum mucore ſem. cydon. extracto in aquæ naſlæ, fiant tabellæ pondere ʒ ii. capiat unam in ingreſſu lecti.

Naſla herba eſt, paullo calidior, ex qua detrahitur calidiuſcula.

Pulvis digeſtivus valet, & ſcutum circa orificum ventriculi applicatum.

Utatur aquis aut Spadenſibus, aut Forgenſibus: Spadenſes ſunt meliores, habent vitriolum admixtum ferro.

CONSILIUM CX.

Ad luem veneream incipientem.

Victus ratio. IN nobili viro multa luis venereæ indicia apparent, ut evaderet tutus, hæc remedia ſunt inſtituta, quædam uſurpabuntur, hanc ſervabit victus legem,

Abſtineat ab eſu fructuum & eorum omnium quæ cruditatem generant.

Alvus molliatur 3. quoque die clyſmatis convenientibus; cibis utatur potius aſſis quam elixis, pane utatur biſcocto & pro bellariis uvis damaſcenis, aut corinthiacis, aut prunis turonenſibus.

Venæ ſectio. Purgetur æger, ſecta prius baſilica dextra & dein malleoli.

Sudorificum. ℞. Sarſæpar. ℥ ii. ſ. rad. chinæ ℥ i. medullæ Guajaci ℥ ii. temperentur in ℔ x. aquæ puriſs. per hor. xvi. bull. leviter ad conſumtionem tertiæ partis additis ad gratiam glycyrr. & cinnamomi tantillo in ſuo magmate diu ſatis quieſcant, antequam in phialis ponatur, cap. ℥ vi. mane & tantumdem veſpertinis horis, dein contectus ſudet.

Dum bulliet hoc decoctum, accipiatur ſpuma ejus in ſumma vaſis parte apparens, imponatur vaſculo & ea parte ulcera laventur, quum decoctum erit [illegible] ſuper magma ponantur ℔ x. aquæ pro ſecundario decocto quod in paſtu [illegible]met.

Unguento utatur ſuper partem ulceratam dum ſudabit, vel de morbo, vel ſequenti.

℞ Ung. apoſt. ʒ vi. ung. de morbo ℥ i. miſce & pone in parva pixyde terrea & imponatur hoc unguentum linteo, ut ulcera cooperiantur & ſupra imponatur ung. de mercurio ſimplici, parabitur maſſa pilularum addito mercurio bene parato & ſæpe per linteum tranſcolato, deinde melle, aut butyro recenti exſtincto maſsæ pilularum, poſtea addatur, ut ſæpe tres pilulas parvas accipiat, ſecundo quoque die, cum decocto ſudorifico, in tribus pilulis ponantur tantum grana novem mercurii.

ANNOTATIO.

1. *Luis venereæ alexiterium eſt hydrargyrus, hanc hydram ſolus vincit & opprimit. Quod tamen quibusdam recentioribus non placet, qui tutum hujus uſum eſſe non putant. Nam, ajunt, non oppugnat venenum, ſed diſſlatu* *pro-*

prohibet. verum usu hydrargyri proliciuntur sudores, tenuitasque ejus id facit attenuata materia sibi quaquaversum exitum quærente. Nec obstat quod quidam asserunt frigidum esse quoad partes extimas, sed in imo calorem summum habet & tenuitatem partium, quo utroque tantam habet energiam; quod autem semini corrupto bellum indicat tamquam alexipharmacum, hanc reddunt rationem nonnulli, asseruntque id fieri, quod magna sit analogia inter semen, & hydrargyrum omnium metallorum velut semen quoddam. Et quatenus semen ejus auctor corruptum quid est, eatenus quadam antipathia argentum vivum illud persequitur.

CONSILIUM CXI.

De vermibus.

NE quid deterius contingat, his remediis occurri debet puellæ sævis torminibus a vermibus divexatæ.

℞ Decoctionis rad. eryng. cichorii. asparag. herbar. acetos. adianth. cichorii, bipinellæ ℔ i. in qua infunde rhei minutim incisi ʒ i. s. cinnamomi ℈ i. cap. de colatura ℥ iii. mane, & tandumdem ante cœnam. *Purgatio.*

Injiciantur clysteres ex lacte, vitello ovi, saccharo, melle violato, dulcia per inferiora, acida, aut paullum amara per superiora juvant, assis utatur potius quam elixis. *Enemata.*

A dulcibus & lacte & cruditatem generantibus abstineat; cibi condiantur, omphacio, caryophyllis, nuce moschata, succo citrii, aut aurantiorum, item caro citrii inter pastus.

Cortice utatur citrii liquidioris confecti, & tabellis ante pastus diamarg. frigid. diarrh. abb. addito pulvere lumbr. præparatorum.

Umbilicus fricetur ungaturque oleo amygdal. amar. succo rutæ, absint. mali aurei, felle ovillo addita cera alba, aut tincta. aliquando accipientur folia bipinellæ, talleolæ citrii, ut fiat aqua addatur rasura eboris, corallina, cornu cervinum ad usum frequentem, addatur sacchari parum: mala aurea sunt gratissima, vel *Litus.*

℞ Aquæ morsus ℥ vi. pul. Corallinæ parum syrup. de limon. ℥ i. bis cap. in die. *Tabella.*

Triasantalum cum rheo duplo, aut triplo, valet item pomum cum tantillo croci.

Coriandrum conditum cum vino utile; item decoct. eryngii addito coriandro & cinnamomo, vel

℞ Ligni nephritici ʒ i. maceretur in aquæ coctæ ℥ viii. extra ignem positæ.

Rebellante malo concinnabuntur pilulæ parvæ ex hydrarg. dulcific. gran. viii & scamm. præparati, gran. 6. cum syrupo de limonibus, aut horum pulvis miscebitur cum pomo cocto.

ANNOTATIO.

1. *Mathiolus cap. 70. lib. 5. argentum vivum commendat; quod dragma unius pondere exhibet, quod licet in casibus desperatis contulisse, atque aliquando utile fuisse dicat: tamen ubi necessitas non urget, & aliis mitioribus medicamentis res peragi potest, hoc præsidio non est utendum, quum pravam cor-*

pori

pori diatheſim imprimere, contactuque ſtuporem & paralyſim inducere poſſit: Sed multo tutius alii, ſi quid graviter urget, dulcificatum mercurium exhibent, ex quo cum aloe ac rheo, ſpica & cinnamomo pilulas formant, lumbricis enecandis apprime utiles.

CONSILIUM CXII.

De Arthritide.

VIr egregius circa Februarium laboravit univerſo corpore & ſingulis membris, quidam putabant eſſe rheumatiſmum, cum tamen eſſet arthritis, ille bis, aut ter in vita prehendit; hæc relabitur, & ſæpe revireſcit, quia eſt diatheſis partibus impreſſa. Nos judicium noſtrum afferimus, non ut curemus omnino morbum, ſed frequentem relapſum vitemus, illi fere ſexies ſanguinem miſimus, hic impurus erat, putamus hepatis maxime habendam eſſe rationem. Bis anno, vere & autumno, mittendus ſanguis, aut paullo frequentius. Parandus ſyrupus magiſtralis ex rad. pentaphylli, ſanamundæ, cichor. perſon. fol. eupat. piloſellæ, lichenis, yvæ arthr. aſplen. ſalviæ vitæ, capill. ven. ſem. barbanæ melon. flor. geniſt. gram. halicac. paſſ. corinth. ficubus incoctis fol. ſennæ cum ſem. fœn. flor. addita ſuff. quant. ſacc. poſt colat. & expreſſ. ℥ i. ſ. rhei ad partem cum cinnam. & ligno aloes infuſi.

Syrupus magiſtralis.

Utatur aliquando blando potu ex decocto ſarſæp. & chynæ, aliquando mane ad proliciendos ſudores blandos, aliquando initio paſtus.

Gravia medicamenta obſunt, providendum ut mitior ſit morbus, non validis medicamentis excutere ſit ſtudium, quia inutile foret, nam genitivum.

Conveniet blandum decoctum addita ʒ i. ſ. rhei & tantillo cinam. de quo capiat ℥ iiii. aut ℥ vi. lac aſinæ, aut ſerum lactis, quod parari poteſt calore ignis, additis ovorum albuminibus.

Fotus.

Blandi fotus, quum dolor repetit, & litus conferent, & ſudorifica blanda in lecto, ad eliciendum virus.

Manna calabrino utetur ex intervallis, ex decocto carnium vitulinarum: item conſerva ex floribus caryophyllorum noſtrorum: pro potu parabitur decoctum ex ʒ i. ligni nephritici in ℥ viii. aquæ macerat. extra ignem. Aut ex magno cyatho aquæ, octava parte vini tribus talleolis citr. cum cortice ſant. citr. & ſaccharo grata concinnabitur potio. cataplaſma valet ex farina hordei, fabarum, orobi, lini cum mica panis ſecalini, terebint. tantillo & oleo chamæmelino.

Potus divinus vulgo dictus gratus, gratior addito vino & ſantalo citrino.

Hora ſomni ſæpe conciliandus ſomnus, hordeatis cum decocto pull.

Ante paſtum ſumat tabellam, vel elect. diamarg. frig. vel aromatici roſati, in fine paſtum pulverem convenientem ad roborandas partes.

In vehementi dolore cerotum ex pſyllio conferet.

Litus.

♃ Mucor. ſem. pſyll. lini cydon. conquaſſ. ℔ ſ. vitellos ovorum duorum, amyli ℥ ii. caphuræ parum, fiat linimentum; Si diamarg. & aromat. roſat. tabellas reſpuat, harum loco conveniet opiata ſequens.

Tabella.

♃ Cortic. citrii conditi ʒ ii. raſ. ebor. cornu cervi, frag. lapidum pretioſ. an. ℈ i. ſaſſafras, chinæ an. ʒ i. ſ. granor. Kermes ʒ ſ. diamarg. frig. ℈ ii. fœnicul. florent & triaſant. an. ℈ ſ. cum ſacch. in aqua bugloſs. ſoluto fiant tabellæ, quibus a paſtu, & ante paſtum utetur.

Si malum rebelle, pyrotica conferent.

CON-

CONSILIUM CXIII.

De calculosa affectione.

JUvenis quidam annos natus 25. specie quadam calculosæ affectionis laborat, & circa renum regionem dolorem gravem sæpe persentiscit, hinc quæ sequuntur remedia sunt instituta, clysteres ex remoll. ciceribus rubris capill. chamæm. coct in sero lactis dissol. cath. bened. laxat. terebinth oleum liliorum.

Manna, cassia, conveniet ex decoct. Galli veteris, sem. barbanæ, melonum, milii solis, saxifragæ & bipinellæ, cicerum rubrorum: dein utetur bolis sequentibus. *Purgatio.*

℞ Terebinth. lautæ in aqua. pariet. ℥ s. rhei ℈ j. lapidis judaici ℈ s. cum diatrag. frig. fiant Boli. *Bolus.*

Datæ tabellæ diatrag frig. bechicæ, diaireos.

Pulvis institutus ex milio solis, pulvere burgæ spinæ, lapide judaico electducis cum aqua terebinthinæ. *Pulvis.*

Datus succus amygdal. dulc. cum aqua stillat terebinthinæ, item cum succo mali aurei, & vino albo.

℞. 4 sem. frig. major. an. ʒ s. asparag. lithosper. an. ℈ ij pulver. lapidum cancrorum, & lap. judaici an ℈ s. pulveris burgæ spinæ & sem. bardanæ an. ℈ s. syrupi de raphano parum, dianthos ʒ j. fiat pulvis utendus cum julep. sequenti.

℞ Syrupi de althæa & limonum an. ℥ j. syrupi de raphano ℥ s. aquæ decoct fabarum ℥ iiij. fiat julep.

Syrupus magistralis tandem concinnabitur, de quo capiat circa ultimas lunæ quadras, superbibendo decoct. galli veteris, milii solis, saxifragæ, & cicerum rubrorum.

℞ Rad. eryng. petros. asparag. cichor. frag. an. ℥ s. capillar. omnium, bipinell. saxifrag. arestæ bovis, violar. bismal. an. m j. borrag. buglos. end. & summitatum lupulii, seseleos an. ʒ j. ficuum, passul. mundat jujub. sebeth. an ℥ j. grana halicacabi x. folior. orienta. ℥ ij. agar. nodulo inclusi ℥ j fiat decoctio in colat. ℔ j. dissolve sacchari q s. coqu in syrupi consistentiam addendo extra ignem ℥ s. rhei electi, in parte decoct. præd. infus. cum tantillo cinnam. & ligni aloes fiat syrupus. *Syrupus.*

Juscula frequentia cum decocto carnis vitulinæ hordei. add. succum citrii.

Litus ad regionem renum ex temperatis.

Cælo clementiore, semicupium incoctis fol. vitis malvæ, bismal. & violariæ rad. alth. flor nymph. capitibus aliquot papaver. albi sæviente dolore. *Litus.*

℞ Medull. sem. melon. recent. ℥ j. amygd. dulc. ʒ vj. sem. lact. & papav. alb. an. ℥ s. grana alKeKengi 4. tere dilig. in mortario affund. ℔ j. s. decoct. rad. altheæ, glycyrr. hordei & florum nymph. fiat Emulsio in qua dissol. gummi Arabici in aqua nenupharis liquefacti ʒ ij. cap. magnum haustum post moram quadrantis horæ in semicupio. capiat item hora somni. *Emuls.*

CONSILIUM CXIV.

De Cachexia, Ictero, & aliis affectibus.

NObilis mulier cachectica erat, macra, icterica, nauseabunda, colicis doloribus obnoxia, intra hæc brevia capita constitimus.

Usus

Usus sit aquæ rhei cum decocto splenico hepatico additis lichene chamæp. & santalis.

Syrupus. Syrupus magist. cum passulis, flor. tunicis altilis, taraxaco, rubia tinctorum, hepatica, ciceribus rub. gran. Kermes, eupat. cassutha, cortice tamaricis, capparum, rad. sanamundæ, tormentillæ, scabiosa, bellide additis fol. sennæ, & rheo, succo citrii, pomor. bugloss. ceras. & saccharo, usus ad ℥ j. cum aqua. buglos. oxytriphylli. convenient tabellæ cum simplice rheo, & croco martis vel sequentes.

Tabella. ℞. Cortic. citrii. cond. ʒ j. s. ras. ebor. cornu cervi, fragment. lapidum pretios. an. ℈ j. rad. sassafras. & chinæ an. ʒ j. croci martis ʒ vj. gran. Kermes ʒ s. pulver. lumbr. terræ præparat. ʒ j. diamarg. frig. & rosati an. ℈. ij. fœnicul. florent. tantillum, cum saccharo in aqua rosar. & bugloss. soluto, fiant tabellæ pond. ʒ ij. valebit conserva ex flor. tunicis altilis, bugloss. & borrag.

Utatur jusculo cum pullo & armo vitulino cum hordeo & passulis.

Syrupus pomorum julep. rosat. de cichorio simplex & byzantinus erit ex usu.

Phlebotomia aliquando parca manu.

Balnea aquæ dulcis, sed diu in iis non est immorandum.

Pro utero, primas tenet syrupus ex cerasis, de agresta exacte paratus.

Litus ad hepar, ex cerato santalino.

℞. Hordei m. ij. coriand. parati ʒ ij. apii, adianthi an. p. j. fiat decoct. utatur cum vino albo mane si febris non adsit, aut paretur cum saccharo & melle.

Utatur hordeatis paratis cum jure pulli, & carnium vitulinarum, cap. mane & sero.

Lac asinæ, serum lactis, cum syrupo violarum percolatum diligenter, convenit, & panis in lacte subactus, item aqua nephritica.

CONSILIUM CXV.

De pulmonis calida intemperie.

AD prophylaxim affectus pulmonis, cum caloris sensu, & saliva salsuginosa, ac si sputum foret piperatum, nobili viro hæc præscripta fuerunt.

Opiata. Cassiæ frequens usus, vel opiatæ laxativæ, ex decocto pectorali refrigerante, cum tamarindis, passulis corinth. flor. nympheæ, intybaceis, cum foliculis, addita cassia, pulpa sebesthen, conserv. violarum.

Cassia dissolvatur in jusculo, vel refrigerante decocto, modo coletur, modo non, sed non colata est melius profectura, medulla enim potentiorem habet effectum. Baculus glycyrr. temperetur in ptisana vulgari, facta cum hordeo, additis sem. 4. frigid. deligenda est glycyrr. sic temperata, frequens usus conveniet pilul. hypoglottidon, vel tabellarum paratarum ex bechicis, addito papav. albo.

Cassia non colata magis lenit, temperat, humectat bilem & pituitam ducit.

Julep. rosar. cum æqua portione syrupi de nymph. utrumque dissol. aqua decoct. hordei: frustula pomorum succulentorum & suaveolentium, addita aqua rosacea.

Hordeata Hordeata frequentia, cum aqua parata, in qua temperabis sem. cucurb. lactucæ & aliquando papaveris albi.

Somnifera. Somnifera valebunt blanda, præsertim si tussis molestet, usus frequens pomorum non minus coctorum additis jujubis, floribus nympheæ.

La asinæ. Lac asininum tempore commodo.

Non

Non attrahere aerem nimis calidum, ex luculento igni, juſcula refrigerantia, epithemata, reſerare baſilicam ſiniſtram.

Balneorum creberrimus uſus, nam licet, quorumdam opinione, pulmonicis non conferat, quod liquet & humores fundat, unde aut febris, aut inflammatio: tamen ad eos affectus Hippoc. commendat, Peripneumoniæ (ait) magis quam ardenti febri confert balneum, nam lateris & pectoris mulcet dolorem, ſputum educit, maturat, &c. quidam nomine peripneumoniæ communiter intelligi voluit omnem pectoris dolorem. Nam peripneumonia vera non habet conjunctum lateris dolorem, & tamen Hippoc. loquens de peripneumonia meminit lateris doloris, quem balneum diſcutit.

Balnea.

3. acut.

CONSILIUM CXVI.

In hydropis metu, & pulmonis, hepatiſque latente vitio.

PRudenter ſe gerere oportet, ne uſu hydroticorum calidiorum augeatur intemperies hepatis & pulmonum poſt intemperiem impenſe calidam, ſequitur aliquando hydrops dum ſerum putre gignitur, loco laudabilis ſanguinis, aut tympanites ſequitur.

Purgationes ex intervallis, a calfacientibus multum abſtinendo.

Phlebotomia ſi hepatis & pulmonum phlogoſis ſeſe prodat. radix filicis maris confert, manna calabrinum profuit.

Si tument partes imæ, maximeque ſcrotum, cauterio locus eſſe poteſt.

Uſus mechoacan, aut jalap. erit utilis, aut herbæ nephriticæ.

Juſculorum rarus uſus, aut in forma panatellæ.

Fotus blandi ad ventrem.

Cataplaſmata ex farinis qualia ſunt alio loco ante præſcripta vinum album cum radice campanæ & eryngii, china, ſaſſaffras: tabellarum de citro uſus eſto cum vino albo.

Syrupus ex floribus perſicæ arboris.

Electuarium triaſantalinum triplo rheo, cum croco Martis, fœniculum florentinum, aut aniſum.

Pulvis conveniens a paſtu.

Hæc decreta conſulibus D. M. Ellenio & Petræo clariſſ. collegis die 12. Januar. 1609.

Hiſp. de int. affect. per 10. dies initio quaſi a cibo abſtinendum putat, dat lac caprillum ad 4. heminas addit 4. partem mulſæ. Hipp. ibid. ſi tumor, ait, conſtitutus ſit in ſcroto, & femoribus ac tibiis, acuto ſcalpello multa & frequentia vulnuſcula incutito.

CONSILIUM CXVII.

De Calculo renum.

DOlor de quo jamdudum conqueritur, vel a rene originem ducit, ratione cujuſdam calculi, qui in eo jam rudimentum quoddam accepit, qui ſi talis exſiſtit qualem urinæ demonſtrant, haud dubie bona victus lege ab hujus moleſtiis vindicari poterit. Quod autem ad hypogaſtrii & teſticuli dolorem attinet; is excitatur quum ab obſtructione ureteris a calculo, tum ob conſenſum teſticulorum cum vaſis ſpermaticis quæ ab emulgente oriuntur. Ad doloris moleſtias demulcendas paroxyſmi tempore, & præcautionem ejuſdem præſentis, aut imminentis, phlebotomia, ſi plethora ſubeſt, & purgationibus corpus vacuandum eſt, quæ non modo humores in partem affectam influentes, ſed & jam ipſi reni impactos vacuent, & eliminent. At vero præſidia qui-

quibus ea præstari possunt, sunt leves purgationes, clysteres, pilulæ, apozemata, demum fotus, litus, balnea, unguenta, & alia de quibus in sequentibus dicetur si dolor recrudescat & παλιγκοτα ίνει. Et quia nil magis urget, & medici sollicitudinem ad se convertit, quam dolor gravis maxime in paroxysmo, dicemus in primis, quibus artibus is quam primum leniri possit & demulceri: dein quid sit alio curationis tempore peragendum. Quum redibit paroxysmus, injicienda erunt enemata consueta, addita terebinthina Veneta, fovendaque erit pars dolore obsessa sacculis, quibus si dolor non sedetur & conquiescat, demergendus erit in balneum aquæ tepentis fumo & odore carentis, in quo diu morabitur, modo nulla virium dehortetur imbecillitas: dein illinienda erit renum regio unguento ad id accommodato, quibus præsidiis si non mitescat dolor, ea demum iteranda erunt & denuo æger in balneum demittendus erit, ut relaxatis balnei tepore partibus, longe facilius calculus a rene per ureteres in vesicam, ab hacque foras protrudatur & eliminentur. In doloris acerbitate utile erit olei amygd. dulc. sine igne extracti ℥ j. ſ. & succi limonum ℥ ſ. propinare; demum dolore sedato, bolum caſſ. cum rheo, addita interdum benedictæ laxat. portiuncula exhibere, vel potionem sequentem, si bolum respuat, cum rheo concinnatam; dein interpositis aliquot diebus terebinthinam: si vero in multos dies producatur dolor, utile etiam erit haurire apozemata, aut decoct. cicerum rubr. cum rad. petroſ. altheæ, bipinell &c. diebus scilicet iis quibus non purgabitur: si nausea, vomitio, aut ventriculi imbecillitas fatiget ob consensum quem habet cum renibus, is roborandus erit unctione ex oleo mastichino, aut emplastro ex mastiche, cera & oleo cydon. Quin & ad hujus morbi præcautionem magna est purgationis efficacia ex cassia cum rheo, benedicta lax. interdum; caputque deplendum quod grave persentitur. Interim vero 15. quoque die repetenda erit, maxime si de renum aliqua gravitate conqueratur, catharsis, aut ex pilulis stomachicis 8. quoque die devorandis; diebus vero intermediis convenient tabellæ triaſant. quadr. rheo.

Hipp.

Sed & ad præcavendum hunc affectum insignes & certas vires habet quod sequitur jusculum.

℞. Hord. integ. p. j. rad. petroſ. acetoſ. fœn. cich. bruſchi an. ʒ j. 4. sem. frig. major. conquaſſ. an ℥ ſ. fol. acetoſ. portul. lactucæ, pimpinellæ, summitatum mal. & viol. an. m. ſ. bull. in aqua fluviatili cum gallo gallinaceo & crure vitulino, servetur decoctum, de quo cap. ℥ vi. per 4. dies mane hor. 2. ante cibum cum succi mali citrii ℥ ſ. ante cum eodem jusculo, sub ipsum sumtionis, fervefacta: sic enim mox urinæ funduntur multæ subsidentia mulra arenosa, & humore crasso ac viscido præditæ, & alvi libertas procurabitur; adstrictio enim alvi una est ex causis cur dolor ita frequenter redeat.

Interim diæta instituenda est, quæ convenienti usu rerum sex non naturalium minimum in corpore crassorum lentorum & viscidorum humorum coacervet. Ergo piscibus abstinendum, carne bubula, suilla, avium palustrium, caseo, leguminibus, lacticiniis, ovis frixis, duris, placentis pistoriisque omnibus operibus, acetariis, fructibus crudis, pane azymo: denique omni alimentorum obstruentium genere, fugienda in cibo & potu satietas, ut quæ sit cruditatis parens, item somnus diurnus, aut statim a cibo.

Vitandæ aquæ palustres & limosæ, vina crassa, zythum &c. potulenta, fugienda;

Vinum

Vinum fit album, aut rubrum tenue, aqua multa decoct. gram. aut alth. dilutum.

Acetariorum loco fint cappares, crifta marina, talleolæ citrii faccharatæ, aut bipinella condita.

Licebit etiam utiliter hiberno tempore, 4. aut 5. dierum fpatio, vacuato corpore hydromelite uti ante paftus, demum pro 10. aut 12. dies, quiefcet; tumque fi gravitas in rene percipiatur, purgato deinceps corpore, repetendus erit hydromelitis ufus.

Sequuntur formulæ remediorum fupra commemoratorum.

℞ Caff. rec. extr. ℥ j. rhei electi ʒ j. cum pauco cinnam. & diatrag. f. bolus cap. ut dictum eft. Interdum vero loco rhei pulver. ʒ j. f. bened. laxat. addenda. Si bolum refpuat, uti poterit potione fequenti.

℞ Rad. petrof. afparag. fœnic. gram. fem. carth. an ʒ iij. beton. viol. pariet. adianth. faxifrag. bipinell. end. bugloff. totius an. m. f. pruna damafc. n. vj. fem. melon. cucum. alth. citrii, cardui an. ʒ. f. glycyr. rafæ ʒ j. cicer. rub. ʒ iij. flor. cord. an. p. j. f. decoct ad j. dof. in colatura inf. rhei elect. ʒ ij. cinn. ℈ j. in exprefs. difs. cathol. & fyrup. capill. ven. an. ℥ f. f. dofis cap. ut dictum eft. In paroxyfmo caffia primas tenet.

℞ Terebinth. Venetæ lotæ in aqua pariet. ʒ iij. rhei electi tenuifs. pul. ʒ f. cum ℈ ii. diatrag frig. f. parvi boli, involvantur obeliis vino albo madefactis, cap. ex cochleari cum fyrupo capill. veneris, poft purgationem.

℞ 5. rad. aper. an. ℥ f. oxylap. gram. an. ʒ vj. cich. totius, agrim. cufcutæ, capill. omn. bipinellæ, faxifr. beton. viol. pariet. buglofs. totius an. m. f. 4. fem. frig. major. fem. alth milii folis an ʒ. j. glycyrr. rafæ ʒ ij. cicer. rubr. ℥ f flor. cord. an. p. j. f. decoct. ad quart. 3. in colatura diff fyrup. de alt. capill. & de limonibus an. ℥ i. f f. apoz. clarum aromat. cinn. ʒ i. capiat 3 fequent. matutinis per horam ante cibum; fed prius capiat tabellam unam elect. triafant. ut dictum eft, idque intermediis temporibus purgationis.

Sequentibus pilulis utetur femel in hebdomade ante paftus hiberno tempore, ut alvus libera maneat.

℞ Aloes non lotæ ʒ iii. rhei elect. pulv. agar. trochif. an. ʒ i. f. pulv. elect. ducis ʒ f. excipiantur diaphœnico, f. parva mafsa cap. ℈ ii. f. aut ʒ j. pro dofi.

Sequenti die clyftere alvum proluere, ante acceffionem multum proderit.

℞. Mal. bifm. pariet. viol. betæ an. m. j. cicerum rubr ℥. j. fem lini, fœnic. fœnug. an. ʒ iij. flor. chamæm. melil. an. p. j. f. decoct. in hydrom. ad ℔ j. in colatura diff. cathol. & diaph. an. ℥ f. mellis rof. & terebinth. Venetæ an. ʒ vj. olei amygd. dulc. ℥ iij. f. clyfter. injic. ut dictum eft, fi rejecto primo dolor permanferit, alter injiciatur.

℞. Mal. bifm. totius viol. pariet. an. m. 1. cham. melil. an. m. f. alth. lini an. ʒ iij. f. facculi duo, bulliant in aqua & vino albo, pro fotu partis dolentis alternatim applicabuntur, fi dolor renum gravis fit bull. in lacte.

Ex eadem materia parabitur balneum in quo æger urgente dolore infidebit.

A fotu f. litus pro renibus fæviente dolore.

℞. Mucag. sem. alth. lini extr. in aqua pariet. an. ℥ j. ſ. adipis cuniculi ʒ vj. olei amygd. dulc. & de ſcorp. lot. in aqu. ſaxifr. an. q. ſ. f. linimentum; addetur ceratum ſantalinum in ſummo æſtu.

℞. Pulv. diatr. frig. ℥ ſ. pul. nucl. meſp. ʒ ſ. ſem. millii ſolis, lapid. judaici an. ℈ j. ſem. alth. petroſ. maced. an. ℈ ſ. cum ſacch. ℥ j. f. pulvis, capiat mane poſt purgatum corpus, & uſum apozematum præſcriptorum ex cochleari, ſuperbibendo parum vini albi per 3. aut 4. dies continuos, poſtea abſtinebit, quoad iterum purgatus fuerit.

Hæc decreta conſulibus Clariſſ. Med. D. Gorræo, Petræo, & Riolano.

CONSILIUM CXVIII.

Pro Muliere ad convulſiones epilepticas prona.

SYmptomata commemorata ut terroris plena ſunt, ita a mala cauſa ortum ducunt, quæcumque & undecumque illa ſit. Et quod periodis quibuſdam malum revertitur, id diatheſim jam inductam declarat, quæ ut cau-
1. ſa generatrix, ita & reducis paroxyſmi auctor exſiſtit. Malum eſt, quod frequenter redivivus affectus redeat, pejus, quod partes principes cor & cerebrum impetat, peſſimum, quod non ſolum per conſenſum cerebrum laboret, ſed etiam per ſe, & quod morbus ipſa obſidione caput deterius afficiat,
2. quam affectum fuerit. Quod palpitationes præcedant, deinde Vertigines, Epilepſiæ Paranymphi, deinde aliquid convulſivum id ab inferioribus partibus teter vapor facile conſurgens facile committit. An vera ſit Epilepſia in incerto eſt, quum a Medico ſit additum, *Et velut quædam Epilepſia*; Hipp. more qui quum dicit σπασμῶδές τι, aut σπασμόν τινα abſolutam convulſionem non putat, ut ſingultus fidem quoque facit.

Idea affectionis iſtius & vertig. & convulſ. a Galen. explicatur. ad part. 27. 4. ac.

Ceterum quum dicimus partes inferiores, & parentes & fontes vaporis iſtius tot gravium ſymptomatum auctoris, in ambiguo etiam verſamur. Nam & viſcera ſub hoc nomine intelligi poſſunt, & uterus ipſe gravium morborum, & generi muliebri κατὰ τὴν ἰδέαν propriorum auctor & fundus. Poſſunt intelligi partes externæ crura, tibiæ, pedes, a quibus ſolis aliquando tanta labes manat, quatenus a principe Avicenna morbus in habitu corporis nominatur. Hæc autem cognoſcere, Ideam morbi cognoſcere eſt. Aliis atque aliis ſignis res diſtinguenda eſt, quum magni interſit ad remedia uſurpanda, ſi ab utero, ſi a præcordiis, ſi ab habitu ipſo & cruribus (ut hiſtoria morbi ſubindicat) malum eſt repetendum: Nam & tremor tibiarum, & extenuatio, quid, niſi malum portendit?

Senſus frigoris in ventriculo, ventris adſtrictio, contrariam quamdam temperiem ventriculi & hepatis declarant, id quum adeſt, magnorum morborum fons & ſuſcitabulum exſiſtit, plura ipſa αὐτοψία docere poteſt.

Concinnetur elect. lenitivum quo facilitas alvo concilietur, hanc blandius ducere optabilius eſt.

Clyſterum frequens uſus.

Detra-

Detractio sanguinis vere & autumno, maxime si sanguis peccet & κατὰ τὸ πλῆθος, & κατὰ τὸ πάθος. Item catharsis, sed autumno blandior, & frequentior, ob contumaciam humorum, & nescio quod Empyreuma a prægressa æstate, & adustionem, quam unam natura abhorret: quæ duos morbos autumnales, aut funestos, aut longos reddunt, (unde κατ' ἐξοχὴν autumnus pestifer dicitur, & funebris:) funestos, quum tabum malignum cito vitæ stamen abrumpit, alterato aut dissipato spiritu: longos ob humorum contumaciam, obstructionem a prava diæta; addo partium latens & intestinum vitium vix explicandum. Hinc virium infirmitas. At solæ vires, aut præsentes morbos abigunt, aut futuros arcent. Ventriculo robur concilietur, par studium esto in cerebro roborando, vitando quæ sanguinem & spiritus inflammant.

Major animi impetus reprimendus; iræ frenos injicere: nam animi motus malum provocant.

Pyrotica tibiis.

Ungulæ Alces usus ad insultus epilepticos apprime conferens, gestanda quoque. 3.

Aquarum naturalium usus, maxime Nivernensium, ut ne majore sumtu Spadenses affectentur. Sed hæc Medicus domesticus expendet, examinabit.

ANNOTATIONES.

1. *Morbi longi ob crassos humores fiunt coctu difficiles, & qui partibus impinguntur, dispositiones morborum & humorum magis tumoribus præduris, quam inflammationibus assimilantur. Pauci fiunt morbi longi per compassionem, & absque loco patiente, in quo venæ omnes habent æqualiter humores putrentes. Gal. ad aph. lib 2. Acutorum.*

2. *Quæstio fuit an balneum conferret. Alias conferre potest, alias obesse. Ita Gal. dum loquitur de Vertigine: Capitis solius caliditatem quovis alio modo habentis balneum juvat. Quum vero spiritus flatulentus ob humorum pravitatem ad caput fertur, hos lavare non convenit. Ac si dicat, si malum in cerebro locale est, balneum confert, sin minus, nequaquam.*

3. *Quidam affirmant se hanc medendi rationem præsertim ad Epilepticos a quibusdam accepisse. Antimonii præparati ℥ ʃ. accipitur maceraturque in ℔ ij. vini albi optimi; Paroxysmi tempore cochlear unum istius vini in os infunditur.*

CONSILIUM CXIX.

De inordinatis mensibus, & uteri quodam Rheumatismo, & aliis affectibus.

Mulier hæc partim divino favore, partim artis ope liberata est periculo; omnino tamen restituta non videtur; nam superstes cacochymia suc-

crescentem cacochymiam induxit, atque ad eo in cachexiam quamdam adduxit: omnis enim coloris suavitas nitorque decussus est, inde totius corporis affectio indicatur, quamquam aliarum partium vernacula quædam affectio quæ κατὰ τὴν ἰδίαν, id ex symptomatum syndrome apparet, quorum ἐπιγένεσιν facit propagatio causæ morbificæ. Corporis coloratio similis est humoribus subjectis: id quod declarat aliquid intus male geri, sive id splenicum sit, sive insignis obstructionis soboles. Magna sunt argumenta hypochondriacæ affectionis, non minora uteri laborantis: quamquam Gal. totum corpus utero simile est omnino, Gr. τὸ πίπον, quidam (fere) interpretantur.

Somnus turbulentus, dejecta appetentia, a sumto cibo oppressio, malacia quædam, denique sensus quidam caloris excitati a quodam suscitabulo, ac si calx irrigata foret; ubi primum benignitate alimenti æstuantia viscera madescunt & irrorantur: id autem declarat maxime dioclæam, phlogosim, obstructionemque lactium, unde hypochondriacum πάθος maxime originem ducit, opinione principis.

At affectio uteri partim ejus propria est, partim aliunde, declarant laboriosi menses, decolores, nec per idem tempus venientes, parciores. Inde quoque deterius habet, quod omnis humor motus & non promotus oppressio-
Ad apho. 36. lib. 5. nem faciat. Decolorationem autem non solum pituita, sed & utraque bilis facit Galeno. Proprium autem est mulierum cacochymarum, ut earum men-
Ibid. ses statam periodum non servent, nativoque careant colore. Si crassiores humores difficilius fluunt, moramque trahunt; si humidiores & tenuiores ante-
Hippoc. 6 Epid. vertunt, diutiusque perseverant. Muliebria enim aqua laborantibus diuturniora. Ac calamitatem morbosi mensis auget uteri ῥευματισμός, ut mirum non sit, si concipiendi opportunitas sublata, spem prolis ademerit, unde irriguus uterus, humore advena, & forte indigena, proindeque indignabundus τὴν μίξιν reformidat. At tellus nisi bene culta annuo puerperio læta esse non solet, sic totius corporis, maximeque uteri cura habenda est.

Quum menses decolores sint, habeat frequentem syrupum solemnem ex Rheo. Agar. foliculis.

Maxime probo in usu quotidiano aquam macerationis Rhei; parato decocto ex capillaribus, primula veris, chamæpit. & oxylapatho.

Pulvis sit ad ῥοῦν, maxime: quæ obstructa liberant, & ῥυπτικὰ, calidiora vitentur.

Detractio sanguinis, quum is ægrotet, & κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τὸ πάθος.

Uterus alias morosus & τῆς μίξεως indignans repurgetur, purior factus ex-
10. de hist. anim. citetur, stimulis istis concitus quum olim κωφότερος fuerit, fiat εὐήκοος (ut eleganter loquitur Aristoteles) ut culto fundo fructus suavis egerminet.

CON-

CONSILIUM CXX.

Pro Consule jam rudimenta Apoplexiæ experto.

CErebri læsiones ut magni momenti sunt, ita parvæ non mediocrem etiamnum curam, magnæ maximam requirunt, si quando alias, hic nil negligi debet, primas tenent Apoplexiæ, harum initia & rudimenta tanti esse debent, ut vel levissima symptomata non negligantur. Nedum illud quod in ægro pathognomonicum est quodam modo, id genus linguæ ἀκράτεια & incaute prehendens ἀφωνία. Hæc in clariss. virum inciderunt, sic enim ex fide historiæ a magistris artis medice & eleganter conscriptæ constat.

Quoniam vero & tempus, & ætas, & temperamentum, & vitæ institutum (cujusvis ceteris non est inferior) & cerebri nescio quæ contracta labes, & infirmitas malum revocare possent; hic danda opera, hic vigilandum, hic antevertendum. Sed non multa apud artis magistros edisserenda. Purgetur frequenter Apoz. recipiente sennam, agar. & syrup. ros. pallid. addito rheo. Bis mense purgetur per syrupum ex eadem materia, vel cælo frigid. catapotiis cephalicis addito rheo.

Opiata concinnanda ex pulver. splen. hepaticis conservis, cephalicis non admodum calfacientibus adjecta confect. AlKermes.

Linatur cervix ex oleo salviæ castorei cum pauco ol. nucis moschatæ adjecta mucag. sem. alth. extractæ in aqua salviæ & cera.

Gargar. ex salv. beton. hyssop. coctis in hydromelite teneat nucem moschatam in ore. Detractiones sanguinis pro re nata.

Cauterium ad collum. Vena frontis aperienda si plethorici cerebri argumenta adsint, si fieri possit provocandæ & aper. hæmorrhoides. Abstineat a vino quoad ejus fieri potest, utatur chinæ decocto addendo hiemis tempore salviæ parum. Non provocentur sudores eo decocto, vel ejus loco sic hydrosaccharum. Res venereas prudenter exerceat; quod enim ad venerea, que sunt λυσιμελέα καὶ λυσιγυῖα καὶ ἄνοιαν sæpe accersunt & ad animi pathemata hic præclare facit aurea mediocritas. Magnarum cogitationum cursus reprimendus, ut enim laboranti pede sedendum, nec ambulandum, sic nec cerebro infirmo laborandum.

Parva causa medulii exsolvitur nisi quod circa partem principem sit, Hippocrat. de præcept. Quantũ libera alvus capiti conferat. Hipp. 2. de diæt. Alvus evacuata ex reliquo corpore & capite humiditatem ad se attrahit, evacuato capite et auditus, & visus repurgãtur, & homines agiles fiunt. Et plen. Galen. ex Hippo. de Aere & loc. qui natura alvum liberam habent, minime pleuritide &c. morbis corrip ad apho. 33. lib. 6.

CONSILIUM CXXI.

De Ulcere inguinis & Tumore.

PRoponis nobis quæstionem perdifficilem de ulcere, & tumore inguinis dextri, ad cujus dijudicationem cuperemus rem paullo altius repetitam: nam quum tumor is multis de causis oriri posset, vel in ipsis inguinum glandulis, vel ab intestini aut omenti prolapsu, vel ab utero in eam partem inclinato, non possumus intelligere quæ signa singulorum præcesserint: an scilicet suppressi menses, vel sanies e pudendo manarit, an dolores coxarum, femorum, lum-

borum, præcesserint, aut etiam pubis, quæ omnia utero male affecto eveniunt? Præterea dubii sumus an tormina aliqua, alvi profluvia, vomitiones, & reliqua quæ solent intestinis laborantibus excitari, apparuerint. Nam quod de stercore rejecto narras, dubium & ambiguum signum videtur, quod fœtore carere scripseris. Similiter & vermis tam ab utero quam ab intestinis rejici potuit: sed plerumque in omnibus ulceribus putridis & male curatis & detersis gignitur, nec tamen intelligimus quanta fuerit ejus longitudo.

His de causis non est facile tibi persatisfacere, quodque rescribimus conjectura magis quam certa ratione dictum accipies. Itaque nullis apparentibus signis male affecti uteri, aut intestini majoris, ut Ilei, verisimile putamus in inguen dextrum prolapsam fuisse apophysim quamdam cæci intestini, quæ referta sordibus tandem computruit, & sinum effecit; ex ea apophysi ita affecta non est necesse symptomata ea consequi, quæ majore intestino eoque toto sequi consueverunt, cujusmodi sunt volvulus, vomitiones, alvi profluvia & reliqua commemorata.

Hic affectus curari possit necne primum videndum est, deinde quibus remediis. Verum curationem sperare partis affectæ natura impedit, quæ regigni nequit, & coalescere si divisa fuerit.

Remedia autem non alia adhibenda existimamus, quam quæ detergendis ulceribus dicata sunt, eoque magis quo pars affecta perpetuis sordibus magis inquinatur.

Fiant autem frequentes, quibus non tantum levabitur malum, sed etiam innotescere poterit an ulcus penetret in intestinum, an in uterum, si diligenter attenderis utriusque partis rejectiones.

Præter topica remedia, censemus etiam purgandum corpus frequenter remediis ægræ acommodatis, clysteres etiam crebro injiciendos, providendumque ventriculi actioni eupeptis & euchymis alimentis.

His accedere poterit & chinæ usus eo modo quo expedire judicabis; lactis asinini usus præsertim per æstatem ulceribus accommodatus est, quod vehementer detergeat.

Quod si male affecti uteri signa appareant, utero consulendum erit; si Ilei, eodem modo Ileo & ejus affectionibus incumbendum. Hæc decreta Consulibus D. M. I. Gorræo. & I. Contæo.

CONSILIUM CXXII.

De Urinæ incontinentia.

Virgo nobilis urinæ incontientia jamdudum laborabat, sequentibus remediis illi consultum fuit.

Primum abstineat ab omni jure, præsertim ab eo quod urinam provocet, ut quod fit ex rad. fœn. petros. & asparagi, item ab omnibus herbis viridibus: sequenti autem syrupo 10. quoque die mane utatur.

℞. Rad. polyp. cichor. cyp. an. ℥ ſ. plantag. totius bugloss. borrag. major. cete-

ceterach, fumar. primulæ veris, absinth. romani an. m. j. sem. citrii, pass. mund. an. ʒ. ſ. sem. acetos. plant. coriand. gran. berber. an ʒ ij. sem. fœnic. ℈ iiij. folior. senn. mund. ℥ ſ. myrobal. citr. & embl. an. ʒ ſ. fiat decoct. in colat. ad ℔ ſ. dissol. rhei electi infus. in parte decoct. antecedentis express. factam ad ℥ ſ. syrup. ros. laxaticum ℥ ij. ſ. sacch. q. ſ. f. syrup. utatur ℥ ij. pro dosi ut dictum est, cum aqua hordei quæ postea augebitur pro effectu primæ doseos.

Fovebitur extrema pars spinæ prope os sacrum hoc decocto.

℞. Salv. major. orig. calam. primulæ veris, lavand. rutæ an. m. j. rad. acor. cyp. an. ʒ j. flor. cham. mel. anethi absinth. rom. an. p. j. medii cort. quercus & balaust. an. p. j. f. sacculus qui bull. in æquis partibus vini styptici & aquæ fabrorum pro fotu partis nominatæ, post fotum illinatur.

℞. Olei costi & ol. samb. flor. an. ℥ j. ſ. de hyper. ʒ vj. pul. cyp. ireos flor. an. ℈ ij. pul. balaust. ʒ ſ. cum cera f. linim. pro parte dicta & osse sacro. Si non levetur hoc remedio, applicabitur emplast. contra rupt. ossi sacro mista mastiche.

Singulis diebus utetur hoc pulvere.

℞. Mirobal. omn. assatorum & exstinct. in aceto an. ℥ j. sem. nasturt. coriand. præp. conqu. exstinct. in succo omphacii an. ʒ j. ſ. ambr. citr. cupulorum glandium, nucis cupr. an. ℈ iiij. cinnam. electi ʒ j. corall. ℈. j. pelliculæ stomachi gallinarum præpar. ℈ iiij. cum sacch. suff. f. pulvis; utatur ex cochleari bis in die longe ante pastum.

Utatur aqua bullita ferrata, abstineat a vino albo: cujus loco paullo adstringens vinum bibat aqua prædicta dilutum. Vitabit salsa, acria & aromata. Jure lentium coct. utetur aliquando.

His remediis sanitatem recuperabit.

Si medicamenta per os assumenda abhorreat, utendum erit clysteribus.

℞. Hydrom. coct. cum sem. carminat. & cyp. sal major. flor. cham. & anethi quart. ʒ. in colat. diss. conf. hieræ simpl. ℥ ſ. mellis anth. sacch. rub. an. ℥ j. olei de hyp. & irini an. ℥ j. ſ. f. enema; utatur sæpe.

Hæc decreta Consul. D. M. Petræo. & Contæo.

CONSILIUM CXXIII.

De dolore Thoracis & Cervicis.

Vir nobilis varias aeris incommoditates perpessus cœpit conqueri de dolore Thoracis, ad medullam spinalem. Item de cervicis gravi dolore. Mala victus ratio, animi excandescentia, irarum ardor, habendi ardens desiderium, famis & inediæ tolerantia fecit ut ad ventriculum affluxerint varii humores æruginosi præsertim, qui eum gravissime torserint afflixerintve: videbatur pæne opprimi & suffocari præ congestis in ventriculo, partibusque vicinis humoribus. Vocatus D. Palmarius medicamentum præscribit purgans, Apozemata celebria, malum quievit. Lata est alvus excrementis biliosis, æruginosis, perseverabat tussis siccior, nullus capitis dolor, visus est restitutus, in

morbum recidit, conqueſtus eſt de difficili reſpiratione, cujus cauſam referebat ad oppreſſionem diaphragmatis a liene. Miſſus ſanguis ad 3. vaſcula, corruptus erat, allevatus, paucis poſt diebus ex intervallis male habebat. His omnibus ſucceſſit inappetentia, tumor pedum ædematoſus, dolor ad regionem ventriculi, ſcrotum intumebat præſertim ſero & mane, cœptum eſt quæri de cauſa eorum ſymptomatum. Medici accuſabant hepar, idemque ab intemperie calida laborare dicebant, & humores ſeroſos gignere, huc & illuc relegare, accuſatus quoque lien eſt. Non ita pridem fuerant præſcriptæ tabellæ elect. triaſ. quadr. rheo, ſuperbibito tantillo vini abſinth. & aquæ decoct. cichorii. Rebus diligenter examinatis hæc ab iis præſcripta ſunt: purgetur bis in hebdomade cum ℥ j. ſ. ſyr. de cich. compoſ. cum rheo in quo diſſ. expreſſ. ʒ ij. rhei elect. inf. in aqua agrimonii cum ʒ ſ. ſant. citrini.

Item 2. diebus interjectis utatur ſuo elect. triaſ. cum quadr. rheo. poſt 15. dies foveatur utrumque hypoch. fotu ſequenti.

℞. Fol. mal. biſm. viol. cich. totius & agrim. an. m. 1. abſint. ſcolop. capill. ven. ceterach, chamæm. an. m. ſ. roſar. rub. & menthæ an. p. ii. ſem. aniſi fœniculi an. ℥ j. rad. cyp. ſcœnanth. calam. arom. an. ʒ j. f. 2. ſacculi interſuti, qui bulliant in aqua & 5. parte vini albi pro fotu cum philtris.

℞. Olei de abſinth. de capp. & roſ. an. ℥ j. f. litus poſt fotum, præſcripta eſt diæta hæc ut primum cibis euchymis carnibus potius toſtis quam elixis, vino albo & rubro dilutiſſimo juſculis fere abſtineret.

FINIS.

PARADIGMATA
ET
HISTORIÆ MORBORUM
OB RARITATEM OBSERVATIONE DIGNISSIMÆ,

Quarum lectio non minus rei ipsius gravitate, & admiratione, quam utilitatis ubertate est ad medendum & præsentiendum profutura.

AUCTORE

M. GUILLIELMO BALLONIO
D. Medico Paris. Celeberrimo.

ET EDITORE

M. JACOBO THEVART
D. Medico Parisiensi.

LECTORIBUS BENEVOLIS

GUILLIELMUS DE BAILLOU

MEDICUS εὐπραγεῖν.

SÆpe illud usu-venit ut quæ nobis obvia sunt, & sub sensum cadunt, ea nobis in nihilo habeantur: contra ea mirari soleamus ac amplecti quæ a nostris sensibus sunt remota. Et tamen in iis quæ ob oculos aut ponuntur, aut forte incidunt, vis magna poni debet: quod eorum observatio ad communem rerum eximiarum effigiem animo imprimendam plurimum sit profutura. Relinquamus externa, in domesticis diligentiam nostram acuamus. Quum hoc opusculum rei medicæ sit accommodatum, e communi foro res est a nobis repetenda. Quoties novi morbi incognitique in dies surgunt ac nascuntur, qui a plerisque negliguntur? Sed id male, magnoque ægrotantium incommodo. Quod eo ab illis prætermittitur, aut quod omnium morborum ut est nomen idem, ita & rationem, & ideam, & indolem eamdem esse falso crediderunt: aut quod ignorant quorsum rerum singularum observatio pertineat, & quantum adjumenti sit allatura: aut, quum sibi persuadeant inde nonnihil & ad laudem, & ad cognoscendum opis contingere posse; hoc tamen flocci faciunt, & turpi otio languere malunt. Quorum ut sinistra levetur opinio, ignorantia adjuvetur, & ignavus in re fructuosa animus stimuletur addito minimo calcari, uno id verbo res potest explicari. Nemo ignorat ex singulorum in quoque corpore cognitione universam ac generalem rerum in arte medica comprehensionem fluxisse: in qua communium theorematon omnis ratio vertitur, & tota vis posita jacet. Et quum admirabilis iste cursus ac progressio cœperit inde, minimo ex isto principio in tantam copiam & rerum ubertatem sensim increscens: ne mirum sit si quæ rara sunt & communem aliorum opinionem superant, ea necesse sit proponi & ad communem usum accommodari. Ut enim fructuosa fuit eorum, quæ ut plurimum contigere, cognitio, ita minorem non est habitura apud eruditos homines, qui otio non abutuntur, auctoritatem,

eorum

eorum quæ raro eveniunt operosa observatio. Aut si illa in loco aliquo ponitur, cur hæc exsulabit? Quamquam, nisi nos in nostra opera industriaque excitanda cæcutiamus, pluris faciendum putamus id quod raro venit, quam quod sæpe sese jactat in populo, ut nullus sit qui etiam in quadrimo ejus notitiam non profiteatur. Nam ut rariorum rerum observatio eruditorum ferit sensus, ac eis adblanditur: ita in tritis vulgaribusque rebus imperitæ multitudinis dissoluta industria versari solet. Qui in theatris laudem quærunt aliquam, dum mores hominum ficto simulatoque sermone, aut persequuntur, aut informant, non quod omnibus notum proponunt, sed reconditum aliquid & inauditum vulgo exponunt, ut ex adumbrata simulataque fabulæ serie aliquid expressum verumque eiciatur: Eodem modo in arte medica; cujus non ubique non adest usus; sæpe ea quæ præclara minusque sub sensum cadunt, notari debent, ut in iis quæ eventura sunt aliquid sit quod meminerimus, ac ne frustra res admiremur, ac si nil tale umquam contigisset. Quod multis qui popularem gratiam venantur ex usu fuit, qui ut suam ignorantiam occultent, aut rei occultæ & a communi sensu remotæ nonnullam explicationem venditent, tum demum gloriantur quum quid novum evenisse vulgo persuadent. Nam si ex animo res processerit, nec opinionem rei eventus fefellerit, publicandæ suæ industriæ inde occasionem quærunt, quum tamen potius fortunæ talis eventus sit adscribendus; sin quid adversum evenerit, ad rei difficultatem numquam antea a quoquam perceptæ confugiunt. Ac dum eorum quæ raro eveniunt (eveniunt tamen, sed hoc fugiunt non advertentes) ignari de populo male merentur, justam se satis occasionem prætexere putant, si se rei difficultate & insolentia defenderint. Quod ut effugiamus, ex propriis observationibus, & veterum Neotericorumque scriptis nonnulla morborum raro in vulgus sævientium παραδείγματα elicere voluimus, ut hæc animis nostris retenta impressaque proficiant. Nam & ita admirationis in morbis (quæ admiratio artem obscurat) occasio omnis tolletur, & similibus exemplis eruditi, quod erit muneris, prosequemur, quum exemplorum prolatio summa cum delectatione auctoritatem & fidem orationi afferre soleat. Valete.

GUIL-

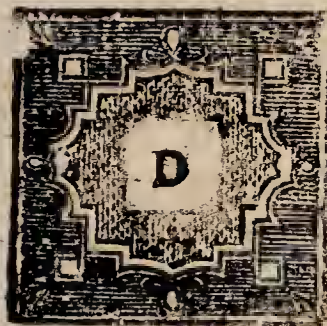
GUILLIELMI BALLONII MEDICI PARISIENSIS CLARISSIMI PARADIGMATA

ET

HISTORIÆ MORBORUM OB RARITATEM

observatione dignissimæ, quarum lectio, non minus rei ipsius gravitate, & admiratione, quam utilitatis ubertate est ad medendum & præsentiendum profutura.

HISTORIA PRIMA.

Ominus de Montgeron in multa apud Henricum III. gratia inter 4. & 5. costam vulneratus fuit, & pugio recta quidem adactus erat, & mediastinum penetraverat, deinde paullum inflectendo oppositam pęne partem attigerat. Et minima etiam sectione sedes ipsius pugionis indagari potuerat, & fluenti sanguini, deinde suppresso exitus parari, ac si contraria & opposita fuisset apertio. Sed ut sæpe summorum virorum, & fiduciam rerum magnarum habentium cæcitas est maxima etiam in rebus minimis, quod ratio, quod tactus, quod tumor quidam eminens principio dictitabat, nimirum fieri debere eo loco apertionem, id differtur, negligitur, tandem necis occasionem allaturum. Ingens fuit hæmorrhagia, insignis alicujus rami venæ ἀζύγȣ cæsi argumentum. Jussus omnino quiescere. Nulla tussis pęne toto morbi tempore, Difficultas spirandi exigua, Poterat in utrumque latus dormire. Quidam ex Medicis volebat experiri, num alacer esset in se erigendo, jubebat ut sese æger paullum erigeret; maxime ut detegetur, num aliquid in capacitate esset, quod motu ipso deprehenderetur. Sed, ut inter pares invidia facile se jactat, aliis id non placuit; maxime vero quod ejus opinionis auctores primi non essent, & tamen id ad explorandum maxime fuerat opportunum, post 4. diem initum consilium (quoniam vulnus ad cicatricem tendebat) super iis quæ ad vulnus attinent, num tuto sineretur claudi, an vero dilatandum foret, an omnino claudendum, divisæ fuerunt sententiæ. Alii omnino debere claudi censuerunt, quod multum sanguinis & spiritus effluxisset, quod nil alienum videretur in capacitate contentum, quod

Gal.

Gal: & Guidonis consilio vulnera thoracis primo quoque tempore essent ad cicatricem ducenda, alioqui fistulæ metum esse, & sphaceli alicujus, aut siderationis in pulmone, qui alioqui alieno aeri & externo assuetu, facile affici alterarique posset. Naturæ negotium dandum, viam esse ad os, ad urinas, aut intestina. Pleuritides beneficio naturæ transumta exsuctaque materia curari. Alii contra nitebantur suspecta esse ægri bona & præter rationem allevationem. Insigne vas incisum, sic non esse probabile, ut intra quatriduum clauderetur. Formidabilem esse cicatricem externam, quod quum pars interna sit membranosa, propterea que amplius vulnere diducatur quam carnosa, & tardius coalescat quam ipsa carnosa, metus sit ne falsa opinione internæ membranæ ad cicatricem perductæ, præter opinionem vulnus refricetur & refringatur. Ac tum forte non amplius locus erit pyulco, aut evacuationi suppressæ saniei. Dicebant nil referre, si bene habere videretur primis diebus, sed expectandos alios dies criticos, & quid serus vesper veheret. In his vulneribus tuta omnia timenda esse. Non metum esse debere fistulæ, nisi vulnus consenuisset. Non ita metuendum esse ab externo aere, quod plus detrimenti esset affuturum a suppressa sanie, aut pure, quam ab externo ambiente. Atqui dictum est naturæ opus committi debere, & alias tutiores vias confinxisse naturam: contra dictum novercam & brutam esse naturam, & aliquando veluti consulto, pus & saniem ad tempus servare; quod quum commode excerni non potest, repentina mors obtingit. Sic satius esse quum vulnus hiet & pateat, si quid alienum sit, illac expurgare, quam aut novas vias comminisci, aut occlusum obseratumque vulnus denuo aperire, magna enim esset ignorantiæ suspicio, & juncta crudelitatis opinio; immo & tutissima fieri illo loco, & vulnus patere affirmabant & locum esse idoneum sectioni in purulentis. Qui præerat omnia sic moderari voluit, ut utrique parti adblandiretur: at istæ blanditiæ & temperamenta ægrum perdiderunt, desitum est vulnus cicatricem contrahere. Triumphus ante victoriam canebatur. Jam satagentium quorumdam Chirurgorum avaritia, sibi loculos amplissimos acquirebat ad emungendam regiam liberalitatem, attentiores ad rem erant, non ægri rem, sed suam. Regis qui frequenter aderat (æger enim erat amicus Cæsaris) benevolentiam aucupari volebant, & in hoc omnis eorum ratio, animus, industria, & negotium otiosum versabatur. Jam libellos supplices vulgo *placets*, ad demerendam Regis liberalitatem porrigebant. At Regis nimia diligentia & amor ad præcipitandum ægrum nimius fuit: omnes enim id unum studebant, ut Regi placerent, ut aliquid agere & dicere viderentur; sic salus ægri negligebatur, & si quid alias male gestum fuit, hic male gestum est. Itaque Regis spes fallitur, ægri salus deseritur, foro & scenæ servitur, avaritiæ loculus quæritur, mons parturit, nascitur ridiculus mus, & his artibus in opprobrium & artis Medicæ & Chirurgiæ omnia convertuntur: minus enim bene tractatur quam aliquis de plebe homuncio, aut scrutorum venditor. Porro supprimitur sanies in thorace multa, febris perseverat, alvi profluvium, macies, tandem de repente difficultas spirandi, ῥέγχος, & inde mors, hæc contingit circa 33 diem a vulnere. Apertum cadaver, 3. aut 4. libræ sanguinis saniosi in capacitate thoracis inventæ sunt, corpus ipsius pulmonis non erat vulneratum, sed tamen per ichoris contagionem erat velut tabo infectum, & membrana succingens erat siderata. Mi-

ta. Mirum quod toto morbi tempore nulla pene tussis fuit. Si tantula pars humoris pleuritim facientis tussiculas adfert, cur non tanta saniei pars in thorace & circum mediastinum suppressa? nullus dolor lateris, nullum sputum cruentum.

Nobilis vir in bello civili perfuga multa tulit incommoda; in tot tantisque discriminibus cœpit laborare destillatione a capite postico, præsertim in humeros & cervicem, hinc colli ac cervicis contorsio quædam. Et quum tempore occursum non fuisset remediis ad id institutis, ita malum increvit, ut facies in posteriora detorqueretur, & non nisi magno conatu in anteriora reflecteretur. At sive bibere, sive edere, sive loqui vellet, funiculo in eam rem comparato retrahebatur caput aliorsum inclinans. Numquam Lutetianis Medicis quidquam tale vivere contigerat. At laborandum fuit in specie morbi inquirenda, & remediis accommodatis. Videbatur nonnullis unius partis esse resolutio, quæ alteri convulsionem attulisset, quod non erat credibile, nam in eodem statu pars perpetuo permansisset. At reducta facies in suum locum nisi magno conatu & magno cum dolore sisteretur, convulsivo quodam modo statim revellebatur in postica, magna omnium qui aderant admiratione. Convulsio erat revera, & omnes musculi erant affecti & viscoso frigidoque humore imbuti, qui discussus usu rerum calidarum affectum sustulit. 2.

Mirum & inauditum quod contigit D. Colino Scabino Caletensi Synocho febre putrida laboranti, illi multoties educitur sanguis, febrilis incendii restinguendi gratia, una hora, aut altera post celebratam phlebotomiam, sanguis vasculis exceptus vermiculis plenus conspicitur, ut in putri & verminoso caseo observari solet. Nihilominus convaluit. Causam tantæ putredinis referebant Medici ad gravem malignamque exhalationem in aera sublatam ex vacuata cloaca civitatis inquinamenta, & purgamenta excipiente, quæ ambientem permixtione labefactaverat, & exitiali labe conspurcaverat. 3.

Cuidam mulieri quinquagenariæ obortus in ventre tumor, hydropis opinionem faciebat. Ante morbo gravi afflicta fuerat, victa ars malo grave symptoma non arcuit. Has tumentis aqualiculi molestias menses aliquot tulit, donec in hydropem confirmentur. Fœditas coloris, carnis ac molis collapsus, marcor & eminens abdominis tumor asciten significabant. Afflicta annos aliquot morbo ac symptomate victa excessit. Apertum cadaver, aqua intercus copiose erupit, lien ac jecur vitium fecerat. Intestina velut tabo infecta conspiciuntur. Nec alia occultior diuturnæ calamitatis & mortis occasio quæsita est, donec in latrocinantis & penitus scrutantis Chirurgi conspectum se mesenterium dedit. Occurrit aliquid insolens cujus novitas non tam admirationem peperit, quam admiratio expectationem superavit, omnibus stupor fuit; inventum est mesenterium ab intestinis separatum & absolutum. Pondere, qualitate, abscessuum insolentium, tamquam latentium scaturiginum ubertate, supra quam credi potest fuit prodigiosum. Dena pondo pependit, densum, corpulentum, succulentum plus justo. Longius, latius & altius quam natura ferret. Sed abscessuum perennitas majori admirationi fuit. Nam & melicerides, & steatomata pullularant. Tumores ex iis quidam adeo increverant & satiati fuerant, ut exigua punctione ingens humoris mellei copia æstu quodam exundaret. Multiplices tumores & lacunas humoris varietate, aut prudens, aut inconsulta natura quasi cellulis distinxerat. Alias coacta ac conglobata materies 4.

ries atheroma potius exprimebat, alias ob ſolutum, ſed aliquantulum viſcoſum quem continebat humorem in meliceridon familiam tumor erat potius natus cooptari. Chœrades non apparebant, ſed hic humor in naturam ſtrumoſam forte degeneraturus erat. Sic omnia monſtroſa. Digladiabantur etiam anatomes gnari, & ancipites erant, an eſſet meſenterium id quod apparebat, an quid aliud. Stupore quodam, nutu, renutu, hæſitatione potius rem definiebant ac dijudicabant (aut ſe fingebant dijudicare) quam gravi aliqua ratione. Ex mutuo ore alii mutuo pudibundi ac dubitabundi pendebant. Ita hercle hæc pars tamquam deformata & in aliam naturam μεταπλαθεῖσα naturam propriam ac formam exuerat.

5. Nobilis phreniticus per novem dies decubuerat. Nulla arte conciliatur ſomnus circa nonam noctem omnia exacerbata. Exſiliebat, & medico aſſidenti manum afferre volebat. A miniſtris in lectum conjectus eſt, fingit ſe dormire. Inopinato e lecto ſurgit, & e ſublimi feneſtra, in medicum qui in area ſtabat incidit præceps. Miraculo ſanitati reſtituitur. Putant caſu diſcuſſam materiam, copioſæ urinæ fluxerunt, ſimile quid apud Hippoc. lib. 5. Epidemiorum. Cuidam crurum rigor erat, & diuturnus: forte in lapidem cecidit, læſum caput eſt, vertigo oborta eſt, deſiit malum vetus.

6. Mulier paupercula ſe utero geſtare opinabatur, venter intumuerat valde. Exacti ſunt perfecti fetus menſes, nil producitur, tumor perſeverat. Alii eam hydropicam exiſtimant, alii molam geſtare autumant. Poſteriorum opinionem eventus meliorem detexit. Nam quum annos ſexdecim has tumoris moleſtias tuliſſet, emaciata interiit. Aperto cadavere apparuit uterus, undequaque diſtentus. Magnam cucurbitam & profunditate denſitateque, & amplitudinem referebat. Adeo induruerat ut apprimi digiti non poſſent. Craſſities digitorum quinque pæne erat, pendebat pondere libras novem cum dimidio. In capacitate interna, maſſa quædam carnea concreverat, quæ pertinaciter interno corpori uterorum adhæſerat, immo in ejus naturam pæne coaluerat. Molam eſſe putabant, quæ flexu temporis diuturnioris ita uteris ipſis magno adhæſu & pertinaci conjuncta, in ſimilem naturam una ſui parte coiverat. In colo uteri abſceſſus erat ſteatomatis naturam referens, cornua manifeſto apparebant, teſticulus tantum unus erat. Miraculo multis diſſecta hæc pars exhibita eſt ad ſpectandum.

7. Joannes Hualdus annos natus viginti & duo, de dolore capitis queritur, humiditate cerebri effuſa in opticos nervos occæcatur. Adverſus id omni præſidiorum genere oppugnatur, nil proficitur, immo & empiricorum præſidia advocantur. Audio tandem viſum aliquatenus recuperaſſe, dolores perſeverant capitis intolerabiles, omnium remediorum vim malum ſuperavit. Præ mali diuturnitate & vehementia interiit. Aperto cadavere abſceſſus reperti ſunt in proceſſibus (quibus vires & munia certa a natura tribuuntur) mammillaribus. Illos abſceſſus melicerides vocare poſſis, quamquam ad ſcirrhum proxime accedant. Os frontis eroſum erat & perforatum vi humoris acrimoniaque; foramen erat inſtar quadrantis qui tres denariolos pendet. Circum foramen obſita erat caries multa quæ tempore exediſſet. Oſſa autem ethmoidea parte interna magis cariem contraxerant, & paullo antequam interiiſſet nec videbat, nec odorabatur. Convulſus interiit. Uno ante quam interiiſſet anno pedes in-

curvos

curvos retractoſque habebat, adhibitis particularibus frictionibus ex hydrargyro, iſta contractio ſublata eſt. Sed antequam fatis concedit, præ convulſione & manus & pedes incurvantur, & ſic miſerrime ſuum diem obit. Putabant venefico poculo imbutum, ſed male. Sed tanta fundi calamitas non aliunde orta erat peritiorum conſilio & opinione, quam a latente luis venereæ veneno. Atque revera ſigna aliquot paruerant: ſed in primariis iſtis liberis, ſi quid peccatum ſit, omnia ſolent leviora æſtimari. Contendebant quidam eum ad luis venereæ curationem adigi debere, undelibet hoc malum natum foret: ſed metu pecuniæ amittendæ ex venditione magiſtratus in quo erat conſtitutus, aut ne ea de re eliminaret quiddam, curatione ſuperſeſſum eſt. Nec dubium eſt quin ſpes aliqua curationis ſupereſſet, ſi plus valuiſſet virorum bonorum ſiniſtrum adverſumque rerum exitum metuentium auctoritas certa ratione roborata, quam aut amittendæ pecuniæ metus, aut fucata nonnullorum opinio malo ad blandiri ſolitorum.

Tamen & abſceſſus illi & oſſiũ caries poteſt ab alia cauſa quam a venere aut veneno oriri vide quod ſcripſit Hippo. lib. 2. de morbis cap. de carie oſſis capitis.

Claudius Prior quum ſumtuum metu medicos conſulere neglexiſſet intollerabili ſiti cruciabatur. Hanc mero ſolvere nitebatur. Adaugebat magis. Viſcera habebat calidiſſima, intemperantiſſime vixerat, & male affectos pulmones maleque affectum jecur elephantica facies demonſtrabat. Malo vires quærente raptis ſurſum humoribus & alvo adſtricta pene ſuffocatur. Stertit, lingua denſatur, apoplecticus quodammodo fit. In ore denſitas iſta linguæ remanet, circum venas ranales batrachion naſcitur, in gargareone quoddam ἐπιφλόγισμα 8. ac ſi angina eſſet ἐρυσιπελατώδης, loquendi magna difficultas, omnia ex arte fiunt: tamen quum non febriret multum, inopinato ſeptimo die natura irritata moliri vult aliquid. Neſcio quæ materies in pulmone concluſa movetur, ac ſi abſceſſus aliquis eſſet. Jactatur, reſurgit ſæpe, ſtertor, mors. Illa ſitis ingens a pulmone calfacto ob pituitam putrem nata erat. Erat vel eryſipelas in pulmone improprie dictum ab Hipp. denique hoc fuit peripneumonicon. *2. de morbis.* Simile paſsus eſt piæ memoriæ Doctor Therſophus Galterus: quum enim inexſtinguibilem unius menſis ſitim ſuſtinuiſset, oborto leni dolore lateris, intra quatriduum interiit.

Mirum quod obſervatum in aperto cadavere cujuſdam virginis: ea quum 9. per menſes aliquot laboraviſset, & jam de hydrope metus eſset, vi morbi interiit. Internum corpus obſitum erat exiguis admodum abſceſſibus, quorum infinitus erat numerus. Sebum contentum in iis videbatur: ſpeciem internarum chæradon putabant.

Nobilis mulier frequenter animo deficiebatur, omnibus remediis magnam & 10. malignam vim morbi oppugnantibus conſulebatur. Aperto cadavere in ſiniſtro cordis ventriculo repertus eſt exiguus quidam grumus ſanguinis, qui ibi concreaverat, hinc repentinæ mortis occaſio.

In obſidione Rupellæ cuidam nobili globulo ſclopetario transfoditur pectus 11. a coſtis mammæ ſiniſtræ ſubjectis ad infimas nothas coſtas lateris dextri; præſertim qua parte ſita eſt cartilago xiphoides: hoc tamen vulnus curabile fuit: At anno poſt obortus dolor eſt intolerabilis colico ſimillimus qui nulli ceſſit remedio. Eo exſtincto apertum cadaver. Inventum eſt diaphragma parte ſua carnoſa perforatum ſuperiore ictu. Atque foramen illud aliqua ex parte obductum erat caruncula quæ circum accreverat: Tamen per reliquam rimulam

colon intestinum sensim subiverat thoracis regionem, deinde per attractionem quamdam majore sui parte ingressum fuit: idemque contigit quod tenui vulpeculæ apud Horatium, quum enim intumuit egredi non potuit. Denique ut fit enterocele in scroto, ita enterocele facta est in pulmonis capacitate.

12. Alteri a simili fere in diaphragmate vulnere, ventriculus subivit pulmonis capacitatem sensim, & intra breve tempus interiit.

13. Mercatori dolor summus ad spinam dorsi, annum integrum laborabat. Quod aliquando lue venerea infectus esset, id attribuebant veteri morbo. Ter aut quater litus est. Nihil malum quievit. Tandem sursum deorsum ingens sanguinis copia excreta est. Aperto cadavere Aneurysma compertum est in divisione magnæ arteriæ ad ilia, qua parte spinæ incumberet.

14. Joanni Formaget dolores ad utrumque hypochondrium ac præsertim ad sinistrum. Solo manus appulsu dolebat, manifestus erat pulsus in liene. Nos aneurysma esse suspicabamur. Eodem die quo secta vena exsolutus est diffuso affatim sanguine. Putruerat lien, & grumosi sanguinis sinistro in hypochondrio magna copia reperta est.

15. Cuidam omnes arteriæ micabant manifesto. Mirum id fuit. Instituta diæta curatus est.

16. Mulier præpinguis macrescere volebat. Creta & aceto sæpe muliercularum & empiricorum consilio usa est. Hinc pylori constrictio insecuta est tanta, ut inde mors evenerit.

17. Cuidam lien sua mole jecur superabat. Crediderunt medici illud jecur a tanto liene in coctionis munere perficiendo adjuvari.

Fernel. c. 7. l. 1. phy sio.

18. Cuidam unus tantum ren erat, sed mira magnitudinis mole alterius defectum compensabat.

ibid.

19. Cuidam dolor capitis implacabilis circum suturam coronariam. Irrita medicamenta. Qua parte dolor designabatur, eadem facta scalpello sectio. Non profuit. Aperto capite repertus est vermis inter calvariam & piam matrem situs. Si terebrata calvaria fuisset, spes vitæ aliqua fuisset.

20. Filius familias cladem gallicam patiebatur. Dum id clam esse vult, imperito barbitonsori rem credit. Hic rem parvifaciens nil interesse putat quo modo morbus curetur. Nam æger toto die ad prima munia redibat, deinde sero bene cœnatus duabus horis post illinebatur hydrargyro: nox ita transigebatur. Mane circiter decimam patris mensæ accumbebat. Et ita morbo defuncturum se putabat. Sed de repente centum pene locis tubercula apparuerunt atheromatis simillima, & parvarum lupiarum instar. Elephantiasis metuebatur. Remedia ad elephantiasin usurpantur: media curationis via obiit.

21. Juveni cuidam magna in ventriculo cruditas erat, febris quotidiana successit; initio paroxysmorum syncope: deinde epilepticæ convulsiones. Quid hoc rei.

Hieronymus Sabucimus.

22. Magdalenæ ad ædes divi Marci habitanti pes palpitare vehementer ex pollice dextro cœpit. Hæc palpitatio hinc recta ascendebat per crus, femur & lumbos, donec ad caput perveniret, quo contacto desipiebat, postea statim convellebatur spuma ad os facta.

idem.

23. Mulier quædam strangulatui matricis erat obnoxia. Sæpe in comitialeis convulsiones incidebat ac syncopas. Hoc malum quum sæpius tulisset, nec ullo

idem.

reme-

remedio liberaretur, excreto tandem e vulva nigro quodam humore & craſſo, miraculo evaſit.

Philoſophus quidam intolerabili capitis dolore tenebatur, pars dolens in 24.
ſyncipite magnitudine digitum non ſuperabat. Aperto capite craſſior mem- *idem.*
brana ea parte in qua dolor excitabatur calvariæ adhærebat pauculo humore putri interjecto. Annotavit quoque auctor idem quosdam comitiales factos fuiſſe quod pars unguenti ex hydrargyro in aurem incidiſſet. An hoc veriſimile eſt.

Cuidam familiaris erat prolapſio inteſtini in inguen, forte illi bubo vene- 25.
reus oboritur, ſuppuratur. Aperitur ſcalpello pars. Ita dum cicatrix obducitur, ita firma fit pars ut via præcluſa ſit deſcenſuro inteſtino.

Coquus quidam difficultate mejendi tenebatur, aliquando ſuppreſſio erat uri- 26.
næ. Calculum in veſica, aut aliquid ſimile ſuſpicabantur. Per quædam intervalla malum repetebat. De repente interiit, ſubitæ cladis cauſa reperta eſt aneuryſma ruptum, valde enim erat dilatata arteria quæ vaſis urinariis ſubjacebat. An credibile dilatationem iſtam arteriæ difficilis mictionis cauſam fuiſſe.

Gravidæ mulieri octavo menſe abſceſſus ex aure erupit, filius ejus hoc par- 27.
tu editus perpetuo purulentas aures habuit. *Fer. cap. 11. lib. 1.*
Quidam opimo corporis habitu, bibax, diebus octo ex ingenti corporis mo- *de morb.*
le in magnam gracilitatem, citra vim morbi collapſus eſt. Et magnam urinæ *cauſ Hip-*
copiam profuderat, repentini collapſus & extenuationis cauſam. *pocrat. 5.*
Quidam ætate florente epulans liberaliter, quotidie bilem vomebat. Hæc *Epidem.*
ceſſat vomitio; hinc ventriculi dolor immanis cum nauſea & tuſſi innani. Vi- 28. *idem de*
cies die rigebat citra febrem. Exactis diebus xv. tertiana corripitur; hac ſolu- *urinis c.*
ta reſolvuntur omnes partes quæ ſub capite ſunt. Aperto corpore bilis praſſi- 11.
na ſincera reperitur in cavo jecoris pondo libræ membranis coercita, & hu- 29.
jus portio in nervos ſpinæ jam irrepſerat. *Idem cap. 10. de fe-*
Quidam in cæmeterio ſancti Joannis a lithotomis ſectus, detracti quinque *brib. forte*
lapides. Mirum quod illi per totam pœne vitam contigerat. Alvus nil pene *idem D.*
reddebat niſi liquidum, aut ſollicitata pharmacis. Neſciebatur quo id eſset *Sanger-*
referendum. Aperto cadavere repertum eſt in medio unius craſſi inteſtini an- *mano*
nulus craſsus & durus qui mediam pene inteſtini partem occupabat. Sic craſ- *contigit*
ſiora excrementa non poterant tranſmitti. *cui erat familia-*
D. du Peron per 15. menſes alvus liquidiuſcula dejiciebat. Tandem excretus *ris vomi-*
ingens lapis qui continebatur in inteſtinis. Fernelius multos recenſet quibus ab *tus.*
inteſtinis lapides deturbati ſunt etiam ſine dolore. 30.

Raſſius obſervavit detracto pilo uno eorum qui in cavitate naſi naſcuntur, 31. *cap. 9 pa-*
cancrum teterrimum contigiſse. Quod notandum, ne quid hic temere fiat. *thol.*

Filia Bartholomæi Roland ventris tormina queſta eſt, vomitiones aſſiduæ. 32.
Dolor nulli ceſſit remedio, dolore victa mortua eſt. Stilo abdomini immiſso 33.
exiguo admodum foramine flatus erumpit, & totum abdomen reſedit. An non viventi metu repentinæ mortis iſta punctio fieri & potuit, & debuit? Audendum hercle deſperatis maxime rebus.

Dolebat ſartor quidam, & ſuppreſſionem quamdam urinæ patiebatur. Erat 34.
autem pituita obſtruens urethram quæ id faciebat. Ille dum niteretur acu pituitam aut inducere, aut educere, ea forte impacta iſti pituitæ introducta

 eſt; tri-

est; tribus post annis eductus est ex lithotomo lapis. Hic ista acu erat transfossus. Numquid id miraculi instar est?

35. Puero cuidam in pupillam oculi stilus acutus adigitur: aqueo autem humore effuso qua ictus fuerat oculus, minor aliquanto reddita pupilla est, corneaque in rugas contracta est. Sed qui effusus humor erat, collectus est, & in locum suum refusus, ulcere ad cicatricem perducto sanitati æger restituitur. Rara hæc sunt: nam quum ulcus pupillam attingit & aqueus humor funditur cæcitatis certissimæ metus est: id tamen Galenus observavit cap. 2. lib. 1. de symptom. causis.

36. Cuidam Chirurgo quum per dies aliquot cum summa cutis siccitate & squalore febris assidua, periculum mortis crearet, ac jam de funere ageretur: audacioris medici consilio propinata aqua quantum ebibere posset: deinde vestimentis circumtectum corpus, sudores manaverunt: alvus liberior fuit, convaluit. Ab eo tempore familiaris fuit ob refrigeratas impendio partes alvi fluor ex intervallis repetens. Jam annos 24. perseveravit. Mirum cur major offensio non contigerit. In methodi medendi lib. 9. vetat Galenus ne siccis calidisque corporibus aqua exhibeatur, quod partes solidas lædat, verba Galeni hæc fere „ sunt: Intempestive aqua præscripta imbecillas corporis partes concutit, unde „ nonnullis illico spirandi difficultatem, convulsionem ac tremorem conciliat.

10. meth. Minus iis tuta qui paucum sanguinis habent. Nam celeriter ad partes solidas venit. Tamen alio in loco in febribus hecticis in quibus carnium est consumtio aquam mirificentissime laudat. Aquæ potus, ut ita duo illi loci concilientur, initio hecticarum & intemperiei calidæ siccæ confert, & dum vires vigent. Sed si contra eveniat, quia nil in corpore est quod vim occurrentis aquæ debilitet & frangat, damnis augetur ægrum corpus.

37. *Gal. cap. 1. l. de consuetudine* Aristo. Mitilniensis corpore erat gracili, macro, & superius os ventriculi ut pote frigidius aquæ frigidæ assuescere non posse sæpe animadverterat. Morbo prehensus est, cui profligando aquæ potum ex usu esse medici colligebant. Ille vero contra insistebat ne frigida propinaretur, alioqui, aut gravis singultus, aut convulsionis metum adesse. Medici opinionis suæ defensores pertinaces frigidæ poculum propinant. Contigit ut æger prædixerat. Nam convulsus inde interiit. Quod diligenter notandum est ut aliquid consuetudini tribuatur.

38. *Gal. cap. 7. li. 1. de caus. symptom.* Inexhausta siti cruciatos & ab ea nonnullos intereuntes vidit Galenus. Primum eum qui viperam (dipsadem esse suspicatur) comederat: item qui vinum in quod forte inciderat hoc animal, tum qui vetus vinum ad ebrietatem hauserat. Nec non qui in navi siti divexati temperare sibi non potuere quin marinam aquam biberent, ii celerius interierunt, quam qui ab ea temperarint.

39. *Gal. cap. 5. l. b. 4. de loc. affect.* Vomitus cruenti & munctionis cruentæ ac hæmorrhagiæ causa esse potest hirudo, aut bibita, aut inter natandum naribus ducta. Et Galenus ita de homine integre sano sensit qui cruentum evomeret. Nam forte ille in fonte parvam hirudinem hauserat quæ tempore increverat: alius cruentum eodem in nare adducto animali emunxit.

40. *Fern. cap. 10. lib. 5. patho. Gal. cap. ult. lib. 4. de loc. affect.* Fernelio occurrerunt qui quum nonnulla respirandi difficultate laborarent, ab exercitatione incalescentes lapillos tussiendo e pulmonibus extunderent Alii pilulas ervi, aut pisi magnitudine. Ac idem observasse se fatetur Galenus in libris περὶ τῶ πων πεπωνθότων.

Antipa-

Antipatri medici notanda historia, & cujus morbus nonnihil dedit negotii Galeno, & sex mensium tempus exigeretur antequam notitiam causæ pulsus inæqualitatis haberet. Antipater omnem in multis pulsibus, immo & in una pulsatione inæqualitatem querebatur. Causam ad vitium pulmonum, nempe ad obstructionem Gal. referebat: obstructio autem & angustia, aut cum febre est, aut necessario cum orthopnœa, neutrum aderat, quod mirum. Causam autem cur orthopnœa non esset Galenus sensit quod humor viscosus non asperas sed læves arterias tantum occuparet. Inde notandum non omnem arteriarum pulmonis obstructionem difficilem anhelitum afferre, sed quæ in asperis non autem lævioribus est arteriis. Sed quæ in levibus est, tandem malo increscente repentinum affert interitum, ut Antipatro quoque contigit. 41. *Cap. ult. l.4. de loc. affect.*

Septennis puella diarrhœa correpta plures dies gravidam olidamque materiam alvo reddit. Consilium cum mulieribus ceptum est, in eam rem large cytoniatum exhibetur. Alvus inde omnino restitit. Ea suppressa sæva tormina excitantur, adeoque intumescit venter ut repente hydropica facta videretur. Invalescunt dolores, stercus per os rejicitur. Aperto cadavere cæcum intestinum adeo cytoniato obturatum depræhenditur, ut illac nil pertransire posset. Immo accidere potest ut illa putris acrisque materia pereso perforatoque intestino aliam sibi viam quærat. Hinc patet nocere plurimum si alvus fluens repente supprimatur. 42. *Fern. cap. 9. l. 6. Patholog.*

Senator sanus ex conjuge sana liberos omnes surdos suscepit, & multos; hujus rei causam cæcam putant. Conformationis vitio tribuunt, sed unde. 43. *Fern. cap. 6. l. 6. Patholog.*

Alius quum Lutetiæ degebat sanos omnes liberos suscepit: si Burdigalæ, omnes mutos & surdos. Item alia mulier sana conjugi sano juncta, surdos habebat. Recens natis Fernelius, oleum amygdalorum amarorum in aures instillabat. Auditum recuperabant. 44.

Adolescens a vehementi exercitatione quum molesta tussi torqueretur, vomicam integram ovi columbini magnitudine extudit, in qua pus erat laudabile. Secuta hinc cruenta excretio. Convaluit. 45. *Fern. cap. 10. lib. 6. Patholog.*

Parisiis duo medici repente interierunt rupta vomica in pulmonibus, quum nec febris, nec inappetentia, nec aliud simile præcessisset. Quæstio Qui fiat ut ita lateat vomica nec sui signum edat? cur non ab ea effertur vapor in
„ partem vicinam qui leipothymiam afferat? hoc explicavit Hippocrates, Qui-
„ bus suppuratio in corpore latet, ea vel præ puris crassitie, vel loci non ap-
„ paret. Sic circum voluentis materiam membranæ crassities impedit quo minus a parte quicquam mali exhalet. 46.

Quidam in vico templi fluxu alvi laboravit. Sexto post anno interiit. Multis vomicis obsessum erat hepar & pars mesenterii siderata erat. 47. *Holler. c. de alvi fluxionib.*

Monachus pici simillima excrevit. Extima algebant, de funere agebatur. Convaluit. Ne credas omnem qui per inferiora excernitur nigrum sanguinem malum esse & atrabilarium. Nam Hippocrates ait 4. aphorismorum per comparationem per inferiora melius esse nigrum dejici. Galenus vult illum nigrorem tarditate egressus acquiri. 48. *Holler. c. de dysenteria.*

Adolescens annos 12. natus bilioso fluore una cum febre correptus, dejiciebat dysentericis similia, nigrum sanguinem. Sitis, extima algent, vigiliæ. Obiit 9. die. secatur cadaver. Oesophagus ad ventriculi os superius & me- 49.

ibidem. dium thoracem ſideratur, item & epiploon. pulmones ulcerati, & inteſtina. Sæpe in dyſenteriis malum longius ſerpit. Relictis inteſtinis appetit malum alvum ipſam, præſertim quum corpus bilioſum, parteſque ſunt imbecillæ. Qua ratione dyſenteriæ vis ad alvum uſque pertineat videre eſt in aphoriſmo illo: Diuturnæ dyſenteriæ ſi nauſea & cibi faſtidium ſuperveniat, malum.

50. *Holler.* Alteri febris, vomitio, ventris dolor, dejectiones pici & nigro ſanguini ſimiles: 20 die mors. Inventum eſt ulcus uſtularum in ambitu exeſis omnibus tunicis ventriculi qua parte in pyloron declivis eſt. Toto morbi tempore alvus procidebat.

51. Et nos in fabro lignario obſervavimus rem commemoratione dignam. A male curatis hæmorrhoidibus, & vi ſedi illata, rectum inteſtinum imbecillum redditur. Cuidam rheumaticæ diſpoſitioni obnoxius eſt, ideſt, ex quibuſdam intervallis ſanies olida & putris illac manabat. Gulæ & abdomini ſerviebat. Generoſioris vini amantiſſimus, habitu erat macer, ſqualidus. Cœpit non ita fluere iſta proluvies: hinc dolores ad imum ventrem: jactationes, carentia ſomni, inappetentia: tum faſtidia ciborum, & vomitiones perpetuæ, tamen a medicamentis lenius habebat: & natura vim potius ferebat medicamenti, quam alimentorum gratiam. Quum quid biberat ederatve, ponderis ſenſionem habebat in ventriculo, & veluti de obice objecto querebatur. Nulla arte vomitiones ceſſaverunt, febris lenta. Tandem conſumtio corporis, imus venter collapſus, partium extimarum perfrigeratio: Mors. Aperto cadavere gibbus livebat, fundus ventriculi & pyloron ſideratum: totus ventriculus putris & laceratus eſt, minimo fere digitorum conatu.

52. *Holler. c. de dyſenteria. Galen. lib. de ſang. miſſione adverſus Eraſtrateos. Hipp. Hippoc. in Concis. Holler. c. de dyſent.* Dyſenteria quidam detinebatur, repente ſuppreſſa eſt, & paullo poſt inſanus redditus eſt. Et Galenus ſuppreſſione hæmorrhoidum & dyſenteriæ, nephritim atrabilarios morbos conſequi auctor eſt. Nobilis pictor in fœdam ſcabiem ſuppreſſa dyſenteria incidit. Et Hippocrates particul. 80. lib. 4. de diæta acutorum, dyſenteria quæ ceſſavit, aut abſceſſum, aut tuberculum efficiet, niſi vel in febres, vel in ſudores deſierit: & in Coacis ſcribit, Dyſenteria intem-„ peſtive ſuppreſſa abſceſſum in coſtis, aut viſceribus, aut articulis facit. Cauſa cur ſuppreſſa ſemel dyſenteria alvus ita reſtringatur, eſt quia ſiccatur inteſtinum humore furibundo ſuppreſſo: & tum pus in inteſtinis manet quod tandem interficit. Quod in pleriſque obſervatum.

Domino de Mancy calculoſi renes ſuppurarunt & colliquefacti ſunt, adeo

53. ut pellicula externa remaneret. In aliis idem obſervatum.

Holler. c. de ſtranguria. Cuidam ſubito reſolvitur veſica quum repente dolor incidiſſet in os ſacrum & coccygis, urina ſupprimitur. Tamen tuſſiens, aut manum pectini admo-

54. vens reddebat. Rectum inteſtinum ἀναίσθητον redditur, clyſmata non ſentit.

ibidem. Admotis contra paralyſin remediis convaluit.

55. Primarius Collegii divæ Barbaræ longa urinæ ſuppreſſione divexatur. Vi remediorum aliquando mejebat, ſolus ren dexter calculo erat occupatus. Cur non ſiniſter officium ſuum fecit?

56. *Holl. c. de ſtrangur.* Nobilis quidam in pueritia ſectus fuit. Grandiori dolores ad veſicam, calculi ſigna aderant. Cathetere tamen deprehendi non potuit. A male curata cicatrice abſceſſus & gangræna venit, interiit.

57. Mercatori omnia calculi ſigna; Catheter probare non potuit. Mortuo duo

magni

magni calculi reperti ſunt, ſinguli ſua membrana incluſi. Membrana illa judicium catheteris eludebat.

Vidi puerum annos duodecim natum qui calculum in veſica haberet, intolerabili dolore cruciabatur. Interiit; uno ante obitum anno adeo putrem olidamque materiam mejebat cum dolore ſtrangurioſo (ut ſic dicam:) ut qua parte urina veſtimento hærebat in ea vermes naſcerentur. Notandum hic humorem pituitoſum, putrem, & purulentum humorem (ſine ulcere tamen) eadem ſymptomata invehere poſſe quæ & calculus ipſe. 58.

Advocatus mejebat vermes a pituita in veſica ſuccreſcente. Alius intolerabili cruciatu pituitæ quæ in cryſtallum concreverat, partes aliquot excernebat. Quidam annos 20. urinam cum capillitio excernebat. Præſes pituitam lentam, corruptam magna quantitate mejebat. Notat quoque Hollerius a renibus pus excerni: nec neceſſe eſſe ut ſanguis una excernatur. Item in pulmonibus & capite inventi lapides. Et ab abſceſſu renum tabes contingit, hinc mors. 59. *Holl. cap. de calculo veſicæ.*

Mulieri cum cruciatibus purulenta, urina profluebat. Quarto poſt menſe interiit. Duo calculi in corde cum multis abſceſſibus reperti. Renes erant integri & viæ urinariæ. Mirum qui tantus dolor cruciaret. 60. *Holl. cap. de lapid. veſicæ.*

Mercatori dyſuriam patienti ſigna omnia calculi. Secto non reperitur lapis. Ad collum veſicæ caro concreverat. Idoneis conſumta remediis, convaluit. Obſervatione dignum eſt quod mictus cruenti in pleriſque perſpiciuntur. Non tamen magno terrori eſſe debent. Nam annotat Celſus lib. 4. poſt vehemens exercitium ſanguinis mictum contingere, quod laſſitudinem a labore contractam levat. Hoc autem præſertim iis contingit quibus ſolemnis evacuatio aliqua ſuppreſſa eſt. 61.

Advocatus Perrot minimas carunculas ſæpe mejendo excernebat. An non id a renibus? 62. *Holl. cap. de mictu cruento.*

Moniali cuidam mictus cruentus: at & ob exercitationem poteſt contingere, & ob ſuppreſſos menſes, (ut huic contigit) & κρ[illegible]τικῶς. 63.

Advocatus Archambault ſæpe per os ſanguinem excernebat, per alvum & una cum urina. 64.

Puella album vermem latum, palmo majorem ſatis craſſum rejecit per nares, nulla tuſſi, nullo vomitu antecedente. Præceſſerat acerbiſſimus capitis dolor per duos dies. Obſervavit Valeſcus de Taranta dolores capitis a vermibus eſſe. 65. *Holl. cap. de vermibus.*

In quodam quum præceſſiſſet lumborum & regionis renum dolor, e renibus ipſis cum urina vermes rejecti ſunt. 66. *ibid.*

Puer natus annos 12. ex intervallis longos vermes, albos e ventriculo rejectabat. Erat commotio, morſus, ſitiebat, angebatur. 67.

Excretum vermem, Tineam vocatum, novem pedes longum obſervavit Valeriola. Notat quoque Savonarola vermem pedes 15. longum excretum fuiſſe, lib. de vermibus cap. 1. 68. *ibid.*

Senex quum ea ſymptomata quæ & pueri conflictati vermibus, paſſus fuiſſet, quingentos excrevit vermes propinato medicamento e ſcordio & corallina. 69.

Mulier ruſtica palpitatione cordis & inflatione ventris, ac ſi utero gereret, laborabat. Vermes prodiere quam plurimi, convaluit. Sæpe inſolentia ſymptomata vermes afferunt. 70. *Holler.*

Nobili cuidam, quum in graviſſimo renum dolore pus, ſanguinem & craſ- 71.

Holl. cap. de hæmor. ſam pituitam mejeret, quia tumebat hæmorrhois, & dolor non cedebat remediis, apertione hæmorrhoidon, incredibili celeritate dolor conquievit.

72. *Cap de exit ani.* Mulier nil excludebat ſtercoris, dolor in ano ingens, implacabilis. Speculo immiſſo nil apparuit. Tandem ſumma vi & eo conatu & dolore qui in difficili partu eſt, rotundum globulum e cæco inteſtino dejecit. Is globulus tunica erat involutus ſuberis ſubſtantia, hernia laborabat.

73. Dominus de Vau-jour annos natus viginti quum palpitatione annos aliquot laboraſſet, aſſumto caſſiæ bolo eodem die interiit. Quod iis contingit qui ea palpitatione moleſtantur. Omnes arteriæ evidenter in ſingulis fere partibus palpitare videbantur. Aperto cadavere adeo omnes cordis valvulæ & magna arteria diſtenta viſa eſt, ut cor triplo, aut ſaltem duplo amplius videretur.

74. Nicolaus Magnus & nomine, & re, præ ingenii excellentia magnus a decimonono ætatis anno palpitatione laboravit. Narrat ſe tum palpitationem incipientem ſenſiſſe quum annos unde viginti natus contentius in umbratili philoſophorum xyſto diſputaret. Nam quum aliis aliud contingere ſoleat, non mirum ſi in ea contentione quidam in epilepſiam incidant, in palpitationem alii. Atque ab eo tempore ex intervallis ea palpitatio repetere ſolet, eamque ex ſtomachi cruditate originem habere credit. Nam flatibus erumpentibus levatur plurimum: & quum acceſſio adeſt neceſsario illi decumbendum abſtinendumque a cibo & potu. Exactis horis aliquot ſudor manat toto corpore, allevatur, cibum capit.

75. *Holl. cap. de exitu matricis.* Puellæ tremor in ſiniſtra parte in facie & thorace, non autem in partibus inferioribus ſi in ſiniſtrum incumberet, movebatur. Quieſcebat autem in dextrum devoluta. Mane & veſperi movebatur, caloris & frigoris erat viciſſitudo, ſuppreſſi menſes annis fere tribus. Facies ſaturato colore. Tenaſmus, dolor ſtomachi, lien inflatus; huic vincula uteri erant reſoluta.

76. *Holl. cap. de hiſtor. affect.* Dominæ de Rochepot quum varicoſa eſset hyſterica affectione prehendebatur cum delirio, riſu, lacrymis, oculorum contractione.

77. *ibid.* Filiabus Præſidis Rothomagenſis in motu uteri ſurſum quo ex intervallis agitantur, riſus, præſertim dum paroxyſmus inſtaret. Riſum nec monitu, nec minis compeſcebant. Reſpondebant ſe non poſse illum continere.

78. *Holl. cap. de mol.* Mulier quum 9. menſes videretur uterum geſtare, quum omnia paruiſsent quæ in legitimo partu accidere contingunt, nil aliud præter quædam animalcula ranis ſimilia excrevit, cum multis purgamentis cruentis.

79. Alia cum perfecto fetu molam excrevit ac ſi aliqua eſset ſuperfetatio.

80. Cuidam, cultello aperta hernia aquoſa fuit. Hinc in gangrænam, dolorem intolerabilem & delirium incidit, mors expectabatur. Excluditur multa aqua per urethram, conciſa magna pars gangrænæ; convaluit.

Holl. cap. e ent. Quidam diu pila palmaria luſerat, laſsus ſomnum iniit in periſterotrophæjo. Repente elephanticus evaſit.

81. *Sylv. com. in l. Gal. de febr.* In colicis doloribus cavendum ne decipiamur. Nam ſæpe in fine febrium, contingit a centro materiam regeri in abdomen, ibique dolores excitari colicis ſimiles quum in inteſtinis nulli, aut exigui flatus contineantur. Sæpe humor bilioſus ferit & diſtendit, doloremque excitat qui colicum mentiatur, interdum continentur abſceſſus a quibus dolores colicis non abſimiles excitantur. Quod obſervavit Fernelius & nos poſt illum.

82.

Advo-

Advocatus Gilot dolore colico cruciari putabatur, sed frustra. Variis præsidiis tentata res est. Nil profectum. Post longa & multorum annorum tormina, quibus non decumbebat, sexto quo decubuit die, interiit. Hic colon qua parte vicinum reni sinistro collecta veluti cartilagine dura in scirrhum obduruerat interiore cavitate eo tumore intercepta. Atque ita nil transcurrebat. Parte dextra colon ad instar magnæ vesicæ dilatatum medicamentis erat. Superjecti vicinique musculi abdominis & peritonæon erat saniosa. 83. *Holl. cap de colico dolorê.*

Hieronymus Germanus colicum dolorem pati putabatur. Quarto die interiit extimis ante frigentibus, languentem pulsu, sanguineis spectris ob oculos obversantibus. Huic interna in visceribus & intestinis inflammatio & putrilago erat. 84.

Sacerdoti colici dolores acerbissimi. Secuta deinde est paralysis quæ sedatis doloribus remansit. Nam & vi doloris, & per modum abscessus irritata materia παράλυσιν potest afferre. Id frequenter contingere asseverant Pictaviensibus. 85.

86\. Mulierem sexagenariam vidimus quæ fluore tetro muliebri conflictabatur, diu perseveraverat. Nescio quo remedio repressus est, hinc natus diabetes sævissimus quo emaciata tabefactaque interiit. Narravit nobis se in renum regione sensum ingentis frigoris sæpe præcessisse.

In tumore abdominis & hydropis specie multa sæpe observantur memoratu digna. Nam & pars detumet & evanescit sine manifesta excretione. 87.

Negotiatori Parisiensi in Angliam profecto quum is intumeret valde, tumor miraculo quodam subsedit, evanuit morbus, nec rediit. An quod tumor partim vi caloris naturalis cum viscerum robore conjuncti discussus fuerit, an quod adjutus fuerit ab aere marino cui se commiserat in negotiatione? *Holler.*

Cuidam hydropico sudores toto corpore manarunt, & aqua totum corpus diffusum erat, hinc curatio. 88.

Piscator 12. menses quartana laborarat: huic male curatæ & ob improbam victus rationem hydrops successit. Deinde sursum translata materia convulsiones epilepticæ & terrificæ, tumor faciei admirabilis: delata deorsum tumorem pedum & scroti attulit. Hydrocele, testiculorum phlogosis & metus gangrænæ: sectus est. Convaluit, tametsi pronunciarit Hippocrates epilepsiam hydropi supervenientem desperatam esse, in Coacis. 89. *Hippoc. in coacis.*

Cuidam ad vivum secti sunt ungues: Abdomen intumuerat corpus, per extimas partes aqua defluxit, convaluit. 90.

Alteri abdomen tumidum habenti alvi fluor: detumuit aqualiculus, repetiit paullo post, mors. Et nos sæpe hydropicos alvi fluore interiisse comperimus: quamquam Hippocr. scribit, Si hydropico aqua in ventrem confluat, bonum. 91. *Holler.*

Singultiendi non faciebat finem quidam, & nonnisi usu vini Hippocratici allevatus. Credibile est huic ventriculi os superius præfrigidum habuisse. 92.

Puella perpetuo singultiebat, nil deglutiebat, dolor in œsophago erat. Ante pulmonibus bubulis largiter usa fuerat, hinc gravitas in stomacho, nausea, vomitus, frustulum pulmonis quem ederat, in œsophago restiterat. Cucurbitulis rejectum est frustulum & aliis adhibitis remediis: convaluit. 93.

Archidiaconi a syncope & palpitatione e vivis sublati corpore dissecto abscessus 94.

Hell. cap. de palpitatione. Gal. cap. 2. lib. 5. de loc. aff. ſceſſus in ſubſtantia cordis inventus eſt: in alterius pericardio aqua inventa eſt, quæ id ſymptoma inferret. In Britone inflammatio cordis, in alio abſceſſus in vena arterioſa.

Joa. Minard. Supplicum libellorum in Regia Magiſter interiit a magno abſceſſu: in pericardio tunica contenta erat materia purulenta, & hoc medicis admirationi fuit. Unde dum viveret & belle munia ſua obiret; ex intervallis leipothymia prehendebatur: Aphonos per 12. horas, aut eo plus manebat. Hujus rei cauſa an alio referenda? legendus locus Galeni de Simia in libris de locis affectis huc maxime pertinens.

95. *Cap. 2. l. 5. loc. aff.*

96. Palpitatio pleriſque incidit. Pericardium flatu multo diſtentum deprehenſum eſt. Et is flatus in aquam aliquando concreſcit.

97. Præſes Rothomagenſis ab ineunte ætate ad annum 55. quo obiit palpitatione cordis tenebatur, ac præſertim a ſomno meridiano & ubi arctius tibias decuſſatim complicaret. Senſus erat quidam tremulus ad carotidas. Pulſus parvus vel nullus. Solvebatur paroxyſmus edito crepitu, ructu, clyſtere, dolore in mediis claviculis excitato, deinde in fronte, vel tuſſi ſatis violenta ſponte nata, idem mulieri contigit. Repererunt medici in utroque cor eſſe calidius, frigidiorem ventriculum. Sic vapor excitabatur, quem calor diſcutere non poterat. *Holl. cap. de Palpitatione.*

98. Mulier ex balneo, aut vitioſis lignis ſuccenſis animo deficiebat. Quidam ſi per horam lavaretur idem patiebatur, hic convenit Hipp. Aph. Qui frequenter & abſque cauſa manifeſta exſolvuntur, de repente intereunt. *Galen. in aphor.*

99. Monachus aſthmate brevi interiit. Diſſecto repertus abſceſſus in vena arterioſa integris pulmonibus.

100. Quidam angina correptus quum ſuffocaretur, juſſit ſibi amputari gurgulionem, ſervatus eſt.

101. Mihi narratum eſt a fide dignis puerum annos decem natum quum in regalibus egregie Hippocraticum vinum hauſiſſet, de nocte ab angina ſuffocatum. Preſſus dolore ſibi foris intro adegit gladiolum: effluente multo ſanguine ſanatus, & vixit.

102. *Holler.* Melancholia morbo detentus ſe mortuum putabat. Medicos precabatur ne animæ quominus evolaret impedimento forent. Monebat ut omnes viderent exſpirantem. Hæmorrhoidon fluxu liberatur.

103. Alius ſe mortuum ratus omnia eſculenta averſabatur, quod nefas crederet mortuum edere. Optimo conſilio effictum cadaver menſæ accumbens, cujus exemplo cibum ſumſit.

104. Sacerdos concidebat epilepticus, ſolum caput movebatur, nulla alia aliarum partium incitatio, rariſſimum hoc.

105. Scoto e ſura dextra vapor excitabatur, hinc totius corporis concuſſio. Solvebatur vomitionibus bilioſis.

106. Nicolaus de Marillac. & Catharina olim illuſtris Domini Memmei Supplicum libellorum magiſtri eodem pæne morbo interiere. Ille quum de dolore aurium intima occupante quereretur, nec non de capitis parte altera remediis aliquot aliquantulum dolor ceſſit: recruduit ſtatim, non ita tamen quin munia publica obiret: ἀπύρετος fere erat. Exactis aliquot diebus recrudeſcit dolor, acceſſio febrilis cum periodico frigore eum prehendit: attonitus ſtatim recumbit:

cumbit : incipit convelli : convulsus cum horrendis symptomatis & ἄφωνος interit. Serva autem tres tantum dies laboravit. Sine febre : defectiones animi præ dolore: jactationes, insomnia. Remediis non cessit dolor. Rigor seu tetanus prehendit, ἄφωνος. mors in utroque credibile est quoddam apostema in cerebro conceptum esse. Si evasissent, παράλυσιν, aut ἡμιπληξίαν vitare non potuissent.

Quidam laborabat morbo medicis incognito. Suspicio nonnulla fuit poculi venefici. Argumenta aderant. Præscripto judicis res ad medicos relata. Aperto cadavere exanthematis obsitus ventriculus reperitur. Judicarunt toxicum præbitum, sed male quidem. Chirurgus oculatus quæsivit num antequam e vivis excessisset aliquid in cute apparuisset. Cognito quod aliquid tale contigisset sententiam retractant: ac judicarunt a morbillis occultis, vi naturæ non erumpentibus, id tale evenisse. Hinc corpus internum contaminatum. Notandum hoc ut falsa de potione venefica suspicio potius blanda & placida ratione in simili exemplo fundata elevetur, quam acerba apud judices contentione frangatur ac oppugnetur. 107.

Cuidam, quum aphthosum os & gurgulio fuisset, cum anhelitus insuavitate excretio puris contigit. Aperto corpore totus internus thorax sideratus apparuit. Et nos in vico de la Bretonnerie vidimus dominam cui saniosum os est, & veluti purulentum, fœtens. Dubitant medici an a pulmonibus, an a cerebro. 108.

Observatum est palpitationem cordis mulieri melancholia hypochondriaca laboranti post molestias multas contigisse. Mors. In sinistro cordis sinu pars humoris melancholici reperta est ibi veluti concreta ac fermentata. Atque ita spiritus oppressi, congelatique sunt, eorumque incitatio & motus repressus. 109.

Eques Torquatus imbecillitatem stomachi & oculorum tenebricosum quid objecit homini occupato publicis muniis; consuluerunt ut quotidie pilulam ex aloe ante pastum deglutiret. A dolore stomachi interiit. Ferunt repertam in alvo integram massam pilularum. Nam & frequentiam medicamenti natura elusit: & forte quum pilulam caperet genio indulsit, ut medicamentulum impotens fuerit. 110.

Duo excernebant sanguinem, unus per nares, alter per os. Quum remediis non cederet malum, quæsitum num hirudinem hausissent. Quum hujus rei opinionem fecisset quod in fonte bibissent, tandem veritas apparuit. Videndum ne decipiamur in hæmorrhagiis, & a vitio corporis res repetatur. 111. *Gal. cap. 5. l. 4. loco aff.*

Mulier hydrope uteri corripitur appetentibus menstruis, aquarum illuvies per uteri cervicem profunditur. Pelves sex implebantur aqua citrina. Mox stata periodo menses reduces. Rursum par colluvies colligebatur, & profluebat. 112. *Fer. ca. de mor. uteri*

Senex in iram mire propensus post obitum sine felle deprehensus est. In ejus loco lapis concreverat: iis aliquando in cysti calculus concrescit quos gravis ac diuturnus icterus exercuit. Idem se observavisse annotavit Langius & nos lapillos octo in cysti vidimus in Domina de Chaulmont. 113. *Epist. 57. l. 2. Epist.*

Neoburgi, virgo vestalis, continuis sub dextro hypochondrio torminibus vexabatur. Mors. Omnia illæsa intestina, ab hepate pendebat folliculus fellis ob pondus inclusi lapidis in substratum intestinum procumbens. Ac illud intestinum 114.

testinum

testinum inoffenso fellis folliculo lapis ille attriverat. Hinc dolores, tormina.

115. *c.4.lib.5.* *cap.28.et 31.lib.3.* Trallianus narrat se vidisse quemdam qui quum tussi summa ad tabem usque maciaretur, oborta graviore tussi lapidem durum excreat, qui pavimento illisus resiliebat. Paullus quoque in pulmonibus sæpe concrescere annotavit.

116. Canonicus continuo tussiebat, tonsillarum abscessu laborarat. Materiam dum discutere medici conarentur, siccitate tandem obduruit in lapidem. Quum medici tussim inde ortam mitigare conarentur usu suppurantium lapis est excretus. Nam raro vicinia lapidem continens remollita est.

117. Batrachion morbus mediastinam mulierem cum suffocationis periculo tenebat, vix loqui poterat. Tandem concrevit materia in verum lapidem.

118. *Lang.Ep. 57. lib.2. ex Paulo.* Cuidam tenasmus permolestus. Tandem deprehensum illius causam esse lapidem in intestino retentum.

Cuidam stomachi dolor acerbissimus. Excretus est vomitu lapis. Cessaverunt symptomata.

119. *Gentilis.* Barnabæ Panthou consarcinatori annos 69 nato ictus & contusio ad nothas costas hepati propinquas. Restitit semper dolor & tussiendo percipiebatur.

120. *Is uno anno & dimidio post ea sympt. quum excrevisset multam materiã fœtide expirasset, de repente interiit* Exacti menses sex aut octo. Tandem dolores ad alvum, insomnia, inappetentia: de nocte syncope, vomitus sanguinis. Sudores frigidi, pulsus languidus, sanguis niger, grumosus. Syncopæ repetunt. Putatur animam agere. Purgatus deinde est. Convaluit, ita tamen ut pars ea dolore non careret. Quæstio Unde sanguis? cur non interiit secundum dictum Hippocr.

Vermes aliquando pruritu quodam emergunt, præsertim ascarides, hinc in femora natesque quoquoversum iruunt.

Quidam annos 20. natus epilepticus erat, nil tale passus erat antequam natus esset annos decem. At nono ætatis anno inciderat in cranium qua decurrit corona ὀβελαῖα, effractum est cranium. Effectum ut quod intro pulsum erat relevaretur. Os illud quod effractum erat vitium attigerat, ideo

121. *Fer.c.de lum.* incremento & nutritione prohibebatur. Sic reliquum cranium crescebat, &

122. qua parte læsum fuerat non nutriebatur. Secundum illam partem tamen cerebrum crescebat. Sic per oppressionem cerebri quo præsertim tempore turgebat, vertigines & epilepsia.

123. *Fer.c.de intestin. morbis.* Legatus quodam torquebatur, nec non tumore a dextro hypochondrio per ima ventriculi in sinistrum exporrecto. Sexennio toto studetur tamquam remolliendo scirrho. Tandem injecto acriore enemate durum quippiam ac medio ductu pertusum pedis longitudine detractum est. Portio intestini credebatur, sed falso.

124. Alteri gravior affectus alvum cohibuit, ventre supra modum intumescente discessit e vivis. Inventum est colon intestinum adeo infarctum pituita concreta, ut solidum plane putaretur. Et ideo nil fæcis in alvum prolabebatur.

125. *Rondel.c. de Ep.* Multos quum iter facerent epilepsia prehendit, violento aere ducto aut per nares, aut aures. Si earum partium meatus obstruerentur, talis mali occasio præcipiebatur.

126. Ingeniosi & quibus ingenii acuties est ob cerebri substantiam subtilem ac delica-

delicatam in epilepsiam propendent. Unde Carolus V. Imperat. Mahumetius & Cæsar iis affectibus obnoxii fuerunt. Et quibus ingenii vis acutior delicatiorque, ii si quid contentius agant præsertim in coitione hominum, & frequentia, ut si quid edisserere velint paroxysmo epileptico capiuntur, unde quidam putarunt non eo epilepsiam comitialem morbum dici, non quod dimitterentur comitia, si quis in iis epilepsia prehenderetur: sed quum alias tum maxime paroxysmum epilepticum hominem adoriri quum in hominum corona cum contentione aliqua animi agere instituunt. Unde & aliis memoria quoque excidit id quod a longo tempore ei erat demandatum.

Nobilis quidam quartana laborabat. Eum tædebat remediorum solennium. Vulgarium opem poposcit. Præstigiis ac amuletis febris visa est quiescere. Suppressa est materia, ab ea successit crudelis dysenteria; interiit. Hinc nosci oportet satius esse cum causa ægrotare, quam sine causa allevari. 127.

Virgo rigente hieme niveis globulis cum æqualibus suis ludebat. Secuta partium extimarum refrigeratio, febris acuta. Summus in intimis æstus, interiit. Inventus pæne recoctus uterus, & hepar vermiculatum, hæc quum macilenta esset non dubium si in tam gravem affectum hieme ita sæviente inciderit. 128.

Nobilis solebat epilepsia prehendi. Remediis nil profectum est: furiosus factus est, desiit postea esse epilepticus. Ergo verum quod in Aphorismis scripsit Hippocr. A furore ἔκστασις superveniens bonum, hujus bonæ solutionis maxime meminit Hipp. lib. 2. epid. sect. 5. 129.

Cuidam tam vehemens cordis palpitatio contigit, ut vicinas costas fregerit: & eas quæ supra sinistram mammam sunt de sede propria depulerit, sæpe arteriam dilataverit. Item in aneurysma pugni magnitudine dilatatur arteria, & visu & tactu percipitur pulsatio. D. Magnus ait se cum Fernelio observasse effractas, vi palpitationis, costas, sed ait illas costas longe ante abscessu tentatas fuisse. Alioqui incredibilis esset historia. Alteri tanta palpitatio contigit ut vehementer desiliret manus pectori applicita. 130.

Quidam quum in comitatu Præsulis caligas non exuisset, tandem quum exuere voluit partium pilos evellit citra præeuntem morbum ullum. Quod eo accessisse credibile est, quoniam diuturnitate suppressionis fuliginosi excrementi putredo concepta fuerit, hinc pilorum defluvium. 131. *Rondeletius.*

Mulier quartana laborabat, immunis ab ea fuit quindecim dies, aut plus eo. Consilio medicorum jus folliculorum senæ sumsit. Statim repetit febris, deinde cessat. Iterato sumsit medicamentum, rursum febris. Hoc arguit febre cum quartana mitius agendum. 132.

Dicam quod nos observasse contigit anno Domini 1582. Magna fuit febrium quartanarum seges & verarum, quod per se & primo contingerent. Omnibus initio adhibita remedia. Non tamen quiescunt. Hoc affirmo verum, quibuscumque sæpius exhibita sunt medicamenta & pugnatum remediis valentibus, iis omnibus producta fuit febris. Qui vero præsidia neglexerunt principio exacto, ii intra breve tempus incolumes exstiterunt. Quod ab omnibus diligenter observandum est, & hoc primus Galenus cum aliquot veteribus annotavit. Ut male de ægris quartana laborantibus mereantur qui id student, ut medicamentorum frequenti usu humorem adeo contumacem oppugnent & expellant.

Comi-

133. Comitis de Mauleurier uxor quum uterum gereret casu est læsa ad regionem lumborum, ferunt non attigisse partus tempus legitimum. Peperit. Omnia satis ex voto. Pleuritis. Secatur vena sæpius, lochia supprimuntur. Ἀποπληκτος. Mors. Aperto cadavere ligamenta uteri rupta reperiuntur. Mirum hoc. Et forte ruptura hæc purgationis non legitime factæ causa fuit. An non oborta pleuritide in muliere nuper enixa audacius mittendus sanguis? Uxor Domini Bonian mercatoris, non alia ratione interiisse videtur, quam quia sæpius sanguis missus fluentibus lochiis. Hæc enim statim suppressa sunt.

134. Mulierem vidi quæ liberos habuerit & nata annos 30. semel, aut bis tantum menstrua passa fuerat. An menstrualem esse necesse est mulierem ut concipiat utero?

135. Mirum quod observatum in sene iracundo, in cysti fel non inventum sed in ejus loco lapis. Quod & Langius accidere iis ait, qui diuturno ictero laborarunt. Dominus Magnus ait, in vulgari quartanarum febrium fetura observasse se plerosque toto autumno & hieme quartanarios decubuisse, ac tandem interiisse: in quorum mortuorum cysti lapis loco fellis concreverat. His quartanis jecur auctor fuit.

136. Nobilis Domina du Bez, quum quartana laboraret modo duplice, modo simplice, modo typum tertianæ retinente, quum item & vinum biberet, & ingens intus incendium perciperet, tamen perpetuo illi aqueæ urinæ fluxerunt. Quod mirum. Sive ante accessionem, tempore accessionis, & post accessionem. Et exiguum fuit admodum caloris argumentum in urinis.

137. Virgo fœdos colores patiebatur. Diu id mali perseverabat. Nullis cessit remediis, juncta viro ægrescit, forte curru citato vehementerque succutiente devehebatur, dolores cordis, nauseæ, agitationes, morituram credebant. Omnis generis humores abunde evomuntur: alvus humescit. Momento pæne primum faciei nitorem recuperavit.

138. Nobili cuidam urinæ diu supprimuntur. Comatosus fit, convellitur. Usu variorum remediorum urina fluit. Moritur tamen. Quia suppressio excrementorum resolutionem cerebri affert: & qualitatem partibus imprimit explicatione vix perceptibilem.

139. Joannes le Fuzelier in Senatu Procuratorium munus exercens, tabida matre natus, eo modo, eoque morbo, & tempore eodem interit quo ejus mater. In pulmonibus nil commemorabile reperitur quod mortem attulerit. Mirum quod ante mortem ei contigit, decem antequam e vivis excederet diebus tumidum corpus fuit. Tumor fugax erat, repetebat ex intervallis. Unde hoc? leucæ videbantur esse. Tale quid in morbis funestis contingere solere agnovit Hippocrates, Leucæ autem oboriuntur (supple in morituris) in morbis funestissimis, cujusmodi est phthisis.

Hippoc. 2. Prorrh.

140. Mulier numquam articularem morbum passa, sanis parentibus orta, sub dio in multam noctem sermonem producit. Ab influxu lunæ crudore quodam cerebrum percellitur. Dolores capitis ingentes, hinc omnis generis arthritis eam adoritur

141. Puellæ febris continua. Elatum abdomen in tumorem. Mirum quomodo tam subito hic tumor natus. Præ dolore interiit. Acu abdomen mortuæ apertum. Magno edito sono venter totus subsedit.

Mulier

Mulier macilenta erat & melancholia hypochondriaca laborare videbatur. 142.
Quum aqua potui dabatur, nullum dolorem sentiebat. Quum vinum aqua dilutum hauriebat, dolore vehementi eoque ad sinistrum hypochondrium tenebatur. Quid hoc rei? An quod vinum subibat lienem & subigebat succum melancholicum in eo contentum, ut & acetum facit Hippocratis sententia? *Hippoc. 3. auctor.*

Mulieri acerbissimi dolores capitis & aurium. Sine intermissione admittebat fumum cephalicorum per infundibulum. Allevabatur, deteriores fiunt dolores. Mors. Aperto capite aquæ copiæ magna reperitur. Causam medici retulerunt ad vapores ita frequenter susceptos. Nec abs re. Cautos esse oportet in excitandis in aurem vaporibus. 143.

Polemarchus a medico suo venefico poculo inficitur. Inexpugnabilis erat dormiendi appetitus. Sexto post die mors, de ventriculo querebatur. In eo quibusdam maculis ventriculus erat aspersus. Medici quibus aperiundi cadaveris cura erat, satis hoc argumenti afferre putabant. Oculatior alius jussit ventriculum ab aliis partibus desecari. Prætendit apertum omnium oculis: perforatus minimis foraminibus miraculo quodam apparuit. Et hæc pertusio mortis causa fuerat. 144.

Vidi aurigam ad ripam Sequanæ pulmonicum, qui adeo vivens spiransque de se halitum emitteret, ut totum fere cœnaculum inficeretur, & vix quisquam erat ferendo. 145.

Mulieri numquam menses fluxerunt: vixit tamen incolumis. Vidi natam annos 30. quæ semel tantum menstruum passa sit, nec tamen fecunda esse desierit, & Hipp. lib. 5. Epid. notat de quadam cui quum annos 4. suppressi menses essent, concepit & peperit Vitalem. 146. *Fer. c. 16. l. 6. path.*

In Perinæo quidam percutitur. Urina supprimitur oborta inflammatione, vesicam tamen plenam esse circumscriptio designabat. Affunditur aqua tepens. Tensio remittitur. Urinam facit. *Gal. c. 1. l. 1. de loc. affectis.*

Quidam colico dolore divexatus ab omnibus calidis & acribus offendebatur, item & calorificis irritabatur. Alimentis benignis juvabatur, dolorem acrem percipere se æger narrabat. Dato medicamento ex aloe convaluit. Sic decipi non oportet in colicis doloribus. 147. *Gal. ca. 4. l. 1. de loc. affect.*

Alius quum dolorem excitari putaret ab acribus humoribus sumsit medicamentum acre. Ab hoc medicamento læsum intestinum. Quovis etiam benigno cibo offendebatur. Conjecit Gal. intestinum venisse ad διάθεσιν ῥευματικὴν, & ideo facile jecoris recrementa recipere, & corrumpere. Adstringentibus cibis allevatus. 148. *ibid.*

Quidam in collo læsus hieme. Recurrentes nervos læsio non attigerat. Tamen dum curatur perfrigerantur illi nervi. Vox perit. Usu calidorum recuperatur. 149. *Cap. 6. l. 1. de locis affect.*

Chirurgus strumas puero curaturus dum vas secat membranam digito evellens, imprudens nervum recurrentem distrahit. Curat chœradas: mutum puerum reddit. 150.

Homo macilentus lapidem in rene querebatur. Oxyporis calidisque medicamentis lapidi deturbando medici studebant. Aliquo post tempore digitos manus ut cavum sonantes, nil pæne sentire & vix moveri posse ægre ferebat. Paralysin esse medici putabant. Sed a sola siccitate ob diætam exactam nata id ma- 151. *cap. 1. l. 6. de sanitate tuen.*

id mali contingerat. Macilentos lapidosos curare quum consilium est, cautionem adhibere oportet.

152. Holl. 1. c. de dolore capitis. Dolorem capitis intulit scorpius in cerebro natus post basilicæ herbæ frequentem odoratum. Item & a vermibus in cerebro natis idem contingere posse asserit ex Indorum medicorum sententia Avicennas.

153. Gal. cap. 6. l. de loc. affect. Cuidam trium digitorum sensus ademtus fuerat. Integer autem motus erat. Medici frustra manui remedia applicabant, quum in ea parte nec perfrigeratio fuisset, nec inflammatio, nec ictus. Forte quum veheretur curru, in spinam incidit qua parte decurrit nervus sensum digitis impertiens. Itaque sæpe læsionis argumentum in ea parte paret quæ læsa non est.

In eodem capite multæ extant historiæ eorum quibus hujus, aut illius digiti, aut manus sensus ademtus erat illæso motu.

154. ibid. Puero quum in fluvio pisces venaretur præ aquæ frigore invita fæcum contigit excretio resoluto musculo ani. Aliis invita, aut urinæ, aut fæcum similiter affuit excretio, aut suppressio propter ictum, aut læsionem nervorum dorsi lumborumque. Gal. eo loci, ictum & refrigerationem rerum earum causas statuit. At in hoc distinguuntur, quod ictus maxima ex parte ad plures uno musculos attinet: sed frigus unum fere musculum attingit.

155. Holl. lib. de materia Chir. Quidam maligna vi luis venereæ conflictatus, quum remedia deessent, fimo stabulario, urinis jumentorum & equorum commixto putrique corpus recondidit. Tota materia venenata exhalavit. Curatus est.

156. Cap. 5. l. 2. de locis affect. Galeno ipsi obortus est tantus dolor ut sibi perforari partem terebra putaret: ac præsertim qua parte ureteres a renibus ad vesicam protenduntur. In calculi opinionem eo loco fixi ventum est. At excretio declaravit vitream pituitam hoc doloris tædium attulisse, quæ omnium frigidissima est.

Idem illustri viro Domino de Fon-le-bon contigisse novimus, frustraque ei tamquam calculoso manum auxiliarem adhibebamus. Nam post infinita prope remedia per penem frigidissima pituita dolorem inferente excreta convaluit. Quamquam & forte colica nephriticaque simul aderat.

157. Nuper misella mulier nescio quæ absurda ob annonæ caritatem sumere coacta, conqueritur de gravissimo stomachi dolore, ac si colicam stomachicam dixisses. De fovenda parte ita distenta cogitabamus. Tandem Rheo exhibito revomuit pituitosa multa cum tribus lumbricis semipedem longis ac vivis.

158. Savonar. l. de vermib. c. 4. idem Mesu. c. 2. de cura ægritud. int. Observavit Fernelius vermes ita sensim cuniculos egisse, ut viam sibi in crura fecerint. In inedia qui vermibus conflictari soliti erant, iis vermes ventrem & umbilicum perforarunt, ut notat Avicennas, & post eum Savonarola lib. de vermibus, atque idem se observasse Joannes Mesuæus asseverat.

159. Fer. de symptom. uteri. Non tantum ætate provectiores fluor muliebris divexat, sed & juniores & septennes puellas. Eas præsertim quas fœdus color deturpat. Quod in puella annorum octo accidisse narrat Fernelius. Et nos multo minorem fœdo fluore divexatam vidimus. Mater id eo accidisse suspicabatur quod puellula ista servæ ῥεῦ γυναικεῖον patienti concubuisset, & probabile istud.

160. Narrat Fernelius fluorem muliebrem a gonorrhœa virulenta distingui, quod hæc fluat mensibus etiamnum erumpentibus: fluor autem muliebris cesset fluentibus mensibus. Nos contra in misella muliere utrumque simul fluere observavimus. Et saniosa excretio per fluorem muliebrem adeo fœda erat, ut nullus esset ferendo.

Mirum

Mirum quod contigit Polemarcho Polono. Illi annos multos aures erant 161.
purulentæ, & magno profectu excernebatur nonnihil saniosum. Accepto grandi in fronte vulnere, rapto veluti alio cursu in anteriora, e naribus stillat purulentum ac fœtens. Hinc narium fœtor. Quod mirum magis & medicis inauditum incognitumque fuit, umbilicus ei intumuit, & stillabat sanies fere assimilis ei quæ per nares excernebatur. Quæsitum qua id via & ratione fieret, quum vasa umbilici in vinculum coaluerint.

Novimus mulieres, aut hemicrania, aut capitis dolore affligi graviter soli- 162.
tas, dum aut lactant, aut peperere. Quum primum autem conceperunt utero aliæ nil tale sentiunt: aliæ post duos menses tantum laborare desinunt.
Quid hoc rei? Hipp. primus hoc a se observatum litteris mandavit. Mulieri, *Hipp. l. 5.*
„ ait, in Phæris caput circumdolebat. Remediis non juvabatur, ne dum ca- *Epid.*
put quidem purgaretur. Quum concepisset, dolores capitis relinquebant.

Annosa mulier menstrua alba patiebatur, malum diu perseveraverat. Quum 163.
tam diuturni mali eam tæderet, consulto medico nescio quid sumsit quod fluxum sisteret. Nec hoc impune tulit. Nam non ita post diabetes sævissimus eam oppressit, a quo duobus mensibus post emaciata tabefactaque interiit. Mirum quo abierit olida putrisque materia quæ fluorem committebat. Nam ea per diabetem non fluebat. Erat enim aqua limpida.

Militi ab osse ethmoide solebat purulenta materia effluere, non secus ac e 164.
naribus fluere solet. Illa fœda eluvies suppressa est facile quod resimis esset na- *Fer. c. 7.*
ribus. Duo inde vermes villosi instar digiti geniti sunt qui illum in furorem *lib. 5.*
adegere: ac febre non multum manifesta die vigesimo de medio sustulere.

Quidam biliosus & macilentus, deposito fenore contendit se intra breve tem- 165.
pus præfinitum sexdecim placentulas corniculatas (Galli vocant *des eschaudés*) comesturum. Effectum est uti voluit. Venter inde intumuit, doluit plurimum. Miraculo quodam post tumorem istum ventris, maculis, aut exanthematis corpus exaratur qualia in fœda scabie apparent. Gravissime ægrotavit, fere inde contabuit.

Quidam in diuturno comitatu quum multis diebus caligas non exuisset, 166.
tandem quum eas deposuit, cum illis illarum partium pilos avulsit: ita fuli- *Rondeletius in c.*
ginosæ materiæ retentio diuturna radices illorum exederat. *de notis*

Quemdam equus in præcordiorum regione calcitraverat: in septo transver- *Alopeciæ*
so semper mansit imbecillitas. Dum respirationem inchoabat omnes thoracis *a morbo*
musculos movere cogebatur etiam sanus effectus. Et athleta, Secundus, no- *Gallic.* 167
mine, quum septo transverso imbecillitatem nonnullam perciperet, omnes una *Gal. cap.*
respiratione thoracis musculos movebat, his locis patet sæpe occultam difficul- *4. l. 4. de*
tatis spirandi causam, ex aliqua etiam abdita diaphragmatis imbecillitate nasci. *locor. aff.*
Præsertim vitium æstimare oportet dum quietem agimus: nam tum sola diaphragmatis motio respirationi sufficit, quod si tunc omnes thoracis partes moventur, aliquid contra naturam subesse suspicandum est.

Cuidam in nate oborto suppurato juxta cruris initium, nervi illius cruris 168.
per chirurgiam nudati sunt: parte tamen sanata, toti membro difficultas mo- *ibid.*
tus contigit. Conjecit Gal. a priore inflammatione aliquid scirrhosum in parte relictum esse. Huic rei providit. Convaluit.

Piscator quum solo frigido diu piscans desedisset, in involuntariam fæcum 169 *ibid.*

 & uri-

& urinæ excretionem incidit, fomentorum calidorum usu sanatus est.

170. *ibidem.* Quidam sub multa fecit iter pluvia ac validis ventis, pallium madefactum cervici imposuerat. Pars pericranii sensu carebat. Medici capiti remedia assidue applicabant. Nil proficiebatur. Cervici consultum est. Sanatur. Nam ex primis spinæ spondylis nervi paria duo ascendunt ad caput, a quibus pellis caput ambiens sensum mutuatur: sic necessario cervici nervorum origini prospiciendum erat.

Quibus ex locis patet consultos nos esse oportet in remediis usurpandis, ne parti temere illa adhibeantur, quum tantum compatiendi lege laborat.

171. *Gal. cap. 2. lib. 5. de loc. aff.* Galenus observavit tantam sæpe humoris copiam in ambiente cor tunica, ut ipsum cor non moveatur, quod & in hominibus & in simia a se dissecta vidit, quum illa in dies emaciaretur. In Gallo gallinaceo scirrhosum observavit, ac si multiplex membranarum implicatio esset.

172. *ibidem.* Gladiatores inflammato manifeste corde vidit pereuntes, non aliter quam si syncope cardiaca prehenderentur.

173. *ibidem.* Quidam quum palpitatione prehenderetur præsertim verno tempore, solennem phlebotomiam celebrabat: & multis in simili affectu profuit sectio venæ, ait Gal. Et ille & hi fere omnes morte ante senectutem præveniuntur, & cum syncope omnes fere pereunt. Tamen sine syncope unum, aut alterum periisse, ait Gal. sed alia mortis specie: idest, apoplectico quodam modo, ut ait Paullus Ægineta.

174. Faber lignarius a vomitione molesta liberari non potuit. Aperto cadavere semilacer erat ventriculus & putredine corruptus. Idem fere in Domino de Hodeville est inventum. Nam languit fere per 45. dies, nec manifestus erat morbus. Animo sæpe deficiebat, ut facultatis vitalis virtus videretur exstingui, alimentis resurgebat. Mors. Aperto cadavere totum hepar pene putre. Pulmones corrupti. Quibus in ægris eadem symptomata conspiciuntur, caute medicamenta exhibere oportet Nam sæpe calamitose statim a sumto medicamento intereunt. At præmatura morte corripiuntur.

Puer annos natus duodecim sine nephritico dolore, cum difficultate tamen

175. urinæ per penem excernit lapillos pici & aloæ simillimos. Mirum fuit multis: Numquam cruentum excrevit. Quæritur cujus naturæ ea sit concretio. A sanguine esse ajunt. Ergo credibile foret aliquando mictum cruentum fuisse. Tamen quum Galeno explicat quæ sint illæ carunculæ quæ in uri-

Comm. in Apho. 76. lib. 4. nas apparent, ait veram carnem non excerni, sed sanguinem in hepate, aut in renibus exustum. Qui locus pro eo de quo nunc dicimus, audiendus videtur.

176. *Idē narrat Fernel. c. 12. lib. 6. patholog.* Quidam annos 30. natus nephriticos dolores passus erat sæpe. Purulentum minxerat. Cetera alacris interiit. Repertus lapis in ore vasorum urinariorum. Quod mirum, uterque ren tabuerat: nil erat succi, nil carnis: sed in molem maximam creverat ac si inflatam vesicam dixisses: & tota cavitas renum ita extensorum inanis erat. Sed quod mirum magis & nusquam visum, carunculæ longe repertæ sunt tum in arteria venosa, tum in vena arteriosa, nec non cava vena dextrum cordis ventriculum attingente. Et tamen numquam ulla difficultate spirandi laborarat.

177. Heros quidam Lutetiæ a febre acutissima decumbit. Deliria perpetua. Moritur

riturum delirum prædicebant medici. Ecce nil tale medicis agitantibus strophiolum devorat. Hinc gravissimæ & frequentissimæ convulsiones. Medici tale quid morbo tribuebant, sed male. Forte illud per os magno cum conatu expulit: cessant convulsiones. Audio convalere. In historiis præcedentibus hujus libri observatum quomodo hydrops modo per insensilem transpiratum miraculo evanuerit: modo per sudores. Nos autem vidimus mulierem quem menses aliquot hydrope detenta fuit. Abdomen elatum erat plurimum. Protuberavit umbilicus: ruptus tandem est vi aquæ conclusæ. Excreta magna aquæ pars. Item circum lumbos per dies aliquot alia pars aquæ per modum copiosi sudoris excreta est. Evasit tandem ab illo morbo. Immo narrat se plurimum adjutam in tumore aquoso tibiarum poculo ex cancris fluvialibus contusis in vino albo, in quo prius infusi sunt. Tumor ille pedum miraculo discessit. 178.

Paullo ante annotatum quemdam puerum excrevisse e vesica, aut e renibus lapillos pici aloæque simillimos. Est & mirandum quod nuper observatum, ex intervallis grumus sanguinis e nare durissimus, friabilis tamen magno cum conatu exibat. Qua parte decurrebat latebatque vena, nigrities summa apparebat. Quærebatur quid rei esset. Tandem dictum malum hoc veluti nasi hæmorrhoidem nuncupari posse, qua fœculento sanguine cerebrum repurgaretur. Nec malum hoc supprimendum censebant, quod furoris, aut symptomatis deterioris metus esset quidam. 179.

Cuidam militi nares simas habenti ex eluvie quadam suppressa fluere solita, vermes duo villosi instar digiti illic geniti inventique sunt: atque hi tandem illum in furorem adegerunt, & sine manifesta multum febre de medio sustulerunt. 180. *Fer. c. 7. lib. 5. de morbis.*

In oppidulo divi Gratiani quidam colico cruciatu tentari solitus post intempestivos labores consueta symptomata experitur. Rustici neglecta alvi subductione ad calefactoria confugiunt. Impense calfaciunt. Alvus plane resistit. Medicamenta assumta etiam horas novem in præcordiis morata, rejiciebantur sine ullo profectu. Clysteres irriti. Balnea usurpantur. Nihil prosunt. Quarto post die tympanitis speciem refert abdomen. Mors. Iliacum hoc. 181.

Galenus notat quibusdam ex diuturno lactis usu, lapides in renibus concrevisse: aliis dentes eodem usu excidisse. Quidam agricola centum annos vixerat in usu frequenti lac habens, alias solum, alias cum cacuminibus thymi. Alius spe longioris vitæ idem factitare voluit. Incredibile quod symptomata inde contigerint. Hinc patet unum & idem non easdem habere in multis vires. 182. *Cap. 7. l. 1 de sanit. tuenda.*

Cuidam totum brachium a metastasi humoris in eam partem nigricabat. Malum disparebat. Tunc insaniebat. Rursus redibat. Consultum tandem est ut denigrato brachio scarificatio profunda adhiberetur. Convaluit, liberque fuit & ab ista nigritie, & ab insania. 183.

Multis qui insaniverant post melancholicas affectiones caput apertum fuit. Venæ capitis inventæ sunt turgentes, dilatatæ, ac varicosæ factæ. Idem capiti contigerat quod venis varicosis. Immo affectus erat, quem Hippoc. vocat ὑπερέμετον, venarum: super vomitionem & eructationem voco. 184. *Lib. 2. de morb.*

Mulier ægerrime præ dolore varices ferebat. Dilatatio summa erat. Audacter e varicibus ipsis detractus est sanguinis larga copia. Audacia ista rationem superavit. Optime habuit. 185.

186. Mulier novem menſes geſtare uterum putabatur. Nonnulla ex iis aderant quæ impregnatis mulieribus, adeſſe ſolent. Inſtante partus tempore præ dolore ob abdominis tumorem fatis concedit. Veriti parentes ne una exſtingueretur fetus, ut ademta matre ſupereſſet, recens emortuæ cadaver pene ſpirans ſecatur. Totum corpus internum, epiploum, meſaræum, hepar, lien, pulmones, cor quoque ipſum & peritonæum erant obſita veſiculis aqua puriſſima plenis & limpidiſſima, nihiloque graveolens habebat, & quod magis mirandum, unicuique veſiculæ triplex erat tunica, & incolumis, integraque a corpore ſive eſſet ſuperficies, ſive interior ſubſtantia decidi detrahique poterat. Hipp. hydatidas obſervavit in corpore ipſius hepatis, ſed numquam quid tale in toto corpore deprehenſum eſt.

187. Nobilis vir febre tertiana correptus fuit, quartus paroxyſmus adeo vehemens fuit, ut translato ſurſum humore ἐκπιεσμὸς unius oculi, & exitus foras contigerit. Et hic oculus deperditus tabuit.

188. Filiæ D. Desbroſſes obortus tumor ſub lingua, batrachion vulgo dictus; hinc nonnulla deglutiendi & loquendi difficultas, ovi Columbini magnitudinem adæquabat. Et venulis conſperſus erat nigricantibus, metuebant chirurgi ne ad carcinomatis naturam accederet. Sectionem tentare recuſant, audacior unus adacto ſcalpello pituitæ albugineæ uncias duas vel tres educit. Brevi convaluit.

189. Dominus du Pleſſis quum moleſtiam aliquot acceſſionum febris tertianæ ſatis vehementis pertuliſſet, novum & inſolens remedium experiri voluit, quum enim ex aquatione & fluvio equi revertiſſent, juſſit eos aqua puteali perfundi, quum hoc ſpectaret, iſtaque affuſio aquæ perplaceret, idem voluit ſibi fieri, & ut id ſervi facerent coegit. Educunt frigida e puteo, nudo corpori, medio paroxyſmo aqua affunditur. Nec id diu impune tulit. Nam paullo poſt ἄφωνος fit, convulſiones eum adoriuntur. Spuma in os cucurrit. Epileptice convellitur. Mors. Mirum fuit unde tam repentinæ mortis occaſio. Licet enim difflari prohibeatur materia tertianam committens, non ita tamen ſæva edit ſymptomata. Credibile eſt iſtud ſerum, eumque febrilem habitum qui e materia putrente effertur (licet febris ipſa ſit συνήθης) malignum quid habere. Declarant dolores vehementes capitis, aut totius corporis &c. ſymptomata quæ tam cito aſſidere ſolent febribus etiam manſuetis, ut mirum non ſit, ſi inſolentem experientiam, & imprudentem tam fatalis caſus exceperit.

190. Alter febre tertiana laborabat. Medicus qui illi medebatur ut erat αἱμόφοβος detractionem ſanguinis neglexit. Quarto paroxyſmo ruptis velut venis, & ſanguinis repagulis, & facto impetu quodam in partibus internis, tanta foras ſanguinis eruptio eſt conſecuta, ut eo ipſo die illi obeundum fuerit.

191. Uxor D. Bondenier varices magnos habebat in cruribus & tibiis temperamento eſt melancholico, adhibito ſuper ea re conſilio apertæ ſunt venæ, detracta eſt ſanguinis copia inſignis. Ab eo tempore nullum commemorabile ſecutum eſt incommodum.

192. Virgo quædam dum humi cecidiſſet, & verita eſſet ne naturalia detexiſſet, præ pudore deſiit eſſe menſtrua. Patiebatur autem tunc menſtrua. Verebatur vero ne quid iſtius impuræ excretionis apparuiſſet. An tam facilis ſuppreſſionis menſium cauſa, revocato ſpiritu alio, qui ſanguinem ad partes conducebat.

193. Filius Clariſſimi illius Budæi qui ſui ſæculi lumen exſtitit, horrendum ſymptoma

ptoma passus est: eo sudante lintea cruentis maculis persperſa inventa fuerunt. Et eo morbo interiit. Notat Arist. quosdam sudore cruento exsudavisse. Et Theophr. ex Monade medico citat sudorem aliquando emanare cui similitudo insitum sanguine.

Filio D. du Bois post eruptionem variolarum oborti dolores atrocissimi in brachiis & tibiis qui nullis cesserunt remediis: adhibito consilio super ea re emplastrum de ranis applicatur partibus dolentibus, brevi convaluit. Id quod negligi non debet, ne tam facilis & ad manum parati remedii contemtus calamitatem ægris adferre videatur. Nam si dum urgent dolores isti, si dum pars tumet, ad suppurantia festines, corruptionis metus major erit. Si in solis anodynis consistas, opera fortassis ludetur. Et in tempestate quadam pustularum & eruptionum ferinarum ferace oborti sunt tumores & dolores in variolis & morbillis qui pueros misere necabant. Itaque ceteris nil proficientibus, in hanc itum sententiam, ut Emplast. de Vigo cum hydrargyro applicaretur, aut litus lenis alis fieret ex Mercurio. Mirum in modum id remedii genus profecit. 194.

In domo D. de Pacy quum hortus esset in quo genista luxuriaret, & parietes fere floribus ornarentur ac vestirentur; cepit quosdam desiderium floribus utendi & esitandi, colligunt & sartagine frigunt. Esitant jucundissime. Tribus post esum horis, tumultus in ventriculo contigit, dolor capitis cum vertigine fugaci, nausea, vomitus, & alvi laxatio: ac si quoddam choleræ morbi rudimentum foret. Stupor, metus, admiratio. Quæ gravida erat verebatur de aborsu. Paullo post pacata omnia. Vocatus, mirabar quid esset cur flores isti, qui in usu aceto conditi hieme asservari solent, tantam perturbationem attulissent. De his sic Dioscorides. Purgant per superiora vehe„ menter Ellebori vice citra periculum flores genistæ & semina. Quod observatione dignum est ne aut ciborum ignorantia, aut voluptate ducti in commoda valetudinis peccemus. 195.

Quidam in sura vulnus accepit, fluxit sanguis multus, non tamen immodice, ut ne ad fluxum sanguinis referas. Id quod contigit. Ab eo tempore congredi non potuit, nec semen emisit, saltem non arrexit sufficienter. Id mirum fuit etiam peritis rei anatomicæ. Non videtur enim ratio cur vulnus ea parte inflictum eam impotentiam adferat. An id Hip. forte adumbravit, dum scripsit sectionem in malleolo infecundos reddere? Sic aliquis partium consensus est, sed is fortassis non intellectus. 196.

Socrus D. Passart frequenter colico dolore tenebatur eoque valde crudeli. Ad hepar illud referebant. Ea videbatur mæsta perpetuo. Tandem incidit in febrem continuam. Dolor totam partem dextram pene occupabat. Ab jecore omnino id esse autumabant. Nulla re juvari potuit. Nono icterus καταπικορής. Mors: aperto cadavere cystis fellis lapillis plena reperta est. Hepar albicans. 197.

Sectio inter annularem & minimum digitum ab antiquis credita est febrem quartanam solvere. Quædam 7. jam menses quartanaria fuerat. Masilii Medici consilio secta est vena, detractusque copiose sanguis. Febris jugulata est, sed annum fere unum manus tota veluti livefacta mansit. Alter febre quartana diu laborabat. In tibiis ulcera maligna & telephia oboriuntur. Febris perseverat. Arte remediisque communibus non curantur. Suspicio luis venereæ 198.

 est,

est, quod medicabilia non redderentur. Tamen rebus diligenter expensis, & rogatis, nil venereum inventum est. Non desierunt tamen Medici suadere usum hydrargyri. Plantis pedum & femoribus applicantur ceronea de hydrargyro, & consimilibus. Provocatur πτυαλισμός. Curantur ulcera, curatur & febris. An idem in contumacia febris quartanæ agere licet? Tamen narrat Fernelius observasse se quemdam continenter afflictum, & lue venerea tum sordidis ulceribus, necnon quartana vera. Adhibiti litus & diæta solennis ad luem veneream, lue venerea est liberatus: quartana perseveravit.

199. Mercator quidam ferina destillatione in pulmones a capite jam vetere infirmitate prædito laborabat; nec solum caput accusabamus, sed & partium inferiorum intemperiem quamdam, cui pariter consulendum putabamus. Postquam primarios Medicos consuluit, iis visum est ex usu esse lenientia, mitigantia, catarrhum compescentia, tandem nostro consilio incrassantium syruporum usus visus est necessarius. Lutetiam venit tussiculosus, curis implicitus, debebat enim sistere se coram Senatu examinis ergo. Et quum hinc illinc animus curis agitaretur, bene cœnatus, meminit istius superioris consilii. E pharmacopolio syrupum de papavere quærit. Eo copioso usus est, tum ad catarrhi levationem, tum ad somni conciliationem. Sed suæ imprudentiæ pœnas non longe post pependit. Obmutuit enim & ἄφωνος mansit per duas horas integras. Etiam valde agitatus vocem non recuperavit. Hinc apparuit febris ingens (nec enim ante ἀπυρετὸς erat. Sequentibus diebus veluti balbutiens & parum attonitus redditus est. Multorum oblivìscebatur, καταφορικός interiit. An usus istius syrupi tantopere obfuit? An materia suppressa fuit quæ καταφορὰν invexit? An bonum in catarrhis venenatis & subtilioribus dare narcotica? An non dum symptomati occurrimus, causam, morbi fomitem adaugemus? Etenim in talibus fluxionibus fit quædam διάχυσις, & retinens de natura syntectica, & talis humoris suppressio quam aliquid venenati habeat, perniciosa est. Commode per halitum & sudorem exhalaret & digeretur, sed si idroticis utimur, metus est ne corpus calescat, & humores commoveantur.

200. Nobilis mulier quum conceptum fallere vellet, & fetum elidere, τὸ φθόριον sumsit ad provocandum sanguinem; & sui temerarii consilii pœnas pependit. Fluxus enim sanguinis est consequutus, erosis potius quam apertis venis. Multo sanguine per sinum pudoris profuso, adeo refrixit omne genus nervosum, ut in summam imbecillitatem adductum sit. Hinc cruciatus articulares, immanes, modo quodam admirabili atque divina vindicta orti. Membrorum contractio, squalor, macies, mors. Quæ immodica hæmorrhagia convulsionem ab inanitione adfert, eadem articulares dolores excitare potest.

FINIS.

INDEX

Alphabeticus Rerum omnium insigniorum quæ continentur in hoc tertio Tomo Consultationum Medicinalium Dom. Gullielmi Ballonii, Doctoris Medici Parisiensis.

C

Deje-

D

E

F

quam

T

V

FINIS.

GRÆCARUM VOCUM
QUÆ IN HOC
TERTIO TOMO
GULIELMI
BALLONII

Inter legendum, lectorem linguæ Græcæ imperitum morari poſſunt, interpretatio Latina.

Ὑδράργυρος ποθεῖσα δύναμιν φθαρτικὴν ἔχει, τῷ βάρει διαβιβρώ-
σκουσα τὰ ἐντός. *Dioſcor. lib.* 5. 110.

VENETIIS,
APUD ANGELUM JEREMIAM,
Via Mercatoria ſub ſigno Minervæ.

MDCCXXXV.

PRÆSTANTISSIM VIRO

D. THOMÆ DOVER M. D.

ANGLO

PRACTICO FELICISSIMO

ANTONIUS M. ZANINI M. D.

VERONENSIS

Εὐδαιμονίζειν.

Erfrictæ frontis ſumus, Dover clariſſime, & perditæ audaciæ, qui te Hominem occupatiſſimum, noſtriſque plagis remotum, totoque penitus orbe diviſum, inſperatò conveniamus. Gulielmus Ballonius, Medicus Pariſienſis præſtantiſſimus, iterum ex Gallia redux, Italis oris appulſus, Tertii ſui voluminis ſarcina onuſtus, littoribus veſtris prætervectus, in tuos ruit amplexus; & longi itineris tædia emenſus, in tuo ſinu conquieſcit. Ambo tibi tot, ac tantis negotiis diſtento inverecundi obſtrepimus, ſub Galli cantum oſtia pulſamus, & moleſti ſumus invitè, dum obſequioſi eſſe intempeſtivè laboramus. Nondum te de facie novimus, ſed novimus Interiorem Dover, quantus eſt. Latere non potes in animis omnium, in oculis; Anglia tua amplius te ferre non poteſt, extra effundit tantæ molis ſuperpondium. Quotquot Venetiis Proceres, Populares tui diverſantur (quibus decumbentibus medicinam facio per tot annorum curſus, muneribus, ac honoribus auctus) Thomam Dover ad unguem factum Hominem uſque ad Aſtra extollunt, & inſignes curationes tuas in Æſculapii templo cedro dignas appenſis tabulis apponunt; tuaſque diuturnas peregrinationes in Americanis Plagis, in juvenili, ac provectiori ætate, exantlatas commemorant; Batavis ſuum Gulielmum Piſonem in Scenam proferre καὶ θεατρίζειν non amplius laborantibus. Quoties lectiſſima Matrona de antiquiſſima Cæciliorum

prosapia, quam honoris causa nomino, per decem, & amplius annos Veneta statione delectata, tempestate proximè elapsa, malo meo fato, & inauspicatò Londinum regressa, quoties nobilissimæ Virginis Corbet gentilis, & contribulis tuæ, a faucibus Orci opera tua ereptæ, lætabunda historiam familiariter inter colloquia mihi recensebat, quam postea in tuis anglicis gloriosis opusculis summa fide recensuisti! Annum decimum-sextum vix prætergressa, atrocissimo confluentium variolarum genere percussa, extremis diebus animam agebat, Nobilissimis, ac peritissimis Medicis Richardo Mead, & Hans Sloane in desperationem actis. Misellæ Virgini exanimi, cadaverosa facie, brevi spiritu, exstantibus oculis, jam, jam animam exhalanti; ipse accersitus felicissima audacia manum injicis, venam secas reclamantibus Medicis, Adstantibus timore perculsis, & attonitis. Quid fit? Naturæ vis egerminat ex celebrato præsidio, recolligitur, reviviscit, restituitur. O Deorum portenta! ò inauditæ praxeos exempla! Innumera apud Vestrates prostant similia quæ de te celebrantur, quæ facilius possunt fatigare verecundiam tuam, quam nos satiare. In tanta tui nominis claritate, Amicissime Dover, favore famæ sic adspirante, beatissimis in diem successibus, quid de te audio, quis incredibilis rumor aures pepulit meas? Ingentes Viros ingentia vitia comitantur. *Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur Valle sub Alarum Trux habitare Caper. Hunc metuunt Omnes.* Non est, quod catulliano carmine te perstringam, aut Sale nigro tantum Virum conspergam. *Hydrargyros* Bellua est, quam in Sinu foves, quam tueris, non sub Valle Alarum; sed in conspicuo, & in conspectu Solis. *Hydrargyros*, Trux Caper est, qui tam malè olet tuorum Amicorum naribus, quem Omnes Nasutiores perditè execrantur, & Diris omnibus prosequuntur. Ut sine diverticulis loquar, & nulla verborum circuitione, per omnium Medicorum Theatra, per Gynecæa, per Tonstrinas, in Triviis, & Angiportis Rumor raucus factus est, te in Medicum Mercurialem evasisse, ac tibi funerato lacrymis parentant. Quæ te libido cepit, quæ tam excors hallucinatio, ut Hippocraticæ Sapientiæ transfuga, in aliena castra transires! Tam nigros Soles tibi surrexisse, ut pollicitus meliora à te ipso degenerares! Semiputata tibi frondosa

dosa Vitis in Ulmo est, quæ adeo gloriosè in amplos racemos luxuriasset. Dispeream, nisi Medicorum Romulus exstitisses, ut Vestri Sydenamii exegesim usurpem. Mediusfidius, si veteri semita imperturbatus perrexisses, & ambulasses, Londinensium tuorum Musa Antonius audivisses, erectis undique simulacris in monumentum ære perennius duraturis. Ah vereor præclaram tui nominis jacturam; nisi statim resipueris, & vivum argentum, quod te coquit, immensa lactis colluvione ex Dioscoridis præcepto, perdomueris. Tua undique exæstuant præcordia introsumpti metalli veneficiis; Argentum vivum esse universale naturæ alexiterium pronuntias; & quæ semel sancivisti, pro Aris, & focis tueris. Utinam valerem te totum Oceano abluere, & ab omni hermetica scabie, & pestilentia liberare. Si possem, Democrito veratrum exhiberem, & Anglis suis restituerem. Totum cerebrum veluti Mercuriali pneumatosi inflatum disrumpitur; tamquam Δαιμονιζόμενος jactaris, & torqueris. Hanc praxim ubique crepas, & Pedissequos tuos edoces. Ubique & in omnibus morbis tamquam præceps auriga circumraperis, veluti invento *Panaces* nomine gloriabundus. Quamvis interdum, ut cautus videaris, mensuram & modum, & circumstantias præscribas. *Ad Populum Phaleras.* Ego te intus, & in cute novi. Apage istos versipelles Ulyssas, Πανταχοῦ, Ἦμαρ, καὶ νύκτωρ Mercurium meditaris. Ego te familiariter compello, Amabilis Dover, non fucatis verbis, sesamo, aut papavere sparsis. Tu solus sapis? Tu solus ad mensam Solis accumbis? Hucusque Nos, & Tot egregie cordati Homines Stipites fuerunt? Solus Dover tanta audacia præditus! An tibi præluxit Quidam Medicorum Filius, Amicus, & conterraneus meus, omnium Mercurialium Primipilus, Hermeticorum Ἄωτος, Hæmophoborum Pater, totius Metallothecæ Promus, & condus, *multus Homo, & infacetus*, & in hac Palæstra per quadraginta annos μεμωρωμένος? Certè hoc Multi subolfecimus. Utinam, Amicissime Dover, solus desiperes. Omnes desipimus, & insanimus: latè, & ubique Gentium diffunditur pestifera lues, & exitialis contagio grassatur, non coercenda nisi lege Cornelia, quæ puniat inscitiam capitalem. Qui infectus est ex Antiphane alios inficit, coinquinatus alios coinquinat, Mortis Stipendiarius ex Luciano θανάτῳ μισθοφόρος, Hominiperdus ἀνθρωπόλεθρος,

ut interpretando jocatur Theodorus Gaza. Quod magis mireris, Novi quotidie Aſſeclæ, & recocti Pharmacopolæ, & ſuperciliosi Senes à propriis caſtris deficiunt, & mercuriali militiæ ſe ſe adſcribunt: *Dii prohibete minas*; *Dii talem avertite casum; & Placidi ſervate Pios*. Hanc peſtiferam labem fovet, ac nutrit, fraudulenta nummorum corraſio, & loculorum deprædatio. *Mercurium lucripetam* in votis habent, & Glutto ex Perſio exſorbent ſalivam mercurialem. Quotidie miſeræ Plebi illudunt, & credulis Divitibus peſſimè os oblinunt, & miſerabiliter imponunt. Ineunte Vere vertentis Anni, accerſebar ad conſilium prænobilis Fæminæ *Traguvienſis*, quæ Venetias commeavit ex Illyricis littoribus. Jam diu acerbiſſimis capitis doloribus conflictabatur. In ipſa acceſſione pene animam agebat, furibundis inſultibus laceſſita; per totam domum veluti inſana curſitabat; Ventrem percutiebat, Caput ad parietem allidebat; Deos, & Homines compellabat. Atria ejulatu, & planctu fæminarum perſonabant. Prædita erat gracili corporis habitu, calidiſſimo, & ſicciſſimo temperamento; ut venaticum canem æmularetur. Præ macie oſſa reliqua erant. Ex multo tempore ſalſamentis immodicè uſa, mulier merobibula, prægrandes Halecas ex Narentinis Aquis impendio nimis deglutiverat ex Genio ſuæ Gentis; & ex Salonæ lacu muria conditas delicias & cupedias ſuas eſitaverat; Garum ex liquefactis piſcium inteſtinis enormiter depaſta. Non ſatis videbatur vis morbi, niſi etiam accederet Medici familiaris phrenitica protervia, & palmaris inſcitia. Magna pompa, & meditata oratione μετὰ τῆς φαντασίας in multiplici Adſtantium corona, tamquam ex adytis, & cortina, crudi mercurii deglutitionem per quadraginta dies conſtantiſſimè imperat; cætera præſidia vulgaris methodi contemnit, exſibilat, ac cum joco, ac cachinnis explodit; Univerſis hianti ore Intentis, loquaciſſimi Hominis garrulitate deceptis. Contra Ego ſedato animo regerebam, nihil pejus poſſe excogitari, nihil horridius, quam velle nobilem mulierem mercuriali pharmaco exagitare. Converſus verò ad Medicum, ſive potius Circumforaneum, in Hemicyclo ſupinè decumbentem, in os placidè diſputabam. Quæ te Intemperiæ agunt, ut infelix Seplaſiarius nobis propines *Argenti lethalia pondera vivi?* μελαγχολᾶς ἄνθρωπε, nigra bile laboras, o Homo, qui nihil diſſeris

de.

de morbi natura; anteactam diætam non meditaris, flocci facis, atque pili temperamentum, Habitum, & marcidam diathesin non ſpecularis? Non ne formidas raptum ad ſuperiora, ex ſublimi natura metalli ad ardua tendentis? Ἑρμῆς πέταται θεὸς ὤν, καὶ πτέρυγας ἔχει. Plurimum nos debere Mythologis affirmat Palæfatus περὶ ἀπίςων, *De Incredibilibus*. Sed incredibilia non ſunt quæ quotidie occurrunt de *mentecaptis* immedicabiliter apprehenſis, peſtiferi liquoris poculis exſaturatis. Obrepit in mentem Vapor qui illam obnubilat. Metallica anathymiaſis animam proſternit, ac peſſundat. Ineluibiliter tincturam accipit cerebrum, ſtigio ſtagmate madefactum, & maligno algore perfrigeratum. *Ineſt in Homine Amarum, dulce, & Salſum, & Acidum, & alia infinita*. Ἐπὶ Ἀνθρώπῳ πικρὸν, γλυκὺ, καὶ ἁλμυρὸν, ὀξὺ, καὶ τὰ ἄλλα μύρια. Si ſalibus exoticis, quibus ſcaturiunt melancholici aſſocietur mercurialis Hoſpes, quæ lanienæ, quæ carnificinæ non excitabuntur, ex elaborato, & deſpumante in maligniſſimum elixirem maligniſſimo opificio? Voraciſſimum Metallum abſorbet, & ſibi devincit ſalina corpora, proteiformis naturæ exiſtens, & repentina ferocia debacchatur. Quis ψυχαγωγεῖ? Quis νεκρoαγωγεῖ? Quis νεκροπομπὸς? Qui in literis, & Philologia conſenuerunt, interrogent Lucianum. Diſce docendus adhuc, quid cenſet Amiculus, ſecretam ganniens in aurem. Nuntium remitte, Quiſquis es tam horrendis auxiliis. Infeſtiſſimo Dæmoni Atlantis Nepoti maledicito; ſub tutiori militia depugnabis, ſub qua uſque ad Canos depugnaſti. Dediſcendæ ſunt veteres deceptiones, Idola & deliciæ tuæ; illa inaudita pocula ſunt in profundo defodienda, & in viſceribus terræ æternum tumulanda. Naturæ humanæ θρεπτικοῖ τὰ θρεπτικὰ conveniunt. Vegetativis principiis vegetativa ſymbolica ſunt. *A principio uſque ad finem eadem eſt, & ſimilis, humana natura, & natura ex Terra naſcentium*. ἢν δὲ βούληται Ἐννοεῖν Τὰ ῥηθέντα ἀμφὶ Τούτων, ἐξ ἀρχῆς ἐς Τέλος, Εὑρήσει πᾶσαν Τὴν Παραπλησίην φύσιν Τῶν Τε ἐκ Τῆς Γῆς Φυομένων καὶ Τῶν ἐξ Ἀνθρώπων. *Hippoc. de Nat. Puer.* 35. Quædam Ἀεροσάρκωσις, & veluti aerea ſtatuminatio, noſtri corporis fabrefactio eſt. Subtiliſſima Fibrarum textura, & Araneorum ſyſtaſis à Divino opifice, arcano ſubtegmine delineatio eſt. Οὐτιδανός Homo eſt, & Bulla ex Varrone, ἀεροειδής. Non æneis, aut ex Fodinis deſumptis remediis indigemus, ut in aerem diſpergamur. Ablegatis tam inimicis Præſidiis, quæ tam

tenui

tenui machinæ inſidias ſtruunt, & precario corpori exitium parant, firmiori, & tutiori pede inſiſtendum. Quod ad me attinet, tale remediorum genus devoveo, fugio, execror. Mihi cornea fibra eſt, Totus obrigeſco. *Sit ratio, ſit natura, ſit cæcus furor, odiſſe placet*. Ita eſt, κέκρικα, decrevi, o Amice, immobilis hæreo; *quam ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes*. Non velim hoc facere, etiam ſi omnes Homines mihi Auctores eſſent; verum vobis audacia pro ſcientia eſt. Cui indignationi Cratonis, & amariſſimo Felli, *Abrotanoſque graves, & triſtia Centauræa* de meo penu communico. Quas Deorum iras eſſe dicemus, aut quo Deorum iſta monſtrante? Quæ tam Veſana medullas flamma extorret; ut ſic nobis illudas, & addas oleum camino, & Ætnam ſubjicias æſtuantibus viſceribus? Hac ſcena peracta, cum ſatis perorаſſem, meditabundus Sella exurgo, dictatorio ſupercilio leges, & normas totius medicationis, & victus regimen præſcribo. Aſſentientibus omnibus, nobilis mulier egelidis lavacris ter in die immergitur, parcè per vices ſanguis extrahitur, ſorbitionibus hordeaceis exſaturatur, fit perpetua ὑδροποτοῦσα. Tam nulla medicamentorum pompa, tam nullis auxiliis; quadraginta dierum ſpatio, morbus deferveſcit, dolores ſufflaminantur, ipſa confovetur, connutritur, ſanitati reſtituitur, in Patriam redit incolumis, Tholo donaria ſuſpendit, Diis Mercurialibus execratis, ac veluti antiquis exuviis depoſitis, nova ſerpens reſtauratur.

O Sæculum inſipiens, ærumnoſum, & volubilitati obnoxium! Non tuam defleo, Amiciſſime Dover, ſed humani generis defleo inconſtantiam. Nati Vertumnis iniquis, deſtruimus, ædificamus, mutamus quadrata rotundis, ijdem non ijdem, nova adſtruimus, vetera demolimur; Tamquam Nubes ſine Aqua, quæ circumferuntur a Ventis, ὡς νεφέλαι ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι, bianimes δίψυχοι, in noſtris viis inconſtantes, & Teſſera volubiliores. Audiamus veteres Patres in ſuis decretis ſapienter imperturbabiles, & erubeſcamus. Intereſt humani generis ut Michael Doringius, ad inſtar omnium, perpetuus Sennerti confabulator. Ὁ ἀκριτής, exaudiatur. Pluris eſt unus homo, quam Civitas. Attollit vocem, exclamat, & ingenuè ut apud Tullium Ennius ſeipſum expectorat. *In uſu Metallicorum ſum paulò timidior, veſtigia enim me terrent*.

Sed

Sed hæc omnia tamquam fimbriæ, & Laciniæ, ac veluti ἐπείσοδος. A diverticulo repetatur fabula.

Talia de te ferebantur, præstantissime Vir, sed penè adhuc incertis vocibus. Alii famam ἄνοον θεαν clamitabant, & magnis Viris magna affingi. Alii meras imposturas, & sycophantias esse calumniabantur. Quod si vociferatio ἀψευδὴς, & syncera, sperabantur tamen ἀποκατάστασις, & in integrum restitutio ac veluti παλινῳδία; *Universis Verticordiæ Veneri* sacra facientibus, de tam insigni viro revocando diesque noctesque sollicitis.

In tanta animorum fluctuatione, exiit libellus cum detestanda epigraphe *Encomium Argenti vivi*; cui nuperrimè prolusefat *Mercurius triumphator*. Statim, tamquam a Pane percussus, collapsus sum; totus inhorrui, notusque medullas intravit calor, & tremefacta per ossa cucurrit. Mihi mascula bilis intumuit. Extemplo arrepto calamo sine missione digladiaturus in Arenam descendo ἄσπονδος & inexpugnabilis athleta. *Qualis aut Molossus, aut Fulvus Lacon, Amica vis Pastoribus!* Paucorum dierum spatio, & mihi parvis tabulis ἀντικρὺ egerminavit *libellus* quem nondum arida pumice expolivi, aut ad umbilicum perduxi. Otium non suppetiit ut fętum delingerem. Totus spirans minarum & cædis in Mercuriales circumforaneos, & Tonsores, in arma prorumpo ἐκπνέων ἀπειλῆς, καὶ φόνε. In prima acie tamquam gnavus, & industrius Imperator πρόμαχος fortissimas Phalanges oppono, *creperi certamina Martis* intrepidè subiturus; nempe compilavi *centuriam* eorum, qui Venetiis, Patavii, Veronæ atque finitimis locis epoto mercurio, atque ut festivè ὀνοματοποιῇ Sanctes Hardoynus de Venenis, *Mercuriopotæ* miserabiliter interierunt, aut ad incitas sunt redacti. Quoniam efficacissimè movent exempla, & doctos, & indoctos erudiunt, & nulla ratio valida est contra experimenta adeoque quis obluctetur? Juratissimi suam fidem oppignorant, & annulo syngraphas obsignant, quotquot ferales, & tragicos casus nobis renuntiarunt. Sua nomina apponunt, inviolabili jurejurando se se obstringunt. Plerique ex Sacrorum ordine de quorum fide dubitare nefas esset ἀπαραλόγιστοι, testes oculati, tam fallere quam falli nescii. Quod enim gloriosum dolos & technas comminisci? Quæ præmia ex Pindaro ἐξαπατῶντι sunt constituta? Quid Δεδαιλμένοι Μῦθοι nobis proficiunt? Non uno modo Mercurius Homici-

da eſt. Nonnulli tamquam præſentaneo veneno propinato Ταχυθάνατοι velociter ad Orcum deſcendebant, & ſtolidæ credulitatis pœnas luerunt. Alii lenta febre, & languoribus pereſi, tandem oppetierunt. Plerique aquam intercutem, & malum habitum contraxere, labefactato Hepatis tono, & partium naturalium œconomia, inaurata Statua pallidiores. Multi perpetua moroſi, & occultiſſima fatuitate apprehenſi non amplius reſurrexerunt. Quidam ſanguinem expuentes deleti ſunt; eſt enim Mercurius ſua natura αἱμαγωγός, & purpuream animam evomentes, nigro Gregi compulſi ſunt, infinita exemplorum ſegete. Multis Temeritas & capitalis audacia impunè ceſſit; & non ſtatim periiſſe pro triumpho fuit. Deleteriam vim effugiſſe deleterii metalli, faſtis adſcribitur, innoxio, & præcipiti lapſu per inteſtina deturbato mortifero pondere. Sed heù, heù latent ad tempus Inimicorum inſidiæ. Notat Fernelius abſconditam in metallo narcoſim, & ſtupefactivam ſoporis malignitatem. Animadverterunt nonnulli Anaphrodiſiacos effectos fuiſſe, elumbes, & Veneris impotentes, infæcundos, enervato tono partium ſpermaticarum, & reſoluta energia prolifica; Salacitatis expertes, evirati, inertes; Genitalia funerata deplorant, per quæ quondam Achilles fuerunt. Mercurialia Veneri bellum indixerunt. Tolerabilis labes, niſi pejora prænuntiaret. Repit calamitas, & tota nervoſitas prætangitur. Univerſalis paraplegia in procinctu eſt. Solus *Dover* Mercuriomaniacus, Venerem proritare tamquam filtro, & bulbis, & erucis, *faſcinum* generoſè erigere, ac ἰθυφαλλίζειν profitetur obſcænum telum, & perſanctè dejerat, & nobis palpum obtrudit. Quod mireris, mercuriale opuſculum mellitis globulis ſigillat triumphans. *Mercurius excitat ad Venerem*. Quibus verbis quis non recalcitret? Cum ſis tam ſeverus Homo ὑπέρχρονος, ævo tam Grandis, Dover Amiciſſime, adhuc aphrodiſia ſpiras & doces! immiſcibilia miſcentur. Non poſſum riſum continere, conſpiciens pellem leoninam ſuperinductam Crocoto. οὐκ οἷός δέ εἰμί ἀποσοβῆσαι Τὸν Γέλων, ὁρῶν Λεοντῆν κροκωτῷ ἐπικειμένην. (*Ariſtoph. in Ranis.*) Grandævus γυναικοφίλας Gratias perdeſpuit. Ætas devexa, & in Venerem petulca deſpectui & irriſui eſt. Sed hæc veluti in tranſcurſu, & ἀπροσδιόνυσα. Inſtituto itinere pergamus.

Graveolentem animam obſervat Severinus Eugalenus, velu-

ti in

ti in conclamato ſcorbuto, & ructus fœtidos, argillaceos, tamquam ex maris lacuna exhalantes. Plurimi ex longo tempore mortiferis poculis epotis, horrendum pallorem, & plumbiformem induunt ex Sennerto, *Meropes* multa mortis in effigie, fatum in aſpectu præſeferentes ut Joſue Barnes Oxonienſis Homericiſſimus, primus omnium ſagaciſſimè Μέροπες, nuper interpretatur.

Quidam epoto metallo neſcientes rapiuntur, Adſtantibus nihil tale cogitantibus. Dum hæc ſcriberem, Quidam Fullo in noſtra Vicinia Fabri ferrarii filius, robuſtus Juvenis, atrociſſimis Ventri doloribus diſtorquetur, maxima fide πληροφορηθὴς ſe noxio liquido argento proluit: Et ſtatim conſopitus ad inſtar narcotici medicamenti, intrà horam æternum obdormiſcit, Gentiles, & Cognati ſceleſtum Propinatorem furcillis proſequuntur. Et quoniam ex allato in oculis meis interitu, occaſio ſe ſe offert; lubet ex prægrandi ſyllabo præcitatæ centuriæ, quæ auxiliantibus Diis palam fiet, & in acta referetur, unum, & alterum exemplum ex præcipuis excerpere, & hiſtoricè delineare, revera τραγικώτατα, & digna Sophocleis cothurnis. Horreſco referens.

Nobiliſſima Matrona ex antiqua proſapia *Speilembercb* jam Grandis natu, anno decurſo ex Goritia Venetias perrexit, pro deplorata gutta ſerena, Ἀμαύρωσιν vocant, aliquod auxilium quæſitura; fortunatior, ſi ſuam cæcitatem Fatorum iniquitati reliquiſſet. Poſt experientiſſimorum Medicorum vanos conatus, ſuadentium Empyricorum auſus intrepidè ſuſtinet, ſe ſe in fuſilis argenti calicem ἄφοβος ingurgitat. Statim, veluti cicuta epota, ſomno ſe tradit. O Superi, qui nos Amnes, qui nos Ignes expiabunt? Recollecta, pſallere occipit, choreas ducere, æſtu percita inordinatè curſitare, ſpecie in cachinnos effuſæ, & momento collacrymantis. Quod adſtantibus horrendum terriculamentum fuit, occluſo ore fit ventriloqua, ἐγγαστρίμυθος, metallica ſævitie occultiſſimè in ſpiritus ſe ſe effundente. Poſtera die alvus malignè ſolvitur, levi animi deliquio corripitur. Tertia die, ac quarta in eodem propoſito perſeverans, cum eamdem execrandam potionem deglutiiſſet, paulatim, & ſenſim vires oblangueſcere, ſenſus obſcurari, ac miſceri rationem; malignis ſpaſmis diſtorqueri. Septima die latenter moritur; monſtroſa vultus fæditate, revul-

ſis

ſis extrà orbitam oculis, totoque corpore ad inſtar aridiſſimi ſceleti contracto, ac nigrore obſito, tamquam ſi quatuor menſes a furca pependiſſet; *Vomica liquoris æterni intrà præcordia depaſcente.*

Quod ſequitur, ergaſtulis, equuleis, ac crucibus dignum.

Quidam nobiliſſimus Eques, ſupra annum ſexageſimum, elapſo proximè Aprili, Diis genitus, Parentibus, Avis, Ataviſque S. S. prognatus, Sellas curules, Trabeas purpureas, Chlamydas Μυελοϛὸς ipſe enumerans, ex multorum annorum curſu, conqueritur de Renum, & Veſicæ vitiis. Atrociſſimos dolores ſubinde perpetitur, quibus ſedandis ſæpè ſæpius ſanguis è vena mittitur, remediis delenificis uſus, Ε'νδίαυτος, reliquos dies tolerabiliter tranſigebat; ſed ad tempus redibat carnifex ille dolor, & mox ſolita admovebat tormenta. Tandem Generoſiſſimus Vir pertæſus, ac defatigatus tam crudeles amplius dolores perferre plurium Medicorum conſilio uſus, fuſilis metalli pateram abſorbet. Nullius noxæ particeps, fraudulenter delinitus, omnia ſibi proſpera auguratur. Tertia, ac quarta die mortiferum poculum rurſus epotus, totus horrore concutitur. Inſidioſiſſimus Hoſtis ſe ſe in penetralia inſinuat, effętum corpus labaſcit, ſpaſmata corripiunt, Tormina ventrem dilacerant, & tamquam ab affuſo atramento fruſtillatim incidunt. Nugari, deſipere ac leviter contremiſcere. Nigræ quinta die dejectiones apparent. Sexta die horridulus inter ſuorum amplexus animam exhalat veluti molli ſopore exſolutus. Vacillant ad hoc ſcelus exarandum litteræ. In conſpectu Solis, in ſinu ſuorum, in oculis omnium, Neceſſariis ſpectantibus Truculentum facinus peractum eſt. Non indigemus Teſtibus. O Superi, o Cęli ſpectabile lumen, vos, vos in Vocem erumpite. O Reges, o Principes, cur in Maleficos Sicam non diſtringitis? Cur facinoroſos ſecuri non percutitis?

Sed hæc omnia tamquam ἐν παρόδῳ & in tranſitu. Opportuniori tempore cum ſuis circumſtantiis Centum *Paradeigmata* conſpicua fient, ſeveriſſimo judicio enucleabuntur, veluti ſub juſtiſſimis Nomothetis, uſque ad diviſionem Animæ, & medullam reſecabuntur.

Ventum eſt ad Retiarios. Nempè Altera *Centuria* promulgabitur. *Centum nimirum Auctores*, veluti Myrmillones & Samnites in Saturnalibus Gladiatores uſque ad internecionem, ἀλλη-

λοφο-

λοφονίαι digladiantes, cominus, & adversis frontibus singulari certamine μονόμαχοι, decertabunt. Omnes primi subsellij, & ex Classicorum prosapia, qui a Græcis, & Latinis temporibus ὁμοθυμαδὸν usque ad nostra tempora, uno ore, inconcussi, pronuntiarunt Argentum vivum esse exitiale venenum, Canis Cerberi spumam, ex trifauci ore emanantem, in Cocyto, & stigiis lacubus laticem effluentem ad perniciem humani generis.

Interea pro arrabone, Pignore & fide totius summæ persolvendæ, & quasi specimine, Plinius conterraneus meus, *pars solutionis*, in campum prodit. Tamquam Quæsitor Minos, urnam movet, & alta & quasi præconia voce exclamat. *Argentum vivum, vomica liquoris æterni, venenum rerum omnium. Exest, & perrumpit vasa permanans Tabe dira*. Lib. 33.6. Suspicatur Ardoynus Plinium, qui uno volumine Græciam, & Latium conclusit, hanc periocham excerpsisse ex Erasistrato *de Theriacis*, & *Alexipharmacis*; quæ omnia injuria temporum perierunt. Tota Posteritas Plinio subscribit, & veluti Senatus consultum veneratur, & vivæ vocis oracula in omnium animis dissеminat. Quis non contremiscat? Quis audeat recalcitrare? Quis non pavidus concutiatur?

Dioscorides inter Græcos tanti ponderis, Medicus vetustissimus, ἐπικληθεὶς φακᾶς, διὰ τῆς ὄψεως φακὸς; συνῆν Κλεοπάτρᾳ, ἐπὶ Ἀνθωνίου;. facie lentiginosus, inter septica validissima reponit argentum vivum. *Cæterum Hydrargyros epota habet vim pernicialem*. Ὑδράργυρος ποθεῖσα δύναμιν φθαρτικὴν, ἔχει. lib. V. C. 110. Τῷ Βάρει διαβιβρώσκουσα τὰ Ἐντός. Suo enim pondere erodit interna. Remedio est lac copiosum, subinde epotum, & vomitionibus rejectum. Βοηθεῖται δὲ γάλακτι πολλῷ πινομένῳ, καὶ ἐξεμουμένῳ.

Fernelius acerrimus Mercurii expugnator, ore, dente, lingua, calamo, calcibus in metallum irruit, Tonat, Fulminat. Tanta rabie excæcatus, tantoque furore percitus ἱππομαίνεται, ut extra se ipsum rapiatur. Ægyrtas omnes Mercuriales, & Tonsores ad Biremes, ad laqueos, ad securim proclamat.

Joannes Baptista Montanus Veronensis, Fracastorio coævus, Litteratorum splendidissimum Sydus, Medicorum Alpha & Omega, frequentissimè ex publico suggestu Patavii indignabundus exclamabat ad suos Auditores undequaque gentium affatim affluentes, enarrante Cratone: SI SCIRETIS DOMINI, QUOT

MORTUI SUNT EX USU MERCURII, MIRAREMINI. Gliſcebat enim in dies magis, ac magis, ſimiliter tunc temporis peſtis mercurialis, urgentibus Fatis, quæ Montano vindice, ac Tanto objurgatore indigebat.

Ne arbitreris, Amiciſſime Dover, Tecum ſolo Plinio, Dioſcoride, Fernelio, Montano, rem habiturum; Centum Calami, Centum Ora, & Centum Linguæ propediem prodibunt, & robuſti Carminis offas proijcient, & Centeno Gutture, perdeſpuent, & peſſundabunt tam peſtilentes magiſtros. *Cohors Centiceps* χαλκοκορυστής æneis loricis munita in albo deſcripta in arenam jam, jam eruptura. Adveniet juſtum tempus pugnæ; ſed nondum arceſsimus; Ut ex Sidonio Canes, etſi non latrant, hirriunt tamen.

In tanta Epiſtolæ brevitate, tecum non potis ſum digladiari; ſed tantum proludere, progymnaſmate quodam, & præexercitatione futuri conflictus. Promulſide quam ex Petronio tecum jocamur, non exertis lacertis dimicamus.

Recantatis tam exitialis metalli encomiis; veluti ex longo ſomno experectus ad meliorem frugem redibis. Redibunt Circumpedes tui, fortaſſe ex hoc delirio, ab hoc omnibus deriſi, & conſputi. Si deditionem paras, arma, & Calamum projicio; ſi tempeſtivè reſipias, quæ dicta, ſunt indicta ſunto, quæ ſcripta ſunt, *Tardipedi Deo, infelicibus lignis uſtulanda*, ambabus manibus devoveamus. Potius ſacrificandum Mercurialibus Gratiis, ut Xenocratem Plato facere jubebat, & Mercurio Argicidæ, qui Canem Argum ſuſtulit, ideſt Τὰ λυσσώδη Ἐνθυμήματα furioſas cogitationes ex Jo: Tzetze ad Heſiodum. Quo auxiliatore, tamquam cæleſti Alexicaco, in tanta univerſali, & populari inſania ah quantum indigemus! o ſi mihi dextero Hercule Dii arrideant, & tibi παλινῳδῷ auxiliatrices manus porrexerint, Quot Aris anathemata, & Soteria!

Libidinoſus immolabitur Caper,
Et Agna Tempeſtatibus.

Sed nolo ſermonem meum longius evagari Ὅτ χάρις πολλοῖς ἔπεσιν ἀμφιπεριστρέφεται. Charites ex Homero multiplicitate verborum non gaudent. Per Hygeam, per Panacean, per Æſculapium, per Hippocratis Genium; neque enim habeo arctius vinculum, quo te obſtringam; *Hydrargyroſin* omnem tradas protervis, in

mare

mare Creticum, portare Ventis; illas pixidas mercuriales effringe, protere. Averruncis Diis suspende cymbala, velatisque comis novi propositi tenax, grandi auctoramento devinctus, totum te ipsum ejurabis. Libero Patri, & lætioribus Diis indulgendum, inter Scyphos jocosa, & seria misceamus sine supercilio Veteris pocula Massici & Cæcuba exsiccemus, servata centum clavibus. Dolia, & Serias veteris fuliginis testæ denigratas relinamus. Οἶνος ἀπεζεσμένος ex Hippocrate unicum humanæ caducitatis solatium. Hæret animo quod Thomas Morus miseris Mortalibus ἀνθολογεῖ ἄδηλον illud, austeritatem Zenonis redolens, & laxamentum.

Δός μοί, ἐκ Γαίας πεπονημένον ἀδύ κύπελλον

Α'ς Γεγαὼς, ὑφ' ἃ κείσομαι ἀποφθείμενος

Utinam huic sodalitio interesset D. Jacobus Hay M. D., experientissimus senex Scoto-Britannus, Symposiastes meus egregius, & vetus Consodalis. Millies Venetiis tibi salutem propinavit plenis faucibus, dum ὁμόκαπνοι rapiebamus occasionem de die, & dulciter desipiebamus in loco. Nunc verò Londini, ut audio, consedit, senio confectus, & viribus destitutus, expectans non iniquo animo inexorabilem metam, & Fatorum arbitria. Sed heù, heù ἀδάκρυτον Πλουτέα non effugimus. Illum a me multum salvere, deprecor, & exoro.

Interea Ballonium, nuperrimè in tuam clientellam receptum, ama, fove, & Achaicis vocibus respersum, a me vero suo Latio restitutum, magis, & magis exosculare. Si amabilitas nostra placet, si tibi ambo accepti sumus, in eodem contubernio conquiescimus, & aspectu tuo recreati, auram, & spiritum recipimus. Vale præstantissime Dover, ut Populares tui valeant, quos opera tua valere facis. Ætatem Æsculapidum prætergrediaris firmus, & solidus, crudæ senectutis, & lentæ vivacitatis exemplum; Grande Artis documentum, Medicus senex, Posteritate futurus. Vale.

Venetiis X. Octobris MDCCXXXV.

Pag. 2. ἐκ ἐυθέως αἱ νοῦσοι τοῖσιν ἀνθρώποισι προσγίνονται, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν συλλεγόμενα, ἀθρόως ἐκφαίνονται. Non de repente morbi hominibus accedunt; sed quæ sensim collecta sunt, affatim, magnoque insultu se produnt & proferunt.
τῶν ὀξέων, Acutorum.
προκαταρκτικῶν. Causarum procatarticarum, præincipientium.
παροξύνεσθαι. Exacerbare.
γενέσθαι. Generari.
ἀπύρετος ἐὼν, vel ἀπύρως. Infebricitans, infebricitanter.
ἀδιορίστως. Indistinctè.
3 ἀχωρίστως ἔχειν. Inseparabiliter se habere,
ἀξιόλογον. Effatu dignum.
διαφθοράν. Corruptionem.
πῦρ. Ignis.
βληχρὸν. Tardum, & languidum.
Febris κεφαλική. Cephalica, capitalis.
4 ἀπύρως, ἀπυρέτῳ ἐόντι aut ἄνευ πυρετοῦ. Infebricitanter, sine febre existenti, absque febre.
ἐπίφλεβοι. Venosi, venas latas habentes.
λεπτόφλεβοι. Venas tenues, & exiguas habentes.
δυσδιαφόρητον. Ægrè transpirabile.
5 εὔχροια. Bonitas coloris.
τὸ ὑποχονδριακόν, Hypochondriacum.
δῖνος. Vertigo.
σκοτόδινος. Vertigo tenebricosa.
ἀῤῥωστεῖν. Ægrotare.
6 τὴν ἀῤῥωστίαν. Ægrotationem.
τῆς γλώσσης ἀκράτειαν, & τῶν χειλῶν ἀκράτειαν. Linguæ impotentiam, & labiorum hæsitantiam, & impotentiam.
οἱ παφλάζοντες χειλῶν μὴ ἐγκρατέες ἐόντες. Hæsitantes, balbutientes, & labiorum impotentes.
χειλῶν. Labiorum.
τῶν χειρῶν ἀκράτεια. Manuum impotentia.
ἀκρατὴς Impotens.
τὸ μελαγχολικὸν Atrabilare, nigrobiliosum.
τὰ μελαγχολικά. Melancholica.
τὰ νοσήματα ἰσχυρῶς μελανχολικά. Morbi fortiter atrabiliares.
ἀποπληκτικόν. Apoplecticum.
μέλαινα χολή. Nigra bilis.
7 δασεῖς. Hirsuti.
φωνὴ καὶ αὐδή. Vox & Sermo.
φωνῆς λυομένης πάντα λύεται. Voce soluta omnia solvuntur.
φωνῆς ἀντὶ τῆς αὐδῆς. Vocis loco sermonis.
ἄφωνοι, ἄναυδοι. Aphoni, Anaudi.
ἄλαλοι. Muti, non loquentes.
ἄναυδον καὶ ἄφωνον. Anaudon, & Aphonon.
8 αὐδήν. Sermonem.
αὐδήεντα ἵππον. Equum loquentem.
ἀφωνία. Aphonia.
κατ' ἐξοχήν. Per excellentiam.
ἀπόπληκτοι. Apoplectici.
καρούμενοι ἄφωνοι. Soporosi, aphoni.
ἀναύδους. Anaudos.
προφάσεις. Occasiones.
ἀφώνους. Aphonos.
φανερὰς προφάσεις καὶ αἰτία φανερά. Occasiones manifestas, & causas manifestas.
9 περὶ ἀφωνίας. De Aphonia.
ἀπολήψεις. Interceptiones.
τῆς διανοίας. Mentis, & intelligentiæ.
τὸ ἀῤῥώστημα. Ægrotatio.
τὸ σῶμα, vel διάνοιαν. Corpus, & mentem.
ἐκστᾶναι. Extra se ipsum rapi.
ἡγεμονικόν. Principale.
κατ' ἧττον καὶ μᾶλλον. Secundum magis, & minus.
10 ἀπόληψις φλεβῶν. Interceptio venarum.
σκοτώσιες. Obtenebrationes.
11 διάχυσις. Diffusio.
ἀποτήξεως. Colliquationis.
ἀπότηξιν, ἀντὶ τῆς διαχύσεως. Colliquationem loco diffusionis.
ἀπόληψις. Interceptio.
τὸν τόπον. Locum.
κατ' ἐξοχήν. Per excellentiam.
προπαρασκευήν. Præparationem.
εὔχροια. Bonitas coloris.
τόπους. Locos.
στάσιν. Stationem.
12 ἕπονται. Sequuntur.
καρηβαρίας. Capitis gravitatis.
ἐπι-

ἐπιγίνεσθαι. Supergenerari.
τοῦ ἐπιγίνεσθαι vel ἕπεσθαι. Supergenerari, vel sequi.
ῥοπή. Inclinatio, Vergentia.
ὀργασμός. Orgasmus.
στάσιν. Stationem.
περίψυξις. Perfrigeratio,
ὕπαρξιν. Exsistentiam.
στάσιος. Stationis.
ἀπολήψεις. Interceptiones.
13 διάχυσιν. Diffusionem.
καταῤῥήγνυνται. Disrumpuntur.
ἄφωνος. Aphonus.
στάσις, & ἔμπηξις, Statio, & Concretio, incuneatio.
μετὰ συμπάθειαν. Per consensum.
τὴν ἀποχὴν. Abstinentiam Veneris.
κῶμα ἄγρυπνον. Coma vigil.
14 Non ὕδρωψ, sed ἱδρῶς Hydrops, sed sudor.
μανίαν. Manian, furorem.
ἔκστασιν. Ecstasin, exitum e potestate mentis.
ἄφωνοι & ἄπνοι. Aphoni, non respirantes.
στάσεως. Stationis.
ἀφωνίαι. Aphoniæ.
χολὴ κινηθεῖσα διεκίνησε καὶ διέρησε τὸ αἷμα τῆς εἰωθυίης συστάσιός τε καὶ κινήσιος. Cum bilis commota fuerit in venas & ad sanguinem ingressa fuerit; tunc sanguinem dimovet ex propria motione, & solita compage serosum facit, & calefacit.
διεκίνησεν. Commoverit.
κινήσεως. Motionis.
τὸ διέρητεν. Serosum fecerit.
διέρησεν ἐκ τῆς συστάσεως. Serosum fecerit, ex compage.
διερεῖν. Serosam naturam acquirere.
τὰς ἐπιῤῥοάς. Defluxiones.
κινήσεις ἐκ τῆς εἰωθυίας συστάσεως. Motiones ex consueta compage.
15 στάσιν ἔχειν. Stationem habere.
στάσις & σύστασις. Stasis, & Concretio, Systasis.
τὸ παχὺ τὴν στάσιν, σύστασιν. Quod crassum est Stationem significat.
τῆς κινήσει. Motui.
κίνησιν. Motum.
ἄναυδος. Anaudos.
ἄφωνος. Aphonos.
ἄπνους. Non respirans.
16 ἐξ ἐπισχέσεως. Ex suppressione.
ὀργᾷ. Impetum facit.
Risus θορυβώδης. Turbulentus, tumultuosus.
φρένες. Phrenes.
πρὸς τὴν φρόνησιν. Ad prudentiam.
τῶν φρενῶν. Affectio partium quæ Phrenes appellantur.
τὴν φρένα καὶ φρόνησιν. Mentem, & prudentiam.
τρόπον ἀκόλαστον. Protervo & insolente quodam modo.
ἀνίστασθαι, μάχεσθαι, αἰσχρομυθέειν. Crebro desurgere, pugnare, turpia obloqui.
ἔκτοσθεν ἐγένετο. Exiit extra se, & abalienata est Cononis famula.
Phrenitis ἀσαφὴς Obscura.
17 καταφορικόν. Quidpiam Comatodes, & Cataphoricum.
ἐξοχὴν. Excellentiam.
βραχυπόται. Paucibibuli.
καταφορικούς. Cataphoricos.
καταφορὰ νωθρά. Cataphora in somnum delatio lenta, & segnis.
τυφομανία. Typhomania, stupida insania ex Phrenitide, & lethargo mixta,
φρενῖτις μετὰ καταφορᾶς νωθρῆς. Phrenitis cum lenta in somnum delatione.
τὸ τυφῶδες Typhodes, sive typhlodes.
τῦφος. Typhus, febris acuta stupida.
Febres κωματώδεες, non καυματώδεες, Comatosæ non Caumatodes.
τυφώδεας πυρετοὺς. Febres Typhodeas.
τῶν τύφων καὶ τοῦ τυφώδεος. De genere humidarum febrium, quæ Typhi appellantur.
18 τὸν τῦφον. Typhon.
τυφῶδες. Typhodes.
ἀπὸ τοῦ τύφεσθαι. Ab eo quod est Incendere, Ardere, Comburere.
ἀπὸ τοῦ τυφοῦσθαι. Ab eo quod est inaniter efferri, & insolescere.

τὸ τυφῶδες, & τὸ τῦφον. Thypodes & Typhon.
ἐκλαμψιν. Elucescentiam.
τυφώδης. Typhodes.
ἀοργητὸ, νωθρὸν, βαρὺ, δυσκίνητον. Inirascibile, lentum, & segne, grave, & ægrè mobile.
ἐν γλώσσαις τὸ ἔνεον. Galenus de Linguis, sive Interpretatione obscurarum dictionum mutum interpretatur.
καθεζόμενον. Bardum, Mutum, Surdum, desidem.
τυφωδες ἐνεὸν. Typhodes interdum significat mutum, stultum.
τυφῶδες, sed τυφλῶδες. Typhodes, sed Typhlodes.
τυφλώδης. Typhlodes.
τυφλόν. Typhlon.
τυφλός. Typhlos.
τοῦ μέλλοντος τυφλὸς. Rerum futurarum inscius.
τυφλομανία καὶ τύφλος, pro τυφομανία, & τύφος. Typhlomania, & Typhlos, pro Typhomania, & Typhos.
ὀξυθύμῳ, μανικῷ. Supra modum iracundo, maniaco.
ἀπὸ τοῦ τύφεσθαι. Ab eo quod est incendere, & ardere, comburere.
κατ' ἐξοχὴν, Per excellentiam.
febris τυφώδης. Typhodes.
κρυμώδης. Febris algida, frigida.
Febris ἐρυσιπελατώδης, καὶ λειπυρία, Erysipelatodes, & Leipyria.
τῶν χολερικῶν. In modum Choleræ morbi.
19 μανία, aut μελαγχολία. Mania, aut Melancholia.
τῆς παραφορᾶς καὶ παραφροσύνης. Levis mentis emotionis, & subdelirii, Paraphoræ, & Paraphrosynes.
τὰ πολλὰ. Ut plurimum, & per intervalla, ut Ballonius interpretatur.
παραφροσύνη. Subdelirium.
καῦσος, Febris ardens.
20 διάνοια. Dianoea, intelligentia, mens, ratiocinatio.
οὐσία. Essentia.
συνολκάς, σπασμὸς. Tractus, Divulsiones, spasmos.
συνολκὴ ἀπὸ τοῦ σπασμοῦ. Quid differat divulsio a convulsione.
21 ἀφωνίαν. Aphoniam.
ἄφωνος, sed ἄναυδος. Aphonos, sed Anaudos.
περὶ τυφομανίας. De Typhomania.
καταφορᾶ. Cataphora, in somnum delatio.
κῶμα ἄγρυπνον. Somnus vigil.
πρωτοπαθεία. Primarius affectus.
συμπαθεία. Sympathia.
ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ. Extra viam.
λήθαργος, κῶμα, κῶμα ἄγρυπνον, κάρος, καταφορὰ, κατοχὴ, κατάληψις, παρακοπὴ, παραφροσύνη, παράκρουσις, μανία, ἔκστασις. Lethargus, Coma, Somnus vigil, Caros, Cataphora, Catalepsis, Catochos, Paracope, sive levis desipientia, Paraphrosyne, Paracrusis, sive levis mentis emotio, Mania, Ecstasis.
κατενεχθέντες, καταλαμβανόμενοι, καρούμενοι, κατεχόμενοι. Detenti, apprehensi, soporosi, comprehensi.
22 Κῶμα & κάρος. Coma, & Caros.
καρωτικῶν καὶ κωματωδέων. Soporosorum, & Comatosorum:
Κάρον. Caron.
ληθάργους. Lethargus.
ληθαργικόν τι. Quidpiam lethargicum.
καρῶδες, & κωματῶδες. Carodes, & Comatodes.
λήθαργος. Lethargus.
κάρος. Caros.
κατά τι. Secundum aliquid.
λήθαργος, τὸ λήθαργον. Lethargus.
23 Differt ἀπὸ τοῦ κώματος, a Comate.
κῶμα ἄγρυπνον. Coma vigil.
τῷ φανταστικῷ. Phantastico, sive principio imaginationis.
Differt ἀπὸ τοῦ κάρου, a Caro.
καταφορὰ, κῶμα. Cataphora, Coma.

καταφορά. Cataphora.
τῆς καταφορᾶς. Cataphoræ.
κατοχὴ καὶ κατάληψις. Catoche, & Catalepsis.
κατεχόμενος. Catalepticus, Detentus, apprehensus.
Κάτοχος. Catochos.
ἀπὸ τοῦ κατέχεσθαι, & τὰ κάτοχα. A detinendo, Catochos.
Morbum κατοχὴν. Qui Catochus appellatur.
κῶμα ἄγρυπνον καὶ κάτοχος. Coma vigil, & Catochos.
κάτοχος, κατάληψις καὶ κῶμα ἄγρυπνον. Catochos, Catalepsis, & Coma vigil.
τῶν κατεχομένων. Catalepticorum.
24 κάτοχοι. Catochi.
ἀφωνίας. Aphonias.
τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ. Primi sensorii.
φροντίδα. Curæ, anxietatis, sive animi ægritudinis.
ἄσα. Fastidium, implaciditas sui.
φροντὶς. Cura & animi anxietas.
ἀλύκη. Corporis inquietudo, anxietas.
25 περὶ φροντίδος. De cura & anxietate animi.
κῶμα ἄγρυπνον. Coma vigil.
26 Affectio κεφαλικὴ. Capitalis, Cephalica.
ἔξερυθροι. Prærubri.
ἄνευ φανερῆς προφάσεως. Sine manifesta occasione.
27 πάθημα. Passio.
28 κώματος ἀπὸ τοῦ κωμάζειν. Comatos ab indulgendo crapulæ, & comessationibus.
κωμάζοντες. Crapulæ, & comessationibus indulgentes.
κῶμα, sed κάρον. Coma, sed Caron.
καταφοράν. In Somnum delationem, Cataphoran.
κάρος. Caros.
ἀπὸ τῆς κάρης. A capite.
διὰ τὴν οἰνοποσίαν. Propter vinolentiam, & meri ingurgitationem.
Illa vox σωτηρίου τὸ δυνάμενον θεραπευθῆναι, quod potens est curari.

ἐμοῦσι. Evomunt.
ἐμεῖν. Evomere.
πτύειν. Expuere.
ἐμοῦσι. Evomunt.
διάβρωσιν. Erosionem.
29 ἀφρώνοις. Aphonis.
ἀφώνους. Aphonos.
τῆς ἀφωνίας, Aphoniæ.
προπαρασκευὴν. Præparationem.
διὰ τὴν στάσιν. Propter stationem.
ἐν ἀφωνίαις. In Aphoniis.
30 τάμνειν τὰς ἔσω τοῦ νοσήματος τοῦ μεγάλου ἐν τάσει γινομένου. Secare venas interiores, si magnus morbus in intensione est.
ἐν τάσει. In intensione.
Morbos ἠθάδας, Consuetos.
2. ἐπιδημ. 2. Epidem.
συναποθνήσκει. Commoritur.
ἐν τάσει γινόμενον. In intensione genitum.
31 ῥοπὴ. Inclinatio.
τὰ πολλά. Ex intervallis, ex interpret. Ballon.
διάθεσις. Diathesis, Dispositio.
ἄνεσις. Remissio.
λελυμένως ἐπιπυρέτταίνειν. Exsolutè paralyticè febricitare.
οἱ κατεχόμενοι. Detenti, apprehensi.
ἀπύρως, ἀπυρέτῳ ἐόντι. Infebricitanter, sine febre existenti.
32 αἱμοπτοικοὶ καὶ ἀναφορικοί. Hæmoptoici, & sanguinem expuentes.
33 βραχυπνόους. Brevispiros, breviter spirantes.
34 τῆς ἀνεμίας. Ventorum, sive Anemias continuitas.
ἐγγαστρίμυθους. Ex ventre loquentes.
ἄπνοι. Sine Spiritu, non respirantes.
μανικόν. Quidpiam maniacum.
ἦν δέ τι συγγενικὸν φθειρῶδες. Quidpiam Tabidum congenitum.
35 Morbi σύντροφοι, & συγγενικοί. Connutriti, & congeniti.
ἐν ὅλῃ οὐσίᾳ. In tota substantia.
πλευμᾶν. Pulmoniacum esse.
ἤν τις πλευμᾷ. Si quis pulmoniacè laborat.
36 τὰ φανερά. Manifesta.
τῇ διανοίᾳ, στοχασμῷ, aut ἀναλογισμῷ,

μῷ, aut τοῖς τεκμηρίοις. Ratiocinatione, Conjectura, Analogiſmo, Signis Syllogiſticis.
σπασμὸν τῶν ἄρθρων τοῦ πλεύμονος. Hippocrat. de Articulis Pulmonum, convulſi.
ὁμοειδῆ καὶ ὁμογενῆ. Similia, & Homogenea.
37 δύσπνοιαν. Dyphnœan, difficultatem reſpirationis.
ἀδροτέρως. Cumulatim, abundanter.
πομφὲς. Bullas.
ἀσινέως. Innoxiè.
ὑπόσπληνος ἦν. Sublienoſus erat.
ἡ ἰδιοσυγκρασία. Idioſyncraſia, Corporum proprietas, & cujuslibet peculiaris temperatura.
38 Febres ἤπιαι, mites, & lenes ut ægrotantes videantur non febrire.
μετὰ σκληρυσμοῦ. Cum duritie.
39 λυσιμελεῖς. Membra ſolventes, & nervifregi.
ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπάσχουσιν ἀλλήλοις καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιουμένη ἀλλοιοῖ τὴν τοῦ σώματος μορφήν. Anima, & corpus ſibi conſentiunt ad invicem, & ipſius animæ ſubſtantia turbata turbat corporis formam.
ἀπόληψιν φλεβῶν. Interceptionem venarum.
τὴν χυμῶν διάχυσιν. Succorum diffuſionem.
ἀπότηξις, & σύντηξις ἀναστοιχείωσιν. Colliquatio, & tabefactio fit per quandam analyſin, et reelementationem.
Calori συντηκτικῷ, colliquativo
ἀπότηξις. Colliquatio.
κακοηθῶς. Malignè.
40 Στάσις. Statio.
τοῦ αἵματος φλεβῶν στάσιες. Sanguinis venarum ſuppreſſiones.
ἐπίῤῥοιαν, & στάσιν. Defluxionem, ſtationem.
Si bilis in Hepar ἐπιῤῥυῇ καὶ ἐς κεφαλὴν καταστῇ, defluxum fecerit, & in caput conſiſterit.
ἀναπτύσσεται πρὸς φρένας. Expanditur ad Septum.
διουρεῖν. Seroſam naturam acquirit.
κάτοχος & ἄναυδος. Catochos, & Anaudos.
41 Τυφῶδες, & τῦφον. Typhodes, & Typhon.

διὰ τὸ θολωθῆναι χυμόν. Propter turbationem Succi, Turbari Succos.
θολοῦται. Turbatur.
τὸ θρασύ. Audacia cum furore.
παραφορικοί, καταφορικοί, κεφαλαλγικοί, καταῤῥοϊκοί, Paraphorici, Cataphorici, Cephalalgici, Rheumatici, Catarrhoici.
τῆς κατοχῆς. Catoches.
κῶμα ἄγρυπνον, κατάληψιν. Coma vigil, Catalepſin.
42 κάθοχος. Catochos, Catalepticos.
λύσις. Solutio.
ῥέγχος. Stertor.
τρόπον αἱμοῤῥαγικόν. In modum Hæmorragiæ.
περὶ ἀναῤῥήξεων αἵματος. De Excretione Sanguinis per os, ſive diſruptionis Sanguinis.
ἀπύρετος ἐών. Exiſtens ſine febre.
πτερυγώδεες. Alati, ſive alas habentes.
τὰ ῥεύματα. Fluxiones, Rheumata.
ὁρμώμενον καὶ συνιστάμενον. Quod impetum facit, quod eſt conſiſtens, & cohærens.
43 ὀῤῥὸν καὶ ἰχῶρα. Serum, & Saniem.
Ἀναφορικοὶ ὅτι ἄνω φέρουσι τὸ αἷμα. Anaphorici, ſurſum ferentes, quoniam ſurſum Sanguinem ferunt.
τὸ ἀναφορικόν. Anaphoricum propriè attribuitur iis qui ſuſpirant, & ſupergemunt quaſi ſpiritu interciſo, interruptoque.
lib. 1. προγνωστικῶν. Lib. 1. Prognoſticorum.
πάθος ὀδυνηρόν. Paſſio doloroſa.
ἐγγαστρίμυθοι. Ventriloqui, qui clauſo ore loquuntur.
τὰ συγγονέα νοσημάτων δυσαπάλλακτον εἶναι. Quibus morbi ſunt congeniti, ii haud facile ab iis exſolvuntur.
44 ῥοῦς γυναικεῖος. Fluxus muliebris.
45 πραγματεία. Pragmatia, ſive Praxis.
ῥόον. Fluxum.
ῥόον γυναικεῖον. Fluxum muliebrem
περὶ διαίτης. De Diæta.
Cauſarum τῶν προκαταρκτικῶν, Procatarcticarum.
46 ῥεύματα. Rheumata.
ῥοῦς γυναικεῖος. Fluxus muliebris.
Diſpoſitio ῥευματική, Rheumatica.
ῥευματισμόν. Rheumatiſmum.
διάθεσιν ῥευματικήν. Diathesin Rheumaticam.

ῥοῦς

ῥοῦς γυναικεῖος, κάθαρσις, κένωσις. Fluxus muliebris, purgatio, evacuatio, Catharsis.
κάθαρσις. Catharsis.
ἢν αἱ μήτραι φλεγμήναται πληθῶσι. Si uteri pituita pleni fuerint.
φλεγμαίνειν. Pituitosum esse.
τὰ ἐπιμήνια λευκὰ ἐπιγίνονται. Si menses albi superveniant.
47 Si pituita ἄπιος, Fatua fuerit.
κένωσις, κάθαρσις. Evacuatio, Catharsis.
τῶν καταμηνίων καὶ γυναικείων. Mensium, & muliebrium.
τὰ λευκά. Muliebria alba.
καταμήνια λευκά. Menses albi.
καταμήνιον. Mensium catharsis.
τῆς ἐπισχέσεως. Suppressionis.
ἔκκρισις, κάθαρσις. Excretio, Catharsis.
κατ' ἐξοχήν. Per excellentiam.
48 τῆς καθάρσεως. Catharseos.
λόχια κάθαρσις ἐστί. Si Puerperia purgentur.
ῥοῦς γυναικεῖος. Fluxus muliebris.
Dispositio ῥευματική, Rheumatica.
λειεντερίαν. Lejenteriam.
μητραλείαν. Lejenteriam uterinam.
λειότης. Lubricitas, Lævitas.
λεῖον. Lubricum, Læve.
κοῦφον. Leve.
αἱ μῆτραι ἀνανθῶσι. Si uteri efflorescant.
49 τὰ λευκά. Alba.
τὰ καταμήνια λευκά. Puerperia alba.
τῶν καταμηνίων λευκῶν. Puerperiorum alborum.
λοχίων, Lochiorum purgatio.
τὰ δὲ λευκά. Si vero alba menstrua fuerint.
τὰ λευκὰ καλούμενα. Quæ alba muliebria dicuntur.
τοῖς λευκοῖς. Albis mensibus.
καταμήνια, & λόχια, & ῥοῦς γυναικεῖος, & λευκὰ vere καθάρσεις. Catamenia, Lochia, & Fluxus muliebris, & menses albi, sunt de genere Catharseos.
κάθαρσιν. Catharsin.
κένωσις, κάθαρσις. Evacuatio, Catharsis.
πλεονάζον. Quod abundat, & plenum est.
τὸ δὲ ἐνοχλοῦν Turbare, & tristitiam inferre.
κενοῦσθαι. Evacuari.
κακόηθες. Malignum, mali moris.
διὰ τὴν δυσκρασίαν. Propter Dyscrasian.
51 ῥοῦν γυναικεῖον. Fluxum muliebrem.
πυώδες. Purulentum.
ῥοῦν. Fluxum.
λευκά. Menses albi.
ῥοπάς. Inclinationes.
καὶ ἐπιθυμία. Impetus animalis, Græce φορά.
ζῶον. Animal.
52 ῥευματικὴν. Rheumaticam.
καταμήνιον νοσώδες. Menses morbosi.
λόχια. Puerperia.
ῥευματισμὸς μητρέων. Rheumatismus uterinus.
ῥεῦμα. Rheuma.
Gonorrhœa βρομώδης, impura, lutulenta, cœnosa.
Βρομώδεα γονόῤῥοιαν. Gonorrhœam impuram.
Species τοῦ ῥόου, Fluxus.
ῥοῦς καὶ καταμήνιον νοσώδες. Fluxus, & menses morbosi.
53 ῥοῦς γυναικεῖος. Fluxus muliebris.
βρομώδης. Fœtidus, graveolens.
54 ῥοῦν. Fluxum.
Differunt καταμήνιον ὑπόχλωρον, νοσῶδες ἀπὸ τοῦ ῥοῦ, Menses subvirides, morbosi a fluxu.
καταμήνιον. Menses.
55 τὰ καταμήνια ἀνθεῖν. Menses efflorescere.
56 παφλάζειν. Loquendo balbutire.
τῶν καταμηνίων. Menses.
ὑμενώδεες. Pelliculosi.
ἰχωροειδέες. Tenues.
ἀνθρακώδεες. Carbunculosi.
ζοφοειδέες. Caliginosi.
θολεροί. Turbati.
πυώδεες. Purulenti.
ὑδρωποειδέες. Hydropiformes.
καταμήνιον ὑδρωποειδὲς ῥόον ὑδατώδεα. Exprimunt Menses Hydropiformes Fluxus aquosos.
ῥόος. Fluxus.
ὑμενώδης. Pelliculosi.
ἐν τῷ ταράχῳ τοῦ αἵματος. Dum menses commoventur.
ῥόον φλεγματώδεα. Fluxum pituitosum.
ἰχώρ. Ichor, Sanies.

καταμήνιον ὑμενώδες καὶ φλεγματώδες. Menses pelliculosi, & phlegmatici.
57 Purgationes ὑφαίμονες, subcruentæ.
Menses μυξώδεα, mucosi.
καταμήνια καλούμενα. Catamenia, Græcè vocata.
ῥόος καὶ ῥόοι. Fluxus, & fluxiones.
τοῦ ῥόου. Fluxus.
περὶ τοῦ ῥόου. De Fluxu.
εἰς τὸν ῥόον. ad fluxum.
Menses λευκὸς πυῤῥός, albi, flavi.
ῥοῦν γυναικεῖον. Fluxum muliebre.
Menses ἐξέρυθρος, ἐρυθρὸς, λευκὸς, ὑπόχλωρος, χλωρὸς, ὑπόλευκος, ἰχωροειδὴς, Prærubri, rubri, albi, subvirides, virides, subalbi, saniosi.
Hippoc. lib. 2. γυναικείων, De Morbis Mulierum.
ῥόον αἵματος ἐκ τῶν ἄρθρων. Fluxum sanguinis ex articulis veluti fluor glutinosus, & sanguineus.
περὶ τῶν λευκῶν. De Mensibus albis.
Excretio τῶν λευκῶν mensium alborum.
τὰ λευκὰ Menses albi.
καταμήνια ὠμὰ, ὑφαιμα. Catamenia, cruda, subcruenta.
ῥόος. Fluxus.
58 ὀλιγοψυχίαν. Animi imminutio, pusillanimitas.
ῥόος χολώδης. Fluxus biliosus.
σπαργᾶν. Turgere, luxuriare, impetu ferociente ad excretionem; quod de lactis copia in mammis collecti;
ἀψυχία. Animi defectus.
Fluxus ὑδρωποειδὲς Hydropiformis.
59 καθάρσεις ἔμμηνοι. Purgationes menstruales.
περὶ ῥοῦν γυναικείων, De fluxibus muliebribus.
καταμήνια ἄχροα. Catamenia, sive menses decolores.
πολύχροα. Non per idem tempus venientes, multifluentes, *ut explicat Philotheus*,
ῥεύματα. Rheumata.
ῥευματισμοῖς. Rheumatismis.
ῥοῦς. Fluxus.
ἐν τῷ ῥῷ. In fluxu.
παλμοὺς ὑπολυομένους. Palpitationes subexsolutas, seu palpitationes subexsolventes, *ut melius vertit Ballon*.
60 κατά τι. Secundum aliquid.
τῇ φύσει. Naturæ.
τῷ ἐκ νόσου. Ex morbo.
ἐκ νόσου, Ex morbo.
κατὰ τὴν φύσιν. Secundum naturam.
61 Humiditatum δριμέων, καὶ πικροχόλων καὶ χολώδεων, acrium, quæ sunt amaræ, & amarobiliosę, & biliosæ.
καταφορικὰ, καταῤῥοϊκὰ. Quæ dolorifica sunt, cataphorica, Rheumatica, Catarrhodea.
ῥοῦς γυναικεῖος, κατάῤῥηξις, ῥευματισμός. Fluxus muliebris, Disruptio, Rheumatismus.
62 κατάῤῥηξιν. Disruptionem.
κακοπραγία. Mala elaboratio succorum.
Humiditas ὑδατώδους ὄντος τυροῦ, aquosa, & humida ut humor sit instar coaguli, & casei.
ὄντος τυροῦ. Ad instar casei.
προσφέρειν τε ἀλειμμάτων στυφόντων τοῖς γυναικείοις τόποις. Admovere ad muliebres locos ea quæ habent vim adstringendi.
63 οὐρητικά. Quæ urinam stimulant.
διουρητικά. Diuretica.
διὰ. Secundum.
64 ἐκφρακτικά. Deobstruentia, Fundentia, Liquantia, Secernentia.
καθ' ἧττον καὶ μᾶλλον. Secundum magis, & minus.
ἐν τῷ ῥῷ, In fluxu.
τὸ καταμήνιον. Menses.
65 συστολήν. Contractionem, & compactionem.
τὸ σῶμα συνεσταλμένον τῷ διαλελυμένῳ. Corpus compactum molli, & effęminato opponitur.
συστολή. Systole.
Quandam εὐεξίαν, Evexian, sive bonum habitum significat.
κατάῤῥοπίαν. Inclinationem ad inferiora.
ῥῶν γυναικείων. Fluxum muliebrium.
εὔσαρκος. Boni habitus.
67 πικρόχολος ἄνω. Biliosus per superiora.
ἐπικερασικῶς. Temperando, Leniendo, Obtundendo.
71 μετασυγκριτικά. Metasyncritica, ex alto trahentia.
72 περὶ ἀρθρῶν. De Corporibus robustis, & durioribus, & bene articulatis, *ut explicat Gorræus*.
73 ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ἐκροάς. Vel secundum alias effluxiones.

τὰ καταμήνια ἀνθεῖν. Menses efflorescere.
74 Fernel. παθολο. Pathologia.
καταῤῥοπος. Deorsum vergens.
περὶ τῶν λευκῶν. De Mensibus albis.
κενώσεως. Evacuationis.
καθάρσεως. Purgationis.
ὑδατώδεας, Humidioris naturæ, & morbosæ, Aqueas, Laxas, Uliginosas, & putredini minime obsistentes.
ῥοώδεες. Rheumaticum.
75 τῷ ῥῷ γυναικείῳ. fluxui mulieri.
ἐξέρυθρος & ὕφαιμος. Præruber, & subcruentus.
γυναι: De morbis mulierum.
νοσήματα, συμπτώματα. Morbi, Symptomata.
παραφορικὸν, καταφορικὸν, καταῤῥοικὸν, κεφαλαλγικόν. Paraphoricum, Cataphoricum, Rheumaticum, Cephalalgicum.
76 διάθεσις ῥευματικὴ καὶ καταῤῥώδης. Diathesis Rheumatica, & Catharralis.
77 αὐχμώδης. Squallidus.
Febres ἤπιαι, Mites, & blandæ.
προκαταρκτικόν. Procatarticum.
προηγούμενον. Præincipiens, antecedens.
φαίνονται, Apparent.
78 παλινδρομή. Palindrome, recursus.
κακόηθες. Mali moris.
ἀφανισθέντων ἐξαίφνης. de repente evanescentium.
ἐξαίφνης. De repente.
ἐπιγίνονται. Superveniunt.
τὸ ἐπιγίνεσθαι, Supervenire, supergenerari.
79 περὶ ἄλυος. De animi anxietate, & ægritudine.
ψηλαφώδης. Palpando tangens.
μελανότριξ καὶ μελανοφθαλμος. Nigris capillis, & nigris oculis.
ἀπύρετος. Infebricitans.
φροντίδα. Curam, & ægritudinem.
80 συγγενές. Cognatum.
τῆς διανοίας, Mentis, & intelligentiæ.
δυσδιαφόρητον. Quod est ægrè difflabile.
Excrementi ἀτμώδους, vaporosi.
ὑπόχυσιν. Suffusionem.
81 μελαγχολικά. Melancholica.
τῇ γενέσει. Generationi.
ἰσχνόφωνοι. Vocem gracilem habentes.
ἀκράτειαν. Impotentiam.
γένεσις, παροξυσμός Generatio, Paroxismus.
Febrium συνεχῶν. Continentium, Synocharum.
πυρετοί. Febres.
Febres μεθημερινοὶ, sive καθημερινοί, quotidianæ quas Arabes *Laticas* vocant, & quotidianas inseparabiles.
ἀμφημερινοί. Quotidianæ.
82 καταμήνια. Catamenia.
ἀποστήματα. Apostemata.
83 καταῤῥοπίης. Inclinationis deorsum.
Aliud ταραχώδεα εἶναι, aliud παραφρονῆσαι. Aliud est turbari, aliud est delirare.
ταραχώδεες. Leviter turbati.
ταραχώδεις παραφρονοῦντες. Leviter turbati, Desipientes, Delirantes.
ταραχή. Turbatio.
παραφροσύνη. Leve delirium.
καὶ ἐπιρρυῇ καὶ ἐς κεφαλὴν καταστῇ. Si fluxerit, & in caput constiterit.
καταῤῥεῖν καὶ μεταῤῥεῖν. Fluere, Defluere, Rheumaticum esse:
83 καταῤῥέων. Fluens.
ἐπίῤῥοη, μετάῤῥυσις, κατάῤῥους. Defluxio, Transfusio, Catharrus.
κατάῤῥου. Catharri, sive defluxionis a capite in subjectas partes.
πρόῤῥησιν. Prædictionem.
τὰς φανερὰς προφάσεις. Manifestas occas.
τὰ φανερά. Quæ manifesta sunt.
τῶν φανερῶν. Eorum quæ manifesta sunt.
τὰ ἔξω. Exteriora.
ἀφορμάς. Occasiones.
84 φιλόπονος. Laboris amans.
ἐκστάσιες μελαγχολικαί. Mentis emotiones melancholicæ.
τῶν ἐπιληψιῶν διαλυτικός. Affectiones Epilepticas solventes.
τῆς ἐκστάσεως. Emotionis, sive Ecstaseos.
κακοήθειαν. Malignitatem.
Insaniæ μανιώδεις, maniacæ.
ἐκστατικὸς μελαγχολικῶς. Ecstaticus melancholico modo.
τὸ τραγᾶν. Hircire, & in Venerem ferri.
τραγᾶν καὶ τραγίζειν. In Venerem impetum habere, Furere.
σπαργᾶν σφριγᾶν. Ubera lacte distendi, mammas intumescere, & turgescere.
ὀργᾶν. Orgasmo, & impetu ferri.
σφριγᾷ τοῖς τιτθοῖς αὐτή. Mammæ lacte ipsi turgescunt.
85 παραφοραὶ, & παρακρούσιες. Emotiones, & leves mentis alienationes.
ἐγχύμωσις, infusio.

Usus

Usus τ῀ ὑπνωτικῶν, Hypnoticorum, & soporiferorum.
Opium ἀπὸ τοῦ ὀπȣ, ex Succo vocatur.
κατ' ἐξοχήν. Per excellentiam.
μώρωσιν & ἄγνοιαν. Morosin, Fatuitatem, Ignorantiam.
παρακοπήν. Levem mentis emotionem.
86 κῶμα. Coma.
In lib. τ῀ ὀξέων, Acutorum.
καταῤῥέπῳ. Deorsum vergente.
ἀνάῤῥοπος. Sursum vergens.
διαφόρησιν. Diaphorisin.
ἐναργῶς. Evidenter.
τῶν ὑπνωτικῶν καὶ ναρκωτικῶν. Hypnoticorum, & narcoticorum.
κακοήθες. Malignum.
τὸ μανικόν. Maniacum.
Species Solatri ὑπνωτική, Hypnotica dicitur.
μανική. Maniaca.
τὴν μανίαν. Manian.
ἔκστασιν. Ecstasin.
τῇ ȣσίᾳ. Essentiæ.
καταφορᾶς βαθείας. Lentorem, & Stuporem profundum.
τῆς παραφροσύνης. Levis mentis emotionis.
87 Somnus ταραχώδης, turbulentus.
τῆς διανοίας βλάβης. Læsionis mentis, & intelligentiæ.
ταραχήν. Turbationem.
κῶμα ἄγρυπνον. Coma vigil.
ἄφωνοι. Aphoni.
κάτοχος. Catochos.
88 μελαγχολίας καὶ τῆς φρενίτιδος. Melancholiæ & Phrenitidis.
τῆς καταφορᾶς, ληθάργȣ. Cataphoræ, & Letarghi.
μανιώδης. Maniaca.
ὁδοιπορία. Via, & transitus.
ἀνάλογον. Analogon.
Febris ἠπία, lenis, & obscura.
σειρίασιν. Siriasin.
σειρίασιν, ἀπὸ τοῦ σειριᾶσθαι. Inflammari, siccari.
89 ἐπίλαμψις. Elucescentia.
διὰ τὴν φλεγμονώδη διάθεσιν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Propter Diathesin inflammatoriam in cerebro.
ἐπιφλόγισμα. Phlogosis.
Febris ἠπία, lenta, & lenis.
δυσκρασίαν. Dyscrasian.

ὀῤῥός. Serum.
90 ἰχώρ, & ὀῤῥός, & λεπτόν. Sanies, & Serum, & quidpiam tenue.
κεφαλαλγία Cephalalgia, sive dolor capitis.
τὸ κῶμα. Coma.
τῇ ἐκστάσει. Mentis emotioni.
κεφαλαία. Cephalæa.
τῆς κεφαλῆς. Capitis.
τοῦ ἐγκεφάλȣ. Cerebri.
ἐπιθυμία, & σατυριασμός. Desiderium, furor, & Satyriasis.
καρδιαλγία. Cardialgia.
91 τῆς φύσεως. Naturæ.
φροντίδα. Curam, animi ægritudinem.
περὶ φροντίδος. De Cura, & animi ægritudinis.
ἄση, ἀλύκη. Anxietas, Implaciditas sui.
φροντίς. Animi ægritudo.
ἀλύκη. Inquietudo.
ἀλύειν. Non quiescere, ab uno negotio, ad aliud traduci.
92 διάθεσις. Dispositio.
ὑποτρέφεται διάθεσις φρενιτική. Fovetur, & nutritur occultè dispositio, sive diathesis phrenitica.
93 κἂν ὀλίγον ὕστερον παύσηται. Etiam Si postea paullum cessaverit, & cessare desipientia visa fuerit.
τὰ πολλά. Ut plurimum, per intervalla, *ex Ballonio*.
μεταπτώσεις. Translatio, migratio.
ὀῤῥός. Serum.
μετὰ τοῦ ὀῤῥȣ καὶ ἰχῶρος. Ex sero, & Sanie ichoride.
μετάῤῥυσις καὶ κατάῤῥȣς. Transfluxio, & defluxio.
Nomine κατάῤῥȣ, Catarrhi.
μεταῤῥεῖν. Transfluere.
φροντίδος. Curæ, & anxietatis.
κατὰ τὴν ἀπόθεσιν. Per depositionem, sive per modum separationis.
κατ' ἔκρουν. Per Excretionem.
94 μετάπτωσιν. Permutationem.
Paullum τὰ ἐπ' ὀλίγον, sive ad breve tempus ferocia deliria, vel tantula ferocitas; *ut explicat Gal. 3. Prorrhet.*
ἀπὸ τ῀ γυναικείων. A Muliebribus expurgationibus.
κακοεργεῖν. Succos maleficos esse.
κακοεργίας μεγάλας ποιῶνται. Si malefici suc-

ci ſucci magis fuerint.
παρακρούσιες θηριώδεις. Mentis emotiones malignæ.
παρακοπὴν. Levem mentis emotionem.
ἀνίατον. Inſanabile.
95 σφακελίζειν. Corrumpi, Sphacelari.
96 μυξώδης. Mucoſus.
παρέλεγε. Nugabatur, levia effutiebat.
97 ἐς τὴν κεφαλὴν ἀναφέρουσι. Ad caput referunt.
περιφέρεσθαι τῇ γνώμῃ. Judicio & mente alienari, & recta ratione transferri.
περὶ θορύβου καὶ παραφροσύνης. De Turbatione mentis, & levis emotionis.
τὸ θόρυβον. Perturbationem mentis.
τὴν φλεγμονὴν. Inflammationem.
φλεγμονώδη διάθεσιν. Diſpoſitionem inflammatoriam.
98 ἀρχὴ τῶν νεύρων. Principium nervorum.
Febris κοπιώδης, ἀσώδης, ψηλαφώδης, laſſitudinaria, faſtidioſa, palpans digitis.
Jactatio ἀνέμετος, ſine vomitu.
ἄσφυγμος. Sine pulſu, impulſuoſus; *ex Obſopæo.*
τὸ ὀξύ. Acuties in morbis, Acutum.
καὶ τὸ θανατῶδες. Quod eſt lethale.
τὸ θεῖον. Quaſi Θνητὸν, Quod eſt mortiferum; *ut explicat Ballon. præter infinitas interpretationis Aliorum ex antiquiſsimo Herophilo In Antiprognoſticis.*
ἐπιδημεῖν. Graſſari, & ſævire in vulgus.
νεκρώσεως. Mortificationis.
99 Febris κοπιώδης, ἀσώδης, ψηλαφώδης, laſſitudinaria, faſtidioſa, palpans digitis.
Febres ψηλαφώδεες κοπιώδεες, palpantes, laborioſæ.
κόπος; τὸ ψηλαφῶδες. Laſſitudo, palpatio quædam.
τὸ δὲ ψηλαφῶδες. Ad illud quod eſt digitis contrectans.
κόπος, ὀδύνη. Laſſitudo, dolor.
Febres κοπιώδεες laborioſæ.
Febres ὀδυνώδεες, doloroſæ.
παράκρουσις ἀσαφὴς. Mentis emotio obſcura.
περὶ κόπου καὶ πυρετοῦ κοπιώδεος. De Laſſitudine, & Febre laborioſe.
Dolor ὀστοκόπος, frangens oſſa.

Jactatio ἀνέμετος. Sine vomitu.
ἄλυς καὶ ἀλυσμός. Jactatio.
ἄσα, ἀλυσμὸς. Faſtidium, inquietudo, implaciditas ſui.
Motus ναυσιώδης, Nauſeoſtes.
Aegri περὶ ῥιπτασμοῦ καὶ ἄλυος ἀλύουσι, ſe ipſos faſtidiunt propter jactationem, & inquietudinem; jactant ſe ſe.
Ventriculi κάκωσιν, malam affectionem.
Signa τοῦ ἀλυσμοῦ, jactationis.
Malignam ἀρρωστίαν, Aegrotationem.
ἄλυος. Inquietudinis.
100 δυσφορεῖν. Male affici, & ægrè tolerare.
ἄσφυγμος. Sine pulſus.
ἀσφυξία. Deficientia pulſus.
ἄπεπτος. Incoctilis.
101 ἐξάνθημα. Exanthema, Eruptio, Efflorefcentia.
οὐσία. Subſtantia, Eſſentia.
ἄλες καὶ ἀθρόως. Confertim, abundanter.
ἐξανθεῖν. Efflorefcere.
102 Aquarum αὐτοφυέων, ſponte naſcentium.
ἀπὸ τοῦ δέρειν. Ab eſcoriando.
ἔκθυμα. Eruptio.
103 τὰ ὑδρῶα. Sudamina.
ἐξανθήματα. Exanthemata.
ἐκζέματα. Puſtulæ ardentes, & fervidæ.
ἐκβράσματα. Puſtulæ in modum bullæ erumpentes.
ἐκθύματα, ἐξανθήματα. Eruptiones, Exanthemata.
ἐκζέματα ἀπὸ τοῦ ζεῖν. Puſtulæ ardentes, Eczemata, a ferendo.
ἀπὸ τοῦ ἐξανθεῖν ἐξανθήματα. Exanthemata, Efflorefcentiæ ab efflorefcendo.
Papulam ἀγρίαν, feram, Sylveſtrem.
ἐξάνθημα. Exanthema.
Nomine ἐξανθήματος, Exanthematis.
ἔκβρασμα, ἔκθυμα, ἐξάνθημα. Ebullitio, Eruptio, Exanthema, efflorefcentia.
ἔκζεμα, & ἔκβρασμα. Puſtulæ ardentes, Eruptiones in modum bullæ erumpentes.
ἀδιαφόρως. Indiſtinctè.
ἀπὸ τοῦ ἐκθύειν. Ab erumpendo.
ἐξορμᾶν. Impetum faciendo.
θεῖον. Quidpiam divinum, mali moris, mortiferum.

104

104 οἷον ἴονθοι, Vari, tumoris exigui, & inflammatorii.
οὐκ ἀφίσαντο. Abſceſſum non faciebant.
Conſtitutio πνιγώδης, veluti ſuffucativa, æſtum pleniorem, & veluti ſuffocantem inducens.
μεγάλα ἐκθύματα. Magnæ eruptiones, papulæ.
105 τὰ ἰόντα. Quæ exeunt, erumpunt, ſeparantur.
106 Symptomata ἀξιόλογα, effatu digna.
107 ἀσινέως. Innoxiè.
τρηχίσματα κεγχρώδεα. Eruptiones miliaceæ, aſperitudines in modum milii erumpentes.
Puncticulæ κωνώπων, Culicum morſus referentes.
Febrium κακοχυμοτέρων, malignarum.
μώλωπες Vibices, maculæ Culicum morſibus ſimiles.
108 ἐξάνθημα. Exanthema.
πομφοί. Bullæ.
Morbus ἐπιδήμιος, Popularis. Epidemicus.
Morbus ἐνδήμιος, Endemius.
Morbos Præcedere παρανύμφους, tamquam prodromos, & Anteambulones ipſius Peſtis.
φλεκταίνας. Puſtulas, papulas.
109 ἐξανθήματα πυρίκαυστα. Exanthemata veluti igne ambuſta.
Dolor ὀστοκόπος, ἀλυσμὸς, oſſa frangens, oſtocopos, inquietudo.
ἀπόσπασμα. Divulſio.
ἀνεύρυσμα. Aneuryſma.
σπαδὼν, κίρσος. Divulſio, Varix.
ὑμενεύρυσμα. Aneuryſma membranarum, ſive dilatatio membranarum.
ἀπὸ τοῦ εὐρύνειν τὰς ὑμένας. A dilatando membranas.
ἀνευρύσματος. Aneuryſmatis.
ἀπὸ τοῦ νεύρου. A nervo.
ἀπὸ τοῦ εὐρύνειν. A dilatando.
κίρσος. Varix.
110 πυρίκαυστα. Igne ambuſta.
ὠχρόλευκος. Pallidè albus, Luteoalbus.
κεκλασμένος. Fractus, Delaſſatus, Quaſſatus.
Corpus εὐδιαφόρητον, facile evaporabile.
111 πόνος ἀντὶ τοῦ ἀλγήματος, καὶ ὀδύνης. Labor loco doloris, & affectionis doloroſæ.
τρηχίσματα κεγχρώδεα. Aſperitudines miliaceæ.
Ἱδρῶα. Sudamina;
οὐκ ἀφίστασθαι. Non Abſceſſus fieri.
ἡμιῤῥόπως καὶ μὴ ἀναξίως τῆς περιβολῆς. Non pro ratione excretionis aut morbi dignitate.
Excretio ἀξιολόγως, notabilis, effatu digna.
112 τὸ ῥεῦμα συνιστάμενον. Rheuma conſiſtens.
φλυζάκια. Puſtulæ, papulæ ignitæ.
κρίνοντα. Judicantia.
κρίσιμα. Judicatoria.
ἀναξίως τῆς περιβολῆς. Pro dignitate morbi.
περιβάλλει. Rejicit in habitum corporis.
τὴν περιβολὴν. Habitum corporis.
καὶ τῇ περιβολῇ. Ad habitum corporis.
Excretio ἡμιῤῥόπως καὶ μὴ ἀναξίως τῆς περιβολῆς, Semirepens, & non pro dignitate morbi.
συγγενὲς. Cognatum eſt.
113 ὀδοντίασιν. Dentitionem.
114 τὸ ποιητικόν. Vis efficiendi.
Ratione τοῦ ποιητικοῦ, & ἐπιδεκτικοῦ Principii efficientis, & corporis ſuſcipientis.
τοῦ ποιητικοῦ. Principii efficientis.
κατὰ τὸ συμβεβηκός. Secundum accidens.
πηδησμὸν τῶν φλεβῶν ἐν τοῖς κροτάφοις. Pulſus inſignis, ſaltus venarum quæ ſunt in temporibus, Perſultatio in temporibus.
δυσδιαφόρητα. Aegrè evaporabilia.
115 ἐπισημασίη ἀθρόα. Invaſio violenta, & confertim erumpens.
ἐπιφλόγισμα. Incendium.
ἐπιγένημα. Supergeneratio.
116 διαχώρημα. Excretio.
117 σὺν Θεῷ. Deo auxiliante.
118 τὸ θεῖον. Quidpiam divinum. τῇ
εὐδίῳ. Conſtitutioni pluvioſæ, auſtrinæ, molli.
Morbi ἢ εὐσταθεῖς ἢ κακοήθεις, conſtantes, & boni moris, inconſtantes, & maligni moris.
σπλῆνες. Splenes.
φάρυγγες. Fauces.
συνταλαιπωρία τὸ ποιητικὸν, & ἐπιδεκτικόν. Conſenſus inter principium efficiens, & recipiens.

τῶν

τῶν ὡρέων κατάστασις. Constitutio temporum.
ἀγρυπνία. Pervigilium.
τῆς ἀγρυπνίας. Vigiliæ.
119 οἱ πρὸς χεῖρα ἀναΐσσοντες κακοὶ. Si ægri ad manum Medici subsultant malo sunt loco.
πρὸς χεῖρα. Ad manum.
120 προαιρετικῶς. Ex electione.
πρῶτον μεσοπλεύριον. Primum intercostale.
μεσοπλεύριον. Intercostale.
ἀνακάθαρσις. Anacatharsis.
οἱ πρὸς χεῖρα ἀναΐσσοντες. Qui ad manum assiliunt.
τρόμον. Tremorem.
σπασμότρομος. Tremore covulsivus.
ἐκ τοῦ σπασμοῦ καὶ τρόμου. Ex convulsione & tremore.
ἐν τῷ σπασμοτρόμῳ. In Tremore convulsivo.
Componitur ἐκ τοῦ σπασμοῦ καὶ τρόμου, ex convulsione & tremore.
σπασμότρομος, καὶ τρομῶδές τι. Tremor convulsivus, & quidpiam tremulum.
122 τῇ ἀνακαθάρσει. In Anacatharsi.
ἀκράτειαν τρομώδεα. Tremulam impotentiam.
Causas προκαταρκτικὰς, procatarcticas.
φροντίδα. Curam.
Quidpiam συγγενὲς. Cognatum.
προπάθειαν. Primariam affectionem.
συμπάθειαν. Consensum.
123 ἄση καὶ ἀλύκη. Fastidium, & inquietudo.
φροντίς. Animi ægritudo.
124 Quidpiam συγγενὲς καὶ ὁμόφυλον, cognatum, & gentile.
125 Corpus μυξῶδες καὶ ἁλμῶδες, mucosum, & Salsuginosum.
127 ἀνακάθαρσις. Anacatharsis.
μαδαρώσεις & ἀλωπεκίαι. Glabricies, & capillorum defluvium. *Celsus* Aream vocat.
129 ἀλύκη. Implaciditas, & fastidium sui.
ἀναλογία. Analogia.
γίνονται καὶ παροξύνονται. Generantur & exacerbantur.
σφακέλῳ, νεκρώσει. Sphacelismo, & partis mortificatione.
Nectar ζωτικὸν καὶ σύρροον, vivificum, & animale, & confluxus.
Calorem ἔμφυτον, ingenitum.
τὴν ἐνέργειαν. Energiam.
κόπος. Lassitudo.
τὸ εὐπρόσφυτον. Ingenitum, & naturalem.
τὴν πηγὴν. Fontem.
130 ἰδιοσυγκρασία. Idiosyncrasia.
ἰνίον. Cervix, Occiput, postica capitis pars.
131 σύνθεσις, & συμπάθεια. Colligatio & Consensus.
ἀντιπερίστασιν. Antiperistasin, Circumobsistentiam contrarii.
Febrim κοπιώδεα, lassitudinariam.
132 ἰνίον. Cervix.
133 Quidpiam συγγενὲς, cognatum.
134 ἔκλαμψις. Elucescentia.
χυμοὺς χρηστοὺς ἐργάζεται. Bonos succos, & utiles operatur.
135 Homini ἀνδρὶ, verè homini.
χλόασμα λαμπρὸν. Splendida viriditas.
διὰ τὴν ἕλκωσιν. Propter exulcerationem.
136 Animi ἀτονία, dissolutio, Atonia.
ἐν τοῖς ἀφροδισίοις. In Venereis.
ἀπαιδευσία. Ignorantia, indisciplinatio.
ἀπανθεῖν καὶ παρακμάζειν. Vigorem amittere, & deflorescere.
137 περὶ ἐμπύων. De suppuratis.
ἀφωνίαν. Aphonian.
ἐξοχὴ τῆς σηπεδόνος. Excellentiam putredinis.
ἦτρον. Pars abdominis inferior.
138 μετεωρισμός. Meteorismus.
κατὰ τὸ ἦτρον. Secundum partem inferiorem abdominis.
γονοειδεῖς. Genituræ similes.
139 παφλάζων. Balbutiendo loquens.
ἀπονενοημένος ἔχειν πρὸς τὰ σιτία. Desperatus circa ciborum sumptiones, desperata & deplorata inappetentia.
ἐκλύσεις. Solutiones.
διάλυσις. Diffusio.
σύντηξις. Colliquatio.
παφλάζοντα. Balbutiendo loquentem.
δύσπνοια. Difficultas respirationes, Diphnæa.
πῦρ. Ignis.
βληχρὸν. Lentum.
Febris εὐήθεια, simplicitas, & bonitas.
ἀνάλογος. Analogus.
140 ἀναισθησία. Insensibilitas.
τῆς γλώσσης ἀκράτεια. Linguæ impotentia.
παράλυσιν. Paralysi.

τῆς

141 τῆς ὅλης ὀσίας. Totius substantiæ.
φίμωσις. Phimosis.
Φίμωσις καὶ περιφίμωσις. Phimosis, & Periphimosis.
ἡ γυνὴ ἄτρητος. Mulier imperforata.
φιμώσεως. Phimoseos.
κατ' ἐξοχὴν. Per excellentiam.
ἀπὸ τοῦ φιμοῦ. A clausione.
φίμος. Nexus summi oris perarum, & sacculorum cum toto superiore ejus ambitu in angustum collecto funiculo religantur.
ἰχωρῶδες. Ichoroides, Saniei simile.
142 Ἰλιάδ. α. v. 3. Iliados 1. v. 3.
διάθεσις ῥευματικὴ. Diathesis Rheumatica.
σπαδῶνα ἐν τῷ πνεύμονι. Varicem in pulmone.
Aloe ἀναστομωτικὴ, Quæ aperit ora.
ἄφωνος. Aphonus.
ἀπύρετος. Infebricitans.
Καταφορικός. Cataphoricus.
καταφοράν. Cataphora.
διάχυσις. Diffusio.
146 τὰ ὑγρά. Humida.
πλέον οὐθὲν εἰς ὑγίας λόγον. Nihilo magis proficitur quod ad rationem ipsius sanationis pertinet.
ἐνέργειαν. Energian.
αὐχμηρὸν. Squallidum, & Siccum.
καταῤῥῶδες. Rheumaticum, Catarrhale.
Lingua τραχεῖα. Sicca, aspera, fuliginosa.
Sitis ἀξιόλογος, effatu digna, notabilis.
147 ἐν τῇ τάσει καὶ τῇ λύσει. In tensione, & in solutione.
ἐν τῇ τάσει. In tensione.
ἐν τῇ λύσει. In solutione.
Sudores συντηκτικοὶ, diaphoretici, colliquativi.
ἐν τῇ τάσει εἶναι. In tensione esse.
κατά τάσιν τινα. Secundum tensionem quandam.
κόπος αὐτόματος. Lassitudo spontanea.
ῥευματικὴ διάθεσις. Dispositio Rheumatica.
148 ῥευματισμοί. Rheumatismi.
κακοήθεις. Maligni moris.
ἡμίσαπες. Semiputridum, semimaturum, ex *Ballon.*
ἐκτεθηλυσμένην. Effeminatam.
μυσάττεσθαι τὸ σίαλον. Abominari sputum.
150 ἀποσιτία. Abstinentia a cibo.
κρεμᾶσθαι δοκέει τὰ σπλάγχνα αὐτέοισιν. Suspendi videntur viscera ipsis.
κρεμασμὸς καὶ μετεωρισμός. Suspensio, & meteorismus.
ἰχῶρες. Ichores, humores saniosi.
Κρεμᾶσθαι. Suspendi.
Inanire ἐπωδυνέστερον, πυρετωδέστερον, βηχωδέστερον, dolorosum, febrile, tussiculosum.
κρεμασμὸς. Suspensio.
διορθευμα. Fulcimentum quoddam, rectitudinem.
151 τὴν φαλάκρωσιν. Calvitium.
μαδαρότης καὶ φαλάκρωσις. Glabrities, Capillorum defluvium.
μαδαρώσεως. Capillorum defluvii.
μιλφώσεως φαλάκρωσις. Capillorum defluvium, Calvities.
μαδαρότης. Calvities.
φαλακροὺς. Calvos.
ἀραιότριχας. Raros capillos habentes.
ἀνωῤῥοπίη, καταῤῥοπίη. Sursum vergentia, deorsum vergentia.
σπαδὼν καὶ κίρσος. Convulsio, & varix.
μανίαν. Manian.
152 Nomine τῆς μανίας τὴν μελαγχολίαν, maniæ melancholiam intelligit.
πτερυγώδεας. Alatos.
πιτυρώδεας. Furfurosos, furfuraceos.
μαδαρώσεως. Capillorum defluvii.
μελαγχολικά. Melancholica.
153 φαλακροὶ. Calvi.
μαδάρωσιν. Calvitium.
ὀῤῥὸς. Serum.
καὶ ῥοπὴν. Impetum.
lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν, Epidemiorum.
154 φαλακροὺς. Calvos.
156 ἑλκῶδές τι. Quidpiam ulcerosum.
Humor εὐώδης, Bonus, bene olens δυσωδίαν. Graveolentiam
157 Venæ ἄζυγοι. Sine pari.
159 ῥέγχος. Stertor.
τὸ ἦτρον. Abdominis pars inferior.
160 περιῤῥοίαι. Perirrhœa, urinæ effluvium.
161 τῆς δυσεντερίας, Dysenteriæ.
ἀπὸ τῶν ἐντέρων. Ab intestinis.
ἡ δυσεντερίη. Dysenteria.

κα-

κτ̀ τὴν λύσιν. Secundum solutionem.
κτ̀ τὸν ἐκπιεσμόν. Secundum pressionem.
ἑτερογενεῖ. Heterogenea.
ἀλυσμοὶ, ῥυπτασμοὶ, ἄσαι: Fastidia, jactationes, inquietudines.
ἐπικεραστικὰ. Epicerastica, temperantia.
162 τῷ ἐκπιεσμῷ Pressioni, expressioni.
τὴν δυσεντερίαν. Dysenterian.
ἐκπιεσμὸς. Expressio.
164 κοπριήμετοι. Stercoris vomitum inducentes.
166 ῥευματισμοῦ. Rheumatismi.
κατ' ἐξοχὴν. Per excellentiam.
Febris φρικώδης, horrifica.
Febris τριταιοφυὴς, tertianæ naturam referens.
Febres τριταιοφυέας, Semitertianas.
168 Febrium τριταιοφυέων, tertianarum naturam referentium.
διότι. Propter quid.
169 ἀντενδείξεις. Contraindicationem.
Febres τριταιοφυέες, tertianæ naturam referentes.
ἀπύρετος. Infebricitans.
ἀπυρεξία. Infebricitatio.
170 ἀταξίαν. Inordinationem.
διάχυσιν. Diffusionem.
171 Febris ῥαςώον. Intermisit, seu potius remisit; *ex Ballon.*
πυρετωδῶς. Febriliter.
νεωτερισμὸς. Innovatio.
βραχύπνυς. Brevispirus.
172 ἐκ μεταπτώσεως. Ex permutatione.
κρίσεως. Criseos.
τὴν λύσιν. Solutionem.
173 ἀπυρεξίαν. Infebricitationem.
ἀπυρεξίης. Infebricitationis.
174 καυσώδης. Inflammatorius.
καῦσον. Inflammatio.
τῶ κεχυλῶσθαι. Chylescere, in chylum corrumpi.
ἑςίαν. Focum, mineram.
175 Dolores ὀςεοκόπεες, ossa frangentes.
ἡ φλεβοτομίη ἡγεμονικόν ἐςι. Sanguinis missio principalis est.
συςροφὴ. Collectio.
μετὰ τὴν φλεβοτομίην ἡ φαρμακείη δεῖται μετριότητος, καὶ ἀσφαλείας. Medicatio quæ post sanguinis missionem celebratur mediocritatis, moderationis, & securitatis indiget.
176 Lib. I. τῶν προγνωςικῶν, Prognosticorum.
178 ἐπιγένεσις. Epigenesis.
ἐκ μεταπτώσεως. Ex permutatione.
179 Αἱμοῤῥαγικοὶ σπλῆνες. Splenes sanguiflui.
ζύμωσις σπληνὸς. Fermentatio splenis.
ζύμωσις ἥπατος. Fermentatio Hepatis.
Dolor ὀςοκόπος, ossa frangens.
διάχυσιν Diffusionem.
ἄνω. Supra.
ἀδιορίςως. Indistinctè.
τὸ ἦτρον. Abdominis pars inferior.
180 αἱμάλωπς. Sanguis veluti lividus.
ῥοῦν. Fluxum.
Mulieres albæ ῥοώδεες, τῷ ῥῷ. Fluxionales, & fluxui obnoxiæ.
181 περὶ ῥοῦ. De Fluxu.
ἀνάλογος. Analogus.
182 τριχίασις. Asperitas.
Mictionem μυξώδεα, mucosam.
τὰ καταμήνια ὑμενώδεα. Menses pelliculosi.
ἀπόληψιν. Suppressionem.
ὑπόςασιν ἄκαιρον. Subsidentiam intempestivam.
σάρκωμα. Carnis accretio.
τὸ φλέγμα. Phlegma.
ἐκτεθηλυσμένον. Effeminatum.
ῥυπτικά. Ryptica.
Aquæ αὐτοφυεῖς. Sponte nascentes.
Febris καυσώδεως, ardentis.
183 ἄκαιρον. Intempestivum.
καταχρηςικῶς. Abusivè.
186 ἀτμώδης. Vaporosus.
λαπαρὸν. Molle.
κατὰ συνεκδοχὴν. Per Synecdochen.
187 περὶ παρθενίων. De Morbis Virginum.
188 ἐν τῇ αἱρέσει τινί. In quadam electione.
189 ἐν τῇ αἱρέσει. In Electione.
συςροφή. Collectio.
ἐν ταῖς συςροφαῖς φλεβοτομίη ἡγεμονικόν ἐςι. In Collectionibus venæ sectio principalis est.
Ἑκάςῳ δὲ τὸ προσῆκον τοῦ σώματος τῇ πρήξει ἐν τουτοῖσιν ὑπακούει. Partes ministræ & officiales morem ge-

gerunt in his singulis partibus quæ functionibus destinatæ sunt.

τὸ θυμοειδὲς, τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν. Quod ad mentem pertinet ad id quod est principium, ad id quod est concupiscibile.

ὕπαρξιν. Essentiam, existentiam.

190 συμπτώματα. Symptomata.

δυσδιαφόρησιν. Difficilem evaporationem.

γένεσιν. Genesin.

τῶν ὑποχονδρίων φλόγωσις. Hypondriorum phlogosis.

χολὴ μέλαινα. Bilis nigra.

ἀδιορίστως. Indistinctè.

αἵρεσις. Electio.

ῥέπειν εἰς τὴν γνώμην. Serpere ad cognitionem, seu ad eam partem animi quæ mentis & consilii est.

ἀκουστήριον. Organum auditus.

ἐν τῇ ἀκοῇ. In auditu.

ὀῤῥὸς λεπτός. Serum tenue, Ichoroides.

λειποθυμίας. Leipothymia, animi defectus.

191 ἄνθρακες. Carbunculi.

καὶ πατρόθεν, καὶ μητρόθεν. Quod est paternum, & maternum.

συλλήψεως. Conceptionis.

192 Ρευματισμός. Rheumatismus.

αὐτοψία. Autopsia, ocularis inspectio.

σάρκωμα. Carnis incrementum.

193 διὰ τὴν ἕξιν. Propter habitum.

διάχυσιν. Diffusionem.

194 ἀναῤῥοπίη. Sursum vergentia.

κοινωνία γονῆς, καὶ φωνῆς. Communio vocis, & genituræ.

περὶ τοῦ τραγίζειν. Ad id quod est hircire.

τραγίζειν. Hircire.

σφριγᾶν. Catullire, Sororiare.

κυαμίζειν. In venerem ferri, Catullire.

195 γυναικόμαστοι. Mammas muliebres habentes.

κατ' ἔκρουν. Secundum excretionem.

Aquas αὐτοφυέας, minerales, spontè erumpentes.

200 ἐξεγκεφάλωσις. Excerebratio, cerebri deperditio, consumptio.

201 ὁμοειδῆ, ὁμογενῆ. Consimilia, Homogenea.

202 αἱμάλωψ. Sanguis lividus.

ἀνθρακώδης. Carbunculosus.

ζύμωσις. Fermentatio.

203 μαρασμὸν περίφυγῆ. Marasmum retorridum, siccum.

παθογνωμονικόν. Pathognomonicum.

204 οἱ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν, ἀεὶ δέονται ἰατρείας καὶ γὰρ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ διὰ τὴν κρᾶσιν, καὶ ἀεὶ ἐν ὀρέξει σφοδρᾷ εἰσίν, Ex natura melancholici indigent perpetua medicatione, quoniam eorum corpus affligitur continua, & perenni molestia secundum ipsorum crasim, & habent frequentes motus, & vehementes, & perpetuo mordentur & eroduntur. *Arist. 7. Ethicor.*

μελαγχολίαν. Melancholian.

συστροφήν. Systrophen, vocem usurpatam a Medicis Asiæ tempore Galeni in VI. Epidem. pro Inflammatione qui semper habebant in ore, *Systophren*, id est *humorum restagnationem* nostris temporibus.

εὐσαρκίαν. Bonam carnositatem, Eusarcian.

206 ἀμεθόδως. Sine methodo.

φοινίκινον νόσον. Morbum Pheniceum, Roseum.

τὰ τῶν ἐντέρων βλαστήματα. Intestinorum germinationes, Germina internarum partium.

207 οὐσία καὶ ὕπαρξις τοῦ ἐλεφαντος. Essentia, & Existentia Elephantiasis.

ἀμαυροῖ δὲ ἑκατέρας, τροφὰς ἐν χρόνῳ καὶ μετὰ χρόνον ἡ τροφὴ ἔξωθεν συνεχὴς ἐπεισκρινθεῖσα, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον στερεμνίων πᾶσι τοῖσι μέλεσι διαπλακεῖσα, καὶ τὴν μὲν ἰδίην ἰδέην ἐξεβλάστησε, τὴν δὲ προτέρην, ἔστιν ὅτε καὶ τὰς προτέρας ἐξημαύρωσε. Obscurat, evertit, destruit utrumque alimentum, & in tempore, & post tempus id alimentum quod continenter foris superingeritur, firmiterque per multum tempus omnibus corporis partibus applicatum fuerit, & propriam quidem formam produxit, vel producere potuit, priores verò destruxit, & abolevit.

ἀμαυροῖ ἑκατέρας; Obscurat utrumque.

τρο-

τροφάς. Alimenta.
208 τὰ συμβεβηκότα, τὰ ἀσυμβεβηκότα. Secundum quæ accidunt, & secundum quæ non accidunt.
209 φαλάκρωσιν, καὶ μίλφωσιν. Capillorum defluvium, & Calvitiem palpebrarum.
εὐεξία, καχεξία, εὐχυμία. Bonus habitus, Malus habitus, Succorum bonitas.
ἀτάκτως. Inordinatim.
210 μοῖραν. Fatum.
212 ἤν δὲ συγγενικὸν φθινῶδες. Quidpiam tabificum Cognatum.
ἀταξίαν. Inordinationem.
213 Ραθυμίας ἀπέχεσθαι, καὶ τὰ νοῦ ἀσκεῖν ἡ μὲν γὰρ ἄσκησις πάντων ἐστὶ κρηπίς. Abstinere desidia, & exercere ea quæ sunt circa mentem; nam exercitatio est fundamentum rerum omnium.
215 Morbos συντρόφους, connutritos.
216 ἐπιγενόμενον. Epigenomenon.
χαλεπαί. Difficiles.
τῶν χυμῶν εἰργασμένων. Succorum elaboratorum.
τοῦ ἐπιδεκτικοῦ. Causæ suscipientis.
τοῦ ποιητικοῦ. Causæ efficientis.
217 κεκμηκυίας τῆς δυνάμεως. Defatigatæ facultatis.
καθ' ὁρμὴν. Secundum impetum.
κατὰ προαίρεσιν. Secundum electionem.
συντονία, τόνος. Robur partis, Contentio, Tonus.
218 συντονίας. Contentionis.
ἡ διάθεσις κεφαλαλγική. Diathesis Cephalalgica.
219 ἀνάλωσις. Analosis, Deperditio, jactura.
222 ἀπέπτους. Incoctiles.
223 τὸ τῆς ψυχῆς περίπατος φροντὶς ἀνθρώποις. Animæ cogitatio deambulatio hominibus.
δεῖ ἐμπαεῖν ὀξυθυμίην χρώματος ἀναλήψεως ἕνεκα καὶ ἐγχυμώσεως. Oportet excitare iracundiam, gratia revocationis coloris & ad succos intra revocandos.
ὀξυθυμίη χρύσιμος εἰς εὐχυμίαν καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνάκτησιν. Iracundia utilis est ad succorum bonitatem, & reacquisitionem habitus secundum naturam.
ἐγχύμωσις. Infusio succorum.
ἐκχύμωσις. Effusio succorum.
ἔγχυμα καὶ ἐγχύμενα. Infusa, & Effusa.
225 μεγαλόφωνος. Magna voce & Stentorea præditus.
μητρόθεν. Quod est maternum.
μεγαλοφωνία καὶ βαρυφωνία. Magna vox, gravis vox.
προθυμότερος. Promptior.
τραγίζειν. Hircire.
πρόθυμος. Promptus.
ἀγχινοία. Perspicacia, & subtilitas.
226 Mulier φλεβοτομηθεῖσα, phlebotomata.
τῆς φαντασίης. Phantasiæ.
συνδρομή. Syndrome, Concursus.
διάχυσιν καὶ ἔκτηξιν. Diffusionem, & Colliquationem, fusionem.
εὐεξία καὶ τὸ πρόθυμον. Bonus habitus, & promptitudo.
227 προθυμότεροι. Promptiores.
καρδιωγμοί. Cordis morsus.
καρδιώσσειν. Os ventriculi morderi.
οἶνος γλυκὺς μεγαλόσπλαγχνος ἐστι. Vinum dulce viscera tumefacit.
228 ἀλλοτρίας ἑρμηνείας. Interpretationes peregrinas.
229 ἐρυσιπελατώδες. Erysipelatodes.
230 ἑψημένους. Excoctos.
πόμφους. Bullas.
ἀμβλυωπία. Visus hebetudo.
ὀξύθυμος. Iracundus.
231 μαρμαρυγῶδές τι. Quidpiam ob oculos obversans, splendor oculis obversans incertus & discurrens, Coruscatio.
πυοειδεῖς. Puriformes.
εὐσαρκίαν. Bonam carnositatem.
πυώδεις. Purulentos.
πυοειδής. Puriformis.
238 ὅμοιον τοῖς πυώδεσιν. Quod simile est suppuratis.
ἀπόχρεμψις ὅμοιν πυώδεσιν. Excreatio materiæ puriformis.
εὔπνοιαν. Facilem respirationem.
κατάπνιξις. Suffocatio, Difflationis carentia.
κακόηθες. Malignum.
ἀναδρομήν. Recursum.
233 τῆς διαθέσεως. Dispositionis.
τῆς ἀναδόσεως. Distributionis.
κατὰ τὸ ἐπιφώνημα τι. Secundum quoddam epiphonema.

ἤγὰρ ἐν πᾶσι ἐμπυήμασι, καὶ τοῖσι περὶ ὀφθαλμῶν, μάλιστα ἐς νύκτα οἱ πόνοι. Ac certè in suppurationibus, & iis quæ ad oculos pertinent, dolores in noctem incidunt.

τῷ ἐμπυήματι. Empyemati.

ἐπισημασίαν. Annotationem.

ἀναδόσεως τῆς τροφῆς. Distributionis alimenti.

τοῦ ἐμπυήματος. Empyematos.

234 ῥέπει πρὸς τὸ φθινῶδες. Vergit ad tabem.

τὴν γένεσιν. Genesin.

τὸν παροξυσμόν. Paroxysmum.

τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ παροξύνεσθαι. Generari, & exacerbari.

γινονθαι, παροξύνονθαι. Generantur, Exacerbantur.

παροξύνεσθαι. Exacerbari.

235 τὸ πύον πυῶδες. Pus, & purulentum.

πύον τὸ ἐκ σαρκός, πυῶδες τὸ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης. Pus excarne, purulentum, & puri simile ex sanguine, & alia humiditate

πύον. Pus.

τὸ αἷμα σεσηπός. Sanguis corruptus.

σάρκωσις. Sarcosis, Accretio carnis.

πυῶδες. Purulentum.

Humores κακοήθεις, Malignos.

διὰ τῶν χυμῶν ὑγρῶν μοχθηρῶν. Propter humores humidos, malignos.

πλεονασμόν. Pleonasmum, plenitudinem.

χυμῶν ὑγρῶν. Humorum humidorum.

236 Distinctio περὶ πύου καὶ πυώδεος, De Pure, & Purulento.

ἴκελον πύῳ, πυῶδες. Simile puri, puriforme.

Pus ἑτερογενὲς ὁμωνύμως, Heterogeneum, æquivocè.

καὶ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης. Ex alia humiditate.

Quædam σαρκοπυώδεα, Carnopulenta.

πυῶδές τι. Quidpiam purulentum.

237 διαθέσεως. Dispositionis.

ἀτμῶδης. Vaporosus.

ἑστίαν. Focum, mineram.

ἐπικρατοῦντα. Contemperantem.

αὐξήσεις. Incrementa, & exacerbationes.

πυρεστωδεστέραν. Ignitiorem.

ὀδονταλγέες, κεφαλαλγικοί, καταρρώδεες. Dentes dolentes, caput dolentes, rheumatici.

238 τὸ ῥαγῆναι. Disrumpi.

239 πυῶδές τι. Quidpiam purulentum.

ἀπόχρεμψις ὁμοίη ἐστὶ τοῖς πυώδεσι. Excreatio similis suppuratis.

240 ἐξερύθρους. Prærubros.

μελαγχολικοὶ εἰσι. Melancholici existunt.

ἰσχνοφώνους. Gracili voce existentes.

241 διάχυσις. Diffusio.

242 ἐνεργειτικώτερα, εἰ μὲν τὸ αἷμα ἐν τῷ καθεστηκότι χρήματι μένει καὶ ἡ φρόνησις, ἐξαλλάσσοντες τοῦ αἵματος μεταπίπτει καὶ τὸ φρόνημα. Inconstanti habitu consistit, & prudentia, permutato verò sanguine concidit & prudentia.

διέξοδος. Exitus.

ἀλλοιοῦται. Alteratur.

μεταπίπτουσι αἱ ψυχαὶ καὶ ἐν ψυχαῖς φρονήματα. Permutatur anima, & in anima prudentia.

Sanguinis ἐξαλλαγὴ τὴν φρόνησιν ἐξαλλάσσει, permutatio prudentiam permutat.

ἡ φρόνησις ἀπολλυται. Prudentia permutatur.

τὰ γὰρ παθήματα καὶ τὰ ἀναγνωρίσματα ἐστιν, ὅταν διὰ τοῦ εἰωθότος ἔθεος μεταστάινενται, ἀναίρεται ἡμῖν ἡ φρόνησις. Affectus, & cognitiones consuetudines quædam sunt, cum autem a consuetudine recedimus, tollitur, & prudentia.

243 διακινεῖ καὶ διουρεῖ τὸ αἷμα ἐκ συστάσιος εἰωθυίας καὶ κινήσεως, καὶ διαθερμαίνει. Bilis commota commovet & sanguinem, & ad serositatem transmutat, & ex consueta compage dimovet, & calefacit.

καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ αἵματος διουρήσεως καὶ κι-

κινήσεως ἐκ τῆς εἰωθυίης. Et ex sanguinis transmutatione, & consuetæ compagis.

ὅταν φθαρῇ τὸ αἷμα ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος. Corrumpitur sanguis ex bile & pituita.

μελαγχολώδεες. Habentes habitum melancholicum.

παράνοιαν. Allucinationem, Paranæam, Dementiam, Delirium.

μαίνονται. Delirant.

ἀνακεφαλαίωσιν. Recapitulationem, Anacephaleosin.

τὸ σχῆμα καθεστηκός. Constantem habitum.

τῷ σχήματι καθεστηκότι τὴν ἐξαλλαγήν. Digressum, & defectionem ex constanti habitu.

244 ἐξαλλαγήν. Permutationem.

ἡ φρόνησις καὶ σύνεσις. Prudentia & intelligentia.

τῆς φρονήσεως ἀπόλυσις, ταραχή. Prudentiæ Casus, Ruina, Deperditio.

τὴν σύστασιν. Systasin.

πῆξιν. Restagnationem, Concretionem.

κίνησιν. Motum.

Opponitur τῇ συστάσει τὴν διούρησιν, τῇ δὲ κινήσει διακίνησιν ἐκ τῆς εἰωθυίης κινήσεος, Systasi, serositas, sive transmutatio ad serositatem, & motui motus ex consueta compage.

ἐπιῤῥοαι. Defluxiones.

διουρεῖ. Serosam naturam acquirit.

τὸ αἷμα ὑγραίνεσθαι. Sanguinem Serosum fieri.

σχῆμα καθεστηκός. Habitum constantem.

παράνοια, μανία. Delirium, furor.

τὸ αἷμα φθαρῆναι ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος. Sanguinem corrumpi a bile, & Pituita.

ἀπὸ τοῦ πάμπαν ταραχθῆναι τὸ αἷμα. Ab eo quod sanguis omnino perturbetur.

φθαρῆναι. Corrumpi.

πρὸς τὴν μανίαν. Ad furorem.

Sanguinem διακινεῖν καὶ διουρεῖν, commoveri, & serosam naturam acquirere.

ἐθίσμασι. Consuetudines.

τὰ παθήματα καὶ ἀναγνωρίσματα ἐθίσματα. Affectus, & cognitiones, consuetudines quædam sunt.

τὰ ἐθίσματα. Consuetudines.

τὴν σύστασιν καὶ κίνησιν εἰωθυῖαν. Systasin, & compagem consuetam, emotionem consuetam.

τὸ ἔθισμα. Consuetudo.

τοῦ αἵματος καὶ ἔκλυσις καὶ φθορά. Sanguinis exsolutio, & corruptio.

245 ἰχώρ. Sanies.

πνεῦμα. Spiritus.

θερμασίαν ἠθροισμένην. Caliditatem coacervatam.

σύστασιν. Systasin.

τὸ σχῆμα καθεστηκός. Habitum naturalem constantem.

φθοράν. Corruptionem.

ἡ φθορά. Corruptio.

τοῦ αἵματος φθορὰν καὶ ἔκλυσιν. Sanguinis corruptionem, & exsolutionem.

τῆς ἐκλύσεως. Exsolutionis.

τοῦ αἵματος ἐξαλλαγή. Sanguinis permutatio.

διαστροφή. Conversio.

διαστροφὴ αἵματος. Conversio sanguinis.

Humorum ἐπιῤῥοίας καὶ στάσεις, effluxus, & stationes.

τῶν πνευμάτων ἀπολήψιες. Spirituum interceptiones.

φῦσα. Flatus.

246 τῶν στάσεων. Stationum.

στάσεις. Stationes.

μετάστασις. Metastasis, mutatio.

στάσεις καὶ νόσους, παρέχει. Stationes, Perturbationes, & morbos afferunt.

μεταβολάς. Transmutationes.

διὰ τῶν πομφολύγων πνεῦμα. Propter bullarum spiritum.

ἔξω τὰς ἀναπνοὰς ἴσχειν. Foras expirationes detinere.

καταποικίλλει. Variegat, varias formas inducit.

πομφόλυγας. Bullas, Flatus.

ἀναπνοήν. Expirationem.

περὶ ἀναπνοῆς. De perspiratione.

πνοήν, ἀναπνοήν, παραπνοήν, Spirationem, Perspirationem, Despirationem.

ἀραίωσιν. Rarefactionem, Areosin.

247 περιόδους. Periodos.
καταῤῥοικοί. Rheumatici, Catarrhoici.
ῥευματικαί. Rheumaticæ.
ἀναπνοὴν ἔξω ἔχουσα. Perſpirationem foras habens.
φυσήματα. Phyſemata, Inflationes.
τὰς ἐπιῤῥυσίας. Defluxiones.
τῆς μελαίνης χολῆς καὶ δριμέων ῥευμάτων. Atræ biles, & acrium fluxionum.
πυρίκαυστα νοσήματα. Morbi veluti ab igne inuſti.
Φύσημα. Flatus, Quidpiam ſpirituoſum.
τῶν πομφολύγων. Bullarum.
καὶ τὰ φυσήματα. Et Phyſemata.
πνεῦμα, φύσημα, καὶ πομφόλυξ συγγενές. Spiritus, phyſema, & bulla habent aliquid congenitum.
τὰ φυσώδεα καὶ φυσήματα. Flatulenta, & Phyſemata.
τῶν φυσημάτων. Inflationum.
248 τὸ γὰρ φύσημα. Nam quod eſt phyſema, & bulla.
ἐκ τῆς τάξεως. Ex ordine, & conſiſtentia.
φλυσάκια. Puſtulæ fervidæ.
φθαρῆναι. Corrumpi.
διουρεῖν. In ſerum reſolvi.
ἡ γονὴ διουρηθεῖσα. Semen morboſum & Seroſum.
διουρεῖ. Seroſam naturam acquirit.
σύστασιν, καὶ κίνησιν: καὶ συμμετρίαν, Syſtaſin, motionem, & commoderationem.
χολὴ γεγονυῖα, παλαιὸν αἷμα. Bilis natura facta, vetus ſanguis.
διέσωσε. Conſervat
249 διασώζειν. Conſervare.
κρατήσασα χολὴ, τὰς ἶνας. Fibras vincens ac ſuperans.
κρατήσασα. Vincens ac ſuperans.
ζέσασα. Effervefcens.
κρατήσασα, διέσωσε. Superans, ſuperavit.
ἀπολήψεων τῶν φλεβῶν. Venarum interceptionum.
τῶν πνευμάτων ἀπολήψεις ἀνὰ τὰς φλέβας. Spirituum interceptiones ſecundum venas.
ἀνὰ τὰς φλέβας. Secundum venas.
ἀπόληψιν. Interceptionem.
ἀσφυξίαν. Pulſus carentiam.
πῆξιν καὶ σφήνωσιν τῶν χυμῶν καὶ στάσιν. Concretionem humorum, conculcationem ac incuneationem, Stationem.
ἀναπνοὴν. Perſpirationem.
στάντων δὲ χυμῶν. Succis Stationem habentibus.
καὶ ἀποβάλλουσι. Et disjiciunt, diſſipant.
τὸ ἔμφυτον θερμὸν. Calidum innatum.
πήγνυται. Concreſcit, Cogitur.
Corpus κακοχυμότερον ᾖ, morboſius, & magis cacochymum.
ἐπιῤῥύσιες. Incurſus, eruptiones.
σύστασιν. Syſtaſin.
ὑπὸ τῆς στάσεως. A Statione.
250 διαφθορὰν αἵματος. Corruptiones ſanguinis.
ἀπόληψιν. Interceptionem.
τὴν στάσιν. Stationem.
διαφθορά. Corruptio.
τοῦ σώματος ὄντος κακοχυμοτέρου. Corporis morboſi exiſtentis.
πῆξιν καὶ στάσιν καὶ σφήνωσιν. Concretionem, Stationem, incuneationem, *ut barbarè vertunt.*
Sanguinis κακοχυμοτέρου, morboſioris.
διαφθείρεται. Corrumpitur.
κίνησιν, σύστασιν, καὶ συμμετρίαν, καὶ φθοράν. Motionem, Syſtaſin, Corruptionem, Symmetriam, & Corruptionem.
τῶν στάσεων. Stationum.
ἡ στάσις. Statio.
ἀπόστασιν. Seditionem, Apoſtaſin.
τὰς στάσεις, non τάσεις. Stationes, non Contentiones.
χειμῶνας. Tempeſtates, Tumultus.
τῶν ὀμμάτων στάσιας. Oculorum ſtationes, & immobilitates.
Manuum διαστάσεις, porrectiones, & mobilitates.
ταῖς στάσεσι. Stationibus.
τοῦ αἵματος φθορὰν καὶ διαφθοράν. Sanguinis corruptionem, & alterationem.
φθοράν. Corruptionem.
τῶν φλεβῶν ἀπόληψις. Venarum interceptio.
τῶν πνευμάτων ἀπόληψις. Spiritus interceptio.
251 ὅταν δὲ ἐστι τὸ αἷμα. Cum ſanguis ſteterit.

στά-

στάντων δὲ χυμῶν. Humoribus stationem habentibus.
συμμετρία. Symmetria, commoderatio.
μελαγχολικὸς. Melancholicos.
ἔκστασιν. Ecstasin.
ἐνθουσιασμὸν. Enthusiasmum.
σφόδρα ὄρεξις καὶ ὁρμή. Impetus multus, & orexis vehemens, & varietas motuum.
φροντίδα. Curam.
ἀλύκη. Inquietudo.
φροντὶς, ἀλύειν. Cura & afflictio spiritus.
252 τὸ ἀλύειν. Animo affligi, & mærere.
τῆς φροντίδος. Curæ.
καὶ τὰ περιόστια. Periostia.
254 λεπτομερίαν. Partium subtilitatem.
εὐεξίαν. Bonum habitum.
πρὸς τὴν φαντασίαν. Ad phantasiam.
255 κακοπραγίαν. Malam succorum elaborationem.
πλατύφλεβοι. Venas latas habentes.
πυρίκαυστα. Ab igne exusta.
τὴν φαντασίαν. Phantasian.
δυσκρασία. Dyscrasia.
κακοήθειαν. Malignitatem.
Humorum ἐπανόρθωσιν, correctionem, rectificationem.
256 εὐδιαφόρησις. Facilis difflatio.
εὔχροιαν καὶ εὐσαρκίαν καὶ εὐεξίαν. Bonum colorem, bonum habitum, & bonam carnositatem.
ἁδροτέρως. Abundantius.
ἀθρόως. Cumulatim.
ἡ φύσις. Natura.
τῆς ὅλης οὐσίας. Totius substantiæ.
ῥυπτικαὶ. Deobstruentes, Abstergentes.
257 ἐξερύθρους. Prærubros.
258 ἀδιορίστως. Indistinctè.
ἀχώριστον. Inseparabile.
ἀλόγως. Irrationabiliter.
259 ὁμογενὲς. Homogeneum.
καυσώδεως. Febris ardentis.
260 ἐρυσιπελατώδεας. Erypelatodes.
Signa συνεδρεύοντα, concomitantia, assidentia.
Signorum τῶν συνεδρευόντων, concomitantium.

τὸ κριτήριον. Criterium.
ἀνακεφαλαίωσις. Recapitulatio.
261 παθογνωμονικὸν. Pathognomonicum.
πραγματείη. Pragmatia.
Καύσου. Febris ardentis.
262 πρὸς τὴν ἀπυρεξίαν. Apyrexian, Infebricitationem.
Inflammatio ἀξιόλογος, effatu digna, notabilis.
κακοήθεια. Malignitas.
δυσκρασίαν. Dyscrasian.
περὶ κακοήθους. De Malignitate.
263 Febris ἀσώδης, fastidiosa.
κατ' ἔκροιαν. Per excretionem, per effluxum.
ἀπόθεσιν. Separationem, secretionem.
264 Febris καυσώδης, inflammatoria.
καὶ πρὸς τὴν διάγνωσιν, καὶ τὴν θεραπείαν. Et Ad cognitionem, & ad curationem.
προκατάρχειν. Præincipere.
πρόφασις. Occasio.
265 τὰ φλέβια. Venulæ.
ἐν τοῖς φλεβίοις. In venulis.
ἐν ταῖς φλεψί. In venis.
ἀνάδοσις. Distributio.
266 κακοχυμία. Cacochymia.
κατὰ ὅλον τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, Secundum omnem tumorem corporis.
καῦσον ἐν τοῖς φλεβίοις. Febris ardens in venulis.
τοῦ καύσου. Febris ardentis.
συνεχεῖς ἐν ταῖς φλεψί. Febres continentes in venis.
κακοήθειαν. Malignitatem.
καχεξία. Cachexia.
267 ὀξυθυμία. Iracundia.
στενοχωρίαν. Angustiam partium.
ἀπανθρωπία. Aversio ab hominibus.
πάθος μελαγχολικὸν. Passio melancholica.
ἀγριότητα. Austeritatem.
μισάνθρωπος. Osor hominum.
269 δυσκρασιαν. Dyscrasian.
καρδιωγμόν. Cordis morsum.
φθορὰν, λύσιν, καὶ ἔκστασιν. Corruptionem, solutionem, & mentis emotionem.
φθορὰν, καὶ λύσιν. Corruptionem, & solutionem
φθορὰν καὶ ἔκστασιν. Corruptionem, & mentis emotionem.

270 ἀντένδειξις. Contraindicatio.
271 κατὰ τόπους. Secundum loca.
σκελοτύρβην. Scorbutum, Scelotyrben. Oscedinem.
στομακάκην. Scorbutum, oris vitium.
εὔχροια. Bonitas coloris.
272 Nauseam ἀνέμετον, Sine vomitu.
τῇ φύσει, ἕξει. Naturæ habitui.
273 τῇ φύσει. Naturæ.
πικρόχολοι ἄνω. Biliosi per superiora.
Τὰ λιπαρὰ πρὸς τὰ φλεγμαίνοντα οὐ ξυμφέρει. οὐδὲ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα, οὐδὲ πρὸς τὰ σηπόμενα, ἀλλὰ πρὸς τὰ φλεγμαίνοντα ξυμφέρει τὰ ψυχρά. Pinguia non conveniunt ad ea quæ sunt inflammata, neque ad ea quæ non purgantur, neque ad ea quæ sunt putrefacta, sed ad ea quæ sunt inflammata frigida conveniunt.
275 ἀνάδοσις. Distributio.
277 ἀποχρέμψει. Excreationi.
282 φιμώσεως. Phimoseos.
φίμος. Phimus, sacculorum oris occlusio.
παραφίμωσις. Paraphimosis.
μικρὴ αἰτίη ἄκεσιν λύεται, ἣν μή τι περὶ τόπον καίριον πάθῃ. Causa parva nisi quidpiam fuerit affectum circa locum principalem.
287 ἐπίκρασις. Epicrasis.
ἀδροτέρως. Abundantius.
288 περισταλτικός Peristalticus.
289 εὔσαρκον. Bene carnosum.
ἐνέργειαν. Energian.
πολυπράγμονες. Actuosi, negotiosi.
290 Febre καυσώδει, ardenti.
Αὐτοψία. Ocularis inspectio.
291 Febris καυσώδης, ardens.
κατὰ ἐπιγένεσιν. Secundum epigenesin.
292 Dispositionem ῥευματικὴν, Rheumaticam.
ῥοῦς γυναικεῖος. Fluxus muliebris.
293 κατὰ τὴν ὅλην οὐσίαν. Secundum totam substantiam.
294 ἄφωνος. Aphonus.
295 ἀνάλωσιν. Jacturam, Deperditionem.
κακοστόμαχος. Malo stomacho.
ἀνέμετος. Sine vomitu.
Pane ἀζύμῳ, infermentato.
ἄζυμον. Azymon.
296 ἐνεργουμένοις. Energumenis;
ἐξορκισμούς. Exorcismos.
297 συγγενές. Cognatum.
ἑψήμενον. Præcoctum, mollificatum.
ῥοῦς. Fluxus.
298 πρὸς τὴν ἰκμάδα. Propter humiditatem.
φθοράν. Corruptionem.
λύσιν. Solutionem.
Alimenta ἀπέριττα, quæ parum habent excrementi.
301 ἔφοδος. Excretio.
ἀταραξία. Imperturbatio.
302 ἐπιγένεσις. Epigenesis.
ἐν τῇ ἕξει. In habitu.
φθορά. Corruptio.
ἀναπνοὴ, διαπνοὴ Transpiratio, respiratio.
303 ἐκλύσεις. Solutiones.
κατὰ φλόγωσίν τινα. Secundum quandam accensionem.
304 εὐεξία. Bonus habitus.
ἀμβλύνονται ἐν ταῖς μύξαις. Hebetantur in mucis.
307 ἄπεπτος. Incoctos.
308 πρόδρομον. Prodromon.
δυσόποιον καὶ δυσέκπλυτον. Inalterabilem, & inexplicabilem, & ægrè auferibilem.
309 ἡμισαπές. Semiputridum.
Excretionem ἐκτεθηλυσμένην, effeminatam, divulsam, & nil compacti habentem.
ὑσάττεσθαι τὸ σίαλον. Execrari μ sputum.
311 χλώρασμα λαμπρὸν: Suavitas coloris, splendida coloratio.
στομακάκη. Scorbutus, stomacace.
κάκκην. Oletum, excrementum.
313 ψυχῆς νοσεούσης ἰατρὸς λόγος. Animæ laborantis ægroto animo medicus est oratio.
πῖθ' ἐλλέβορον. Bibe elleborum.
ἐλλεβορίζειν. Insanire.
316 σπασμότρομος. Tremor convulsivus.
319 ἀντονομασίαν. Antonomasian.
κατ' ἐξοχὴν. Per excellentiam.
320 εὐχροίαν Bonum colorem.
321 ἀπὸ τῆς εὐνῆς. à Lecto.
εὖ νοῦν ἔχειν. Magis mente constare.

Ve-

ἄλογα. Inrationabilia, quasi extra rationem.
κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν. Secundum Epigenesim.
ἰδιοσυγκρασία. Idiosyncrasia.
ἰδιοπάθειαν. Idiopathiam, propriam passionem.
322 Hystericis medetur ὡς τάχιστα συνοικῆσαι ἀνδράσιν, quam celerrimè cohabitare cum viris.
Exacerbationes κακοήθεις. Malignas.
325 κρίσις. Crisis.
328 πολυπραγμοσύνη. Negotiorum graviorum tractatio.
αὐτὸς ἔφα. Ipse dixit.
329 Affatio λιγνώδης, Fuliginosa.
εὐεξίαν. Bonum habitum.
ἔκλαμψιν. Elusceſcentiam.
330 καὶ ἕξεως, Habitus corporis.
εὔσαρκον. Bene carnosum.
ἄναρθρος. Inarticulatus.
εὐεξία. Evexia, bonus habitus.
331 ἀπὸ τῶν χολάδων. Ab intestinis.
χολάδες. Intestina.
παρὰ τὸ χολῶδες τοῦ ἥπατος. A recipiendo quod est biliosum hepatis.
ἐφίδρωσις. Sudatiuncula.
332 διαφθορὰν. Corruptionem.
Morbos συγγενεῖς, congenitos.
καὶ συντρόφους. Et connutritos.
333 ῥευματισμὸν. Rheumatismum.
διάχυσιν. Diffusionem.
ἐν ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσι. In dispositionibus rheumaticis.
τὰς ῥευματικὰς διαθέσεις. Rheumaticas dispositiones.
Species καχεξίας, Mali habitus.
νωθρότης. Tarditas, segnities.
Quidpiam κακοῆθες, malignum.
334 Remedium ἡγεμονικὸν, Hegemonicum, principale.
335 Quidpiam νευρῶδες, nervosum.
μυξώδεα. Mucosa.
338 μετεωρισμῶν. Fluxionum.
νόσον ἐρυγμώδεα. Morbum ructuosum.
καὶ ἐν σφηνώσει. Et in humorum concretione, incuneatione.
ἄρρητον. Ineffabile.
339 Febris κεφαλικὴ τυφώδης, capitalis, cephalica, occulta, tiphodes.
κῶμα ἄγρυπνον. Coma vigil.
Rigor σπασμώδης, Spasmodicus.
φλόγωσιν. Phlogosin.
340 Tincturam δυσέκπλυτον καὶ δυσέκπλυτον, lanis similem, Illuibilem, & ægrè auferibilem.
ὑπερέμετον. Supervomitum.
341 βαφὴ Tinctura.
ῥοῦς γυναικεῖος. Fluxus muliebris.
ῥοῦς. Fluxus.
Quidpiam σπασμῶδες, Spasmodicum.
γυναικωθῆναι. Mulierescere.
μνησίτοκοι. Partus memores.
342 κακοῆθες. Malignitas.
σφάκελός τις. Aliquis sphacelus.
φλογώσεως. Phogoseos, Inflammationis siccæ.
343 τὴν διάθεσιν ῥευματικὴν. Dispositionem rheumaticam.
ζύμωσις. Fermentatio.
βαρυηκοΐα καὶ δυσηκοΐα. Auditus imminutus, & difficilis auditio; Obauditio.
πρὸς τὴν εὐηκοΐαν ἢ βαρυηκοΐαν, ἢ δυσηκοΐαν. Περὶ δὲ παρακοῆς ἢ παρακοίας. Ad facilem auditionem, tardam auditionem, difficilem auditionem; De hallucinatione auditus, seu falsa auditione.
344 εὐτονία. Eutonia, Vis, Robur.
φυσικὰς καὶ ψυχικὰς ἐνεργείας. Naturales, & animales operationes.
Corpus εὐκίνητον καὶ εὔχροον, bene mobile, & bene coloratum.
τὴν ἐνέργειαν. Functionem.
διάχυσις. Diffusio.
Opus ψυχικόν, sive animale, sive naturale.
μετὰ τοῦ φυσικοῦ. Cum naturali.
διάλυσις. Dissolutio.
δυσηκοΐα. Difficilis auditus.
κατὰ τὴν λύσιν τινά. Secundum quandam solutionem.
ἐκφρακτικά. Deobstruentia, Detergentia, Rhyptica.
συνταικτικά. Corroborantia.
διὰ τὸν σφηνωθέντα χυμόν. Propter succum impactum, cuneatum.
345 κάκωσιν τοῦ στομάχου. Malitiam stomachi.
τῶν ὑποχονδριακῶν. Hipochondriacorum.
Tumores καρκινώδεις. Cancerosi.
Aquæ αὐτοφυεῖς, spontè nascentes, minerales.

κατ' ἐξοχὴν. Per excellentiam.
346 Visceribus & Ventriculo θερμοκοιλίους, calidos.
ἀνεμίην φλεβοτομίη λύει. Anemiam ventositatem, ex Jano Cornario, venæ sectio solvit.
τὸ καυσῶδες. Inflammatorium.
τοῦ καρδιωγμοῦ. Morsus ventriculi.
Induit παλμὸν ἀθρόως καὶ σφοδρῶν ἐν τῇ καρδίᾳ, Palpitationem confertim & vehementer in corde.
γενόμενον. Genitum.
καρδιωγμὸς, καρδιαλγία. Cardiogmus, Cardialgia.
καρδιώσσειν, καὶ καρδιαλγεῖν. Cor morderi, & cor dolere.
καὶ ἐκλύσεις. Solutiones.
347 ῥυπτικά. Attenuantia.
ὕπαρξις. Essentia.
φαρμακεῖαι ἐργώδεες. Difficiles medicationes.
ἁδροτέρως. Abundantius, vehementer.
προδρόμου. Præcursione.
διὰ τὴν φλόγωσιν. Propter phlogosin.
348 ἄνω καὶ κάτω. Supra, & infra.
Medicamentum ἐργῶδες, laboriosum.
διὰ τὴν ἔνδειξιν. Propter indicationem.
Ægra πολυπράγμων, actuosa & negotiosa.
εὔχροια. Bonus color.
εὐανθές. Pulchra efflorescentia.
ἀνεύρυσμα. Aneurysma.
349 λειποθυμίας. Leipothymia.
τῆς ἐπικράσεως. Contemplationis.
ἐπικεράστικα. Contemperantia.
350 ἐν τῇ ἀναδόσει. In distributione.
περίοδος. Periodos.
Ægri ὀρθοστάδην, Erecti, erectè stantes.
ἀνίατοι. Incurabiles.
352 καταρρήξιν Disruptionem.
353 ὁ οἶνος λυσιμελής. Vinum membra laxans.
πάθος παραλυτικόν. Passio paralytica.
354 τόνος καὶ λύσις. Robur & solutio.
σκελοτύρβη Scelotyrbe.
355 παραλυτικόν. Paralyticum.
σεσαρκωμένοις. Carne præditis.
λελιμαγχημένοι. Fame extenuati.
παχέες. Crassiores.
συντήξεις. Colliquationes.
356 διαθέσεως ῥευματικῆς. Diatheseos rheumatice.
τὰ διαχωρήματα ἡπατικά Excrementa hepatica.
ἐπιγίνονται. Supergenerantur.
ἐγγίνονται αἱ μύξαι. Generantur muci.
τὸ ἐγγίνεσθαι. Illud quod est generari.
τὸ ἐπιγίνεσθαι. Illud quod est supergenerari.
πρὸς τὴν φαντασίην. Ad phantasiam.
σύντηξιν Colliquationem.
357 τυλῶδές τι. Quidpiam callosum.
τέκμαρσις. Tecmarsis, Cognitio per signa syllogistica.
παραλυτικόν. Paralyticum.
358 Μύξα. Mucus.
359 τὸ ἄσαρκον καὶ ἄλιον κενόν. Demusculatum, non carnosum, excarne, inane.
Affectionum καταῤῥοικῶν. Catarrhalium.
τὸ μυξῶδες, Mucosum.
φλέγμα πυῶδες; τὸ πύον φλεγματῶδες. Pituita purulenta; Pus pituitosum.
361 ἣν δὲ ἢ φύσει σπληνώδες ἢ πνευ αἰτώδης λείφαιμος μήτε ὀῤῥὸν μήτε γάλα πινέτω. Mulieres natura lienosæ & flatuosæ exangues neque serum neque lac bibant.
363 ἐν τῇ ἕξει. In habitu.
364 τοῦ ποιητικοῦ, ἐπιδεκτικοῦ. Causæ efficientis, Causæ suscipientis.
ἀναισθησίαν. Insensibilitatem.
365 ἀπέπτους. Incoctilis.
ἀτροφία. Atrophia.
συμμετρίαν. Symmetriam.
τῷ πλήθει. Plenitudine.
366 συνδρομήν. Syndromen.
ἐν τῇ ἕξει. In habitu.
ἀχρώους. Decolores.
ὀξυθυμίαν. Iracundiam.
εὐχροίαν. Bonum colorem.
367 τῇ εὐεξίᾳ. Bono habitui.
εὐεξίην, & καχεξίαν τὴν εὐχυμίαν. Bonum habitum, malum habitum, bonitatem succorum.
καχεξίαν καὶ ἀτροφίαν. Cachexian, & atrophiam.
κατ' ἐξοχὴν. Per excellentiam.
368 τῇ ἕξει. In habitu.
περὶ παθῶν. De Passionibus.
νωθρότης. Pigritia, inertia.
στενοχωρία. Angustia partium.
περίοδος. Periodos.
369 καρδιωγμόν. Cordis morsum.

ἀτρο-

ἀσφυξία. Pulſus carentia.
371 αἱμορραγικῶς. In modum hæmorragiæ.
καταῤῥήξιν. Diſruptionem.
ἀθρόως. Affatim.
πτύουσι. Expuunt.
ἀθυμίας. Animi defectus.
πτερυγώδεες, αἱμοπτοικοί. Alati ſunt ſanguifluì.
Venarum ναυτίωσις, Nauſea.
372 ἐπίπωμα Operculum.
Mulieres μνησιτόκους, Partus memores, fertiles, fecundas.
ἵππος. Oculorum affectio, quæ appellatur Hippoſ.
ὄμμα πεπηγός, ἵππος. Oculus fixus, & hippoſ.
πεπηγός. Oculus immobilis.
Oculos ἐναιωρουμένους, inſtabiles, mobiles.
Oculus ἐναιωρούμενος, inſtabilis.
Oculus ἐνδεδινημένος καὶ ἐναιωρούμενος & ἀστήρικτος, Obtortus intus motus, & quaſi vertigine affectus.
Oculus πυκνὰ κινούμενος, & τοῦ ὀφθαλμοῦ στήριγμα καὶ ῥῖψις καὶ ἐναιώρημα καὶ πυκνὰ κίνησις. Frequenter motus, & oculi firmamentum, & fulcimentum, impetus, jactus, projectio, & frequens motitatio.
ὀφθαλμοὶ ἐνδεδινημένοι. Oculi obtorti.
τοῦ ἵππου. Hippos, ſive Equus, affectus muſculi oculum firmantis.
Oculus ἐνδεδινημένος, obtortus, & intus motus, & quaſi vertigine affectus.
Oculi ῥίψις, impetus.
Oculi τὸ θράσος, audacia.
373 ἐκλάμψιν. Eluceſcentiam.
Αἱ δυνάμεις ἀμβλύνονται ἐν μύξαις. Vires hebetantur in mucis.
374 Excretio χολώδης: biliofa.
Caput πιτυριῶδες, furfuraceum.
375 Venarum διαβρώσις, corroſio.
καρκινῶδές τι. Quidpiam canceroſum.
ῥοῦς. Fluxus.
Fluxus Sanguinis ὑποχολώδης, ſubbilioſus.
κάθαρσις, ῥόος πυώδης. Purgatio, fluxus purulentus.
Fluxus πυώδεες, Purulenti.
Menſes τὰ λευκά, albi.
376 Ρυπτικά. Rhyptica, Deobſtruentia, Detergentia.
τῶν ῥυπτικῶν. Detergentium.
ἀπονενοημένως. Deſperatè.
ἀπονενοημένως εἶχεν πρὸς τὰς πάσας προσφοράς. Deſperatè ſe habebat ad omnes ciborum oblationes.
377 λαμβάνειν. Accipere.
ἀπύρετος. Infebriens.
πρόδρομος. Prodromos.
ἀναθερμαίνεσθαι. Recaleſcere.
λειπυρικόν. Leipyricon.
δυσώδης. Graveolens.
ῥῷ γυναικείῳ Fluxui muliebri.
378 διάχυσις καὶ σύντηξις. Diffuſio, & colliquatio.
κατὰ τὴν διάβρωσιν. Per eroſionem.
αναστομωτικήν. Per anaſtomoſin.
379 ἀπὸ τοῦ ῥέειν. A fluendo.
ἀνακάθαρσις. Anacatharſis.
380 ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων πάμφορος ἐστὶ τῶν πάντων νοσημάτων. Natura humana eſt omnium morborum fæcunda, totus homo a nativitate morbus eſt.
φλυσάκια καὶ φλυκταίναι. Puſtulæ ignitę, papulæ.
φράσιν. Phraſin.
ἐκτροπή Sedes procidua.
381 ἰδιοσυγκρασίας. Idioſyncraſiæ.
τῇ σιριάσει. Siriaſi.
Diſpoſitio ἰχωροειδής, ichoroſa; Ichoroides.
κατὰ πλῆθος, κατὰ πάθος. Secundum plenitudinem & ſecundum paſſionem.
τῇ φύσει vel νόσῳ. Naturæ vel morbo.
διορροῦν. Liqueſcere, in ſerum converti.
πῆξιν, σύστασιν. Concretionem, & Syſtaſin.
κατὰ τὴν ἀναστοιχείωσίν τινα. Secundum quandam reelementationem.
ἰχώρ. Sanies.
αἷμα ἄπεπτον. Sanguis crudus, incoctus.
Ἄπεπτον. Incoctile.
382 συναθροισμός. Coacervatio.
κατὰ τὸ πλῆθος, & κατὰ τὸ πάθος. Secundum plenitudinem, & ſecundum paſſionem.
συγγενὲς βοήθημα. Auxilium cognatum, familiare.
383 μελαγχολικώτεραν. Magis melancholicam.
καὶ τῷ πλήθει καὶ τῷ εἴδει. Plenitudini & ſpeciei.
σύστασις. Syſtaſis.
νοσώδεα. Morboſum.
φύσει, νόσῳ. Naturæ & morbo.
πῆξιν. Concretionem.
ὑγρασίας, ὀῤῥοὺς, ἰχῶρας. Humiditas,

tates, serum, sanies.
γλυκεῖς. Dulces.
πικροὶ. Amari.
ἰχῶρες πικροὶ. Ichores amari.
Excrementum λιγνυῶδες, fuliginosum.
κατὰ τὴν ἀτονίαν. Secundum atoniam.
Sanguinem ἰχωροειδῆ, ichoroiden.
τὸ αἷμα ἐστὶ νενοσηκὸς, ἐν ῥῷ. Sanguis est morbosus in fluxu.
τῶν ἄλλων νοσηματικῶν οὐ μετέχουσι αἱ γυναῖκες. Aliarum affectionum morbosarum non participant mulieres.
νοσημάτων. Morborum.
νοσηματικὸν. Morbosum.
καταμήνια. Menses.
χείρω. Pejores, quia pauciores.
384 νενοσηκότος τοῦ αἵματος. Sanguinis morbosioris.
ἀποδεικτικῶς. Demonstrative.
καταῤῥοικὸν. Rheumaticum.
Opponitur τὸ ὑγρὸν τῇ φύσει, τῷ ὑγρῷ ἐκ τῆς νόσου, humidum a natura, humido ex morbo.
τῇ φύσει. Naturæ.
νόσῳ. Morbo.
ἐκ νόσου. Ex morbo.
σύντηξις. Colliquatio.
διάχυσις. Diffusio.
385 ante oculos μαρμαρυγὰς. Species coruscantes.
τῆς ὅλης οὐσίης. Totius substantiæ.
ἀτονία. Atonia.
σύστασις. Systasis.
τάραξις. Turbatio.
386 γυνὴ ἤ τις ἀρικύμων ἐοῦσα πέπαυται κυισκομένη φλεβοτομείσθωσ ης τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ σκελέων. Mulier quæ facile concipiebat si concipere desinat illi bis in Anno tum è manibus, tum è cruribus vena tundenda est.
400 παλιγκοταίνει. Et rursus exacerbetur.
422 σπασμῶδές τι. Quidpiam Spasmodicum.
σπασμόν τινα. Quandam convulsionem.
κατὰ τὴν ἰδέαν. Secundum ideam.
αὐτοψία. Ocularis inspectio.
403 κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τὸ πάθος. Secundum plenitudinem, & secundum passionem.
κατ' ἐξοχήν. Per excellentiam.
405 ἐπιγένεσιν. Epigenesin.
πάθος. Passio.
ῥευματισμός. Rheumatismus.
ῥοῦν. Fluxum.
ῥυπτικὰ. Rhyptica.
τῆς μίξεως. Mixtionis.
κουφότερος. Levior.
εὐήκοος. Facile obediens.
405 ἀκράτεια. Impotentia.
ἀφωνία. Aphonia.
Venerea λυσιμελέα καὶ λυσιγυῖα καὶ ἄνοιαν, solventia membra, solventia corpus, partes, & ignorantiam provocant, & dementiam faciunt.
411 εὐπραγεῖν. Bene agere.
412 παραδείγματα. Paradigmata.
413 Venæ ἄζυγος, Sine pari, quæ azygos nominatur.
414 ῥέγχος. Stertor.
416 Natura μεταπλασθεῖσα, in aliam naturam deformata.
417 Quædam ἐπιφλόγισμα, Accensio sicca.
ἐρυσιπελατώδης. Erysipelacea.
420 περὶ τόπων πεπονθότων. De Locis affectis.
422 ἀναίσθητον. Insensile.
423 κριτικῶς. Criticè, per modum crisis.
425 παράλυσιν. Paralysin.
426 ἀπύρετος. Infebricitans.
427 ἄφωνος. Aphonus.
παράλυσιν, ἡμιπληξίαν. Paralysin, Hemiplexian.
428 Sutura ὀβελιαῖα, recta, sagittalis.
429 ἔκστασις. Ecstasis.
430 Ἀπόπληκτος. Apoplectos, Apoplecticus.
432 ῥοῦν γυναικεῖον. Fluxum muliebrem.
435 ὑπερέμετον. Supervomitum.
436 αἱμόφοβος. Hæmophobus.
437 Icterus κατακορὴς, saturatus.
438 πτυαλισμὸς. Ptyalismos.
ἄφωνος. Aphonus.
ἀπύρετος. Infebricitans.
καταφορικός. Cataphoricus, in somnum inclinans.
καταφορὰν. Cataphoran, in somnum delationem.
διάχυσις. Diffusio.
τὸ φθόριον. Abortivum, Corruptorium.
4·9 ἄφωνοι & ἄναυδοι. Aphoni & Anaudi.
444 κάκωσιν τοῦ στομάχου. Vitiositatem ventriculi.
445 ἵππος. Hippus, motio assidua oculorum.
446 Φροντίς. Cura.
Πολυπράγμονες. Negotiosi.
447 ἐξέρυθροι. Prærubri.
λύσις. Solutio.
φθορὰ. Corruptio.
448 ἀνόητα. Non intelligibilia.
449 κατὰ ἐπιγένεσιν. Per epigenesin.

VER.

VERBA QUÆ GRÆCE

Occurrunt in prima Pagina Appendicis, & in Præfatione

AD D. THOMAM DOVER

M. D. ANGLUM,

Latinè reddita.

I. Ὑδράργυρος ποθεῖσα δύναμιν φθαρτικὴν ἔχει, Τῷ Βάρει διαβιβρώσκουσα Τὰ ἐντὸς. Hydrargyros epota habet vim pernicialem, suo enim pondere erodit interna. Diosc. lib. 5. 110.

II. 483 Εὐδαιμονίζειν. Feliciter agere.

III. καὶ θεατρίζειν. Et in scenam proferre. οἱ πολλοὶ τὴν ἀλήθειαν οὐ πειρῶνται, περὶ τὰς δόξας στενολεσχοῦντες ἐκθεατρίζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρισίαν. *Polibius*. Plerique veritatis securi, opinionesque anxiè sectantes, arguunt, & veluti in theatro spectandam sui judicii inopiam dant.

IV. 485 Δαιμονιζόμενος. A Dæmone obsessus.

V. Πανταχοῦ, Ἤμαρ, καὶ νύκτωρ. Ubique & noctu, & interdiu.

VI. Ἄωτος. Flos, *ut Pindar. vocat* Herculem, Heroum, Ἄωτον.

VII. μεμωρωμένος. Dementatus.

VIII. θανάτου μισθοφόρος. Mortis stipendiarius.

IX. ἀνθρωπόλεθρος. Hominiperdus.

X. 486 μετὰ τῆς φαντασίας. Cum magna pompa; *ex D. Luca In Act. Apost.*

XI. μελαγχολᾷς ὤνθρωπε. Nigra bile laboras ὁ homo; *loco* ὁ ἄνθρωπε Atticè *ex Aristoph.*

XII. 487 Ἑρμῆς πέταται, θεὸς ὤν, καὶ πτέρυγας ἔχει. Mercurius volitat, Deus existens, & alas habet.

XIII. περὶ ἀπίστων. De Incredibilibus.

XIV. Ἐστὶ Ἀνθρώπῳ πικρὸν, γλυκὺ, καὶ ἁλμυρὸν, ὀξὺ, καὶ τὰ ἄλλα μύρια. In homine inest, & dulce, & amarum, & salsum, & alia infinita.

XV. ψυχαγωγεῖ. Animas ducit.

XVI. νεκροαγωγεῖ. Mortuos ducit, & in agmen cogit.

XVII. νεκροπομπός. Mortuorum dux & Antesignanus, mortuorum signifer, *ex Luciano*.

XVIII. θρεπτικοῖ τὰ θρεπτικά. Vegetativæ naturæ vegetativa conveniunt.

XIX. εἰ δέ βούλοιτο Ἐννοεῖν Τὰ ῥηθέντα ἀμφί Τούτων, ἐξ ἀρχῆς ἐς Τέλος, Εὑρήσει πᾶσαν Τὴν Παραπλησίην φύσιν Τῶν Τε ἐκ Τῆς Γῆς Φυομένων καὶ Τῶν ἐξ Ἀνθρώπων. Si quis velit considerare, inveniet naturam hominum, & naturam ex terra nascentium eandem esse & similem. Hippoc. de Nat. pueri.

XX. Ἀεροσάρκωσις. Caro aerea.

XXI. Οὐτιδανός. Nullus nihil existens.

XXII. ἀεροειδής. Aeri similis.

XXIII. 488 κέκρικα. Decrevi.

XXIV. ὑδροπότιδα. Aquæ potatrix.

XXV. ὡς νεφέλαι ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι. Sicuti nubes sine aqua quæ circumferuntur à ventis; *ex D. Juda in Epist.*

XXVI. δίψυχοι. Bianimes; *ex D. Jacob.*

XXVII. Ὀαριστής. Confabulator.

XXVIII. 489 ἐπείσοδος. Episodos.

XXIX. ἄνοον θεάν. Deam insanam.

XXX. ἀψευδής. Falli nescia.

XXXI. ἀποκατάστασις. In integrum restitutio.

XXXII. παλινῳδία. Recantatio.

XXXIII. ἄσπονδος. Irreconciliabilis.

XXXIV. ἀντικρύ. E contrario.

XXXV. ἐκπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου. Spirans minarum, & cædis.

XXXVI. πρόμαχος. Propugnator.

XXXVII. ὀνοματοποιεῖ. Nomen fingit.

XXXVIII. ἀπαραλόγιστοι. Infallaces.

XXXIX. ἐξαπατῶντι. Deceptori, Decipienti.

XL. Δεδαιδαλμένοι Μῦθοι. Fabulæ versutè fabrefactæ.

XLI. 490. Ταχυθάνατοι. Velociter morientes.

XLII. αἱμαγωγὸς. Sanguinem eliciens, provocans.

XLIII. ἰθυφαλλεῦειν. Penem erigere.

LIV. ὑπέρχρονος. Decrepitus, & supra ætatem.

XLV. οὐκ οἷος δέ εἰμί ἀποσοβῆσαι Τὸν Γέλων, ὁρῶν Λεοντῆν κροκωτῷ ἐπ᾽ικειμένειν. Non possum risum continere conspiciens pellem leoninam superinductam crocoto. *Ex Aristoph. in Ranis.*

XLVI. γυναικοφίλας. Mulierum amator, *Doricè.*

XLVII. ἀπροσδίονυσα. Absurda.

XLVIII. 491 Μέροπες. Meropes Fatum in aspectu præseferentes.

XLIX. πληροφορηθείς. Plenus persuasionis.

L. τραγικώτατα. Quæ maximè tragica sunt.

LI. Ἀμαύρωσιν. Amaurosin, Guttam Serenam.

LII. ἡ ἄφοβος. Inperterrita.

LIII. ἐγγαστρίμυθος. Ventriloqua.

LIV. 492 Μυριοςὸς. Millesimus.

LV. Εὐδιαίτως. Exactè vivens.

LVI. ἐν παρόδῳ. In transitu, transcursim.

LVII. ἀλληλοφονίαν. Mutuam cædem.

LVIII 493. μονόμαχοι. Singulari certamine pugnantes.

LIX. ὁμοθυμαδόν. Unanimiter.

LX. ἐπικληθεὶς φακᾶς διὰ τῆς ὄψεως φακὸς; συνῆν Κλεοπάτρα, ἐπ᾽ Ἀνθωνίου. Vocatus lentiginosus ex lentigine super faciem, vixit tempore Cleopatræ & Antonii.

LXI. Ὑδράργυρος ποθεῖσα δύναμιν φθαρτικὴν ἔχει. Hydrargyros epota habet vim pernicialem.

LXII. Τῷ Βάρει διαβιβρώσκουσα τὰ Ἐντὸς. Suo enim pondere erodit interna.

LXIII. Βοηθεῖται δὲ γάλακτι πολλῷ πινομένῳ καὶ ἐξεμουμένῳ. Remedio est, si lac copiosè sumatur & subinde evomatur.

LXIV. ἐκπομαίνεται. Maximè insanit.

LXV. 494 χαλκοθωρακτής. Ænea lorica induta.

LXVI. Τὰ λυσσώδη Ἐνθυμήματα. Furiosas cogitationes.

LXVII. παλινῳδῶ. Palinodo, & Recantanti.

LXVIII. ΟὙ χάρις πολλοῖς ἔπεσιν ἀμφιπεριςρέφεται. Gratiæ pluribus verbis non insunt, nec circumferuntur.

LXIX. 495 Οἶνος ἀπεζεσμένος. Vinum fervefactum.

LXX. ἀνθολογεῖ ἄδηλον. Ex Anthologia Maximi Planudæ, ut vertit feliciſſimè Thomas Morus illud incerti Auctoris.

LXXI. Δός μοί, ἐκ Γαίας πεπονημένον ἀδὺ κύπελλον
Ἆς Γεγαὼς ὑφ᾽ ἃ κείσομαι ἀποφθείμενος.
Ex terra genitus, sub terram morte recondar,
Ergo Lagena mihi terrea plena veni.

LXXII. ὁμόκαπνοι. Sub eodem fumo.

LXXIII. ἀδάκρυτον Πλούτεα. Illacrymabilem Plutona.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ.